

birinci kitap

ikinci kitap

tarihi roman

TANRININ KIRBACI

ATTILA

THOMAS R.P. MIELKE

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

birinci kitap

tarihi roman

TANRININ KIRBACI

ATTILA

THOMAS R.P. MIELKE

YTY
YURT
KITAP-YAYIN

KİTAP ÜZERİNE

Sadece adının duyulması bile etrafına dehşet ve korku saçan efsanevi Hun Kağanı’nın romanı.

“Tanrının Kırbağı” Attila, bu romanda geleneksel kalıplar çerçevesinde değil, aksine tarihsel gerçekler dikkate alınarak “kendisi gibi” tasvir edilmiştir.

Elinizdeki kitap, “Tanrının Kırbağı ATTİLA”nın ilk cildidir.

Thomas R.P. Mielke, romanı hakkında şunları söylüyor:

“Bu heyecanlı biyografik romanın alt yapısını oluşturan ilk çalışmalar, çeşitli tarihçiler tarafından 1922 yılında, Macar, İtalyan ve Fransız arşivleri ile Berlin ve Münih devlet kütüphanelerinde başlatılmıştır.

Hunların neden daima ‘vahşi bir gürûh’ ve ‘kana susamış barbarlar’ olarak tasvir edildiklerini öğrenmeye can atıyordum. Böylece beş yıl boyunca yaptığım gezilerde giderek artan bir heyecanla Tuna’dan Loire’a, Karpatlardan Catalaunum Ovası’na, Roma’dan Ravenna’ya ve Aquincum’dan Aquielia’ya, Hun Kağanı’nın izini sürdüm. Sonunda Hunların bize isimleri çok bildik gelen Romalılardan, Gotlardan, Burgundlardan bir nebze vahşi olmadıklarını kavradım. Belki biraz daha çekik gözlü, o kadar...”

Thomas R.P. Mielke, 1940 yılında Detmold’da doğmuştur. Halen Berlin’de yaşamaktadır, evlidir ve dört yetişkin çocuğu vardır. Tarihsel roman, bilim-kurgu ve kısa hikaye türünde çok sayıda yayımlanmış eseri vardır. Eserleri birçok ödül almış ve çeşitli dünya dillerine çevrilmiştir. Aşk Tanrıçası İNANNA adlı mitolojik romanı Yurt Kitap-Yayın tarafından Türkçe’ye kazandırılmıştır.

© 1999 Schneekluth Verlag GmbH, München

Orijinal Adı
ATTİLA König der Hunnen

© 2000 Yurt Kitap-Yayın

Çeviren Atilla Dirim

Yurt Kitap-Yayın 110 * Tarihi Romanlar Dizisi 19

ISBN 975-7076-32-5

Tk. No 975-7076-31-7

2. Baskı Eylül 2004, Ankara

Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Kapak Ali İmren Baskı

Yurt Kitap-Yayın

Konur Sokak No: 26/3

Kızılay-ANKARA

Tel: (0 312)417 35 49

Fax: (0 312) 425 36 40

e-mail: yurtkitap@yurtkitap.com

www.yurtkitap.com

TANRININ KIRBACI
ATTİLA
THOMAS R.P. MIELKE
birinci kitap

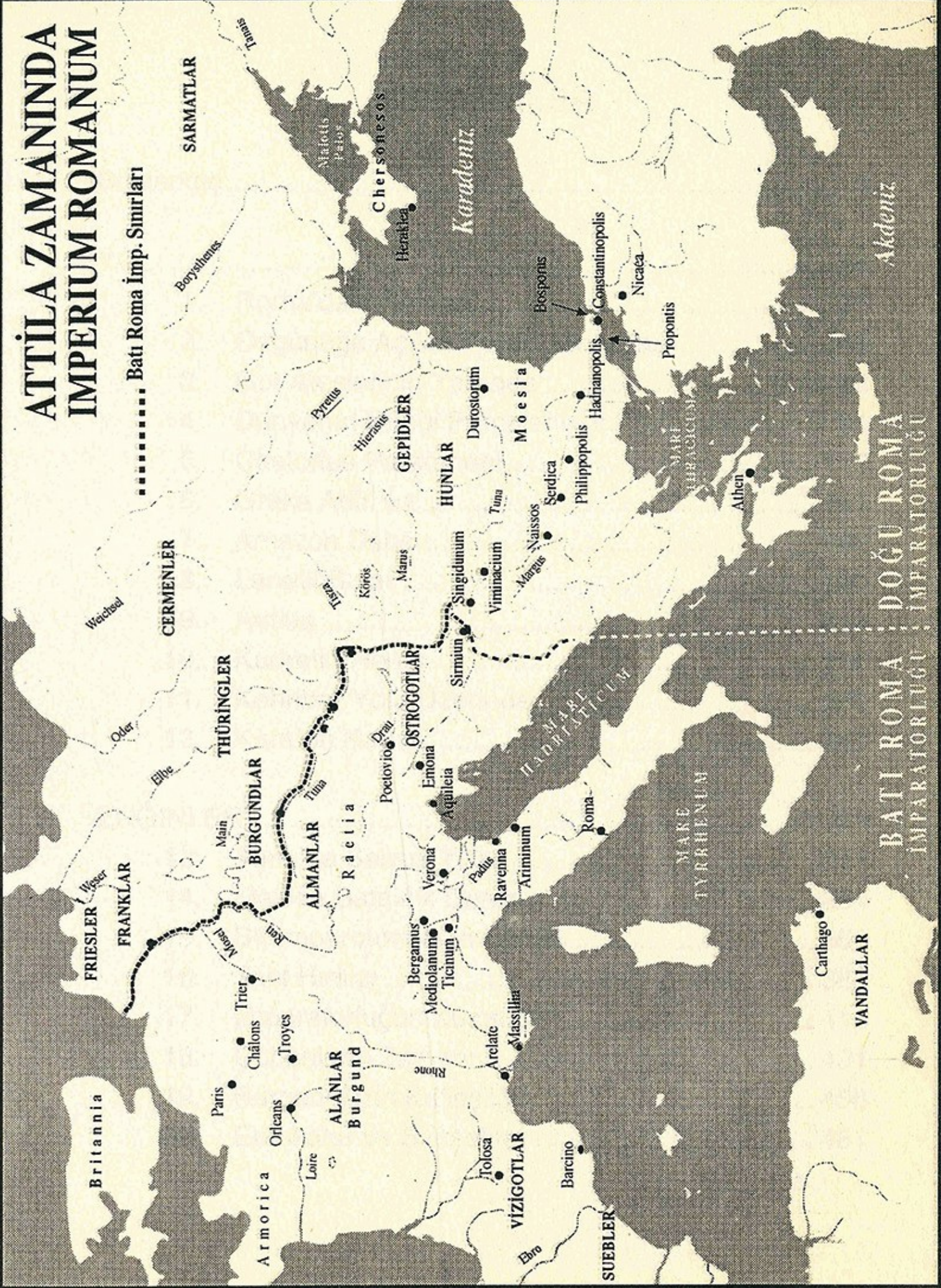
tarihi roman

*Çeviren
Atilla Dirim*

ATTILA ZAMANINDA IMPERIUM ROMANUM

..... Bati Roma İmp. Sınırları

Başlangıç

Akşam olmak üzereydi. Güneş, Tuna ve Tisza nehirlerinin sazlarla kaplı kıyılarının ufkunda kızıl bir ışıltı saçarak batıyor, geniş ova üzerindeki sessiz gölgeler giderek kararıyordu. Çadırlar ve yurtlar arasında yanan ateşlerin üzerindeki yüzlerce bakır kazanın içinde, soğan ve yabani baharatlarla tatlandırılmış koyu bir et çorbası kaynıyordu. Küçük çocuklara yemekten önce, mayalanmış kısırak sütünden yapılan bir içecek olan kımız verilmişti. Erkekler ise büyük kaşıklarını ellerine almış, sabırsızlıkla havayı koklayarak akşam yemeğinden paylarına düşeni almayı bekliyordu. Büyük Roma İmparatorluğu'nun geniş topraklarının her iki bölümü de o günü oldukça sakin geçirmişti. Sonraki yılların tarih yazarları tarafından ne bir baskın veya yağmanın, ne bir barbar saldırısının, ne bir kral katlinin, ne de sınır kalelerine bir tecavüzün kaydedildiği bu günün son saati, ansızın bir dizi tiz ıslıkla çınladı.

Islıklar büyük ovanın dört bir yanında duyulmuştu – hem Kara Hunların muazzam büyüklükteki hayvan sürülerinin, hem de kuşaklar boyunca doğudan gelen atlılarla birlikte kendilerine yeteri kadar altın ödeyen her efendinin düşmanlarına karşı savaşan Cermen kabilelerinin çok sayıdaki arabalarının arasında.

Yaşları henüz çok genç olan üç atlı, hayvanlarını güneşin battığı yönden yurtlara doğru dörtnala sürüyordu. “Geliyorlar! Geliyorlar! Heeey!.. Beni dinleyin, Romalılar geliyor!” diye bağıırıyordu atlıların en genç olanı tiz bir sesle. Henüz on dördünde bile değildi. Ondan daha büyük olanının dudaklarının arasından ise durmadan çınlayan ıslıklar yükseliyordu.

“Hey, Attila! Kes şu bağırmaı!” dedi üçünün yaşça en büyük görüneni. Anlaşılan küçük grubun lideri oydu. “Sen bir Hun musun, yoksa cırtlak bir Vandal mı?”

Genç atlı kibirli bir tavırla güldü. “Ben senden çok daha fazla Hunum, kardeşim Bleda... oysa sen... pis kokulu bir Ostrogot karısının oğlu değil misin?”

Bir kemendin kısa ucu korkunç bir şaklamayla havayı dövdü. Uzun ucu ise hızla ileri atıldı, daha uçarken bir çembere dönüştü ve ansızın delikanlının vücuduna sarıldı. Attila kollarının bir anda dizginlerden koptuğunu ve vücuduna yapıştığını hissetti. Sert, acı veren bir çekiş, onun öfke dolu bir çığlık atmasına neden oldu. Ne atın tahta koşumları, ne de geniş üzengiler onu koruyamazdı. Attila, bundan sonra ne olacağını çok iyi biliyordu.

Birbirlerine benzemeyen bu üç kardeş de bütün genç göçebe savaşçılar gibi kolları gövdelerine bağlıyken attan düşmeyi tekrar tekrar talim etmişlerdi. Hem at dururken, hem de –çok daha can yakıcı olanı– dörtnala giderken. Fakat talim esnasında ne olacağını biliyor ve kendilerini ona göre hazırlıyorlardı. Ne var ki Muncuk Han'ın büyük oğlu Bleda, şimdiye kadar savaş alanında pek çok komutan ve kralın ölmesine sebep olan bu ölüm oyununu kardeşleri üzerinde deneyerek, onlara boyun eğdirmekten pek hoşlanıyordu.

Attila attan düştü.

Önce üzerindeki gökyüzünü gördü, sonra göz ucuyla yanı başındaki çimenlerle kaplı toprağı, daha

sonra da uzaklardaki yurtları, çadırları ve yanan ateşleri. Doğumundan sonra geçen on dört yıllık zaman süresince öğrendiklerinin hiçbirini, şimdi katlanmak zorunda kaldığı sınav kadar ağır ve tüm içgüdülerini zorlayıcı değildi. Bozkırda esen sert rüzgârın önüne katarak sürüklediği çalılar gibi dertop olmaya, altındaki toprağın üzerinde yuvarlanarak düşüşün şiddetinden kurtulmaya çalıştı.

İşte bu yaptığı hataların en büyüğüydü! Bu cesaret sınavında hata yapan savaşçıların başına ne geldiğini pek çok kez kendi gözleriyle görmüştü. Dört bacağı birbirine bağlanarak bir atın terkisinden aşağı atılan canlı bir koyun, bunun en güzel örneğiydi. Bu şekilde yere düşen koyunlar yere öylesine şiddetle çarpıyorlardı ki, genellikle hemen o anda ölüyorlardı. Ne gariptir ki yuvarlak bir kütle meydana getirecek şekilde bağlanmayan hayvanlar, taşlar ve çalılar üzerinde şiddetle sürüklenmelerine rağmen hayatta kalıyorlardı.

“Hemen sırt üstü uzan!” Genç Hun kulağının içinde büyülü bir ses işitti. “Diğer tüm düşünceleri aklından çıkar ve içindeki yanıltıcı duyguların öne çıkmalarına izin verme!”

Bu şekilde sadece Aybars konuşurdu. Attila’nın amcası olan bu adam doğu boylarının en büyük şamanıydı. Onun tüm hastalıkları iyileştirebileceği, hatta ölümlerle dahi konuşabileceği söyleniyordu.

“Hemen sırt üstü uzan ve kaskatı kesil! Kaç kemiğinin kırılacağı ve taşların üzerinde sürüklenen vücudunun nasıl parçalanacağı hiç önemli değil! Hayatta kalacaksın ve şu anda tek önemli olan bu. Asla unutma: Ne bir Romalı, ne de bir Cermen dörtlüye giden bir atın üzerinden bizim gibi düşebilir...”

“Evet” diye geçirdi içinden Attila, “hiçbir Romalı böyle düşemez ama şimdi herkes... herkes Mucuk Han’ın en küçük oğlunun... attan düştüğünü görüyor...”

Bu gece onun için diğerlerinden çok daha erken basmıştı.

Aynı anda obada yeni bir huzursuzluk baş gösterdi. Büyük Han’ın ipek kumaşlar ve rengârenk sancaklarla süslü yuvarlak çadırının önünde köleler ve hizmetkârlar telaşla oradan oraya koşuşturuyordu. Mağrur görünümlü Got ve Alan savaşçıları, çadırın önünde toplanan davetsiz meraklıları, ricacıları ve Hunlarla beraber hareket eden çok sayıdaki kabilenin temsilcilerini kenara itiyorlardı. Ağızlarından çıkan kısa ve korkutucu sesler, herkesin bir anda sus pus olmasını sağlıyordu.

Güneşin son ışıkları altında büyük kampın tam ortasında bulunan kağan çadırından çıkan iki adam, hemen önlerinde bulunan tahta sundurmanın üzerine çıktı. Görkemli çadırın etrafındaki çok sayıda yurdun her birinin ayrı bir anlam ve görevi vardı. İki adamın ortaya çıkışı ile kararmakta olan hava sanki tekrar aydınlanmıştı. Adamlar batmakta olan sıcak yaz güneşinin koyu kıvrıllığına kısa bir bakış fırlattılar.

“Ateşe kadar yürüyelim mi?” diye sordu yaşlı olanı.

Diğeri başını salladı. “Romalıları geldiği zaman atlarımıza orada bineriz.”

Oysa başka zaman yaya olarak tek bir adım bile atmazlardı. Etraflarındaki şaşkın yüzlere aldırış etmeden, hazır bekleyen atların yanından geçip gittiler. Han sülalesinin ateşi bu gece her zamankinden daha büyüktü, gürül gürül yanan odunların alevleri neredeyse gökteki yıldızlara kadar yükseliyordu.

Bu gösterişli iki adam, ne güçlü vücut yapıları, ne bir kartal tokası ile enselerinde bağladıkları uzun kara saçları, ne de elbiselerindeki süslemelerle birbirlerinden ayırt edilemiyordu. Her ikisinin de üzerinde altın kakmalı deri kayışlarla bağlanmış topuksuz kısa çizmeler, güzel kesimli keten pantolonlar, mücevher ve broşlarla süslü geniş deri kemerler, kınları değerli taşlarla işlenmiş hançerler, önü yarı açık, işlemeli keten gömlekler, altın bileklikler, kehribar, lâl ve parlak akik taşlarından yapılmış kolyeler bulunuyordu.

“Gerçekten de Aetius adındaki bu delikanlıyı çadırına kabul etmeyi düşünüyor musun?” diye sordu adamların genç olanı. Öbürünün dudaklarında pervasız bir gülümseme belirdi. “Neden

olmasın, Muncuk Han? Evet, aslında altını tercih ederim ama anlaşmalarımızın güvencesi olarak Romalı soyluları elimde tutmak da isterim doğrusu.”

“İlk defa bir Hun kağanı bir Romalıyı resmi rehine olarak kabul ediyor. Bana kalırsa bu adam çadırında bütün gün seni gözetleyip, en küçük bir geçirmeni bile imparatoruna yetiştirecektir!”

Karaton Kağan yüksek sesle güldü. “O halde karnımızı doyurup keyifle geçirdikten sonra, içimizdeki kuvvet ve savaş coşkusu yüzünden ata bile binemediğimizi yetiştireceksin bakalım!”

Muncuk Han itiraz edercesine başını salladı. İsminin başına eklenen “*Sancağın Alemi ve Süsü*” lakabını gururla taşıyan Muncuk, kağanın yeğenleri arasında hoşuna gitmeyen konuları çekinmeden dile getirebilen tek kişiydi. Diğer Doğu Hun kabilelerinin hanları Karpat Dağları’nın güneydoğu yamaçları ile *Pontus Euxinus*’a dökülen aşağı Tuna Nehri’nin arasında bulunurken, Karaton Kağan’ın bir tek onu karargâhına çağırması işte bundan dolayıldı.

İmparator Trajan devrinde ele geçirilen, fakat artık çoktan terk edilmiş olan Dakia Eyaleti’nin bu bölgesi, bu kavram onlar için pek bir anlam ifade etmese de, Doğu Hun boylarına yeni bir vatan olmuştu. Diğer Hun boylarının birçoğu, dağların doğu yamaçlarından başlayıp, Romalıların Limes Hattı’na kadar uzanan düz, fakat genellikle bataklık bölgede sürülerini otlatmayı yeğliyordu.

“En büyük oğlumu Ravenna’ya rehine olarak göndermek zorunda kalmaktan giderek daha az hoşlanıyorum” dedi Muncuk lafı dolandırmadan. Büyük Kağan ansızın durdu, alt dudağını sarkıttı ve yavaşça etrafını şöyle bir kolaçan etti. Muncuk ancak bir adım daha attıktan sonra durmayı ve arkasını dönmeyi akıl etti.

“Evet, evet, biliyorum” dedi ellerini kaldırarak. “Kendi oğulların Roma’ya karşı savaşırken öldüğü için, Aetius’a karşılık olarak benden oğullarımdan birini vermemi istiyorsun.”

“Neyse ki tam vaktinde aklın başına geldi!” dedi kağan yavaşça. Sesinde bastırılmış bir tehdit sezileniyordu. “Ağabeylerin Ruga ve Oktar dururken... bu iş için seni seçmiş olmamın... ne büyük bir şeref olduğunu biliyorsun, değil mi Muncuk? Evet, belki onlar da senin gibi Hunlara kağan olacaklar, oysa senin oğullarının daha şimdiden gelecek kuşakların hükümdarı olmalarına karar verildi.”

“Böyle bir kehaneti bu zamana kadar sadece Aybars’ın ağzından duymuştum.

“Ne olmuş yani? Kutsal bir şaman olan en genç kardeşiniz, dün akşam verdiğim kararların bana çok, ama pek çok altın kazandıracağını söyledi! Kor ateş içinde yanan koyun küreklerinin üzerindeki izlerin kudretimizin yollarını simgelediğini anlatırken, sen de orada değil miydin?”

Muncuk Han başını salladı. Yavaş yavaş yürümeye başlamıştı.

“Yapılması gerekeni bir türlü kabul etmek istemiyorsun” diye bağırdı kağan onun ardından öfkeyle. “Oğullarından birinin, daha bu yaşta düşmanlarımızın ne düşündüğünü, hissettiğini ve planladığını öğrenmesi fena mı olur?”

“O halde hiç olmazsa en büyük oğlumu bana bırak.” Muncuk Han bir kez daha durdu. Normal şartlar altında bu iki adamın daima yanı başında yürüyen diğer adamlar, özel bir emir almamış olmalarına rağmen onları oldukça uzak bir mesafeden takip ediyorlardı. Bu nedenle iki adam koca karargâhın tam ortasında yapayalnız kalmış gibiydiler. “Onlara Attila’yı verebiliriz... Ya da ortanca oğlumu!”

“Yoksa Romalılara hakaret mi etmek istiyorsun? Onlar bize tüm Galya’ya komuta eden generallerinin oğullarını gönderiyorlar. Ya biz? Müstakbel bir kağanı onlara rehine olarak göndermek bizi korkutuyor mu?”

“Korku nedir bilmediğimi sen de en az benim kadar iyi bilirsin, Karaton!” diye itiraz etti Muncuk, sesini biraz yükselterek. Şimdi o da sinirlenmişti, fakat diğerlerinin bunu fark etmesini istemiyordu. “Unutma ki ben Roma lejyonlarıyla birlikte Alarich komutasındaki Vizigotları iki defa mağlup ettim”

dedi dişlerinin arasından. “Ya şimdi hiçbirinizin beğenmediği *Talihi Açık Uldız Han*’a ne demeli? Batı Roma İmparatorluğu’nun en seçkin generalleriyle birlikte Radagis’in Cermen kabilelerini Toskana’da mağlup etmesinin üzerinden daha üç kış bile geçmedi! Roma’nın kalbini yakıp yağmalamak isteyen o vahşi Cermenlerin yüz binlercesi Alpleri aşmamış mıydı? Uldız ve biz Hunlar olmasaydık, Roma daha üç kış öncesinde alevler içinde yanıyor olacaktı...”

“Evet, evet, biliyorum, hâlâ o palavracı beceriksizin tarafını tutuyorsun. Batı Hun Kağanı, güneşin altındaki en büyük hükümdar! Kısa bir süre önce öldürülmüş olan imparatorun henüz reşit olmayan oğlundan vergi almak için Tuna’nın öbür tarafına geçtiği zaman, Doğu Romalıların önünde işte böyle caka satmıştı. Ya sonra ne oldu? Doğu Romalıları sınır kalelerini, hatta Casta Martis’i bile kolaylıkla geri aldılar. Uldız’ın adamları ne yaptı peki? Onu terk ettiler! Kendi adamları, Muncuk!”

“Fakat bunu korktukları için yapmadılar.”

“Gotlar! Alanlar! Sarmatlar!” diye saymaya başladı büyük kağan. Sonra tekrar arkasını döndü ve ağır adımlarla yürümeye başladı. “Ve cesur Hun savaşçıları, Muncuk! Bizans’ın surlarının arkasındaki harika yaşama ve altın parıltılarına dair anlatılan yalan yanlış masallar gözlerini kör etmişti. İpek giysiler, gül suyu ve kadınlar. İmparatorluğun hadımlarından çoktan bıkmış, ter kokan ve at binmesini bilen gerçek erkekleri arzulayan kadınlar!”

“Çok acı söylüyorsun, Karaton! Belki de *Talihi Açık Uldız*, imparator Arkadios’un ölümüyle çok uygun koşulların oluştuğunu onlara söylemeyi unutmuştur. Onun bu fırsatı değerlendirmek istediğinden eminim. Fakat Bizanslı hadımların da aynı şeyi düşündüğünü nereden bilebilirdi ki?..”

“İşte!” diye bağırdı Büyük Kağan. “İşte kendi ağzınla söylüyorsun! Elbette ki bizim Hunlar ve bağımlı savaşçılar arasında da hainler var! Uldız’ın hatası neydi, biliyor musun? Ne Konstantinopolis sarayında, ne de Doğu Roma generalleri arasında kendisine haber uçuracak gözlere ve kulaklara sahipti.”

“Haksızlık yapmaya devam ediyorsun, Karaton!” dedi Muncuk korkusuzca. “Hıristiyan zamanına göre 401 yılının ilk gününde, yani bundan tam dokuz kış önce, asi Gotların elebaşı Gaina’nın kellesini Bizans’a göndererek imparatorluk ile ilk anlaşmaların yapılmasını sağlayan kimdi? Unuttuysan sana hatırlatayım: Uldız’ın ta kendisi! Bin yıllık *Imperium Romanum* ile konuşan ilk Hun! Karanlıklardan gelen bir şeytan ya da konuşmasını bilmeyen bir barbar muamelesi görmeyen ilk insanımız! İşte bu, Karaton... daha yüzlerce yıl Hun ateşlerinin başında bundan övgüyle söz edilecek...” Bu sözlerden pek etkilenmiş benzemeyen Karaton büyük karargâh meydanına doğru yürümeye devam ediyordu; fakat adımlarını daha kısa, daha sert ve daha hırçın atar olmuştu.

“Roma artık babalarımızın zamanındaki gibi değil” dedi Büyük Kağan. “İmparatorluk ikiye ayrıldı; sadece ortak dil ve Roma yasaları onları bir arada tutuyor. Fakat sınırlardaki halklar bizim çektiğimiz gibi açlık çekiyor ve önü alınmaz bir şekilde batıya akıyor. Bu nedenle şimdi bizim de Roma’dan sağlam haberler alacağımız bir adama ihtiyacımız var...”

“Evet, haklısın” dedi Muncuk Han başını sallayarak. Böyle yaparak Büyük Kağan’ın fikrini değiştirebilmeyi umut eder gibiydi.

“Bir ya da iki yıl sonra ne olacağını kimse bilemez. Fakat güçlü Roma imparatorları uzun zamandır mezarda ve kahraman lejyonların işi bitmiş. Roma artık kimi ilgilendirir ki?”

“Beni, Muncuk!” diye köpürdü Karaton. “Beni ve kendisini Hun hanı olarak nitelendiren herkesi! Bu muazzam imparatorluk fazla olgunlaştı. Vaktinde koparmazsak meyve çürüyecek.”

“Bin yıllık olduğu iddia edilen imparatorluk son nefesini vermek üzere zaten!”

Karaton Kağan güldü.

“Şimdiki imparatorluk, babalarımızın saldırdığı imparatorluktan çok daha tehlikeli! İliklerine kadar işleyen entrikaları ve ahlaksızlığı yüzünden ne yapacağı hiç belli olmaz. İmparator Honorius,

Ravenna'ya yerleşti. Onu kim koruyacak orada? Muhafız alayı değil elbette! Tam aksine, bizim orada bıraktığımız atlılar. Bir de Doğu Roma imparatoru olan kardeşi Arkadios'un ona bıraktığı Cermenler...”

“Evet, Honorius, Alarich ve Vizigotlardan o kadar çok korkuyor ki, birtakım budala Dalmaçyalıyı Roma'ya göndermiş ve bizim on bin atlımızın kendisini korumak üzere yola çıktığı haberini yaydırtmış. En büyük oğlumu bu kargaşanın içine nasıl göndereyim!”

“Orada gerçek bir çılgınlık hüküm sürüyor” diye güldü Karaton, “bu yüzden şimdi bizim vaktimiz geldi: İmparatorluğun batısında, Galya ve İspanya'da, Roma komutanları kendilerini imparator ilan edip birbirleriyle savaşıyor. Doğuda ise İkinci Theodosius hüküm sürüyor – dört cadaloz ablası olan bir çocuk! Ravenna'da ise Honorius isimli beceriksiz bulunuyor. Alarich'in Vizigotlarına karşı savaşmaları için Ren sınırından birlikler çektiği, sonra da Alarich ile pazarlığa oturduğu için ordunun başkomutanını öldürttü. Roma'daki senato ise Alarich'e altın, kürk ve baharat göndermek zorunda. Sonra ansızın Julius Alpleri'nin üzerinden yeni bir yıldız doğuyor. Generidus isimli bu adam Yukarı Pannonia, Noricum ve Raetia'daki tüm Batı Roma birliklerinin komutasını üzerine aldı bile. Şimdi de Dalmaçya birliklerinin başına getirildi. Hem de hangi görevle, biliyor musun?”

Muncuk başını salladı.

“Roma ve Ravenna'dan gönderilen paraların anlaşılmaz bir şekilde ortadan kaybolmalarını engelleyip, gerçekten de lejyonerlere dağıtılmasını sağlamak göreviyle! Ve bu arada sınır komşusu barbar tehlikesini de bertaraf edecek. Bununla kast edilen bizden başkası değil, Muncuk Han. Biz, barbarlar! Roma tarafından bizim ve Vizigotların önüne çıkartılan, aynı zamanda bizden askeri kuvvet yardımı talep eden bu adamın esas özelliği nedir, biliyor musun? Hristiyanlardan bizden daha çok nefret ediyor! O, yenilmez tanrı Mitra'nın simgesi olan güneşe tapınıyor...”

“Bütün bunların anlamı nedir?”

“Korku, Muncuk! Roma korkuyor! Bir yandan imparator adına bizden askeri yardım isteyen, diğer yandan da dizginlerimizi elinde tutmaya kalkışan bu adam için... evet, Roma orduları başkomutanı olan bu adam için, senato çok acımasız bir yasayı yürürlükten kaldırdı. Senin de bildiğin gibi, Roma'nın uzak Filistin Eyaleti'ndeki çarmıha gerilmiş İsa'ya inanmayı reddeden her yüksek rütbeli asker, ölümle cezalandırılır...”

“Madem öyle, neden onların ne yapacaklarının hiç belli olmadığını söylüyorsun?”

“Boşuna kafanı yorma, Muncuk!” dedi Büyük Kağan. “Gördüğün gibi ne yapacağımı iyi biliyorum. İleride Hun Kağanı olmak istiyorsan, daha çok şey öğrenmek zorundasın! Çünkü zafer ve yenilgiye güçlüler değil, güçsüzler karar verir! Roma ise mutlak bir güçsüzlük içinde. Dev imparatorluğun hazine dairelerinin kapılarını açacak olan anahtar bu işte. Biz her şeyi alacağız, hatta onlar, sahip oldukları altını ve mücevherleri gönüllü olarak bize getirecekler. Fakat bunu yapmak için her iki imparatorluk sarayında da sağlam adamlara ihtiyacımız var. Oğlun Bleda bunlardan biri olacak! Yoksa bir Hun olduğu için onu öldüreceklerinden mi korkuyorsun?”

“Hayır, Karaton. Bir Hun olduğu için değil, annesi bir Got olduğu için!”

“Ne olmuş yani? Gotlar da sık sık Romayı kuşatıyor, fakat Romalılar onların krallarına saygılı bir ifadeyle *Alaricus* ismini veriyorlar. Fakat bizim hakkımızda yalan dolu masallardan başka bir şey anlatmıyorlar! Hepsi görüp işittiklerini değil, kulağa hoş gelen saçmalıkları yazıp duruyor. Onlar için biz birer hayvanız... zalim, insanlıktan çıkmış canavarlar! Fakat içten içe bize hayranlık duyuyor, onlar adına savaşmamız için bize altın veya ganimetten pay öneriyorlar. Hem Romalılar, hem de Vizigotlar...”

“Yine de ben, en büyük oğlumun Ravenna'da bir rehine olarak baş kırmasını istemiyorum! Bleda, güzel sözlerle dövüşmek ya da pazarlık yapmak yerine, ölmeyi tercih eder!”

Muncuk Han, obaya uzanan uzun yolu süzdü. Batı yönünden küçük bir toz bulutu yaklaşıyordu, arkasından da bir tane daha. “Kendin bak!” dedi kağana. “Romalıları soylu bir rehine getiriyor, oysa Hunların hiçbirisi onu dikkate bile almıyor...”

Birkaç yıl öncesine kadar böyle bir şeyi tasavvur dahi etmek imkânsızdı. Etrafı duvarla çevrili büyük krallığın sınır boylarından açlık ve sefalet içinde yola çıkmalarının üzerinden yüzyıllar geçmiş, sonunda *Imperium Romanum*’un görkemli sınırlarına ulaşmışlardı. Burada düşmanları, kırmızı suratlı ve kaba saba kuzeyli köylü-savaşçılar veya atlı Alan göçebeleri değil, Roma İmparatorluğu’nun iki yarısının mermerden yontulmuş benzeyen lejyonerleriydi. Fakat şimdi bu rakip de ortadan kalkmıştı.

“Yeniden ve daha güçlü olarak kendimizi toparlamamız gerekiyor” dedi Büyük Kağan. Bir yandan da yavaş yavaş yaklaşmakta olan toz bulutunu seyrediyordu. “Bütün Hunları demir bir yumruk altında toplamayı başaramazsak, biz de Roma vebasının bulaştığı diğer kavimler gibi kısa sürede yok olup gideriz. Bunu başarmak zorundayız, çünkü zaafımız burada gizli... biz Hunlar gereğinden fazla menfaat düşkünüz!”

Sert bir hareketle arkasına döndü ve elini salladı.

“Onları atlarımızın üzerinde karşılayacağız!” Dört ya da beş adam hemen fırlayarak zengin süslemeli, eyerlenmiş atlar getirdiler.

“Şu ikisine binelim! Sanırım en büyükleri bunlar.”

Karaton Kağan ve kayınbiraderi, Karpat Dağları’ndan Karadeniz kıyılarına kadar uzanan koca bölgede yaşayan Hun boylarının hükümdarları, bir ayaklarını üzengiye koyduktan sonra öne eğildiler ve yüksek eyerin üzerine sıçradılar. Savaş sırasında, düşmanlarına olduğu kadar dostlarına da korku salan duruşlarını, işte bu eyerlere borçluydular.

“Bana hâlâ cevap vermedin” diye bağırdı Muncuk.

Karaton atının üzerinde doğruldu. “Romalıları oğlun Attila’yı göndereceğiz” dedi yüksek ve gür bir sesle. Karargâhın en uzak köşesinde bulunanlar bile onu işitmişti. “Bleda bize burada lazım... geleceğin Büyük Kağan’ı olarak onu, o iğrenç Romalıları teslim edemeyiz.”

Muncuk Han boğazından yükselen sevinç çığlığını güçlükle bastırdı. Bir Hun hanının kendi Büyük Kağan’ıyla yapabileceği en zor konuşmayı sonuçlandırmıştı. Fakat artık gurur ve mutlulukla nefes almaya devam edebilirdi.

Batı Roma İmparatorluğu sarayının elçileri, bir zamanların görkemli lejyonlarını aratmayacak bir düzen ve disiplin içinde, üçlü sıralar halinde Hun kağanının karargâhına girdiler. Işıltılar saçan sorguçlu miğferleri ve dövme demir halkalardan yapılma zırhları içinde görkemli bir görünüşe sahip Romalı savaşçılar arasında birisi vardı ki, yaşının gençliğine rağmen sert ifadeli yüzüyle diğerlerinden hemen ayırt ediliyordu.

“İşte bu rehinen Aetius” dedi Muncuk Han, Hunların Büyük Kağanı’na.

“Fakat onun yanındaki – senin oğlun... Bleda değil mi? Romalının dizginlerini tuttuğu at kimin peki?”

Muncuk ansızın atının dizginlerine asıldı ve Karaton’a sormaya lüzum görmeden ileri atıldı. Diğer atı tanımıştı. Tahta eyerin üzerinde tozlar içinde ve kana bulanmış hareketsiz bir vücut yatıyordu.

“Bleda!” diye bağırdı Muncuk. “Kardeşine ne oldu?”

“Sana oğlun Attila’yı getirdim” diye cevap verdi Romalı Aetius, Bleda’nın yerine. Yunanca veya Latince değil, Karpatlarla Aşağı Tuna arasında yaşayan Hunların sert lehçesiyle konuşmuştu.

“Nasıl oldu bu? Oğlumun nesi var?” diye bağırdı Muncuk.

“Onu buraya gelirken buldum” diye cevap verdi, boz kırsağının üzerinde gururla oturan genç

Romalı.

“Doludizgin giderken attan düştü” diye ekledi Bleda, yüksek sesle. Sesinde belli belirsiz bir suçlama vardı.

“Üzgünüm, Muncuk Han” dedi rehine. “Fakat Attila diye çağırılan... en küçük oğlun... sanırım ölmüş.”

YOL

1

Roma'daki Rehine

“Hey, oradakiler... siz içinüz... sizi gidi barbarlar, Romalıların Roma'sına ayak basmaya nasıl cüret edersiniz?”

Çökük avurtlu, görünüşe göre uzun süredir işsiz olan Notarius'un titrek ve cırtlak sesi, öğle sıcağı altında yankılandı. Uzun suratıyla bir Suriyeliyi andıran adam, her an açlıktan ölecek gibiydi. Artık kimse onun yazı sanatına ihtiyaç duymuyordu. Vasiyetini resmi olarak kaleme aldirmek isteyen tek bir zengin Romalı bile kalmamıştı ortada. Böylece, başka birçok Notarius gibi, terleyerek ve hiçbir şey yapmamaktan bezmiş bir halde, Subura'daki masasının gölgesinde oturuyordu. Berbat durumdaki yazı masası, daha çok güneşin altında rengi solmuş eski bir pazarcı tezgâhını andırıyordu.

Bakımsızlıktan harap olmuş beş katlı kira evlerinin arasında, eskiden insanların sohbetleri ve şakalaşmaları yankılanırdı. Oysa tam beş aydır burada tek bir kişi olsun gülmemişti... Kral Alarich'in komutasındaki Vizigotların Romayı bir kez daha kuşatması, halk arasında, önceki yüzyıllarda bile eşi görülmemiş bir korkuya yol açmıştı.

Başka zaman olsaydı, yedi tepeli şehrin saraylarından ya da senatör villalarından çıkmışa benzeyen bu temiz giysili delikanlılar, ona, ya arsızca ya da alaylı bir cevap verirlerdi. Birbirlerinden her bakımıyla farklı olan bu üç delikanlı tek kelime bile etmedi. İçlerinden ikisinin Roma usulüne göre kesilmiş kısa, sarı saçları ve büyük burunları vardı. Cermen soylularının oğullarını andırıyorlardı. Daha büyük gibi görüneni muhtemelen bir Vandal'dı ve yaklaşık on yedi yaşlarındaydı. Gariptir ki o da –gençlerin üçüncüsü gibi– sol bacağını hafifçe sürüyordu. İkinci delikanlı ise yabancı bir ahıra düşen ürkek bir hayvanı andırıyordu. Devamlı etrafına bakmıyor, dudaklarını sessizce oynatarak tetikte bekliyordu.

Delikanlıların arasında en dikkat çekici olanı üçüncüsüydü. Diğer iki Cermen'den daha küçük yapıydı. Kuvvet fişkırان tıknaz vücudu, güçlü ensesinde bir kartal tokası ile topladığı uzun kara saçları ve zeytin ağacından oyulmuşa benzeyen esmer suratıyla diğer ikisine hiç benzemiyordu. Yorgun göz kapaklarının altındaki siyah gözlerinden zekâ fişkırıyordu. Romalıların, Yunanların ve Cermenlerin aksine yassı bir burnu ve keskin hatlı dolgun dudakları vardı. Yüksek alnı ve Mısır firavunlarına benzeyen kafa yapısı ilk bakışta göze çarpıyordu. Bu görünüşte birisi ne bir köle, ne de sıradan bir valinin tutsağı olabilirdi...

“Haydi, haydi, defolun buradan!” diye bağırdı Notarius. Üç delikanlının kendisine giderek yaklaşması onu oldukça rahatsız etmişti. “Burası barbar ülkelerinden gelen serserilere uygun bir yer değil!”

Tıknaz yapılı delikanlı bir kurt gibi hırlayarak birden durdu ve kollarını iki yana açtı.

“Durun! İşte bu biliyor!”

Delikanlının sağındaki ve solundaki sarışın gençler az kalsın tökezleyip düşeceklerdi. Roma'nın en kötü şöhretli semti Subura'nın havası leş gibi kokuyordu. Ticaret limanı Ostia'nın en rezil

batakhanelerine bile kabul edilmeyen adamlar, burada, kendilerine arkadaşlık edecek birer *Domina* ve kızlarını rahatlıkla bulabilirlerdi.

“Bu Solido’ya ne dersin?” diye sordu tıknaz delikanlı, kulağa garip şekilde sert gelen bir sesle. Elinde bir an için parlak bir altın para belirmiş ve yıldırım hızıyla yok olmuştu. Şimdiki imparator zamanında çıkarılan bu altın, normal büyüklüğünün ancak üçte biri kadardı ve halk tarafından aşağılarcasına *Tremissen* olarak adlandırılıyordu. Hâlâ homurdanmakta olan Notarius, Jüpiter’in, Mitra’nın ya da Hristiyanların tanrısının kendisine nasıl bir lütufta bulunduğunu hemen anladı. Gözleri açlık ve ihtirasla parlamaya başlamıştı.

“Bize yeraltı mezarlarının gizli giriş yerlerinden birini göster...”

Sıska Notarius bir kere yutkundu, boş yere gülümsemeye çalıştı ve kuruyan dudaklarını diliyle ıslattı.

“Orada... orada ne yapmak istiyorsunuz?” diye sordu ansızın, kurnaz bir suç ortağı edasıyla. “Siz Hristiyan değilsiniz!”

“Hayır, fakat yeteri kadar Solido’ya sahibiz. Ve sen Romalı bir Notarius’sun – çok şey bilen ve ücretini ödeyenler için her şeyi yapan bir adam.”

Notarius için bu kadarı fazlaydı. Bu Hun köpeği onu açık açık bir fahişeye benzetmeye nasıl cüret edebilirdi! Ona nasıl cevap vermesi gerektiğini bir türlü kestiremiyordu. Güvensiz bakışlarla, önce sıcaktan titreşen bomboş sokakta, sonra da evlerin sıkı sıkıya kapalı pencere ve kapılarının ardında yardım aradı. Sonra da gözlerini genç Hun’a çevirdi.

Beyaz renkli kısa tunikasının içindeki bu yeni yetme delikanlı, ne hafifmeşrep bir Yunanlı, ne zevk düşkününü bir Galyalı, ne inatçı bir Mısırlı, ne kurnaz bir Yahudi, ne de kızıl sakallı bir Cermen’di. O, yabancı olanın ta kendisi, tüm tehlike ve korkuların kaynağıydı.

“Ne oldu?” diye sıkıştırdı delikanlı, Notarius’u. “İyi bir cevap için güzel bir Solido.”

“Bir tane de benden” dedi ikinci aksak delikanlı.

“Ve bir tane de benden” dedi, daha da sıklıkla etrafına bakınan ve heyecandan neredeyse yutkunamayacak duruma gelen delikanlı. Yazıcının para hırsı gururunu mağlup etmişti.

“Bu girişlerden bazılarına fare deliği de derler...”

“İşte bizim aradığımız tam da bu...”

“Evet, evet, anlıyorum... Siz üçünüz imparatorumuzun ve Roma Senatosu’nun misafirleriydiniz. Şimdi de başınızın vurulacağından veya dışarıda şehri kuşatan adamlara teslim edileceğinizden korkuyorsunuz!”

“Biz senatodan korkmayız!” diye itiraz etti, içlerinde en ürkek olanı. “Ve her tarafta ayaklanan kölelerden de!”

“Fakat şehirden çıkmak istiyorsunuz! Ayaklarınızın altındaki toprak ısınmaya başladı, öyle değil mi?”

“Hayır, doğru değil, biz sadece...”

“Laudarich...” Genç Hun yanındaki delikanlının böğrüne bir dirsek darbesi indirerek onu susturdu. “Sen akıllı bir adamsın, Notarius!” dedi sonra, Romalıya dönerek.

“Tesadüfen kulağıma gelen bazı şeyleri size söyleyecek olursam bir, iki... hayır, tam bir düzine Roma yasasını çiğnemiş olurum” diye inledi Notarius. “Hristiyanlar bir daha bana ne bir vasiyet yazdırır, ne de iptal ettirir.”

“Bugüne kadar sana böyle bir taleple gelen bir Hristiyan oldu mu?”

“Aslında hayır, fakat tüm diğer...”

“Alarich şehri ele geçirip yağmalayacak olursa, sana bakır bir Obolus veya gümüş bir Dinar bile ödeyemezler” dedi Attila sert bir sesle. Ona bir kez daha ancak birkaç gram ağırlığındaki küçük altını

gösterdi. “Gotların bu şehri ikinci kez yağmalamalarından önceki son şansını iyi değerlendir!”

“Ne yaptığından emin misin, Attila?” diye sordu aksak delikanlı. “Bana kalırsa saraya geri dönmeliyiz. Burada kolay bir lokma oluruz.”

Kara saçlı gencin boğazından kısa bir hırıltı yükseldi.

“Buraya neden geldiğimizi unuttunuz mu? Geiserich! Beni gereğinden sık ‘Attila – Babacık’ diye çağırmamanı sana birkaç kere tembihlemedim mi?”

“Sana Romalı köleler gibi ‘küçük’ veya ‘delikanlı’ diye seslenmemi mi istiyorsun?”

“Kesin artık!” diye araya girdi genç adamların üçüncüsü Laudarich. Genç Hun bir an için taş kesildi, sonra başını peki anlamında yavaşça salladı. Dudaklarında alaycı bir gülümseme belirmişti. Arkasını döndü ve elindeki altını Notarius’un masasının üzerine attı.

“Yaz!” diye emretti sonra.

“Bekle...” dedi Notarius yarı korku, yarı sevinç dolu bir sesle. “Cermenlerin tüm tanrıları adına...” Gözlerinde saygılı bir ifade belirmişti. “Yoksa Yunanların tanrıları mı?” Gözlerini tekrar üç delikanlıya çevirdi. “Mısırlıların... Perslerin? Tamam, şimdi buldum, Hristiyanlar... o yasaklanmış Aryanlar! Tamam, bu işimize yarar... iyi bir parça, iyi bir parça...”

Telaşla masanın altından bir parşömen, bir tüy ve henüz kurumamış kırmızı öküz safrası çıkardı. Arada bir farkında olmadan yapıyormuş gibi tam yuvarlak olmayan, kötü dökülmüş altın parayı ısıırıyordu. Sonra, hâlâ inanamaz bir tavırla onu paçavraya dönmüş gömleğinin altındaki deri bir keseye attı.

“Hazırım!” dedi ve Roma’nın Hun rehinesinin söylediklerini yazmaya başladı. “Cermen asıllı Vandal halkının soylusu Geiserich ve yine Cermen asıllı Gepid halkının soylusu Laudarich – burada gün, yer ve tarihi tam olarak belirtmelisin...”

“O halde İsa’nın doğumundan dört yüz on yıl sonra 10 Ağustos günü...”

“... yeni tanrının garip doğumundan dört yüz on yıl sonra 10 Ağustos günü, Muncuk Han’ın oğlu ve eski Hun kağanlarının on üçüncü kuşaktan torunu olan belge sahibine ‘*Babacık*’ şeref unvanını verdiklerini tasdik ederler. Söylediklerimi yaz, Notarius, sonra da altına mührünü vur!”

Attila arkasını döndü. “Evet, zaten bildiğim bir şeyi, bu defa yazılı olarak da aldım. Burada hiç olmazsa şunu öğrendim: Taşa veya parşömene yazılmış işaretler Roma’da bir erkeğin sözünden çok daha değerli!”

“Çıldırılmış olmalısın” diye inledi Geiserich. “Burada sadece vakit kaybediyoruz!”

“Belki de gördükleri sadece bir rüyaydı!” diye atıldı Laudarich, dikkatli bir şekilde. Attila ona şimşek gibi çakan kısa bir bakış fırlattı.

Her iki Cermen genci de Attila’yı yeterince uzun süredir tanıyordu. Onun yaralı ve perişan bir halde Ravenna’ya getirilişinin, Roma’nın en iyi doktorları tarafından tedavi edilmesinin ve hatiplerden konuşma dersleri alışının şahidi olmuşlardı.

Şehrin savunması için imparator tarafından büyük Roma şehrine gönderilen Dalmaçya birliğiyle beraber yol alırken, Roma önlerinde Vizigotlarla karşılaşmışlardı. İmparatorun destek birliğindeki dört bin paralı askerden sadece yüzünün canlı kurtulabildiği bu kanlı kıyım, üç delikanlının savaş hayatlarında karşılaştıkları, ilk dehşet ânı olmuştu. Birlikte yaptıkları cesur bir yarma hareketi ile Porta Salaria’ya ulaşmayı başarmışlar; bu hareket esnasında Geiserich attan düşerek Attila gibi bacağını kırmıştı.

Roma’ya birer rehine olarak değil, dışarıdaki her şeye hükmeden Vizigotların önünden kaçan birer sığınmacı olarak girmişlerdi. O zamanlar, yani tam bir yıl önce, milyonluk nüfusa sahip bu dev şehirde kendilerini nelerin beklediğini tasavvur dahi edemezlerdi.

Bu arada birbirlerini sevmeyi ve saymayı öğrenmişlerdi. Tam olarak ne zaman doğduğunu kendi

de bilmeyen Geiserich, günün birinde, Kral Alarich gibi koca bir halka hükmetmeyi, onları, kış mevsiminin asla gelmediği ve tarlalarının her zaman buğday dolu olduğu zengin, uzak bir ülkeye götürmeyi hayal ediyordu.

Kendini her şeyden ödü patlayan bir korkak gibi göstermeye gayret eden Laudarich, aslında bunun tam aksi bir insandı. Küçüklüğünden beri etrafında kendisinden daha güçlü insanların bulunmasını kabullenen genç Gepid, insanlar üzerinde, beceriksiz ve biraz kıt akıllı biri olduğu izlenimini uyandırmaya çalışıyordu. Fakat sahip olduğu büyük gözlem yeteneği, kendisinden çok daha güçlü olsa bile, rakibinin zaaf ânını yakalayıp onun işini bitirmesini sağlıyordu. Bir Doğu Cermen kavmi olan Gepidler yaklaşık on yıldır Hunlara bağlı bir halktı. Fakat doğudan gelen bu hızlı atlıların saflarında *Imperium Romanum*'a karşı mücadele etmeye, büyük bir çoğunluk ile kendileri karar vermişti. Geçen yaz Attila'yı Ravenna'ya getiren adamlardan, bu genç Hun soylusunun uzun süre ölümün eşiğinde yattığını, ancak bir şamanın çok güçlü büyüleri sayesinde hayata dönmeyi başardığını öğrenmişlerdi.

Attila ise neredeyse hayatına mal olacak bu olay hakkında konuşmamayı yeğliyordu. Bu arada onun, istediği takdirde cesur, eliaçık, yardımsever ve çok sabırlı olabileceğini öğrenmişlerdi. Bir kuşu avuçlarının arasına alıp okşuyor, onun şarkılarını zevkle dinliyordu. Fakat ondan sıkıldığı anda ise tereddüt bile etmeden kafasını kopartıveriyordu. Attila, Geiserich ve Laudarich'in adlarının adamı olmadıklarını öğrenmişti. Kendisi gibi onlar da babalarının herhangi bir sarhoşluk gecesinin meyveleriydiler: Anneleri ise tıpkı Hunlarda olduğu gibi birkaç Solido veya çalıntı gerdanlıklarla ödüllendirilmişlerdi. Fakat onlar birer piç olarak kabul edildikleri için kraliyet sülalesine dahil edilmiyorlardı; babalarının lütfedip onları kabul etmesi sayesinde adlarına soylulara mahsus *rich*, *rix* veya *rex* eklerini alabilmişlerdi.

Notarius gözle görülür bir özenle parşömenin üzerine kendisine söyleneni yazıp altını imzalarken, genç adamlar sürekli evlerin duvarlarına bakıyorlardı. Ne pencere aralıklarında, ne de kapıların perdelerinin ardında en küçük bir hareket bile göze çarpmıyordu. Görünüşe göre dünyanın en büyük şehrinin sonu gelmiş gibiydi. Hiçbir şey yüzyıllardan bu yana olduğu gibi değildi. İmparator Roma'dan kaçmıştı – önce Milano'ya, sonra da Gotların önünden Ravenna'ya.

Hâlâ dağılmamış olan Roma Senatosu, şehrin etrafındaki kuşatmayı kaldırması ve açlık çeken şehre yağ ve tahıl girmesine izin vermesi için bundan iki yıl önce Got kralına tam iki bin beş yüz kilo altın, on beş bin kilo gümüş, on beş bin kilo karabiber, dört bin ipek elbise ve erguvan rengine boyanmış otuz bin koyun postu verilmesini kararlaştırmıştı. Sonra olanların bir benzeri ise tam bin yıl boyunca asla yaşanmamıştı. Her ne kadar Romalıların çoğu yukarıdan düzenlenen Hristiyan dinini benimsememiş olsa da, Cermelerin taleplerini karşılamak için kendi tapınaklarına hücum etmiş, en kutsal hazinelerini ve tanrı heykellerini ateşte eritmişti.

Alarich sözünde durmuştu. Geçen yılın başında, yani Batı Roma İmparatoru Honorius'un sekizinci resmi konsüllük yılında, taleplerinin karşılanması üzerine, Roma kapılarında yeniden pazar yerlerinin kurulmasına izin vermiş, Tiber Nehri'nden Ostia Limanı'na kadar uzanan bölgeyi de boşaltmıştı. Yanına fırsattan istifade ederek Roma'dan kaçan kırk bin kadar köleyi de alarak, ordusuyla birlikte kuzeye doğru gitmişti...

Fakat şimdi, bu olayın üzerinden henüz bir buçuk yıl bile geçmemiş olmasına rağmen, Romalılar bir kez daha birbirlerini yemeye başlamışlardı. Her tarafta köleler efendilerine karşı ayaklanıyordu. Sadece şehrin eski bölümündeki bu üç “barbar” rehine ise bütün bu olaylar kendilerini hiç mi hiç ilgilendirmiyormuş gibi davranıyordu. Bir Notarius'a içeriği oldukça eğlendirici kısa bir metin yazdırıyor, gizli kaçış yolları çizdiriyor ve bu hizmetlerin karşılığında altın paralar ödüyorlardı.

Genç Hun, Notarius'un yazısını bitirmesini beklerken buraya nasıl geldiklerini düşünüyordu. Milyon nüfusa sahip bu koca şehirde düzinelerce, hatta yüzlerce rehine vardı. Fazla önem

taşımayanları ta en başından beri özel imtiyazlara sahip köleler gibi şehrin sokaklarında rahatça gezebilmişlerdi. Fakat daha altı ay öncesine kadar önemli rehinelerin nezaret altında bulunmadan sokağa çıkmaları yasaktı. Şehrin saraylarında ise akla gelebilecek her türlü kişisel özgürlüğe sahiptiler. Fakat yine de onlar entrikalardan ve iktidar mücadelelerinden, politik yalanlardan, ödenmeyen vergilerden ve kişisel zaaflardan örülmüş dolambaçlı bir ağın içinde, her an öldürülmeyi bekleyen kurbanlardan başka bir şey değillerdi.

“Rehine olmak kölelikten daha kötü” diye mırıldandı genç Hun. Romalılarda insan hayatının ne kadar değersiz olduğunu çok çabuk anlamıştı. Köleler artık bir zamanki haklarının hiçbirine sahip değildi. Geçmişte olan olaylar, zaferler veya yenilgiler yüzünden, bir hiç konumuna indirilmişlerdi. Köleler, açlıktan ölebilir, aşağılanabilir ve hakarete uğrayabilir ya da efendilerinin o anki arzusuna göre yüksek mevkilere getirilebilirdi.

Buna karşın rehineler ise nasıl sonuçlanacakları kimse tarafından bilinmeyen gelecekteki olayların birer garantisi, muhtemel pazarlıkların birer teminatı durumundaydılar.

Notarius belgeyi yazmayı bitirmişti. Kızıl ışıltılar saçan öküz safrasının üstüne kurutma kumu döktü ve yavaşça üfledi. Sonra da abartılı bir hareketle parşömeni genç Hun’a uzattı. Attila belgenin arkasında özenle çizilmiş bir plan bulunduğunu fark etmişti.

“İşte şurada, Via Salaria’da, aşağıya inen giriş bulunmaktadır. Kubbeli bir kilisenin sunak taşı olan şu daireye gelince önce sağa, sonra da hemen sola dönmelisiniz. Diğer bütün geçitlerin ya çıkışı yoktur, ya da sunağın bulunduğu yere geri dönerler.”

Attila elindeki parşömeni küçük ve sert bir rulo haline getirerek, tunikasının kemer tokasının altına sıkıştırdı.

“Diğer iki plan nerede?”

“Onların üzerinde de surların öte yakasına nasıl çıkacağınızı işaretledim. Durun... çizgileri biraz daha koyulaştırayım...”

Çok kısa bir an için Attila’nın içinde bir güvensizlik belirdi. Fakat hemen sonra az ötesindeki bir gürültü düşüncelerini dağıttı. Karanlık gecelerde şehrin eski bölümünden geçmek zorunda kalan kölelerin kullandığı türden bir çingırağın boğuk sesini duyar gibi olmuştu.

Attila dudaklarını ısırды. Hislerini açığa vurmamak için kendisine diğer iki delikanlıdan çok daha fazla hakim olması gerekiyordu. Bu kiralık evlerin arasındaki dar sokakların boğucu ve iç bulandırıcı havasının ona ne kadar kötü geldiğini kimseye belli etmeye niyeti yoktu. Roma’nın, daha önce sadece çizili planlardan, maketlerden ve kısa gezintilerden tanıdıkları eski bölümüne ulaşabilmek için, sonsuz bir karmaşa içindeki caddelerden, sokaklardan, meydanlardan ve avlulardan geçmeleri gerekmişti. Burada, şehrin bir zamanki ihtişamından geriye hiçbir şey kalmamıştı. Oysa şehre ilk ayak bastıkları zaman, gökyüzü cennetine girdiklerini sanmışlardı...

Attila dışa karşı giderek daha da sakinleşiyordu. Fakat aynı anda içindeki tüm duyular yay gibi gerilmişti. Bir anda, Romalılar arasında neredeyse unuttuğu şeyleri algılamaya başlamıştı. Dağların ve yarların, ormanların ve suyun, havanın ve ateşin, yaşamın ve ölümün iyi ve kötü cinleri onun önünden geçiyor, ona sesleniyor, onu çağırıyor, onu uyarıyor, sonra da yok oluyorlardı.

Bu büyük, surlarla çevrili, üstüne üstlük kuşatma altındaki şehirde nasıl olup da ortaya çıkmışlardı peki? Hem de kendisine ve yanındakilerin gözüne görünmeden? Böyle bir olayı yaşamayalı ne kadar olmuştu? Işığın ve gölgenin, sıcaklığın ve soğukun, göğün ve yerin gizli mesajlarını ne kadar zamandır almıyordu? Kulağına gelen gizemli sesler ve bu kaba, yüzeysel pis kokunun ardındaki çok daha güçlü kokular ona ne demek istiyordu? Her ne kadar şehir aylardan beri Alarich ve komutasındaki karmakarışık ordu tarafından kuşatılmışsa da, yakın zamana kadar, birbirlerine neredeyse bitişik denilecek kadar yakın inşa edilmiş çok katlı binaların ön cephelerinden yükselen

zeytinyağında kızarmış sarımsaklı koyun ya da balık kokuları, akşamın geç saatlerine kadar etrafa yayılıyordu. Ve en kötü durumdaki köleler bile kendi halkının insanlarından daha besiliydi, özellikle de Tuna'nın güneyinde uzanan ovalarda sert karakiş hüküm sürdüğü ve Transilvanya Dağları'ndan buz gibi soğuk bir rüzgâr estiği zaman...

Görünüşe göre Notarius ikinci parşömen üzerine bir sanat eseri çizmek için tüm yeteneklerini kullanıyordu. “Bunu okuyabilir misiniz?” diye sordu, işini bitirdiği zaman. Geiserich öfkeyle köpürmek üzereyken, Laudarich ona engel oldu.

Attila'nın içindeki güvensizlik giderek artıyordu. Burada yolunda gitmeyen bir şeyler vardı. Açlıktan ölmek üzere olan Notarius'un eline üç altın geçmeyeli çok uzun zaman olmuştu. Onları güvenli bir yere götürebilmek için mümkün olduğu kadar hızlı davranması gerekirdi. Bu para karşılığında birinci sınıf bir at satın alabilirdi! Ya da bir düzine domuz! Bu şehirde olmasa bile, Roma İmparatorluğu'nun her tarafında... Peki neden bu kadar yavaş çalışıyordu? Neden cebindeki altınların varlığından diğerlerinin haberdar olma tehlikesini göze alıyordu?

Aslında yüksek binaları insanın üzerine üzerine gelen boğucu Subura'dan ayrılmanın tam vaktiydi! Attila da bunu yapmayı çok isterdi. Onu burada tutan çok eski bir içgüdüydü. Sanki devamlı büyüyen tehlikeyi burnuyla koklayabiliyor, diliyle tadabiliyordu. Fakat o panik halinde tuzağa doğru koşan bir hayvan değildi. Tehlikenin niteliğini anlayabilmesi için biraz daha zamana ihtiyacı vardı...

“Üçüncü plan!” diye emretti Notarius'a. “Şehir surlarının altından nasıl geçeceğimizi açıkça yaz! Ve biraz daha acele etsen iyi edersin, yoksa planı kendi burnundan akan kanla tamamlarsın!”

Attila ilk defa, bir yıldır iç içe yaşadığı Romalı soylular gibi değil, Subura'daki ayak takımı gibi konuşuyordu. Üç rehine de en başından beri şehrin valisi Pompejanus'un evinde ikâmet ediyordu. Şehirdeki diğer saraylar gibi burası da koruyucu duvarlar ardında bağımsız bir çiftlik evi olarak inşa edilmişti – bünyesinde, bir pazar yeri, bir hipodrom, birbirinden farklı pek çok tanrı için tapınaklar, bahçeler ve çeşmeler, hamamlar, sütunlu caddeler, gölgeli korular ve büyük kuş evleri barındırıyordu. Ve bir dizi nüfuzlu senatör gibi Pompejanus da kuşatma altındaki şehirde bile yıllık dört bin altın gibi yüksek bir gelire sahipti. Paha biçilmez tahıl ve şarap ticaretinden elde ettiği kazanç bu miktarın dışındaydı...

Buna rağmen üç rehine, Pompejanus'un mağrur bir Romalıdan milyonluk bir şehrin çaresiz ve uykusuz bir yöneticisi durumuna düşmesine tanık olmuşlardı. Bir zamanların güçlü valisi, hayatta kalabilmek için ağlayarak ve inleyerek önüne çıkan en küçük fırsatın bile üzerine atlıyordu. Toskanyalı kâhinler, çok miktarda altın karşılığında, sahip oldukları büyülü güçlerin ve çeşitli kurbanların yardımıyla fırtına bulutları yaratmaya ve göğün ateşini düşman karargâhının tam ortasına yöneltmeye muktedir olduklarını söyledikleri zaman, Pompejanus buna da inanmış ve gizli şarap stokunun bir miktarını feda ederek bir teşekkür şöleni bile düzenlemişti...

Subura'daki esnaf ve sanatkârlar uzun zamandır şarap içemiyordu – kirli bezlerin altında yazdan kalma ekşimiş sirkeye sahip olanlar, kendilerini şanslı addediyorlardı.

Genç rehinelerin birçoğunun son zamanlarına yetiştiği bolluk ve refah dönemi kapanmıştı. Roma halkının devlet tarafından sağlanan sosyal haklarının da sonu gelmişti. Artık hiçbir Pleb aylık tahıl istihkakı üzerinde hak iddia edecek durumda değildi. Fırınlarda bedava olarak ya da gülünç denecek kadar az bir ücret karşılığında dağıtılan üç somunluk ekmekler ise çoktan tarihe karışmıştı. İnsanlar açlıktan ölecek durumda olmalarına rağmen, hiç kimse, Lukania'nın meşe ormanlarında yaşayan yaban domuzu sürülerinden elde edilen yağ ve etten eskiden olduğu gibi bedava faydalanamıyordu. Vizigot kralı şehrin on iki kapısını öylesine başarılı bir şekilde tutuyordu ki, içeriye ne tahıl, ne et, ne şarap, ne de zeytinyağı girebiliyordu. Alarich burada sonsuza kadar bekleyebilirdi.

“Bütün yollar Roma'ya çıkar” diye iç geçirdi Notarius. Yeraltı mezarlarının üçüncü planını

Laudarich'e uzatmak üzereydi. "Bu ise Roma'dan dışarı çıkar!" Bu sözlerden sonra üçüncü parşömenin üzerine kum serpti. Kırmızı öküz safrası çabuk kurudu ve Notarius pençeye benzer avucunu açarak bekledi. Laudarich elindeki altın parayı adamın eline bıraktı.

Şehre gelen büyük ticaret yolları surların çok ötesinde kesilmişti. Tiber Nehri'ndeki gemi trafiği de aynı şekilde. Attila ve arkadaşları saraylarda halka verilen ekmek tayınlarının önce yarıya, sonra üçte bire indirilmesine, daha sonra da tamamen kaldırılmasına dair verilen emirlere bizzat tanık olmuşlardı. Aslında halkın öfkesiyle yöneticilerin utancının birleşmesi, şehri kuşatanlara Roma'nın eski kudret ve kuvvetinden bir parçasını olsun hissettirebilirdi. Fakat Roma, seçkin askerlerden oluşan muhafız kıtasının gücünü, düşmanlarına karşı başarılı bir çıkış hareketiyle değil, kendi halkına karşı utanç verici bir intikam hareketi ile göstermeyi yeğlemişti.

"*Eski Porta Collina*'dan geçtikten sonra, Via Salaria'nın sağ tarafından yürümeye devam edin" diye fısıldadı Notarius, bir yandan da açık avucuyla kendisine söz verilen üçüncü Solido'yu bekliyordu. "Ta ki doğu tarafındaki kemere Hristiyanların balık sembollerinin kazılı olduğu bir arka avluya ulaşana kadar...."

Notarius sustu ve soru dolu bakışlarını Laudarich'ten ayırarak Attila'ya dikti. Genç Hun yaşlı adamın çukura kaçmış gözlerindeki korkuyu gördü, dudaklarının belli belirsiz titrediğini fark etti, burun kanatlarının kurtlarda ve atlarda olduğu gibi kabardığını hissetti.

Aç ve satın alınabilir Notarius hem altınlarını, hem yaşamını, hem de suratını aynı anda muhafaza etmek istiyordu. Titrek dudaklarını alaycı bir ifadeyle büktü, içinde altınların bulunduğu avucunu bir yumruk halinde sıktı, kolunu Forum Romanum'daki bir tiyatrocı gibi kaldırdı, sağ ve sol taraflarına baktı, sonra da baş parmağını tıpkı bir Sezar gibi yavaş yavaş aşağı çevirdi.

Aynı anda Laudarich elindeki parşömeni yere düşürdü ve boğazından korkunç bir çığlık yükseldi.

Zaman, yakıcı yaz güneşi altında, uzun ve ağır bir an boyunca durur gibi oldu. Sonra çok katlı evlerin tüm deliklerinden aç ve sıska insanlar çıkmaya başladı. Bir dakikadan daha az bir süre zarfında dar sokak yaşayan ölülerle dolmuştu. Bu gözleri çukura kaçmış, ayaklarını garip şekilde sürüyerek yürüyen Romalıların hiçbiri gülmüyordu. Etraflarına da bakmıyorlardı. Yarı güvensiz, yarı ifadesiz bakışları bir an bile olsun Cermenlerden birine takılmıyordu. Hayır, tümünün bir tek hedefi vardı: Kara saçlı genç. Bir Yunan Gymnasion'unda, Roma hamamlarında veya Circus Maximus'ta aura popularis'i asla kendi lehine kazanmamış olan bu adam, ansızın orada bulunanların tümünün ilgi odağı olmuştu. Attila o anda hem bir gladyatör, hem de kurban edilecek bir hayvan rolünü üstlenmişti!

"Geber, Hun köpeği!" diye inledi yazıcı. Gözlerinde açlığın ve sıcağın sebep olduğu çılgınca bir bakış vardı. İğrenç kokan pis tunikasının içinde güçlkle doğruldu. Attila göz açıp kapayana kadar neler olduğunu anlamıştı. Bunun olacağını hissetmişti, evet, hatta bundan emindi! Ve her an başlamasını beklemişti!

Bu garip olay beklenenden farklı bir şekilde gelişse ya da sona erse, o zaman tüm bunların bir hayal olduğunu düşünebilirdi. Fakat bu şekilde yarı uykulu bir durumda kulağına gelen sesin bir rüya olmadığını kesin olarak anlamıştı.

"Muncuk Han'ın oğlu! Subura'ya git" demişti kendisine, karanlıklar içinde fısıldayan güzel bir kız sesi, "orada henüz açlıktan ölmemiş olan tek Notarius'u bul."

"Sen kimsin ve seni kim gönderdi?" diye sormuştu Attila hemen. Sesi doğulu bir köleyi andıran kız ona aldırış etmeden konuşmaya devam etmişti: "Sana yeraltı mezarlarının arasından geçen yolun planını çizmesini söyle... ve talep ettiği her ücreti öde. Dışarıda bekleneceksin..."

"Onlar birer hayvan" diye bağırdı Notarius diğerlerine. "Yabancı barbarlar... Romalı lejyonierlerin eğlencesi olan kemik zarlar kadar bile değerleri yok!"

Subura'nın açlıktan ölmek üzere olan sakinleri adım adım yaklaşıyordu. Attila, bazılarının boynunda dökme demirden veya dövme bakırdan yapılmış balık tılsımları asılı olduğunu gördü. Bunlar, Hristiyanlardı. Söylenene göre onlar, sık sık ve genellikle gizli olarak düzenledikleri toplantılarda kendi tanrılarının oğlunun etini yiyor ve büyük bir çanağın içinden kanını içiyorlardı.

“Haydi! Haydi yaklaşın...” Notarius iki eliyle birden açlıktan gözü dönmüş insanlara işaret ediyordu. Aylardan beri ilk defa karşısında kendisini dinleyen bir insan kitlesi vardı. Bu insanlar ne büyük bir mirasın ilanı, ne de saygın bir senatörün oğlan sevgililerine armağanlar dağıtması nedeniyle buradaydılar. Tam aksine, planlı ve göz göre göre bir cinayet işlemek üzere toplanmışlardı.

“Gebertin onları!” diye homurdandı Notarius. “Açlıktan ölenler için üç leziz kızartma... o sarı renkli Hun ancak bol zeytinyağı ve sarımsakla yenecek duruma gelse bile...”

Havayı birçok ağızdan yükselen ürpertici, inanılmaz bir vızıltı doldurmuştu. Çıkan ses, karşılarında bir kedi, bir kirpi ya da başka bir düşman gören küçük köpeklerin mızıldanmalarını andırıyordu. Fakat burada sadece uzun bir açlık vardı. Nefret ve umutsuzluğun etkisiyle daha da güçlenen uzun bir açlık... Subura'daki dar sokaktaki yazıcı, artık kendisine saygı göstermeyen insanların bir gün daha fazla yaşayabilmelerini sağlamak için, o gün ölümün kâtibi olacaktı.

Attila olup bitenlere bir türlü inanamıyordu. Birkaç haftadır kulağına bazı söylentiler çalınmıştı. Fakat Roma'nın sayıları iki bini bulan saraylarında çalışan köle ve hizmetkârların söylediklerine inanmak bir türlü içinden gelmemişti.

Sıcak ağustos güneşi, parlak ve yakıcı ısıyla üç genç adam ile Subura'nın sayıları düzinelerle ifade edilen sakinleri arasında duruyordu.

“Elimden geleni yapacağım!” diye bağırdı Geiserich.

“Ben de” diye seslendi Laudarich, kısa bir düşünme anından sonra. Bunlar Attila'nın onların ağzından duyduğu son sözlerdi. Sırılsıklam terlemiş vücutlardan oluşan dalga üç delikanlıya ulaşmıştı. Kemikli parmaklar onlara uzanıyordu. Öfkeli, pek güçlü olmayan, fakat kesin kararlı Romalı boyacılar, çömlekçiler, ayakkabıcılar, berberler, sepetçiler ve fahişeler birbirine karışmıştı. Attila bir kez daha burada olanları mantıklı bir şekilde açıklamaya çalıştı. Burada yabancı düşmanlığı ile dayak atma arzusu yerine, av peşinde olan avcılarının bulunduğu bir türlü inanmak istemiyordu.

Ayak takımının amacı onları dövmek, ortadan kaldırmak ve bertaraf etmek değildi. Onları bilinçli olarak öldürmek niyetindeydiler. Açlıktan ölenler et istiyordu... kızartılabilen, pişirilebilen, hatta çiğ çiğ yenilebilen taze et...

İnsan eti. Ebedî Şehri kuşatmaya cüret eden düşmanlardan farklı olmayan lanetli, nefret edilesi yabancıların eti.

Attila ansızın etrafındaki her şeyin suskunlaşıp donuklaştığını hisseder gibi oldu. Dünyanın şu anda içinde bulundukları kazandan çok daha büyük olduğunu biliyordu. Ve her nasılsa dışarıda, başka yerlerde ve başka zamanlarda olan tüm olaylar, onun kendisinin üzerinde etkiliydi.

Şuanda hangi düşüncenin veya hatıranın daha önemli olduğuna karar veremiyordu. Roma'da bu ana kadar öğrenmiş ve görmüş olduğu her şey gözlerinin önünden yıldırım hızıyla geçiyordu. Aklında bu ölüm tuzağından kurtulmanın bir çaresini bulmaktan başka bir düşünce yoktu. Tıpkı atın üzerinden o ani düşüş anında olduğu gibi. Onu bu defa yerden kaldıran kardeşi değil, şamanın sesinin ta kendisiydi.

Elinde olmadan Roma Senatosu'nun son haftalarda neredeyse her gün toplandığını düşündü. O ve diğer rehineler senatodaki bu sonu gelmez söz kavgalarını sık sık dinlemek zorunda kalıyorlardı. Bu kavgalar genellikle karşılıklı ithamlardan oluşuyordu ama çoğunlukla sadece bir şeyler söylemiş olmak için yapılan boş konuşmalardan ibarettiler. Tümü de Kral Alarich üzerinde herhangi bir

şekilde etkili olabilme başarısından çok, ama çok uzaktaydı...

Neden şimdi bunları düşünüyordu ki? Neden savaşmaya ve kendini savunmaya konsantre olamıyordu? Roma eğitiminin yapışkan zehri onu neden harekete geçmekten alıkoyuyordu?

Görünüşe göre Roma Senatosu'nun üyeleri olup biteni görmezlikten ve duymazlıktan gelmek istiyorlardı. Açlık günden güne korkunçlaşmıştı. Anneler yeni doğmuş bebeklerine süt veremiyorlardı. Babalar ise bazı zenginlerin tüm altınlarını vererek satın aldığı tahılları yaşlı gözlerle halka dağıttığı meydanlara yaklaştırmaya bile fırsat bulamadan aşırı yorgunluk sebebiyle düşüp ölüyordu. Romalılar asla iyi birer tacir olamamıştı. Şimdi bu görevi başkalarına vermelerinin bedelini ödüyorlardı. Tacirler tahıl karşılığında o denli çok altın istiyorlardı ki, şehrin tüm zenginleri servetlerini bir araya getirse bile halkı asla doyuramazlardı.

Attila etrafını çeviren korku ve nefretle buruşmuş suratlara baktı.

Roma'nın dışındaki mezarlıklara ulaşmak artık mümkün değildi, zaten hayatta kalanların ölüleri gömecek gücü dahi kalmamıştı. Bu nedenle ölülerin birçoğu Forum Romanum'un altındaki karmaşık dehlizler sistemine götürülmüştü. İlk Hristiyan takibatı zamanında biraz mübalağalı bir öngörü ile şehrin altına inşa edilmiş olan gizemli yeraltı mezarları da bu amaçla kullanılmıştı. Nasıl olsa duvarlardaki mezar niyetine kullanılan oyukların binlercesi bomboş duruyordu. Bu iki yerden birine ulaşmayı başaramayanlar ise gece karanlığında Tiber Nehri'ne dökülen bir lağım kanalının iğrenç kokulu çamurunun içini boyluyordu...

Genç Hun ansızın yaşayan insanların kokusunu aldı. Cloaca maxima'nın iki tarafında bulunan semtlerde veba, kolera ve başka hastalıkların salgın halinde yayılması, bir mucize sonucu olmamıştı. Dünyanın akla gelebilecek tüm ülke ve kolonilerinden imparatorluğun acınacak haldeki başkentine gelip yerleşen bu insanlara ne bir büyü, ne bir ilaç, ne de başka bir şey yardım edebilirdi.

Fakat bu durum da Attila'nın şu anki ilgi alanının tamamen dışındaydı.

“Şimdi kendi durumunla ilgilensen daha iyi edersin!” diye düşündü kendi kendine. Her tuzakta, her kuşatmada ve her sınırda tüm taraflar tarafından göz yumulan bir kaçış deliği olduğunu çok iyi biliyordu. Şehir valisi Pompejanus'un evine neredeyse her gün Ravenna'dan haberler geliyordu! Kuzey İtalya'nın bataklıklarına sığınmış olan imparatorluk sarayı, onlara pek çok kez yardım vaat etmemiş miydi?

Genç Hun silkinerek kendine geldi. Devamlı Roma'nın sorunlarını düşünüp durması onu ürkütmüştü. Yoksa bir Romalı veya Hristiyan olma yolunda mıydı? Hem de Roma halkının kendisini çiğ çiğ yemeye hazırlandığı şu anda mı?

Yeter artık!

Savurduğu ilk yumruk, iki elinde iki bıçakla üzerine saldırmaya hazırlanan bir Romalının burun kemiğinin çatırdayarak kırılmasına neden oldu. Sonra da aynı anda saçlarına asılan iki adamın göğüs kafeslerine sert dirsek darbeleri indirdi. Bu defa da bir şeyler gıcırdamış, çatırdamış ve kırılmıştı. Attila birisinin bacaklarına sarıldığını ve sol baldırını ısırdığını hissetti. Canı müthiş şekilde yanıyordu. Eğilerek kendini diğerlerinden korumaya çalışırken, dişleriyle baldırından bir parça et koparmaya çalışan çılgının kafasına sağ ayağıyla şiddetli bir tekme attı.

Aynı anda da burnu kanamaya başlamıştı – bir darbe filan da almadan... öylesine, kendi kendine...

Kimse bağırıyor, kimsenin ağzından tek kelime olsun çıkmıyordu. Dar sokakta duyulan tüm sesler iniltilerden, homurtulardan ve ölüm hırıltılarından ibaretti. Bu yaştaki üç delikanlının bu kadar sert ve kararlı bir şekilde dövüşmeleri görülüp işitilmiş şey değildi, hatta Colloseum'daki en acımasız gladyatör müsabakalarında bile bunun bir benzeri yaşanmamıştı. Çünkü burada açlıktan birer canavara dönüşen çılgın insanların saldırısı söz konusuydu. Romalılar kılıçla biçilmiş gibi yolun sağına ve soluna devriliyorlardı. İçlerinden bazıları bu fırsatı değerlendirdi ve sonradan

barbarlar tarafından mideye indirildiklerini iddia etmek üzere kendi arkadaşlarının yaralı ve ölü bedenlerini alıp götürdü. Ne var ki çılgınların sayıları üç rehinenin başa çıkamayacağı kadar fazlaydı...

Ansızın üst kattaki pencerelerden birinden aşağı bir ağ atıldı. Birbirleriyle dövüşen adamların oluşturduğu yumak bir anda karıştı ve dağıldı. Ağa yakalanmamayı başaranlar inleyerek ve sekerek sokağın iki tarafına kaçıştı. Kısa bir süre sonra kana bulanmış kirli sokakta bitkin düşmüş, titreyen vücutlardan başka hiçbir şey kalmamıştı.

Ve Yahudilerin tanrısının garip oğlunun doğumundan dört yüz on yıl sonraki on ağustos gününün öğle sıcağında, kimse ona dua etmeye gelmedi...

Özgürlüğe Açılan Yeraltı Mezarları

Etrafındaki karanlık koyu ve nemliydi. Attila soğuk ve iğrenç kokulu bir sessizlikten başka hiç bir şey algılamıyordu. Bir süre için kötü bir rüya gördüğünü sandı, fakat hemen sonra gözlerinin açık olduğunu fark etti. Gözlerinin açık veya kapalı olması karanlığın koyuluğunu değiştirmiyordu. Bir süre sonra çok uzakta solgun bir şekilde parlayan donuk bir leke fark etti. Fakat leke ne olduğunun anlaşılmasına meydan vermeden uzaklaştı ve ardında daha da zifiri bir karanlık bıraktı.

Ancak şimdi acıları geri gelmeye başlamıştı. Yavaş yavaş... Sol baldırı şiddetle sızlıyordu. Bir an için attan düştüğü anı yeniden yaşadığını hissetti. Oysa o olay uzun, çok uzun bir süre önce olmuştu!

İkinci keskin acıyı sağ elinde hissetti. Üçüncü ve dördüncü acılar dirseklerindeydi. Başı ise sanki kafa derisi zorla soyulmuş gibi ağrıyordu. Her nefes alışında tüm kaburgalarını hissediyor ve böğürlerine binlerce ok saplanıyordu.

Hastayım, diye geçirdi içinden, hastayım ya da ölüyüm! Beni bir kurgana ya da başkalarının fark edemeyeceği bir kral mezarına gömmüş olmalılar. Bir an için nefesini tuttu ve etrafındaki tüm gürültüler sona erdi. Yeniden nefes aldığı anda ise gürültüler tekrar geri geldi.

Ansızın nerede olduğunu anladı. Büyük bir korkuya kapılarak, elinde olmadan öğürmeye başladı. Bu defa kendisine ne yapması gerektiğini söyleyen bir kız sesi de gelmiyordu kulağına...

Hiçbir şey görememesine rağmen tüm duyuları ona gerçekten de bir mezarda bulunduğunu söylüyordu... Sadece bir tarafı açık olan ince uzun bir oyuk. Duvarlardan, evlerden ve mezarlardan duyduğu korku, daha önce hiç bu kadar belirgin bir şekilde ortaya çıkmamıştı. Aslında bu bir korku da değildi, sadece bu tür bilinçsiz bir tutsaklığa duyduğu bir başkaldırıydı. Gece karanlığında yattığı yurdun veya çadırın içinden tepesindeki yıldızları görebilen bir kimsenin, tavanlara veya mağaralara alışması asla mümkün değildi...

Günün birinde karanlık ve karmaşık yeraltı mezarlarına götürüleceğini ve sonra orada tek başına bırakılacağını rüyasında görse inanmazdı. Ebedî Şehir'in altındaki mağara ve geçitlerde yolunu kaybedip bir daha dışarı çıkamayan zavallılar hakkında duyduğu hikâyeler zihnini dağlıyordu. İçlerinden kim bilir kaç tanesi turnaklarıyla toprağı kazıp yeryüzüne çıkan bir tünele ulaşmaya çalışmıştı! Bu sorunun cevabını bilmiyordu ve bilmeyi de istemiyordu.

Yavaşça ve inleyerek doğruldu. Dişlerini sıktı – acıları bir nebze olsun azalmamıştı. Bir yandan da Hristiyanların bu yeraltı mezarlarının takibat sırasında kaçış ve saklanma mekânları olarak geçmiş yüzyıllarda inşa edildiğini söylediğini hatırlıyordu.

“Yalan!” diye inledi. “Tümü yalan!”

Etrusklerin aklına şimdi nereden geldiğini bilmiyordu. Evlerinin altındaki insan boyundan yüksek geçitleri ve duvarlardaki mezar oyuklarını onlar yapmış olmalıydı. Romalılardan çok önce. Ne kadar önce? Bin yıldan daha önce mi? Şimdiye kadar adını duyduğu yüzlerce halk ve kavim arasından

neden Etrüskleri seçmişti?

Elinde olmadan güldü ve aynı anda vücudunun her kirişinde korkunç acılar hissetti. Romalıların bu uzak ataları mutlaka çok akıllı insanlardı. Görünüşe göre şehirlerin insanlar için uygun yerler olmadığını anlamış olmalıydılar. Son aylarda şehirler üzerine birbirinden ne kadar farklı hikâyeler duyduğunu düşündü. Birçoğu kendi surlarının ve görkemlerinin altında kalarak çöküp gitmişti. Jericho ve Babil gibi gizem dolu isimler kafasının içinde çınlayıp duruyordu. Atina etrafı surlarla çevrildikten sonra önemini yitirmişti, İskenderiye Hristiyanlar tarafından yakılana kadar dünyanın en büyük kütüphanesine sahipti, hatta Ebedî Şehir Roma bile bir zamanların ışıldayan renklerini yağmur damlalarının silip yok ettiği bir sütun ve kesme taş mezarlığına dönüşmüştü.

Ve işte yine buradaydılar – Romalıların verdiği ilk kurbanlara ait düşünceler. Etrüskler bile bir zaman sonra surlarla çevrili şehirlerde yaşayanlar ve ölümler için aynı anda yer bulunamayacağını anlamış olmalıydılar. Ölümlerin ruhlarından ve ifritlerden korktukları için de atalarını, yerin altına oydukları geçitler zincirindeki oyukların içine üst üste istiflemişlerdi.

Attila, sonra ne olduğuna dair Romalı öğretmenin kendisine anlattıklarını hayal meyal hatırlıyordu: Birçoğu unutulmuş veya gizlenmiş olan yeraltı geçitleri yavaş yavaş yeni dine, Romalıların yeni kilisesine hediye edilmiş ya da yüksek fiyatlara satılmıştı.

Attila düşüncelerinin neden bu kadar dağınık olduğunu anlamıyordu. Düşüncelerinin bir kısmı onu, buradan kaçıp gitmesi, karanlıklardan kurtulması için zorlayıp duruyordu. Diğer kısmı ise büyümlü bir emir gibi sakin ve sabırlı olması için uyarıyordu. Düşüncelerinin ve algılarının bu kısmı, ona yeraltındaki bu eski geçitler ve üst üste yığılı mezarlar karmaşasında bir çıkış yolu arama zahmetine hiç katlanmamasını söylüyordu. Yaşayanlar için değil de ölümler için yapılan şeyleri hiçbir zaman kavrayamayacaktı. Yaşayanların şehri ise son ay ve haftalarda onun için ısırapların en büyüğü olmuştu.

Yine de bir şeyler yapması gerekiyordu. Burada sırt üstü uzanıp birilerinin gelmesini ve kendisini duvarlardaki mezar oyuklarından, geçitlerden ve merdivenlerden, çıkmaz yollardan ve akıntılarından oluşan bu labirentten kurtarmasını bekleyemezdi. Zaten böyle olması kararlaştırılmamış mıydı? Bu noktada düşünceleri yeni ve daha karanlık bir duvara çarptı. Yüksek sesle inledi ve artık hiçbir şey düşünmedi.

Çok uzaklardaki binlerce canavarın ağzından çıkmışa benzer boğuk bir böğürtü karanlıkların içinde çınladı. Attila hızla doğruldu ve kafasını mezar oyuğunun tavanına çarpınca inleyerek geri düştü. Aynı anda uzaklardan gelen sesin niteliğini kavradı. Cermenlerin Baritus adı verilen korkunç savaş narasıydı bu. Dayanılmaz sıcaklığın Roma surları içinde her türlü hareketi işkenceye dönüştürdüğü ve derin sessizliğin şehri boğar gibi olduğu öğle vaktinde, özellikle bu zamanda Gotlar geçen haftalar boyunca korkunç savaş naralarının şehirden çok net olarak duyulmasını sağlamışlardı. Başlarının önünde tuttıkları binlerce kavisli kalkan, seslerini dehşetli bir gümbürtüye dönüştürüyordu...

Attila ne kadar zamandır baygın olduğunu bilmiyordu. İki eliyle etrafını yokladı. Sol tarafında bir duvar vardı. Aynı şekilde başının arkasında da. Dört köşeli mezar oyuğunun sağ tarafı açıktı. Kolu karanlığı şöyle bir okşadı, sonra da güçsüz bir şekilde yana düştü.

Kendisini sırt üstü dönmüş bir böceğe benzetiyor ve kımıldamak için hiçbir girişimde bulunmuyordu. Çıkış yolu bulamadıkları bir duruma düşen bütün hayvanlar, büyük bir korkuyla oldukları yere sinip kendilerini korumaya çalışırlardı. Attila bir süre neler olduğunu hatırlamaya çalıştı. Balık ağı. Ya daha önce?

İki genç rehineyle birlikte Subura'ya gitmişti. Neden acaba? Batı Roma İmparatorluğu'nun siyasi bir tutsağı kendisini nasıl olur da böyle bir tehlikeye atabilirdi? Şehrin ağır silahlı ve gözlerini yağma

hırsı bürümüş Vizigotlarla, yardımcı kavimleri tarafından kuşatılmış olduğunu pekâlâ biliyorlardı. İmparatorluğun başkentinde açlığın yasalarından başka hiçbir yasanın geçerliliğinin kalmadığının da farkındaydılar.

Üç aydan beri ne bir senatör, ne bir praetor, ne bir comes, hatta ne de sıradan bir decurio, Roma sokaklarında boy göstermeye cesaret edebilmişti.

Attila inleyerek yan tarafa döndü ve yavaş hareketlerle duvardaki mezar oyuğundan çıktı. Mezar odasının nemli havası içini ürpertmişti. Aynı anda acılar içindeki vücudu sıcak ateş dalgalarıyla kavrulmaya başlamıştı. Aybars'ın büyülü güçlerini kullanarak kendisini tekrar yaşama döndürmesinden bu yana cesareti ilk kez bu kadar kırılıyordu. Alt dudağını dişlerinin arasında endişeyle çiğneyip duruyordu. Çok önemli bir şeyi unuttuğunu biliyordu. Ama neyi?

Son haftalarda hiç kimse söylentilerle gerçeği ayırt edebilecek durumda değildi. Belki de bu yüzden hatırlaması gereken noktayı bir türlü aklına getiremiyordu. Yine de karmakarışık düşünce ve hatıralarını bir düzene koymak için çabalayıp duruyordu. Soylu bir tutsak olarak geçirdiği o lanetli bir yıl boyunca öğrendiği en önemli şey buydu. Romalılar buna mantık ismini veriyorlardı, oysa bu kavram kendilerine değil, Yunanlara aitti. Acaba onların dilini de bu zamana kadar aralarında büyüdüğü kavimlerin dilleri kadar rahat konuşabilmesi, ona bundan sonra da yardımcı olacak mıydı? Attila bu soruya cevap veremiyordu. Vücudunun alt kısmını yavaşça mezar oyuğunun kenarından aşağı sarkıttı.

Çıplak ayakları üzerine basacak bir zemin ararken, uzun zamandır görmediği o geniş ülkeyi özlemle düşünüyordu. Yıldızların büyük çadırının altında yanan ateşleri, kadınların ve kızların şarkılarını, eski ve zorlu gelenekleri özlüyordu. İçine yaban baharatlarıyla tatlandırılmış bütün bir koyunun sığabildiği büyük bakır kazanları düşündü içini çekerek. Bu kazanların Romalıların şarap amforaları büyüklüğünde olduğu ancak şimdi dikkatini çekmişti. Fakat kazanların toprağa gömülmesi veya bir yere dayanması şart değildi. Parlak Hun kazanları yuvarlak tabanlarıyla ters çevrilmiş miğferleri andırıyordu; kamp ateşinin üzerinde asılı olmadıkları zamanlar, bir sacayağın üzerine rahatlıkla konabiliyorlardı.

Attila ansızın etrafını biraz daha iyi görmeye başladı: Üzerinde giysi olarak hayvan postları, tüyler ve göğsünde sallanan metal parçaları bulunan garip, son derece sıska ve şaşılacak kadar genç görünümlü bir adam ritmik bir melodi eşliğinde durmadan bu kazanlardan birinin üzerine eğiliyor, uzun kepçesiyle otlardan ve gizemli topraktan ibaret koyu bir çorbayı karıştırıp duruyordu. Karpatlar ile Kafkaslar arasındaki bölgenin en yetenekli şamanı olan amcası Aybars'ı son kez ne zaman görmüştü acaba?

Attila boğazına bir yumrunun gelip oturduğunu hissetti.

Ona ne oluyordu? Neden attan düştükten sonra gördüğü korkunç rüyaları hatırlamaya başlamıştı? O zaman toprak altındaki ölümlere ve derinlerin ifritlerine, güneş altında yaşayan insanlardan çok daha yakındı. Neden şimdi ruhların ve ifritlerin gücünü, amcası Aybars'ın şaman yetenekleri kadar yakınında hissediyordu?

Etrafına bakınarak karanlıkta gizli güçlerin büyücüsü, tanrıların ve rüzgârların arkadaşı, toprağın ve suyun gizemli seslerinin efendisi olan şamanı görmeye çalıştı.

“Aybars... bana yardım et...”

Gözlerinden ansızın boşalan yaşları görebilecek hiç kimse yoktu etrafında. Her şey başladığından bu yana ilk defa ağlıyordu. Ağlamasının sebebi ne kardeşinin yaptığı alçaklık, ne babası Karaton'un kendisini rehine olarak düşmanlara teslim etmesi, ne de imparatorun Ravenna'daki sarayında ve Roma'da kendisine reva görülen alçaltıcı davranışlardı.

Ağlıyordu; çünkü hayatında ilk defa kendisini yapayalnız, satılmış, her şeyden ve her yerden uzak,

terk edilmiş ve diri diri gömülmüş hissediyordu.

Karanlığın içindeki kazandan yükselen renkli dumanlar giderek yoğunlaşıyordu. Attila aslında burada bir kazanın bulunmadığını çok iyi biliyordu... Kim bilir, amcası Aybars'ın herkese malum olmayan gerçekleri görebilme konusundaki gizemli yeteneklerinin bir parçası belki kendine de geçmişti. Cermenlerin savaş çılgılığı susmuştu. Bunun yerine gözlerinin önünde oynaşan renkli duman bulutuyla birlikte belli belirsiz bir melodi algılamaya başlamıştı. Yıldızların zarif çemberler çizerek birbirlerinin etrafında döndüğünü, sisin içinde bitki ve hayvan şekillerinin biçimlendiğini, ateşin üzerindeki kazandan garip bir gücün yükseldiğini görüyordu. Etrafı kaplayan sis kazanın yanlarında bulunan yassı metal süslemelerin arasından fışkırıyordu. Bu metal süslemeler çift sıra halinde kazanın kenarlarından aşağı iniyordu, ne anlama geldiklerini ise sadece kutsanmışlar biliyordu. Fakat açlıktan ölmek üzere olan ayak takımının saldırısından önce Notarius'un çizdiği plana tıpatıp benziyorlardı...

Plan!

Plan neredeydi?

Attila elini uzatarak kemerini yokladı. Eline gerçekten de bir parşömeni andıran bir nesne gelmişti. Demek ki hatıralarının ona söyledikleri hayal ürünü değildi! O ahlaksız Suriyeli Notarius gerçekten de birkaç altın para karşılığında yeraltı mezarları arasından geçen bir plan çizmişti! Attila heyecanla nefes aldı. Peki neden... Neden şimdi bu mezarlıkta yapayalnızdı?

Adımlarını dikkatle atarak yürümeye başladı. Zemin, ıslak ve buz gibiydi. Ona yol gösteren ne bir ışık, ne bir meşale vardı. Cermenlerin savaş şarkılarının geldiği yer bile bir mihenk noktası teşkil etmiyordu. Sadece içindeki gerçek olmadığını bildiği hayalin peşinden gidiyordu.

Gözlerinin önündeki kazan şekli yavaş yavaş değişmeye başladı. Kendisinin ikinci doğumu olarak nitelendirdikleri olayı kutlamak için toplandıkları akşam aynı kazanda bir kurban yemeğinin pişirildiğini hatırlıyordu. Bu olay Batı Roma halkına ve İmparator Honorius'a rehine olarak verildiği günden bir önceki akşam gerçekleşmişti. Karaton Kağan halkının soylularına ve bağımlı halkların liderlerine Roma İmparatorluğu'nun en kutsal şehri zapt edilemez Ravenna'ya neden Muncuk Han'ın en büyük oğlu Bleda'nın gönderilmediğini açıklamıştı.

Attila o zamanlar olup bitenden pek az şey anlamıştı. Uzun zaman o akşam belli belirsiz işittiklerine inanmıştı. Roma İmparatorluğu'nun her iki yarısına aynı anda şeref verme vazifesinin neden ona düşmüş olduğuna bir türlü akıl erdiremiyordu. Fakat resmi olarak rehine Bleda değil, kendisiydi. Çünkü Attila son büyük imparator Theodosius'un öldüğü ve imparatorluğun iki oğlu Honorius ile Arkadios arasında paylaştırıldığı yılda dünyaya gelmişti.

Attila'ya karşılık olarak Roma ve Ravenna ondan yaklaşık beş yaş daha büyük ve soylu Flavius ailesinin bir üyesi olan Aetius'u göndermişti; oysa bu delikanlı İtalya'da değil, Doğu Hunlarının merkez üslerine üç günlük mesafede bulunan Durustorum'da, Aşağı Tuna kıyısında büyümüştü. Aetius bir Hun değildi, fakat kılıçları ve yasalarıyla kendilerini dünyanın efendisi ilan eden Romalılardan biri de değildi.

Attila bir duvara çarptı. Bu duvar, az önce içinde uyandığı nemli mezar oyuğundan çok daha sertti. Aynı anda çok hafif, ılık bir hava akımını da hisseder gibi oldu. Çıplak ayaklarıyla adım adım yürüyerek sıcaklığın geldiği yöne doğru ilerlemeye başladı.

Bu yeraltı mezarlarına nasıl düştüğünü yavaş yavaş hatırlamaya başlıyordu. Romalılar tarafından hakirâne bir edayla barbar olarak nitelendirilen biri, bir kez daha Roma kapılarına dayanmıştı. Yüzlerce yıldan bu yana ilk kez bu “vahşiler”den biri aç bırakmak yöntemiyle Romayı teslim alacak, yağmalayacak ve aşağılayacaktı.

Roma'nın üç rehinesi de işte bu adama ve komutanlarına ulaşmak istiyordu. “Attila” adına bir belge yazdırmasının tek sebebi buydu. Gerçekte onun için sadece planlar bir önem taşıyordu, çünkü

kuşatılmış şehrin senatörleri ve kudretlileri için mümkün olan, rehineleri için de mümkün olmalıydı: Dışarı açılan ve tekrar içeri dönen yollar mevcuttu! Hatta şehri kuşatanlar bile bunu biliyor olmalıydı. Alarich, Roma'nın en iyi müttefikiydi. İmparator Büyük Theodosius'un emrinde bile savaşmıştı. Maiyetinde Roma Senatosu tarafından Honorius karşılığında imparator ilan edilmiş Attalus isminde biri bile vardı. Kulağa çok çılgınca gelmesine rağmen, bu imparator tahta oturur oturmaz kuşatmacıların liderini Batı Roma'nın en yüksek rütbeli generali ve başkomutanı ilan etmişti. Ve böylece imparatorun tüm yetkileri derhal geri alınmıştı.

Attila gerçekte neler olup bittiğini hiçbir zaman tam olarak anlamış değildi. Romalıların düşmanlarını hangi yasa ve kurallara göre “iyi” veya “kötü” olarak ayırt ettiklerini kimse söyleyemezdi. Ölüm ve açlık getiren kişilerin ismi büyük bir saygıyla anılabiliyordu. Alarich bunlardan biriydi. İmparatorluğu kurtarabilecek olanlar ise hain ve alçak olarak damgalanıyor veya pek çok örnekte görüldüğü gibi öldürülüyordu!

Mesela Vandal Stilicho veya Roma'nın eski Hun müttefiki Uldız Han gibi!

Attila ansızın Helenler tarafından mantıksız olarak tanımlanabilecek, gözle görülen gerçeğin arkasında saklı bir gerçeği kavradığını fark etmişti. Romalılar geçen yıl boyunca ona tanrılarının oğullarının 375. doğum yılından bu yana imparatorluğun en azılı ve tehlikeli düşmanlarının Hunlar olduğunu tekrarlayıp durmuşlardı...

Babalarının ve büyükbabalarının, küçük ve hızlı atlarıyla Danaster Nehri'nin dik kıyılarını aşmalarının üzerinden en fazla otuz beş yıl geçmişti. Onları sürekli ilerlemeye yönelten dürtü savaşma arzusu veya düşmanlık değil, tıpkı Cermen kavimlerinde de olduğu gibi kendisini giderek daha fazla hissettiren açlıktı.

Hunlar, sınırları Çinlilerin onlardan korunmak için inşa ettikleri büyük duvara kadar uzanan uçsuz bucaksız, giderek daha da soğuyan kış rüzgârları tarafından dövülen düzlüklerde, hayvanlarını otlatacak çayırların peşindeydiler. Fakat her şeyin daha farklı olması mümkün değil miydi? Romalı yazarlar tarafından yayılan Hun korkusu ve nefreti, bin yıllık imparatorluğun kendi zayıflıklarını gizlemek için uygulamaya konulan planın bir parçası olamaz mıydı?

Attila elinde olmadan nefesini tuttu ve sustu. Kafasındaki düşünce zinciri ona çılgınca geliyordu. Fakat sonra sırtından sıcak terler boşanmaya başladı. Bu düşünce Roma'nın hem kendilerine altın ödemek, hem de geçmiş yıllardaki kötülüklerin tek sorumlusu ilan etmekle gösterdiği çelişkili davranışlarını açıklıyordu!

Evet, böyle olmalıydı, çünkü tüm suç doğudan gelen vahşi yabancıların omuzlarına yüklenirken, diğerleri küçük bir dürtüklemeyle güneye ve batıya doğru gönderiliyordu. Küçük, fakat belirleyici bir dürtükleme. Attila, saraylarda verilen ziyafetlerde, senatörlerin ve komutanların aralarında şu konuyu tartışıklarına sık sık kulak misafiri olmuştu. Acaba Hunların olmaması durumunda Alarich ve Radagis'in Vizigotları ile Gaina'nın Ostrogotları, imparatorluğu yakıp yıkmayı başarabilir miydi? Senatörler ve komutanlar, Hunların büyük kavimler göçünün nedenlerinden sadece birisi olduğunu gayet iyi biliyorlardı. Bu sonsuz göçü başlatan gerçek neden hem kuzeyde yayılan soğuk ve açlık, hem de Imperium Romanum'un çekici, fakat aynı zamanda ölümcül örümcek ağlarıydı. Bu gerçeği ise kimse bilmek istemiyordu. Bu nedenle Romalı güçlüler kendi aralarında şunları binlerce kez konuşuyor, sokaklarda ve meydanlarda korku dolu halka şunları anlatıyor ve kiliselerde imanlıların kafalarına şunları sokuyorlardı:

“O korkunç Hunlardan korkun... Korkun! Gözlerini dünyanın ışığına yeni açmış olan çocuklarına karşı bile ne kadar zalim ve acımasız olduklarını bilemezsiniz! Kılıçlarıyla zavallı bebeklerin o narin yanaklarında derin yaralar açıyor, böylece zavallı küçükler daha anne sütünü tadamadan korkunç yaraların acısına katlanmak zorunda kalıyor! Çocuklar çenelerinde bir tutam kıl çıkmadan

büyüyor, çünkü o kılıç yaraları sakalın doğal gelişimine engel oluyor. Fakat yeni doğan çocukların suratları kılıç yaralarından önce bile son derece korkunç, hatta iğrenç... Kocaman bir gövdenin üzerinde, baş denilen şekilsiz bir yuvarlak... Korkun! Hepiniz korkun, çünkü daracık bir alnın altındaki içi boş gibi duran çukurlar, onların tümüyle ısıltısız gözleri! Zaten alınlarına vuran güneş ışığının, gözlerinin içine ulaşması mümkün bile değil. Fakat gene de onların kötülük dolu kurnazlıklarından korkun, çünkü o boş bakışların içinde bile korkunç bir fesatlık yeteneği var... Ve şimdi asıl korkunç olanı dinleyin: Hunların burunları asla yüz hizasından dışarı taşamaz! Asker olmaları için seçilen çocukların narin burunları, gelecekte miğferin altına sığması için bezlerle sıkı sıkıya sarılıyor. Ey Hristiyanlar! Bu şeytanların günahları saymakla bitmez! Soylu bir burun çıkıntısıyla süslenmemiş olan bir suratın ne denli korkunç görünebileceğini düşünebiliyor musunuz?”

Attila'nın kanı beynine sıçradı ve içi büyük bir öfkeyle doldu. Aklına Ravenna'da ilk defa bir Hristiyan tapınağını ziyaret ettiği o gün gelmişti. Tıka basa dolu kilisenin içinde neler söylenmemişti ki...

“O vahşi, korkunç, saldırgan, yağmacı, hatta diğer barbar kavimler tarafından bile barbarlıkla suçlanan vahşiler, başımızın en son belası! İsa bu canavarları Roma İmparatorluğundan uzak tutsun. Hiç umulmadık yerlerde ansızın ortaya çıkıveriyor, her türlü söylentiden daha hızlı yol alıyorlar. Dinler onlar için kutsal değil, çünkü bir dine bile sahip değiller. Ne makam ve mevki sahiplerine, ne ihtiyar ve kadınlara, ne de biçare çocuklara acıyorlar. Ağzları süt kokan bebekleri ölüme terk ediyorlar. Başlarına gelen felaketin farkında olmayan daha büyükleri ise üzerlerine inen ölüm kılıçlarını gülücüklerle karşılıyor. Başlangıçta hedeflerinin Kudüs olduğu söyleniyordu, çünkü dünyada onun kadar altınla dolu başka bir şehir yoktur. Bu nedenle kutsal şehrin barış zamanında ihmal edilmiş surları bile güçlendirildi. Antakya Hunlar tarafından kuşatıldı. Tyrus yüzlerce yıl önce, düşmanın isminin İskender olduğu dönemlerde olduğu gibi, karadan ayrılarak bir adaya sığınıp kurtulmayı düşünüyordu. Fakat tehlike giderek yaklaşırken, tüm bu felaketlerin üzerine bir de fırtına patlak verdi. Her zaman son derece sakin olan deniz, sanki yaklaşan tehlikeden kurtulmak istermiş gibi kudurmaya başladı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, gök gürliyor, çakan şimşekler geceyi gündüze çeviriyordu. Hristiyanları korkutan ise ne azgın dalgalar, ne çatırdayan gemiler, ne de suların derinliklerine gömülme riskiydi... Onları korkutan sadece giderek yaklaşan vahşiler ve bakire kızlarının iffetiydi...”

Attila yumruklarını sıktı. Öfkeden ve hiddetten dolayı derin derin soluyordu. İçindeki nefreti körükleyen onların kaybedilen savaşlar, zapt edilen şehirler ve öldürülen insanlar hakkında anlattıkları değil, imparatorluğun kendisini diğer tüm halk ve ırkların üzerine çıkartan sahtekârlığıydı.

Romalıların ve onlara boyun eğen kavimlerin birbirlerinden ne kadar farklı ve yabancı olduklarını ancak şimdi yavaş yavaş anlamaya başlıyordu. Hun kağanının tebaasına ait olan her mağlup erkek, kadın ve çocuk, alışık olduğu gibi yaşamaya devam edebilirdi. Romalıların tahrip ettikleri ise yerleşim yerleriyle, tarlalarla ve toplumlarla sınırlı değildi. Onlar dilleri bile yok ediyordu, çünkü sadece imparatorluğun dili olan Latince'yi kendi ifade biçimi olarak benimseyen biri aralarında yaşayabilirdi. Tüm gelenek ve görenekler kaba kuvvetle yok ediliyor, davranışları ve giyimiyle kökenini belli etmek isteyenler cezalandırılıyordu. Hatta alçaklıkları o kadar ileri boyuttaydı ki insanları Roma yasalarından haberdar olmadıkları, olmalarının da mümkün olmadığı geçmiş zamanlardaki eylemleri yüzünden bile mahkûm edebiliyorlardı.

Buna karşın kendilerini dünyanın en zeki, en yetenekli, en duygulu, en anlayışlı varlıkları olarak görüyor, diğer tüm kavim ve halklardan üstün olduklarına inanıyorlardı. Bin yıllık imparatorluklarında daima tek bir merkez bulunmuştu... Dünyanın ve dünya uygarlıklarının merkezi olan bu yerin ismi Roma'ydı!

Attila Roma'ya ve onunla ilgili her şeye karşı öylesine derin bir nefretle dolmuştu ki öne doğru ilerlemekte güçlük çekiyordu. Geceler boyunca uyanık kalarak, Romalıları ve imparatorluklarını boş yere anlamaya çalıştığı zaman gelmişti aklına. Onları farklı kılan neydi? Gerçekten de daha iyi oldukları noktalar neydi?

Romalıların çok doğal olarak büyük bir mekân kapsamında düşünmelerini ve imparatorluğun bilmem hangi ucunda mağlup edilen en önemsiz bir kavmin bile ismini gayet iyi hatırlamalarını hayranlıkla karşılıyordu. İspanya, Afrika, Mısır, Küçük Asya, Makedonya ve Trakya söz konusu olduğu zaman, sıradan bir zanaatkârın bile dudaklarının arasından düzinelerce, yüzlerce kelime dökülüyordu. Fakat her an için zapt edilebilecek, kaybedilebilecek, terk edilebilecek veya başkasıyla değiştirilebilecek eyaletler, piskoposluklar, şehirler, kaleler ve garnizonlardan... evlerinin iki yanında uzanan tarla ve sokaklardan bahseden aptal çocuklar gibi söz ediyorlardı. Roma hükümdarlarının gözünde halkların hiçbir değeri yoktu, hatta ölümlerine küçük bir omuz hareketiyle üzüldükleri veya dudaklarını şapırtarak sevindikleri bir gladyatörün yaşamı kadar bile. Oysa berber başlarından bir tutam fazla saç kestigi zaman yürek parçalayıcı bir şekilde ağlayıp dövünmekte üzerlerine yoktu.

Buna rağmen kuzey kavimleriyle imparatorluk arasındaki ilişki, Hunların imparatorlukla olan ilişkilerinden son derece farklıydı. Acaba bunun sırrı bugüne kadar hiçbir Hun'un Imperium Romanum'dan toprak talep etmiş olmamasında mı yatıyordu? Yoksa bir hedefe ait olmadan, sınırlar arasına sıkışmadan, duvarlara, evlere, saraylara ve şehirlere sahip olmadan yaşamalarında mı?

Attila içgüdüsel olarak gerçeğe çok yaklaştığını hissediyordu.

Gerçeği tüm nefretin kaynağında mı aramak gerekiyordu?

Kavmi hakkında giderek daha süslü kelimelerle anlatılan dehşet hikâyelerinin tümünün ortak bir çıkış noktası olmalıydı. Her şey çok fazla tekrarlanıyor, imparatorluğun değişik eyaletlerinden gelen haberler birbiriyle neredeyse kelimesi kelimesine uyuşuyordu. Hatta bu haberlerin bir kısmı, bugüne dek bir Hun'un asla ayak basmamış olduğu Kartaca ve Afrika'dan bile geliyordu...

Makedonya, İlyria ve Trakya'daki en tehlikeli kavimler hareketinin, kendi kavmiyle bir ilgisi olmadığını çok iyi biliyordu. Roma tüm kötülükleri Hunlardan duyulan korkuya bağlıyordu, oysa bunun esas nedeni, iki Roma İmparatorluğu arasındaki derin çatlaktı. Adriyatik Denizi ile Orta Tuna arasında kalan bölge, hiçbir zaman şimdiki kadar tehlikeli olmamıştı.

Bir zamanlar dünyanın en güçlü imparatorluğunun sınırları artık pek çok kez yamanmış eski bir balık ağı kadar geçirgendi. Artık hiçbir yer güvenli değildi. Vandallar, Almanlar ve Alanlar, Tuna kıyılarından kalkıp, Frankların yaşadığı Ren kıyılarına doğru akıyorlardı. Burgundlar Orta Ren bölgesinde yeni bir krallık kurarak, Worms şehrini başkentleri ilan etmişlerdi. Pannonia sakinleri Roma egemenliğine başkaldırmışlardı. İngiltere'deki son lejyonerler ise garnizonlarını neredeyse kaçarcasına terk etmişlerdi.

Attila gözlerinin yanmaya başladığını hissediyordu. Sıcak hava akımı giderek güçleniyordu. Artık eskisi kadar boğucu ve küf kokulu da değildi. Ansızın kulağına bir cırlama sesi geldi. Bu ses Roma ve Ravenna'da Tuna boylarına göre çok daha sık rastlanan bir ağustos böceğine aitti.

Aynı anda aklına Vandal Geiserich ve Gepid Laudarich'le birleşmesinin nedeni geldi. Birlikte neden Roma şehrinin eski bölgesine gittiklerini de hatırlamıştı. Üç rehinenin ceplerindeki Solidolar, kendileri için aslında değeri altınla ölçülemeyecek bir şeyi ancak ve ancak burada satın alabiliyordu...

Üç rehine, şöhretli general Stilicho'nun karısı Serena'nın akıbetinin kendilerini de tehdit ettiğini anlamışlardı. İmparator Theodosius'un kuzeni, kızlarının her ikisini de birbiri ardına İmparator Honorius'la evlendirmişti. Buna rağmen kocasının senato önünde öldürülmesinden sonra Alarich

lehine vatan hainliğiyle suçlanmış ve halkın önünde idam edilmişti. O zamanlar kimse itiraz etmeye ve Serena ile kocasının yokluğunda imparatorluğun batı yarısının, yaşama şansının neredeyse yok denecek kadar az olduğunu belirtmeye cesaret edememişti.

Aslında bu kader uzun haftalar ve aylardan beri Roma'nın tüm tutsak ve rehinelerini tehdit ediyordu. Attila, babasının kardeşinin düşmesinden korktuğu durumun tam içinde olduğunu bilmiyordu. Buna karşın imparatorlukta entrikaların nasıl tezgâhlandığını, bakanlara nasıl rüşvet yedirildiğini ve sahtekârlıkların diplomasi olarak değerlendirildiğini yaşayarak öğrenmişti. Romalıların devlet, politika ve yasa kavramlarıyla ne demek istedikleri hakkında bir fikir sahibi olmuştu. Fakat Attila onların neden sayısız parşömen rulosunda yazılı olanlardan farklı davrandığını öğrenmeyi çok istiyordu. Bunu anlamak için ise artık çok geçti. En azından bunu Roma duvarları arasında öğrenmesine artık imkân yoktu...

“Roma duvarları arasında değil!”

İşte bu! Bu cümle Attila'nın ağzından neredeyse sihirli bir formül gibi çıkmıştı. Tam bu esnada geçen gün diğerleriyle birlikte Notarius'tan aldıkları o parşömeni ne yapmak istediklerini de hatırlamıştı: Aradıkları dışarıya açılan bir kaçış yolu değildi. Tam aksine! Dışarıya çıkmak değil, büyük ve anlamsız bir kıyımı engellemek için, dışarıdakileri içeri sokmak istiyorlardı!

Dışarı açılan yol, aynı zamanda içeri de açılan bir yoldu!

Attila inledi.

Artık önce neyi düşünmesi gerektiğini kestiremiyordu. Birkaç gün önce gece yarısı şehrin üzerinden geçen leylek sürülerinin seslerine uyanmıştı. Neden? Yaz mevsiminin ortasında... açlıktan kırılan, kuşatılmış şehrin üzerinde... leyleklerin ne işi vardı?

Geçen haftalar boyunca şehirde, kuşatmacılar hakkında birbirinden garip söylentiler büyük bir hızla kulaktan kulağa yayılmıştı. Hatta bir süredir sadece şehrin eski bölümünün dar sokaklarında değil, sarayın koridorlarında bile Hun atlılarının Roma'ya yaklaşmakta olduğu fısıldanıyordu. Fakat ne gariptir ki bunlar Ravenna'daki saray muhafızı olan Hunlar değil, aksine Vizigot kralının kayınbiraderiyle birlikte Tuna'yı aşan yeni savaşçılardı. Başkaları ise bu güçlerin imparatorluğun merkezine asla ulaşmadığını iddia ediyordu. Söylediklerine göre Hun ve Got savaşçıları Alpleri aşarken Roma lejyonerlerinin ölümcül bir tuzağına düşmüşlerdi...

Bu kıyımdan ise sadece birkaç düzine Hun ile uçarı Got prensi Athawulf'un birkaç bin askeri, ayrıca da Geiserich'in son Vizigot seferinden bu yana kendilerine itaat ettiğini umduğu bir avuç Vandal ve Gepid kurtulmuştu. Fakat bu söylentilerin hiçbiri yazılı hale gelmemişti ve resmi bir mühür taşııyordu.

Attila, ilk uyanışında gördüğü solgun lekenin bulunduğunu düşündüğü yöne doğru adım adım ilerlemeye başladı. Zayıf ışık artık görünmüyordu, hava sıcaktı ve hafif bir esinti tenini okşuyordu. Başının üzerinde ise sayısız yıldız vardı. Attila aradan geçen zaman zarfında günün bitip gecenin başladığını düşünememişti.

İlgın ağaçları Attila'nın görüş alanını kapatıyordu; birkaç adım atıp çalılarının arasından sıyrıldığı zaman, hayatında gördüğü –o an öyle düşünüyordu– en güzel manzarayla karşılaştı. Şehrin önündeki yamaçların ve vadilerin üzerinde binlerce meşale yanıyordu. Yayıdıkları ışık, karanlığın içinde belli belirsiz parlayan kırmızı sancaklarla birleşerek, büyümlü bir perde oluşturmuştu. Ancak çok ötelede alevlerin ışığı etkisini kaybediyor ve yerini yıldızlarla dolu gökyüzünün karanlığına terk ediyordu. Tüm bunların üzerinde, giderek büyümekte olan hilal biçimli ay parlıyordu.

Roma'nın dağlar ve vadiler arasına bu kadar güzel bir şekilde yayılmış olabileceğini daha önce hiç aklına getirmemişti. Tümöyle karanlık şehrin üzerindeki gökyüzü kuzeyde ejderha, doğuda balık, batıda ise başaktakımıyıldızıyla sınırlanmıştı. Yüksek surlar yüzünden güneyi göremiyordu, oysa

güneybatıdan kuzeydoğuya uzanan gökyüzündeki yıldızlar, ona nerede bulunduğunu tam olarak söylüyordu.

Her Hun gibi Attila da gökyüzündeki binlerce yıldızın ismini tek tek biliyordu. Gotlarda, Yunanlarda ve Romalılarda farklı isimler taşıyor olsalar bile, en belirgin takımyıldızlar binlerce yıldan beri herkes tarafından aynı kavramlarla ifade ediliyordu.

Attila, imparatorluğun başkentinin etrafını çeviren büyük surlardan birkaç taş atımı uzaklaştı. Bulunduğu noktadan surlar hiç de öyle görkemli bir görünüm arz etmiyorlardı. Üzerinde yürüdüğü patika defne, ılgın ve katırtırnağı çalılarının arasından geçerek, bir ana caddeyle birleşiyordu. Ayırt edici bir özellik fark edememesine rağmen, Attila gecenin içindeki binlerce ateşin dağılımından, bu yolun imparatorluğun en eski yollarından biri olması gerektiği kanaatine vardı. Eğer yanılmıyorsa şehri kuzey yönünde, Tiber ağzındaki tuzlalardan bir zamanların tuz bulunmayan dağlık Sabin Ülkesi'ne uzanan Via Salaria'nın başlangıç noktasında terk etmişti.

Attila gayrı ihtiyari güldü. Batı Roma İmparatorluğu'nun merkezinde geçirdiği bu yıl, ona kabul etmek istediğinden çok daha fazla şey kazandırmıştı. Zihninde buna benzer faydalı bilgilerden daha ne kadar bulunduğunu düşündü. Bundan sonra herhangi bir davranışta bulunmadan önce iyice düşünmeye ve bu bilgileri hatırlamaya karar verdi.

O anda küçük ateşlerden birine yaklaşmasını engelleyecek hiçbir durum yok gibiydi. Gerçi Vizigotlarla Hunlar dost değillerdi; geçmiş yıllarda Karpatların doğusundaki pek çok kavim gibi birbirleriyle acımasız savaflara tutuşmuşlardı. Fakat şimdi Kral Alarich karargâhını Tuna boylarında değil, Roma önlerinde kurmuştu. Attila, Prens Athawulf'la birlikte Pannonia'den gelen Hun savaşçılarının kaçının sağ kaldığını bilmiyordu.

Son birkaç haftadır Roma'da yayılan söylentiler, Vizigotların korkunç bir yenilgiye uğradığından söz ediyordu. Eğer bu doğruysa – Attila'nın bir rehine olarak kendi halkı için geceler boyu düşlediği hazineleri Roma'dan kim alacaktı? Yanında götürmek istediği dağlar dolusu altının, değerli eşyalarla dolu çuval ve sandıkların, mercan ve zümrütlerle, safir ve topazlarla bezenmiş altın haçların, aslında çoktan yasaklanmış olan güneş tanrısı Mitra'nın ve bakire Vestalinlerin tapınaklarındaki altın tabak ve tepsilerin, üzerinde akla hayale gelebilecek tüm imparatorların resimlerinin bulunduğu paraların akıbeti ne olacaktı?

Attila diğer iki rehinenin ne durumda olduğunu da bilmiyordu. Yeraltı mezarlarını kullanarak birlikte şehirden çıkmayı kararlaştırmışlardı. Fakat kararlaştırdıkları bir başka nokta da, içlerinden biri kaçıışı zorlaştıracak bir duruma düşerse, onu bulunduğu yere terk etmekte...

Artık yürüyemeyecek duruma geldiği zaman, arkadaşları kendisini kaderine terk edip yola devam etmiş olmalıydılar. Yeraltı mezarlarına girmeyi nasıl başardığını ise hiç mi hiç hatırlamıyordu. Gerçi ne fark ederdi ki? Doğru taraftaki çıkış noktasını bulmayı başarmıştı ve şu anda sadece bu önemliydi...

Attila bir süre ateşlerin yavaş yavaş küçülmelerini izledi. Önlerine sık sık birtakım karartılar geçiyordu. Kuşatmacılar geçmiş aylardakinden farklı davranmıyorlardı. Alışılmadık hiçbir şey yoktu. Buna rağmen içindeki bir his ona Vizigot kralının tüm güçlerinin burada olmadığını söylüyordu.

Attila beklemeye karar verdi. Bu haliyle, yani tipik bir Hun yüzü ve soylu bir Romalının elbiseleriyle, Cermen savaşçılarına yanına gitmesi çok tehlikeli olurdu. Buna rağmen diğer iki arkadaşının da yeraltı mezarlarından kurtulmayı başarıp başaramadığını öğrenmeyi çok istiyordu. Arkadaşlarının akıbetleri hakkında en küçük bir bilgiye sahip olmamak onu rahatsız ediyordu.

Dikkatle üzerindeki giysileri çıkardı. Toga'sından ince uzun bir şerit kopardı, kalan kumaş parçalarını bir çalının altına sakladı ve üzerini ağaç dallarıyla örttü. Susamıştı. Karnı aç değildi, sadece susamıştı. Vücudundaki acılar artık yeraltı mezarlarında olduğu kadar azap vermiyordu. O

anda kesin olarak karar verdiği bir Şey vardı: Bir daha hiç kimse onu o yeraltı dehlizlerine girmeye zorlayamazdı. Asla! Bir daha bir Roma Şehrine ayak basmak isteyip istemediğinden bile emin değildi.

Yaşamında iki kez “doludizgin” başka bir dünyaya doğru yol aldığını bilmesi ise ona oldukça büyük bir rahatsızlık veriyordu. İlkinde bile bile ölümün üzerine gitmişti. İkincisinde ise içinde bulunduğu bir kavga nasıl olduğunu anlayamadığı bir Şekilde ansızın son bulmuştu. Bu da onu her Şeyden fazla rahatsız ediyordu. Böyle bir Şeyin olmasına bir daha asla izin vermeyecekti!

Beyaz renkli kumaş parçasını, üzerine yumuşak yapraklar ve nemli toprak sürdükten sonra beline sardı ve üzerine kemerini bağladı. Şu anda sahip olduğu en etkili silahı, elindeki kk parşömen parçasıydı. Bu kk parşömen, onun için ödediği birkaç Solido’dan binlerce kez daha kıymetliydi!

“Hunlar!” diye geçirdi içinden. “Mutlaka Vizigot karargâhının içindeki Hunların yanına gitmeliyim!” Got prensi Athawulf’un refakatindeki soydaşlarının hangi boydan veya aileden olduklarını bilmiyordu. Got prensinin karargâhında Hunların bulunduğunu düşünüyordu, fakat artık bundan bile tam olarak emin değildi....

Kesin olan bir Şey vardı ki, o da bu karanlıkta düzinelerce Cermen nöbetçinin arasından geçip Hunları bulmaya çalıŐmaması gerektiğiydi. Roma ve Ravenna arasında faaliyet gösteren casusların pek çoğu, cesaretlerinin bedelini hayatlarıyla demiŐlerdi. Attila bugüne kadar bu zavallılardan birini görememişti, fakat onların dilleri kesildikten sonra günlerce Romalıların kölelere yaptıkları gibi çarmıha gerili vaziyette ölümle peneleŐtiklerini biliyordu.

Gecenin sona ermesine henüz birkaç saat vardı. Ateşler sönmeye yüz tutup gece iyice sessizleŐince, Cermen savaŐlarının da uykusu gelecekti.

Ve aynı anda akıl almaz bir Şey oldu! Attila nefesini tutarak olduğu yerde taşlaşmış gibi kaldı. alılıkların gölgelerinin arasından, yumurtadan yeni çıkmış bir kuş yavrusunun tŐne benzer bir ses işitmişti. Bir kez daha, sonra bir kez daha. Attila kulaklarının zonkladığını hissediyordu. Böyle bir Şey mümkün müydü? Yazın tam ortasında, üstelik gece yarısında, yavru bir kuşun burada ne işi vardı? Ve bu duyulur duyulmaz ses onu neden böylesine ürkütmüştü?

Hayır, bu mümkün değildi! Attila böyle bir Şeyin mümkün olmadığını biliyordu! Ansızın duyduklarının ne anlama geldiğini kavradı. İçindeki tüm duyguları ona aynı Şeyi söylüyordu:

Aybars buradaydı!

Attila olduğu yerde taşlaşmış gibi beklemeye devam etti. Değil kımıldamaya, nefes almaya bile cesaret edemiyordu.

Attila'nın kulaklarına, dakikalar boyunca, uzaklarda şarkı söyleyen erkek sesleri, hafif davul gümbürtüleri ve bunlara karışan ağustos böceği cırlamaları geldi sadece. Sonra taş kaplı yolun kenarındaki çalılar hışırdadı. İlgin ağaçlarının arasından ay ışığında parlayan beyaz bir silüet çıkmıştı. Fakat bu Aybars değil, Geiserich'ti.

“Sessiz ol, küçük... Olduğun yerde kal... Sana amcanı getirdim.. Yürürebiliyor musun?”

“Evet” dedi Attila. Şaşkınlıkla sesinin oldukça çatlak çıktığını fark etmişti. Vandal'ın kendisine küçük diye seslenmesine bile kızamıyordu. Anlaşılan durumu hiç de iyi değildi. Bu arada Aybars da çalılarının arasından çıkmıştı. Hun şamanının üzerinde hayvan postlarından ve kuş tüylerinden yapılmış uzun bir elbise vardı. Elbisesinin üzerine o kadar çok sayıda demir araç ve ruh tasviri asılıydı ki, parlak ay ışığında bile postların gerçek renginin ne olduğu anlaşılamıyordu.

Aybars bir kere Attila'nın etrafında dolandı ve onu dikkatli bakışlarla inceledi. Bu arada alçak sesle bir şeyler mırıldanıyordu. Attila ansızın şamanın elbisesine asılı olan demir araçların asla paslanmadığını düşündü. Uzun büyüler ve sonsuz yakarışlar sonucu, her bir aracın içi ölümsüz bir ruhla doldurulmuştu. Hun savaşçılarının üzerindeki kuş tüyleri gibi iç içe geçmiş sayısız pullardan oluşan zırhlar da aynı büyünün etkisiyle onları yaralanmaktan koruyordu. İlginçtir ki Romalılar da zırhlarına lorica plumata, yani tüy zırhı adını veriyorlardı...

Aybars yavaşça şarkı söyleyerek Attila'yı kucakladı. Bu arada tecrübeli elleriyle vücudunun her bir bölgesini ayrı ayrı yokluyordu.

“Görünürde yara bere yok” diye fısıldadı sonunda rahatlamış bir ifadeyle. “Aynı şekilde vücudunun içinde de.”

Şamanların büyük ve ulvî meseleler dışındaki konulara ilgi gösterdikleri aslında pek nadirdi. Attila da kendisini o andan itibaren bir kuş kadar hafif ve rahatlamış hissediyordu. Roma saraylarının, koridorlarının, odalarının, salonlarının, evlerinin, çatılarının ve surlarının içinde yaşadığı o korkunç kâbus nihayet son bulmuştu.

“Buraya nasıl geldin?” diye sordu Attila amcasına. “Hem de tam en gerekli olduğu anda!”

“Bulutlar, rüzgârlar ve kuşlar bana ne yapmamı söylediler, kardeşim Muncuk'un oğlu” diye cevap verdi şaman gizemli bir sesle. Bu durumun onu eğlendirdiği açıkça belli oluyordu. “Kendi cennetlerine giden ölü Cermen savaşçılarının zafer çığlıklarını dinledim, dörtlümler giden atların nallarından yükselen seslere kulak verdim, pek çok koyunun kürek kemiğini ateşte yakarak arındırdıktan sonra üzerlerindeki çatlakları inceledim ve bu sayede en gerekli anda burada olmayı başardım..”

“Roma'nın ne zaman zapt edileceğini bildiğini mi söylemek istiyorsun?”

Aybars omuzlarını silktiler ve boş ellerini gösterdi.

“Gel, buradan gidelim!” dedi sonra. “Roma surlarından hiç hoşlanmam.. Özellikle de üzerimize

nişan almış olan okçuların bulunduğu kulelere bu kadar yakınken...”

“Yoksa benim bundan hoşlandığımı mı sanıyorsun?” diye inledi Attila ve Geiserich ile Aybars’ın kollarına girmelerine izin verdi. “Kulelerdeki lejyonerler artık neredeyse hiç nöbet tutmuyorlar... Bana kalırsa şu anda bile Roma’daki son canlı farelerin peşine düşmüşlerdir. Buna rağmen tüm bu taşlardan, surlardan ve kulelerden... nefret ediyorum!”

“Sorunu cevaplamak gerekirse...” diye konuşmasına devam etti Aybars biraz kıyıda kalmış ateşlerin arasından geçerken, “... Karaton birkaç bin kişiye Batı veya Doğu Roma İmparatorluğu’na yardım etme iznini verene kadar bekleyebilirdim. Aynı şekilde rehinemiz Aetius’un geri dönmesine kadar da bekleyebilirdim, fakat kemikler bana güneş dönümünden yedi gün önce yalnız başıma yola çıkmamı öğütlediler...”

“Yapayalnız mı?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. Şaman başını öne eğdi ve neşeli bir ifadeyle tekrar yavru bir kuş gibi cıvıltılı sesler çıkarmaya başladı. “Neredeyse yapayalnız! Emona’da, Sava Nehri üzerindeki Kehribar Yolu’na kadar yalnız başıma at sürdüm.. Ta ki Athawulf adındaki o Cermen palavracısına rastlayana kadar... Keşke ruhlar ve şeytanlar bana o sahtekârın suratını hiç göstermeselerdi!”

Ellerini başına vurarak genç bir kuş gibi cıvıldamaya başladı. “O zaman Kral Alarich’in beceriksiz kayınbiraderini kendi kavmini ve bizim savaşçılarımızın bir kısmını, mükemmel donanımlı ve örgütlü Roma lejyonlarının üzerine sürmesini seyretmek zorunda kalmazdım... Onlardan daha akıllı olmak istiyordu, fakat tüm tahminleri yanlıştı... Hele o ayyaş ve sefil savaşçıları... Bir zamanlar Romalılar tarafından saygı ve hayranlıkla “sarı yeleli aslanlar” olarak anılan savaşçılarla hiçbir ilgileri kalmamış! Evet, kardeşim Muncuk’un oğlu, o pelteye dönmüş zavallı Cermen sürüsünün anlamsız saldırılarının Ravenna’daki lejyonerler tarafından kolaylıkla durdurulduğuna, sonra da çiğnenip geçildiğine bizzat şahit oldum!”

“Nasıl oldu bu?” diye sordu Attila heyecan içinde. Bu arada dik bir yamacı tırmanmaya başlamışlardı. Hava yeraltı mezarlarında olduğundan çok daha sıcaktı, fakat kuşatma altındaki şehrin boğucu havası kadar kötü kokmuyordu. Attila uzun zamandan bu yana ilk kez büyük kazanların içinde pişen et çorbasının kokusunu almıştı. Halsizliğiyle birleşen büyük sevinci, az kalsın yere düşmesine sebep olacaktı.

Kısa bir süre sonra Got ateşlerinin en az bin adım ötesine kurulu olan yurtların ve keçe kaplı arabaların bulunduğu yere vardılar. Biraz ötede Ostrogotlara ait birkaç araba ve çadır göze çarpıyordu. Görünüşe göre Hunlar ihtiyaç duyduklarından çok daha fazla ata sahiptiler. İnsanlar ise sessizce onlara bakıyorlardı. Attila hayatında ilk defa sessiz, sinmiş ve ürkek Hunlara rastlıyordu. İçlerinden sadece biri, Attila’dan biraz daha büyük bir delikanlı, şamanın çadırının önüne yeniden yakılmış olan ateşe yirmi adım kadar yaklaşmaya cesaret etmişti. Bir süre çadıra baktıktan sonra, tekrar karanlıkların içine geri çekildi. Bu garip durum Attila’yı oldukça rahatsız ediyordu, fakat kafasını uzun uzun yoramayacak derecede yorgun ve bitkindi.

Ancak karnını doyurup biraz dinlendikten sonra, bu yeni durum hakkında daha fazla bilgi edinmek istedi. Bu arada Geiserich gelecek günlerin neyi getireceğini öğrenmek için bir kez daha Alarich’in karargâhına gitmişti. Bu nedenle o geri dönünceye dek beklemeye karar verdi.

“Şimdi anlatmaya devam edebilirsin” dedi sonra amcasına. Ateşin yanına sırt üstü uzanmış, başını yüksek bir eğere dayamıştı. Bu eğerler deri kayışlarla küçük ve hızlı atlarının üzerine bağlı olmadıkları zamanlarda, Hunlara oturak ve dayanak olarak hizmet ediyorlardı.

“Buradaki insanlara ne olduğunu mu soruyorsun?” Amcası kuru bir sesle güldü. “General Generidus’un birlikleri onları neredeyse son adama dek kesti, biçti, öldürdü veya sakat bıraktı... Oysa İtalya’nın düzlüklerine ve taş kaplı yollarına ulaşmıştık bile... Adriyatik Denizi’nin kuzey

kıyılarının görünmesine de pek az bir zaman kalmıştı!” Elinin tersiyle sanki bu dehşet ânını bir daha hatırlamak istemezmiş gibi bir hareket yaptı.

“Demek gerçekten bir katliam oldu! Sen de orada mıydın?”

“Evet, ben de oradaydım...” diye inledi şaman, “... ve ne yazık ki orada değildim!”

Attila anlamıştı. Bir şaman bir anlamda bir kraldan bile daha kudretliydi, çünkü kimsenin müdahalesine maruz kalmadan bir dünyadan ötekine gidebilmek ancak onlara mahsustu.

“Tek başıma olsaydım buraya her türlü tehlikeden uzak, rahat rahat gelirdim” dedi şaman uzun bir aradan sonra. “Yol kenarlarında ve ormanlarda soyacak adam bekleyen o sefil haydutlar bile benim gibi bir adamın etrafından geniş bir yay çizerek geçerler!” Aybars bir an için neşeyle güldü. “Hatta imanlı Hristiyanlar bile beni görünce haç çıkartıp tabanları yağlıyorlar. Bazıları beni görünce öylesine korkup şaşırıyor ki, sanki dönüşünü bekledikleri kral benmişim gibi kendilerini önümde yere atıyorlar. Oysa başımın üzerinde beyaz güvercinlerin uçtuğu filan yok ve Alplerdeki o katliamdan sonra ancak Aquileia ile Ravenna arasındaki bataklıklarda suyun üzerinden yürüdüğüm söylenebilir...”

“Suyun üzerinde mi yürüdün?” diye sordu Attila şaşkınlıkla.

“Eh, bazen uzaktan bakınca öyle görünüyor...”

Attila yüksek sesle gülmeye başladı. Aybars’ın anlattıkları değil, içine düştüğü şaşkınlık kendisine son derece komik geliyordu.

“Yolculuğundan kimin haberi var?” diye sordu sonra amcasına.

“Sadece Karaton, baban ve Romalı rehinemiz...”

“Ne! Aetius buraya geleceğini...”

“Ondan o kadar çok şey öğrendim ki, ona ne kadar teşekkür etsek azdır! Romalılar onu tanımadan kaçmayı başardı. Aslında onun bana Aquileia surlarına kadar eşlik etmesini istiyordum...”

“Şu hale bak! Bir Hun şamanı ile lejyoner zırhına bürünmüş bir Roma soylusu, birlikte Roma’yı kuşatanların yanına gidiyorlar...”

“Hayır, iki şaman” diye düzeltti Aybars. “Bir Hun gibi görünen bir şaman ve kutsal kabul törenini yeni geride bırakmış olan bir diğeri...”

“Bir Kanlıbaş mı?”

“Evet, Attila, bir Kanlıbaş! Yüzü kutsal sayıda bıçak darbesi ile bir daha asla sakalı çıkmayacak şekilde çizildi! Yecüc ve Mecüc tarafından bildirilen hayvan bilgeliğinin altı yüz altmış altı kesiği...”

“Neden?” diye bağırdı Attila dehşet içinde. “Roma rehinesine bunu neden yaptınız? Roma’nın tüm kadın ve kızları bu yüzden bizden nefret ediyor... yeni doğan çocuklarımızın yüzlerini bile bıçakla çizerek sakatladığımızı sanıyorlar!”

“Yazı sanatına hakim olanlar, söz sanatına hakim olanlardan çok daha başarılı yalanlar söyleyebilirler!” diye içini çekti Aybars gözle görülür bir üzüntüyle. “Bu saçmalıkların taşla veya parşömene ancak korku, nefret, ya da iftira yüzünden yazıldığını ben de çok iyi biliyorum! Bu imparatorlukta yazı yazmaya vakıf olanlar daima haklıdır; yazdıkları yalan ve saçmalaktan ibaret olsa bile!”

“Evet, gerçekten de yazdıklarında en küçük bir doğruluk payı bile yok” dedi Attila amcasını onaylayarak. Alevlerin titreyen ışıklarında amcasının yüzüne baktı. Bilmeyen birinin şamanın yüzündeki yüzlerce yara izini fark etmesi imkânsızdı. Tam aksine, amcasının yüzü eski geleneklere göre tabaklanmış bir yaban domuzu derisi kadar pürüzsüz ve sağlıklı görünüyordu. Attila bu düşünceyle kendi kendine güldü. “Bana hâlâ cevap vermedin.”

“Bu onun fikriydi” dedi Aybars neşeli bir sesle. “Zaten soylu Romalı güzelliğinden hiçbir şey yitirmiş değil! Her zaman için beyaz mermerden yapılma bir heykele modellik edebilir! Sadece biz

Hunlar hakkında atılan pek çok palavradan birini kullandık ve Aetius'un yüzünü kan kırmızısı bitki sularıyla boyadık.”

Tam bu anda Alarich'in karargâhından geri dönen Geiserich, kapıdan içeri girdi. Şamanın son sözlerini duymuştu. “Neden palavra olsun ki?” diye atıldı sırtarak. “Yeni doğan tüm erkek çocuklarınızı bu şekilde sakatladığınızı bilmeyen yok!”

“Hiç de değil!” diye itiraz etti şaman. “Bu daha ziyade...”

“Ve sen, Vandal” diye amcasının sözünü kesti Attila, “sen güçlü, sarışın, bir aslan kadar cesur bir Cermen savaşçısısın! Fakat herkesin bildiği gibi, tüm Vandalların kafalarının içinde kurutulmuş samandan başka bir şey yoktur...”

“Öyle olsun” dedi Geiserich ve güldü. “Artık yatsak iyi olur. Kral Alarich yarın sabah bizi görmek istiyor.”

“Üçümüzü de mi?” diye sordu Attila.

“Hayır, sadece beni ve amcanı. Ona senden hiç söz etmedim.”

Attila inanmaz bir tavırla ona baktı.

“Benden hiç söz etmedin mi? Ama ben...”

“Tamam, tamam” dedi Aybars. “Bu benim isteğimdi...”

Vizigotlar, kuzeyli isimleri neredeyse unutulmuş birtakım müttefik Cermen kabileleri ve Batı Hunlarından yaklaşık yüz kadar savaşçı, Roma tepelerinin üzerinde sabırsızlıkla bekliyordu. Kötü hava koşullarına karşı yurtların ve arabaların etrafında ciddi bir tedbir almamışlardı. Hatta içlerinden pek çoğu yolculuk çıkınının bağlarını çözmeye bile gerek duymamıştı. Vizigot kralı tarafından şehrin zapt edilmesi ve yağmalanması emrinin verilmesi artık bir an meselesiydi. Buna rağmen Hun savaşçıları Attila'nın üzerinde kötü, güvensiz bir etki bırakmışlardı. Kendisinin geldiği Aşağı Tuna boylarında Hunlar o toprakların efendileri gibi davranıyorlardı. Hatta Uldız Han yönetiminde alınan ilk büyük mağlubiyet bile, amcası Ruga ve Oktar'ın yönetimindeki Hunlara baş eğdirememişti. Anlaşılan bu Orta Tuna Hunları, o eski mağlubiyetin çok daha ağırını tatmış olmalıydılar.

Hunların neredeyse hepsi tüm bu zaman boyunca Muncuk Han'ın en küçük oğlunun etrafından geniş bir yay çizerek geçmişlerdi. Bu insanlar onun boyuna ya da ailesine ait değillerdi.

Kendi sürüleri neredeyse bir kuşak önce Aquincum adlı Roma şehrinin yakınlara, Tuna'nın batıya doğru büyük bir kıvrım yaptığı yere geldiği için, Batı Hunlarını ve Attila'yı sadece haklarında anlatılanlardan tanıyorlardı. Otlakları büyük kralın karargâhına birkaç günlük mesafedeydi. Muhtemelen içlerinden hiçbiri Karpatların doğusuna veya Tuna'nın aşağı kısmına geçmemişti. Attila onların Karaton Kağan'ı veya Uldız Han'ı bir kerecik olsun görmüş olduklarından bile kuşkuluydu.

Alarich'in takviye olarak gördüğü şey, aslında uzun zaman önce güçten düşmüş bir kalabalığın son kalıntılarıydı. Pek çoğu Romalılar tarafından öldürülmüş ve yok edilmişti. Hayatta kalmayı başaranların neredeyse tümünün vücutlarında kumaşlardan, yapraklardan ve hayvan postlarından yapılmış sargılar göze çarpıyordu. Yaşadıkları ağır yenilginin acı dolu izlerini zihinlerinden bir türlü atamıyorlardı. Başlarında kendilerine önderlik edecek hiçbir soylu kalmamıştı ve başkalarının yüzüne bakamayacak denli büyük bir utanç içindeydiler.

Attila'nın ev sahipleri sabahın erken saatlerinde yurtlarını toplamış ve biraz daha batıda bulunan hafif eğimli bir tepenin yamacında yeniden kurmuşlardı. Buradaki otların ve çalıların durumu, atlar ve keçiler tarafından kemirilmiş olan ilk konaklama yerinden daha iyiydi. Burada da dört bir yandan gelebilecek kötü sürprizlere karşı korunaklıydılar ve diğer karargâhlardan çok daha fazla görüş mesafesine sahiptiler. Buna rağmen Hunlarda hiçbir sevinç belirtisi yoktu; ne karargâhtaki işler esnasında, ne de at binme talimleri esnasında.

Attila karargâhın taşınma işlemine karışmamış, neredeyse öğlene kadar derin bir uyku çekmişti.

Şimdi, yani şamanın verdiği tozdan bir tutam karıştırdığı keçi sütü dolu bir çanağı midesine indirdikten sonra, kendisini uzun zamandır olmadığı kadar güçlü hissediyordu. Damarlarındaki kan kaynıyor, mutlaka bir şeyler yapması gerektiğini hissediyordu. Yeni ateş yerinin etrafında bulunan büyük taş parçalarından birinin üzerine oturmuştu. Roma'dan kaçmayı başardıklarına hâlâ inanamıyordu. Geiserich onu ve Laudarich'i ne büyük zorlukla yeraltı mezarlarına kadar taşıdığını, sonra daha da büyük bir güçle Cermen delikanlısını Vizigotların şifacısına götürdüğünü anlatmıştı. Bu iş de bittikten sonra Prens Athawulf'un fiyaskosundan sağ salim kurtulmayı başarmış, fakat aşağılanmış ve ruhen çökmüş Hunları aramaya koyulmuştu.

Karanlık basar basmaz yalnız başına Via Saleria yakınlarındaki duvara geri dönmüş ve yeraltı mezarlarının çalılar arasına gizlenmiş olan çıkışını tekrar aramaya başlamıştı. Fakat elindeki meşaleye rağmen bir süre sonra arayışını yarıda kesmek zorunda kalmıştı...

Geiserich ertesi sabah Aybars'la birlikte Alarich'in Via Saleria'nın batısındaki kraliyet çadırlarına doğru yola koyulmuştu. Çıplak ayaklı, dikkat çekici güzellikte birkaç genç kız Hunların keçilerine bir taş atımı kadar yaklaşmışlardı. Attila kızların kendisiyle ilgilendiğinin farkındaydı, fakat Ostrogot olduklarını anlayınca onlara bakmaktan vazgeçti.

Hâlâ oldukça öfkeli olmasına rağmen, yaşının büyük olmasının verdiği avantajla Geiserich'in şehirden oldukça başarılı bilgiler topladığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Buna rağmen kendisine haksızlık yapıldığını düşünüyor ve şehirden kaçışının şaman tarafından neden gizlenmek istendiğini bir türlü anlayamıyordu. Bu kim için önemliydi ki? Ve Aybars bununla neyi gizlemek istiyordu?

Şaman ise büyük ikna yeteneğini kullanarak, Attila'ya, enerjiden ve sabırsızlıktan patlayacak hale gelmiş olan Got askerlerinin durumlarını anlatmış, onların ateş başlarında sadece topal bir Vandal'dan değil, perişan görünümlü bir Hun prensinden de söz etmelerinin gereksiz olduğuna inandırmaya çalışmıştı.

“Onlar büyük savaşçılar” demişti Aybars. “Fakat her şeyi abartma eğilimleri o kadar fazla ki, savaşırken o güne dek gömdükleri tüm ölülerin ruhlarının gökyüzünde kendileriyle birlikte at koşturduğuna kendilerini ikna etmişler. Ölü savaşçıların şöhreti onlar için yaşayan bir Hun'un şöhretinden daha önemli olduğundan, biz de kendimizi onlara uydursak çok iyi ederiz...”

Daha bir yıl önce Attila şamanın bu sözlerinin anlamını kavrayamazdı. Fakat bu arada savaş ve diplomasi sanatı üzerine o kadar çok şey öğrenmişti ki, artık çarpışan demir silahların başarının sadece bir bölümü olduğunu düşünüyordu. Her kılıç darbesinin alkış istemediğini, her mızrak saldırısının sırtın ucundaki yüze isabet etmesinin gerekmediğini ve her küçük zaferin bir savaş kazandırmadığını öğrenmişti. Çünkü her başarısızlık, sahte ve göstermelik olsa bile, diğer tarafın bardağına gözleri kör ve kulakları sağır eden zehirden birkaç damla döküyordu...

Böylece Attila kendisini yanmış koyun kürek kemiklerindeki işaretlerin ve bir şamanın yaptığı yorumların, on beş yaşındaki bir delikanlı için fazlasıyla bilgelik taşıdığı düşüncesine inandırmaya çalıştı.

Sabah güneşinin altında gözlerini kırıştırarak Romalıların Ebedî Şehri'ne bakıyordu. Vatikan tepesinde Hristiyanların şamanı ve kâhini St. Petrus'a adanmış olan katedrali ve daha uzakta, Tiber kıyısında St. Paul'e adanmış olan diğer katedrali gördü.

Attila bir süre şehrin etrafındaki 150 yıllık duvara baktı. Bu duvarın Roma imparatoru Aurelius zamanında yapıldığını biliyordu. Fakat koruması altında bulundurduğu her şey, pek kısa bir süre sonra kuşatmacıların eline düşecekti. Bugün, yarın, ya da birkaç gün sonra... Duvarlardaki üç yüz altmış kule ve her biri küçük birer kaleye benzeyen on dört şehir kapısı bile bir işe yaramıyordu.

Buna rağmen, karargâhtaki Hunlardan birkaçı, Attila'ya Hristiyanların tapınaklarındaki değerli eşyaların yağmalanmasının yasak olduğunu söylemişti. Hunlar bu yasağın sebebini anlayabiliyorlardı.

Kutsal tören ve ayinlerin yapıldığı bu binaların Alarich için tabu olmasını son derece doğal karşılıyorlardı. Ne de olsa Aryan mezhebinden olmalarına rağmen, Gotlar da Hristiyan'dı. Buna rağmen Got savaşçılarının pek çoğunun kendilerine hakim olmaları yolundaki emirden hiç mi hiç hoşlanmadığı da fısıldananlar arasındaydı.

Fakat Attila Got savaşçılarının Roma şehrini yağmalama fırsatı elde edip edemeyeceklerinden oldukça kuşkuluydu. Kendisi Roma'nın insanın üzerine üzerine gelen binalarını görmüş, görkemli saraylardan, caddelerden ve dikilitaşlardan, üzerinde altın kaplama heykellerin bulunduğu göğe yükselen sütunlardan oluşan o büyüleyici ama bir o kadar da korkutucu ve tehdit dolu dünyayı yakından tanımıştı. Got savaşçıları, altın parıltıları içinde yan yana dizilmiş olan tapınak ve sarayları gördükleri zaman, şaşkınlıktan ağızlarını ardına kadar açarak taş kesilmiş gibi oldukları yerde kalacaklardı. Kim bilir, belki de Circus Maximus'un göğe yükselen helezonlarını gördükleri zaman yere diz çöküp haç çıkartacak ya da Wotan veya kuzeyin diğer tanrılarına yalvaracaklardı. Sevinç çığlıkları arasında kendilerini hamamların sıcak sularına atıp, yüksek kubbelerin altında şarap, kadın ve şarkı eşliğinde eğlendikleri zaman, ellerinde taşıdıkları ganimetleri bir kenara fırlatıp bir daha ilgilenmemeleri bile mümkündü...

Attila soyluların çok sayıdaki dev saray komplekslerini hatırlayınca dudaklarını ısırırdı. Taş kesilmiş ve kuşaklar boyunca yeni ilavelerle genişletilmiş kağan yurtlarına benzeyen bu saraylar, şehir içinde bir şehir oluşturuyordu. Ganimet arayan yağmacıların ilk ve en önemli hedefleri bunlar olmalıydı – Roma şehrinin açlıktan ölmek üzere olan halkından önce davranmayı başarabilirlerse elbette... Roma'nın güzel vücutlu, parfüm kokulu, kibar hanımları için dehşet dolu saatler ve günler sonunda kendilerini bir eşya gibi kaçırıp bulduğu ilk yatakta ırzına geçen bir barbar mı, kendi kölesi mi, yoksa bir Romalı mı olduğu ne fark ederdi ki?

Romalı soylu bayanlar en leziz yiyecek ve içeceklerle donatılmış sofralarında bu konuyu sık sık konuşmuşlardı. Attila çeşitli ziyafetlerde yapılan bu konuşmalara onlarca kez tanık olmuş, Hunlar ve diğer vahşi hayvanlar hakkında anlatılan tüyler ürpertici hikâyelerin eşliğinde zevkin doruğuna çıkan kadınları izlemişti.

Fakat şu anda kuşatmacılar da en çılgın hayallerin eşliğinde zevkin doruğuna çıkıyor olmalıydılar. Saldırının her an başlayabileceğini düşünen Attila, elinde olmadan ürperdi.

Alarich'in ordusundaki hayvan postlarına bürünmüş, ok ve yayla silahlanmış, en büyük korkuları kendi cadaloz karıları olan derbeder Sarmatlar ile demir zırhlara bürünmüş, güçlü kuvvetli, doğuştan savaşçı Gotlar, bugüne dek asla görmemiş oldukları Romalıların lüks yaşam tarzlarını tahayyül bile edemezlerdi. Fakat tümü de bu yaşam tarzına tepeden dalmak istiyor, Romalıların birçoğunun iktidarsız ve entrikacı lapacılar ya da fanatik rahipler olduklarını biliyorlardı.

Etrafindaki derin sessizlik Attila'yı şaşırtıyordu. Birden aklına güneşin en yüksek olduğu saatte Romalıların kendilerinden geçercesine derin bir yorgunluğa kapıldıkları geldi. Görünüşe göre ne senatörler, ne köleler, ne rahibeler, ne de pazarcı kadınlar kendilerini bu yorgunluktan kurtaramıyorlardı. Attila, Roma'da yaşadığı tüm bu aylar boyunca, bütün bir şehrin nasıl olup da günün belli saatlerinde uykuya dalabildiğini bir türlü anlayamamıştı.

Hunlar gündüzü ve geceyi zaman dilimlerine bölmüyorlardı, fakat Attila Romalıların saat ve dakikalarına göre düşünmeyi çok çabuk öğrenmişti. Romalıların günleri, gece yarısından sonraki altıncı saatte başlıyordu. Yedinci saat, günün ilk saatiydi. Altı saat sonra gün ortasına ulaşılıyordu. Zeytin ve ekmekten oluşan ve bu saatte yenilen küçük öğün, aylardan beri bir rüya olmuştu. Romalıların sadece pek az kısmı mone adı verilen dokuzuncu saatte cena, yani akşam yemeği yeme lüksüne sahiptiler.

Fakat görünüşe göre bu uyku durumu sadece Roma vatandaşlarıyla, yabancı tacirlerle, köleler ve

akla gelebilecek tüm kavimlerden oluşan lejyonerlerle değil, yedi tepeli şehrin havasıyla ilgili bir durum olmalıydı, çünkü Got karargâhında da en ufak bir faaliyet göze çarpmıyordu.

Aybars ve Geiserich'in tekrar tepeden yukarı tırmanmaları oldukça uzun sürdü. Hun şamanı kartal tüyleriyle süslenmiş asasını çok uzaklardan sallayarak Attila'ya selam verdi. Atıyla birlikte bir kaya parçasının üzerinde bekleyen Attila'nın etrafında giderek daha fazla Hun toplanıyordu.

Soylu bir kökenden gelmesine rağmen Aybars onlara ne yapacaklarını söyleyemez veya önderlik edemezdi. Şamanlar savaşçı değillerdi. Onlara çoğu zaman gerçek birer insan gözüyle bile bakılmazdı.

Attila, Aybars'ın büyümlü bir dansa başlamasından sonra bile etrafındaki Hunların neden sessiz ve durgun olduklarını biliyordu. Hiç tanımadıkları bu yerde Gotlara daha fazla yaklaşımdan çekiniyor, ellerinde azıcık olsun ganimet bulunmadan Tuna'ya geri dönmeye cesaret edemiyorlardı. Tümünden birden kendisine, Attila'ya bakıyor, amcasının şaman dansını kendileri için kabul ve tercüme etmesini bekliyorlardı.

Attila amcasının işaretlerini anladı ve kavradı. Vücudunun içinde sevinç ve heyecandan oluşan sıcak bir dalganın estiğini hissetti. Derin bir nefes aldıktan sonra yüzüne geniş bir gülümseme yaydı ve eğerin üzerinde doğruldu. Sonra bir sıçrayışta yere atladı, ellerini yukarı kaldırdı ve bir sevinç çığlığı attı.

“Bir gün daha!” diye bağırdı diğer Hunlara. “Yarın, tüm Roma uykuya daldığı zaman... Öğle dinlenmesinde...”

Hunlar büyülenmiş gibi Attila'nın yüzüne bakıyor, dudaklarının arasından çıkan kelimeleri can kulağıyla dinliyorlardı. Tam hep bir ağızdan savaş çığlıkları atmaya başlayacakları anda, Aybars'ın keskin ısılgı onları durdurdu:

“Susun! Düşmanın plandan haberdar olmasını mı istiyorsunuz?”

Hunlar, yollara düştüklerinden bu yana, ilk kez öfkeli bir şamanın emrine uyuyorlardı.

“Sakın Alarich'i hafife almaya kalkmayın” dedi Aybars. Attila ve Geiserich'le birlikte, yurdunun önündeki ters çevrilmiş kazanın üzerinde oturuyordu. Çadırın renkli örtüsü yukarı kıvrılmıştı, yan duvarlar açılarak içerisinin havalanması sağlanmıştı. Daha basit olan diğer yurtlardan yüz adım kadar uzaklıkta bulunuyordu. Adamlar az önce kızlar tarafından getirilen keçi sütünü tahta bardakların içinden küçük yudumlarla içiyorlardı.

“Alarich, Vizigotların kralı Gaina gibi ikiyüzlü ve Radagis gibi körlemesine ileri atılan bir budala değil” diye devam etti Şaman sözlerine. “O, cesur Baltha soyundan geliyor, yani ırkının en asillerinden biri. Buna rağmen öldürülen can düşmanı Stilicho olmasaydı, Alarich bugün Roma kapılarına dayanmış olamazdı.”

Attila amcasının anlattıklarını ilgiyle dinliyordu. Roma'nın en iyi öğretmenlerinden diyalektik ve retorik dersleri aldıktan sonra, farklı görüşlerin ne büyük bir öneme sahip olduğunu anlamış, her şeye başka gözlerle bakmaya başlamıştı. En önemsiz gibi görünen ayrıntılara bile dikkat etmeyi öğrenmişti. Eskiden büyümlükte olan tüm delikanlılar gibi alelacele bir görüş bildirir, sonra da utanmak zorunda kalmamak için yanlış olduğunu bile bile bu fikri savunmaya çalışırdı. Şimdi ise farklı bir yöntem uyguluyordu. Önce konuşulanları dikkatle dinliyor, karşısındakinin ne düşündüğünü iyice anlamak ve zaman kazanmak için hiçbir şeye itiraz etmiyor, ancak kendi düşüncelerinin yeterince olgunlaştığını düşündüğü zaman konuşmaya başlıyordu.

Başlangıçta bunu tekrar tekrar denemişlerdi. Attila başlangıçta oldukça zorlanmasına rağmen, sonradan diğerlerinin konuşmasına izin vermenin yetenek ve zekâyla ilgili olduğunu anlamıştı. Ve şimdi Aybars'ın da aynı yönteme göre hareket ettiğini anlıyordu. Şaman, büyük bilgisini başkalarına ders vermek veya kendi görüşlerinin doğruluğuna ikna etmek için kullanmıyordu. Tam aksine, yapılan

her itirazı, her farklı görüşü, büyük dans elbisesini oluşturan kuş tüyleri, metal plakalar ve değerli taşlar gibi dikkatle topluyordu. Bu elbisenin yapımı asla sona ermiyordu ve şaman her akşam büyük bir sabır ve dikkatle onun üzerinde çalışıyordu. Şimdi de bir yandan şarkı söyler gibi konuşuyor, diğer yandan da yine değerli elbisesi üzerinde çalışıyordu.

“*Imperium Romanum*’da son derece alışılmadık şeylerin olup bittiğini unutmalısınız. İmparatorluk aslında çoktan öldü, fakat sözde düşmanları onu hayatta tutmaya devam ediyor.”

“Nasıl oluyor bu?” diye sordu Attila.

“Stilicho ve Alarich’i ele alalım. Stilicho, Vandalların soylu sınıfına mensuptu. Babası İmparator Theodosius zamanında çok önemli askeri görevlerde bulunmuştu. Bu nedenle Stilicho, Cermen kökenine rağmen Roma’da doğmuş ve bir Romalı gibi yetiştirilmişti. Bizim gibi o da göçebe Cermen kavimlerinin dili olan lingua franca’yı biliyor, bunun yanı sıra doğu dili olarak şimdi senin de bildiğin Yunanca’yı, kudret, yasama ve yürütme dili olarak da Latince’yi konuşuyordu.”

“Bunun şimdi ne önemi var?” diye sordu Geiserich sabırsızlıkla.

“Alarich’i ne kadar iyi tanıyabilirsek, Roma’yı da o derece iyi anlayabiliriz.”

“Az önce Vizigot kralından değil, Stilicho’dan söz ediyordun.”

“Sabırlı ol, Geiserich. Az sonra ona da geleceğim.”

Attila Vandal soylusuna alaycı bir bakış fırlattı.

“Baksana, imparatorluğun en önemli adamı senin kavminden!” dedi. “Hatta o iki Roma imparatorunun vasisi, birinin damadı ve ölümüne kadar da imparator Honorius’un kayınpederiydi, hem de tam iki kez!”

“Stilicho öldü!”

“Alarich gibi düşünmeyi başarsaydı, bugün hayatta olabilirdi” dedi elbisesiyle meşgul olmaya devam eden şaman. “Alarich, kavminin tüm kabilelerinin itaat ettiği ilk önder. Theodosius’un ölümünden bir yıl önce, Frigidius Nehri’nin kıyısında, korkunç bir bora fırtınasının tam ortasında öteki imparator Eugenius’u mağlup etmesinden yana bu böyle. Alarich Romalıların güçlü bir müttefikiydi, ta ki Stilicho onları Sava ile Tuna nehirlerinin Karadeniz’e döküldüğü yerdeki topraklara yerleşmelerini söyleyene kadar...”

“İyi ama bu onların her zaman düşledikleri bir şey değil miydi?” diye sordu Attila. “Tüm Cermenler etrafı bir çitle çevrili küçük bir tarla ile küçük bir köy evinin hayalini kurmazlar mı?”

“Çok doğru” dedi Aybars gülerek. “Kuzeyde ve doğuda açlık çektikleri zaman zarfında gerçekten de en büyük hayalleri buydu. Fakat sonra ter yerine kanla suladıkları topraklarda hasadın ne kadar verimli olacağını fark ettiler. Şehirlerdeki altın ve mücevherlerin ışıltısı, sıcak güneydeki tatlı yaşam tümünün gözünü kör etmişti. Artık vahşi topraklarda ter döken çiftçiler değil, gerçek birer savaşçı olmak istiyorlardı. Alarich sadece sıradan bir ordu komutanı değil, tüm Vizigot kabilelerinin kralı ve önderi olmaya zorlamalarının da gerçek sebebi buydu.”

“Fakat Stilicho onların parmaklarına çok çabuk bastı” dedi Geiserich sırtarak. “Yaklaşan tehlikenin ne kadar büyük olduğunu fark etti ve Ren havzasında onları çembere aldı. Gotlar tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı...”

“... fakat diğer imparatorluk naiplerinin kıskançlık ve hasetleri imdada yetişti” diye lafa karıştı Attila.

“Evet, gerçekten de Doğu Roma’nın on iki yaşındaki imparatoru Arkadios’un vasisi Rufinus, Stilicho ya bir ultimatoma göndermişti: Bu bölgeyi acele terk etmesini, çünkü burasının Batı Roma değil, Doğu Roma toprağı olduğunu ihtar ediyordu.”

“Stilicho’nun geri çekilişi hiç de bir Vandal’a yakışır bir davranış değil” dedi Geiserich.

“Stilicho’nun intikamı çok acı oldu” dedi Aybars. “O zamanlar olup bitenler hakkında pek çok

şey duymuş olmalısınız. Bu nedenle şimdi benden gerçeği dinleyin: Doğu Roma savaşçılarına o zamanlar Gaina komuta ediyordu. O da Alarich gibi bir Cermen ve neredeyse tüm Gotlar gibi Aryan mezhebinden bir Hristiyandı. İmparator Theodosius'un ölümünden ve imparatorluğun iki oğlu Honorius ile Arkadios arasında paylaştırılmasından sonra, Stilicho tarafından Doğu Roma birliklerinin başına getirilmişti. Sonra Arkadios onun yetkilerini elinden aldı. Doğu Roma'nın bu uyuşuk ve kıt akıllı hükümdarının danışmanı ve koruyucusu Rufinus, evlerine geri dönen Ostrogotları iyi ya da kötü karşılamak durumundaydı. Ne de olsa Ostrogotlar imparatorluk adına asiler ve taht gaspçılarıyla savaşmış, üstelik başarılı da olmuşlardı. Arkadios ve vasisi, Gaina'nın önderliğinde Konstantinopolis'e geri dönmekte olan birliklere doğru at sürdüler. Hatta Rufinus Cermenlerin şerefine omuzlarına bir Cermen kürkü bile atmıştı."

"Bununla ne elde etmek istiyordu?"

"Rufinus, bu şekilde kendisini Doğu Roma imparatorluğu kuvvetlerinin gerçek başkomutanı olarak kabul ettirmek istiyordu. Fakat Cermenler Theodosius için zafer kazandıkları esnada Rufinus orada değildi. Onun kendilerini pohpohlayarak neye ulaşmak istediğini pek çabuk kavradılar. Gaina'nın maiyetindeki Got önderleri onunla kısa bir süre tartıştılar. Rufinus ansızın kendisini üzerine doğrultulmuş kılıçların arasında bulmuştu. Atını kılıçların arasından kurtarmayı başardığında, bu defa talihsiz bir şekilde mızrakların arasına düştü. Onun yerini alan hadım Eutropius ise Rufinus'tan çok daha kurnaz ve hilekârdı. Eudoxia adındaki güzel ve şehvetli Cermen kadını imparatorun yatağına sokan da bizzat onun kendisiydi. Eudoxia, iki sene öncesinden ölümüne kadar, imparatorun dua ve ayin dışında bir şeyle ilgilenemeyecek kadar güçsüz düşmesini başarıyla sağlamıştı."

"Ya Stilicho?" diye sordu Geiserich şaşkınlıkla.

"Stilicho o zamanlar oradan birkaç günlük mesafede bulunuyordu" diye cevap verdi şaman taklit edilmesi mümkün olmayan bir kıkırdamayla. Attila kuş cıvıltısına benzer bu gülüşün, geçen gece kendisini ne kadar şaşırtmış olduğunu düşündü. Şimdi anlıyordu ki amcası Aybars, kapılarını ancak pek az kişiye açan öteki dünyanın eşiğinde durduğu zaman bu şekilde gülüyordu.

"Alarich sonra ne yaptı?"

"Tuna kıyısındaki eyaletlere doğru yola çıktı. Kimsenin aklına onu durdurmak gibi bir düşünce gelmiyordu. Helenler bile Thermopyl Geçidi'nde onu törenle karşılayarak, şehirlerine davet ettiler. Alarich şarap ve ekmek yiyerek yan gelip yatarken, Gotların atları Delphi'nin kutsal sularından içiyor, askerler dev sütunların dibine işiyor ve etraflarındaki kadın ve kızlara bir zamanlar tanrıların yaptığı gibi sahip oluyorlardı."

"İyi ama Vizigotların bizim önümüzden kaçmış oldukları söylenmez mi hep?" dedi Attila şaşkınlıkla.

"Elbette bizim önümüzden kaçtılar, hem de tam iki kere! Başlangıçta, Alarich'in henüz önemli bir görev üstlenmediği dönemlerde, sonra da Uldız Han'ın Gaina'nın başı karşılığında Bizans hadımlarından anlaşmalar kopardığı zaman. Alarich bunu duyduğu zaman soğuk terler dökmeye başlamıştı, çünkü Hunlarla birleşmiş Doğu Roma lejyonlarının karşısına çıkacak kadar cesur değildi. Alpleri aşarak Padus Nehri vadisine çekilmeyi tercih etti."

"Yaklaşık dokuz yıl kadar önce" diye atıldı sahip olduğu bilgiyle caka satmak isteyen Attila. "Hristiyanların 401. yılının 18 Kasım günü. O zamanlar imparator Milano'da oturuyor ve en önemli generali Alplerin kuzeyindeki Raetia'da başka Vandallara ve Alanlara karşı savaştığı için, Galya'ya kaçmaya hazırlanıyordu."

"Evet, fakat sonra Doğu Roma yardım çağrısında bulundu. Stilicho doğruca Adriyatik Denizi'nin üzerinden Korinth'e çıktı ve Vizigotları Doğu Roma'nın ilk imparatorunun ismine atfen Arkadia adı

verilen bölgede çembere aldı. Hem de su kıtlığı çekilen bir yaylanın tam ortasında. Stilicho nihayet Doğu Roma imparatorluk sarayındaki rakiplerini yerlerinden edecek mekanizmayı oluşturmuştu.”

“Daha önce bundan söz edildiğini hiç duymamıştım” dedi Geiserich.

“Çok doğal, çünkü bu hareket başarısızlığa uğradı ve uzun zaman boyunca bu konuda tek kelime bile edilmedi” dedi Aybars ve bir müddet kuş gibi cıvıladı. “Arkadios en önemli memurlarını ve danışmanlarını o çöle gönderebilecek kadar güçlü değildi. Aslında Stilicho’nun bunu bilmesi gerekirdi. Pekâlâ, şimdi bana söyleyin bakalım: Batı Roma orduları başkomutanı olan Vandal generalinin yerinde siz olsaydınız, tuzağa düşmüş eski müttefiklerinizle ne yapardınız?”

Aybars elindeki dikiş malzemelerini bir kenara koydu ve saz bir sepetin kapağını açtı. İçinde ağzı sıkı sıkı kapalı kil bir testi vardı. Aybars’ın elleri yavaşça testinin üzerinde dolaştı ve Cermenlerin Run harflerine benzer bir tamga çizdi. Attila bu ilginç arpağı daha önce birçok kez görmüştü, fakat Geiserich elinde olmadan soluğunu tuttu.

“Ne yapıyor?” diye fısıldadı Attila’ya dönerek. “Bu bir sunu töreni mi?”

“Kendisine tanrıların yiyeceğinden alıyor” diye karşılık verdi Attila.

“Evet?” diye sordu şaman. “Stilicho’nun yerine siz olsaydınız ne yapardınız? Bu tür soruları kendinize sık sık sormalısınız, çünkü günün birinde mutlaka siz de benzer kararlar vermek zorunda kalacaksınız. Sen de, Attila ve sen de, Geiserich...”

“Bunun olacağını pek sanmam” dedi Geiserich acı dolu bir sesle. “Biz Vandallarda tüm yarışmalarda birinci gelmeyen biri asla kral olamaz!”

Aybars belli belirsiz gülümsedi. Sonra yavaşça kil testinin kapağını açtı ve içinden üç parmağıyla silindir biçimli gümüş bir kutu çıkardı. Bu kutu yaklaşık olarak bir kadının avuç içi büyüklüğünde ve iki parmak yüksekliğindeydi. Yan taraflarında gümüş yuvalar içine yerleştirilmiş bir düzine Kaplan Gözü vardı. Kutunun kapağında bu değerli taşların daha büyükleri göze çarpıyordu, en büyükleri ise kapağın tam ortasıdaydı. Ortadaki taşla kenardakiler arasında mavinin her tonunu yansıtan lacivert taşlar vardı.

Aybars büyük bir dikkatle kutunun kapağını açtı, sonra da içinden küçük bir kadına benzeyen, gri renkli bir kök çıkardı. Kadının uzun saçları, dolgun göğüsleri, geniş kalçaları, ileri çıkık bir karnı ve birbirine dolanmış kök bacakları vardı: Bir *insan-kökü*...

Geiserich derin bir soluk aldı. Attila da vücudunda ani bir sıcaklık dalgasının dolaştığını hissediyordu.

“İşte benim *insan-köküm*” dedi Aybars şefkat ve sevgi dolu bir sesle. “Biz şamanlar buna benzer köklerden, büyük duvara kadar uzanan geniş topraklarda ender olarak yetişen *roccoco* bitkisinden, Karpatlarla Bataklık Denizi arasındaki Bin-Meyve-Ağacı’nın ezilmiş yapraklarından ve yaralı haşhaş bitkisinin gözyaşlarından öyle bir toz hazırlarız ki, sarhoşluk veren tüm içkilerden çok daha etkilidir.”

Aybars bu tozdan küçük bir tutam aldı, sonra da Attila ve Geiserich’e uzattı. “Bunu burnunuza çekmeniz gerekiyor.”

“Bunu yapabilir miyiz?” diye sordu Attila şaşkınlıkla.

“Neden olmasın?” diye karşılık verdi ve burnuna ateşin etrafında oturan koca bir savaşçı topluluğuna bile yetecek bir tutam toz daha çekti. “Evet, Geiserich, o zamanlar Batı Roma lejyonlarının ve müttefik ordularının başkomutanı sen olsaydın, Alarich’in kaderi nasıl olurdu?”

“Bir daha imparatorluğa zararlarının dokunmaması için onları rüzgârın dört bir yanına dağıtırdım.”

“Ne kadar garip” dedi şaman ve kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başladı. “Doğu Roma, kısa bir süre önce Skir halkını işte bu yöntemle cezalandırmaya başladı. Gerçi Uldız Han’ın talihsiz müttefikleri hâlâ hayattalar, fakat biz Hunlara olan bağlılıkları yüzünden, Romalılar tarafından daha

önce köleleştirilen hiçbir halkın uğramadığı kadar ağır cezalara çarptırıldılar.”

“Onlara ne oldu?” diye sordu Geiserich.

“Artık Skir diye bir halk yok” diye karşılık verdi şaman. “Neredeyse tüm önderleri ve en cesur savaşçıları lejyonerler tarafından öldürüldü veya çarmıha gerildi. Kadınlarının ve kızlarının ise artık adları bile anılmıyor. Göz açıp kapayana kadar dünyanın dört bir yanındaki köle pazarlarına dağıtıldılar. Fakat normal koşullar altında her şeyleri alındıktan sonra serbest bırakılan güçsüzler ve değersizler bile artık ortalarda görünmüyorlar...”

“Onlar da mı öldürüldü?” diye sordu Attila.

“Daha kötüsü, oğlum!” dedi Aybars şarkı söylercesine. “Çok daha kötüsü... Hayatta kalanlar, ancak kendi halklarından biriyle bir daha asla konuşmayacaklarına yemin etmek suretiyle canların kurtarabildiler. Bundan böyle imparatorluğun herhangi bir yerinde birbirleriyle karşılaştıkları zaman birbirlerine bakamayacaklar, el sıkışamayacaklar, birbirleriyle konuşamayacaklar ve elbette ki bir aile kuramayacaklar.”

“Tüm bir halkın ruhunu aç ve susuz bırakmak demek bu!” diye bağırdı Geiserich yumruklarını sıkarak. Şaman ise vücudunun üst kısmını yavaşça iki yana sallamaya başlamıştı.

“Roma, bin yıldan bu yana az önce söylediğinden başka bir şey düşünmüyor, Geiserich! Halkları mağlup ediyor, onları sömürüyor ve imparatorluğun dört bir yanına dağıtıyor. Stilicho ise Vizigotların karşısında daha akıllıca davranmayı düşünüyordu...”

“Ben olsam sadık bir vasal kazanmak için Alarich ve Gotlarının çekip gitmesine izin verirdim” diye atıldı Attila.

“Evet, Stilicho da aynen böyle düşünmüştü. Zaten böyle de yapmak zorundaydı, çünkü imparatorluğun sorumlu olduğu yarısında peş peşe sorunlar belirmeye başlamıştı. Ren boylarında, Galya’da ve Afrika’daki tahıl ambarlarında... Epidaurus Dağları’nda beklemekte olan Alarich, oradan sıvışabilmek için uygun bir fırsat kolluyordu. Onu çok iyi anlayabiliyordum, çünkü o sarp dağların arasındaki derin vadiler, düzlüklerde yaşamaya alışmış insanlar için hiç de uygun bir yer değildi. Gotlar her gece Thing adını verdikleri toplantılar düzenliyor ve içlerinde bulundukları bu kötü durumdan bir an önce kurtulacaklarına dair birbirlerine yeminler ediyorlardı. Fakat Alarich ateşli delikanlılık çağını çoktan geride bırakmıştı. Stilicho’nun Alplerin kuzeyindeki isyanları bastırabilmek için Pannonia’dan ayrılmasını sabırla bekledi. Sonra da büyük yağma seferine çıktı...”

“Buna rağmen Stilicho onu üç kere mağlup etti ve İtalya topraklarının dışına attı” dedi Geiserich.

“Ve her defasında biz Hunlardan yardım istedi” diye onayladı onu Aybars. “Aynı yılın Kasım ayında Asti’de, sonraki Nisan’da Polentia’da, yazın da Verona’da...”

“Bu başarıların şerefi sadece Hunlara ait değil” dedi Geiserich. “Alan ve Vandalların da Roma generaline katıldıklarını unutmayın.”

“Bundan doğal bir şey olamazdı zaten” dedi Attila. “Doğu Roma İmparatoru Arkadios, 10 Ocak günü oğlu Theodosius II.’yi Augustus ilan etti. Böylece o budala Arkadios’a bir çocuğun eşlik edeceği ve Roma İmparatorluğu’nun en güçlü kişinin bundan böyle de Stilicho olarak kalacağı kesinlik kazanmıştı.”

“Alan ve Vandalların tümü Stilicho’ya katılmış değil” dedi Aybars. “Birçoğu yıllar boyunca Alplerin kuzeyinde oradan oraya gezip durdu ve karşısına çıkan her şeyi yerle bir etti. Roma lejyonerlerinin ve silahlı sınır muhafızlarının bulunmayışından dolayı pek çok tarlanın artık sürülmediğini ve halkın duvarlarla çevrili yerleşim yerlerine sığındığını sık sık duyuyorum.”

“Buna rağmen Vizigotlar beş yüz yıldan bu yana Roma’yı kuşatan ve Romalıları kendi duvarlarına hapseden ilk Cermen kavmi.”

“Aslında bu bizim için büyük bir fırsat” dedi Attila düşünceli bir tavırla. “Roma

İmparatorluğu'nun kuzey ve kuzeydoğudaki sınır kaleleri yavaş yavaş yok oluyor. Doğu Roma ancak kendi yağında kavruluyor, Batı Roma ise ha çöktü, ha çökecek. Alplerin kuzeyinden Galya'ya kadar olan tüm bölgelerin bizim olmasını kim ve ne engelleyebilir ki?"

"Atak olmak delikanlılığın şanıdadır" diye karşılık verdi şaman sallanmaya devam ederek. "Evet, imparatorluk dağılıyor, fakat şu anda en az yaralı ve kör bir ayı kadar tehlikeli, belki de daha fazla. İmparatorluğun en büyük şehrini kaybetmesine bu nedenle seviniyoruz zaten..."

Şaman ansızın sustu ve gözlerini ardına kadar açarak hiç kıpırdamadan Attila'ya baktı.

"Biliyor musun?" diye sordu sonra. Attila başını salladı.

"Neyi biliyor muyum?"

"Zavallı ve utançtan yerin dibine giren Hun kardeşlerimizin bu gece yeraltı mezarlarını kullanarak nasıl içeri girebileceklerini..."

"Hayır" diye karşılık verdi Attila hiçbir şey anlamadan. "Bunu nasıl bilebilirim ki?"

"Yeraltı mezarlarına şehirden nasıl girileceğinin planı sende" dedi Geiserich. "Bendeki parça ise çıkışı bulmaya yarıyor..."

"Ya Laudarich'in planı?"

"Onu kaybetmiş... Hem de daha şehirden bile ayrılmadan!"

"Hunların en iyilerine önderlik edeceksin!" dedi Aybars. "Sadece birkaç kişiye. Karanlık basınca onları yeraltı mezarlarına sokacak, sonra da şehirden dışarı çıkartacaksın. Orada güneş kartal noktasına ulaşana kadar bekleyeceksin. Sonra da kararlaştıracığımız şekilde hareket edeceksin..."

"Bu... bu mümkün değil" diye kekeledi Attila. "Bugüne kadar yarışmalarda sadece tahta yüzükler kazandım. Metal bir yüzüğe sahip olmadığım sürece, hiçbir savaşçı bana itaat etmez."

"Yanılıyorsun, kardeşim Muncuk'un oğlu! İlk demir yüzüğü, Romalıların önünde attan düştüğün zaman kazandın. Rehinemiz Aetius, gösterdiğin cesaret yüzünden seni öylesine takdir etti ki, Karaton Kağan seni demir yüzükle ödüllendirdi."

Attila ansızın kıpkırmızı kesildi.

"Bu gerçek mi?" diye sordu heyecandan kesik kesik konuşarak.

Geiserich ve Aybars, kahkahalarla gülerek delikanlının omuzlarına sert şaplaklar indirdiler.

Kızgın öğle sıcığında Porta Salaria'dan göğe doğru alevler yükselmeye başlamıştı. Hristiyanların zamanına göre 410 yılının 23 Ağustos günü bu nedenle diğer yaz günlerinden çok daha sıcak başlamıştı.

Bütün Roma uyuyordu.

Şehrin kuzey surlarındaki alevlerin hemen altında tıknaz ve güçlü vücutlu, genç ayları andıran birtakım gölgeler, gerçek olamayacak kadar sessiz günün içinde oradan oraya koşturuyordu. Her tarafı ateşe veriyor, kapıların ve savunma kulelerinin üzerindeki lejyonerlerin işini çıt çıkarmadan bitiriyor, bir kedi çevikliğiyle duvarlara tırmanarak, uykudaki nöbetçilerin bir daha uyanmamalarını sağlıyorlardı.

Hun öncü birliğini Attila komuta ediyordu. Adamlarından daha önce görülmedik ve duyulmadık bir şey yapmalarını istemişti. Çok, çok eski zamanlardan bu yana Hun savaşçıları düşman şehrine dörtnala giden bir at üzerinde yay, ok, kılıç ve kementle silahlanmış olarak değil, aksine yaya ve ellerinde birer bıçak olduğu halde saldırıyorlardı. Ve ansızın Hun savaşçılarının içinde çok eskilere ait bir anı belirdi... Bundan tam yedi yüz yıl önce en yüksek dağların ve en derin vadilerin üzerinde dev bir taş yılan gibi uzayıp giden savunma duvarı da güneydeki altı krallık tarafından kendilerinin, yani Hunların ataları Hsiung-nu'ların yağma yollarını kapamak için yapılmamış mıydı?

Attila bu kez küçük bir yağ lambasının cılız ışığında yeraltı mezarlarının arasından geçerek, bu dev şehrin doymak bilmez kudretinin tam ortasına çıkmayı başarmıştı. Cesaretlerini, önderlerini ve şereflerini kaybeden Hun savaşçıları için, hiçbir ceza bundan daha ağır olamazdı.

Attila da kendisini daha önce hiç bu kadar kötü hissetmemişti. Fakat yaptıklarının doğru olduğunu biliyordu. Hun savaşçılarının soluk soluğa gün ışığına çıkmalarından ve Attila ile Geiserich'in kendilerine verdiği talimat doğrultusunda ilk yangını çıkarmalarından sonra, Attila bu günün yaşamında yeni bir dönüm noktası olacağını anlamıştı. Artık bir rehine, hakkındaki kararları başkalarının verdiği bir delikanlı değildi. Şu âna kadar yaptığı her şey, bakışlarıyla ve belli belirsiz el hareketleriyle verdiği tüm emirler, sadece ve sadece kendi kararıydı.

Savunma kulesine çıkanların sonuncusu olan Geiserich, hafifçe topallayarak geri döndü. Aşağıda kendisini bekleyenlere doğru hafifçe güldü ve baş parmağını yukarı kaldırdı. Attila Vandal'in işaretini derhal anladı ve kapıya doğru koşmaya başladı. Birkaç Hun savaşçısı da onu takip ediyordu. Hep birlikte kapıların üzerindeki ağır kalasları kaldırdılar, omuzlarıyla kanatlara yüklendiler ve menteşelerin gıcırdayarak döndüğünü fark edince rahatlayarak derin bir soluk aldılar.

Attila kapı duvarlarının gölgesinden parlak gün ışığına sıçradı. Via Salaria, şehrin dışında da en az duvarların ardında olduğu kadar ıssızdı. Attila gözlerini kırptırdı. Her şeyin bu kadar basit olmasını aklı almıyordu. Kendisi, on beş yaşındaki bir delikanlı, atları dahi olmayan bir avuç bozkır savaşçısıyla birlikte, dünyanın en iyi organize edilmiş şehrinin kapılarını dışarıda bekleyen

Cermenlere açmıştı.

Attila kollarını yukarı kaldırdı ve aynı anda amcası Aybars'ın taklit edilmesi mümkün olmayan cıvıltısını duydu. Roma yolunun sağında ve solundaki çalılıkların arasından küçük, yerinde duramayan ve garip derecede ıslak bir görünüme sahip olan atların üzerinde bir grup Hun savaşçısı ortaya çıkmıştı. Atlarını doğruca Attila'nın üzerine doğru sürüyorlardı. Hemen artlarında da kıpkırmızı suratları ve görkemli sakallarıyla tozu dumana katarak koşan Gotlar geliyordu. Toz, çok büyük bir tehlikeydi. Çalılıkların arasında bekleyen Hun atları da saatler boyunca ıslak örtüler ile sakinleştirilmiş ve toz kaldırmaları önlenmişti.

Sonuçta hareket başarılı olmuştu.

Got ordusunun yakınlarındaki Hun karargâhından birkaç delikanlı hızla kapılara yaklaşıyordu. Bir yandan kendi atlarının sırtında duruyor, öte yandan da yanlarındaki üç, dört binicisiz atın dizginlerini tutmaya çalışıyorlardı.

Attila içlerinden birkaçını tanıyordu. Aybars'ın yaklaşık yüz kişiden oluşan bir topluluğa Muncuk'un oğlu Attila'ya bağlılık yemini ettirmesinden sonra yapılan hazırlık çalışmaları esnasında onları görmüştü. Attila yüzünde mutlu bir gülümsemeyle onları bekledi, sonra yanına ulaşan binicisiz, fakat değerli silahlarla yüklü ilk atın sırtına atladı. Yüksek eğerin üzerine yerleşir yerleşmez dilini şaplattı ve adamlara atları daha hızlı sürmelerini emretti.

Aynı anda da yeniden Geiserich'i gördü. Genç Vandal ellerini yukarı kaldırmış, ter içindeki Hun atlarının arasında duruyordu. Attila atının boynuna eğildi, hemen yanındaki binicisiz bir atın dizginlerini yakaladı ve Geiserich'e uzattı.

“Bu kadarcık vakit harcayabiliriz” diye bağırdı gülerek. Vandal dudaklarını ısırды ve büyük bir çabayla küçük atın üzerine binmeyi başardı. Attila bu genç adamın aklından neler geçtiğini tahmin edebiliyordu. Geiserich, topal bir piç olarak asla halkının savaş önderi ve kralı olamayacağını çok iyi biliyordu.

Attila üzgündü, fakat bu durumu değiştirmek için yapabileceği bir şey yoktu.

Hunlar hâlâ gerçek bir savaş gücü oluşturmadıklarının farkındaydılar. Elllerinde çok iyi silahlar vardı, oysa zaman geçtikçe yaptıkları baskın da etkisini yitiriyordu. Altlarındaki küçük atlar da bu durumu değiştiremezdi, çünkü Ebedî Şehir'e yaptıkları ani saldırının en zor noktasına gelmişlerdi.

Roma, şaşkın ve inanmaz olarak, öğlen uykusundan ancak şimdi uyanıyordu. Atların nallarından yükselen gürültü duyulur duyulmaz, şehri müthiş bir panik dalgası sardı. Romalılar inleyerek ve kendilerine acıyarak fatihleri beklemeye başlamışlardı.

“Neler oluyor? Erkekler nerede?” diye bağırdı kadın sesleri.

“Roma'yı yakacaklar mı?”

“Dünyanın direği... parçalanıyor!”

Hiç kimse alevlere kurban olan yapıların, silah depoları ile haftalardan bu yana içinde bir tek hayvan dahi bulunmayan ahırlar olduğuna dikkat etmiyordu. Hatta panik içinde sağa sola koşuşturan Romalılar istemeden devirdikleri yağ lambalarıyla yangınlar çıkartıyor, fatihler de küfrederek ev sahiplerine ve kölelerine alevleri derhal söndürmelerini emrediyorlardı.

Öncü Hun birliğini, korkunç lanetler okuyan, fakat gene de büyük çoğunlukla kralın emirlerine sadık kalan Vizigot savaşçıları takip ediyordu. Şehrin her yanından, o güne dek bir şehri fethetmiş olan askerlere verilen en garip emirler yükseliyordu:

“Yakmayın, öldürmeyin!”

“Hıristiyan olduğunuzu unutmayın!”

“Sadece yağmalayın ve alın!”

“Ateş ve ölüm, ganimetin düşmanıdır!”

Aynı anda şehrin güneyinde ve doğusundaki tepelerden hücum borularının tüyler ürpertici sesleri yükselmeye başladı.

Attila'nın atlıları şehrin iç kısmında, Porta Collina'daki eski surlara ulaşmış ve iki gruba ayrılmışlardı. Gruplardan biri Geiserich ile Doğan adındaki genç Hun savaşçının peşinden gitmiş, diğeri Attila'nın yanında kalmıştı.

“Yarın sabah şehrin valisinin sarayında bir zafer kutlaması yapacağız!” diye bağırdı genç Hun. “Sabahleyin, dokuzuncu saatte...”

“Kadınlardan birkaçını bana bırak!” diye homurdandı Geiserich.

“Tümü senin olsun!” diye bağırdı Attila mağrur bir tavırla. “Romalı veya Cermen kadınlarıyla kendimi harcayacak değilim ya!”

Geiserich güldü. “Göreceğiz! Göreceğiz!” İri cüssesine rağmen ufak yapılı Hun atının üzerinde şimdi daha sağlam oturuyordu. Atın dizginlerine asılarak, emrine verilen grupla birlikte birkaç adım ötedeki *Porta Nomentara*'ya geri döndü.

İlk fatihlerin sadece bir tek görevi vardı: Şehrin içlerine ilerlemek, kavgadan mümkün olduğunca kaçınmak ve içten açmak için olabildiğince çok kapıya ulaşmak. Geiserich'in grubunun ise daha riskli başka bir görevi vardı: Önce *Porta Nomentara*'yı açacak, sonra şehrin kuzeydoğusundaki *Porta Decumara*'ya ilerleyecek ve bu arada şehir muhafızlarının kışlasını ele geçirecekti.

Bütün Roma büyük saldırının kuzeyden, Kral Alarich'in ana karargâhını kurduğu Arricia Tepesi'nden gelmesini bekliyordu. Gerçi böyle de oldu, fakat aslında bu saldırı biraz gürültüden, biraz çalı çırpı dumanından ve tepeden tırnağa silahlı Cermen askerleriyle hiçbir ilgileri bulunmayan birkaç delikanlıdan ibaretti. Aybars, şehri açlıktan kırmadan ve sokak savaşlarına gerek kalmadan da zapt edebileceği konusunda Alarich'i ikna etmişti.

“Sen de biz Hunların yaptığı gibi yap” demişti ona. “İlk oku rakibinin seni beklediği yönden fırlat. Böylece onu düşüncesinin doğruluğuna inandırır ve diğer tüm olasılıklar için gözlerinin kör olmasını sağlarsın. Romalılar imparatorlardan, krallardan, generallerden ve onların lejyonerlerinden görkemli çıkışlar yapmalarını beklerler. Tiyatro temsillerinin etkisi onlar için çok büyüktür. Kazandıkları zaferler bin yıldan beri onları haklı çıkardı, şimdi ise çok büyük bir hata yapıyorlar: Onlar lejyonları için, generallerinin şöhret kazanması için, Roma, Bizans veya imparatorlarının şanı için savaşıyorlar. Tek amaçları kendilerini doyuran, giydiren, şan ve şeref kazandıran imparatorluğa hizmet etmek. Biz ise kazanmak istiyoruz. Her birimiz! Her yerde! Hiç beklenmedik bir anda! Çabuk ve büyük kayıplar vermeden! Bu nedenle şehre her taraftan girmeli ve Hunlar kadar hızlı davranmalısınız!”

Attila küçük, fakat güçlü ve hareketli atının üzerinde, kendisini her geçen dakika daha iyi hissediyordu. Hun eğrine oturmayalı yaklaşık bir yıl olmuştu. Ansızın bu muhteşem hayvanlarla binicileri arasındaki birliğin ne kadar olağanüstü bir şey olabileceğini hatırladı.

Sonra batıya doğru iki birlik daha gönderdi. Birliklerden biri Sallustianus ve Lukullus bahçelerinden, diğeri de eski *Porta Quirinalis*'ten geçerek Tiber'e kadar uzanacaktı.

“Tiber köprülerinde bol dumanlı birkaç küçük yangından başka bir şey istemiyorum!” dedi adamlarına son bir kez daha. “Yeter ki Romalılar şehrin her tarafında olduğumuzu bilsin! Geri kalan, kölelerin ve açlıktan ölmek üzere olanların işi! Emin olun, onların neler yapabileceklerini çok iyi biliyorum! Lejyonerlerle ve muhafızlarla çarpışmaya girmekten sakının! Hele togalarının kenarlarında renkli şeritler taşıyan soylularla, asla! Onlar genellikle artık zamanlarının dolduğunu anlamamış olan senatörlerdir.”

Attila yüksek sesle güldü ve ilk atlı Vizigot birliğini görünce neşeyle dilini şaklattı. Vizigotlar *Porta Collina*'ya ulaşınca, elini sallayarak onlara İmparator Diokletian Hamamları'na doğru ilerlemelerini işaret etti. Kendisi ise *Vicus longus* üzerindeki dev kompleksin kuzeybatısında

beklemeye devam etti. Quirinal ile Viminal tepeleri arasında uzanan bu dümdüz cadde, doğruca şehrin eski bölümüne açılıyordu. Hun atlıları kaybettikleri zamanı burada telafi edebilirlerdi.

Başka bir öncü birlik ise herhangi bir direnişle karşılaşmadan Viminal Tepesi'nin öte tarafında, kuzeydoğudan güneybatıya uzanan *Vicus patricius* üzerinde Suburra'ya ulaştı, orada yine bir direnişle karşılaşmadan şehrin tehlikeli eski bölümünü baştan başa kat etti ve görkemli Colloseum ile Forum Romanum arasındaki tapınak karmaşasında yine Attila ile buluştu. Bu şekilde ilk büyük hedeflerine, kudret merkezi imparatorluk forumuna ulaşmayı başarmışlardı.

Altı yüz on dokuz yıldan bu yana hiçbir silahlı düşman Roma İmparatorluğu'nun kalbinin tam içine sokulmayı başaramamıştı. Çin'de birbirleriyle savaşan altı krallığın deli ve dahi imparator Qin Shi tarafından ilk kez bir araya getirildiği yıllarda, Kartacalı Büyük Hannibal bile şehrin kapılarına dayanmış olmasına rağmen, Romalıların kararlılığı ve gücü karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bu defa açlık ve cesaretsizlik, çaresiz şehri felç etmişti. Ne imparator, ne de bir general, Romalıların başına geçmeye niyetliydi. Hristiyan rahipleri bile tüm umutlarını Gotların bir kısmının vaftiz edilmiş olmasına bağlamıştı ve kurtarılabilecek ne varsa kurtarma telaşına düşmüşlerdi.

Buna rağmen Hun şamanının ve Vizigot kralının planı tıkr tıkr işliyordu. Şehrin pek çok yerinde köleler, tutsaklar ve açlar, kapıları tutan nöbetçilerin üzerine saldırmışlardı. Kaybedecek hiçbir şeyleri yoktu. Sadece ana caddelerde lejyonierler direniş göstermeye çalışıyor, fakat bağırın ve ağlayan kalabalığı yatıştırmayı başaramıyorlardı. Sonunda kuzeybatıdaki Porta Flamina'da, doğudaki Tiburtina'da, güneydeki *Via Appia*'da ve nehrin üzerindeki köprülerde barikatlar kurdular. Fatihleri artık hiçbir kuvvet durduramazdı.

Öğleden sonrasının geç saatlerinde, Gotlar başarmış oldukları şeye hâlâ inanamıyorlardı. Geçen aylar boyunca, Kral Alarich'in lütfuyla Ravenna'dan gelen ve şehre girip çıkmasına izin verilen birkaç heyet dışında, hiçbir kuşatmayı yarma girişimi vuku bulmamıştı. İmparatorun birkaç Dalmaçya birliğinin şehre yardımı gitmesi yolundaki umutsuz emri de bir işe yaramamış, çünkü üç rehineden ve acınacak durumdaki zavallılardan başka Roma'ya ulaşan olmamıştı.

İşte bu üç rehine de tüm bu yıllar boyunca ok ve yayın, kılıç ve mızrağın, hatta Roma savaş makinelerinin bile başaramadığını gerçek kılmış, zapt edilmez şehri zapt etmişti.

Attila, Geiserich'i bir daha görememişti. Buna karşın sıradan bir Hun savaşçısı kıyafetine bürünmüş olan Aybars, bir atın sırtında ona doğru geliyordu. Attila ve diğer Hun atlıları gibi o da deri kayışlarla bağlanan yarı yüksek çizmeler, kestane suyula kızıl-kahve renge boyanmış keten bir pantolon, güneşten rengi solmuş kolsuz, keten bir gömlek, bir kadın yumruğu büyüklüğünde, keçi derisinden keselerin asılı bulunduğu, metal kakmalı geniş bir kemer, enseyi ve alını koruyan, üzerinde bronz, demir ve altından çeşitli tamgalar bulunan, hafif bir deri miğfer.

Bangır bangır bağırarak ortalığı velveleye veren ve gözlerine değerli olarak görünen tüm nesneleri sokaklarda taşıyan Gotlar etraflarından geçerken, şaman da Attila'ya diğer Hunlardan ve Gotlardan duyduklarını aktarıyordu.

Rengârenk ve gürültüyle akan bir insan denizinin içinde yavaş yavaş ilerleyerek Forum Romanum'a ulaştılar. Orada, zafer kazanmış generaller gibi mağrur bir edayla, yüzyılların birikintisinin üzerinde kurulmuş olan dev binaları, tapınakları ve kiliseleri, altın kaplı imparator heykellerini seyretmeye başladılar.

“Ganimetten ne kadar pay alacağız?” diye sordu Attila. Şaman atının dizginlerini bıraktı ve onu yatıştırmak istercesine ellerini yukarı kaldırdı. “Her Hun savaşçısının dik başla Pannonia ve Moesia'daki ailesinin yanına dönmesini sağlayacak kadar çok ganimet alacağız.”

“Romalıların direnişi ne boyuttaydı?”

“Birkaç yüz, belki de birkaç bin ölü olacak” diye cevap verdi Aybars. “Daha önce hiçbir şehrin

zaptında olmadığı kadar az! Ve bu işin tüm sorumluluğunun Gotlara ait olacağını da sanmıyorum...”

“Sanırım haklısın” dedi Attila ve kuru bir sesle güldü. “Şehirdeki kölelerle açlıktan ölen insanların kaçının bu fırsattan yararlandığını bilmek bile istemiyorum! Uzun zaman boyunca aşağılanan ve eziyet edilen o insanları ben bizzat tanıdım...”

“Dediğin gibi olacak” dedi Aybars. “Caddelerde pek az ölü ve yaralı göze çarpıyor.”

Attila başıyla, beyaz elbiseli, boyunlarında gerdanlıklar taşıyan bir grup adamı işaret etti. Altın ısıltıları saçan büyük bir haçı Aemilia Katedrali’nden çıkarmakla meşguldüler.

“Fazla uzaklaşabileceklerini sanmıyorum” dedi Aybars hakir gören bir tavırla.

“Köleler, tapınakların ve kiliselerin hâlâ ağızlarına kadar altın ve değerli eşyayla dolu olduğunu biliyor. Got kralı için güzel bir av!”

“Dikkat!” Aybars, Attila’yı uyarma ihtiyacı hissetmişti. “Alarich’in bir Hristiyan olduğunu unutma. Kiliselerin yağmalanmasını kesin olarak yasakladı.”

“Gotların bu emre uyacaklarına gerçekten de inanıyor musun? Onlar birer savaşçı ve aileleri için altına ihtiyaçları var.”

“Sözünü ettiğin bu savaşçılardan ilki ganimet sevdası yüzünden az kalsın başını yitirecekti” dedi şaman. Sonra bir Got savaşçısının kutsal bir evdeki değerli altın ve gümüş kapları nasıl fark ettiğini anlattı. “Sonra kutsal armağanları koruyan bir kadın şöyle dedi... Bir kadın, anlıyorsun değil mi?.. ‘Altından kalkamayacağın bir iş yapma! Tanrı seni bu yüzden cezalandıracak. Bu eşyalar Aziz Paulus’a adanmıştır: Cüret edebiliyorsan al onları!’”

“Yoksa kadının söyledikleri Got’u durdurdu mu?”

“Hayır” diye karşılık verdi şaman gülümseyerek. “O aptal taşıyabildiği kadar değerli eşyayı yüklendikten sonra doğruca kralının yanına gitti ve ona her şeyi anlattı.”

“Gerçekten de aptalın tekiymiş!” dedi Attila ve sırıttı. “Bizim savaşçılarımız böyle bir şeyi asla yapmazlar! Hunlar esas olarak kağanları için değil, kendileri için savaşır!”

“O halde şu ilerde olanlara dikkat et!”

Attila kaşlarını kaldırdı. “Bu da nesi?” diye sordu şaşkınlıkla. İlahiler okuyan beyaz giysili rahiplerden ve tıpkı lejyonerler gibi sıkı sıkıya birbirine kenetlenmiş olarak yürüyen tepeden tırnağa silahlı savaşçılardan oluşan uzun bir alay, Colleseum’dan Forum Romanum’a doğru yavaş yavaş ilerliyordu.

Palatin, Capitol ve Quirinal tepeleri arasında kalan bölge, tüm zamanlar boyunca bu dünya imparatorluğunun merkezi olmuştu. Alarich, kazandığı büyük zaferi sarayların ıssız koridorlarında değil, tapınak, saray ve katedrallerin birer zafer nişanı gibi yan yana göğe uzandıkları bu yerde kutlamak istiyordu. Herkesin gözü önünde ve ilk Roma imparatoru Augustus’un yaptırdığından başlayarak, senato binasına kadar uzanan tüm zafer taklarının gölgesinin altında.

“Çok başarılı” dedi şaman. “Gerçekten de çok başarılı ve akıllıca!”

“Ne demek istiyorsun?”

“Vizigotların kralı, az önce sana sözünü ettiğim kilise hazinesini geri getiriyor.”

Attila şüpheyle ona yan yan baktı.

“Ciddi olamazsın!”

“Elbette ciddiym! Şuraya bak! Şimdi Romalılar da şehirlerini fethedenlerin alayına katılmaya başladılar...”

Attila, en büyük Roma rahibinin, maiyetiyle birlikte Got alayına yaklaştığını gördü. Bu arada Attila ve Aybars’ın tam önünden geçmişti. Attila onu tanıyordu. Roma piskoposu İnnozenz’i Roma valisinin ve yüksek rütbeli idarecilerinin saraylarında pek çok kez görmüştü.

Piskoposun ipek elbisesinden etrafa hoş kokular yayılıyordu ve saçları özel berberi tarafından

kızgın maşayla sanatkârane bir şekilde dalgalandırılmıştı. Altın yüzüklerle dolu parmaklarıyla bir yandan elbisesini okşuyor, diğer yandan da narin ayaklarıyla caddenin taşları üzerinde hoplaya sıçraya ilerliyordu.

“Bu durum Ravenna’nın hiç hoşuna gitmeyecek” dedi şaman düşünceli bir tavırla. Dudağını bükerek, mağlup ile galip tarafların, göğe yükseltilen altın haçın altında bir araya gelişlerini izledi. “Eminim ki imparatorluk saraylarında pek çok kişi günahkâr ve saygısız Roma’yı Hıristiyanlığa ait her şeyi bağışlayan bu kralın değil, vahşi Radagis’in fethetmesini tercih ederdi.”

“Fakat Alarich şehrin üç gün boyunca yağma edilmesine izin verdi.”

“Üç gün nedir ki?” diye içini çekti şaman. “Savaşçılar ilk gün deli gibi etrafa saldırır, yakıp yıkar, kafayı çeker, dans eder ve kadınlara tecavüz eder. İkinci gün kafaları kazan gibidir, sesleri kısılmıştır, şiş göbeklerinde korkunç acılar vardır, taşıdıkları ganimet ağır gelir, hatta yanlarındaki çıplak kadın bile yumuşak ve can sıkıcı bir nesneye dönüşür. Üçüncü gün ise ancak birkaç mücevher ve ancak anı değeri taşıyan ıvır zıvır için zaman bulabilirler...”

“O halde etrafta neden bu kadar cam ve testi kırığı, parçalanmış mobilya, devrilmiş heykel var?” diye sordu Attila şaşkınlıkla.

“Bunu bana mı soruyorsun? Burada yaşayan sen değil miydin? Açlıktan ölmek üzere olan insanların nefret ve ümitsizliklerini görmedin mi? Zenginlerden ve sömürücülerden intikam almak için ellerine geçen en iyi fırsat bu! Şüphesiz en iyi şekilde değerlendirecekler! Özellikle köleler kendilerine erkeklerden fazla eziyet eden kadınları yataklarına atmaktan büyük zevk duyacaklardır...”

“Gerçekten de akıllarına bundan başka bir şey gelmeyeceğini mi düşünüyorsun?”

“Hayır! Şüphesiz içlerinde ele geçirdiklerini eritip ortadan yok edebilecek kadar kurnazları da vardır!”

“O halde ilk iş bir kuyumcu dükkânı bulup zapt edelim!” diye atıldı Attila.

“Bu işi kiminle yapmak istiyorsun?” dedi Aybars ve güldü. “Etrafına baksana! Bir tek genç Hun veya Got savaşçısı görüyor musun? Onlar bakire Vestalinleri ve el değmemiş manastırları çoktan keşfetmişlerdir! İnan bana, onları bir daha ancak yerlerde sürünürken görebileceğiz!”

“O halde birlikte kraliyet sarayına gidelim” dedi Attila. “Orada altın Hıristiyan haçlarından çok daha fazla ilgimi çeken bir şey var...”

Şaman ona soran gözlerle baktı.

“Kadın Romalı mı, yoksa bir köle mi?”

Attila sırtıttı. “Hayır, sadece bir parşömen... Lanet olası büyüklükte bir parşömen!”

“Bizim için iyi mi, kötü mü?” diye sordu şaman.

Attila bu kez yüksek sesle güldü.

“Göreceksin!” diye bağırdı ve dilini şaklattı. Küçük atının üzerinde Capitol Tepesi’ne doğru öyle bir süratle yol alıyordu ki, Aybars onun peşinden yetişebilmek için büyük çaba harcamak zorunda kalıyordu.

Alarich kendisini imparatorluğun batı kısmının en yüksek generali, Roma’nın kurtarıcısı ve kutsal yerlerin koruyucusu ilan ederken, yarım mil kadar ötede tehlikeli komplikasyonlar baş göstermişti.

Palatin Tepesi’ndeki ıssız imparatorluk sarayında bulunan memurlar, daha güneş bile batmadan isyan etmeye başlamışlardı. İmparatorlarını sadece konsül olduğu yılların başlarında görebilmiş olan bu kişiler, altından yapılmış ama bir işe yaramayan bir kafesin içinde yaşıyorlardı. Sarayın odaları ve salonları, geniş bahçelerdeki ve iç avlulardaki gezinti yolları kadar boştu.

Ayakanma, İmparator Honorius’un on dokuz yaşındaki kız kardeşinin Got prensi Athawulf’un refakatinde saraya gelmesiyle birlikte, hiç beklenmedik bir şekilde başlamıştı. Vizigot kralı Alarich’in en güzel rehinesinin, içlerinde İmparator Gratian’ın dul eşi Laetia ve onun yetmiş

yaşındaki annesi Pisamena'dan başka kimsenin oturmadığı odaları bir kez daha ziyaret etmek isteyebileceği, soyluların hiçbirinin aklına gelmiyordu.

Bu kadınların her ikisi de kıtlık yılları boyunca gerçek birer Romalı gibi davranmış ve başkaları gibi Alarich'in önünden kaçmak yolunda en küçük bir teşebbüste bulunmamışlardı. Ancak şimdi, Gotların şehre girmesinden sonra, Laeta ve Pisamena hizmetçilerine, onların ailelerine ve saray memurlarına, gizli yeraltı yollarını kullanarak Ravenna'ya kaçma izni vermişlerdi.

Ancak bu çok geç verilmiş bir izindi!

Aylardan beri gereken her şey hazırlanmış ve sıkıca paketlenmişti. Tüm hazırlıkların sona erdiği anda, kimsenin saraydan ayrılmaması emredilmişti.

Attila, Aybars ve yarım düzine kadar Hun atlısı, saraya gürültülü bir Got birliğinden hemen sonra vardılar. Şehirde katliam yapılmayacağını anlaşılmıştı. Romalılar Hunların küçük atlarının önünden kaçmaz olmuşlardı. Sayıları yüz binlerle ifade edilen Romalılar ve diğer kavimlerden insanlar, bu yeni duruma akıl almayacak bir hızla ayak uydurmuşlardı. Sanki Ravenna'daki saray muhafızlarının da Hunlardan oluştuğunu hatırlamışlardı. Sonuçta onlar Romalıların yardımcı kavimlerinden biri değiller miydi?

Attila, Aybars ve diğerleri, bu düşünceler hakkında bir şey bilmiyorlardı. Sadece kimsenin kendilerinden birkaç adımdan fazla uzaklaşmadığını fark etmişlerdi. Sütunların, kolonların ve duvarların ardında birbirlerinden son derece farklı silüetler onları izliyordu. Fakat asıl ilgilendikleri Hunlar değil, aksine parlak zırhları içindeki Got subayları, Roma kıyafetlerine bürünmüş olan Got savaşçıları ve onların ortalarında serbest bırakılmış köleler tarafından taşınan bir tahtırevandı.

“Sen de benim gördüklerimi görüyor musun?” diye sordu şaman. Atını Attila'nın hemen yanında, bir zakkum ağacının ardında sürüyordu.

“Gotları görüyorum” dedi Attila. “Sonra Romalı eski köleleri ve bir tahtırevan...”

“Şuradaki uzun boylu, sarışın adam... Onu tanımadın mı?”

“Hayır. Kim o?”

“Prens Athawulf! Alarich'in kayınbiraderi.”

“Ne! O Romalı Athawulf mu?”

“Ta kendisi. Batı Roma İmparatorluğu'nun atlı birliklerinin komutanı.”

Attila inanamaz bir ifadeyle başını salladı. Kulaklarının uğulدادığını hissediyordu. Demek mağlubiyetten hemen sonra galiplerin üniformasını giymekte bir sakınca görmeyen bir Cermen böyle görünüyordu! Attila'nın başlangıçta düşman, sonra da müttefik olan insanlara bir itirazı yoktu. Durumun kötüye gittiğini görünce dostlarını bir hamlede gözden çıkartan ve eski düşmanlarının hizmetine girerek onların kendisini yüceltmesine izin veren bu adama karşı öfke ve aşağılama hisleriyle doluydu.

“Utançtan yüzünün kızarması gerekirdi!” diye homurdandı Attila. “Önce Tuna kıyısındaki Aquincum'da vakit öldürdü ve kavminin kralını Roma'yı kuşatırken yalnız bıraktı. Sonra da fazla zahmete katlanmaya gerek kalmadan ganimet elde edilebileceğinin kokusunu alınca, yıldırım hızıyla yola koyuldu. Üstelik bin Hun atlısını da kendisiyle birlikte gelmeye ikna ederek!”

“Onları bunu yapmaya zorlamadı” dedi şaman.

“Zaten ben de ‘ikna etti’ dedim. Fakat erkeklerimizi ve ailelerini bir domuz sürüsü gibi Romalıların kılıçlarının önüne atmak zorunda mıydı?”

“Sonuç olarak bu davranışı ona Roma atlı birlikleri generalliğini kazandırdı” dedi Aybars. “Kibirli bir budala için çok güzel bir ödül doğrusu.”

“Evet, çok güzel!” diye homurdandı Attila. Şamanın bu konuda neden bu kadar ihtiyatlı davrandığını birtürlü anlayamıyordu. Sonra Aybars'ın imparatorluk saray binalarını ve bahçelerini

ilk kez görmüş olduğunu düşündü. Bundan birkaç ay önce kendisi de aynı duygulara sahip değildi? Romalılardan korkmuyordu, fakat etrafındaki tüm bu ihtişam ve görkem, şimdiye kadar “tanrısal” ve “krallara yaraşır” kavramlarından anladığının çok, ama çok ötesindeydi. Aybars da şimdi aynı şeyleri hissediyor olmalıydı. Tüm bu ihtişamın ve taşlaşmış kudret sembollerinin etkisinden kurtulması için belli bir sürenin geçmesi gerekecekti...

“Diğerlerini tanıyorum” dedi Attila. “O köpoğulları ikinci derece öneme sahip saray halkı. Kibarların en kibarı oldukları kabul edilen bu insanlar, sadece Honorius’un konsül seçimleri için Roma’ya geldiği zamanlarda kullanılıyorlardı. Başka bir işe filan da yaradıkları yok...”

“Şu hareketliliğe bak! Biri gidip diğeri geliyor!”

“Onlara biraz daha yaklaşmak isterdim” dedi Attila.

“O zaman atlarımızdan inmek zorundayız.”

“Tamam!”

“Hayır, ben atımdan inmem!” dedi şaman başını sallayarak.

“Şamanlar bazen atsız olarak da dans eder. Gel hadi!”

Aybars dilini ve dudaklarını kullanarak cıvıldadı, sonra da atından indi ve her iki atın yularını da zakkum ağacının dallarına bağladı. Bu arada Attila da attan inmişti. Başıyla diğer Hun savaşçılarına atının eğrine asılı olan büyük ve kıvrık yayı işaret etti. Hunlar dişlerini göstererek gülümsediler, sonra da yıldırım hızıyla sadaklarındaki o çok korkulan üç köşeli demir oklardan birini çekerek yaylarına yerleştirdiler. Attila da eline bir cirit aldı. Daha *Porta Salaria*’da bulunurken dikkatini çekmiş olan bir Hun savaşçısına işaret etti. Doğan isimli bu genç savaşçı, dörtnala giden atının üzerinde ayakta dururken, başka birkaç atı da yularlarından tutarak beraberinde götürecek yetenekliydi.

Keskin bakışlı genç Hun’un oval bir yüzü ve çarpık, uzun bacakları vardı. Attila’dan birkaç yaş daha büyük olan Doğan, gerek at binmede, gerekse de silah kullanmada ondan mutlaka daha başarılıydı. Buna rağmen başını eğerek anladığını belirtti. Attila, kendi kabilesi ve ailesiyle uzaktan yakından bir akrabalıkları veya anlaşmaları bulunmayan bu savaşçıların, amcası şaman tarafından nasıl olup da kendisi gibi büyüme çağında olan bir delikanlının emrine girmeye ikna edildiğini bir türlü anlayamıyordu.

“Arkamızda böyle bir koruma varken, bir vahşi hayvan kafesine bile elimizi kolumuzu sallayarak girebiliriz!” dedi şamana dönerek. Bu olağanüstü binicilerin yayları ve oklarıyla nasıl mucizeler yarattıklarını unutmüş değildi. Kendisinin biraz daha talime ihtiyacı vardı.

Attila ve Aybars, yüksek sütunların üzerindeki bir çatı tarafından örtülen avlunun altında toplanmış olan heyecanlı kalabalığa doğru, yavaş ve dikkatli adımlarla yaklaşmaya başladılar. Yaklaşık yüz kadar insan, sarayın ön avlusuna doğru yürüyordu. Bahçenin içindeki fikiyelerden hâlâ su fişkırıyordu, fakat kurumaya yüz tutan bitkiler, bahçenin uzun süredir bakımsız kaldığının bir işaretiydi.

Buna rağmen ansızın ellerinde şarap, su ve küçük anason pastaları taşıyan hizmetkârlar ortaya çıktılar. Onların ardından togalarındaki renkli şeritlerden senatör oldukları anlaşılan Romalılar bahçeye girdi. Onları eski konsüller, Claudius ve Cornelius ailelerine mensup soylular ve o zamana dek şehirdeki pazar yerlerinin, tapınakların, tahıl ambarlarının ve sokakların düzenini sağlamakla görevli Aedilus’lar takip etti. Aşağıda, Kral Alarich’in bulunduğu yerde de durum buradakine benziyordu, fakat Forum Romanum’daki Hristiyan ayinine katılmayanların tümü, ortak bir hareket için burada toplanmış gibiydi. Aynı anda Attila’nın aklına Roma’nın yedi tepesi arasında yapılan gösterinin bir aldatmaca olabileceği geldi. Barbar fatihlere teşekkür mahiyetinde düzenlenen bu gösteri, Roma’nın asil ve üst tabakasının, gereğinden fazla lütfkâr fatihlerinin gözleri önünde

şehirden ayrılarak, sürgündeki imparatora katılmalarını sağlayacak bir oyun muydu?

Attila, karşılarında Roma subayı kıyafetine bürünmüş Got savaşçıları gören bu insanların yüzlerinde derin bir hoşnutsuzluk, hatta tiksinti ifadesi belirmediğini fark etti.

Kendisi de bir kez daha kulaklarının uğulduğunu hissediyordu. Öfkeli kalabalık, Got prensinin süvari alayı generali olarak Roma lejyonunun magister equitum üniformasını taşıdığını fark edince, şaşkınlığı bir kat daha arttı. Athawulf iki tarafında kartal kanatları bulunan miğferini çıkartmış, sol kolunun altında tutuyordu. Kumral saçları, Roma soyluları arasında yüzyıllardan bu yana gelenek olduğu üzere kısa kesilmişti. Birçok Cermen'in aksine sakallarını tıraş etmişti ve gözleri kesinlikle diğer Cermenlerde olduğu gibi açık mavi pırıltılar saçmıyordu.

Got prensi bir el hareketi ile insanları sükûnete davet ettiği sırada, Roma şehrinin bir zamanlar kudret sahibi olan insanları yüzlerini acıyla buruşturdular. Sarayın avlusu bir an için mutlak bir sessizliğe bürünmüştü. Capitol Tepesi'nde o anda sadece fethedilmiş şehrin aşağı kısımlarında toplanmış olan erkeklerin ve kadınların, Gotların ve Romalıların, yabancıların ve kölelerin bağırış ve şarkı sesleri duyuluyordu. Ve sonunda imparatorun kızı ve imparatoriçenin kız kardeşi Galla Placidia, asil bir zarafetle tahtırevanından aşağı indi.

Attila, şaşkınlıktan ağzının ardına kadar açıldığını fark edemedi bile. On dokuz yaşındaki bu soylu bayanı daha önce Ravenna'da da görmüştü, fakat Vizigot kralının yanında rehine olarak geçirdiği zaman kendisine fevkalade yaramış gibiydi. Attila ve orada bulunan diğerleri, karşılarında duran ince yapılı, fazla uzun boylu olmayan, dimdik sırtlı kadını hayretle seyrediyorlardı. Kadının oval yüzü, koyu renkli iri gözleri, yay biçimli kaşları, neredeyse bir Yunanı andıran dümdüz burnu, kıpkırmızı, dolgun dudakları, daha şimdiden onun bir imparatoriçe olmaya lâyık biri olduğunu gösteriyordu.

Attila, kadın ve kızlarla fazla bir tecrübesinin olmamasına rağmen, onun oldukça değişmiş olduğunu hemen fark etmişti. Galla Placidia eskisinden daha kadınsı olmasına rağmen, aynı zamanda mağrur ve reddediciydi. Nefes kesen bir güzelliğe sahip olmasına rağmen, en az mermer bir heykel kadar soğuktu.

Attila burada ne döndüğünü tam olarak anlayamıyordu; karşılıklı duran iki grubun, yani şehrin fatihleri ve rehineleri ile bin yıllık haklarını sahiplenmekte ısrar eden Romalılar arasında bir gerilimin oluştuğunu hissediyordu. Bu Romalılardan biri, yaşlı senatör Volusianus, sanki hiçbir şey olmamış gibi davranmakta ısrar ediyordu. Büyük bir soğukkanlılıkla ve eski gelenekler uyarınca ellerini kaldırdı.

“*Ave, Nobilissima!*” diye bağırdı titreyen sesiyle ve başını belli belirsiz öne eğdi. “Büyük Theodosius'un kızını selamlıyoruz!”

Herkes genç kadının doğal olarak “*Avete, Senatores!*” diye karşılık vermesini bekliyordu, fakat Volusianus'a Batı Roma İmparatorluğu prensesi yerine, kısa bir süre önce onun kardeşinin lejyonerleri tarafından mağlup edilmiş olan Got prensi cevap verdi.

“Bu da nesi böyle? Kutular ve sandıklar, denkler ve sepetler! Yoksa hakkımız olan ganimeti bizden kaçırmaya mı çalışıyorsunuz?”

“Burada ne altın, ne de ziynet var!” diye karşılık verdi yaşlı senatör. “Sadece imparatorluk arşivinden belgeler... Sizin için bir değerleri yok... Fakat bizim tarih yazarlarımız için yerine konulamaz nitelikler...”

Galla Placidia omuzlarını kaldırdı, Athawulf'a baktı ve sıkkın bir ifadeyle dudaklarını büktü. Volusianus genç kadına dönerek doğruca ona hitap etmeye başladı: “Senden damarlarında dolaşan asil kan ve vicdanın adına rica ediyorum! Bu parşömenlerle birlikte Ravenna'daki kardeşinin yanına gitmemize izin ver!”

“Neden?” diye atıldı Athawulf. “Burada rahatlıkla kalabilirsiniz! Dördüncü günde güneye doğru

yola koyulacağız...”

“Bundan böyle imparatorluğu koruyacak bir duvara sahip değiliz” dedi Galla Placidia hakirâne bir edayla. “*Pax Romana*’nın artık kimseye imparatorluğu tek başına yönetme izni vermediğini öğrenin artık! O eski büyük Romalılar artık sadece mermer kaidelerin üzerinde görülebilir! Sizler iyice yaşlandınız ve dünyalarınız küçüldü! Yeni imparatorlukların şimdi doğacağını anlayamıyorsunuz...”

Aynı zamanda Batı Roma generali de olan Got prensi gülümsedi. Galla Placidia durumu en az tiyatroda verilen bir trajedi temsiliinde olduğu kadar abartmıştı, fakat görünüşe göre yanında duran genç kadının söylediklerinden oldukça hoşlanmıştı.

Attila ansızın bu adamın yumuşaklığından kaynaklanan baştan çıkartıcı gücünden nefret etti. Bu adam bir barbar olmak şöyle dursun, vahşi bile değildi. Başka şartlar altında rahatlıkla bir Centurio, bir muhafız komutanı ya da imparatorluk sarayında bir memur olabilirdi.

Tuna boylarındaki Hunlar da Athawulf’un bu yeteneğinin tuzağına düşmüş olmalıydılar! Aynı zamanda Got prensi ve Roma generali olmayı başaran, kendisi yüzünden ölen binlerce insanı bir çırpıda silip atan, şimdi de maiyetinde imparatorun kız kardeşini bulundurmakla böbürlenен Cermen’in her kılıfa rahatlıkla girebilme yeteneğine...

Bir an sonra Athawulf’un bakışları yumuşadı ve dudaklarının ucuyla Galla Placidia’ya doğru belli belirsiz bir öpücük gönderdi. Roma’nın eski kudretlileri, genç kadının hafifçe kızardığını fark ettiler. Bu onların şaşkınlığını daha da artırdı, çünkü Athawulf’un Kral Alarich’in kız kardeşiyle evli olduğunu ve ondan tam altı çocuk sahibi olduğunu biliyorlardı.

“Bak hele, bak hele!” diye mırıldandı Attila’nın yanında duran şaman. “Bu gelişmeyi kemiklerden bile okuyamazdım!”

“Bizim hangi tarafı tutmamız gerekiyor?” diye homurdandı Attila.

“Sanırım bundan o da pek emin değil!”

“Onun tıraşlı suratını yumruklamayı çok isterdim! Bu tür adamlardan nefret ederim!”

“Büyük Theodosius’un kızı olarak sana nasıl bir saygı borçlu olduğumuzu biliyoruz” dedi saray memurlarından biri. “Buna rağmen bize izin vermenizi rica etmek zorundayım. Athawulf! Sen Batı Roma İmparatorluğu atlı birliklerinin komutanısın. Kralın ve enişten Alarich ise İmparator Honorius’un emri altındaki generallerin en yüksek rütbelisi. Aslında ikiniz de şimdi ele geçirmek istediğiniz imparatorluğa hizmet etmekle yükümlüsünüz!”

“Saçmalıklarını kendine sakla!” dedi Athawulf hakirâne bir tavırla. Sonra da miğferini başına geçirdi. “Daha uygun bir vakitte tarihçileriniz bu konuyla daha yakından ilgilenebilir. Şu anda benim ağzımdan çıkan sözlerden başka hiçbir şeyin önemi yok!”

“Sen Roma imparatorunun kız kardeşi olabilirsin” dedi fethedilmiş şehrin eski valisi, Galla Placidia’ya dönerek. “İmparator Ravenna’da hüküm sürüyor, biz de bu şehirde bulunuyoruz. Kardeşin Honorius’un nefreti ve anlayışsızlığı yüzünden iki yıl önce kendi lejyonlarından tam otuz bin Cermen’i Gotların kucağına ittiğini unutma! Geçen sene de aynısını bizim kırk bin kölemizle yaptı. Bu hareketi köle fiyatlarının öyle bir düşmesine yol açtı ki artık beş para bile etmez oldular!”

Galla Placidia bir kez daha kızardı, fakat bu kez öfkeden. Orada bulunanların tümü, valinin haklı olduğunu biliyordu. Athawulf şöyle bir etrafına baktı ve boş kuş yuvalarının yanında şarıldayarak akan fiskiyeleri işaret etti: “Kral Alarich, Roma’nın su yollarından hiçbirini yıktırmış değil! Şehir yanmıyor ve savaşçılarımız onun emriyle yağmadan men edildiler...”

“Ben başka şeyler de duydum” dedi yaşlı senatör korkusuzca. Athawulf’a arkasını döndü ve tabuta benzeyen kocaman sandıklardan birinin üzerine gösterişli bir şekilde oturdu. “Bin yıllık *Imperium Romanum*’un ruhuna ait tek bir parşömen parçasını bile sana vermem için, beni kılıcınla

öldürmen gerekecek..”

“O halde istediğin olacak, ihtiyar budala!”

Aynı anda Attila’nın sabrı taşı. Burada olup bitenlere daha fazla katlanması artık imkânsızdı.

“Burada bekle!” dedi Aybars’a. Sonra koşarak geri döndü, atının yularını çözdü ve bir hamlede eğerin üstüne sıçradı.

“Benimle gelin!” diye emretti kendisini bekleyen atlılara. “Ve şimdi... oklarınızı yerleştirin!”

Attila adamların emirlerini bir an bile beklemeden yerine getirdiğini görünce, memnuniyetle gülümsedi ve dilini şaklattı. Hunlar üzengilerin üzerinde ayağa kalktılar, sarayın avlusunun sütunları arasında atlarını tırısra kaldırdılar ve büyük havuz boyunca büyük bir beceriyle ilerlemeye başladılar. Koridorun dönemeç noktasına geldikleri zaman, Attila da atının üzengilerine basarak ayağa kalktı. Ciridini elinde sağlam ve savurmaya hazır bir şekilde tutuyordu.

Aslında bir yıldan beri eline silah almamış, savaş için at binmemişti. Ciridinin hedefi bulacağından bile emin değildi. Bir tek şansı vardı ve bunu mutlaka değerlendirmeliydi!

Attila, Roma imparatorunun kız kardeşinin, Got prensinin kollarının arasına sığındığını gördü. Aralarındaki ilişki onu zerrece ilgilendirmiyordu. Hatta Gotların ölüleri bile umurunda değildi. Tek istediği, kendisini takip eden bin Hun atlısını lejyonierlerin kılıçlarına doğru sürerek ölümlerine sebep olan bu adamı cezalandırmaktı. Ölülerin ruhları için onun gururunu kırbaçlayacak, ayaklar altında çiğneyecekti!

Got prensinin etrafındaki gruba kırk, elli metre kadar kala, Attila eyerinin üzerinde doğruldu, tüm gücünü bir noktada yoğunlaştırmak için çok kısa bir an bekledi, sonra vücudunu yay gibi gerdi ve bir enerji patlamasıyla elindeki ciridi fırlattı. O kadar hızlı davranmıştı ki bu hareketi az kalsın eyerden düşmesine sebep olacaktı.

“Çakkar!” diye bir nara attı Attila. Bir an sonra Athawulf’un miğferi havada uçuyordu. Attila onu alın zırhının tam ortasından vurmıştı.

“Çakkar!”

“Çakkar!”

Diğer bozkır atlılarının fırlattığı üç, dört, yedi ok, Got prensi ve Roma generali Athawulf’un miğferine havada isabet etti ve yere düşmesine meydan vermeden onu oradan oraya savurmaya başladı. Miğfer sonunda yere düştü ve çirkin bir takırdamayla Volusianus’un ayaklarının dibine kadar yuvarlandı.

Attila küçük ve güçlü atını, Athawulf’un hemen önünde durdurarak şaha kaldırdı. Diğerleri birkaç at boyu uzaklıkta ona bakıyorlardı.

“Kutular burada kalacak!” diye bağırdı Attila. “İçlerinde altın yok... O halde sizin için de ganimet yok!”

Tüm bu şaşkınlık ve heyecanın ortasında yaşlı Roma senatörü Volusianus korkusuzca öne doğru bir adım attı.

“Senin kim olduğunu biliyorum” diye bağırdı ta uzaklardan duyulabilecek gür bir sesle. “Sana yaşamlarımız için teşekkür etmeyeceğim, Muncuk Han’ın oğlu! Sana teşekkür etmemin tek sebebi, senin gibi bir Hun atlısının kafasının, *Imperium Romanum*’un hizmetinde bulunan ve yersiz gururu tuvaletlerden daha pis kokan bir Cermen generalinden çok daha fazla çalışmasıdır...”

Volusianus sözlerine devam edemedi. Athawulf’un kısa Romalı kılıcı havada şimşek gibi parladı ve keskin kenarı yaşlı adamın boynuna indi. Volusianus sendeleyerek birkaç adım attı, sonra dizlerinin üstüne çöktü. Acıdan buruşmuş, fakat her şeye rağmen gülümseyen bir yüzle ellerini yukarı kaldırdı. Konuşmak istedi ama ağzından kapkara kan boşanıyordu.

Sonraki ve bir sonraki gün, Roma'nın üzerinde giderek daha fazla duman sütunu yükselmeye başlamıştı. Geçen iki gece boyunca şehrin neredeyse tüm bölgelerinde yangınlar çıkmıştı. Haftalar ve aylar süren sessizlik sonrasında, Roma gecelerini, öldüresiye dövülen, işkence edilen, boğazlanan adamların çığlıklarıyla, boş yere kendilerini savunmaya çalışan kadınların imdat haykırılarıyla doldurmuştu.

Gariptir ki bu sesler, beklenildiği gibi Suburra'nın dar sokaklarından, nehir bölgesinden veya zanaatkarların içleri çoktan boşaltılmış küçük dükkânlarından değil, tam aksine şehrin sayıları neredeyse iki bine yaklaşan saray ve villalarının duvarlarla çevrili bahçelerinden geliyordu. Bu yapıların yakınlarındaki sokaklarda giderek daha fazla boğulmuş, mızraklanmış veya işkenceyle öldürülmüş kadın ve erkek Romalı cesedi bulunuyordu. Sayıları derhal ortadan kaldırılamayacak kadar fazlaydı. Neredeyse tümünün üzerinde bir zamanlar temiz olan, fakat şimdi kandan esas rengi görünmeyen tunica ve togalar vardı. Cesetlerin dikkat çekecek kadar büyük bir kısmının şişmiş dilleri ağızlarından dışarı sarkıyor ve boğazlarında bir zamanlar başkalarına ait olması gereken köle zincirleri göze çarpıyordu...

Şehrin düşüşünün üçüncü günü, yani Gotların her tarafa şehri yağmalamaya bu gece son vereceklerini ilan ettikleri gün, boğulan, mızraklanan veya işkenceyle öldürülenlerin sayısında inanılmaz bir artış yaşandı. Şehirdeki gürültü, bir zamanlar satıcıların bazalt kaplı sokaklar üzerinde mallarını bağıra çağıra satmasının, sarhoşların nara atmasının ve araba tekerleklerinin gürültü çıkarmasının yasalarla boş yere yasaklanmaya çalışıldığı o günlerden bile daha fazlaydı.

Buna karşın öğlene doğru, gün doğumundan sonraki dokuzuncu saatte, imparatorluğun merkezinde büyük bir toplantı düzenlendi. Tüm kuşatma boyunca hiçbir kaçma teşebbüsünde bulunmayan ve vakitlerini fidyelerini ödeyebilmek için kiliseleri yağmalamakla geçiren Romalı senatörler ve soylular, artık fatihlerden kendilerini korumalarını istiyorlardı. Hatta bazıları, tüm aile fertleri, en önemli köleleri ve şaşkın özel muhafızlarıyla birlikte gelmişlerdi.

Attila, Geiserich, Laudrich ve Aybars da Kral Alarich tarafından toplantıya davet edilmişlerdi. Bir zamanların sabık rehineleri, ilk gün boyunca kargaşa içindeki şehirde Attila'nın mutlaka bir daha görmek istediği yerleri ziyaret etmişlerdi. Evlerin arasında ve meydanlarda böylesine bir itiş kakış bin yıllık şehirde daha önce asla yaşanmamıştı.

Aynı günün akşamı da saraydaki hadiseden hemen sonra şehirden ayrılarak keselerini bol ganimetle dolduran Hunlarla birlikte karargâha geri dönen Aybars'ın peşinden gitmişlerdi. Şaman ikinci gün boyunca karargâhta kalmış ve etrafındaki tüm coşkuya rağmen, yurdundan dışarı adımını atmamıştı.

Üçüncü günün öğleden sonrasının geç saatlerinde ise hep birlikte atlarına binerek şehre geri dönmüşlerdi. Şaman, çadırındaki birbirinden ilginç mazlemelerden bol miktarda kullanmış olmalıydı.

Attila, Geiserich, Laudarich ve Doğan'la birlikte valinin sarayına ayak bastığı zaman etrafa öylesine keskin bir misk kokusu saçıyordu ki, üzerlerine bol miktarda çiçek kokusu sürünmüş olan soylu Romalılar derhal açılarak onlara yol verdiler.

Got önderleri, Hunları ve diğer iki Cermen'i ilk bakışta tanımışlardı. Derhal Alarich'in kulağına bir şeyler fısıldadılar. Alarich bakışlarıyla kalabalığı taradı, sonra onları fark etti, başıyla işaret ederek maiyetinin yanına çağırırdı.

Vizigot kralının etrafındaki adamlar, son derece renkli görüntülere sahiptiler. Romalılardan çok Romalıya benzemeye çalıştıkları her hallerinden belliydi. Her yanda pırıl pırıl cilalanmış miğferler, göğüs zırhları ve kılıç kınları göze çarpıyordu. Boyunlarda kalın altın zincirler, omuzlarda ve çıplak kollarda ise kuş yumurtası büyüklüğünde elmaslar ve başka değerli taşlar ışıldıyordu. Attila Roma'nın gizli hazinelerinden söz edildiğini çok duymuştu, oysa şimdiye dek bu denli büyük akik ve topazlar, safir ve yakutlar görmüş değildi.

Attila o zamana dek sadece Vizigotları tanımişti. Neredeyse otuz beş yıl önce Büyük Kağan Balamir tarafından Karadeniz kıyılarında mağlup edildikten sonra, Hunların müttefiki olmuşlardı. Fakat çocukça bir çabayla Romalılardan çok Romalılara benzemek isteyen bu tür Cermen ve Gotları daha önce hiç görmemişti.

Az sonra salona sol kolunda karısı, sağ kolunda da Galla Placidia olduğu halde Alarich'in kayınbiraderi Athawulf girdi. Bitkin görünümlü Vizigot kadını, omuzlarına düşen sarı saçlarını altın bir alınlık ile geriye doğru atmıştı. Ravenna'daki imparatorun kız kardeşi ise yüzlerce küçük örgüden oluşan kahverengi saçlarını, küçük ve oval yüzünün etrafına dağıtmıştı.

Biraz dikkatle bakan herkes, Cermen kadınının yüzünde sert ve öfkeli bir ifade görebilirdi. Alarich ve Athawulf'un maiyetindeki bazı insanların yüzlerinde ise Hristiyanlarda görülen müsamahasız bir katılığın izleri vardı.

Attila, gözlerinin önünde cereyan edenleri büyük bir dikkatle takip ediyordu. Yakında Vizigotlar arasında ayrılık ve ölüm yaşanacağını kokusunu almış gibiydi. Aybars'ın yüzüne kısa bir bakış fırlattı, şaman derhal gözlerini kapadı. Dudaklarında kardeşinin oğlunun ne demek istediğini anladığını belirten bir gülümseme belirmişti.

Tam bu esnada Attila kendisinin gerçekten de şamanların gizli duygularının bir kısmına sahip olduğunu anladı. Derin bir nefes aldıktan sonra, bakışlarını tekrar iki kadına çevirdi.

Athawulf'un karısının üzerinde yere kadar uzanan yaprak yeşili, işlemeli, kolları kuş biçiminde iki altın tokayla tutturulan bir elbise vardı. Altın kakmalarla süslü geniş kemerinin dışında, üzerindeki tek ziynet eşyası bu kuşlardı. Ayrıca kemerinde içinde özel eşyalarının bulunduğu birkaç deri kese asılıydı.

Galla Placidia ise boğucu yaz sıcağına rağmen, belini altın örme bir kemerle sıktağı ince tunikasının üzerine ağır bir pelerin atmıştı. Deri sandaletlerinin sanatkârane bir şekilde işlenmiş bağcıkları, pek de uzun olmayan ince bacaklarına güzel bir şekilde sarılmıştı. Boynunda kırmızı-beyaz renkli değerli taşlarla süslü bir kolyenin yanı sıra, çok sayıda altın zincir vardı. Bunun dışında çeşitli bilezikler ve yüzükler de takmıştı. Saçlarını ise yüzlerce küçük inciden oluşan haç motiflerinin süslediği bir alınlıkla tutturmuştu. Athawulf'un karısının aksine, büyük ve önemli bir akşam yemeği için süslenmiş ve boyanmıştı. Gözlerinin altında koyu gölgeler vardı, göz kapaklarına biraz altın tozu dokundurmuştu, yanaklarını ve dudaklarını ise koyu kırmızıya boyamıştı.

Attila, bu iki kadın arasındaki zıtlığın kendisini neden bu kadar büyülediğini anlayamıyordu. Aslında o güne kadar kadın ve kızlarla hiç ilgilenmemişti. Gruplar halinde dolaşırken şımarık şımarık kıkırdıyorlardı, tek başlarına oldukları zaman da av hayvanlarından daha ürkektiler. Annesini pek az hatırlıyordu. Daha doğrusu, boyunda birlikte yaşadığı kadınlardan hangisinin öz annesi olduğunu bile

tam anlamıyla bilemiyordu. Hun çocukları gruplar halinde besleniyor, giydiriliyor, uyutuluyor ve çalıştırılıyordu.

Aybars'ın böğrüne bir dirsek atmasıyla birlikte kendine geldi.

“Çıktığın gökyüzünden geri dön artık...” dedi şaman. Attila kaşlarını kaldırdı.

“Hangi gökyüzünden?”

“Gözlerinde yanıp sönen yıldızları kastediyorum... Bu kadınlardan birini yumuşak bir anne olarak mı, yoksa ötekini hoş bir yatak arkadaşı olarak mı kabul etmek istediğine karar veremiyorsun...”

Attila homurdandı. “Şayet babamın kardeşi olmasaydın...”

“Ne olurdu o zaman?” diye güldü Aybars.

“O zaman yıldızların nasıl göründüğünü gösterirdim sana!”

Attila, Roma fatihlerini dikkatle incelemeye devam ediyordu. Kral Alarich'in bu arada vermiş olduğu kararlardan haberi yoktu. Tek bildiği, ganimetle dolu arabalardan hiçbirinin bugüne dek saraydan ayrılmamış olduğuydu.

Artık hiç kimse yaşlı senatörün talihsiz ölümü hakkında konuşmuyordu. Athawulf'un karısı aradan bir süre geçtikten sonra Hunları fark etti ve gözleri Attila'ya takılınca onu uzun uzun süzdü. Attila, kadının dudaklarında dostça bir gülümseme belirdiğini görür gibi olmuştu. Galla Placidia ise sadece bir tek bakış fırlattı ona, o da karanlık gözlerinde nefret şimşekleri çakarak. Bu kez alaylı alaylı gülen, Attila'nın ta kendisiydi. Ravenna'daki imparatorun kız kardeşi hâlâ resmi olarak Vizigotların rehinesiydi, oysa bu yeni yetme Hun'un Athawulf'a ettiği hakareten hiç hoşlanmadığı her halinden belliydi. Galla Placidia güzel başını geriye attı ve gözlerini ileri dikerek Attila'nın yanından geçti.

Onun bu davranışı Attila'nın umurunda bile değildi, içgüdüsel bir sezgiyle gelecekte ona karşı ihtiyatlı davranmaya karar verdi. Görünüşe göre genç kadın ne istediğini çok iyi biliyordu. Güzelliği ve asaleti ile hazırlıklı olmayanları yanlış yola sürüklemesi işten bile değildi...

Roma'nın sabık üç rehinesi, bizzat Alarich tarafından Roma soyluları önünde selamlandı. Alarich'in üzerinde Vizigot krallarının elbisesi değil, aksine kayınbiraderininki gibi Roma kartalı motifli bir zırh ve miğfer vardı. Orada bulunanların tümü, onun uzun zamandır varmak istediği noktaya ulaştığını biliyorlardı: Alarich, o zavallı Honorius veya Konstantinopolis'teki zayıf yeğeni Valentinian gibi Roma imparatoru olmak değil, Batı Roma İmparatorluğu'nun tüm lejyon ve savaşçılarının, tüm yardımcı kavimlerinin ve silahlı kuvvetlerinin başkomutanı olmak istiyordu.

“Günün birinde...” diye duyulabilecek bir sesle mırıldandı Attila'nın yakınlarındaki senatörlerden biri, “...günün birinde Doğu Roma'yı da ele geçirecek!”

“Bunu yapması için uzun zamandır yakarıyor ve adak adıyorum” diye homurdandı bir başkası. “Bizans ve Ravenna kendi pislikleri içinde boğulup giderken, Roma bin yıl daha ışıldamaya devam edecek!”

“Bunun için her şeyden önce güçlü bir imparatora ihtiyacımız var...”

“Ya da bir imparatoriçe... Hiç fark etmez...” diye inledi öbürü.

Etraftaki diğer soylular yavaşça gülümsediler.

“Ne yazık ki elimizdekini kaybettik... Şuraya bak! O artık Gotlara hizmet eden bir fahişeden başka ne ki?”

“Ne büyük bir utanç! Roma adına ne büyük bir rezalet!”

“Söylentilere göre Alarich önce Afrika'daki tahıl ambarlarımızı, sonra da İspanya ve Galya'yı ele geçirmek istiyormuş...”

“Gotlar çiftçi olarak yaşamayı unuttular!” diye lafa karıştı üçüncü bir senatör. “Vizigot halkını artık bir yere yerleştirmek bile mümkün değil! Onlara Afrika ve Galya'daki tarlaların yarısını hediye etsek bile, kolay ganimet peşinde koşmaya devam edecekler...”

Büyük salonun uzun kenarında Wotan'ın savaşıları gibi giyinmiş ve postlara bürünmüş iki düzine Cermen savaşı, hiç beklenmedik bir anda borularını çalmaya başladılar. Attila elinde olmadan suratını buruşturdu. Kopan gürültü öylesine korkunçtu ki, duyan Gotların her an yeniden saldırıya geçmek üzere olduklarını düşünebilirdi.

Boruların sesi, başladığı gibi ansızın kesildi. Bir an için koca salonda tek bir ses bile işitilmedi. Sonra Kral Alarich üzerinde oturduğu mermer koltuktan kalktı ve ellerini yalvarırcasına yukarı kaldırdı.

“Buradaki her şey...” diye bağırdı, “buradaki her şey yüzyıllar boyunca bizim için diktatörlüğün ulaşılmaz simgeleri olmuştu...”

Bakışlarını dört bir yanda gezdirdikten sonra, ellerini yavaşça aşağıya indirdi. Garip bir heyecanla dolu kısa bir sessizlik oldu. Vizigot kralı, Attila'nın gözüne son derece bitkin, hatta hastaymış gibi görünmüştü. Gotların ve Ravenna'daki saray muhafızı Hunların çok korktuğu ateş acaba böyle mi görünüyordu? Saraydayken bunu pek fark etmemişti, fakat şimdi etrafına bakındığı zaman, gördüğü yüzlerin pek çoğunun kışı çıkaramayacağını anlıyordu.

“... kendilerini Roma vatandaşı olarak tanımlayamayan tüm halklar için kölelik ve aşağılama anlamına gelen simgeler!” diye devam etti Kral Alarich sözlerine. Emirlerinin herkes tarafından açıkça duyulup anlaşılmasını isteyen bir ordu komutanı gibi tane tane konuşuyordu.

“Bizim mağlup ettiğimiz Roma'nın vatandaşları değil, aksine bu simgelerin kudretinin ta kendisidir! Roma'nın zulmünü mağlup ettik! Roma'nın kibrini mağlup ettik! Kendisinden olmayan herkese karşı duyduğu aşağılamayı mağlup ettik! Kendimizin yok olmasını engellemek için, Roma'yı bu şekilde aşağılamak zorunda kaldık...” Alarich duraksadı. “... bundan önce imparatorluğun kudretine karşı koymayı akıllarına bile getirmeyen kavimler gibi yok olmamak için...”

Barbar kralın söylediklerine kimse karşı çıkamadı, çünkü onun verdiği iki sözü de yerine getirdiğini gayet iyi biliyorlardı: Bir Hristiyan tapınağına sığınan Romalılardan pek azı Gotlar, Hunlar, Sarmatlar ya da Alarich'e bağlı diğer yardımcı kavimlerin savaşıları tarafından öldürülmüştü. Hatta Mitra'ya inananlar bile canlarını kurtarmak için Hristiyan isimleri almış ve kiliselere sığınmışlardı. Esas can kaybına açlıktan ölenlerin ve kölelerin intikamının sebep olduğunu bu arada herkes öğrenmişti...

“Alarich bize Stilicho'ya, karısı Serena'ya ve oğlu Eucherius'a ettiğimiz ihanetin bedelini ödetiyor” dedi senatörlerden biri.

“Gotlarla fazla içli dışlı olduğunu düşündüğümüz için, Roma'nın gerçek koruyucusu ve kurtarıcısı olan o Vandal'ı öldürmekle büyük hata ettik...”

“Engellemek istediğimiz şey, kendi aptallığımız yüzünden başımıza geldi işte” diye içini çekti bir diğeri.

“Gotlar buradan çekip gitseler bile, dünya *Imperium Romanum*'un uğradığı bu hakaret ve aşağılamayı daha bin yıl boyunca konuşmaya devam edecek!”

Alarich bir süre daha konuşmaya devam etti, fakat sonra neden söz ettiğini kendi bile unutmaya başladı. Zaten fatihler ve fethedilenler onun ilk söylediklerinden başka bir şeye dikkat etmemişlerdi.

Gotlar neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmadan Roma'yı fethetmiş ve tümü zengin olmuştu. Yanlarında binlerce tutsak olduğu halde yavaş yavaş şehirden ayrılıyorlardı. Tüm bu dehşet ve felakete rağmen, Roma'nın pek çok sakini şehrin üzerindeki binlerce yıllık gurur ve azamet tortusunu yıkıp atan ve sömürücülerden intikam almalarını sağlayan bu adama hayranlık besliyordu. Hatta Subura'da yeni kurulan pazarlardan birine Alaricus adını vermişlerdi – tıpkı kendilerinden biriymiş gibi...

“Neden buradan bu kadar çabuk ayrılıyor?” diye sordu Attila üçüncü günün akşamı. İmparatorluk

sarayında beraber oldukları grupla birlikte, Trajan Forumu'nun yanındaki bitişik düzen, beş katlı kira evlerinin yanından geçiyorlardı. Anneler tekrar balkonlara çıkmışlardı ve çocuklar tekrar avlularda oynamaya başlamışlardı. Her şey öyle bir havadaydı ki, sanki şehir Hunlar ve Gotlar tarafından hiç zapt edilmemişti...

“Şuradaki sefaleti ve pisliği görmüyor musun?” diye sordu şaman. “Bunun sebebi biz değiliz, kuşatma da değil. Sineklerin pisliğe konması gibi, bu da *Imperium Romanum*'a ait bir şey olsa gerek...”

“Haklısın” dedi Attila. “Bu insanlar sürekli olarak salgın hastalık korkusu içinde yaşıyorlar. Şehrin ortasındaki *Cloaca maxima*'nın pislik çukuru... ve duvarların dışındaki bataklıklar...”

“Bu tehlikenin karşısında dünyanın tüm şamanları bile çaresiz kalır!”

“Got kralı neden sıcaklığın ve kuraklığın merkezi olan güneye gitmekte ısrar ediyor?”

“Çünkü imparatorluğun bu bölümü tümüyle savunmasız olarak önünde duruyor. Halkının burada hastalıktan ve tembellikten kırılmasını istemiyorsa, güneye devam etmek zorunda. Hedefi denizin öte yakasındaki Afrika Eyaleti. İmparatorluğun en zengin tahıl ambarları orada bulunuyor, hatta Mısır ve Galya'dan bile daha zengin.”

“Peki Batı Roma ne yapıyor? Yani gerçek imparatorluk...”

“Hiçbir şey” diye güldü şaman. “On huzursuz yıldan sonra nihayet çekip gitmesi için Alarich'e hiç karışmıyor. Roma'nın kendisiyle yeterince sorunu var. Senatörler ve rahipler daha şimdiden Roma'nın yağmalanmasına eski tanrılardan yüz çevirmenin mi, yoksa yeni dine yeterince bağlı olunmamasının mı sebep olduğunu tartışıyorlar. Hatta bazıları Alarich'in zaferine İmparator Honorius tarafından şehre bir ders vermek için özellikle izin verildiğini bile fısıldıyor.”

“Altından yapılmış eski tanrı putları şimdi yıkılmadı ki” dedi Attila. “Onların ilk olarak Radagis'in Roma seferi sırasında, sonra da Alarich'in ilk kuşatması esnasında, masrafları karşılayabilmek için eritildiklerini duymuştum.”

“Olabilir” dedi Aybars. “Zaten şehirler yeni durumlara çok çabuk uyum sağlarlar. O kadar gürültü koparan dükkân yangınlar, on yıl önce Konstantinopolis'te gördüklerimin yanında nedir ki?”

“Roma şimdiye dek iki defa ciddi yangın felaketine uğradı” dedi Attila. Bilgisiyle caka satmak hoşuna gidiyordu. “İsa adı verilen tanrının doğumundan üç yüz seksen yedi yıl önce Brennus önderliğindeki Galyalılar Roma'yı öyle bir yakmışlardı ki, geriye sağlam olarak sadece Capitol Tepesi kalmıştı. İkincisinde ise İmparator Nero'nun şehri ateşe verdiği söyleniyor, fakat ben buna pek inanmıyorum...”

“Demin de söylediğim gibi, bu felaketlerin yanında, bizim çıkardığımız yangınlar ancak küçük birer adak ateşi olabilir” dedi Aybars ve gülümsedi. Bu arada devasa Colloseum yapısına yaklaşmaya başlamışlardı.

Romalıların o kadar övündükleri araba ve at yarışlarını görme fırsatı bulabilmiş miydin?” diye sordu şaman. Attila hayır anlamında başını salladı. Sonra atının dizginlerine asılarak, paçavralar içinde korkusuzca yolda yürüyen bir grup dilenciye geçmeleri için yol verdi.

“Burada *Hunların* sayısı ne kadar azsa, Romalıların sayısı da o denli az” dedi Attila. “Ravenna'da hâlâ herkesle ve her şeyle oynayan, bu arada da gerçeği gözden kaçırان o dik kafalının hüküm sürdüğünü unutmama.”

“Ben hiçbir şeyi asla unutmam” dedi şaman sesinde belli belirsiz bir kınamayla. “Zaten daha her şeyin başındayız. Tuna'ya kadar önümüzde uzun bir yol var. Senin de bunu unutmaman gerekiyor, kardeşim Muncuk'un oğlu!”

Attila, ansızın Aybars'ın kendisinden önemli bir şeyler gizlediği duygusuna kapıldı. Bunu ona sormak istedi, fakat şaman kendi dünyasına dalmıştı bile. Kendi kendine bir şarkı mırıldanıyor, bu

arada da atının üzerinde dairesel hareketlerle yavaş yavaş sallanıyordu.

Attila, geri dönme vaktinin geldiğini anlamıştı.

Daha sonra, ağustos böcekleri konser vermeye, Roma'nın yedi tepesinde yetişen çam ağaçlarının üzerindeki gökyüzü önce yeşil, sonra lacivert, sonra da kırmızı-sarı renklere büründüğünde, mutfak gürültüleri ve çocuk patırtıları sessizliği bozduğunda, Got kralı ve maiyeti şehrin sokaklarında dört nala at sürmeye başladılar. Attila ve Aybars da onlara katıldılar. Geceyi Roma'nın duvarları arkasında değil, açık arazideki çadırlarında geçirmek istiyorlardı.

Şehrin duvarlarını ve ganimet yüklü ağır çuvallar sırtlamış olan binlerce yaya askeri geride bıraktıktan sonra, Kral Alarich atını yavaşlattı. Burası Attila'nın Hun atlılarını Roma şehrinin açık kapılarına çağırdığı yeri.

Alarich atını kenara sürdü ve sol kolunu kaldırdı. Uzun ve gürültülü alay, bu hareketle birlikte ansızın durdu. Az ötede yüzlerce Cermen savaşçısının ve kaçmamaları için gevşek olarak bağlanmış kölelerin, su yollarından ve sarnıçlardan aldıkları temiz içme suyunu *Via Salaria*'nın taşları üzerine dökmelerine rağmen, hâlâ havaya korkunç bir toz bulutu yükseliyordu. Batmakta olan güneş ise surlardaki savunma kalelerinin alev alev yanıyormuş gibi görünmesine sebep oluyordu.

Gecenin karanlığı, Roma kapılarına çabuk dayanmıştı. Her tarafta meşaleler yanıyordu. Toz bulutları yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştı. Vizigot kralı, atını krallık ganimetleriyle yüklü bir grup eşiğin yanına sürdü. Attila neler olup bittiğini duyamıyor ve göremiyordu. Sadece kral ile Athawulf arasında kısa ama sert bir tartışmanın yaşandığını fark etmişti. Sonra Alarich geri döndü. Üzerinde hâlâ Roma general üniforması vardı.

“Senin babanı tanıyorum” dedi atını Attila'nın önünde durdurarak. “Kılıçlarımızı birden fazla kez birbirimize yöneltmiştik.”

Sonra gülümsedi ve elini sallayarak adamlarından birini yanına çağırdı. Soylu bir aileye mensup beyaz saçlı bir Got, elinde kısa bir kılıç uzunluğunda deri kaplı bir sandıkla kralının yanına geldi.

“Baban Muncuk Han'ın, benimle ve Vandal Stilicho'yla birlikte pek çok kez Roma'nın düşmanlarına karşı kılıç salladığını belirtmeliyim. Ne yazık ki ben Roma'ya aykırı düşünce, bu kez kılıçlarımızı birbirimize doğrultmuştuk...”

Ne Attila, ne de diğer atlılar, Vizigot kralının nereye varmak istediğini anlayamıyorlardı.

“Bu nedenle Roma kapılarını senin açmış olman hem benim, hem de baban için çok büyük bir şeref!”

Attila elinde olmadan kızardı. Neyse ki meşalelerin ışığında kimse bunu fark etmemişti.

“Büyük kağanınız Karaton'a, babana ve kız kardeşimin eşinin sebep olduğu felakete öfke duyan herkese, bundan böyle bir Vizigot kılıcının bir Hun'a, bir Vandal'a ve bir Gepid'e karşı asla kalkmayacağını söyle! Bu yemin sadece benim için değil, Athawulf için de geçerli. Umarım bu yemini hem Athawulf'un başarısızlığına karşı bir özür, hem de savaşçılarınla birlikte gösterdiğin yararlılık için bir teşekkür olarak kabul edersin!”

Deri kaplı sandığı eline aldı ve atını Attila'nın yanına sürdü.

“Saray bahçesinde kurtardıklarının bir kısmını sana hediye etmek istiyorum. Günün birinde bu hediyenin, altın ve elmastan oluşan tüm ganimetlerden daha değerli olduğunu anlayacaksın...”

Alarich deri kaplı kutuyu Attila'ya uzattı ve babacan bir tavırla omuzuna bir şaplak indirdi.

“Artık Latince okuyabiliyorsun, değil mi?” diye sordu sonra. Attila evet anlamında başını salladı. Bir yandan da Vizigot kralının, kendisinin bunlarla yakından ilgilendiğini nereden bildiğini düşünüyordu.

“Sende bir lider yeteneği var” dedi Alarich. “İyi bir generalin iyi bir askeri haritaya ihtiyacı vardır... *Omnium regionum, in quibus bellum geritur*. İşte burada... Bu âna kadar savaşılan tüm

bölgelerin haritası...”

“Dünya haritası mı?” diye sordu Attila heyecandan nefesi kesilmiş bir şekilde.

“Dediğin gibi” diye karşılık verdi Vizigot kralı. “Castorius’un büyük dünya haritası. Bildiğim kadarıyla bu haritanın tamamlanmış üç tane kopyası var... Biri Ravenna’da, biri Konstantinopolis’te, biri de burada. İzleyeceğim yol için benim bu haritaya ihtiyacım yok, fakat senin için bu harita bütün bir imparatorluğun anahtarı anlamına gelmektedir... İspanya’dan Kutsal Ülke’ye kadar beş yüz şehir... altı yüz yer ismi... yetmiş bin mil uzunluğundaki Roma yollarında bulunan üç bin üç yüz karakol... bir yerden bir yere olan tüm mesafeler... hem de sadece yazılı değil, aynı zamanda çizili olarak.”

Attila, kabına sığmaz bir coşku ile Roma’da rehine olarak geçirdiği günlerde öğrendiği cümlelerin en gizemlisini tekrarladi: “*Non tantum adnotata, sed etiam picta.*”

Attila, o günün akşamı, uzun süre Orta Tuna havzasından gelen Hunlarla birlikte oturdu. Büyük bir şenlik yapıyorlardı. Herkes yiyor, içiyor, ganimetleri inceliyor, kahkahalarla gülüyordu. Hunların bir kısmı, Attila’dan kendisiyle birlikte gelmelerine izin vermesini istediler.

“Ravenna’daki İmparator Honorius’a, Büyük Kağan Karaton’a veya babama haber salmam gerekir mi acaba?” diye sordu Attila. “Yoksa birilerinin biz rehineleri hatırlamasını mı beklemeliyim?”

Bu sorunun cevabını şaman da bilmiyordu.

“Bana kalırsa Ravenna bataklıklarının etrafından dolaşmalıyız” dedi Doğan. Attila’yla gelmek isteyenlerin ilki oydu.

Aynı anda az ötedeki çalılıklardan bir hışırtı yükseldi. Hun nöbetçilerinin dikkat çığılığı üzerine birkaç savaşçı silahlarına sarılarak atlarını o noktaya sürmeye başladı. Az sonra kendinden emin bir şekilde at süren bir adamın etrafını çevirip, silahlarını ona doğrultmuşlardı.

“Sadece veda etmek istiyordum” diye bağırdı Geiserich. Şamanın çadırının önüne gelince atından indi. Attila ayağa kalkarak ona yaklaştı. Geiserich’in üzerinde geniş yakalı beyaz bir keten gömlek, dar bir süvari pantolonu ve ata binen Vandalların tipik giysisi olan Mantilla vardı.

Geiserich, Attila’nın şaşkın bakışlarını fark etmişti. “Vaktiyle Romalı bir lejyonerin ganimeti olmalıymış” dedi gülerek.

“Gören de bir prensesin kalbini çalmaya gittiğini sanır” dedi Attila.

“Neden olmasın? Galla Placidia’da şansımı deneyeyim!” diye karşılık verdi Geiserich gülmeye devam ederek. “Hemen yola koyulmalıyım, çünkü vakit çok geç olmadan Ostia Limanı’na ulaşmak istiyorum.”

“Nereye gitmek istediğine karar verdin mi?” diye sordu Attila. “Yoksa hâlâ düşünüyor musun?”

Geiserich güldü. “Hem de ne hedef...” dedi sonra. “Vizigotların aklına benim kendileri için de iyi bir rehine olabileceğim gelmeden, halkımın yanına dönmek istiyorum. Geçen üç yıl boyunca Pirene Dağları’nın kuzeyindeki bölgelerde kendimize biraz arazi edinebilmek için savaşıp durduk. Fakat İmparator Constantius III., eski Britanya Eyaleti generali, şu anda Galya’nın güneyine hükmediyor. Denilene göre Ravenna bile onun hakimiyetini kabul ediyormuş.”

“Galya’yı fethederken Vandalların ve Sueblerin yollarını kesen general değil mi bu?”

“Evet, bizzat o! Bu adam gerçekten de iştahı yerinde bir Augustus! Dört yüz altı yılının son günü donmuş Ren Nehri’nin üzerinden geçtikten sonra, Galya’nın neredeyse tümünü ateşe vermiştik...”

“O halde Got Sarsus ve lejyonerlerini denize döken de bu adam olmalı... Stilicho’nun onun üzerine gönderdiği Batı Roma birliklerini...”

“Doğru!” dedi Geiserich. “Oğlu Constans da iki yıl önce İspanya’nın neredeyse yarısını fethetti. Honorius, batıdaki bu gelişmeleri de tıpkı kendi Ebedî Şehri önündeki Gotların ve Pannonia’daki siz Kara Hunların varlığı gibi, çaresiz kabullenmek zorunda kaldı.”

“Umarım fethettiği yerler onu bir süre mutlu etmeye yeter” dedi Attila sırıtarak.

“Ve ben ne Constantinius III’ün, ne de oğlu Constans’ın kucagina düşmek istemiyorum” dedi Geiserich. “İspanya beni çağırıyor, fakat İtalya ve Galya kıyıları boyunca uzun bir kara yolculuğu yapmak niyetinde değilim.”

“Amacın nedir?”

“Gemiyle doğrudan Barcino’ya gitmeye çalışacağım. Umarım oradaki adamlarımın savaşları henüz tümüyle sona ermemiştir.”

“Roma’da keseni yeterince doldurmadın mı?”

“Birkaç bölük paralı askerle birlikte yolculuk masraflarını karşılayacak kadar...”

“Niyetin ne? Vandal kralı mı olmak istiyorsun?”

“Belki de...” dedi Geiserich ve gülümsedi.

“Çok yazık” dedi Attila. “Topallamana yavaş yavaş alışmaya başlamıştım...”

“Günün birinde taç giyecek olsam bile, bundan kurtulamayacağım” dedi Vandal ve bir kez daha güldü. “Ya senin bacağın nasıl?”

“Şaşılacak kadar iyi” dedi Attila. Geiserich öne doğru bir adım attı. Hunların ve Romalıların pek çoğundan daha ince ve uzun yapılıydı.

“Tekrar görecektir olursan, Laudarich’e benden selam söyle. Sizinle birlikte olmak güzeldi.”

“Seninle birlikte olmak da, Geiserich” dedi Attila. İki genç adam birbirini kucakladı. Bu anda gelecek için düşündükleri bir tek kelime vardı: Barış!

“Günün birinde yardıma ihtiyacın olursa bana haber gönder” dedi Vandal. “Her zaman yanında olacağım.. Gerçi bunun bir bedeli olacak, fakat ganimetin ne işe yaradığını biliyorsun...”

“Söylediklerin senin için de geçerli” diye karşılık verdi Attila. Geiserich arkasını döndü ve bir senatör çiftliğinden alınma güçlü Roma atına bindi. Sonra Romalı kölelerde gördüğü gibi selam işareti vermek üzere sol elinin işaret parmağını kaldırdı, üç gün boyunca Ebedî Şehir’de birlikte olduğu Hunları süzdü, bacaklarını hafifçe kastı ve başıyla kısa bir selam daha verdikten sonra atını gecenin içine doğru sürüp gitti.

Hunlar, ertesi gün sabahın çok erken saatlerinde çadırlarını toplamaya başladılar. Yurtları, tabak çanakları ve diğer malzemeleri, iki tekerlekli tahta arabalara yüklüyorlardı. Bunlara ek olarak ganimeti taşımak için birkaç tane Roma arabası da hazır bulunuyordu.

Romalıların hesabına göre ikinci saatte, yani Vizigotların güneye doğru yola koyuldukları zamanda, Hunlar da *Via Salaria* üzerinden kuzeye doğru yürüyüşe geçtiler. Prens Athawulf’la birlikte Roma’ya yürüyen silahlı savaşçıların sayısı binden fazlaydı. Oysa şimdi geriye dönenlerin sayısı yüzü aşmıyordu. Buna karşın başka Hunlar onlara katılmaya karar vermişlerdi.

Küçük Hun kafilesinde Aybars ve Attila’nın yanı sıra hâlâ yarı yarıya sarhoş olan ve kendi kendilerine şarkı söyleyen doksan savaşçı, otuz iki kadın, Attila’nın yaşlarında dokuz erkek ve kız, otuz üç azatlı köle, Karadeniz kıyısındaki Odessos’tan ve Tuna’nın denize döküldüğü yerden gelen on beş zanaatçı ve tacir, beş suskun Ostrogot, beş Sarmat, iki İranlı, Attila’yı Roma saraylarından tanıyan Selanikli hatip Scottas ve Alarich’in emriyle her şeyin gerçekte nasıl olup bittiğini anlatmak üzere kara yoluyla Konstantinopolis’e giden bir Vizigot ve beş muhafızı bulunuyordu.

Bu *İkiyüzler Kafilesi*’ne kimin önderlik ettiğini kimsenin tam anlamıyla bilmemesine rağmen, bakışlar Attila ile amcasının üzerine yoğunlaşıyordu. Attila ve Aybars küçük atlarıyla kafilenin biraz önünde ilerliyordu. Doğan ve Roma’ya giren ilk grubu oluşturan Hunlar, onların hemen arkasındaydı. Yorgun olmaktan ziyade, mutlu bir halleri vardı. Aslında hava bu taş kaplı sert yol üzerinde yolculuk yapmaya izin vermeyecek kadar sıcaktı.

Via Salaria bir müddet sonra tepelere ve eskiden Şahinlerin yaşadığı topraklara yönelmeye

başladı. Roma'dan ayrılışları esnasında pek azı uzun uzun geriye bakmıştı. Fethedilmiş ve yağmalanmış şehrin ne duvarları, ne de Tiber Nehri'nin gümüş akıntısı kabileyi oluşturan insanları etkilemişti. Hava çok sıcaktı. Etraftaki kargacık burgacık ağaçlardan oluşan seyrek orman bile onları güneşin yakıcı ışınlarından koruyamıyordu. İmparatorluğun pek çok bölgesinde ormanlar yüzyıllardan beri düzenli olarak kesiliyordu. Hem yakacak sağlamak, hem de gemi inşa etmek için...

Yol boyunca hiç durmadılar. Karnı acıkan veya susayanlar, bu ihtiyaçlarını yolda gidermek zorundaydılar. Buna rağmen atlılar da öküz ve at koşulmuş arabalardan hızlı gidemiyordu. Ganimetler arasında Galya'dan Roma'ya gemiyle getirilmiş ilginç bir de araba bulunuyordu. Bu dört tekerlekli, ağır araba, şarap taşımacılığında kullanılıyordu. Bu arabadaki şaraplar alışıldığı gibi amforalarda değil, aksine demir çemberlerle tutturulmuş ve iki ucu yuvarlak tahtalarla kapatılmış, eğik tahtalardan oluşan silindirik bir kabın içinde naklediliyordu.

Bu araba Doğan tarafından Palatin yamaçlarındaki bir askeri deponun iç avlusunda keşfedilmiş ve derhal özel ganimet olarak alıkonmuştu.

"Bu tahta kaplara fiçı adı veriliyor!" demişti Doğan yolculuğun başında büyük bir gururla.

"Umarım birkaç damlası Tuna kıyılarına kadar ulaşabilir!" diye karşılık vermişti şaman şüpheci bir tavırla.

"Endişelenmene gerek yok! Şarap fiçılarını sadece güneş battıktan sonra açacağım... Elbette küçük bir ücret karşılığında!"

Hunların bir kısmının beraberlerinde ne kadar garip ganimetler getirdiğini düşünen Attila, elinde olmadan gülmek zorunda kaldı. Doğan'ın yürüyen meyhanesi, bunlardan sadece biriydi. Savaşçıların birçoğu, keselerini aileleriyle birlikte birçok kış boyunca endişelenmeye gerek kalmadan yaşamalarını sağlayacak kadar çok altın ve gümüş para, ziynet ve mücevheratla doldurmuşlardı. Buna ek olarak birçoğu kendilerine Romalı kadınlar almışlardı... Kimi kara tenli köle kızları, kimi de senatörlerin ve soyluların el değmemiş kızlarını tercih etmişti. Bazıları bu güzel yol arkadaşlarıyla uzun müddet bir arada kalmayı düşünüyordu, bazıları da onlarla sadece yol boyunca eğlenmeyi, Tuna kıyılarına ulaşınca da tekrar elden çıkarmayı...

Ganimetlerin arasında incecik işlemeli cam şarap kadehleri, küçük çekmecelere sahip makyaj kutuları ve küçücük parfüm şişeleri de oldukça dikkat çekiciydi. Hatta savaşçılardan biri büyük bir para kasasını olduğu gibi almış ve Colloseum'dan edindiği iki tekerlekli bir savaş arabasına yüklemişti. Sağlam meşe ağacından yapılmış, demir çivi ve çemberlerle desteklenmiş bu güzel kasayı açmak ona henüz nasip olmamıştı. Birçok savaşçının ellerinde fildişi veya yede taşından yapılmış zarlar, altın kaplama şamdanlar, değerli taşlarla süslü taş takvimler ve akla gelebilecek tüm pozisyonlarda sevişen insan tasvirlerinin bulunduğu küçük kil levhacıklar vardı.

Bunun dışında hemen tümünün boynunda, Subura'nın arka sokaklarında bulunan bir kuyumcudan yağmalanmış, başparmak uzunluğunda altın levhacıklar vardı. Levhacıkların ön yüzünde üzerinde bir tunica olan bir erkek tasviri görülüyordu. Adamın elbisesi o kadar kısaydı ki, sertleşmiş erkekliği ilk bakışta fark edilebiliyordu...

"İlk molayı nerede verelim dersin?" diye sordu Aybars. Bu arada güneşin artlarında batmakta olduğu dağlara ulaşmışlardı. "Yukarılara mı çıkalım, yoksa vadide mi kalalım?"

"Bir Roma karakolunda konaklamak uygun olmaz" diye karşılık verdi Attila. "Bu kadar yükle dağları ve tepeleri aşamayız. İyisi mi küçük bir nehir bulup, kıyısında konaklayalım."

"Bu nehri nerede bulabileceğimizi o gizemli haritadan çıkartabilir misin?" diye sordu şaman merakla.

"Henüz bilmiyorum" dedi Attila. "Harita tam olarak açıldığında bir ayak uzunluğunda ve yedi adım genişliğinde. Bu kadar büyük bir haritayı bu kadar çabuk okuyamam!"

Sonra artık sıklaşmış olan ormanlarla kaplı dağların arasındaki alçak bir vadiyi işaret etti. Bu arada Doğan onlara yaklaşmıştı ve Attila'yla yan yana at sürüyordu.

“Oraya arabalarımızla gidebilir miyiz?” diye sordu Attila. “Roma’ya gelirken bu yoldan geçip geçmediğimizi bir türlü çıkartamıyorum...”

“Ben de bu bölgeyi pek iyi tanımıyorum” dedi Doğan. Genç Hun, Muncuk Han’ın en küçük oğlundan yarım baş daha uzundu. İnce dudakları ve keskin bakışlı siyah gözleriyle Attila’ya en büyük kardeşi Bleda’yı hatırlatıyordu. Doğan eve geri dönen Hunlar arasındaki en iyi biniciydi ve Karaton Kağan’ın uzaktan akrabasıydı.

“Yürüyen meyhanen şu yamaçtan aşağı inebilir mi?” diye sordu Attila ve eliyle taş döşeli Roma yolunun yanındaki eski bir yolu işaret etti. Bu yol neredeyse kurumuş olan nehrin kenarına kadar uzanıyor ve nehir yatağının ortasında beyaz çakıllardan oluşan bir geçitle birleşiyordu.

“Karşıya mı geçmek istiyorsun?”

“Olabilir” diye cevap verdi Attila. “Bu andan itibaren daima ikinci bir ihtimali de göz önünde bulundurmam gerektiğini biliyorum. Bu da haritamın gizemlerinden biri: Her yol Roma’ya çıkar... ya da Roma’dan uzaklaşır!”

“Bu ne anlama geliyor?”

“Castorius’un haritası sayesinde bir daha yön tayiniyle uğraşmak zorunda kalmayacağım. Haritada görülen çizgilerin uçları sağa ya da sola ayrılan yolları işaret ettiği için, olduklarından daha uzun görünüyorlar. Tüm dünya, kolumun alt kısmı uzunluğunda bir alana sıkıştırılmış...”

“Yön tayini benim için harita olmadan da kolay” dedi Doğan. “Önce güneşi sağımıza alarak Alp Dağları’na kadar yol alacağız. Sonra sağa dönecek ve bizi Tuna’ya kadar götürecek olan bir nehrin geçit yerini arayacağız.”

“Bu geçit yerini uzun uzun aramana gerek yok. Onun yerini sana haritamda gösterebilirim, hatta her gün ne kadar mesafe kat etmen gerektiğini bile söyleyebilirim.”

“Yani?..”

Attila heyecanla başını salladı. “Evet, Doğan! Vizigot kralının hediyesi sayesinde, herhangi bir hedefe kaç Roma mili uzaklıkta bulunduğumuzu bir bakışta söyleyebilirim. Ve bu yolu almak için kaç güne ihtiyacın olduğunu da...”

Doğan yüzünü buruşturdu. “Latince okuyor ve yazıyor olabilirsin” dedi sonra güvensiz bir sesle. “Oysa bu haritada seni yanıltacak büyülü harflerin bulunmadığını nasıl bilebilirsin ki?”

“Göreceğiz” dedi Attila. “İkimizden sadece birisinin kazanabileceği bir oyun oynasak iyi olur belki...”

“At üzerinde mi?”

“Hayır, harita üzerinde. Sen de benim gibi bu bölgenin yabancısısın. Yarın sabah sana sırasıyla önce bir dahaki at değiştirme yerine, sonra Raete’ye, sonra Asculum’a ve sonunda da Truentum’a ulaşmak için kaç Roma mili yol almamız gerektiğini söyleyeceğim.”

“Sözünü ettiğin yerlerin nerede olduğunu bilmiyorum. Dediklerin çıkmazsa ne olacak?”

“O takdirde bütün kafiye senin komuta etmeni sağlayacağım.”

“Ciddi misin?” Doğan’ın gözleri ışıldamaya başlamıştı. Attila başını salladı. Bu tür bir vaadin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Fakat büyük bir katliamdan sağ kurtulmayı başarmış olan Doğan’ın aksine, dönüş yolunda kendilerini hiçbir tehlikenin beklemediğinin de farkındaydı. İmparator Honorius bile lejyonerlerini evlerine geri dönmekte olan Hunların üzerine göndermeye cesaret edemezdi. Alarich, uzun süre gürledikten sonra şiddetle patlayan, sonra da güneye doğru uzaklaşan bir fırtınaya benziyordu. Ravenna’daki hükümdar bu kritik durumda kendisine yeni ve tehlikeli düşmanlar edinecek kadar aptal değildi. Galya’daki asi generalle başı yeterince beladaydı

zaten...

Romalıların çok iyi durumdaki dümdüz yolları, imparatorluğun her tarafına şehirlerde olduğundan çok daha büyük bir başarıyla dağılıyordu. Bu yollar yüzyıllar boyunca lejyonierler tarafından lejyonierler için inşa edilmiş, bakımları yapılmış ve yenileri eklenmişti. Yol kenarlarındaki mil taşlarına adları kazınan zengin adamların yaptıkları yardımlar da bu başarıda büyük rol oynamıştı.

“Ya... ya sen haklıysan?”

“O zaman şarap fiçilerinden bir tanesi benim olur!”

“Ne zaman başlıyoruz?” diye sordu Doğan.

“Gününü sen belirle...” Doğan olur anlamında başını salladı, ne var ki bir süre sonra ikisi de bu konuşmayı unuttular.

Beş gün sonra etrafı duvarlarla çevrili küçük Raete şehrine ulaşmışlardı. Burası geçen yıllar boyunca bir kez olsun yağma edilmemişti. Fakat ne Hunların, ne de şehirdeki muhafız birliğinin bir çatışmaya girmeye niyetleri yoktu. İki taraf şehrin batı kapısının önünde buluştu. Soylular ve zenginler lafi dolaştırmadan Hunlara birkaç kilo altın ve güzel süs eşyaları vereceklerini beyan ettiler.

Kafilede seyahat eden Gotlar ve diğer yolcular için düşük fiyata ihtiyaç maddesi pazarlığı yapıldı. Bunların dışında *İkiyüzler Kafilesi*’ne bir araba dolusu tahıl, beş amfora zeytinyağı, dört öküz, on koyun, beş keçi, süt, peynir, beş tane siyah renkli, küçük domuz, sepetler dolusu meyve, sebze, soğan ve taze sarmısak da verildi.

Gotlar, azatlı köleler ve kadınlar, Raete’nin büyük ve olağanüstü güzellikteki hamamlarında rahatlatıcı bir banyo yapma fırsatını kaçırmadılar. Bu eğlenceye katılmayı reddeden Hunlar, öküzlerden birisini keserek ateşin üzerindeki büyük bir şişe geçirmişlerdi. Kor halindeki ateşin üzerinde saatlerdir kızaran etin nefis kokusu, şehrin her yanından alınır olmuştu...

Her şey hazır olup, insanlar gruplar halinde yavaş yavaş kampa dönmeye başladığı zaman, Aybars nar gibi kızarmış kebaptaki payından vazgeçtiğini açıkladı. Ostrogotlardan bir koyunun kürek kemiğini almış ve kocaman bir Hun kazanında saatler boyunca kaynatmıştı.

Diğer Hunların, hatta kafiledeki kadın ve kızların kendisini seyretmelerine bir itirazı yoktu. Elindeki tozun ve ot demetinin ter kibini bilmedikleri müddetçe, gördüklerinden nasıl olsa bir şey anlayamazlardı. Ve bu da şamanların sırrı olarak kalacaktı...

Gecenin oldukça ileri bir saatiydi. Herkes Doğan’ın şarabından bol bol içmişti. Kadınlar ve kızlar alçak sesle şarkılar söylerken, ansızın saçları mısır püskülü kadar sarı olan bir Ostrogot kızı Attila’nın yanına kayd. Bu kız daha önce diğerleriyle birlikte onun önünde dans etmiş ve eğlenmişti. Şimdi de kollarını Attila’nın boynuna dolayarak, ona artık Roma parşömenlerinden, erzaktan ve kat edilen mesafeden başka şeyler düşünmenin de vaktinin geldiğini belirtiyordu...

“Seni rahatsız ediyor muyum?” diye sordu kız. Attila biraz geri çekilerek ona baktı ve güldü. “Hayır, beni rahatsız etmiyorsun...”

Ve henüz sözlerini bitirmeden ruhunun derinliklerinde bir şeylerin değişmekte olduğunu fark etti. Bunu hissediyor, fakat ne olduğunu bilmiyordu. Sanki bu kızın sesini çok uzun zamandır tanıyor gibiydi. Oysa onu ilk kez şimdi duyuyordu!

Giderek küçülen kamp ateşinin öte tarafında bulunan Aybars, sonunda bembeyaz koyun kemiğini kazandan çıkarmış ve kor halindeki ateşin arasına yerleştirmişti. Bu arada şaman usulünce olduğu yerde bir ileri, bir geri sallanıyor ve kendi kendine eski şarkılar ve dualar mırıldanıyordu.

“... üstelik çok da güzelsin” diye sözünü tamamladı Attila kızı tepeden tırnağa alıcı gözle süzdükten sonra. Kız Attila’yı kendine doğru çekti, fakat delikanlı içinde ansızın bir rahatsızlık hissinin belirttiğini fark etti.

“Kaç yaşındasın?” diye sordu ona hafifçe öksürüp boğazını temizleyerek.

“On altı” diye cevap verdi kız. Sesi Attila’nın kulağına aynı yaştaki kızların seslerinden çok daha güzel gelmişti.

“Benden büyüksün” dedi Attila.

“Biliyorum, fakat sen Attila’sın...”

“Bununla ne demek istedin?”

“Ben size aittim... Daha doğrusu baban Muncuk Han’a. Büyükbabam size karşı savaşırken ölmüştü, fakat babam senin baban ve Stilicho’yla birlikte Radagis’in vahşi Ostrogotlarına karşı savaşmıştı. Sonra İmparator Honorius’un Ravenna’daki sarayında bulunan Hun birliğine dahil oldu, sonra da Julius Alplerindeki general Generidus’un kıtalarına...”

“Yaşına göre çok şey yaşamışsın” dedi Attila ikircikli bir sesle. “Roma’ya nasıl geldin peki?”

“Bunun nasıl olduğunu artık ben de tam olarak hatırlayamıyorum. Annemle kardeşlerim iki sene önce, Kral Alarich’in ilk Ravenna kuşatması esnasında ateşten öldüler. Babam, daha güvende olacağımı sandığı için, beni bir köle grubuyla Roma’ya gönderdi. Bir süre sonra imparator, Alarich’in zayıf bir öncü kuvvetini Roma yolunda yakalama ve imha etme emrini verdi...”

Kız duraksadı. Attila ansızın elinin göz yaşlarıyla ıslandığını hissetti.

“Demek baban...”

“Babam buradaki adamlara karşı savaştı” dedi kız alçak bir sesle.

“Dur bakalım!” dedi Attila ve kızı kollarının arasına aldı. “Ya sen? Tüm bu zaman boyunca Roma’da mı yaşadın? Bir köle miydin?”

“Parmağında köle yüzüğü yoktu. Fakat efendimin ismi Pompejanus’tu.”

“Ne? Roma valisi mi?”

“Evet” diye cevap verdi kız. Aynı anda da Attila bu sesi nereden tanıdığını hatırladı. “Senin rehine olarak Pompejanus’un evine gelmeden çok önce, onun evinde hizmet görüyordum...”

Kız bakışlarını yere çevirdi ve başını öne eğdi.

“Gece kulağıma fısıldadığın haber nereden geldi peki?”

“Bunu sana söyleyemem” diye cevap verdi kız alçak sesle. “Henüz değil... Bunu yapmayacağıma dair yemin ettim!”

Attila sağ elinin baş parmağıyla genç kızın çenesini hafifçe yukarı kaldırdı. Sönmeye yüz tutmuş olan büyük kamp ateşinin son alevleri, genç kızın aydınlık yüzünü kızıla boyuyordu. Attila uzun boylu düşünmeye gerek duymadan, eliyle kızın yanaklarından süzülen yaşları sildi. Ansızın kendisini eskisinden de iyi hissetmeye başlamıştı. Kızın yüzüne dökülen sapsarı saçlarına baktı ve onları üfleyerek dağıtmak istedi, fakat aynı anda kız başını kaldırıp ona baktı.

Ansızın kızın babasının kendi babası ve Stilicho’yla birlikte Radagis ve Ostrogotlarına karşı savaşmış olması, Ravenna imparatoru için Hunlara karşı dövüşmesi, bu arada ölenler ve kalanlar, hatta az ileride kızları ve kadınları kucaklayan diğer insanlar, her şey önemini yitirmişti. Bu sessiz, garip, kendi kendine Attila’nın yanına gelebilecek kadar cüretkâr kız dışında, hiçbir şey umurunda değildi.

Attila kızı kollarının arasında sıkarak kendine çekti. Zihninde çılgınca düşüncelerin oynaşmasına ve duygularının kendisini tüm at koşularından daha fazla heyecanlandırmasına rağmen, onunla tek kelime olsun konuşmadı. Artık sadece ateşin ve vücutlarının sıcaklığının keyfini çıkarıyorlardı.

Hemen herkesin derin bir uykuya dalmasından sonra, kıza ismini sordu.

“Greka” diye cevap verdi kız. Fakat bu isim ağzından Yunanca bir kelime değil, Cermenlerin bir zafer çılgılığı gibi çıkmıştı.

Sonraki günlerde Appenin geçitlerini aştılar ve nihayet Adriyatik Denizi'ni gördüler. Arada sırada dağ yamaçlarında sakallı, yarı bellerine kadar çıplak, vahşi görünümlü adamlar ortaya çıkıyor, güvenli bir mesafeden kabileyi izliyor, onların küçük atlarının üzerinde doğuya giden Hunlar olduklarını anlayınca da geldikleri gibi sessizce ortadan kayboluyorlardı.

Attila, hiç beklenmedik anlarda ortaya çıkan ve aynı şekilde yok olan bu adamların kim olduklarını sorduğu zaman, Aybars gülerek cevap vermişti: "Bunlar da bir cins şaman. Issız dağ başlarındaki mağaralarda tek başlarına yaşıyor ve dışlarındaki dünyayla hiç ilgilenmiyorlar."

Attila, amcasının bu açıklamasından kesinlikle tatmin olmamıştı. Buna rağmen sesini çıkarmadı. Roma'daki tüm kahramanlık günlerine rağmen, hâlâ dünyada ona hitap etmeyen pek çok şey vardı. Gerçi bundan üç yıl önce yetişkinlerin arasına kabul edilmişti, ince süvari gömleğinin sağ tarafında, küçük rütbeli bir komutan olduğunu simgeleyen demir bir yüzük taşıyordu ve canı istediği zaman bir kızla yurtlardan birine çekilebilirdi. Fakat bu henüz her şey demek değildi! Hâlâ bir şeylerin eksik olduğunu çok iyi biliyordu. İmparator Honorius'un ülkesine rehine olarak gitmesinden önce bile ağabeylerinin sahip olduğu bir şeyler...

Aynı günün akşamı kabile kamp kurarken, Attila her zaman rasgele yerleştirilen çadırların, yurtların ve arabaların düzeninde bir değişiklik olduğunu fark etti. Ateşlerin arasında yürürken de insanlar kendisini sadece dostça değil, aynı zamanda gözle görülür bir saygıyla selamlıyordu. Tekrar kendi küçük yurduna geri dönmek istediği zaman ise diğer yurt ve çadırların kendisinin etrafında büyük bir çember oluşturduklarını gördü. Greka'yla birlikte geceleyeceği yer, Hun kampının merkezi olmuştu. Bu durumdan hem gurur duymuş, hem de utanmıştı. Neler olup bittiğini anlayamaz bir tavırla başını salladı. Fakat biraz daha ilerledikten sonra, başının ve omuzlarının gerçek bir Hun atlısından beklenildiği gibi dik durduğunu fark etti.

Umursamaz bir tavır takınıp, kimseye fark ettirmemeye çalışarak etrafına bakındı. Ansızın tüm gözlerin kendisinin üzerinde olduğunu ve attığı her adımın dikkatle izlendiğini anladı.

"Burada neler oluyor?" diye sordu tekrar Greka, Doğan, Aybars ve Scottas'tan oluşan grubun yanına döndüğü zaman.

"Bazılarının başarıya taşınması gerekir" diye homurdandı Aybars.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Attila hiçbir şey anlamadan. Diğerleri gülümseyerek ona bakıyordu.

"Senin sadece yol boyunca liderimiz değil, tüm yürüyüş boyunca, savaşta ve barışta bize han olmana karar verdik."

"Bu konuda benim ne düşündüğümü kim sordu?"

"Hiç kimse!" diye cevap verdi Doğan. "Bir topluluk sana bir sorumluluk lâıyk gördüğü zaman onu ya kabul edip üstlenmeli... ya da topluluğu terk etmelisin!"

“Kimsenin beni han seçtiğini ne gördüm, ne de duydum.”

“Doğru” dedi Doğan. “Biz Kara Hunların başında bir han vardır, fakat biz Romalılar gibi mutlak hakimiyet ve diktatörlük tanımıyoruz...”

“Bunu bir askeri demokrasi olarak tanımlamak mümkündür” diye lafa karıştı Scottas. “Eli silah tutan tüm erkekler, içlerinden en iyilerini seçerek bir savaş meclisi oluştururlar. En güçlü, önemli ve başarılı erkeklerden –Romalılar bu erkeklerle Logades adını verir– oluşan bu meclis de kimin han olacağına karar verir.”

“Ve Hunların kağanı da daima bizim ailemizin üyeleri arasından seçilir” diye cıvıldadı şaman neşeyle.

Konuşmayı burada kesmek zorunda kaldılar, çünkü her yandan kadınlar erkekleri ateşlerin ve kazanların başına çağırıyorlardı. Greka, bu akşam yemeği için, civardaki köylülerden yumurta ve domuz pastırması temin etmişti. Büyük kazanının soğuk kalmasına rağmen, kısa bir süre sonra sarmısakla tatlandırılmış yumurtalı domuz pastırmasının nefis kokusu, kıyı boyunca uzanan dağların yamaçlarına yayılmaya başlamıştı. Bu yemeğe ek olarak Gotların un, su ve mayadan hazırladıkları, sonra da küçük taş fırınlarda pişirdikleri pideden de bol miktarda vardı.

Yemeği yedikten ve deniz havasına karışan çam kokusunu içlerine çektikten sonra, bir kez daha hanlık üzerine konuştular. Aybars Amca ile Romalı hatip, hiç beklenmedik bir şekilde doğru yaşam tarzı üzerine bir münakaşaya girişmişlerdi.

“Savaş hanı ya da barış hanı – her halükârda bu tecrübeli, savaşçı ve barışsever erkeklerden oluşan meclis, küçümsenmeyecek bir güce sahip” diyordu Aybars. “Çünkü hiçbir han kendisini seçen ve kudret veren erkeklerden daha iyi olamaz!”

“Buna rağmen bizim Yunan Haydut-Kralları adını verdiğimiz adamlardan daha iyi değilsiniz” dedi Scottas neredeyse itham edercesine.

“Bir kralın halkı tarafından büyük ve başarılı bir haydut olarak saygı görmesinde kötü olan nedir ki?” diye sordu şaman gülererek. “Onun görevi bu ve sadece bu değil mi?”

“Hayatta yenmek ve yenilmekten başka şeyler de var! Hukuk ve yasa gibi daha yüksek değerlerin varlığını unutuyorsun!”

“Elbette bunlar da var! Fakat biz Hunların altından başka bir değer, daha yüce bir dünya ve asalet tanımadığımızı da nereden çıkartıyorsun?”

“Evet, kırlarda birtakım taşları üst üste koyup Obos adını verdiğiniz sunaklar hazırlıyor, bazı çalılara cam parçaları ve renkli bezler bağlıyorsunuz... Sonra vecde geçerek şarkılar söylüyor, davul çalıyorsunuz...”

“Yoksa siz tapınaklarımızda ve kiliselerinizde daha iyi şeyler mi yapıyorsunuz?” diye sordu şaman alaycı bir sesle.

“Siz göçebesiniz” diye cevap verdi Scottas neredeyse çaresiz bir itirazla. “Buldukları her şeyi alan hayvan çobanları! Bir devlet hakkında... ilerleme, bilim ve teknik hakkında... bizim uygarlığımız hakkında nasıl bir fikre sahip olabilirsiniz ki?”

“Bu sözlerinle bize hakaret etmeyi amaçladıysan, başarısız olduğunu söylemeliyim” dedi Aybars ve güldü. “En az sizin kadar mağrur olmaya hakkımız olmadığını mı düşünüyorsun? Kendi kendinizi kandırmaya çalışmanız beni çok üzüyor! Biz –sizin Yunan ideallerinize göre– erkek ve kadınlardan oluşan tam bir demokrasiye sahibiz. Bizde her makam ve rütbe sahibi kanın ne kadar sıcak ve kırmızı olduğunu, terin ne kadar acı olabileceğini, kılıç salladıktan sonra kolların nasıl sızladığını, gözyaşı ve ceset dağlarıyla dolu bir savaştan sonra uykunun ne kadar derin olduğunu bilir. Tarlaların bize vereceği nimetleri bir köle gibi beklemek yerine, ruhlar izin verdiği anda savaşa çıkmayı ve bir gün

bile vakit kaybetmemeyi istiyoruz! Ölümlü ve geçici nesneleri korumak için kesme taşları üst üste yerleştirmeyi boşa harcanan kuvvet olarak görüyoruz, çünkü kalplerimizde bulunanların her şeyden daha değerli olduğunu biliyoruz.”

“Bizimkiler gibi şehirleriniz yok.”

“Bir şehrin bize ne faydası var ki? Biz büyük hayvan sürülerine sahibiz.”

“Ne bir parça toprağınız, ne de bir tarlanız var.”

“Bu sayede yıldızlarla dolu gökyüzü, bulutlar ve akarsular kadar hareketli kalıyoruz” diye cevap verdi Aybars. “Heraklit isminde bir Yunan, bundan yüzyıllar önce her şeyin aktığını söylemişti. Fakat siz bunun tam tersini gerçekleştirmeye çalışıyor, durup dinlenmeden zamanın akışına kafa tutmaları için dev taş yığınları oluşturunuz.”

“Bu deniz kas gücü okyanuslarına aittir” dedi şaman ertesi gün Ancona ve Arimini arasındaki sahil yolunda ağır ağır ilerlerken. “Burada gemiler genellikle yelkenle değil, küreklerle ilerler... Karadeniz’deki fırtınaların gücünden burada söz bile edilemez...”

Alplere kadar uzanan ve büyük Padus Nehri tarafından hükmedilen engin ova henüz görünürlerde yoktu. Fakat Roma ile Appeninlerin kuzey yamaçlarındaki şehirler dizisinin arasındaki dağların aksine, burası da göz alabildiğine uzanan düz bir araziydi ve Hunlara batıya doğru hareket etmelerinden önce yaşadıkları bölgeleri hatırlatıyordu. Karadeniz’e dökülen iki dev ırmağın arasındaki ovalar, Tuna deltasının kollarını oluşturan yüzlerce küçük akarsu bölgesi, Transilvanya Dağları ile Orta Tuna havzasındaki bomboş engin arazi...

“Biz Romalılardan çok daha eski bir halkız” diye anlatmaya başlamıştı Aybars bir akşam. Yurtlar ve çadırlar kurulmuş, hayvanların bakımı yapılmış, yenilmiş ve içilmişti. “Onların yeni tanrılarının doğumundan tam üç yüz yıl önce, biz ortadaki ülkeye karşı savaşıyorduk. Eskiden beri göçebe olarak yaşıyorduk, fakat yedi yüz yıl önce en büyük hükümdarlarımızdan biri olan Mete, doğudaki imparatorluğun prenseslerinden biriyle evlenmişti.”

“Bu özel bir durum muydu?” diye sordu Greka.

“Evet, çok özel bir durumdu!” diye güldü şaman. “Çok, ama çok uzun zaman önce, birçoğumuzun tanrılarla ve cinlerle konuşabildiği, kurtları ve kuşları bile anlayabildiği günlerde, her şey şimdikinden çok farklıydı...”

Kutusunu açarak içindeki tozdan bir tutam aldı ve burun deliklerine çekti. “Fakat günün birinde insanlardan bazıları hantallaştı. Artık oradan oraya göç etmek istemiyor, bitkiler ve ağaçlar gibi kök salmak, doğanın kendilerine verdikleriyle yetinmek istiyorlardı. Bu bizi onlardan farklı ve üstün kıldı: Biz, özgür doğan her canlı gibi, yaz mevsiminin meyvelerini dilediğimiz gibi toplamakta ve kış mevsimi bizi durdurana kadar dilediğimiz gibi göç etmekte serbestiz. Diğerleri ise küçücük bir toprak parçasına acı çektirmek ve ondan giderek daha fazlasını istemek zorundalar, çünkü sahip olmak istedikleri bitkiler gibi toprağa kök salmışlar...”

Kısa bir ara verdi ve bir şarkı mırıldanmaya başladı.

“Yere kök salmış olan her şey vakti geldiğinde yapraklarını ve meyvelerini dökmeli, özgür olanların fırtınası etrafı kasıp kavurduğu zaman kendisini korumalıdır. Bu nedenle yerleşikler daima göçebelere vergi ödemekle yükümlüdürler.”

“Bunu bu açıdan daha önce hiç düşünmemiştim” dedi Attila. “Fakat yerleşiklerin bize ödeyecek bir şeyleri kalmadığı ve hayvanlar için ot yetişmediği için batıya gittiğimiz söylenmez mi hep?”

“Çok doğru. Artık bize bir şey ödeyecek durumda değildiler. Hatta kendileriyle bizler arasına, doğudan batıya uzanan dev bir duvar bile çekmişlerdi.”

“Fakat onlar bizden daha eski bir halktı” dedi Doğan.

“Bu da doğru” dedi Aybars başını sallayarak. “Fakat biz sadece tarlalarını sürenlerden çok daha iyiydik. Örgütlenmede ve teknik alanlarda onlardan daha başarılıydık. Daha o zamanlar bile şu anda kullandığımız zırhlara, kıvrık yaylara ve Çinlilerin tüm o eski geçmişlerine rağmen asla bir benzerini geliştiremedikleri hareketli savaş taktiklerine sahiptik. Çinliler hareketsizliklerinin bedelini para, altın ve malla ödüyorlardı. Hem birbirleriyle çatışan altı krallık zamanında, hem İmparator Qin Shi Huangdi zamanında, hem de sonradan efsanevî bir niteliğe bürünen Han sülalesinin kurucusu haydutbaşı Liu Bang zamanında...”

Şaman burnunu çekti ve gerindi.

“O zamanlar son derece güçlüydük... Küçük atlarıyla bütünleşmiş gibi görünen savaşçılar yıldırım hızıyla saldırıya geçiyor, sonra aynı hızla geri çekiliyorlardı. Çinlilerin dört tekerlekli ağır savaş arabalarının bu hıza dayanmaları mümkün değildi.”

“Çinliler için bizim gibi savaşmak daha kolay olmaz mıydı?” diye sordu Doğan. “Yani hiçbir zaman gerçek bir koruma sağlayamayan o duvarı inşa etmek yerine...”

“Mutlaka” diye karşılık verdi Aybars. “Zaten bunu yaptılar da. Taktik ve tekniklerimizin büyük kısmını kullandılar. Korkunç savaşlar oldu. Zafer bir o yana, bir diğer yana geçip duruyordu. Bizden pek çoğu pes edip Çinlilerin tarafına geçti. Fakat bu savaşların esas galibi giderek uzayan kışlar ve giderek zalimleşen kuzey soğuklarıydı.”

“Belki de bizi anavatanımız olan Scantınavia’dan kovan o soğuk on yıllardan söz ediyorsun” dedi Greka. Aybars, dudaklarında dostça bir gülümsemeyle, Got kızına baktı.

“Çok akıllıca bir düşünce, kardeşimin oğlunun hayat arkadaşı!” dedi sonra. Greka bir anda kıpkırmızı kesildi, çünkü şamanın sözlerindeki övgüyü diğer erkeklerden daha çabuk kavramıştı. Şaman onu kabul etmişti ve bu görkemli bir düğün töreninden çok daha değerliydi...

“Üç yüz yıl önce sürülerimiz artık ot bulamaz oldu... Yüz yıl kadar önce ise hayvanlarımız uzak doğunun çayırlarında soğuktan donmaya başladı. En küçük şey için bile mücadele etmek zorundaydık. Buzların arasındaki küçük bir ot parçası için mücadele ediyorduk, soğuk sislerin arasındaki kuşlar için mücadele ediyorduk, hatta donarak ölen av hayvanları için bile, sağ kalan son yırtıcı hayvanlarla mücadele etmek zorundaydık.”

Şaman derin derin iç çekti. O korkunç günleri tekrar yaşıyor gibiydi.

“Batıya doğru savaş ve acımasızlıkla uzanan göçümüzün esas nedeni buydu. Dünyanın en derin gölü ile Altay Dağları arasındaki bölgeden geliyorduk. Sonra durumu bizden daha iyi olmayan başkalarıyla karşılaştık. Ancak kavimlerimizin ve kabilelerimizin en güçlü ve dayanıklılarının birleşmesi sonucu hayatta kalmayı başarabilirdik. O korkunç yıllardan sağ olarak kurtulmayı başarmamızın sebebi ise dur durak bilmememiz, o ölümcül soğuğun bizi yakalamasına izin vermememiz ve yaz aylarında bile toprağa kök salmayışımızdır.”

“Demek bir kısmımızın doğudaki bozkırlardan, bir kısmımızın da Altay ve Kafkaslar arasındaki bölgeden geldiğini söylüyorsun...”

“Hayır, Doğan. Biz artık tek bir halk değil, açlık ve soğuk yüzünden birbirine bir daha ayrılmaz bir şekilde kenetlenmiş farklı kavimlerden oluşan bir topluluğuz. Bizi Karadeniz’e dökülen büyük ve kudretli nehirlerle benzetebilirsiniz. Onların da kaynaklarının nerede bulunduğunu, denize ulaşmak için ne kadar mesafe kat ettiklerini, hakimiyetlerini pekiştirmek için başka hangi nehirlerle mücadele ettiklerini hiç kimse bilemez!”

“Fakat ben kendi soyumu yirmi dört kuşak öncesine kadar takip edebiliyorum” diye itiraz etti Attila. “Başka hanlar ve soylu kişilerin oğulları da bunu yapabilir.”

“O halde onları say, Attila” dedi şaman. “Onları say ki ne demek istediğimi anlayabilesin! Bana bir Roma süvari birliğinden daha kalabalık bir aile veya kabile ismi söyleyebilir misin? En

kalabalığı beş yüz, bilemedin bin kişi, daha fazla değil.”

“Evet, bu konuda haklısın...”

“Geldiğimiz yerde geçen soğuk yüzyıllar, bundan daha kalabalığına asla izin vermezdi. Bu da bizi Romalılardan ayıran başka bir nokta: Biz çok küçük gruplardan, hatta tek tek bireylerden oluşuyoruz, çünkü savaşta her Hun kendisi için mücadele eder. Evet, belki diğerleriyle bir araya gelerek bir topluluk oluşturur, fakat Romalıların büyük savaş düzenlerini asla öğrenemez. Çünkü onlar için askerler duvardaki birer taştan başka bir şey değildir...”

“Aradaki fark nerede?” diye sordu Attila. “Bizde de bir savaşçı denizdeki bir damladan daha farklı değildir.”

“Görünüşte öyle!” dedi Aybars. “Fakat bizim savaşçılarımız öncelikli olarak bir imparatorluk için değil, kendileri için savaşır.”

“Roma’dayken sizin neden daha ileriye değil de, sadece Tuna’ya kadar ilerlediğiniz üzerine epey kafa yorduk” diye lafa karıştı Scottas. Tüm bu zaman boyunca konuşulanları dikkatle dinlemişti. “Danaster, Dnyester ve Danaper nehirlerini kolayca aştınız. Fakat neredeyse otuz beş yıllık mücadelenizi Tuna boylarında aniden sona erdirdiniz.”

“Bunun sebebini gerçekten bilmiyor musun?” diye sordu Aybars ilgiyle.

“Tahmin edebiliyorum” diye karşılık verdi Scottas. “Bana kalırsa sizi durduran nehrin kendisi değil, aksine Limes hattı boyunca uzanan Roma kaleleri.”

“Söylediğin doğru değil. Biz canımız ne zaman isterse, herhangi bir kuşatma makinesine bile ihtiyaç duymadan *Imperium Romanum* içlerine rahatlıkla ilerleyebiliriz!”

“Zaten bazı noktalarda bunu yaptınız” dedi Scottas dudaklarında ince bir gülümsemeyle. “Fakat başka bir duvardan duyduğunuz korku iliklerinize kadar işlemiş olmalı!”

“Çin seddinden mi söz ediyorsun?”

Scottas gülümseyerek başını öne eğdi.

“Saçma!” dedi şaman. “Çin seddiyle karşılaştırılınca sizin Roma şehirlerinin eften püften duvarları bir bahçe çiti olarak bile adlandırılmaz! Unutma ki Çin seddinde savaş arabaları duvarın önünde veya arkasında değil, *üzerinde* hareket ediyordu!”

“Limes önlerinde görünmez ve büyük bir duvara çarpmış gibi geri çekildiğinizi inkâr mı edeceksin?”

“Bunun nedenleri vardı” dedi Aybars. “Hem de çok geçerli nedenleri!”

“Bunları bana söyleyecek misin?”

Aybars bir an için durakladı.

“Öyle olsun” dedi sonra. “Cermenler, tüccarlar ve diğer kavimler aracılığıyla batıdaki büyük imparatorluğun sınırları ardında neler olup bittiğini uzun zamandır biliyorduk. Onlar bize yollardan, köylerden, akıl almaz zenginliklerden ve *Imperium Romanum*’un büyük kudretinden uzun uzun söz etmişlerdi. Bu anlatılanlar karşısında elbette ki gerek biz şamanlarda, gerek kavmimizin soylularında ve yaşlılarında büyük Çin seddine dair anılar yeniden uyanmıştı. İşte bu yüzden daha fazla ilerleyemiyorduk! Şu anki durumu hepiniz biliyorsunuz: Artık her yerde Hunlara rastlanıyor... tüm ülkelerde... tüm ordularda! Biraz zamana ihtiyacımız var... o kadar! Bu nedenle diğer kavimlerin şimdilik önümüze geçmiş olmaları bizi rahatsız etmiyor!”

“Biz kendimizi asla Hunlar diye adlandırmamıştık” dedi şaman bir günlük mesafe daha aldıktan ve Attila’nın haritasına bakarak Karaton Kağan’ın ordusuna sekiz yüz mil kaldığını bildirmesinden sonra. Ateşin etrafında oturuyorlardı. Bir yandan karınlarını doyuruyor, diğer yandan da kavimlerin isimleri üzerinde konuşuyorlardı. Aybars bu isimlerin bir zamanlar kavimlerin gerçek niteliklerini

yansıtmış olabileceğini, fakat aradan geçen tüm bu yıllar boyunca bambaşka anlamlar kazanmış oldukları görüşündeydi.

“Çinliler ‘r’ ve ‘kh’ seslerini telaffuz edemiyorlar. Bu sesleri karşılayan harflere de sahip değiller. Bu nedenle atalarımızdan *Hung-no* veya *Hsiung-nu* diye söz ediyorlar.”

“Bizim kavmimizin taşıdığı isimlerin de aslında göğün yönleriyle bir ilgisi yok” dedi Greka. “Batı Gotları anlamına geldiği düşünülen *Vizigot* kelimesi aslında ‘Soylu Gotlar’ demektir. ‘Greutunglar’ adı da verilen Ostrogotlar çiftçi ve köylü, ‘Terwingler’ ise ‘Orman Halkı’ anlamına gelir. Tıpkı bir zamanlar vatanımızda yaşarken olduğu gibi...”

“Vatan mı? Sürekli olarak bu kelimeyi duyuyorum” dedi Attila. “Fakat kimse bana bunun ne anlama geldiğini açıklayamıyor...”

“Vatan... insanın öz yurdu, atalarının geldiği yer demektir” dedi Scottas. “Ya da insanın doğduğu yer...”

Attila boş gözlerle ona bakıyordu.

“Benim atalarımın asla bir vatanı olmadı” dedi sonra. “Ben de doğduğum yeri asla görmedim. Hatta annemim bile bu yerin neresi olduğunu hatırlayabileceğini sanmıyorum!”

“Senin adına üzgünüm” dedi Scottas. “Nasıl olur da bir insan kök salabileceği bir toprağa sahip olamaz? Kendinizi kızgın güneşin yakıcılığından, öfkeli düşmanların saldırısından koruyabilecek, kendinize ait bir yere ihtiyaç duymuyor musunuz hiç?”

“Bu söylediklerin Romalılar veya siz Yunanlar için geçerli olabilir” dedi Greka. “Benim vatanım, neredeyse bizden başka hiç kimsenin yaşayamayacağı kadar kuzeydedir. Ben de bir zamanlar Kimmerlere, sonra İskitlere, sonra Yunanlara, sonra Ostrogotlara, şimdi de Hunlara ait olan bir yerde dünyaya gelmişim...”

“Sözünü ettiğin yer bize ait değil” diye araya girdi şaman. “Bizim bir toprak parçasına veya yerleşim yerine ihtiyaç duymadığımızı öğrenmelisiniz artık! Ne şehirlerle, ne köylerle, ne de çiftliklerle ilgileniyoruz. Ot bitmeyen çayırlar ne işimize yarar? Ya da bomboş bir şehir? Ya da gemileri olmayan bir liman? Ya da güçsüz bir savaşçı? Ya da artık doğurmak istemeyen bir kadın?”

“Toprak sahibi olmak, kudret sahibi olmak anlamına gelir” dedi Scottas ciddi bir sesle.

“Yanımda götüremeyeceğim bir nesnenin, kendilerine sürekli olarak bereketli çayırlar arayan sürülerden daha değerli olabileceğini ciddi olarak düşünüyor musun? Ya da eyerimin altındaki attan, elimdeki kılıçtan, yatağımdaki kadından, ailemdeki kızlardan ve oğullardan, herkesin görebileceği şekilde süslenmemize yarayan altından... Sözünü ettiğin toprak, tüm bunlardan daha mı değerli?”

“Elbette” dedi Scottas. “Özgür ve vahşi olmak kulağa hoş geliyor, fakat bu söylediklerinin ne kalıcılığı, ne de geleceği var. Amaçsızca oradan oraya dolanıp duruyorsun, bir gecede her şeyini yitirebilirsin ve bu arada taş üzerine bir tek taş bile koymuyorsun...”

“Bunu neden yapalım ki? Etrafımızı neden bir duvarla çevirelim? Bir kuşatma ânında kaçış olanağı bulamayıp açlıktan birbirimizi yememiz için mi? Pis kokulu dar sokaklarda, göğü bile görmemize imkân vermeyen yüksek çatıların arasında yaşamak için mi? Sayıları günden güne artan ve çöplerin arasında sürünmekten başka çareleri kalmayan insanlara benzemek için mi?”

“Roma her zaman senin gördüğün durumda değildi” dedi Scottas.

“Ya bundan sonra nasıl olacak?” diye sordu Attila. Yunan hatibi ellerini yukarı kaldırdı. “Bilmiyorum. Tek bildiğim, tüm kemiklerimi teker teker hissetmeme neden olan bu korkunç yolculuk yerine, birkaç kulübeden bile ibaret olsa, bir şehirde yaşamak istediğimdir...”

“Daha fazla zaman kaybedecek olursak, çektiğin azap birkaç kat artacak” dedi şaman. “Göçebe yaşamının ne olduğunu bilmeden oradan oraya dolaşan kavimlerin sayısı her geçen yıl artıyor! Romalı vergi toplayıcıları tarafından iliklerine kadar sömürülen bu insanlar, savaş ve yangın

felaketlerinde bile bu kadar büyük kayıplara uğramazlardı! Yitirecek hiçbir şeyleri kalmayan bu insanlar artık her şeyi yapmaya hazırlar...”

“Daha tehlikeli olan nedir?” diye sordu Doğan. “Roma lejyonierleri mi, yoksa vatanları dahil her şeylerini kaybetmiş olan bu insanlar mı?”

“Elbette ki ikinci söylediklerin... Köyleri ve şehirleriyle olan bağları kopartılmış, belki bir zamanlar bir Roma generalinin hizmetinde bulunmuş, tüm umutları gerildikleri çarmıhta asılı kalmış, fakat buna rağmen dağlarda tek başlarına oturup kurtuluşu bekleyen münzevilerin aksine, Hristiyanların cennetine aç karınla gitmek istemeyen zavallılar...”

“Yağmacı haydut sürüleri...”

“Evet! Kimisinin bir lideri var, kimisinin yok! Roma toprakları bu insanların binlercesiyle dolu... Belki içlerinde kadınlar ve çocuklar çoğunlukta, fakat tepeden tırnağa silahlılar ve kaybedecek bir şeyleri kalmadığı için, korkacak bir şeyleri de yok!”

“Bu zamana kadar gördüklerimiz oldukça zararsız ve uysal görünüyorlardı” dedi Attila. “Kafitemizdeki Gotlar ve Sarmatlar bile onlardan çok daha tehlikeli...”

“Kimse ganimetlerine el uzatmaya kalkmadıkça, onlar da zararsızdır” dedi Doğan.

“Yine de bana uzatılan bir bardağı içmeden önce, onun zehirli olup olmadığına bakarım” diye karşılık verdi şaman bu sözlerle. Sanki ansızın endişelenmiş gibiydi. Attila onun bir gece önce, ateşin küllerinin arasından beyaz bir koyun kemiğini çıkarışını hatırladı. Tüm ilgisini Greka’ya yönelttiği için, onun ne yaptığına dikkat edememişti. Fakat şamanın kemiklerdeki çatlak ve yarıklarda gördüklerinin pek iyi şeyler olmadığını hissediyordu.

Roma’dan ayrılışlarının on ikinci gününde, denizin üzerinde güneşin battığı yönden gelen üç yelken belirdi. Gemiler kıyıya oldukça uzak, ayrıntıların kolay kolay seçilemeyeceği bir mesafeye demir atıldılar.

Buna rağmen Attila derhal yorumunu yaptı: “İki Yunan ve bir Roma gemisi.”

“Onların konuşmalarını duyabiliyor musun?” diye sordu Greka şaşkınlıkla. Attila güldü. Genç Ostrogot kızı her zamankinin aksine arabalarda yolculuk etmiyor, Attila’nın yanında saatler boyu at sürüyordu. Hafif bir Roma eyerine yanlamasına oturmuştu, çünkü Hun eyerleri kendisine çok rahatsız geliyordu. Bunu Attila’ya ve pek o kadar kibar olmayan diğer Hun savaşçılara da söylemişti.

“Ben Doğu ve Batı Roma yelkenlilerini bile birbirinden ayırt edebilirim” dedi Doğan. “Batı Roma gemilerinin yelkenleri sivri uçlu, direkleri ise eğik. Yunan adalarından gelenlerin ise düz bir direkleri ve dört köşe yelkenleri var.”

“Demek şimdiye kadar hiçbir gemiyi yakından görmedin!” dedi Attila gülerek.

“Bunu nereden biliyorsun?”

“Çünkü bütün gemilerin yelkeni dört köşedir. Ben Ravenna Limanı’nda bulundum ve bunu biliyorum. Gemiler rüzgâra karşı yol aldıkları zaman, sağ alt köşelerine bağlanan bir halatla direğe sarılırlar.”

“Rüzgâra karşı mı? Biliyorum, biliyorum... Hatta amcan Aybars’ın uçabildiğini bile biliyorum!”

“Şaka yapmıyorum, gemilerin rüzgâra karşı yol almalarına çaprazlama denir!”

“Fakat bu durgun havada yelkenler hiçbir geminin işine yaramaz” diye lafa karıştı şaman öte taraftan. “İster dört köşeli olsun, ister bir köşesi direğe sarılı...”

“Zaten bu yüzden gemiler kürek çekiyor” dedi Attila yavaş bir sesle. Ellerini gözlerine siper ederek bir müddet gemilere baktı. “Bunlar savaş gemisi değil” dedi bir süre sonra. “Ticaret gemileri... Fakat ne taşıdıklarını bilmiyorum.”

“Belki de korsanlardır!” diye atıldı Greka.

“Olamaz... Korsanlar Ravenna donanmasına bu kadar yaklaşmaya cüret edemezler!”

“Onlar da Romalılar kadar acınacak haldeyseler, neden olmasın?” diye fikrinde ısrar etti Greka. Erkekler ise omuzlarını silkmekle yetindiler.

Attila da bu konuda başka bir şey söylemedi. Gerek Hun savaşçıların, gerek de kafiledeki kadınların gözünde saygınlığının bir nebze de olsa azaldığını hissediyordu. Roma’da başardığı şeyler yüzünden hiç şüphesiz herkes ona hayrandı. Özellikle savaşçılar, dile getirmemiş olsalar da ona derin bir şükran borçluydular. Ailelerinin ve kabilelerinin yanına utanç içinde dönmelerini sağlayan ondan başkası değildi. Onun sayesinde artık yine eskisi gibi arabaları ganimetle dolu olarak eve dönen mağrur bozkır atlıları olmuşlardı...

Yol boyunca hiçbir tehdit veya tehlikeyle karşılaşmamışlardı. Yaptıkları yolculuk kafilenin büyük kısmı için heyecan verici olmaktan ziyade sıkıcı ve yorucuydu. Tuna boylarındaki ailelerinin yanlarına geri dönmek için Adriyatik Denizi boyunca kuzeye doğru ilerlemeleri, Julius Alpleri’ni aşmaları ve uçsuz bucaksız bir ovayı kat etmeleri gerektiğini akıllarına bile getirmek istemiyorlardı.

Bu nedenle Aybars tüm kavimlerin kafileleri için geçerli olan çok eski bir yöntemle başvurmak zorunda kaldı.

“Günlerimizi ve gecelerimizi daha iyi değerlendirmeliyiz” dedi son derece olağan bir sesle Attila ve Greka’nın yanında at sürerken. Aspia ve Miso nehirleri üzerindeki köprülerden geçiyorlardı ve Arimini’ye beş günlük mesafedeydiler.

“Daha hızlı ilerlememiz gerektiğini mi söylemek istiyorsun?” diye sordu Attila.

Aybars hayır anlamında başını salladı. “Bu kadar ganimetle bunu başarmamız imkânsız.”

“O halde ne yapmamızı istiyorsun?”

“Senin Roma ve Ravenna’da pek çok şey öğrendiğin gibi, biz de birbirimizden bir şeyler öğrenebiliriz. Ben her akşam birilerinin doğduğu yerler hakkında bir şeyler anlatmasını istiyorum. Bu işi en iyi başarana, ganimetinden güzel bir ödöl vereceğim.”

“Ne zaman başlayacağız?” diye atıldı Doğan.

“Çakkar!” diye uyardı onu şaman alçak sesle. “Bırak önce başkaları anlatsın.”

Neler olup bittiğini herkesin kavraması oldukça uzun sürdü. Sonra ilk sözü Selanikli hatip aldı. Roma eğitimi, hitabet ve polemik sanatı öğretmeni olan Scottas oldukça sıska bir adamdı ve her zaman ağır bir yük taşıyormuş gibi yürüyordu. Henüz otuz yaşında bile olmamasına rağmen, tepesi neredeyse kelleşmiş başının etrafında beyaz bir saç çemberi taşıyordu. Attila, Scottas’ın Konstantinopolis’te kendisine ait bir yetişkin okulu çalıştıran Onegesios adında bir kardeşi olduğunu da hatırlıyordu.

Aynı günün öğleden sonrası Scottas ilk anlatımına başladı. Etrafında oldukça büyük bir dinleyici kitlesi toplandığı için, Yunan hatibi yüksek sesle, neredeyse bağıra bağıra konuşmak zorunda kalıyordu. Buna rağmen konuşulanların anlaşılması için uygun bir çözüm bulmak gerekiyordu. Sonunda arabaların atların yaklaşık yüz adım kadar gerisinde yol almasına karar verildi.

“Hitabet sanatının ne anlama geldiğini biliyor musunuz?” diye sordu Scottas kendisi için hazırlanan Roma atına binmeden önce. Diğerleri başlarını salladılar. Hun savaşçıları ise hiçbir tepki göstermediler. Tüm bu olayın anlamını henüz kavrayamamışlardı.

“Hitabet, konuşma sanatının diğer bir adıdır” dedi hatip gururla. “Size Roma’dan söz edeceğim; hem kuruluşundan, hem de çöküşünden... Çünkü Roma’da gördüklerinizin büyük kısmı kılıç değil, söz gücüyle meydana geldi. Ve içten içe çürümesine de yine yanlış sözlerin gücü neden oldu.”

Attila yavaşça gülümsedi. O da bütün bir yıl boyunca güzel sözler ile yayının kırışına bir ok takmaktan ve havada uçan bir kuşu tüylerine zarar vermeden vurmaktan alıkonmuştu.

“Her şeyden önce size çözeniz için bir bulmaca soracağım” diye bağırdı Scottas ve dört bir

yanına bakındı. “Tiyatro sahnesindeki oyuncular, tribünlerdeki konuşmacılar ve halkının önüne çıkan krallar bu sırrı bilir. İçlerinden hiçbiri, dudaklarının orada bulunan insanların tümü tarafından görüldüğüne kesin emin olmadan, tek kelime bile etmez. Fakat ben tam ortanızda bulunurken, hepinize birden nasıl hitap edebilirim ki?”

“O halde atına bin ve öne çık... tıpkı kralımız gibi!” diye bağırdı Doğan gururla.

“Dediğin gibi yapacağım, oğlum!” diye bağırdı Scottas ciddi bir sesle. “Gel ve ata binmeme yardım et!”

Atları üzerindeki Hunlar ve etrafta bulunan diğerleri aralarında fısıldaşarak güldüler. Doğan, üzerinde etekleri yere sürünen bir toga bulunan Yunan’a yardım etmek istedi, fakat Scottas başını salladı. Aralarında geçen kısa bir konuşma sonrası Doğan onu kaldırarak atın üzerine oturttu, fakat ters olarak!

“İşte görüyorsunuz! Önünüzde ata böyle bineceğim! Bu şekilde hepiniz dudaklarımı ve gözlerimi görebilir, ben de size hitap edebilirim.”

Tüm bu olup bitenlerden hâlâ bir şey anlamamış olmalarına rağmen, Hunlar atının üzerinde ters olarak kafilenin başında ilerleyen Yunan’a bakıp bakıp gülüyorlardı. Scottas, oradan kovalanmamasının tek sebebinin, üzerinde bulunduğu at olduğunun farkında bile değildi. Hunlar, yüzyıllardan bu yana at üzerinde gerçekleşen herhangi bir şeyi, ne kadar çılgın olursa olsun, olduğu gibi kabul ediyorlardı.

Böylece efsanevi *İkiyüzler Kafilesi*’nde bir Yunan hatibi, yaklaşık yüz kadar doğulu bozkır savaşçısına Roma İmparatorluğu’nu anlatmaya başladı. Hem de tümüyle kendisine has bir yöntemle...

“Roma’nın böylesine büyük bir kudrete ulaşacağını en güçlü hükümdarlar bile tahmin edemezdi” dedi Scottas açık ve anlaşılır bir sesle. “Bu işte talihin ve doğru zamanda doğru yerde bulunmanın büyük yardımı oldu.”

“Bir dünya imparatorluğu kurmak için irade ve gücün yeterli olmadığını mı söylüyorsun?” diye sordu Attila. Bu soruyla henüz tam anlamıyla başlamamış olan bir şeyi yarıda kestiğinin farkında değildi. Hemen yanında at süren Greka, onu dirseğiyle hafifçe dürttü.

“Bırak da adam konuşsun!”

Attila, Greka’ya dönerek gülümsedi. Ostrogot kızı, dudaklarını bir öpücük şeklinde büzerek bu gülümsemeye karşılık verdi. Attila kaşlarını kaldırarak başını salladı: “Bundan hiç bıkmaz mısın?”

“Asla!” Genç kız geniş bir gülümsemeye ona baktı. Attila ise hafifçe öksürerek boğazını temizledikten sonra, tekrar Scottas’a seslendi: “Haydi, cevap ver!”

“Hayır, Attila. Bunu başarmak için sadece irade ve güç yeterli olmaz!”

“Bu biz Hunlar için de geçerli mi?”

Yunan hatibi yavaşça güldü.

“Bir Roma hatibini bu kadar kolaylıkla çığırından çıkarmayı başaramazsın!” Sonra atını sürdü ve başka bir şey söylemedi.

“Ne oldu? Yoksa yanlış bir cevap vermek durumunda boynunu vurduracağımdan mı korkuyorsun?”

“Mesele yanlış bir cevap değil” dedi Scottas sözünü sakınmadan. “Bunu doğru bir cevapta da yaptırman söz konusu!”

“Yani senin doğru olduğunu düşündüğün ve benim hoşlanmayacağım bir cevap!”

“Böyle de denilebilir.”

“Peki benim hangi cevaptan hoşlanacağımı nereden biliyorsun?”

“Sen bir Hun, bir hanın oğlusun! Benim öğretmenlerimin ve onların öğretmenlerinin haklarında

neredeyse hiçbir şey bilmedikleri bir kavmin evladısın. Bugün bile pek çok kişi sizi yüzyıllar önce *Pontus Exinus*'a dökülen dev ırmakların arasında yaşayan İskitlerle karıştırıyor.”

“Ve kırk yıl önce hakkında hiçbir şey bilinmeyen bir kavme ait olduğum için, sen bile benim çocuk yiyen bir barbar olduğumu düşünüyorsun...”

“Bar-bar benim dilimde bir hakaret anlamına gelmez” dedi hatip hızla. Konuşmanın seyrinin yavaş yavaş elinden kaçmakta olduğunu hissediyordu. “Bu kelime ‘bla-bla’ veya ‘lall-lall’ gibi, bizim dilimizi konuşamayanları tanımlamak için kullanılır.”

“Kısacası batı dünyasına, Avrupa’ya, ya da *Imperium Romanum*’a ait olmayan biri...”

“Öyle.”

“Bir yabancı.”

“Sen neden söz ettiğinin farkında mısın? Biz aramıza yüzlerce kavmi kabul ettik. Bunların pek çoğu kendilerini Roma vatandaşı olarak ifade edebiliyor. Prensip olarak bizim yabancı kültürlerle karşı herhangi bir tavrımız yok...”

“Evet, evet, biliyorum... Siz yabancı düşmanı değilsiniz” diye homurdandı Attila. “Sizin için yüzyıllardan beri buğday ektikleri ve yine sizin için şarap fıçısını keşfettikleri için Galyalıları takdir ediyorsunuz. Tek istekleri kendilerine yeni tarlalar bulmak olan Gotları ve Vandalları maaşa bağlayıp, iyice semirmiş olan lejyonerlerinizin yerine, kendileri gibi birer Cermen kavmi olan Almanların, Frankların ve Burgundların karşısına çıkarıyorsunuz!”

“Ben bir Yunan’ım!” diye itiraz etti Scottas. “Gerçekte Roma vatandaşı bile değil, Bizans vatandaşıyım...”

“Batı Roma veya Doğu Roma – hangisi ötekinden daha iyi ki?” diye Attila onun sözünü kesti. “Hayır, Scottas! Sizin dilinizi konuşamayan, görünüşleri sizden farklı olan ve sizin de onların dilini anlayamadığınızı... doğu, batı ve güney ülkelerinden gelen insanlara karşı... bu kötü tohumları eken, sizin tanrılarla dolu güzel Yunanistan’ınızdan başka bir yer değil!”

O ve ertesi gün boyunca Scottas’ın ağzından başka şeyler duymak mümkün olmadı. Görünüşe göre ne Attila’nın, ne de Yunan hatibin başka bir tartışmaya girmeye niyetleri yoktu. Fakat Greka Selanikli hatibe karşı daha nazik olması için Attila’yı kibarca uyardı. Ertesi günün öğleden sonrası arabalar tekrar atları biraz uzaktan izlemeye başlamıştı ve Doğan tarafından ters olarak eğrin üzerine oturtulan Scottas tekrar topluluğun önüne geçmişti.

“Bu kez onun konuşmasına izin vermelisin” dedi Greka.

“Bunu yapacağıma dair geçen gece sana söz vermemiş miydim?” Bu cevap üzerine Greka mutlulukla gülümsedi. Bu arada Aybars ıslıkla bir melodi çalmaya başlamıştı, fakat Attila’nın sert bakışları üzerine hemen sustu.

“Sen bu işe karışma! Greka ile aramda olanlar sadece bizi ilgilendirir!”

“Ağzımdan tek kelime çıktı mı?”

“Hayır, ama ıslık çaldın!”

“Başlangıçta *kelam* vardı” diye bağırdı bu arada Yunan. Attila isteksizce homurdandı. Onun gibi adamlar bu sözü kendisinin ve diğer rehinelerin beynine kazımaya çalışmışlardı, hatta başkalarının üzerinde sopa kullanmaktan bile çekinmemişlerdi.

“Ey Ostrogotlar ve bozkır atlıları! Ta içine dek girmeye cesaret ettiğiniz imparatorluğun nasıl doğduğunu öğrenmek istiyorsanız, şimdi de benim sözlerime kulak verin...”

Hem Hunlar, hem de diğer kavimlerin mensupları, hikâye dinlemekten son derece hoşlanıyorlardı. Zaten her akşam ateşin başında hikâyeler anlatılıyordu. Fakat bin yıllık imparatorluğun kuruluşundan bu yana Yunan bir hatip, yavaş yavaş ilerleyen bir kafilenin önünde, ata ters binmiş bir şekilde bu

hikâyeyi asla anlatmamıştı. Scottas, bin yıllık imparatorluktan, çok şey görüp geçirmiş, sonunda da yaşlanmış bir insan gibi söz ediyordu...

“Romalıları başlangıçta çok uzun bir süre en az kendileri kadar bilinçli olan diğer İtalyan kabilelerine karşı savaşmak zorunda kalmışlardı. Onları mağlup etmeyi başardıktan sonra tanrılarını ve sınırlarını mümkün olduğunca güçlendirmeye devam ettiler. O coşkulu gençlik yıllarında, dağların ve denizlerin ötesinden ülkelerine pek çok zafer tacı getirmişlerdi...”

Scottas ansızın konuşmasına ara verdi. Kemerine asılı olan yassı bir testiden bir yudum sirkeli su içti ve dinleyicilerin yüzlerine baktı. Attila’nın dudaklarında ince bir gülümseme belirmişti. Greka’ya doğru eğilerek, sanki farkında olmadan yapmış gibi parmak uçlarıyla kızın çıplak ve pürüzsüz bacağına okşadı. Greka da elini onun elinin üzerine koydu ve parmakları bir an için birbirine kenetlendi.

“Bu da oyunun bir parçası” dedi Attila kıza. “Birkaç ilginç cümleden sonra özellikle ara verdi. Bu garip konuşma tarzından etkileneyim deme! Dedğim gibi, bu da oyunun bir parçası. Scottas, o âna kadar söylediklerinin dinleyicileri büyüleyip büyülemediğini anlamak istiyor...”

“Ya sonuç beklediği gibi değilse?”

“O zaman yeni bir başlangıç daha yapacak. Dikkat et...”

“Fakat sonra...” diye bağırdı Scottas, konuşmaya devam etmesi için teşvik edilmesini beklercesine, “... başkaları da en az onlar kadar atılğan olmaya başlayınca, yeni fetihlere girişmekten vazgeçtiler. Artık sadece rahat etmeyi ve başarılarını korumayı düşünüyorlardı. Elbette ki Roma zafer kazanmaya devam etti, hem de çoğu kez sadece isminin gücüyle. Fakat o güne kadar kanlı ayağını sayısız kavmin ensesine acımasızca bastıran şehir, artık hazinelerini en sevdiği oğullarına aktarmaktan başka bir şey düşünmeyen zengin ve bilge bir anne gibi davranmakla yetinmeye başlamıştı...”

Hunların birkaçı güldü. Aynı anda Scottas da hata yaptığını anlamıştı. Uzun boylu düşünmeye gerek görmeden, Hunlara kendi dünyasının her yanında, Romalılarda ve Yunanlarda olduğu kadar Cermenlerde, Galyalılarda ve Mısırlılarda da geçerli olan bir resmi tasvir etmeye çalışmıştı. Bu arada bozkır atlılarının *Bilge Ana* gibi bir kavrama sahip olmadıklarını unuttuğunu düşünmüştü...

“Ne büyük bir utanç! Ne büyük bir utanç!” diye bağırdı sonra hızla. “Roma’ya lanet olsun!”

Hunların kendisini tekrar beklenti dolu bakışlarla süzdüğünü anlaması uzun sürmemişti. Rahatlayarak derin bir nefes aldıktan sonra, sözlerine devam etti:

“Evet, büyük zamanlarda kazanılan ihtişam, bazı ölçü tanımaz adamların elinde rezil oldu! Kendi saygınlıklarını ve imparatorluğun şerefini düşünmeyen bu adamlar, zevk ve sefa alemlerine daldılar. Çocukça bir kibir içinde kendilerine parlak unvanlar ve görkemli isimler vererek, sıradan insanlar üzerinde saygı ve korku uyandırmaya çalıştılar. Kendilerini neredeyse birer tanrı mertebesine çıkartmalarına neden olan sonsuz ihtirasları yüzünden, metalden ve mermerden heykellerinin yapılmasını emretmeye başladılar. Bu insanların her biri gelmiş geçmiş en büyük, en güzel ve en değerli heykellerin kendisine ait olmasını istiyor, bu heykellerin de şehrin tüm meydanlarını ve saraylarını süslemesinden başka bir şey düşünmüyordu. Bu çılgınca yarış, ancak heykellerin altınla kaplanmasıyla birlikte biraz yatıştırıcı gibi oldu...”

Scottas konuşmasına ara verdi ve Doğan’ın kendisine uzattığı testiden büyük bir yudum şarap içti. Son sözlerinin ne kadar etkili olduğunun farkındaydı. Hunlar başlarını sallayarak birbirlerine bakıyorlardı. Hiç kimsenin, hatta kağanların aklına bile böyle aptalca bir fikir gelemezdi! Bir sonraki ilkbaharda terk edilecek bir çayırın orta yerine dikilecek bir heykelin, kime ne faydası olurdu ki?

Ostrogotlar, Scottas’ın kendilerine anlatmak istediğini daha iyi kavlıyor gibiydiler. Ne de olsa

Cermenlerin de tanrıları, kutsal gök sütunları ve sarayları vardı. Fakat Yunan hatip, verdiği arayı gereğinden fazla uzatmak istemiyordu. Güneşin batmasına pek az bir süre kalmıştı ve sözlerini ertesi gün devam edebileceği şekilde bağlamak istiyordu. Bu nedenle hızla anlatmaya devam etti:

“Size imparatorlardan, ordulardan, çılgın cümbüşlerden ve Mısırlı kraliçelerden günler boyu söz edebilirdim, fakat ilk olarak sonsuz güç ve cesaretinizle Ebedî Şehri fethetmeyi nasıl başardığınızı anlatacağım...”

Kafileden coşku dolu bir sevinç ışıltısı yükseldi. Scottas, Attila’nın bile sırtıttığını görünce, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirdi. Oysa tüm yaptığı, öğretmeni olduğu sanatı icra etmekten ibaretti: Biraz hitabet, o kadar...

“Evvelden, Roma’nın henüz mağlup edilemez olduğu günlerde” diye sözlerine devam etti sonra, “soylular, sıradan savaşçılardan ancak elbiselerindeki bir veya iki renkli şerit yardımıyla ayırt edilebilirlerdi. Bugün ise... bunu hepiniz gördünüz... bugün erguvan renkli ipek elbiseler rüzgârda dalgalanıyor, altlarında ise hayvan resimleri veya dansöz figürleriyle süslenmiş rengârenk tunikalar göze çarpıyor...”

Scottas bir müddet dinleyicilerin kendisini onaylayan kahkahalarının sona ermesini bekledi. Bu arada önlerinde Arimini şehrinin duvarları belirmişti.

“Belki bunu hepiniz bilmezsiniz, fakat ben Roma’nın kuşatmadan önceki debdebesini de pek yakından tanırım. Alarich’in şehri kuşatıp açlıktan kırmasından önce, senatörlerin ve zengin hanımların kapalı arabaları, aslında sadece yayaların yürümesine tahsis edilmiş dar yollarda büyük bir hızla ilerliyordu. Önemli makam ve mevkileri işgal eden adamlar, aslında tüm Roma vatandaşlarına ait olan hamamlardan birine girdikleri zaman, etraflarına bir kral gibi emirler yağdırarak, içeride bulunan herkesin derhal kendilerine hizmet etmelerini istiyorlardı. Sonra, banyo keyfinin tadını yeteri kadar çıkardıktan sonra, parmaklarına tekrar yüzüklerini ve diğer asalet nişanlarını takıyor, hamamın depolarında bulunan en iyi kumaşların bir düzine şark dansözünü giydirmeye yetecek kadarına el koyuyorlardı! Bunu neden yapıyorlardı, biliyor musunuz?”

“Hayır! Neden?” diye bağırdı dinleyicilerin bir kısmı gözlerinde arzu ve şehvet pırıltılarıyla. “Anlat bize!”

“Mutlaka kadınlarla buluşuyorlardır...”

“Anlat hadi!”

“Pekâlâ, size her şeyi anlatacağım!” diye haykırdı hatip. Her geçen an dinleyicilerini daha fazla etkisi altına aldığını hissediyordu. Aynı zamanda Attila da gözlerini dört açarak Hunların ve diğerlerinin hangi sözlere nasıl tepki verdiklerini izliyordu.

“Dinleyin!” diye haykırdı Scottas bir kez daha. “Bu soylu ve önemli adamlar, herhangi bir yerde hoşlandıkları genç oğlanlara rastladıkları zaman, hiç çekinmeden onları kucaklayarak sevgilerini belli ediyorlardı! Evet, Roma’nın makam ve mevkii sahibi erkekleri bir yandan zevk oğlanlarını dudaklarından öpüyor, diğer yandan da onların bacak aralarını okşuyorlardı!”

Dinleyicilerden çıt çıkmıyordu. Oldukları yerde donup kalmışlardı ve inanmaz gözlerle Scottas’a bakıyorlardı.

“Evet, aynen böyle yapıyorlardı!” diye bağırdı Scottas. “Hatta çok daha kötüsünü de! Ve yine aynı önemli adamlar kendilerini selamlamak isteyen hemşehrilerinin selamını kabul etmiyor, nadir olarak dizlerini ve ellerini öpmelerine izin vererek, onları onurlandırıyorlardı. Peki ya bu kibar beylerin başka ne gibi yetenekleri olduğunu öğrenmek istemez miydiniz?”

Hatip etrafına bakındı, bir tiyatro oyuncusu gibi kaşlarını kaldırdı ve abartılı bir jestle bir elini göğsüne koydu: “Size bunu da söyleyeceğim! Evet, Roma’nın bu soylu kahramanları, en zor işleri yapmaya bile cüret ediyorlardı! Örneğin yanlarında kalabalık bir maiyetle İtalya’nın dört bir yanına

dağılmış olan çiftliklerini ziyarete gidiyor, büyük av partileri düzenliyorlardı. Fakat elbette ki köleleri onlar için her şeyi yapıyor, bu arada kendileri yumuşak yastıklarla kaplı döşeklerinden bir an bile olsun kalkmıyorlardı. Bazı sıcak günlerde deniz kıyısındaki villalarının önüne demir atmış olan yelkenlilerine bindikleri zaman, sanki bir eğlence gezisine çıkmış gibi değil, tam aksine, Galya seferine çıkan Sezar ya da Pers seferine çıkan İskender gibi davranmaya özen gösteriyorlardı. Eğer bilmiyorsanız, söyleyeyim: Adlarını andığım bu iki isim, eski zamanların gerçekten büyük komutanlarıydı...”

Scottas konuşmasına bir kez daha ara verdi ve bir yudum şarap içti. Artık ister erkek, ister kadın olsun, tüm dinleyicileri avcunun içine aldığı ve onları istediği gibi yönlendirebileceğini biliyordu.

Yunan hatip, Attila’ya kısa bir bakış fırlattı. Muncuk Han’ın en küçük oğlu, tam o anda Scottas’ın bu oyunu diğerleri için değil, sadece kendisi için sahnelediğini anlamıştı.

“Fakat bu soylu efendiler, altın yaldızlı güneş şemsiyelerinin üzerine ufacık bir sinek konduğu veya incecik bir güneş huzmesi gözlerine düştüğü zaman, derhal yana yakıla her şeyin ne kadar zor olduğundan, bu zahmetlere neden katlanmak zorunda olduklarını bilmediklerinden, oysa kendilerinin Kimmerlerin ülkesindeki karanlıkta doğmadıklarından dem vuruyorlardı...”

Attila, bir zamanlar Roma’da öğretmenlerinden biri olan bu adamın, kendisine yeni bir şeyler anlatmak istediğini sezinlemişti.

“Kimmerlerin ülkesinin nerede olduğunu biliyor musunuz peki?”

“Hayır! Bize bu ülkenin nerede olduğunu söyle!” diye bağırdı atlılar.

“Orası, sizin gelmenizden önce, ilk olarak İskitlerin, sonra da Ostrogotların yaşadığı yerdir. Bu ülke, benim vatanım olan Hellas ve Makedonya için, uzak diyarların simgesidir... *Imperium Romanum*’un doğusunda, karanlık soğğun hüküm sürdüğü, bilinmeyen tüm bölgeler... Oradan sadece korkunç felaketler ve yıkım gelir. Orası kötü ruhların, canavarların ve korkunç şeytanların yaşadığı yerdir...”

“Evvveet! Çakkar!” diye bağırdı Attila kabına sığmaz bir coşkuyla. “Kendini sakın, Roma! Kendini biz Hunlardan sakın! Biz en korkunç... en hızlı atlılarız... görüp görebileceğin en dehşet verici şeytanlar...”

Attila eyerinin üzerinde doğruldu. Gözlerinden etrafa gurur ve öfke kıvılcımları saçılıyordu. Sanki tam bu anda Hunlar ve Romalılar arasında asla gerçek bir barışın tesis edilemeyeceğini anlamıştı. Aynı güneşin ve aynı yıldızların altında, fakat birbirlerinden tümüyle farklı iki ayrı dünyada yaşıyorlardı.

İkiyüzler Kafilesi yavaş yavaş, fakat bir engelle karşılaşmadan *Via Aemilia*'ya ulaşmıştı. Sabahleyin, yola koyulmadan az önce, Aybars kafilende bulunanların sayısını tam olarak öğrenmek istemişti. Doğan kfile boyunca tam iki kere at sürmüş, sonra en arkaya geçmiş ve herkesi teker teker sayarak öne doğru ilerlemişti.

Üç Hun atlısı, bir kadın ve bir çocuk gece karanlığında bilinmeyen bir sebepten ötürü geride kalmış veya *Via Aemilia*'nın dağ tarafındaki küçük akarsu vadilerine girerek gözden kaybolmuştu. Daha önce esrarengiz bir şekilde ortadan yok olan o iki Sarmatla birlikte, kayıplarının sayısı dokuza ulaşmıştı. Son konakladıkları yerde yanlarına gelen iki tacir ise Tuna kıyılarına kadar onlarla birlikte gelip gelemeyeceklerini sormuşlardı. Aquileia adlı nehir limanında başka tacirlerle buluşmayı ve onlardan alacakları işlenmiş fildişini Roma'ya götürmeyi tasarlıyorlardı. Böylece kfileyi oluşturan insanların sayısı, Scottas da dahil olmak üzere, tekrar yüz doksan üçe çıkmıştı.

Kfile'nin karşısına sık sık Roma yollarını tek başına seyahat edemeyecek kadar güvensiz bulan küçük gruplar çıkıyordu. Birlikleri dağılmış, savaşacak hali kalmamış ya da cezalı lejyonerler, efendilerini yitiren ya da öldüren köleler, evleri ve ahırları yakılmış aileler, amaçsız bir şekilde oradan oraya dolanıp duruyordu. Bunların yanı sıra hayattaki her şeylerini yitirmiş genç kızları ve delikanlıları da unutmamak gerekiyordu. Bunlar genellikle bir araya gelerek büyükçe gruplar oluşturmuşlardı. Tek amaçları ise *Imperium Romanum*'u dev bir örümcek ağı gibi saran bu çürümüş, donmuş ve soysuzlaşmış, sürekli isteyen fakat hiçbir şey vermeyen yasa ve kuralların arasında, her ne şekilde ve nasıl olursa olsun, hayatta kalabilmekten ibaretti.

İkiyüzler Kafilesi'ne bazen nereye ait oldukları ve nereye gitmek istedikleri hiç kimse tarafından bilinmeyen insanlar da katılıyordu. Alınlarının ortasında gerçek niyet ve düşüncelerini belirten işaretler olmamasına karşın, toplum yaşamının yazılı olmayan kurallarına uygun davrandıkları sürece kafilende bulunmalarına izin veriliyordu. Elbette ki herkes her şeyin gündüz görüldüğü kadar sakın ve huzurlu olmadığını biliyordu. Gruplar arasında hırsızlıklar, anlaşmazlıklar ve küçük kavgalar asla eksik olmuyordu. Buna karşın *İkiyüzler Kafilesi*, Roma ordusunun subay üniformalı askerleri tarafından düzenin korunmaya çalışıldığı pek çok kafilenden çok daha huzurlu olarak yol alıyordu...

O zamana kadar bir kere olsun yayalar, atlılar veya arabalar tarafından geçilmiş değillerdi. Sadece bazı gecelerde, kamplarını o kötü şöhretli, yüksek duvarlı, pis yataklı, kötü yemekli ve fahişelerle dolu hanların civarında kurduklarında, birtakım atlılar ve atlı arabalar, Hunların ve beraberindeki insanların yanından mümkün olduğunca hızlı bir şekilde geçmeye çalışıyorlardı. Aynı şey yorgun Roma atlarının yenileriyle değiştirildiği ve yemlendiği *mutationes*lerde de gerçekleşiyordu. Roma İmparatorluğu sınırları dahilinde yaşayan bütün halklar, bu *mutationes*lerin yol boyunca belli aralıklarla bulunduğunu biliyorlardı. Yolların oluşturduğu devasa örümcek ağının düğüm noktalarını köyler veya surlarla çevrili şehirler değil, buraları oluşturuyordu.

Attila, babasının bir zamanlar bu yabancı imparatorluğun garip ve gizemli ulaşım yolları hakkında kendisine söylediklerini, tekrar tekrar hatırlıyordu:

“Suyun üzerinde Romalılar sadece mümkün olduğu kadar çabuk kıyıya ulaşma konusunda başarılıdılar. Pontus’ta ve büyük nehirlerde kocaman kayıkların içinde balık istifi üst üste oturur ve uzun kürekleri çekerek yol alırlar. Fakat sahip oldukları yollar en az bizim kıvrık yaylarımız kadar başarılı ve etkilidir. Bu yollar, en başından beri yakıp yıkmaya ve fethetmeye programlanmış bu imparatorluğun en başarılı icraatıdır. Çok sayıda savaşçı ve köle lejyonu, yere gömülü taşlardan oluşan bu savunma, hücum ve iktidar sistemini kurmak için çok miktarda kan, fakat daha fazla miktarda gözyaşı ve ter döktü.”

Babasından sözleri dinlerken bu yolların bu kadar büyüleyici olabileceğini hayal bile edemezdi; oysa şimdi parşömen haritasını her fırsatta önüne yayıyor ve üzerindeki incecik çizgileri uzun uzun inceliyordu.

Kafile, Arimini’nin güneyinde mola verdi. Hunlar kıyıda fazla uzak olmayan bir mesafede yurtlarını ve çadırlarını pek sık olmayan aralıklarla kurarken, Gotlar ve azatlı köleler ilk iş olarak arabalarını bir duvar şeklinde yan yana yerleştirdiler. Sadece pek azı yıkanmak için denize gitmişti. Attila, Roma fatihlerine katılan bu insanların ani korkusunun nedenini öğrenmesi için, Doğan’ı onların yanına gönderdi.

“Sarmatlarla araları bozulmuş” dedi Doğan az sonra geri döndüğünde.

“Hiç farkına varmadım” dedi Attila.

“Ben de...” dedi Aybars. Attila, şamanın endişeyle kaşlarını kaldırışını izledi. “Mesele neymiş?”

“Muhtemelen aralarındaki o eski nefret” dedi Doğan önemsemez bir el hareketiyle. “Sarmatlarla Ostrogotların birbirlerini çekememeleri yeni bir şey değil...”

“Bizi de hiç kimse çekemiyor” dedi Attila ve güldü.

“Evet, fakat Sarmatlarla Ostrogotlar birbirlerinden korkmuyorlar” diye atıldı Aybars. “Ve her iki kavim de şimdi bizim çayırlarımız olan toprağın bir zamanlar kendilerine ait olduğunu öne sürüyorlar...”

“Bir şeyin kime ait *olmadığının* aslında onları ilgilendirmemesi gerekirdi” dedi Scottas derin bir görüşle. “Nasıl olsa ikisinin de bundan bir çıkarı yok.”

Aybars gülümsedi.

“Mağluplar genellikle tozların içinde daha çabuk kimin sürüneceği konusunda birbirleriyle anlaşılamazlar ve bu durum fatihlerin işlerini büyük ölçüde kolaylaştırır. Güçlü olan, eğer yeteri kadar akıllıysa, sesini bile yükseltmeden hizmetindeki zayıfların birbirlerini parçalamalarını sağlar. Bunu sakın unutmayın...”

Attila, Doğan ve Greka karşılıklı olarak birbirlerine baktılar. Doğru ışığa tutuldukları takdirde, şamanların sözlerinin değerli incilere dönüşebileceğini uzun zamandır biliyorlardı.

“Sarmatlar aslında Persler gibi İran’dan geliyor” diye sözlerine devam etti Aybars, “daha doğrusu tam olarak Tanais’ten. İskitlerin eski dilini konuşuyorlar ve onlar gibi göçebeydiler. Yüzyıllar önce kuzeyden gelen Gotlarla ve hemen hemen aynı zamanda kendilerini Aşağı Tuna havzasına doğru sıkıştıran Romalılarla birleştiler.”

“Ben de Sarmatların bizim yardımcı kavimlerimizden biri olduğunu düşünüyordum” dedi Doğan. Aybars başını salladı.

“Kısmen öyle” dedi sonra. “Onlar da uzun zamandır Skirler kadar dağınık yaşıyorlar. Eskiden dört büyük kabileden oluşuyorlardı: Kral Sarmatlar, Lazikler, Dinyeper ve Tuna arasındaki Urgiler, Tanais’e kadar uzanan bölgede Roxolanlar. Peki, Gotların onlardan neden nefret ettiğini, Romalıların

da neden korktuğunu biliyor musunuz?”

Attila başını salladı. “Tek bildiğim, yüzyıl kadar önce onların sürülerinin Pannonia çayırlarında otladığıydı.”

“Doğru. Roma imparatoru Konstantin’in üç yüz yıl önce onları topraklarına kabul edip Adriyatik Denizi’nin iki kıyısına yerleştirmesine kadar, hızlı ve güçlü bir halktılar.”

“Yani buraya da” dedi Attila.

“Az önceki kavganın sebebi de buydu” dedi Doğan. “Sarmatlar, buraya yerleştirilmelerinin sebebini, ne Cermenlerin ne de Romalıların kendilerini mağlup edememesi olarak açıklıyorlar. Ostrogotlar da buna son derece bozulup, Sarmatların karılarının sözünün dışına çıkmayan korkaklar olduğunu söyleyerek cevap veriyorlar.”

“Aslında bu iddiaların her ikisi de tam anlamıyla yanlış sayılmaz” dedi hatip Scottas. Söylediği birden fazla anlama gelebilirdi. Attila ona baktı, fakat onun hitabet yeteneğiyle kendisini etkilemesine bir daha izin vermeyecekti.

“Ne demek istiyorsun?” diye sordu ona.

“Şöyle” dedi Scottas ve ellerini yavaşça saçlarının üzerinde gezdirdi. “Sarmatların savaş birlikleri gerçekten de büyük bir şöhrete sahip. Fakat Gotlara da hak vermek gerekir ki, onların düşmanlarını korku ve yılgınlık içinde bırakan akınlarını erkekler değil, kadınlar gerçekleştiriyordu.”

“Kadınlar mı?” diye sordu Greka şaşkınlıkla.

“Bunu bilmiyor muydun?” diye sordu Scottas. “Sarmatlar anaerkil toplum düzeninde yaşıyorlar. Kabilelerin ve ailelerin kaderini kadınlar belirler. Onların kadın savaşçıları İskitler tarafından bile ‘*Erkek Öldüren*’ olarak adlandırılıyordu. Fakat anlaşılan o kadar da başarılı değillerdi, çünkü efsanelerimiz Achilleus, Herakles ve Theseus adlı kahramanlarımızın birbiri ardına Penthesilea, Hippolyte ve Antiope adlı Amazon kraliçelerini öldürdüğünü, soyduğunu ve kaçırdığını anlatır...”

“Siz de bundan gurur duyuyorsunuz!” dedi Greka hakirâne bir sesle. Scottas, Attila ve Doğan kaçamak bakışlarla birbirlerini süzdüler ve omuzlarını silktiler. Greka, erkeklerle başa çıkamayacağını anlamıştı, fakat aynı anda hatip onun imdadına yetişti:

“Tüm kadın Sarmat savaşçıları mızrak kullanıp ava çıkabilir. Fakat en başarılı ve tehlikelileri yayı daha iyi çekebilmek için sağ göğüslerini kestirir, sol göğüslerini de düşmanın dikkatini dağıtmak için açıkta bırakırlar. Bu nedenle biz Yunanlar onları Amazon yani *Memersiz* olarak adlandırırız...” Greka öfkeyle başını salladı.

“Ve siz erkekler bu saçmalığa gerçekten inanıyorsunuz, öyle mi?”

“Kulağa iyi geliyor, değil mi?” dedi Attila gülerek.

“Bu tıpkı siz Hunlar hakkında anlatılan o saçma sapan korku hikâyelerine benziyor” dedi Greka burnundan soluyarak. “Zayıf erkekler, güçlü rakiplerini daima acıma bilmeyen şeytanlar olarak nitelemişlerdir.”

“Fakat onlarda biraz olsun şeytanlık vardı” dedi Scottas dikkatle. “Kılıçlarının kabzalarına lületaşından yapılma büyülu inciler takıyorlardı...”

“Fakat bu bambaşka bir şey!” diye itiraz etti Greka.

“Dur biraz!” diye atıldı Attila. Ellerini yukarı kaldırarak bir an için put gibi oturdu. “Lületaşından yapılma inciler mi dedin?”

“Ne olmuş onlara?” diye sordu şaman.

“Onları gördüm. Birkaç gün önce... Fakat nerede, bir türlü hatırlayamıyorum...”

“Belki de Roma’da görmüşsündür” dedi Doğan. Fakat Attila başını salladı. “Hayır” dedi, “daha sonraydı...”

Attila bir kez daha düşündü ve ansızın lületaşı incilerini nerede gördüğünü hatırladı. Raetia’da,

hayvanların paylaşılması sırasında! Sonra hızla ayağa fırladı.

“Neredeler?” diye bağırdı telaşla.

“Kim? Sarmatlar mı?” diye sordu Doğan.

“Otur yerine! Adamlar çoktan gitti buradan...” dedi Aybars itiraz kabul etmeyen yumuşak sesiyle.

“Adamlar mı?” diye sordu Attila. “Az önce ‘adamlar’ mı dedin?”

Fakat Aybars kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başlamıştı bile.

Aynı akşam, tehlikeli bataklıkların ve sazlıkların arasında boş yere güvenli bir yükselti aradıktan sonra, şaman, Hunların aynı şekilde bataklıkların arasından geçerek batıya nasıl ilerlediklerini anlatmaya başladı.

Aslında bunu yapmaya ilk olarak Greka başlamıştı. Uzun süredir akşamları ateşin başında Aybars ve Attila’yla birlikte oturuyordu. Bu akşamların birinde ansızın ataları hakkında bildiklerini anlatmaya başlamıştı:

“Birkaç on yıldan bu yana Kimmerlerin ve İskitlerin ülkesinde oturuyordu” diye anlatıyordu. “Bazı yıllarda bozkır rüzgârlarının tarlalarımızı kurutmasına rağmen durumumuz iyiydi. Fakat soğuk ve kuraklık, kuzey denizlerinin ötesindeki oturulmaz haldeki anavatanımız *Scantinia*’da olduğundan daha hızlı yakalamıştı bizi. Et, peynir, yün ve tahıl stoklarımızı Karadeniz’in kuzey kıyılarındaki Yunanların şehirlerine götürmek zorunda kalmıştık. Bu insanlar artık eski efsanelerinde sözü edilen erkekler ve kadınlar kadar güçlü ve dayanıklı değillerdi...”

“O sert iklime bir türlü alışamamışlardı” diye atıldı Scottas. “Pontus bizim için daima gizemli, kara bir delik olmuştu. Bizim üç bin güneşli adaya ve yumuşak huylu sulara alışkın olduğumuzu unutmayın. Fırtınalarla dolu o karanlık sulara bir türlü uyum sağlayamadık. Pek çoğumuz kar fırtınasının ve kış buzlarının ne anlama geldiğini bile bilmiyordu. Ve tüm zorluklar sonunda emin bir limana demir attığımız zaman, karşımızda yeni ve korkunç bir okyanusun uzandığını görüyorduk: Bozkır...”

“Yani bizim vatanımız!” dedi Aybars derin derin içini çekerek. “Orasının neden bizim vatanımız olduğunu biliyor musun?”

Scottas hayır anlamında başını salladı.

“Sonsuz ve sınırsız olduğu için! Evet, aynen duyduğunuz gibi... Belki biz bozkır atlıları ya da büyük denizciler, sonsuzluğun ne anlama geldiğini söyleyebiliriz. Görüş alanını kısıtlayan hiçbir şey yoktur... Ne bir ağaç, ne bir dağ, ne bir duvar. Atının nallarının altındaki toprak uçsuz bucaksızdır, atını sürersin, sürersin, sürersin... Tıpkı engin gökyüzündeki bulutlar gibi...”

Aybars yarı kapalı gözlerle gülümsedi. Yeniden bir şarkı mırıldanmaya başlamıştı ve vücudunun üst kısmı bir sağa bir sola sallanıp duruyordu. Bu arada Greka hikayesine devam etmeye başlamıştı:

“Roma imparatoru Theodosius’un ölümünden bir yıl önce, Chersonesos’un harap duvarlarının önünde dünyaya gelmişim. O zamanlar bu bölgedeki eski Yunan şehirlerinin çoğu zavallı birer yıkıntıdan ibaretti.”

“Fakat bu arada tacirlerin gemileri tekrar o tarafa yolculuk etmeye başladı” dedi Scottas. “Ben de bir kez oraya gitmiştim. Karadeniz’de beni en çok neyin şaşırttığını biliyor musun?”

Greka başını salladı.

“Alçak kayalıkların önündeki çakıl taşlarının üzerindeki su karanlık falan değil, aksine berrak ve yeşildi.”

“Oraya bozkır üzerinden mi gittin?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. Scottas hayır anlamında başını salladı. “Got silahları satın almak için Karadeniz’in kuzey kıyılarındaki kolonileri dolaşan yelkenli bir gemideydim.”

“Got silahları mı? Kim için? Biz Hunlardan kimse seni engellemeye çalışmadı mı?”

Scottas güldü. “Engellemek mi? İki hafta boyunca limandan limana gezmemize ve akla hayale gelebilecek her kavimden insanlarla karşılaşmamıza rağmen, bir tek olsun Hun görmedik!”

“Denizle pek aramız yoktur” diye itirafta bulundu Attila ve yan gözle Greka’ya baktı. Kız ona gülümsedi ve dudaklarıyla bir öpücük gönderdi. “O silahları kim için satın almıştınız peki?”

“Konstantinopolis’in savunmasına yardım edecek olan birlikler için” diye cevap verdi Yunan. “Doğu Roma lejyonlarındaki Ostrogotların cepleri altın dolu, fakat doğru düzgün bir demircileri yok. Ayrıca bazı konularda hâlâ fazlasıyla batıl inançlara sahipler, hatta haçın altında bile. Bozkır sislerinde dövülen demir, Roma bıçaklarından çok daha uzun süre dayanıyor...”

“İşte bu şekilde konuşman hoşuma gidiyor, hatip!” diye güldü Attila. “Bu şekilde devam edersen, günün birinde imparatora göndereceğim mektupları senden başkasına yazdıracağımı sanmam...”

“Şeref duydum! Fakat ben yine de size çok daha farklı konularda faydalı olabileceğimi düşünüyorum.”

Attila soran gözlerle ona baktı.

“Ravenna” dedi Scottas. “Şehrin etrafından dolaşacağımızı biliyorum. Fakat bana kalırsa imparatorluk sarayında neler olup bittiğini öğrenmek hiç de fena olmaz.”

“Ben de tüm bu zamandır bunu düşünüp duruyorum” dedi Attila ve başını salladı. “Gerçi Ravenna uzun süredir bizden haberdar...”

“Ganimeti mi kast ediyorsun?” diye sordu Doğan.

“Ondan da...”

“Endişeye gerek yok” diye lafa karıştı Aybars. “Ravenna’nın imparatorluk sarayında hiç kimsenin varolan sorunlara bir yenisini eklemek isteyeceğini sanmam. İmparator Honorius’u ise tümüyle bir kenara koymak gerekir. Senatörlerin altınları ve hazineleri onu ilgilendirmez. Tam aksine: Bizi görmezden gelerek, Roma’yı ne kadar küçümsediğini herkese göstermiş olacak. Onun nefreti Cermenlere ve Alarich’in Vizigotlarına yönelmiş durumda. Büyük Stilicho ve adamları artık hayatta değil. Onu ve taraftarlarını acımasızca takip eden hain Olympius, iki yıldan beri Dalmaçya’da saklanıyor.”

“Ya imparatorluğun yeni güçlü adamı Jovinius?” diye sordu Attila.

“Bunu sen söylüyorsun” dedi Scottas. “Bana kalırsa o Batı Roma içlerinin en güçlü adamı. Stilicho’nun hatalarını tekrar etmek istememesiyle tanınıyor. Kimsenin kendisini barbar kavimlere karşı çok yumuşak ve âlicenap davranmakla suçlamasına izin vermek niyetinde değil.”

“Jovinius, Roma’nın lejyonerlerine ve birliklerine sadece Hristiyan tanrısı üzerine değil, aynı zamanda imparatorun başı üzerine de sonsuz sadakat ve bağlılık yemini ettirdi” dedi Aybars söze karışarak.

“Bu onun en büyük hatasıydı” dedi Yunan hatibi. “Alarich fazlasıyla tehlikeli olmaya başladığı zaman Honorius isteseydi Hristiyan tanrısı üzerine edilen yemini geçersiz kılabilirdi, fakat kendi başı üzerine edileni değil! Gururu buna asla izin vermezdi...”

“Yoksa o kendisini tanrıdan üstün mü görüyor?” diye sordu Greka şaşkınlıkla.

“Onun türünün ilk örneği olmadığını biliyorum” dedi Scottas ve güldü.

“Demek Romalılar bir delinin yüzünden birbirlerini yediler ve şehirlerini kaybettiler!” diye homurdandı Attila.

“Jovinius, Alarich’in rakibi Attalus’un yanına sığındı, fakat orada da ihanet peşinde koşuyor...”

“Dikkat edilmesi gereken bir adam” dedi şaman onları uyarırcasına. “Roma’nın düşüşünden sonra imparatora ne yapması gerektiğini kim söyleyecek?”

“Bilmiyorum” dedi Scottas. “Çok ciddiylim... Gerçekten de bilmiyorum!”

“Yapacak sadece bir tek şey var” dedi Attila bir süre sonra.

“Evet” dedi şaman neredeyse onunla aynı anda. Her zaman huzur dolu olan gözlerinde, ansızın bir şimşek çakmıştı. “Her halükârda sen bir daha imparatorluk şehrine geri dönmeyeceksin!”

Attila amcasının bu kadar sert ve katı olabileceğini asla düşünemezdi.

“Ravenna’nın surlarının hemen dibinden geçeceğiz” dedi şaman. Ansızın o kadar yüksek bir sesle konuşmaya başlamıştı ki, diğer ateşlerin etraflarında oturanlar bile onun söylediklerini duyabiliyorlardı. “Gerçi onlar şehrin büyük kapılarını açmayacaklar, fakat biz yine de imparatorluk surlarının etrafından dolanacağız. Yük hayvanlarımızın sırtında ve arabalarımızda bulunan Roma altını, başına hiçbir şey gelmeden *Via Popilia*’ya. geri dönecek... Deniz kıyısı boyunca Aquileia’ya, oradan da daha ötelere devam edecek...”

“Ya ben?” diye sordu Attila hiçbir şey anlamadan. “Herhangi bir Roma lejyoneri beni tutsak edebilir. Yoksa leylekler ve kartallar gibi şehrin üzerinden uçmamı mı bekliyorsun?”

“Sen de hukuksal olarak hâlâ Roma’nın rehinesisin!”

“Bu ne saçmalık!” diye itiraz etti Attila. “Size kapıyı ben açtım, sizlerle ve Gotlarla beraber şehre en ön saflarda hücum ettim, çadırımda yaklaşık on kilo kadar Roma altını var...”

Aybars dudaklarını büzdü ve vücudunun üst kısmını iki yana doğru sallamaya başladı. Ateşin etrafında oturan insanlara bakıyordu. Doğan omuzlarını silkti. Diğer birkaç savaşçı da meşgul oldukları işleri bırakmış ve tüm dikkatlerini onlara yöneltmişlerdi. Greka, bir daha asla bırakmak istemezmiş gibi, elini Attila’nın kolunun üzerine koydu. Sonunda Scottas kendisinden bir cevap beklenildiğinin farkına vardı.

“Evet” dedi hatip. “Durum gerçekten de oldukça karmaşık görünüyor.” Derin derin düşünüyormuş gibi eliyle yüzünü sıvazladı. “Sen elbette ki hâlâ *Imperium Romanum*’un rehinesisin” dedi sonra Attila’ya dönerek. “Anlaşma, anlaşmadır. Ebedî Şehrin düşmesi bile bu durumu değiştirmez.”

“*Pacta sunt servanda!*” diye tekrarladi Attila yapmacık bir gülümsemeyle.

“Fakat bu dünyada değil!” diye atıldı Greka alaycı bir sesle. “Bizde şöyle derler: Sasanîler sözlerini sadece kendilerine çıkar sağladığı sürece tutarlar, Herullar asla bir anlaşmaya sadık kalmazlar, Maurîler ise bütün bunları hiç mi hiç umursamazlar...”

“Sonuç olarak siz bir anlaşma yaparak veya yapmayarak Batı Roma imparatorunun şehrinin önünden geçebilirsiniz... Ben ise şehrin etrafındaki bataklıkları dolaşmaya mecburum.”

“Gerçekten de arabaları tıka basa ganimet dolu yüz Hun atlısı ile bir o kadarınıda başka kavimlerden insanların oluşturduğu bir kafilenin, Ravenna’nın önünden başına bir iş gelmeden geçebileceğine inanıyor musunuz?”

“Evet” dedi şaman.

“Ne pahasına peki?” diye sordu Scottas kendisini tutamayarak.

“Göreceğiz” dedi şaman mutlak bir sükûnetle. Aynı anda Attila amcasının kader cinlerine bağlı olan görünmez ipleri doğru yerlere tutturmuş olduğunu anladı.

“Ben yalnız başıma şehre gideceğim” dedi Scottas.

“Ben de bunu teklif etmek üzereydim” dedi şaman dostça bir gülümsemeyle. “İki gün vaktin var. Seni hareket ânına kadar bekleyeceğiz.”

İkinci günün akşamında Scottas geri dönmemişti. Kafile hâlâ *Via Aemilia* ile imparatorluk şehrinin önünden kıyı boyunca kuzeye uzanan *Via Popila*’nın kesişme noktasında bulunuyordu. Arimini ile Ravenna arasında sadece üç konaklama istasyonu vardı. Bu düz ülkede hızlı bir atlı için bu bir günlük mesafe demektir. Fakat surlarla çevrili şehre temas etmeden Padus’un kollarının üzerinden nasıl geçebileceklerini öğrenmek istiyorlarsa, daha beklemek zorundaydılar. Çünkü kesin olan bir şey

vardı: Hiç kimse bataklıktan geçen uzun ve zorlu yolları kullanmayı arzu etmiyordu...

Aybars, Doğan ve başka altı Hun, her akşam olduğu gibi içinde et parçaları kaynayan büyük bir kazanın fokurdadığı ateşin etrafına oturmuşlardı. Adamlardan bazıları bacaklarını ovalıyor, bazıları da yere serdikleri keçe şilteler ve hayvan postları üzerine uzanarak dinleniyordu. Şaman, müteakip günlerde yaz fırtınaları kopacağını bildirmişti. Ayrıca kampın civarında çok fazla sayıda kırmızı karınca vardı.

“Scottas’ın anlattıklarını nasıl bulmuştunuz?” diye sordu Attila. Uzun zamandan beri erkek mi, kadın mı olduklarını hâlâ bilmedikleri Sarmatların aniden ortadan kaybolmaları üzerine konuşmuyorlardı.

“Oldukça ilginçti” dedi Doğan ve sırtıttı. Ucu çatallı uzun kaşığıyla kazanın içinden büyükçe bir et parçası aldı ve dikkatle küçük bir parça ısırıldı. “Özellikle de oğlanlar hakkında söyledikleri...”

“Ah, o söyledikleri –her zaman olduğu gibi– cennet kuşunun süslü tüyleriydi” diye içini çekti Aybars. “Böyle şeyler her yerde olur, fakat onlar Roma kartalını havada tutan kanatlar değildir.”

Attila, Greka’nın Ostrogotlar ve tacirler tarafından oluşturulan araba duvarının yanından gelişini izledi. Eli kolu çeşitli kese ve çanaklarla doluydu. Attila, battaniyesinin üzerinde ona yer açtı. Greka malzemelerini dikkatle yere koydu, sonra ona doğru eğildi ve dudaklarından hafifçe öptü.

“Şu anda ihtiyaç duymadığımız yurtların tümünü geride bıraktık” dedi Aybars gülümseyerek. “Ne yapalım, altın ve ziynet zaten yeterince ağır çekiyor...”

“Geceler henüz sıcak” dedi Attila. “Kurması kolay Roma çadırları pekâlâ işimizi görür.”

“Doğru, Pannonia’daki Tuna havzasına kadar daha bir ay kadar vaktiniz var.”

“Greka Tuna havzasından sonra da yanımda kalacak” dedi Attila. Aybars ellerini yukarı kaldırdı. “Önce Tisza kıyısındaki Karaton Kağan’ın yanına mı, yoksa Tuna’daki Demir Kapı yarlarının ötesindeki otlaklarımıza mı gideceğimizi bile bilmiyoruz.”

“Bu seçeneklerin her ikisi de kararımızı değiştirmeyecek” dedi Attila. “Greka yanımda kalacak!”

Aybars başını salladı. Şu anda kardeşinin oğluyla kavga etmesinin anlamsız olacağını biliyordu. Onun artık çocukluktan çıkıp bir delikanlı olduğunun farkındaydı. Bu da onun yatak arkadaşını kendisinin seçebileceği anlamına geliyordu. Fakat ailesinin, boyunun ve kavminin bu seçimden memnun olup olmayacağı, kurban kemiklerinde henüz yazılı değildi...

Attila, Greka’nın kemerindeki küçük bir keseden biraz kav çıkarmasını ve bunu iki taşın arasına yerleştirmesini izledi. Bir kez daha kendi kavmiyle Cermenlerin gelenekleri arasında bir farklılık dikkatini çekmişti. Hunlarda sadece şamanlar kavı çalı suyunda işleyip güneşte kurutarak ateşlemeye hazır hale getirmeye yetkiliydiler. Greka ise kamışların yumuşak kabuklarını kaya tuzuyla yıkamıştı. Şimdi de kemerinden ince uzun bir demir parçası çıkartıyordu. Çakmaktaşına indirdiği birkaç hafif darbe, etrafa saçılan kıvılcımların pamuğa benzer topağı tutuşturmasına yetmişti. Greka’nın kavın üzerine eğilmesiyle birlikte, Attila damarlarında akan kanın şakaklarına hücum ettiğini fark etti. Genç Got kızı, küçük alevlerin yükselmesine kadar kava üflemeyle devam etti. Bu arada ince eteği sıyrılmış, bacakları ve kalçaları ortaya çıkmıştı. Attila elinde olmadan dudaklarını yaladı. Greka’nın yaptığı her şeyin kendisini neden bu kadar heyecanlandırıldığını anlayamıyordu. Genç kızın her hareketi, her bakışı, her sözü, bir şamanın sarhoşluk verici içkisi gibiydi...

“Scottas’ın güvenilir biri olduğunu düşünüyor musunuz?” diye sordu Greka akşam yemeğinde büyük kazanın başında oturdukları sırada.

“Sanırım öyle” dedi şaman. “Ona biraz zaman tanımamız gerekiyor...” Neredeyse bir kol uzunluğundaki kaşığından dikkatle biraz et suyu içti. “Buna rağmen bu andan itibaren tüm ganimet altınlarının arabalara değil, atların sırtına yüklenmesini teklif ediyorum.”

Erkekler soran gözlerle onu süzdüler. Attila da amcasının bu teklifle neyi amaçladığını bilmiyordu.

“Kötü bir rüya mı gördün?” diye sordu ona. “Yoksa koyunun kürek kemiklerinde, acil bir kaçış için hazırlanmamız gerektiği yolunda bazı alametler mi vardı?”

“Şu anda nereye ve nasıl kaçabiliriz ki?” diye sordu Aybars pek de dostça olmayan bir sesle. “İmparatorluğun merkezinden uzaklaşmamız için daha yüzlerce Roma mili yol almamız gerekiyor. Burada eğitim görmüş olan her lejyoner, civardaki dağları, ormanları, batıya ve kuzeye giden yolları senin o değerli dünya haritandan çok daha iyi bilir! Hayır, Attila! Bize saldırmak veya ganimetimizi ele geçirmek isteyen biri, bunu çoktan yapmış olurdu!”

“Ben de aynı şeyi söylüyorum!” dedi Attila. “Bu yüzden de bu ani tedbirin sebebinin merak ediyorum.”

“Çünkü böylesi daha iyi” dedi şaman öfkeli bir sesle. “Bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum! Her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilmek istemen canımı sıkıyor!”

Şaman gülümseyerek yeniden bir şarkı mırıldanmaya başladı. Attila öfkeyle homurdandıktan sonra omuzlarını silkti ve Greka’ya baktı.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, artık kimsenin canının şarkı söyleyip eğlenmek istemediği zaman, Attila ve Greka ortak yuvaları olan küçük deri çadırın önünde oturuyorlardı. Greka da en değerli eşyalarını yeniden tasnif etmeye ve paketlemeye başlamıştı.

“Nedir bunlar?” diye sordu Attila. Greka yere bağdaş kurdu ve özel hazinesini güneşten yanmış çıplak bacaklarının arasına serdi.

“Bu, tuzlalardan gelen gerçek deniz tuzu” dedi ve küçük kil testileri işaret etti. “Tacirlerin elinde bundan daha çok var, fakat Tuna kıyılarında buradaki fiyatından en az on kat fazlasına satabileceklerini biliyorlar.”

Attila güldü. “Peki bu nedir?”

“Kokla...”

Greka, sol bileğini onun burnuna doğru uzattı. Attila, kızın bileğini öptüğü anda burnuna keskin bir koku bulutunun çarptığını ve dilinin ucunun yandığını fark etti.

“Lanet olsun! Bu da nesi?”

“Galya parfümü” diye cevap verdi Greka irkilerek. “Neyin var?”

“Bunu sakın bir daha yapayım deme!” diye kızdı Attila yarı şaka, yarı ciddi. “Dilimi bir ısırğan otu gibi yaktı ve çok kötü kokuyor!”

“Sen zaten etten başka ne bilirsin ki?” diye karşılık verdi Greka korkusuzca. “Meyve ve sebze yemek bile istemiyorsun!”

“Ben bir insanım, otçul bir hayvan değil!”

“Tamam, tamam... pasta ve ekmeği yemeyi de bu yüzden reddediyorsun...”

“Ben bir Hun’um! Galyalılar ve Romalılar gibi beyaz ekmeği yiyen bir ana kuzusu değil!”

“İşte sende en fazla hoşuma giden bu” dedi Greka Attila’ya sokularak. “Demek ki bundan sonra sadece sevgilin olarak kalacağım ve asla yoldaşın olmayacağım...”

“Bu da nereden çıktı?” diye homurdandı Attila.

“Romalıları, bir erkeğin ekmeğini paylaştığı insana cumpene adını verirler... Bunu bilmiyor muydun?”

“Hayır” dedi Attila. “Ben Roma’dayken böyle bir şey yoktu.”

“Geiserich senin yoldaşın değil miydi? Veya Laudarich?”

“Bilmiyorum” diye karşılık verdi Attila kısa bir düşünme ânından sonra. “Aslında benim hiçbir

yoldaşım yok. Roma'dan önce daima kardeşlerimle bir arada olmak zorundaydım, şimdi de bildiğin gibi ekmekle pek aram yok...”

“Ben sadece senin kalın kafalının teki olduğunu biliyorum” dedi Greka gülerek ve onu kucakladı. “Fakat korkarım senden hoşlanıyorum. Hem de gerçek bir Hun gibi, en vahşi şekliyle...”

Attila keyifle kızın sevgisinin tadını çıkardı.

“Bu söylediğinin ne anlama geldiğini pek bilmiyorum” dedi sonra. “Fakat yoldan çıkmamıza sebep olmadığı müddetçe bir itirazım yok.”

“Korkmana gerek yok” diye karşılık verdi Greka. “Ben de burada daha fazla kalmadan bir an önce Tuna'ya dönmek istiyorum. Burası fazlasıyla kalabalık! Çok fazla şehir, çok fazla yol...”

“Ve çok fazla Romalı var!” diye içini çekti Attila. Greka gülerek onun kolunu çimdikledi. Sonra birlikte genç kızın Ostrogotların yanından getirdiklerine bakmaya başladılar. Özellikle sabunotundan yapılan macun Attila'nın dikkatini çekmişti. Galya'dan gelen parfümden çok daha güzel kokuyordu. Sonra sol koluyla genç kızı kavradı ve sağ elini ince gömleğinin içine sokarak yavaşça göğüslerini okşamaya başladı. Greka'nın göğüslerinin uçları sertti ve ağzından vahşi hırıltılar yerine boğuk inlemeler çıkıyordu.

Üçüncü günün akşamı da Scottas ortaya çıkmadı. Bu olağanüstü güzellikteki, pırıl pırıl Eylül günü oldukça sıcaktı, soğuğa katlanmaya alışkın olanlar için fazlasıyla sıcak... Tacirlerin, Vizigotların ve birkaç azatlının arasında hoşnutsuzluk belirmişti. Daha fazla beklemek istemiyorlardı. İçlerinden birkaçı denize girerek eğlenmişti, fakat büyük çoğunluk bir anlık bir deniz sefası için varını yoğunu savunmasız bırakmayı düşünmüyordu. Attila bile yavaş yavaş burada boşa vakit geçirmekten başka bir şey yapmadıkları, hayatın *Via Aemilia*'da. yüzyıllardan beri olduğu gibi kesintisizce akıp gittiği kanaatine varmaya başlamıştı.

Akşam olup da ateşin başındaki büyük Hun kazanları yeniden kaynamaya başladığında, kimsede konuşacak hal kalmamıştı. Güneşin batmasına rağmen çadırların ve yurtların içi girilemeyecek kadar sıcaktı.

“Bu güzel zamanı değerlendirmelisiniz, çocuklar!” dedi Aybars bir süre sonra. “Bana kalırsa yüzmeye gidin. Merak etmeyin, çadırınıza ve hazinelerinize ben göz kulak olurum.”

Attila etrafına bakındı. Diğer Hunların pek çoğu ellerinde şarap kadehleriyle iyice küçülmüş ateşlerin başında oturuyordu. Hilal biçimli ince ay, kumsal ile kamp arasında kalan siyah-mavi gökyüzünde yavaş yavaş yükselerek, pırıl pırıl parlayan yıldızların arasındaki yerini alıyordu. Ansızın denizden yana yabancı bir gürültü işitir gibi oldu ve başını doğrultarak kulaklarını dört açtı.

“Birkaç kişinin ayak seslerini işitir gibi oldum” dedi sonra.

“Yok canım!” dedi Greka ve güldü. “O gürültünün sebebi çam kozalakları. Geçtiğimiz aylar boyunca hava fazlasıyla sıcaktı.” Gözlerinde garip bir ifadeyle Attila'ya baktı. “Geliyor musun?” diye sordu sonra.

Attila, ona bir çam ormanını en son ne zaman gördüğünü sormak istedi, fakat ağzından sadece şu kelimeler döküldü: “Bunun için vaktin çok geç olduğunu düşünmüyor musun?”

“Gel” dedi genç kız kısık bir sesle, “zaten ne kadar baş başa kalabiliyoruz ki...”

Attila ve Greka, bir müddet alçak suyun içinde yüzerek, daha gündüzden sahilde görmüş oldukları ikinci bir kum yükseltisine ulaştılar. Suyun ancak bileklerine ulaştığı ilk kum yükseltisinin üzerinde birbirlerini o kadar uzun bir süre öpmüş, sevmiş ve kucaklamışlardı ki, denizin okşayan ve ılık dalgalarıyla bütünleştiklerini fark etmemişlerdi bile.

Attila ansızın etrafına bakındı. Kulağına gelen sesin ne olduğunu bilmiyordu. Sahile yavaşça

vuran dalgaların sesine karışan bir at soluması...

“Buradalar!” diye bağırdı Greka ansızın. “Attila! Görüyor musun?” Şimdi Attila da onları görmüştü. Greka delikanlının yanına yüzdü ve elini omzuna koydu. Sudan çıkarlarken Attila da ona sarılmıştı.

Suratları olmayan şeytanlara benzeyen üç karanlık gölge, atlarını kum tepelerinden denize doğru sağdan, soldan ve ortadan sürüyorlardı. Dalgaların kıyıya vurduğu yerden kırk, elli adım kadar uzaktaydılar ve hızla Greka’yla Attila’nın elbiselerini çıkardıkları yere doğru yaklaşıyorlardı.

“Kum yükseltisine geri dönelim mi?” diye sordu Greka telaşla. Ancak sesinde korkudan eser bile yoktu. Attila başını salladı ve düşündü. Sadece kollarını hareket ettiriyor, ayaklarıyla yere sıkıca basmaya çalışıyordu.

“Kim bunlar?” diye sordu Greka. “Bizden ne istiyorlar?”

“Onların kim olduğunu bilmiyorum. Fakat elbiselerimizdeki birkaç değersiz paradan daha fazlasını istedikleri kesin!”

“Üç kişiler... Hayır, arkada iki kişi daha var...”

“Evet, fakat fazla iri yapılı değiller. Bunlar Cermen değil. Belki Romalı, belki de...”

“Belki de ne? Hun mu?”

“Bunu az sonra öğreneceğiz!”

Attila ansızın kıyıya vuran dalgaların arasında bir at kişnemesi işitti. Çıplak ve silahsızdı. Fakat kıyıda kumların arasında en azından bir at bulunuyordu. Ve atlar bazen kılıçlardan ve insanlardan daha faydalı olabilirlerdi...

Bir an için bu tehlikeyi göze almaya değip değmeyeceğini düşündü. Fakat başka ne yapabiliirdi ki? Tek başına belki bu gölgelerden kurtulmayı başarabiliirdi, fakat ya bu kızla beraber?

“Hemen kampa geri dön!” diye seslendi Greka’ya Hun dilinde. “Ben onları oyalarım. Acele et!”

Greka Hun dilini onun söylediklerini anlayabilecek kadar biliyordu. Fakat arkasını dönmesine bile fırsat kalmadan, gölgelerden ikisi yönlerini Arimini’ye doğru çevirmişlerdi. Bunun tek bir anlamı olabilirirdi: Gölgelelerden en az ikisi, kendi dilini anlayabiliyordu. Derin bir nefes aldı, sonra sığ suyun içinde olabildiğince hızlı adımlarla kıyıya doğru koşmaya başladı. Gölgelelerin diğer üçü onun ne yapmaya çalıştığını anlamıştı. Atlarını onunla kum tepeleri arasına sürdüler. Ansızın bir kement ıslık çalarak Attila’nın üzerine doğru yol almaya başladı. Bu şeytanlar ok ve yay, mızrak ve kılıç, hançer ve bıçak, kısacası akla gelebilecek tüm silahları kullanabilirlerdi! Fakat bir kement, asla!

Bleda’nın sinsice saldırısının ruhunda ve bedeninde açtığı yaraların acısı henüz dinmiş değildi.

“Çakkar!” diye bir nara attı Attila elinde ne bir ok, ne de bir yay bulunmasına rağmen. Üzerine doğru gelen kemendin sesini takip ederek onu havada yakaladı, hızla kendine çekti ve aynı anda serbest bıraktı. Bunu o kadar çok tecrübe etmişlerdi ki... Hem de henüz çocuk denecek bir yaşta!

İlk gölge kumların üzerine yuvarlanmıştı. Attila elindeki kemendin ucuna yıldırım hızıyla kendi usulünce bir düğüm attı ve karanlığın içine doğru savurdu. Hiçbir şey görmemesine rağmen, ipin gerilmesinden birisini yakaladığını anlamıştı. Gölgelelerden ikincisi de acıyla bağıarak yere yuvarlandı. Attila kötü kötü güldü ve elindeki kemendi bir kırbaç gibi etrafına savurdu. Gölgelelerden üçüncüsü de isabet almıştı.

Ansızın bir mızrağın sivri olmayan ucu çıplak göğsüne çarparak yere düştü. Attila mızrağı almak için bir girişimde bulunmadı, çünkü elindeki kement şu anda çok daha etkili bir silahtı. Öteki ucunda ilk gölgenin bulunması, onu daha da etkili kılıyordu.

Attila yerde yuvarlanan ikinci gölgeyi yakaladı ve boynunu koparacakmış gibi sıktı. Gölge son bir gayretle kendisini Hun delikanlısının elinden kurtarmayı başardı ve denize doğru kaçmaya başladı. Aynı anda Attila Greka’nın sarı saçlarını gördü. Genç kız doğruca üzerine doğru koşuyordu.

“Hayır!” diye bağırdı sesinin olanca gücüyle. “Buraya gelme!”

Greka onu dinlemiyordu. Attila yıldızların solgun ışıklarının altında üçüncü gölgenin vücudunun bir yay gibi kıvrıldığını ve kollarından birini yukarı kaldırdığını gördü. Elinde sivri uçlu bir mızrak parlıyordu...

Attila elindeki kemendi hızla kendisine çekti, tökezledi, tekrar doğruldu ve ileriye atıldı. Birkaç adımda üçüncü gölgenin yanına ulaşmıştı. Aynı anda ilk gölgenin yerleri sarsacak bir şekilde yumruklarıyla toprağa vurduğunu gördü.

Attila üçüncü gölgenin üzerine atıldı ve yumruğuyla ense kökü ile kürek kemikleri arasına olağanüstü sertlikte bir darbe indirdi. Kemikler çatırdadı, fakat mızrak elden çıkmıştı bile...

Aynı anda toprağın sarsılmasına yeri döven yumrukların değil, aksine kumsala doğru dört nala koşan bir atın nallarının neden olduğunu anladı. Beklediği fırsat ayağına gelmişti. Attila atın sırtına atlamaya hazırlanırken, ansızın sırtına sert ve geniş bir nesnenin şiddetle indiğini fark etti. Elini sırtına attı, fakat avuçlarının arasına birkaç inci tanesinden başka bir şey gelmemişti.

Attila düşmanlarının en azından birisini öldürdüğünü biliyordu. Fakat bu yeterli değildi. Bir yıl içinde üçüncü defa arkadan yapılan bir saldırı sonucu mağlup olmuştu.

Attila önce omuzlarının, sonra da bileklerinin ağrıdığını hissetti. Bilekleri, yerdeki büyük bir taşın neredeyse iki yumruk büyüklüğündeki deliklerine sıkı sıkıya bağlanmıştı. Taş, balık kokuyordu.

Alçak tavanlı, bir tarafında büyük bir ocak bulunan oldukça büyük, duvarları taş örme bir odanın zemininde oturuyordu. Açık duran kapıdan sızan ışığın ve ateşin alevlerinin odayı kısmen aydınlatmasına rağmen, loş ortam içeriye esrarengiz bir hava veriyordu. Attila odanın ortasında üzeri çeşitli araç gereçle dolu, kalın tahtalardan yapılmış bir masa fark etti. Duvar diplerine halatlar, örme saz sepetler ve küçük fiçılar sıralanmıştı; ayrıca çok sayıda kırık kürek ve testi de göze çarpıyordu. Attila, ocak ateşi ile duvara dayalı olan kürekler arasında, açık ağızlı birtakım kil kapların varlığını da fark etmişti. İçlerindeki koyu renkli, kıvamlı sıvı, şimdiye kadar *Imperium Romanum*'da tanınmış olduğu en iğrenç maddeydi.

Dışarıdan önce bir kapı gıcirtısı duyuldu, sonra da tahta zemin üzerinde yürüyen çıplak ayakların sesleri. Attila önce genç kadınların, sonra da bir erkeğin sesini duydu. Aralarında Yunanca konuşuyorlardı. Bir an için bu erkek sesinin Scottas'a ait olmasını diledi, fakat hemen sonra bu sesin hatibinkinden çok daha boğuk ve sert olduğunu anladı.

Yunanca'yı oldukça iyi anlamasına rağmen, konuşmanın konusunu bir türlü çıkaramamıştı. Sadece "*Chrysoskeras – Altın Boynuz*", sonra "*Dromon*" pek çok kez de kulağa Latince gibi gelen "*Classis*" kelimelerini anlayabilmişti. Bu son kelime ile Ravenna limanı veya donanması kastediliyor olabilirdi. Fakat Attila bundan emin değildi.

Birdenbire nerede olabileceğini anladı. Aynı anda da halat gıcirtıları duyuldu. Attila bu sesleri çok iyi tanıyordu. Küreksiz yelkenlilere ait olan bu sesi, denizde ve Ravenna'daki kısa ikâmetinde defalarca duymuştu.

"Her şey tamam ve hazır!" diye bağırdı deminki erkek sesi Latince olarak. "*Hızlı su az sonra geri gelecek. Haydi, çabuk olun! Onu buraya getirin!*"

Attila artık nerede olduğunu biliyordu. Ravenna'nın deniz limanının ücra bir köşesindeydi. Bu şehre gizlice girmek öyle herkesin harcı değildi. Ne kara tarafındaki bataklıklar, ne Padus'un sayısız kolu, ne de Romalıların deyiimiyle "*Mare nostrum – Bizim Deniz*"in en tehlikeli girişlerinden birine ait olan liman üzerinden...

Attila, rıhtımın hangi tarafında bulunuyor olabileceğini bilmiyordu. Ravenna, Roma ve Adriyatik Denizi'nin kuzey ucundaki Aquileia'dan sonra, İtalya'nın en büyük limanına sahipti. Aynı zamanda en sinsi ve en tekin olmayanına da...

Attila, imparatorluk şehrindeki birkaç haftalık ikâmeti esnasında, her iki tarafında en az yirmişer kürekçi bulunan ve büyük yelkenlere sahip koca kalyonların bile Classis girişinde *Lanetli Sular* tarafından yakalandığına, açık denize doğru millerce sürüklendiğine, sonra da bataklıklara doğru savrulduğuna defalarca şahit olmuştu. Bu ona bir şekilde Roma yollarında gördüğü kazaları

hatırlatmıştı. Fakat kara yollarında bir tekerleğinin yoldaki derin izlere veya çukurlara girerek kırılması sonucu arabanın devrilmesi türünden kazalara kırk yılın başı rastlanıyorsa, Ravenna liman girişinde neredeyse her hafta büyük bir kayık veya gemi karaya oturuyordu.

Bu nedenle limana gelen yelkenlilerin ve kalyonların büyük kısmı Portus Lionis'te güvenli bir mesafede bekleyerek, her öğleyin aç bir deniz şeytanı gibi kabarak Ravenna önlerinden karanın ta içlerine kadar uzanan azgın akıntıların yatışmasını bekliyorlardı. Gerçi kabaran akıntının yüksekliği kalça boyundan fazla değildi, fakat hızlı koşan bir insandan daha süratliydi. Pençeleriyle kavrayıp uzaklara fırlatmadığı şeyleri ise şapırdayan ağzıyla çiğneyip yutuveriyordu.

Kapıda iki gölge belirmişti. Attila yürüyüşlerini görür görmez erkek olmadıklarını anlamıştı. Aynı anda Greka'nın Galya'dan gelen parfümünün kokusunu ve tadını aldığını hissetti. Neler olduğunu kendisine bir türlü açıklayamıyordu. Fakat iki kadının da odanın loş ortamına alışabilmeleri için bir süre beklemeleri icap etmişti. Attila, kesin emin olmamakla birlikte, bu genç kadınların birini tanıdığı hissine kapılmıştı.

“Şuraya bak, uyanmış!” dedi bu kadın diğerine. Attila yüzünü buruşturdu. “Boşuna çabalama” dedi genç kadın ve güldü. “Evet, o küçük Got sevgilin gibi kokuyor olabiliriz, fakat o değiliz!”

“O... o nerede?”

“Hiçbir fikrim yok! Muhtemelen kafilenize geri dönmüştür... Seni de uzun süre aradılar, fakat sonra çaresiz yola devam etmek zorunda kaldılar.”

“Olamaz!”

“Ne yapalım, ufaklık!” dedi kadınlardan genç olanı hakirane bir tavırla.

“Senin yerinde olsam onu unutmaya çalışırdım...”

“Kim bilir, belki de bir rahibe olur!” diye güldü diğeri.

“Piskoposlar yeni yetme bir Hun delikanlısıyla düşüp kalkan bir kızı kabul ettikleri takdirde, neden olmasın...”

Attila damarlarındaki kanın beynine sıçradığını hissetti. Bu iki kadın kendisine köle muamelesi yapıyorlardı!

“Ne yapmak istiyorsunuz?” diye sordu sıkı dişlerinin arasından. “Bunun anlamı nedir?”

“Ne mi yapmak istiyoruz?” diye güldü kadınlardan genç olanı. “Gemide bunu düşünecek bol bol vaktin olacak...”

O da diğeri gibi omuzlarına dek uzanan saçlarının dağılmasını engellemek için alına bir kumaş parçası bağlamıştı. Ocaktaki alevlerin ışığı yüzüne vuruyordu. “Ne kadar güzel” diye düşündü Attila aynı anda. “Hem erkeklerin, hem de kadınların gözünde güzel bir insan, fakat aynı zamanda mermer bir heykel kadar soğuk!”

Kızlardan büyük olanı da tıpkı kardeşine benziyordu. Sertliğin ve yumuşaklığın, vahşiliğin ve evcilliğin bileşiminden oluşan yüzünün hatları son derece düzgündü. Attila buna benzer bir çehreyi daha önce sadece Roma'daki heykel ve fresklerde görmüştü. Hiç kimse büyük sanatçıların taşlaşmış yalanlarına bu kadar benzeyemezdi.

Aynı anda geçen gün Sarmat kadınları hakkında yaptıkları konuşmada neyin yanlış olduğunu da anladı. Lületaşı incileri kılıçlarında değil, alınlarına sardıkları bantların üzerinde taşıyorlardı.

“Bizimle gel!”

“Beni nereye götürüyorsunuz?”

“Gemimiz İmparator Honorius'un yeğenine gidecek hediyelerle dolu. Mesela bizzat imparator tarafından yetiştirilen tavuklar. Bu yörenin sucukları. Vergi memurları geldikten ve Konstantinopolis'e hareket izni verdikten sonra, sen de bu hediyelerden biri olacaksın.”

Attila yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissetti.

“Bu da ne demek oluyor?” diye homurdandı öfkeyle.

“Sen güzel bir hediye olacaksın, küçük” diye güldü kadınlardan genç olanı. “Biraz dik başlı bir çocuk olabilirsin, ama...”

“Boş ver” dedi diğer kadın. “Her yerde acemiler ve çocuklar bulunur. Sen oldukça ilginç birisin, fakat gerçek bir Sarmat kadınına uygun bir erkek olabilmen için, aradan daha epey süre geçmesi gerekiyor.”

Attila güçlkle nefes aldı. O kadar şaşkıındı ki, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Greka, tanıdığı diğer tüm Hun kadınlarından daha büyük bir özgüvene sahipti. Fakat bu ikisi onu şaşırtmaktan hoşlanıyor gibiydi.

“Kimsiniz siz?” diye sordu sert bir sesle. “İmparator Honorius’un saray muhafızları arasında Sarmat Amazonları’nın da bulunduğunu şimdiye kadar duymuş değilim. Yoksa siz İmparator İkinci Valentinian için mi çalışıyorsunuz?”

“Ne o, ne de öteki için, Muncuk Han’ın oğlu” dedi kadınlardan büyük olanı. Sonra Attila’nın üzerine eğilerek yerdeki taşa bağlı olan ellerini çözdü. “Öte yandan sorularının pek çoğunu kendine saklayabilirsin...”

“Beni tanıyor musunuz?”

“Seni kim tanımaz, Romalı küçük Odysseus!”

Kadınlar neşeyle güldüler. Odysseus’un kim olduğunu Yunanlardan duymuş olmasına rağmen, kadınların kendisini neden bu isimle çağırdığını bilmiyordu. Bunun bir övgü mü, yoksa aşağılama mı olduğunu bile anlayamıyordu.

“Seni Roma’da bulunduğun günlerden bu yana sürekli olarak gözetletiyoruz ve ne kadar değerli olduğunun farkındayız. Ravenna’daki tavuk yetiştiricisi, sana Vizigot kralına gösterdiği ilgiden fazlasını göstermedi.”

Attila inanamaz bir tavırla başını salladı. “Beni gerçekten de Bizans’a satmak mı istiyorsunuz?”

“Hiç de fena bir fikir değil! Konstantinopolis’te senin için ağırlığın kadar altın alabiliriz. Fakat seni eninde sonunda geri gönderirler, çünkü resmi olarak hâlâ Batı Roma’nın rehinesisin!”

“Değilim! Alarich Roma’yı zaptetti ve...”

“Peki bu arada seninle ve Aetius’la ilgili anlaşmalar da mı yandı? Yoksa küçük Han oğlu Ravenna’yı da kuşatıp zaptetmek mi istiyor?”

Attila öfkeyle dudaklarını ısırıldı. Daha önce hiçbir kadın veya kız tarafından bu şekilde aşağılanmış ve horlanmış değildi. Çılgınca bir öfkeyle bağlarına asıldı. Fakat sağlam ipler kopmak bir yana dursun, bileklerine daha bir acıyla gömüldüler. Bir yaban atı gibi şaha kalkmanın faydası yoktu. Ne kadar isyan edip gururunu korumaya çalışırsa çalışsın, kadınlar için kolayca ehlileştirilecek bir çocuktan başkası değildi. Ayrıca her şeyi en ince ayrıntısına kadar biliyorlardı! Bunlar kendisine tesadüfen rastlayarak tutsak eden sıradan soyguncular olamazdı!

Attila, bu âna kadar tüm bu konular üzerine bir an bile düşünmediğini kendisine itiraf etti. Gotlara ve Athawulf’la birlikte gelen Hunlara Roma kapılarını açtıktan sonra şehirden çekip gitmesinin son derece doğal olduğunu düşünmüştü.

“Ravenna’yla ilgili tüm düşüncelerini kafandan çıkar at” dedi kadınlardan büyük olanı. “Bu şehir hiç kimse tarafından hiçbir şekilde alınamaz. Tıpkı Tisza bataklıklarında bulunan Karaton Kağan’ın ordusu gibi...”

“Karaton Kağan’ın kampını nereden biliyorsun?” diye sordu Attila ve elinde olmadan sesini alçalttı. Şüpheleri giderek daha kesinlik kazanıyordu. Bu kadınlar kendisinin kim olduğunu ve kendisiyle ne yapacaklarını çok iyi biliyorlardı!

“Çünkü üç yıl kadar önce bir kere orada bulunmuştuk. Sonra Kral Alarich’in ordusuna katılarak

buralara geldik, birkaç kez de Roma kuşatmasına katıldık...”

“O halde ikiniz de en fazla benim yaşlarımda olmalısınız!”

“İkimiz de on sekiz yaşındayız.”

“Adlarınız da var mı?”

“Ben Svanhild dördüm” dedi genç olanı. Sonra da parmağıyla gözlerinin rengi kara değil, koyu yeşil olan diğerini işaret etti. “O da Svanhild iki...”

“Ne garip isimler” dedi Attila arsız görünmeye çalışarak. “Kadınların imparatorlar gibi numaralarla anıldıklarını şimdiye dek duymamıştım...”

Attila yavaş yavaş sakinleşmeye ve kendisini toparlamaya başlıyordu. İçinde bu kadınlarla anlaşabileceğine dair birtakım düşünceler oluşmuştu. “Fakat isimleriniz Sarmat dilini değil de, Cermence’yi andırıyor. Svanhild bir nerede peki?”

“Aramızdaydı” dedi kadınlardan genç olanı tepkisiz bir şekilde. “Dün akşama kadar... yani sen boynunu kırana kadar.”

Attila’nın kızın ne söylediğini anlayabilmesi için aradan uzunca bir sürenin geçmesi gerekti. Her an bir öfke, nefret ve çılgılık patlaması bekliyordu. Fakat beklediklerinin hiçbiri gerçekleşmedi.

“Ne oldu? Neden bize öyle bakıyorsun?”

“Onu öldürdüğümü söylediniz...”

“Evet, Svanhild bir öldü.”

“Peki beni...”

“Seni cezalandırıp cezalandırmayacağımızı mı öğrenmek istiyorsun?” Kadınlardan büyük olanı kuru bir sesle güldü. “Kız kardeşimizi durdurmasaydın, mızrağı sevgilin olan o Got kızının kalbine saplanacaktı. Sayende Greka’nın sadece bacağını sıyrıp geçti. O ikisi en başından beri birbirlerinden hoşlanmamışlardı. Hatta birbirleriyle daha önce de kavga etmişlerdi, senin şehirde olduğun sırada...”

“Greka ve... kız kardeşiniz birbirlerini tanıyorlar mıydı?” Attila inanmaz bir tavırla başını salladı. Ansızın bilmediği çok fazla şey olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ravenna ve Roma’da geçirdiği zaman, onun için yabancı gelenek ve görenekler arasında yaptığı harika bir yolculuk gibiydi. Büyüleyici, etkileyici, fakat aynı zamanda korkunç ve tiksindirici bir yolculuk... O devasa insan kalabalığı önünde hem yeni kapılar açmış, hem de yeni soru duvarlarının örülmesine sebep olmuştu.

Aybars’ın oraya tek başına gelmesinin gerçek sebebi neydi? Ağzına kadar ganimetle yüklü arabaların etrafında topu topu yüz savaşçı bulunmasına rağmen, Roma ile Ravenna arasında karşılıklı neden bir tek olsun Romalı lejyoner çıkmamıştı? Oysa birkaç ay önce silahlı birkaç bin savaşçı aynı yerde Roma kılıçlarının, mızraklarının ve oklarının ucunda can vermemiş miydi?

“Greka şimdi nerede?” diye sordu sonunda.

Sarmat kadınları omuzlarını silktiler. “Greka mı? Hiçbir fikrimiz yok!” dedi genç olanı. “Bizi sadece ganimet olarak sen ilgilendiriyorsun.”

Kadın bu sözleri o kadar doğal ve neşeli bir sesle telaffuz etmişti ki, sanki kazanmış olduğu bir oyundan söz ediyordu. Attila doğruldu ve kollarını açarak gerindi. Bir an için Sarmat kadınlarıyla dövüştüğü takdirde şansının ne olacağını hesapladı. Kendisinden daha uzun ve iri değillerdi, fakat tüm hareketleri son derece ölçülü ve zarifti.

“Ya kız kardeşiniz? Yani kumsalda öldürmüş olduğumdan söz ediyorum...”

Kadınlardan genç olanı ona iyice yaklaştı. Attila şimdi Galya parfümünün kokusunu kuvvetli bir şekilde alıyordu. Kadın mutlaka Greka’nın elbiselerinin bir kısmını almış olmalıydı.

“O bizim gerçek kız kardeşimiz değildi. Buna rağmen onu kum tepelerinin arasına gömdük.”

“Ya diğerleri? Üç kişiden fazlasını gördüğümü hatırlıyorum...”

“Diğer ikisi dışarıdaki teknede.”

“Beni nereye götüreceksiniz?”

“Bu kadar meraklı olma” dedi yeşil gözlü kız. Sonra ikisi birden güldü. “Sadece Aquileia üzerinden dolaşarak yolumuzu biraz uzatacağız. Belki orada senin üzerine pazarlık yapabileceğimiz birkaç dostumuza rastlayabiliriz. Tabii tüm bunları zaman gösterecek...”

“Tamam!” diye patladı sonunda Attila. “Sizler korsansınız! Adi birer köle taciri!”

Kızlar daha da büyük bir neşeyle güldüler. “Elbette! Başka ne sanmıştın ki?”

Öğleyin büyük bir hızla kabaran sular, geldikleri kadar çabuk geri çekiliyorlardı. Daha ilk hamlede pek çok gemi demir taramaya başlamıştı. Buna rağmen kimse gereğinden hızlı davranmaya çalışmıyordu, çünkü ana akıntıdan en küçük bir sapma bile, yolculuğun başlamadan sona ermesi anlamına gelebilirdi. Gereğinden fazla yavaş davrananlar için de aynı durum söz konusuydu.

Attila’nın el ve ayak bilekleri ince ve sağlam iplerle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Düşümler o kadar büyük bir başarıyla atılmıştı ki Attila, üstünde gerili deri tentenin altında en küçük bir harekette dahi bulunamıyordu. Dört Sarmat kadını bu iş üzerinde uzun uzadıya çalışmışlardı. Her hareketinde canı korkunç derecede yandığı için, en ağır hakaretleri bile sineye çekmekten başka çaresi yoktu.

Başına gelenleri düşündükçe gözleri kararıyordu. Yelkenli gemi hafif bir akşam melteminin esintisi altında yavaş yavaş yol aldığı zamanlarda da Ravenna ve Roma’da yaşadığı tüm aylar boyunca *Imperium Romanum* uygarlığı hakkında duyduklarının tümünü unutmaya karar veriyordu. Aslında zihnindeki hatıralar karmaşık ve düzensizdi. Fakat bu bir yıl boyunca yaşadıkları ve gördükleri, içindeki öfke ve hiddet duygularının giderek kabarmasına neden oluyordu. Her şey yalan, her şey sahteydi. Tüm o yazılan, söylenen ve garanti edilen hukuk kurallarına, kanunlarına Roma’da bile uyulmuyordu.

Hiçbir şey gerçek, hiçbir şey doğru değildi – hatta imparatorluk şehrinde bile!

Vergi memurları otuz adım uzunluğundaki ve açıkça görüldüğü üzere ağzına dek yüklü Dromon yelkenlisini doğru düzgün aramamışlardı bile. Konuşmalardan anladığı kadarıyla çekmecelerde bulunan Arap ve Galya parfümleri bir kez daha vergilendirmeye tabi tutulmuştu. Sarmat kadınlarının buna en küçük bir itirazları yoktu. Tüm bu zaman zarfında Attila, imparatorun ve şehir yönetiminin memurlarının dikkatlerini çekebilmek için boş yere gürültü çıkarmaya çabalamıştı. Vergi memurlarından sonra liman görevlileri, daha sonra da kamış kalemleri ve mum levhalarıyla resmi yazıcılar, hatta bir Notarius bile gelmişti...

Attila, Sarmat kadınlarının limanın ve sarayın rüşvetten pek hoşlanan görevlileriyle neler yaptıklarını anlayamamıştı. Dişi korsanlar muhtemelen onlara rüşvet dağıtmışlardı, oysa kendisi onların verdiği herhangi bir miktarın en az on katını verebilirdi.

Bu memurlardan biri bile gemiye ayak basıp içerisini arama zahmetine katlanmamıştı. Oysa güvertenin altında ne tür bir yük bulunduğunu anlamaları işten bile değildi. Ancak Attila’nın her şeyin sona erdiğini düşündüğü bir esnada sesler ona doğru iyice yaklaştı. Bir el üzerindeki deri tenteyi yana çekti. Güneş ışığından gözleri kamaşan Attila, hiçbir şey göremiyordu. Bir an sonra bağlarının çözüldüğünü hissetti.

“Sen Hun hanlarından Muncuk’un oğlu musun?”

“Evet, ta kendisiyim!” dedi Attila, belirgin bir rahatlamayla. Aynı anda üzerine eğilen üç kişiden ikisini tanıdı. Bunlar, bir sene önce Ravenna’ya geldiği sırada kendisini tepeden tırnağa arayan besili saray hadımlarının ta kendisiydi. Fakat görünüşe göre buraya onu kurtarmak için değil, tam aksine, son bir kez daha görmek için gelmişlerdi. Attila’nın kollarıyla bacaklarındaki kasları incelemiş, sanki bir at pazarlığı yapıyormuş gibi ellerinin işaret ve baş parmaklarıyla dudaklarını kaldırarak dişlerini

incelemiş, sonra da çenelerinin arasına yarı yarıya kemirilmiş bir tahta parçası sokmuşlardı. Attila bu muamele karşısında tüm Ravenna Limanı'ndan duyulabilecek kadar yüksek bir sesle bağırmayı düşünmüştü. Bunu yapmaya henüz kesin olarak karar vermeden önce, uzaklardan başka imdat çığlıkları gelmişti kulağına. Fakat bu acı dolu sesler, gülüşmeler ve alaylar arasında boğulup gitmişti.

Hayır, bu rıhtımda ne bir köle sesini duyurabilirdi, ne de gemilerin birinde bulunan bir tutsak kendisine yardımcı olacak bir el bulabilirdi. İmparatorluk sarayının, kiliselerin ve manastırların limanında, çirkin çığlıklar atan martılar bile gemilere yüklenen hayvanlardan ve balyalar halinde bağlanmış insanlardan daha fazla haklara sahipti.

Batı Roma imparatorunun köle tacirieri ona olan ilgilerini pek çabuk yitirmişlerdi. Artık onunla tek kelime konuşmadıkları gibi, sorularına da cevap vermiyorlardı. Özenle sarılarak rulo haline getirilmiş birkaç duvar halısı ile keten bezleriyle kaplanmış büyük sandıkların Sarmat gemisine sağ salim yüklenmesi, onlar için çok daha önemliydi.

Tüm bunların gerçekleşmesi yarım gün bile sürmemişti. Attila, tüm bu zaman zarfında olanların tümünün önceden planlanmış olduğu duygusunu içinden bir türlü atamıyordu. Ilık bir akşam rüzgârında tümüyle açılmış yelkenle kuzeye doğru yol alıyorlardı. Dört Sarmat kadını, üzerinde bulundukları gemiye de en az atları kadar başarıyla hakim oluyorlardı. Çok yavaş ilerlemelerine rağmen ne bir sabırsızlık, ne de bir acele belirtisi gösteriyorlardı.

Svanhild iki sağ arka taraftaki küpeşte duvarına yaslanmıştı. Bu arada grubun lideri olarak ortaya çıkan genç kadın, sağ kolunu çapraz arkaya uzanan yan küreklerden birinin üzerine koymuştu. Akşam rüzgârı gemiyi ancak belli belirsiz hareket ettirecek kadar hafif esiyordu. Karanlık gökyüzünde küçük ışık noktacıkları halinde beliren yıldızlar iyiden iyiye görünür olduklarında, rüzgâr tümüyle dindi. Sadece avuç içi yüksekliğinde olan birkaç dalga yavaşça gemiyi okşuyordu. Sarmat kadınlarının hiçbiri konuşmuyordu. Svanhild üç ve dört birbirlerine bakarak kısaca başlarını salladılar, sonra da sandıkların ve balyaların üzerinden yelken direğinin neredeyse yarısına kadar tırmandılar. Özel komutlara gerek görmeden iki kalın halat yakaladılar ve tahta mahfazalarının içinden kendilerine doğru çekmeye başladılar. Bu arada geminin ön tarafında oturan Attila, Sarmat kadınlarının büyük yelkeni yavaş yavaş toplamalarını izliyordu. Kadınlar işlerini bitirince ana direğe bağlı olan yatay direği yerinden sökerek aşağı sallandırdılar. Attila gemiyi oluşturan parçaların tek tek isimlerini bilmiyordu, fakat onların her birinin en az bir koşum takımını oluşturan parçalar kadar gerekli ve iyi düşünülmüş olduğunu fark etmişti.

Yelkenin toplanmasından sonra Svanhil pişmiş topraktan yapılma küçük bir yağ lambasının her iki ucunda bulunan fitili bir çakmak taşı yardımıyla yakarak, lambayı sol küpeşte duvarının üzerine koydu. Gece o kadar sakindi ki, lambanın fitillerinden çıkan ince duman sütunları neredeyse dimdik bir şekilde göğe yükseliyordu.

Bu dört genç kadının garip davranışları artık Attila'yı şaşırtmıyordu. Sadece bir kez içlerinden biri ona yaklaştı ve sirkeli su içirdi.

“İhtiyacını gidermen gerekiyorsa söyle” dedi ona. “Genç Hun kahramanı utanacak olursa, bir süre için arkamızı dönebiliriz...”

Bu sözleri diğerleri de duymuştu. Kısaca güldüler, fakat bu konuyla fazla meşgul olmadılar. Attila dişlerini sıktı; istese de istemese de kızın söylediklerini yapmak mecburiyetinde olduğunu biliyordu.

Buna rağmen yine de Sarmatların neden ileri doğru hareket etmek yerine çarşaf gibi denizin tam ortasında durduklarını kendi kendisine sorup duruyordu. Kürek çekebilir ya da imparatorluk şehrinin kuzeyindeki küçük koylara demir atabilirlerdi. Fakat anlaşılan kadınlar geceyi Adriyatik Denizi'nin tam ortasında geçirmek istiyorlardı.

Uzak ve düzülkenin üzerindeki gökyüzünde görülen son kırmızı ışık şeritlerinin de gözden

kaybolması oldukça uzun sürdü. Saatler birbirini kovalıyordu. Attila'nın başı birkaç kez öne düştü. Fakat sadece çok kısa süreli bir uykuya dalabiliyordu, çünkü vücudu yana devrildiği anda bileklerindeki bağlar canını korkunç derecede yakıyordu.

Sarmat kadınlarının kendi aralarında giderek daha fazla fısıldaşmaya başladıkları zaman, vakit gece yarısını çoktan geçmiş olmalıydı. Başlangıçta Attila'nın duyamayacağı kadar alçak bir sesle konuşuyorlardı, fakat Hun delikanlısı daha sonra bir kez daha “*Chrysoskeras – Altın Boynuz*” kelimesini duydu, fakat “*Classis*” veya “*Aquileia*” kelimelerini işitememişti.

Kadınlar seslerini giderek yükseltiyor ve sabırsızlanıyorlardı. Sonunda Attila'nın kendilerini duyup duymadığını umursamamaya başladılar. Artık açıkça kavga etmeye başlamışlardı. Buna rağmen Attila neredeyse tek kelime bile anlamıyordu. Kadınların birbirlerini itham ederken kullandıkları dil, kim bilir doğunun hangi ücra köşesinde konuşulan bir lehçeydi... Tartışma esnasında arada sırada kendi ismini de duyar gibi oluyordu. Sonra babasının, amcaları Ruga, Oktar ve Aybars'ın, bazen de diğer Hun hanları ile Got krallarının isimlerinin zikredildiğini fark etti.

Ve bir süre sonra Svanhild ikinin ağzından çok açık bir şekilde Bleda isminin çıktığını duydu.

Attila ilk anda doğru duymadığını düşündü. Adriyatik Denizi'nin ortasındaki bu Sarmat kadınları, Amazonlar veya korsanlar, nasıl olur da asla Tuna'nın ötesine geçmemiş olan bir Hun gencinin ismini duymuş olabilirlerdi?

“Bleda! Bleda! Bleda!” diye kükredi bir kez daha Svanhild iki.

Aynı isim üç defa arka arkaya! Hem de o kadar öfkeli bir şekilde söylenmişti ki, artık Attila'nın hiçbir şüphesi kalmamıştı. Bu kadınlar kardeşini tanıyor, en azından onun kim olduğunu biliyorlardı! Aynı anda kulağına çarpan başka bir isim bu şüphesini doğruladı:

“Gemi gelecek!” diye bağırdı kadınların en genci Latince olarak. “Hem de Aetius'la birlikte...”

Attila elinde olmadan nefesini tuttu. En çılgın hayallerinde bile böyle bir şeyin olabileceğini düşünmemişti. Fakat sonra karmaşık düşünceleri yavaş yavaş ince işlenmiş bir desen gibi birleşmeye başladı. Kendisinin yerinde bir şaman, ya da başka herhangi bir Hun olsaydı, böyle bir durumda suyun akıntısını ve gücünü, ışığı ve renkleri değerlendirerek neler olabileceğini anlamaya çalışan bir balık gibi davranırdı.

Fakat Attila sadece tüm duyularını değil, öfke ve tiksinti duygularını da harekete geçirmişti. Çiftleşmek isteyen bir aygır, karşısında kızışmış dişileri gördüğü zaman nasıl yelesini kabartıp başını arkaya atar, üst dudaklarını burun delikleri kabaracak kadar geri çekip dişlerini meydana çıkarırsa, Amazonların tutsağı olan Hun delikanlısı da öfke dolu bir çığlığı güçlkle bastırabiliyordu. Kendisini ve ruhunun çığlıklarını ele vermek niyetinde değildi! Roma'da öğrendiği şekilde adım adım düşünmeye, her türlü veriyi dikkatle tartmaya, ölçüp biçmeye çalıştı... Ta ki kendisine kasılan karnı değil, akli cevap verene kadar!

Attila'nın bir türlü anlayamadığı bir şey vardı. Büyük Kağan Karaton'un karargâhında bir rehine olan Aetius, nasıl olur da bir gemiyle Adriyatik Denizi'nin ta ortasına gelebilirdi? Veya Bleda Roma'nın düştüğünü nasıl öğrenebilirdi? Roma lejyonlarının habercileri bile günde birkaç kez at değiştirmek suretiyle bu haberi oraya en az iki haftada ulaştırabilirdi. Elbette ki bazı haberler *Imperium Romanum*'u daha kısa sürede kat ediyordu, fakat bu durumlarda sadece atlı habercilerin değil, boru, duman ve semaforların da kullanıldığını çok iyi biliyordu. Oysa ne Roma'da, ne de Ravenna yolunda böyle bir şey görmüş veya duymuş değildi!

Buradan çıkartılacak sonuç, Ebedî Şehrin düşüş haberinin bir şekilde duman ve ses işaretleriyle Tuna'ya, hatta oradan da şeytanî rüzgârların yardımıyla Konstantinopolis'e kadar ulaşmış olmasıydı. Başka bir deyişle Chrysoskeras'a, yani Altın Boynuz'a...

“Bu haberin bir şekilde oralara ulaşmış olması mümkün” diye mırıldandı Attila kendi kendine.

“Fakat geri dönmesi değil!”

İşte mesele buydu! Güneşten, bulutlardan veya göklerdeki kuşlardan başka hiç kimsenin bu kadar kısa bir sürede Roma’dan Karpatlara, oradan da Transilvanya Dağları’na gidip, Ravenna’ya geri dönmesi mümkün değildi!

“... göklerdeki kuşlardan başka!” diye tekrarladı Attila kendi kendine.

Neler düşündüğünü ve mırıldandığını fark ettiği anda, tüm vücudu iliklerine kadar titredi.

Denizin üzerindeki engin ve sonsuz gecenin karanlığını sadece çift fitilli bir yağ lambası aydınlatmaya devam ediyordu. Tümü de birbirinden farklı bir şekilde parlayan ve görünen yıldızlardan oluşan gök kubbeden daha fazla ışık saçtığı ise söylenemezdi. Attila, şu anda neyin Roma’da geçirdiği o korkunç gecelerden daha farklı olduğunu, ancak şimdi yavaş yavaş anlamaya başlıyordu.

Derin sessizlik ve gemiye vuran küçük dalgaların belli belirsiz şapırtısı, anlaşılmaz bir şekilde onun yorgun düşmemesini sağlıyordu. Attila şaşkınlıkla Sarmat kadınlarından korkmadığını, hatta onlara kızgın bile olmadığını fark etti. Gerçi onlar kendisini tutsak etmiş, elini kolunu bağlamış ve isteği dışında bu gemiye bindirmişlerdi, fakat aynı zamanda o âna dek sadece bozkırın sonsuzluğunda ve Aşağı Tuna düzlüklerinde bulunduğunu düşündüğü bir şeyi de geri vermişlerdi.

Gök kubbe çok yüksekteydi. Hiçbir gemi halatının, yelken direğinin ve küpeşte duvarının görüş açısını kapatmayacak şekilde arkaya yaslandığı, sonsuz boşlukla arasında hiçbir şey kalmayacak şekilde yukarı baktığı zaman, tıpkı çocukluğunda olduğu gibi yukarılara tırmanıyor, yıldızlarla ve tanrılarla kucaklaşabiliyordu...

Dört Sarmat kadını karınlarını doyurmuş, sonra da birbiri ardına soyunarak küpeşteden denize atlamışlardı. Attila mükemmel vücutlarını büyük bir hayranlıkla seyretmişti. Greka’ya hâlâ âşık olmasına ve onun için endişelenmesine rağmen, çıplak Amazonlar gemiye geri döndüklerinde, ıslak saçlarını salladıklarında ve büyük havlularla birbirlerinin vücutlarını kuruladıklarında, içindeki heyecan duygusunu bastırmaya bir türlü muvaffak olamamıştı...

Kadınların olağanüstü güzellikte, dimdik memeleri vardı.

Bu arada onlar da eski sükûnetlerine kavuşmuşlardı. Attila, yıldızların gizemli sembol ve işaretlerini incelerken, yarı uyur yarı uyanık bir durumdaydı. Acaba kendisine ayıracak bu kadar zamana ve böylesine derin bir sessizliğe en son ne zaman sahip olmuştu?

Ansızın kadınların alçak sesle mırıldanmaya başladıklarını fark etti. Bir süre boş yere onların ne söylediklerini anlamaya çalıştı, sonra ansızın kendisini tümüyle onlardan biriymiş gibi hissetti. Svanhild iki, ancak derin bir trans durumundaki bir şamanın yapabileceği gibi, boğuk ve son derece gizemli bir sesle konuşuyordu:

“Yabancı ülkelerde at koşturan kız kardeşlerim, duyun beni! İnsan ırkının son özgür kadınları, sesimi dinleyin! Tüm dünya krallarının ve soylularının efendisi olan, tüm canlılara yaşam dağıtan Büyük Ana Gaia’nın sesini işitin! Hunların yaşadığımız yerlere gelmeleriyle birlikte, her şeyin nasıl karıştığını bir de benim ağzımdan dinleyin...”

Kadın giderek daha güçlü, daha kudretli, fakat öfkeden eser bile bulunmayan bir sesle konuşmaya devam ediyordu. “Hristiyanların zamanına göre üç yüz yetmiş dört ile üç yüz yetmiş beş yılları arasındaki uzun ve karanlık kış, her zamankinden daha soğuk ve sert geçmişti. Toprak ilkbahara kadar kaskatı donmuştu ve pek çok kavim hayvanları için yiyecek bulamıyordu. Yeni doğan yavrular kısa sürede ölüyor, insanlar da ancak açlıktan ölen bu hayvanların etlerini yiyerek hayatta kalabiliyorlardı. Soğuk bir türlü sona ermek bilmiyordu. Ve sonra, pırıl pırıl, fakat hâlâ buz gibi olan bir günde, yaşamını yitirmiş uçsuz bucaksız toprakların ötesinden bir çığlık koptu... Yer ta

derinliklerine kadar sarsılıyor, davulların boğuk sesleri kulakları uğuldatıyor, bulutlardan ve gök gürültüsünden daha hızlı küçük atların gölgeleri üzerimize düşüyordu... Kılıçlar parlıyordu... ve dağınık saçlar... Büyük ve sessiz, savunmasız Tanais Nehri'nin donmuş sularını o zamana kadar aşmış olan her şeyden daha vahşi...”

“Ey kız kardeşler! Ey kız kardeşler!” diye atıldı Svanhild üç. “Acı dolu ağıtlar ve büyük bir ıstırap duyuyorum!”

“Umutsuzca dövüşen erkeklerin kanı...” diye bağırdı Svanhild iki, “... karların içine damlıyordu... Sonra sıra kadınlara ve çocuklara geldi... Zafer sarhoşluğu içinde öldürülen hayvanların kanı, tecavüze uğrayan kadınların bacaklarının arasından akan kan... gözyaşlarıyla karışmasına rağmen kızılığından hiçbir şey yitirmiyordu. Günler boyunca, haftalar boyunca, hatta ilkbahar geldiği zaman bile...”

Kadınlar daha önce sık sık yapılan bir ayindeymiş gibi hep bir ağızdan mırıldanmaya başladılar. Dile getirdikleri bu korkunç, korkunç olduğu kadar gerçek tecrübe, bizzat yaşadıkları bir şey değildi. Kuşaktan kuşağa, anneden kızına aktarılmış, bir sembole dönüşerek hiçbir silahın parçalayamayacağı bir sertliğe kavuşmuşlardı.

“Sadece bir soğuktan diğerine kaçmaya çalışan, bitkin ve ümitsiz Hunlar için” diye devam ediyordu şarkısına Amazon, “açlıktan ya da savaştan ölmek arasında bir fark yoktu. Bu yüzden de bir tek olsun tutsak almıyorlardı. En güçlü krallarının ismi Balamir’di. Bu kral savaşçılarıyla birlikte Amelung kralı Vinitharius’un Gotlarının üzerine saldırdı.”

“... fakat Vinitharius, Hunların sonradan krallığını yok edecekleri Hermanerich’in oğullarından biri değildi!” dedi Svanhild üç. “Tüm yaz boyunca, bir dahaki kışa kadar fatihler dur durak bilmediler. Kazandıkları büyük zaferlerin sarhoşluğu içinde Tuna ve Karpatlar arasında bulunan ve kendilerine batı yolunu açan kapıya kadar ilerlediler. Sonra Tuna Nehri’ni de Danaper, Danaster ve Tanais nehirlerinde olduğu gibi buzla kaplı olmamasına rağmen kolayca aştılar.”

“İmparator Caracalla’nın Aşağı Tuna’dan Karpatların güney yamaçlarına kadar uzanan duvarını ve diğer Roma kalelerini aşmak onlar için çocuk oyuncağı olmuştu.”

“İmparator Hadrian’ın *Imperium Romanum*’un doğu sınırına kurdurduğu meşhur Limes, artık sadece uzak bir anıdan ibaretti.”

“Böylece pek çok kavmin Roma İmparatorluğu’nun sınırlarına akın etmesine neden olan yeni bir dalga harekete geçmişti...”

“Ve her yanda kavimlerin ve halkların, imparatorların ve halkların, insanların ve güçlerin birbirine girmesine neden olan bu fırtına henüz sona ermiş değil!”

“Söyleyin bana, denizlerin ve karaların kız kardeşleri, bunların arasında en güzeli nedir?”

“Dalgaların tepesindeki bembeyaz köpükler!” dedi kadınların hepsi bir ağızdan büyülü bir dua okur gibi. Sonra da neşeyle güldüler. Attila ürperdi. Bir an sonra ise duyduklarının bir rüya mı, yoksa gerçeğin ta kendisi mi olduğunu bilemiyordu...

Küçük bir kalyon onlara doğru hızla yaklaşıyordu. Sarmatların ticaret gemisi hâlâ dümdüz denizin üzerinde yerinden kıpırdamadan beklemekteydi. Çift fitilli lamba çoktan sönmüştü. Bunun yerine Sarmat kadınları geminin kış tarafındaki direğin üzerine altın yaldızlı, pırıl pırıl parlayan bir Roma kartalı, yönünü kuzeye doğru çevirmişlerdi. Svanhild üç, kucağındaki cilalı metal bir levha ile doğmakta olan güneşin ışınlarını kartalın üzerine tutuyor, onun kalyondan görülmesini sağlıyordu.

Attila, güneş ışınlarıyla yapılan bu olağanüstü oyuna büyülenmiş gibi bakıyordu. Başlangıçta altın yaldızlı kartaldan yayılan uzunlu kısalı yansımaların tesadüfi olduğunu düşünmüştü, fakat sonradan kalyonun cevap verdiğini fark etti.

Bunu biliyorlardı! Hunların da bozkırın enginlerinde kullandığı bu ayna oyununun ne anlama geldiğinin farkındaydılar!

Aynı anda bu iki geminin mürettebatının birbirini tanıdığını, ya da en azından birbirlerinin ışık sinyallerini anladıklarını kavradı. Kalyonun Sarmatların gemisinin yanına yanaşması yarım saat bile sürmemişti. Attila, üzerine mavi renkli büyük gözlerin çizilmiş olduğu deri rüzgârlığın arkasında kaç kişinin bulunduğunu bilemiyordu. Küpeşte duvarları boyunca, kendisinden daha yaşlı olmayan yaklaşık yirmi kadar kürekçi saymıştı. Belli belirsiz bir davul sesi ile kürek çekmeye son verdiler ve ayağa kalkarak hareketsiz bir şekilde beklemeye başladılar.

Kürekçiler, açık mavi gömleklerin üzerine, koyu mavi pelerinler atmışlardı. Sanki uzun kollu kışlık gömleklerin üzerine, kolsuz birer yazlık gömlek giymiş gibiydiler. Attila bu elbise düzeninin ne anlama geldiğini anlayamamıştı. Benzer bir şeyi ne Ravenna Limanı'nda, ne de Tiber veya Tuna üzerindeki Roma gemilerinde görmüştü.

Svanhild üç ve dört onun bulunduğu yere gelerek, onu bir süre tepeden tırnağa incelediler. Birbirlerinden farklı gemilerin her ikisinden de çıt bile çıkmıyordu. Sadece denizin hâlâ kurşunî renkte olan suyu, yorgun bir şekilde gemileri yavaşça okşamaktaydı.

“Ne... ne oluyor?” diye sordu Attila. Genç kadınların karşısında kendisini daha önce hiç bu kadar rahatsız hissetmemişti. Kendisinden ne istediklerini bir türlü anlayamıyor, iki gecenin olayları arasında en küçük bir ilişki bile kuramıyordu. Ne duyuları, ne de greko-romen mantık sistemiği ona yardımcı olmuyordu. Sarmat kadınlarının kendisini kumsalda çıırılçıplak yakalamaları ile bir gün sonra denizin ortasına taşımalarının akla yakın bir nedenini tüm çabasına rağmen bulamıyordu.

“Yazık” dedi Svanhild üç alay ve üzüntü dolu bir sesle. Sonra elini kemerinde asılı olan bıçağa götürdü ve altın yaldızlı kınından yavaş yavaş çekmeye başladı. Bıçağın keskin kenarı güneş ışınları altında pırıl pırıl parlıyordu.

Attila kadının bu hareketine şaşırmamıştı. Onlardan biri artık hayatta değildi. Arkadaşlarının ölümüne aldırış etmez görünmelerine ise en başından beri şüpheyile yaklaşıyordu. Öte yandan bu âna kadar onu geride şahit bırakmadan öldürmeleri işten bile değildi... İsteselerdi o kumsalda çıplak olarak, sonra limanda, sonra da açık denizde işini kolaylıkla bitirebilirlerdi.

Attila, gözlerini güzel Sarmat kadınının elinde parlayan keskin bıçağa dikmişti. Yeteri kadar hızlı ve becerikli olduğu takdirde, kalyonun güvertesinde bulunan insanların kulağına en küçük bir ses bile gitmezdi. Fakat kadın bunu yapmak istiyor muydu? Aradan geçen bunca zamandan sonra bunu gerçekten yapacak mıydı?

Attila yavaşça derin bir nefes aldı. Hayır. Kadın kendisini öldürmeyecekti. Bu arada iki tane isim zihninde çınlayıp duruyordu. Bleda'nın tüm bu işlerle ne ilgisi vardı? Ya Aetius? Amcası Aybars'ın bu olayda parmağı olabilir miydi? Amcası kendisine neler anlatmıştı? Hemen hemen hiçbir şey. Tuna'nın güney ve kuzey çayırlarında hayvanlarını otlatan Hunlar hakkında ise kulağına en küçük bir fısıltı bile gelmiş değildi...

Svanhild üç yavaşça onun başının üzerinden denize tükürdü.

Sonra yere eğilerek Attila'nın bileklerindeki ipleri sert ve acı verici bıçak darbeleriyle kesmeye başladı. Bir kere, iki kere... ve nihayet kurtulmuştu.

“Oraya gideceksin!” dedi Sarmat kadını emredercesine ve çenesiyle kalyonu işaret etti. Bakışları alev saçıyordu. Aynı anda diğer geminin rengârenk boyalı deri güneşliğinin altından Roma atlı birlikleri subayı üniformasına bürünmüş orta boylu, ince yapılı genç bir adam çıktı. Kahverengi kısa saçları, Roma'daki en son erkek modasına göre düzenlenmiş yüzlerce küçük kıvrım şeklinde ince uzun başını kaplıyordu.

Genç adamın kaşlarının hizasında hafifçe kabarık, fakat geniş bir alnı, özenle alınmış kaşları, düz

bir burnu, köşelerinde alaycı bir ifade bulunan keskin hatlı dudakları ve ortası çukur güçlü bir çenesi vardı.

Attila, şimdiye kadar hiçbir Romalıyı bu subay kadar uzun incelememişti. Doğruca onun alışılmadık derecede açık renkli, zeki ve aynı zamanda tehlikeli gri gözlerinin içine bakıyordu. Gözleri, şimdiye kadar gördüğü Romalıları nazaran, birbirlerinden oldukça ayırdı.

Genç adamın üniformasında göze çarpan *duplicarius* rütbesi, onun otuz kişiden oluşan bir atlı birliğin komutan yardımcısı olduğuna işaret ediyordu. Üniformasının altında kürekçiler gibi çiftli mavi gömlek kombinasyonu vardı. Üzerindeki deri pullardan oluşan ve kalçalarına kadar uzanan deri zırhın öylesine yeni bir görünümü vardı ki, şimdiye kadar bir tek ciddi saldırıyı savuşturmuş olması mümkün değildi. Zırhının sol tarafında avuç içi büyüklüğünde altın yaldızlı bir sembolün bulunması ise daha da ilginçti. Böyle bir *phalerae* ancak uzun ve zorlu bir seferden sağ salim kurtulmayı başaran ve bu arada büyük yararlık gösteren savaşçılara verilirdi. Fakat bu sembolü esas ilginç kılan, onun muhtemelen bütün *Imperium Romanum*'da tek ve benzersiz olmasıydı – çünkü altın yaldızlı sembolün üzerinde Attila'nın kabilesinin işareti vardı: Işık saçan güneş ve onun üzerinde uçan bir kartal...

“Seni selamlıyorum, Attila” dedi Romalı.

“Ben de seni selamlıyorum, Aetius, eğer gerçekten Aetius isen...”

“Ben Aetius’um.”

“Hakkında çok şey duydum.”

“Ve ben de yollarımız bir sene önce ilk kez kesiştiği zaman, seni neredeyse bir ölü olarak görmüştüm...”

“Tüm bu olup bitenleri sen mi planlayıp yürürlüğe koydun?”

“Hayır” dedi Romalı. “Bu güzeller sana çok mu sert davrandılar?”

Attila başını salladı. “Hayır, aslında ben onlara fazla kaba davrandım” dedi ve etrafına bakındı. Dört Sarmat kadını gemilerinin ana direğine yan yana yaslanmışlardı. Yüzlerinde malını varması gereken yere sağ salim teslim eden ve cebi şingirdayan altın paralarla dolu bir tacirin gülümseyişi vardı. Attila, kalyondaki genç erkeklerin hiçbirinin ıslık çalmaya veya dilini şaklatmaya yeltenmediğini ancak şimdi fark etmişti. Sanki üzerlerinde kalçalarını ancak örten ince bir gömlekten başka bir şey bulunmayan, güneşten yanmış bu genç ve güzel kadınları fark etmemişlerdi bile...

Attila tekrar Aetius’a döndü. Bu arada elinden geldiği kadar belli etmemeye çalışarak, sızlayan bileklerini ovuşturuyordu.

“Beni yakalamaları için onları sen mi gönderdin?” diye sordu bir kez daha. “Neden? Tüm bunların ne anlamı var?”

Karaton Kağan’ın karargâhında Roma İmparatorluğu’nun rehinesi olarak bulunan genç adam sadece güldü ve omuzlarını silktili. Sonra öne doğru birkaç adım attı. Geminin sağ tarafındaki kürekçiler birtakım halatları kavrayarak, öbür taraftaki kürekçilerin başlarının üzerine ulaşınca kadar çektiler. Gemiler rüzgârın yardımına gerek kalmadan birbirlerinden ayrılmışlardı.

Attila, Romalının kendisine elini uzattığını fark etti.

“Seni Aquileia’ya götüreceğim” dedi ve onun gemiye atlamasına yardım etti. Attila, geminin iç tarafında bulunan adamların silahlarına takılarak tökezlemişti.

Bu kez deri rüzgârlığın arkasından başka bir adam daha çıkmıştı. Yaşı diğerlerinin neredeyse iki katıydı ve Doğu Romalılar gibi sakal bırakmıştı. Zaten gemideki tek sakallı da oydu. Kalyonun sağ tarafındaki adamlar küreklerini yukarı kaldırdılar. Sanki bu işi daha önce defalarca kez yapmış gibi, içlerinden dördü Sarmat kadınlarının yük gemisinin güvertesine sıçradı. Başka dört adam da kalyonun güvertesine çıktı. Yük gemisindeki adamlar, diğerlerine çeşitli balyalar, kutular, sandıklar, çuvallar,

fiçılar ve son olarak da Hun usulünce bağlanmış deri keseler aktardılar. Tüm bunlar tek bir emre gerek kalmadan, tek kelime etmeden ve rüzgâr hızıyla yerine getirilmişti.

Adamlar tekrar eski yerlerine geçtiklerinde yavaşça soluyorlardı. Kalyon, daha önce Sarmatların gemisi gibi, neredeyse güvertesine dek suya gömülmüştü. Boğuk ve kısa bir davul sesiyle kürekçiler yerlerine oturdular ve kıpırtısızca diğer emri beklemeye başladılar.

“Hey, yakışıklı Romalı” diye bağırdı Svanhild iki kendi gemisinden. “Bize borçlusun!”

“Borcumu kabul ediyorum!” diye bağırdı Aetius açık ve anlaşılır bir sesle.

“Bunu sakın unutma!” diye bağırdı Svanhild dört. “Her birimize ayrı ayrı...”

Attila ilk kez genç Romalı kürekçilerin yüzlerinde bir disiplinsizlik belirtisi görüyordu. Kürekleri hep birden suya batırırken, yine hep birlikte kötü kötü sıırıtmaya başlamışlardı...

Attila'nın beklediğinden çok daha hızlı bir şekilde yol alıyorlardı. Genç Hun, ağzına dek yüklü böyle bir kalyonun hangi hızlara ulaşabileceğini anlayınca, şaşırıp kalmıştı. O zamana dek gemilerin sadece rüzgârın ve kürekçilerin güçlerine bağımlı olduklarını düşünmüştü. Fakat şimdi bu su taşıtlarının Hunların keçe kaplı büyük arabaları gibi davranmadığını görüyordu. Aksine bunlar konuşulabilen, hatta denizin derinliklerindeki su şeytanlarının sözünü dinleyen canlı varlıklar gibi hareket ediyorlardı.

Attila, kalyonun katlanmış yelkenlerinin birinin üzerine oturmuş, keyif yapıyordu. Bir yandan elindeki kurutulmuş et parçasını dişliyor, diğer yandan da suyla inceltilmiş beyaz şarap dolu kadehi yudum yudum boşaltıyordu. Kurutulmuş et, Romalıların balık artıklarından yaptıkları keskin kokulu sos yerine, fındık kokuluydu. İlk iki gece boyunca Amazonların yanında sadece sirkeli su içtiğini, fakat hiçbir şey yemediğini ancak şimdi fark ediyordu. Buna rağmen etin yanında verilen beyaz ekmeği geri çevirmişti. Bu besin maddesi ona rehine olarak geçirdiği günleri çok acı bir şekilde hatırlatıyordu.

Lejyonerler, elindeki tek tokmakla davula vurarak tempo tutan görevliye uyararak, var güçleriyle küreklere asılıyorlardı. Her altmış darbede bir, beş darbelik bir mola veriliyor, hemen sonra süratin gereğinden fazla azalmasına meydan vermeden yola devam ediliyordu. Ancak altı kere altmış darbeden sonra adamlar altmış darbelik büyük bir mola verebiliyorlardı. Bu arada kalyon da tümüyle hareketsiz kalıyordu. Kürekçiler ise ellerini dua etmek üzere birleştiriyor, bir şeyler içiyor veya yiyor, göğüslerindeki ve enselerindeki teri kuruladıktan sonra, küpeşte duvarından aşağı gereğinden fazla sarı yaylar çizerek işiyorlardı.

“Lanet olsun, daha fazla içmelisiniz!” diye bağıırıyordu bunu gören sakallı adam boğuk bir sesle. Oysa genç adamların hepsi de kendilerine verilen sirkeli suyu, ilk koşusundan dönen genç bir tay gibi bir dikişte bitiriyorlardı.

Bu kalyon aslında tek güverteli küçük bir gemiydi. Attila, *Imperium Romanum*'un ilk zamanlarında, Yunanların düşmanları üzerine iki yüz kişi taşıyabilen gemiler gönderdiklerini duymuştu. Bu deniz canavarları ilk hamlede düşman gemisinin bir tarafındaki küreklerin tümünü kırıyor, sonra da ani bir dönüşle bir koç gibi tos vurarak suyun dibine gönderiyorlardı.

Bu küçük Doğu Roma kalyonu ise bunu başaracak kudrette değildi. Ne diğer gemilere rampa etmek için bir düzeneği vardı, ne de düşman gemilerine üzerleri çivilerle kaplı tahta blokları gönderecek mancınıkları. Hatta kürekçiler düşman gemisinin halatlarını kesmek için uçları oraklı uzun mızraklara bile sahip değillerdi. Kısacası bu gemide Attila'nın Roma'daki silah depolarında gördüğü malzemelerin hiçbiri yoktu ve adamlar en fazla göğüs göğüse savaş için silahlanmışlardı.

Attila, Roma ile Cermen savaş usulleri arasındaki gerçek farkı neden hâlâ anlayıp kavrayamadığı konusunda kafa yorup duruyordu. Arada mutlaka bir fark vardı, daha doğrusu, bir fark olmalıydı!

Gariptir ki kalyona Batı Romalılar değil, Konstantinopolis emrindeki iki siyah sakallı Alan komuta ediyordu. Attila bu adamların varlığının farkına yeni varmıştı. Baba Aspar ve oğul Ardabur, Doğu Roma donanmasının yüksek rütbeli subaylarıydı. Hatta Attila daha önce onların isimlerini duyduğunu hatırlıyordu. Ataları İran'dan Kafkaslara kadar at sürmüş ve orada kendi krallıklarını kurmuşlardı. Yarım yüzyıl kadar önce ise Kara Hunlar tarafından mağlup edilmiş ve boyundurukları altına alınmışlardı.

Aetius henüz onunla pek fazla konuşmuş değildi. Sadece bir kez yanına gelmiş ve ona Aspar, Ardabur ve kalyon hakkında birkaç çift laf etmişti:

“Şu anda nerede bulunduğunu bilmek istiyorsun, değil mi?” diye sormuştu ona. “Kendini bir Doğu Roma savaş gemisinde şeref misafiri addedebilirsin!”

“Bizans'tan gelen bir savaş gemisinin Batı Roma'ya ait *Mare Hadriaticum*'da ne işi var? Burası onlara ait değil ki!”

“Çok doğru, fakat *Mare Hadriaticum*'un hemen başlangıcında, İtalya'nın güneydoğu ucunda iki devlet arasındaki sınır *Mare İonicum*'dan geçerek Afrika'daki *Mare Libycum*'a kadar dümdüz bir hat şeklinde uzanır. Aynı hat orada Batı Roma'yı *Dux Tripolitanae* ve Doğu Roma'yı *Dux Libyarum* olarak ikiye ayırır. Bu iki imparatorluğun kuzey sınırının Tuna Nehri olduğunu biliyordun. Böylece güney sınırlarını da öğrenmiş oldun.”

“Bu söylediklerini harita üzerinde incelemiştim” demişti Attila aslında bunları daha önce hiç duymamış olmasına rağmen. Birkaç saat sonra, denizin üzerindeyken bile kimsenin vazgeçmek istemediği öğle istirahati sona erince, Aetius tekrar onun yanına gelmişti. Elinde bir testi su katılmamış şarap vardı.

“İster misin?”

“Nasıl, gün ortasında mı?”

“Sen susuzluğunu güneşin durumuna göre gideren bir hayvan mısın?”

“Hayvanlar hakkındaki bu saçmalığı sana kim anlattı?”

“Hiç kimse” dedi Aetius ve güldü. “Sadece Hunların ve hayvanlarının otlaklarda buna ne kadar dikkat ettiklerini gördüm...”

Attila omuzlarını silkti. “Hiç dikkatimi çekmemiş” dedi canı sıkkin bir tavırla. Aetius onun sağ omzuna bir şaplak attı. “Neyin var, küçük?”

“Bana bir daha asla ‘küçük’ diye hitap etme!” diye kükredi Attila aynı anda. “Bir daha asla, duyuyor musun! Ben sizin bir köleniz, azatlıınız, bağımlınız veya müttefikiniz değilim!”

“Yavaş, yavaş!” diye karşılık verdi Aetius hiç tereddüt etmeden. “Sadece dostça söylenmiş bir sözdü, be adam!”

“Ben senin dostun da değilim! Bunu kafana iyice sok, Aetius! Uzun süre Romalıların ekmeğini yemek zorunda kaldım! Roma'da geçirdiğim bir yıl bana yetti de arttı bile – hem de tüm zamanlar için!”

“Tamam, tamam” dedi Aetius onu yumuşatmaya çalışarak. “Şimdi en azından Bleda'nın beni uyarmak istediği konu hakkında bir fikir sahibi oldum! Aslına bakarsan sen kardeşinin anlattığından da heyecanlı ve dik kafalısın!”

Bir anda Attila'nın kanı beynine sıçradı. Fakat yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissettiği anda, çocukça öfkesini gizlemeyi başaramadığı için kendisine kızmaya başladı.

“Evet, evet” diye homurdandı sonra, “ben ne kadar öfkeli bir mizaca sahipsem, o da o derecede sinsisi!”

“Bu söylediğinin doğru olduğunu ben de onaylayabilirim” dedi Aetius. Attila, Romalının sesinin değiştiğini hemen fark etmişti. Artık kulakları uğuldamıyordu. Aetius'un elindeki şarap kadehini

kaparak, büyük bir yudum içti. Beyaz şarap o kadar soğuktu ki, sanki onu bir ipin ucuna bağlayarak uzun süre denizin derinliklerinde bekletmişlerdi.

“Bakıyorum güneşin altında bile içiyorsun!” dedi Aetius gülümseyerek.

“Sadece susadığım zaman” diye karşılık verdi Attila. “Ve bana şarap getiren adamdan cevap almayı istediğim zaman...”

“Tüm bu zaman zarfında seni dikkatle gözledim” dedi Aetius ve başını salladı. “Merakını ve bilgiye olan susamışlığını ağabeylerinden daha iyi dizginleyebiliyorsun. Başlangıçta durup dinlenmeden sordukları sorular yüzünden az kalsın delirecektim!”

“Ben de çok soru soruyorum” dedi Attila açık bir şekilde.

“Evet, fakat sen bana saraylardaki kadın ve çocukların neler yaptığını, hadımların neden öküzler gibi yumuşak başlı olmayıp sinirli insanlar olduklarını, Batı Roma imparatorunun baldızını gerçekten herkesin ortasında dudaklarından öpüp öpmediğini, onunla yatıp yatmadığını, yoksa kendisini tavuklarla mı tatmin ettiğini sormuyorsun...”

“Sana neden böyle şeyler sorayım ki?” dedi Attila. “Nasıl olsa ben tüm bu soruların cevabını biliyorum.”

“O halde bana kendi sorularının neler olduğunu söyle. Sana ne anlatmamı istersin? Bu gemiyi mi? Mürettebatını mı? Bleda’yı mı? Yoksa Sarmat kadınlarını ve beni mi?”

“Tümünü, fakat yavaş yavaş” dedi Attila. “Bana gerçeği anlat... adım adım... senin bu şarabını yudum yudum içmem gibi...”

“Şarapla sana anlatacaklarımın ne ilgisi var?” diye sordu Aetius.

“Ben Roma’da bulundum” dedi Attila. “Orada *In vino veritas* denmez mi?”

“Pekâlâ” diye güldü o âna dek Attila’yla aralarındaki yaş farkını vurgulayan ne bir söz söylemiş, ne de bir hareket yapmış olan Aetius. “Birkaç cevabı hemen vereceğim, birkaçını da Aquileia’ya ulaştıktan sonra. Orada rüzgârın bu kadar çok kulağı yoktur...”

Aetius eliyle gökyüzünü işaret etti. Attila onun işaret ettiği yere bakınca, kuzeydoğu yönünden kapkaranlık bir fırtına bulutunun yaklaşmakta olduğunu gördü. Güneş ışınlarının henüz bulutların arasındaki büyük deliklerden suyun üzerine düşmesine rağmen, ufukta karanlık alanlar belirmeye başlamıştı. Ve küçük kalyonu karşı konulmaz bir şekilde çevreliyorlardı...

Attila, aradan iki saat geçtikten sonra Aspar ve Ardabur hakkında yanıltmış olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. İki Alan, denizcilikten onun tahmininden çok daha iyi anlıyorlardı.

“Aspar ve Ardabur, adamlarıyla beraber Aquileia’ya bir dostluk ziyaretinde bulunmuşlardı” dedi Aetius. “Kalyonun yaptığı bu büyük gezi, genç subay adaylarının eğitimine yardımcı oluyor. Aynı zamanda İon ve Adriyatik Denizi’nde sayıları giderek artan ve Doğu Roma, Suriye ve Yunan ticaret gemilerine saldıran korsanlara karşı bir tehdit unsuru oluşturuyorlar.”

Attila, Batı Roma’nın deniz kuvvetlerinin neredeyse yok denecek kadar az olduğunu çok iyi bilmesine rağmen, Aetius’a bu konuda da bir soru yöneltti: “Yoksa İmparator Honorius tüm denizleri Bizans hadımlarına mı terk etmek istiyor?”

“Terk etmek lafı çok iyi... Roma’nın düştüğünü öğrendiği zaman onun ne söylediğini biliyor musun? En sevdiği horozunun öldüğünü sandığı için, az kalsın hüngür hüngür ağlayacaktı... Evet, İmparator Honorius, en sevdiği horozuyla aynı ismi taşıyan Ebedî Şehri zaten asla sevmemiş, hatta onun Vizigotlar tarafından fethedilmesine kalbinin derinliklerinde memnun bile olmuştu...”

Ne var ki konuşmaya daha fazla devam edemediler, çünkü geç yaz fırtınası büyük bir hızla üzerlerine geliyordu.

Kürekçilerin tümü derhal küreklerini ve kendilerini sağlam halatlarla bulundukları yere sıkı

sıkıya bağlamışlardı. Kalyon, sahip olduğu dikdörtgen biçimli, bir köşesinden gevşekçe bağlanmış olan tek yelkeniyle doğruca fırtınanın üzerine gidiyordu. Bu arada koca dalgalar gemiyi sallamaya başlamışlardı. Aralarında Aetius ve Attila'nın da bulunduğu on adam, şiddetli rüzgârın büyük yelken üzerindeki baskısını dengeleyebilmek için, yüksek küpeşte duvarından aşağı eğiliyorlardı. Kalan adamlar ise teknenin içine dolan suyu tekrar denize boşaltmakla meşguldüler.

Attila başlangıçta denizin ortasındaki bu fırtınadan hoşlanıp hoşlanmaması gerektiğine karar verememişti. Hızlı bir atın üzerinde kırbaç gibi yağmuru ve çılgın fırtınaları yaşamak, artık üzerlerine dört bir yandan gelen dev dalgaların etkisiyle beşik gibi sallanmaktan bambaşka bir duyguydu. Dalgalar kalyonun üzerinden aşıyor, büyük bir şiddetle güverteye ve direklere çarpıyor, hatta büyük yelkenin üzerinde bile patlıyorlardı.

Attila içgüdüsel olarak tehlikeyi hissetmişti. Yağmurla ıslanmış keçe çadır brandalarının ve yurtların ne kadar ağır olabileceklerini iyi biliyordu. Büyük yelken denizin suyunu iyice çektiği zaman, bu ağırlığa hiçbir direğin ve hiçbir halatın dayanması mümkün değildi.

Üzerlerindeki gökyüzü iyiden iyiye kararmıştı. Attila, Alanların ve Romalıların haykırıışları arasında sadece bir misafir, daha doğrusu bir hiç olduğunun farkındaydı. Tüm gökyüzü şimşeklerle tekrar tekrar aydınlanıyordu. Attila, yelkeni tutan halatların makaralarına sıkıştığını fark etti. Üst taraflarda dev bir müzik aletinin telleri gibi gerilmişlerdi, alt tarafta ise bir kırbaç gibi havayı ve direği dövüyorlardı. Attila içgüdüsel olarak bir şeyler yapmak, kalyonun alabora olmasına engel olmak istedi.

Ve tam bu anda Aetius'u gördü. Yıllardır Vizigotların ve Batı Hunlarının rehinesi olan genç Romalı şimşeklerin arasında tanrısal bir kahraman gibi dimdik duruyordu. Elinde yalın bir kılıç parlamaktaydı. Attila var gücüyle bağırdı, fakat Aetius onu duymadı.

Genç Romalının kılıcı, gergin halata çarptığı anda bir yay gibi esnedi ve geri tepti. Attila, Aetius'un sendelediğini görünce, bir an bile düşünmeden elindeki kısa kemendi ona doğru fırlattı. Talihi vardı. İster tesadüf olsun, ister bu iki rehinenin bir araya gelişlerinin bu şekilde sona ermesini istemeyen tanrıların ve ruhların işi olsun, daha ilk denemede başarılı olmuştu.

Zifirî karanlık gökyüzünde alev alev yanan bir şimşek parladı. Romalının elindeki kılıç bir anda yukarı fırladı ve fırtınanın içinde daireler çizerek Ravenna ve Aquileia arasında bir yerlerde denize düştü. Fakat Attila'nın kemendi kopmamıştı. Denizin ve göğün cinleri, birbirlerinden bu denli farklı bu iki genç adamın alışılmadık ve dramatik birlikteliklerini, fırtına ve şimşeklerle mühürlemek istiyorlardı sanki.

Aetius tekrar dengesini bulmuştu. Aynı anda son bir şimşek kalyonun ana direğine düştü. Birçok yeri demir çemberlerle desteklenmiş kalın direk, çürümüş bir ağaç gövdesi gibi binlerce parçaya ayrılıverdi. Sivri bir mızrak ucuna benzeyen tahta parçaları etrafa saçılarak acı dolu yüzlere ve dehşetten koca koca açılmış gözlere saplandı, son bir umutla kurtulmayı bekleyen adamların yüreklerini hançer gibi deşti.

Ve her şey sona erdi.

Bu son kudretli şimşek ile denizi kasıp kavuran fırtına gücünü yitirmişti.

Güneşin gökyüzündeki bulutların ardında görünmeye başlamasından önce, yaralılarından dördü yaşama veda etti. Sonra güneş ortaya çıktı. Taze çiçekler gibi kokan denizin üstünü aydınlatıyor ve ısıtıyordu. Küfürler, lanetler, tanrılara yakarıışlar, hatta tek tük bile olsa Hristiyanların garip tanrısının annesine yapılan seslenişler, yavaş yavaş sona ermeye başladı. İstisnasız tüm mürettebatta kanlı yaralar, kemik kırıkları veya acı verici ezikler göze çarpıyordu. Sadece Attila ve Aetius felaketten yara almadan kurtulmayı başaramışlerdi.

Anlaşılamayan bir sebepten dolayı fırtına kalyonu doğudaki tehlikeli Dalmaçya kıyılarına değil, aksine Adriyatik Denizi'nin *Mare Superum* denilen bölümünün kuzey kıyılarına kadar sürüklemişti. Aquileia civarındaki küçük bir yerleşim yeri olan Gradus, onların sadece bir mil kadar batısındaydı.

“Ne olacak şimdi?” diye kükredi Aetius Doğu Romalı iki subayın yüzüne karşı. Ölümlere ve yaralılara zerre kadar olsun önem vermiyordu. “Gradus’a varıncaya kadar kıyıdaki bataklıkların içinde sürünmeye devam mı edeceğiz? Yoksa mürettebat olacak şu sefil zavallılar Nartissa’ya kadar birkaç kürek çekecek haldeler mi?”

“Aklını kaçırmış olmalısın!” dedi Aspar güçlükle dizginleyebildiği bir öfkeyle. Alnının tam ortasında açık pembe renkte, çirkin bir yara vardı.

“Buradan şehre tam on mil uzaktayız!”

“O halde Gradus Limanı’ndan köle satın alın! İşte burada altın var!” dedi Aetius soğuk bir sesle. Sanki geminin komutası kendisinden çok daha yaşlı ve yüksek rütbeli olan iki Alan’a değil, kendisine aitmiş gibi konuşuyordu. “Ayrıca nehir yoluyla burası Aquileia surlarına on değil, sadece yedi mil uzaklıkta!”

Sonra Aspar ve Ardabur’a daha fazla dikkat etmeden, önlerine üç tane altın Solido fırlattı. Bunlar üzerlerinde Honorius, Arkadios ve Galla Placidia’nın babası olan İmparator Theodosios I.’in resmi bulunan eski ve büyük paralardı.

Attila, Aetius’a neden sinirlendiğini sormadı. Doğu Romalıların onun karşısında neden sindiklerini de bilmiyordu. Öte yandan Doğu Romalı deniz subaylarının yaklaşmakta olan fırtınayı görmemiş olmalarının imkânsızlığının da farkındaydı. Her halükârda rüzgârı arkaya alıp, fazla zorluk çekmeden İstria Yarımadası’na kadar ulaşmak mümkündü. Fakat Doğu Romalılar bunu denememişti bile...

Yaraları geçici olarak sarılmış kürekçiler, oflayıp inleyerek yerlerine geçmişlerdi. Fakat kürekleri belli bir tempoya uyarak çekmeleri mümkün değildi. Attila ve Aetius birbirlerinin gözlerinin içine baktılar.

“Neden olmasın?” diye sordu Aetius.

“Evet, neden olmasın?” dedi Attila ona hak verircesine. Birlikte yerde yatan yaralıların ve silahların, parçalanmış sıraların, testilerin, amforaların ve etrafa dağılmış alet edevatın arasından sendeleyerek geçmeye çalıştılar. Sadece Sarmat kadınlarının yük gemisinden alınan balya ve denkler, sanki mihlanmış gibi bulundukları yerden hiç kıpırdamamışlardı. Lejyonerlerin ikisi onlara yer verdi. Attila, amcası Aybars’ın sık sık yaptığı gibi ıslık çalmaya başladı. Sonra ikisi de uzun küreklerden birini kaparak, kararlı bir ifadeyle var güçleriyle çekmeye başladılar.

Başlangıçta hiçbir şey olmadı. Ancak bir süre sonra diğerlerinin de ayak uydurabileceği bir ritim tutturmayı başardılar. Ağzına kadar mal yüklü küçük kalyon, sonsuz bir yavaşlıkta ilerlemeye başlamıştı. Güneş gökyüzünde yavaş yavaş alçalmaya başlarken, kürekler dalgaların arasında parlayan yakamozların içine bir inip bir çıkıyordu.

Gradus’un işaret fenerine ve Aquileia’nın dış limanına güneş batmadan önce ulaşmışlardı. Yüksek sesle verilen birkaç emir, limanda beklemekte olan hekim ve ölü gömücülerin fırtına kurbanlarıyla ilgilenmeye başlamasına neden oldu. Ardabur, kısa bir açıklamadan sonra, limana toplanmış olan meraklı kalabalığın arasından, bir altın Solido karşılığında bir geceliğine birkaç köle kiralamaya hazır olan birkaç adamla anlaştı. Köleler ertesi gün Aquileia’dan hareket edecek başka bir gemiyle geri gönderileceklerdi.

Yeni bir mürettebata kavuşmuş olan kalyondaki askerlerden birkaçı üniformalarını giyerek at sırtında yola koyuldular. Attila’nın anladığı kadarıyla içlerinden biri Ravenna’ya, ikincisi Aquileia’ya, diğeri de yakınlardaki bir lejyon karargâhına gidecekti.

Çifte surla çevrili büyük şehir ve etrafındaki geniş tarlalar, bağ ve bostanlar belirmeye başladığı zaman, güneş artık neredeyse tümüyle batmıştı. Fakat doğu ve kuzey yönündeki Alp Dağları'nın kanla boyanmışa benzeyen zirveleri ile şehirdeki sayısız tapınak ve kilisenin çatısı uzun süre görünür kaldı.

Kiralık köleler güçlü ve tempolu kürek darbeleriyle kalyonu nehrin doğu kanalına doğru yönlendirirken, Aetius da Attila'yı Aquileia'ya götürmek için neden zahmetli deniz yolculuğunu seçtiğini anlatmaya başladı.

“... ve emin ol ki, böyle yapmam senin sadece çıkarına oldu” diye sözlerini bitirdi bir süre sonra.

“Yoksa Sarmatlara beni tutsak etmeleri emrini senin verdiğini mi söylemek istiyorsun?” diye tekrarladı Attila. “Buna kimi istersen inandırabilirsin... fakat beni değil!”

“Fakat gerçek bu” dedi Aetius son derece sakın bir sesle. Güverteye uzatılmış olan yedek yelkenlerden birine yaslanarak gerindi. “Ben olmasaydım şu anda bir kez daha Ravenna sarayının rehinesi olacaktın... fakat tanrı, Mesih İsa ve Meryem Ana adına yemin ederim ki hiç de hoş karşılanmayacaktın!”

“Ama neden?” diye sordu Attila bir kez daha. “Gerçekten de Ravenna'nın rehinesi olsaydım, durumda ne değişiklik olacaktı ki?”

“İkinci bir katliam olacağı muhakkaktı” dedi Aetius. “İlk katliamdan kurtulmayı başaran bir avuç savaşçının koruduğu ganimet yüklü bir kafilenin nereye kadar gidebileceğini sanıyordun ki?”

“En azından Roma'dan Ravenna'ya kadar gitmeyi başardı” dedi Attila.

“Ne büyük başarı!” diye bağırды Aetius. “Roma'dan Ravenna'ya kadar! Vizigotların size bıraktığı ganimetle yüklü olarak! Hun hanı Muncuk'un oğlu Attila ve amcası şaman Aybars, Batı Roma imparatoruna bin kilodan fazla altın teslim edecekler...”

“Dur! Dur!” diye itiraz etti Attila. “İçimizden hiçbirisi biran bile ele geçirdiğimiz ganimeti İmparator Honorius'a...”

“... çeyiz olarak götürmeyi düşünmedi, değil mi?”

Aetius soğuk bir ifadeyle güldü.

“Hayır, içinizden hiçbirinin aklına böyle bir düşünce gelmemişti! Via Flaminia yolunu izlemediğiniz için kendinizi talihli sayabilirsiniz. O takdirde daha yarı yolda lejyonerlerin her şeyinize el koymaları işten bile değildi!”

“Kafamız o kadar da çalışıyor!” dedi Attila mağrur bir sesle.

“Bak sen! Demek öyle! Demek o acınası savaşçılarıyla İtalya'yı boydan boya kat edebileceğini gerçekten düşünüyordun! Hem de Roma'nın en eski ve soylu ailelerinden çaldığınız altın ve ziynet eşyalarıyla, öyle mi?”

Attila omuzlarını silkti. “Sonuç olarak bunu yaptık! Öyle değil mi?”

“Sadece Ravenna'ya kadar!” dedi genç duplicarius. “Fakat endişelenmene gerek yok. Birkaç güne kadar yeniden kafilene kavuşacaksın!”

“Bunu nereden biliyorsun?”

“Biliyorum işte!” diye cevap verdi Aetius. “Bu kadar bilgi sana yetmeli, en azından şimdilik! Fakat hayatta her şeyin bir bedeli olduğunu da unutmamalısın...”

“Ne demek istiyorsun?”

“Bunu diğerleri geldiği zaman öğreneceksin!”

Kalyon şehrin güney surlarının önünden geçerek, özel olarak kendileri için kaldırılmış köprünün altından geçti. Aldıkları yaralara rağmen Alan komutanları kalyona başarıyla komuta ediyorlardı. Baba ve oğlu, böyle acil durumlarda şehrin çifte duvarının sağ nehir tarafına yerleştirilen meşalelerin ışığını takip ediyorlardı.

Nehrin son kıvrımını da geride bıraktıktan ve kalyon yeniden kuzeye doğru yol almaya başladıktan sonra, karanlığın içinde giderek daha fazla sayıda küçük ateşler ve ışıklar belirmeye başladı. Attila, karşısında her türden düzinelerce gemi bulunduğunu fark etmişti: Kalyonlar, yük gemileri, küçük kıyı tekneleri ve açık denizlerde yol almaya uygun yelkenliler. Bazılarının güverte duvarları çift basamaklı rıhtım duvarının oldukça üzerindeydi, bazıları ise su seviyesinin epey altındaydı. Mal dolu bu gemiler, yarın sabah yola koyulacaklardı.

Şehirden gelen gürültü giderek artıyordu. Attila kendisini giderek daha rahatsız hissetmeye başlamıştı. Şehrin nehir tarafındaki görkemli surlarına yaklaştıkça, Ravenna ve Roma'nın dar sokaklarına dair anılar zihninde canlanıyordu. Onu rahatsız eden yaklaşık üç yüz adım uzunluğundaki rıhtımın üzerinde oradan oraya koşturan insanlar, toplanmış yelkenler, halat ve küreklerden oluşan karmaşa değildi. Nehrin iki tarafındaki uzun depo binalarının gölgeleri ruhunu karartıyor, görünmeyen taverna ve meyhanelerden yükselen kahkahalar ve müzik sesleri içini sıkıyordu. Kadın sesleri, davul gümbürtüleri ve kaval nağmeleri çarpıyordu kulağına. Duvarlar! Bu yepyeni ve aşılmaz görünen yüksek duvarlar, onu neredeyse hasta edecekti!

“Bu şehirde neredeyse iki yüz bin kişi yaşıyor!” diye bağırdı Aetius ona doğru. “Bu rakama güney ve doğu bölgelerinden gelen tacirler, denizciler ve seyyahlar dahil değil!”

Gümrük binasının önünden geçtiler, fakat kimse onları durdurmaya yeltenmedi. Doğu Roma kalyonunun başına gelen felaket, gümrük subaylarının kulağına kadar ulaşmış olmalıydı.

“Diğer sorularım ne olacak?” diye sordu Attila kararlı bir sesle. Gururlu ve kibirli davranmaya devam etmenin kimseye bir faydasının dokunmayacağını anlamıştı.

Karanlıklar arasındaki genç Romalının yüzünün limanın ışıklarıyla giderek daha fazla aydınlanmasını seyretti.

“Sizin şamanlarımız geleceği görebiliyor” dedi Aetius alaycı bir gülümsemeyle. “Fakat ben geleceği planlıyorum! Söylediğim bu cümlelerin ne anlama geldiğini kavrayabilirsen, gelecekte ortak çok şey yapacağız – iyi ya da kötü...”

“Bu bir tehdit mi?”

“Sen de benim gibi bir rehineydin” diye karşılık verdi Aetius. “Bu bazen beyaz bir toğanın üzerindeki çifte erguvan şeridinden daha değerli olabilir.”

“Gizemli konuşmana bir son verir misin artık?”

“Pekâlâ, o halde ne demek istediğimi doğruca söyleyeyim: Eskiden rehine olan bir kişinin sözleri, ağırlık kazanır... Hatta bazen bir avuç altından bile daha ağırdır...”

“Umarım bu sözlerini benim gibi bir Hun gencine de açıklayabilirsin...”

“Attila!” diye homurdandı Aetius ve büyük bir sırrı ifşa eder gibi konuşmaya başladı. “Bir kere bir rehine olan birisinin artık ne *torques*'lere, ne kollarının üst kısmına takılacak halkalara, ne de başka nişanlara ihtiyacı vardır...”

Attila susuyordu. Romalının ne demek istediğini çoktan anlamıştı, fakat bunu birkaç kez dinlemekten bir zarar gelmeyeceğini düşünüyordu.

“Bu olayda seni destekleyenlere neler vaat ettiğini bilmek bile istemiyorum!”

“Fakat ben sana yine de söyleyeceğim! Bu da senin için bir sır olmamalı: Sarmat kadınlarına Batı İmparatorluğu'nun tüm denizlerinde serbest dolaşım hakkı verdim...”

“Ya yaralılara?”

“Bundan böyle rahat bir yaşam sürme garantisi...”

“Ölülere?”

“Muhteşem bir cenaze töreni...”

“Doğu Roma subaylarına?”

“Gerektiği zaman onları destekleme sözü...”

“Ya burada, Ravenna’da ve kabilemin geçtiği yerlerdeki insanlara?”

“Onlara sıradan bir haber yetti de arttı bile!”

“Bana bunu da söyleyecek misin?”

“Elbette, neden olmasın?” dedi genç duplicarius. “*Alaricus* ve Karaton Kağan onu serbest bıraktılar – Aetius imparatorluk sarayına geri dönüyor ve...”

Bir an için susarak ellerinde çımlar bulunan iki siyah kölenin önlerinden geçmesini bekledi. Köleler rıhtımdaki adamlara kendi dillerinde bir şeyler bağırdılar. Halatlar havada uçu ve ilmekli uçları rıhtımdaki babalara geçirildi. Kalyon hafif bir darbe ile iskele duvarına sabitlendi.

“İmparatorluk sarayına geri dönüyor ve...”

“Ve kısa bir süre sonra önemli görevler üstlenecek” diye sözünü tamamladı Aetius. “Gel! Karaya çıkalım!”

Attila o anda onun Roma’da gördüğü sayısız mermer heykelden biri olduğunu düşündü. Ancak galipler böyle görünebilirdi. Ve Aetius bunu biliyordu.

Attila uyandığı zaman güneş gökyüzünde oldukça yükselmişti. Kendini toparlayıp nerede olduğunu anlaması kısa sürdü. Geçmiş günlerin gerilimi ve belirsizliği ortadan kalktığı için, aslında istediğinden çok daha derin bir uyku çekmişti.

Etrafına şöyle bir bakındı ve çiçeklerle süslü bir ön avlunun bitişiğindeki geniş odanın aralık kapısından içeri bir kadının gölgesinin girdiğini gördüğü anda ayağa fırladı.

Bu kadın gölgesi, genç ve cilveli bir kıza aitti. Düz saçları omuzlarına dökülüyordu ve üzerinde baldırlarına dek uzanan açık yeşil renkte, sade bir tunika vardı. Roma’da, üzerlerinde koyu renkli bir pelerin bulunmayan bu tür giyimli kadın ve kızlar, genellikle Suburra caddelerinde kendilerini beğenecek erkekler beklerlerdi. Genç kız ona tahta bir tablet üzerinde beyaz ekmek, peynir, taze hurma, salamura zeytin, balık dilimleri ve bir parça koyu kırmızı renkli, çiğ sığır eti getirmişti.

“Bu da nesi?”

“Kahvaltın!” dedi kız ve güldü.

“Buraya... neden yalnız geldin? Yoksa sen hayatını vücudunu satmak suretiyle kazanan bir azatlı mısın?”

Genç kız ona şaşkınlıkla baktı ve sonra kahkahalarla gülmeye başladı.

“Bir fahişeyi böylesine kibar sözlerle tanımlamayı sana kim öğretti?”

“Anlamıyorum. ‘*Nulier, qua palam corpore quaestum facit*’ doğru ifade değil mi? En azından Roma ve Ravenna’da öyle olduğuna eminim!”

“Roma, Roma! Unut artık şu Roma’yı!” dedi kız. “Artık Aquileia’dasın! Burası Roma gibi bir bürokrasi bataklığı değil, açık bir liman şehridir. Ayrıca yalnız falan da değilim!”

Kızın kısa bir ıslık çalmasıyla birlikte, avluda tepeden tırnağa silahlı birkaç lejyoner belirdi. Attila içgüdüsel olarak yana sıçradı. Lejyonerlerden ikisi Ostrogotlara, diğer üçü de Romalılara benziyordu.

“Aetius senin tümüyle zararsız olduğunu söyledi ama ben yine de...”

“Ne? Aetius sana ne söyledi?”

Attila şüpheli gözlerle kızı süzmeye başladı. O ise bir kez daha güldü ve bir tüy hafifliğiyle kapıdan dışarı süzüldü. Attila huzursuzlukla başını salladı. Romalının kendisine bu şekilde davranması ve tüm dizginleri elinde tutması hoşuna gitmiyordu. O anda aklına tekrar Bleda geldi ve yüzünü buruşturdu. İsteksiz bir şekilde delikli peynirden bir parça koparıp yedi ve bir bardak su içti.

Kendisine getirilen çiğ et parçasını bile hakaret olarak kabul etmemişti. “Küçük Hun’a gösterilen

bu tür dostluklara” Roma’dan alışkındı. İmparatorluğun pek çok vatandaşı Hunların pişmiş hiçbir şey yemediklerine ve karınlarını eyerlerinin altında yumuşattıkları yaban hayvanı etleriyle doyurduklarına inanıyordu.

Etrafına bakınca yan tarafta içinde birkaç testi su, bir *lavatrina* ve bir gider deliği bulunan küçük bir odanın varlığını fark etti. Anlaşılan Aquileia’da Roma’da olduğu gibi şehre akar su taşıyan su yolları yoktu. Fakat buna karşın odasında kendine ait bir tuvalet lüksüne sahipti. Büyük ordu yollarındaki *mansiones*lerde bile böyle bir şey yoktu. Fakat sadece su bağlantısı olmayan bir villada bulunuyor da olabilirdi.

Attila kısa sürede yıkandı ve giyindi. Dışarıdaki avluya çıktığı zaman gözlerini kırıştırdı ve gökyüzünün bulutsuz olduğunu gördü. Buna rağmen artık her an kopabilecek bir fırtınayı hesaplamak zorundaydı...

Aetius, avlunun ortasında, taş bir masanın kenarındaki taş bir bankın üzerinde oturuyordu. Bacaklarını üst üste atmıştı. Üniforması üzerinde değildi. Özgür vatandaşlara mahsus, sağ omuzu üzerinde bağlanmış, kenarında mavi bir şerit bulunan bir toga giymişti. Dinç ve dinlenmiş görünüyordu. Rahat hareketlerle içinde altın, gümüş ve kırmızı renkli balıkların yüzdüğü sığ bir havuza ekmek parçaları atıyordu.

Kısaca selamlaştıktan sonra Attila onun yanına oturdu. Aetius, hiç acelesi olmayan bir şeyi bekliyormuş gibi bir tutum içindeydi. Bir süre sonra sohbet yavaş yavaş ikisini de ilgilendiren konulara yöneldi. Attila yaralıların ve Alanların durumunu sordu.

“Aynı kalyonla değil, daha büyük bir gemiyle Konstantinopolis’e geri dönecekler” dedi Aetius.

“Peki benim durumum ne olacak?” diye sordu Attila.

“Bekleyeceğiz.”

“Neyi?”

“Aybars’ı, yaklaşık yüz Hun savaşçısını ve Ravenna’dan gelecek bir haberi.”

Attila dudaklarını büktü. Demek Romalı bunları da düşünüp organize etmişti. Ansızın kendisini görünmez kementlerden sakınmasının vaktinin artık geldiğini fark etti. Bir lejyonerin kılıcına bile dayanan halatlardan, gizli güçlerin dizginlerinden, tüm entrika ve düzenlerin ince ağlarından, bir oku ısıklık çalmasına ve uyarmasına meydan vermeyecek denli hızlı fırlatan yay kirişlerinden... tüm bunlardan kendini korumalıydı artık!

Kendisini gayet rahat bir ifadeyle oturmaya zorladı. En sevimli ifadesiyle Aetius’un anlattıklarını dinliyordu. Bu, Roma’da başladığı, fakat sona erdiremediği derslerin ikinci kısmıydı...

Aetius babacan bir tavırla elini Attila’nın omuzuna koyarak ayağa kalktı: “Sanırım burası sana dar geliyor. Gel, şehre gidelim! Buradan hoşlanacağını umuyorum, çünkü burası Roma ve Ravenna’dan hem çok daha farklı, hem de çok daha geniştir.”

“Bir Roma şehrinde hoşuma gidecek ne olabilir ki?” diye sordu Attila. Aynı anda hâlâ on beş yaşında bir çocuk gibi tepki gösterdiğini fark etti. Artık bunu yapmak istemiyordu! Ne de olsa müteakip aylardan birinde on altı yaşına girecekti. Ne Aetius’un, ne Roma ve Sarmat kızlarının, ne de ağabeylerinin ve babasının gözüne çok küçük görünmek istemiyordu.

Aradan geçen bir yıllık zaman zarfında bir erkek olmuştu!

“Bir erkek! Artık bir erkek oldum!” dedi Attila sıkılı dişlerinin arasından ancak kendisinin duyabileceği bir sesle. Gereğinden hızlı düşünmemek ve davranmamak için kendisini sakin olmaya zorluyordu. Bu doğru değildi. Her şeyden önce düşünmeli, içe ve dışa karşı sükûnetini muhafaza etmeliydi. Bu adımın ne kadar zor olduğunu biliyordu, fakat bunu başarmaya kararlıydı. Tıpkı vücuduna sarılı bir kement ile dört nala koşan bir atın üzerinden düşmeyi başardığı gibi!

Aetius ve Attila, yapacak başka işleri olmayan avareler gibi, villayı ve güzel avluyu ağır

adımlarla terk ettiler.

Şehir gerçekten de Attila'nın korktuğu gibi daraltıcı olmaktan çok uzaktı. Alplerden gelen birçok nehrin buluşma noktasında kurulmuştu; Aetius başlangıçta bir Kelt yerleşimi olan bu yerin, sonraları bir Roma lejyon kalesinin katı ölçü ve planlarına uyulmak suretiyle büyütüldüğünü anlatmıştı.

Bu büyük şehir Attila'ya aynı anda hem şaşılacak derecede tanıdık, hem de aynı şekilde yabancı gelmişti. Sokaklarda dünyanın her yanından gelen insanlar göze çarpıyordu. Yüzleri, saçları ve giyimleri birbirinden o kadar farklıydı ki, Attila daha önce ne Roma'da, ne de Ravenna'da buna benzer bir şey gördüğünü hatırlıyordu. Belli bir hedefe doğru, fakat telaşsız bir şekilde yürüyen bu insanlar onlara dikkat bile etmiyordu. Burası iki yüz bin nüfusa sahip bir şehir olmasına rağmen, daha çok etrafı tesadüfen surlarla çevrili, geniş bir alana yayılmış bir sahil kasabasını andırıyordu. Caddelerde çok sayıda atlı araba, yük hayvanı ve süvari olmasına rağmen, yayalar için de bol bol yer vardı.

Başlangıçta Attila'nın düşünmüş olduğu gibi şehrin valisinin villasına değil, önemli konukları ağırlayan bir tür hana yerleşmişlerdi. Burası şehrin batı sahilinde uzanan sirk binası ile dört köşe forumu arasında bulunuyordu. Şehrin büyük ve geniş pazar yerinin etrafı ev yüksekliğinde sütunlar ve bunların arasında kalan görkemli koridorlarla çevriliydi. Sütunların üzerinde ise çok sayıda heykel göze çarpıyordu.

Alplere kadar uzanan büyük ve ünlü ordu yolu *Via Julia Augusta*'nın tam bu sütunların arasında başlamasına rağmen, güney ucu daha küçük bir yol şeklinde Gradus Limanı'na kadar uzanıyordu. Büyük pazar meydanında dolaşırlarken Attila geçen akşam Aetius'un Aquileia'ya ulaşmak için neden bu yolu kullanmadığını düşündü. Her halükârda yolculuk bu şekilde çok daha kısa ve zahmetsiz olurdu...

Attila ilk kez bir Roma şehrinde nefes almaya yetecek miktarda hava buluyordu. Düz bir alana kurulmuş olan Aquileia, Roma ve Ravenna gibi bataklıklar ve tepeler arasında sıkışıp kalmamıştı. Attila, üzerinde sayısız servi ağacının yetiştiği büyük yeşil alanları, çok sayıda çeşmesi, genelde Yunan tarzını andıran tapınakları, pastel renkli duvar resimleri, zemin mozaikleri ve kırmızı ısıltılar saçan kiremit kaplı damlarıyla bu şehrin taşlaşmış bir Hun kampına benzediğini kendisine itiraf etmek zorunda kalmıştı. Biraz hayal gücünün yardımıyla şehrin ortasındaki Mitra tapınağını, etrafı taşlarla çevrili bir kağan yurduna benzetmek işten bile değildi...

Forum üzerinde yürüyerek şehrin güney yakasında bulunan amfiteyatroya, oradan da kalyonla Adriyatik Denizi'nden gelirken altından geçtikleri asma köprüye gitmek istiyorlardı. Bu arada Attila'nın gözüne tekrar bir işe yaramazmış gibi duran, fakat kendisine Roma İmparatorluğu hakkında yığınla parşömeden daha fazla bilgi veren büyük, hatta görkemli yapılar ilişmişti. Romalılar, gösterişli zafer takları yapmayı seviyorlardı. Aralarında kemerli açıklıklar bulunan dört köşe kesme taşlardan yapılmış, yüksek kapılar. Hatta bu kapılar büyük bir geminin direkleri ve yelkenleriyle birlikte geçebileceği kadar yüksekti. Fakat bu takların böyle bir amaca hizmet etmek için yapılmadıklarını biliyordu artık...

Bu kapılar, üzerlerine hükümdarlar, komutanlar ve cesaretlerini ispatlayanlar için övgü şarkıları düzülmüş, büyük taş parşömen rulolardan başka bir şey değildi. Ve Romalıların gizli zayıf noktaları hakkında çok, ama pek çok sırrı ifşa ediyorlardı. Ne var ki Romalılar bunun farkında bile değildi...

Attila ve Aetius bütün günlerini şehri gezmekle geçirdiler. Bütün sabah boyunca Attila, Aetius'un kendisine gerçekten sadece şehri tanıtmak istediğini düşünüyordu. Şehrin savunma birliklerini, kavgaları ayıracak acil müdahale gruplarını, itfaiyede görevli genç adamları ziyaret ettiler. Onlar da Attila'ya en az onun kadar meraklı gözlerle bakıyorlardı. Aetius, kendilerini sürekli olarak izleyen

birtakım başka gözlerin kime ait olduğunu söylemekten ise kaçındı. Oysa genç Hun, Imperium Romaum'da geçirdiği bir yıl süresince resmi görevleri halkın arasına karışarak genel havayı koklamak ve devlet büyükleri hakkında neler düşünüldüğünü öğrenmek olan, fakat bunu yapmak yerine her türlü casusluk faaliyetinde bulunan çok sayıda insanın varlığından elbette ki haberdardı.

Öğleden sonra şehir surlarından dışarıya baktıkları zaman, nehrin iki yanının ağaçlandırıldığını gördüler. Oysa Attila bu zamana kadar Romalıların ağaçları sadece kestiğini duymuştu.

Bu arada son birkaç saat boyunca Aetius ve onun Karaton Kağan'ın karargâhındaki yaşamı hakkında ne kadar çok şey duymuş olduğunu düşünüyordu. Akşam olduğu zaman genç Romalıyı kendi öz kardeşlerinden daha iyi tanıdığına inanmaya başlamıştı.

Bu arada, günün birinde kendisini yanlarından gönderenlerin, hatta daha doğru bir deyimle başlarından atanların yanına sağ salim geri döndüğü takdirde, onlara neler diyeceğini de düşünüp duruyordu.

Ve bir süre sonra büyük bir dehşet içinde Aetius'a kendisi hakkında çok, ama çok fazla şey anlattığını fark etti.

Uzun bir günün akşamı limanda oturuyorlardı. Diğer yüzlerce şehir sakini, yabancı, seyyah ve denizci gibi onlar da bu sıcak eylül akşamında liman rıhtımına bağlı gemilerin, uzun depo binalarının ve meydanların arasında kalan bölgedeki banklardan birinde kendilerine bir yer aramışlardı. Burada Aquileia'nın içlerine giden yolları kapayan surlar mevcut değildi. Çıplak bacaklı kızlar ve oğlanlar, bir kadeh şarap içmek veya akşam yemeği niyetine bir şeyler atıştırmak isteyen herkese hizmet ediyordu. Ve pek az kimse Ebedî Şehrin Vizigot kralı Alarich tarafından zaptı üzerine konuşuyordu...

Attila bu arada tüm şehri görmüştü. *İkiyüzler Kafilesi*'nin Via Annia yoluyla Altinum ve Concordia şehirleri üzerinden Aquileia'ya ulaşması için iki gün daha beklemesi gerektiğini biliyordu.

Hunların şehrin kapılarının önünde değil, aksine biraz kuzeyde bulunan bir yol ayırımında konaklamaları konusunda anlaşmışlardı. Ne var ki Aetius henüz Attila'nın tüm sorularını cevaplandırmış değildi. Bu nedenle Attila ondan Karaton Kağan'ın karargâhındaki yaşamını hiçbir ayrıntıyı atlamadan anlatmasını rica etti.

“Daha önce de söylediğim gibi, aranızda geçirdiğim ilk haftalar, düşündüğümünden çok farklıydı” diye anlatmaya başladı Aetius. “Attan düştükten sonra durumunun ne olduğu hakkında elle tutulur bir bilgi edinemiyordum. Fakat senin için bir cenaze töreni düzenlenmediğinin ve ne Tuna'nın aşağısına, ne de babanın da geldiği Karpatların doğusuna doğru bir kfile gönderilmediğinin farkındaydım. Sonra yavaş yavaş bana babam *magister militum* Gaudentius hakkında sorular yönelten Hunlarla tanışmaya başladım...”

Aetius bir yudum şarap içti ve elinin tersiyle dudaklarını sildi. “Biliyorsun, benim ailem köken itibarıyla *Scythia* veya Aşağı Moesia adı verilen bölgedeki Durustorum'dan gelir” diye devam etti sözlerine. “Yaşlı Hunlardan bazıları babamı tanıyordu, fakat onun yüzünden ailesinde veya boyunda kayıp verdiğini hatırlayan hiç kimse yoktu.”

“Baban bir ara Afrika Eyaleti'nde comes olarak da görev yapmamış mıydı?” dedi Attila soruyla karışık olarak.

“Evet” dedi Aetius ve başını salladı. “Fakat babam Kartaca'daki tapınakları ve putları yıktırdığı zaman henüz on, on bir yaşlarında bir çocuktum.”

“Baban gerçekten de sadece Hristiyanlıkla ilgisi bulunmayan put ve tapınakları yıktırmak mı istiyordu?” diye sordu Attila dudaklarının köşelerinde hafif alaycı bir gülümsemeyle. “Yoksa kendi tapınaklarından çalınan altın ve mücevherlerin mi peşindeydi?”

“Bana kalırsa söylediklerinin her ikisi de doğru” dedi Aetius içini çekerek. Attila'nın şakasını kötüye yormamıştı.

“Baban şimdi nerede?” diye sordu Attila.

“Uzun süredir ondan haber alamıyorum, fakat birkaç lejyonla birlikte Galya'da olduğunu sanıyorum. Alarich ve Athawulf'un eski bir düşmanı olan cesur Vizigot prensi Sarus'a yardım ediyor

olmalı. Dört yıl önce Stilicho'yla birlikte Roma için Radagis'le savaşırmıştı. İki yıl önce de taht hırsızı Constantinius'a karşı sefere çıkmıştı..."

"Evet, bunu biliyorum" diye sözünü kesti Attila. "Bu yılın başında İmparator Honorius ile Alarich arasında yapılan görüşmeleri sıkıntıya sokan da bu değil miydi?"

"Doğru, fakat bu arada İmparator Honorius'la arası bozuldu ve babam en iyi adamlarıyla birlikte Jovinus'a hizmet etmek için Galya'ya gitti..."

"Sonradan olma bir imparator daha, değil mi?" diye sordu Attila alaycı bir ifadeyle.

"Bu gelişmeyi asla küçümsememelisin" dedi Aetius ciddi bir ifadeyle. "On yıllar ve yüz yıllar boyunca imparatorlarımızın birçoğu asker kökenliydi. Ve onlardan sonra da kendi oğulları değil, evlat edindikleri en iyi askerler imparator oldu."

"Bu bizde de böyledir."

"Evet, fakat bu anda Roma'nın binlerce küçük, bir de büyük sorunu var."

"Nedir bu büyük sorun? Yoksa biz Hunlar mı?"

Aetius gülümsedi. Fakat bu son derece cana yakın görünen gülümseme, gerçekte tiyatrocuların dudaklarında beliren buz gibi ve hesaplı gülümseyiştii. Bu genç adamın yüzü Attila'ya Roma ve Ravenna'da gördüğü o kendini beğenmiş ve mağrur ifadeli mermer heykelleri hatırlatmasaydı, bunun farkına bile varamazdı. Fakat bu gülümseme onun için bütün bir sistemin çürümüşlüğünü ifade ediyordu.

Soylu kökenli bu Romalılar, kendilerini başkalarından çok, ama çok daha üstün görmekle, en zayıf noktalarını nasıl açığa vurduklarının farkında bile değillerdi. Attila da bu anda karşısındaki genç adamın en zayıf noktasını görüyordu: Aetius çok önemli, ulaşılmaz, erişilmez biri olmak istiyordu. Başını kaldırarak karşısındaki genç subayın gri gözlerinin içine baktı. Bu gözlerde büyük bir generalin, hatta bir Sezar'ın mağrur ifadesi vardı...

"Nedir bu sorun, Aetius?" diye tekrarladı Attila. Sonra ilk kez Romalının yüzünde küçücük, neredeyse gözle görülemeyecek bir kasılma belirmediğini fark etti. Aetius dürüst değildi.

"Çok fazla imparatorumuz var" dedi Aetius. "Çok fazla kötü imparator. Ve bir zamanların tanrıları kadar hızlı bir şekilde çoğalıyorlar – en azından Galya'da durum böyle..."

"Siz garip insanlarsınız" dedi Attila. "Bir yandan Filistin'den gelen yeni çifte-tanrı yerine eski tanrılarınıza tapanları ölümle cezalandırıyorsunuz. Diğer yandan da imparatorlarınız bir tanrı gibi saygı görmek, hatta tapınılmak istiyorlar. Bu çelişki nasıl açıklanabilir ki?"

"Bak hele! Daha şimdiden bir hatip gibi konuşmaya başladın!" diye güldü Aetius. Attila içgüdüsel olarak bu adamın üzerine daha fazla gitmemesi gerektiğini anladı. Başkalarının yaşamları boyunca fark edemediği bir şeyi kavramıştı: Aetius gibi adamların suçüstü yakalanmaları veya gerçek yüzlerinin ortaya çıkması durumunda ne yapacakları asla belli olmazdı. Daha doğrusu, son derece tehlikeli olabilirlerdi. Attila bu düşüncenin aklına neden ve nasıl geldiğini bilmiyordu. Bu beceriyi belki Roma'da geçirdiği bir yılın sayesinde kazanmıştı, belki de kendisiyle aynı kandan gelen amcası Aybars'ın yeteneklerinin bir kısmı ona da geçmişti...

"Roma İmparatorluğu'nun Galya Eyaleti hakkında çok şey duydum" dedi rahat bir tavırla. "Oranın yerli halkı üzerinde yaklaşık beş yüz yıldır hüküm sürüyorsunuz. Fakat şu anda beni ilgilendiren, biz Hunlar arasında görüp geçirdiklerin. Seni en çok şaşırtan ne oldu?"

"Dur bakalım!" dedi Aetius ve bir süre düşündü. Sonra da gülerek konuşmaya başladı:

"Başlangıçta kadınlar ve senin en yakın akrabaların bana hiç iyi bir gözle bakmıyorlardı. Ben sizin aranızdaki Romalıydım. Kimsenin açıkça hakaret etmesine veya kötülemesine izin verilmeyen *Imperium Romanum*'un canlı sembolü. Bunu yapamamak birçoğunuzu hemen her şeyden daha fazla öfkeliendiriyordu. Herkes bana saygıyla yaklaşmak zorundaydı ve bu siz bozkır savaşçıların pek

çoğuna çok ağır geliyordu. Günler ve geceler boyunca yanımda sessizce bana bakan, her hareketimi gözleyen ve inceleyen birkaç meraklı vardı. İçlerinden birkaçının beni büyülemeye çalıştığına eminim. O büyük kazanlarınızdan birinde kaynatılmamamı sanırım sadece büyük kağanın emirlerine borçluyum...”

“Ciddi olamazsın!” diye bağırdı Attila ayağa fırlayarak.

Aetius onu yakalayıp yerine oturttu. “Elbette ki ciddi değilim... Sadece bir şakaydı!”

“Berbat bir şaka!” dedi Attila öfkeyle. Sakinleşmesi oldukça uzun sürmüştü.

“Romalılar” diye burnundan soludu bir süre sonra. “Uygurluk adını verdikleri bin yıllık muhteşem bir kültüre sahip olan, o soylu, kibar Romalılar, içlerinden en fakir ve zavallıların karşılıklı olarak birbirlerini yemelerine izin verdiler! Ve bu bir şaka değil, Aetius!”

“Özür dilerim” dedi Hunların eski rehinesi. “Elbette ki hemen her gün hanlarınız, danışmanlarınız, yaşlılarınız ve yasal kavimlerinizin kralları tarafından sorguya çekildim.”

“Ne! Onlar da mı seni sorguya çekti?” diye şaşkınlığını belirtti Attila.

“Evet, fakat ancak bildiklerimi ve bilmek istediklerini diğerlerine anlattıktan sonra. Ostrogotlar ve Alanlar, Batı ve Doğu Roma’da olup biten her şeyle ilgileniyorlardı. Buna karşın daha önce adlarını asla duymamış olduğum küçük kavimler de Karadeniz’den Karpatlara kadar Tuna boyunca uzanan kaleler hakkında bilgi almak istiyorlardı.”

“Çok normal” dedi Attila. “Zayıflar, hastalar, ahmaklar ve korkaklar daima kaçabilecekleri deliklere, mutlu tesadüflere ve tanrıların hediyelerine ihtiyaç duyarlar. Zaten onların ayakta kalmasını da sadece bunlar sağlar.”

“Bak sen!” dedi Aetius. “Roma’da bilgelik kadehinden bol bol içmişsin anlaşılan! Yoksa ataların arasında iyi bir hatip mi vardı?”

Attila cevap vermedi. Aetius şarabını içti, sonra duvara asılı olan koyu kırmızı pelerinini aldı. “Her halükârda sizin hakkınızda birçok şey öğrendim” dedi sonra. “Hava serinledi, fakat ben Forum’a kadar birkaç adım yürümek istiyorum. Geliyor musun?”

Attila gözlerini kendi önünde duran yarı boşalmış kadehe dikti. Sonra değerli kadehin kulplarını yakaladı ve içindekini iki büyük yudumda boşalttı.

“Geliyorum” dedi sonra. “Belki şehrin kapılarında kabilem hakkında bir şeyler duyabilirim.”

“Yerinde olsam bunu yapmazdım” dedi Aetius. “Söylentilerin ve dedikoduların bazen posta güvercinlerinden bile daha hızlı uçtuklarını unutma. Ravenna veya Roma’dan gelen biri seni tanıyabilir. Ve bu durum senin için hiç de hoş olmaz, ben sana dikkat etmezsem tabii...”

“Öyle mi?” dedi Attila ve güldü. “Aquileia’da hiç kimsenin benim kim olduğumu bilmediğini bana yutturamazsın! Evet, Aetius! Her şeyin planladığın gibi gitmesi için pek çok altına kıymış olmalısın!”

Genç Romalı Attila’ya bakarken yüzünde en küçük bir kıpırtı olsun yoktu. Konuşmaya başladığı zaman ise sadece dudakları hareket ediyordu: “Sana yemin ederim ki, kendi paramdan senin için bir tek gümüş Dinar, hatta bir tek bakır As bile harcamak zorunda kalmadım!”

Attila bir an için Romalının bu hem basit, hem de karmaşık açıklaması karşısında hayrete düştü. Ona ne demek istediğini sormak istiyordu, fakat belki şarabın etkisiyle, belki de şimdilik yeteri kadar öğrendiği düşüncesiyle, bunu yapmadı.

Bir erkek bazen susmayı bilmeli, diye düşünüyordu. Bu sözleri söylerken kendisini son derece güçlü ve iyi hissediyordu.

“Pekâlâ, haydi gidelim” dedi sonra gülerek ve hafif bir baş işaretiyle civarda oturan sade giyimli genç erkekleri işaret etti. Bu delikanlıların tümünün saçları Aetius gibi kesilmişti. “Birliğin adamaları bizi gece karanlığında korumak için hazır bekliyorlar. Evet... Biz hepimiz korkunç derecede

tehlikeli ve vahşiyiz... Hem korsan-kadınlar, hem de biz Hunlar...”

Üçüncü günün öğleden sonrasının geç saatlerinde Attila ve Aetius, Aquileia’nın kuzey kapılarından şehri terk ettiler. Kimse onları engellemeye kalkışmamıştı.

Büyük şehrin gürültü ve kokuları kısa sürede geride kalmıştı. Artık sadece şehre ulaşmak için acele eden arabaların, atların, eşeklerin ve nadiren katırların sesleri duyuluyordu. Attila pek büyük olmayan, fakat güçlü bir kahverengi atın üzerinde oturuyordu. Eyerin her iki yanında büyük deri torbalar asılıydı. Bu tür üzengisiz eyerler, esasen imparatorluğun hızlı saldırılarını gerçekleştiren seçkin süvariler tarafından kullanılıyordu.

Sadece Hun atlarına binmeye alışkın olan Attila, uzun süredir ata binmemenin de etkisiyle, kendisini biraz rahatsız hissediyordu. Üzerinde amcasının Roma önlerindeki karargâhta verdiği giysiler vardı, Aetius da üzerine tekrar *duplicarius* üniformasını geçirmişti. Genç Romalının üniforması, omuzları ve kalçaları çift katlı zincir bir zırhtan, üzerinde uzun bir at yelesi resmi ve kabartmalarla kaplı yanak zırhı bulunan parlak bir miğferden oluşuyordu. Hun şeref sembolünü göğsüne ilıştirmişti ve sol kolunun üst tarafında ilk nişanı olan bir kolluk bulunuyordu.

Bir Roma *duplicarius*’undan ve dikkat çekici tıknazlıkta bir Hun gencinden oluşan bu ikiliye, en başından beri Aetius’un yakınlarında bulunmuş olan bir *turma* eşlik ediyordu. Bir saat önce Attila otuz üç kişiden oluşan bu birliğin komutanı olan *decurio*’ya takdim edilmişti. Bu subay Aetius’la yaşıt olmasına rağmen, onun gibi Vizigot ve Hun rehinesi olarak dört yıl kaybetmemişti...

Attila içgüdüsel olarak bu iki adamın birbirleriyle dost olmadıklarını anlamıştı. Aetius ne kadar kendine güveniyor görünürse görünsün, onunla soylu görünümlü Felix Flavius Constantius arasında rekabetten başka bir duygu varolamazdı.

Felix, Hun gencine bu büyük ordu yolunda eşlik etmektense, onu Adriyatik Denizi kıyısındaki bataklıklara atmayı yeğ tutacağını saklamaya gerek görmüyordu. Fakat görünüşe göre Aetius’un elinde anlaşılmaz bir şekilde amirinden daha fazla koz vardı – önemli kozlar ve Attila’nın ne olduğunu henüz anlayamadığı, her şeyi etkisi altına alan bir güç. Bu güç hem Sarmat kadınlarında, hem Doğu Roma hizmetindeki Alanlarda, hem de her şeyi gören gözlerin ve her şeyi duyan kulakların bulunduğu, fakat bunların asla ortaya çıkmadığı Aquileia’da etkisini göstermişti. Bu da Attila’nın geri dönüş yolunda edindiği önemli izlenimlerinden biriydi...

Attila, Aetius’la birlikte en önde at sürüyordu. Az konuşan mağrur *decurio* ise onları biraz geriden, on beş düzenli çift sıra halinde kendisini izleyen adamlarının önünden takip ediyordu. Onların arkasından ise her biri iki at tarafından çekilen sağlam görünüşlü, demir kaplı dört tekerleği bulunan, yan kapakları yukarı kaldırılmış ve üzeri demir bir tenteyle sıkı sıkı örtülmüş üç araba geliyordu. Romalılar, aslında Galya kökenli olan ve *rheda* ismini taşıyan bu sağlam, fakat gürültülü taşıma araçlarından nefret ediyorlardı. İçlerinde ne olduğunu bilmemesine rağmen, bu arabalar Attila’ya Hunların ve Gotların keçe kaplı arabalarını anımsatmıştı. Grubun sonunda ise sıradan lejyonerlerden yarım maaş fazla para alan ve sürekli olarak eyerinin üzerinde bir o yana, bir bu yana kayan acemi bir *sesquiplarius* bulunuyordu. Adının Litorius olduğunu söyleyen bu genç adam, Attila’ya Cermen atalarının ünlü Kehribar Yolu’nun Tuna’yla birleştiği yerde bulunan Rugiland’dan, hatta kuzeydoğudaki denizin ötesinde bulunan Rugi Adası’ndan geldiğini anlatmıştı. Hiç kimse karşısındakinin sadece ismine dayanarak nereden gelip nereye gittiğini, kavminin şu sırada nerede oturduğunu, hatta kim için savaştığını ve yürüdüğünü bile söyleyemezdi. Gotlar oğullarına Hun veya Roma isimleri veriyor, Yunanlar Hunlarla yardımcı kavimlerinin isim ve unvanlarını karıştırıyor, Romalılar ise tüm bu yabancı isimlerin sonlarına kendi takılarını getiriyorlardı. Ne de olsa dünyadaki tek uygar lisan kendilerinininkiydi, belki bir de zorunlu hallerde Yunanca, ama o kadar...

Batiya doğru Concordia, Altinum ve Padova şehirlerine uzanan Via Annia kavşağından geçtiler. Akşam havası biraz toprak, biraz da deniz kokuyordu. Gradus Limanı'ndan başlayarak dümdüz bir şekilde Aquileia'ya, oradan askeri Sequanicum dukalığında bulunan Arguntum'a, oradan da Alpler üzerinden Raetia'ya ve imparatorluğun Tuna'daki kuzey sınırı olan Casta Regina'ya kadar uzanan *Via Julia Augusta* üzerinde yavaş yavaş yol alıyorlardı.

Kuzey yolunda oldukça yoğun bir karşı trafik vardı. Yayalar, iki tekerlekli *cisium* arabaları, hatta büyük ve asil görünümlü, dört at tarafından çekilen seyahat arabaları, iki tarafa doğru hafifçe eğimli olan yolda sık sık karşılarına çıkıyordu. Bunların tümü de güneş batmadan önce nehrin kenarındaki hayat dolu şehre ulaşmak için ellerinden gelen çabayı gösteriyorlardı.

Attila, tüm çabasına rağmen, geçen haftalar boyunca insanların bu dev imparatorluk içindeki belli bölge ve etki alanlarını hangi kurallara göre adlandırdıklarını anlayamamıştı. Bazıları eski eyalet dağılımına uyuyordu, bazıları da İmparator Diokletian'ın reformlarından sonra ortaya çıkan yaklaşık yüz kadar yeni isme. Aetius ise sadece lejyoner dilindeki askerî kavramları kullanıyordu. Onun için sadece *Brittania* ile *Orleans* arasındaki on bir askeri hareket bölgesi, onların içinde daha küçük on beş piskoposluk, onların içinde de Avrupa'nın en batısındaki *Tractus Armoricanus*'tan Fırat ve Dicle arasındaki *Mezopotamya*'ya kadar yayılmış olan otuz iki ducalık vardı.

Attila, gelecek yıllar boyunca, bu isimlerin tümünü yavaş yavaş öğrenmeye karar verdi – üstelik bunu bir atın sırtında Pannonia veya Pontus bozkırlarında yapmak zorunda olsa bile. Çünkü Roma'da öğrendiği bir şey daha vardı: Savaşların, akınların ve seferlerin pek çoğu, ilk hareket emrinin verilmesinden önce sonuçlanır. Ve bir okun bulutlara mı, yoksa düşmanın kalbine mi saplanacağı, daha yay gerilirken belli olur...

Kısa bir süre sonra anayoldan ayrılan *Via Gemina* kuzeydoğudaki Julius Alpleri'ne doğru uzanmaya başladı.

“Yarın izlemeniz gereken yol bu işte!” dedi Aetius.

“Biliyorum” diye cevap verdi Attila. Bu arada atlarını doğruca kuzeye doğru sürmeye devam ediyorlardı. Attila'nın aklına ufuktaki dağ silüetleri gelmişti. Zihnindeki bu resim yaklaşık bir yıl önce oluşmuştu. O zamanlar tüm yol boyunca puslu bir havada batıya doğru yolculuk etmişti. Dağlık bölge sona erdiği ve küçük bir muhafız birliğinin ortasında Yukarı İtalya'nın düz topraklarına ulaştığı zaman, amcasının veda armağanı olarak yanında taşıdığı renkli tozdan ve bitki özlerinden yapılan içkiden daha az almaya başlayabileceğini hissetmişti...

Attan düşmesiyle Ravenna'daki imparatorluk sarayında geçirdiği ilk bir ay arasındaki zaman zarfında kendisiyle ne yaptıklarını çok merak ediyordu. Bazen bu zaman ancak şimdi günbegün uyanmaya başladığı uzun ve kötü bir rüya gibi geliyordu. Ancak şimdi içinde iki ayrı rüyanın anılarını taşıdığını hissediyordu: İlki batı imparatorunun şehrine ulaşmak için yaptığı yolculuk, ikincisi de *Imperium Romanum*'un rehinesi olarak Roma'da geçirdiği süre.

Ne Aetius, ne de Aybars, bu âna kadar onun sormaya cesaret edemediği sorulara cevap vermiş değillerdi. Hatta Attila bazen hiç soru sormamanın daha mı iyi olacağını düşünmeye başlamıştı. Bu iki genç adam, aradan geçen zaman zarfında Romalıların söylediği gibi *cumpanes* olmasalar da, karşılıklı olarak birbirlerini sayan iki arkadaş olmuşlardı. Durustorum'dan gelen bu üstün yetenekli, fakat aşırı hırslı Romalının pek çok karakter ve yapı özelliği Attila'yı uzun süredir rahatsız ediyordu; buna rağmen onunla birlikte geçirdiği günler, rehine olarak geçirdiği bir yıldan Tuna'ya götürdüğü en derin izler olacaktı. Artık gelecekte *Imperium Romanum*'un batısında kimden çekinmesi gerektiğini gayet iyi biliyordu...

Kısa bir süre sonra yoldan yaklaşık bir mil uzaklıkta, tarlaların ve bağların ortasına kurulmuş olan tipik yuvarlak Hun yurtları ile yan yana dizilmiş birkaç araba fark etti.

“Sadece iki soru daha” dedi Attila. Az önce sağa doğru dönen üçüncü bir caddeye çıkmışlardı. Bu yol, Nartisone Nehri’nin yatağını izleyerek, doğruca Julius Alpleri’ne çıkıyordu. Kısa bir süre sonra da yol dördüncü kere ikiye ayrılacaktı. *Via Julia Augusta*’dan batıya doğru ayrılan *Via Postumia*, Verona üzerinden Mediolanum’a, oradan Placentia’ya, oradan da deniz kıyısına ve İtalyan Yarımadası’nın öteki tarafına uzanıyordu.

“Tüm sorularımı cevaplamayacağımı biliyorsun, değil mi?”

“Evet, bunu söylemiştin.”

“İyi, sor o halde!”

“Ben yokken kardeşim Bleda’ya ne oldu?”

“Bildiğim kadarıyla fazla bir şey olmadı. Onun pek çok yarışmaya katıldığına ve başarılı olduğuna şahit oldum. Onu son kez gördüğümde ata bir kral gibi biniyordu, yayı çok iyi bir silahtı, mızrağı bir öküzün kürek kemiğini rahatlıkla kırabilecek sağlamlıktaydı, kılıcı aynı anda üç başka kılıçla karşılaşabilirdi, ciridi yere düşmekte olan bir gürgen yaprağını ağacın gövdesine daha havadayken mıhlatabilirdi, kemendi ise...”

“Bunu biliyorum!” diye onun sözünü kesti Attila. “Kement her zaman onun en güçlü olduğu silahtı. Ben aslında bambaşka bir şey kastetmiştim.”

“Gerçekte ne sormak istiyorsan onu sor!”

“Onunla veya Karaton Kağan’ın çevresinden biriyle burada yaptıklarını konuşmuş muydun?”

“Hayır. Tuna’dan ayrıldığım zaman sadece Roma’nın düştüğünü, böylece beni ilgilendiren anlaşmanın da artık geçersiz olduğunu biliyordum.”

“Bunun Roma’nın düşmesiyle ne ilgisi var?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. “Ravenna hâlâ olduğu gibi duruyor ve İmparator Honorius uzun zamandır Ebedî Şehir’de hüküm sürmüyor. Ben onun rehinesiydim, sen de Karaton Kağan’ın!”

“Karaton Kağan senin Ravenna’da olmadığını biliyordu” dedi Aetius. “Belki de her şey bir tesadüften ibaretti, fakat Kral Alarich’in zaferinden sonra sen artık ortada yoktun, böylece ben de anlamımı yitirmiştim.”

“Bununla ne demek istiyorsun?”

“Artık Karaton Kağan için bir anlam ifade etmediğimden dolayı, istediğim yere gitmekte özgürdüm.”

“Fakat sen bir rehineydin... Bir tutsak!”

“Hayır, sadece görünmez bir terazinin bir kefesindeki ağırlıktım” dedi Aetius. “Diğer kefedeki ağırlık da sendin... Tarafların bizi birbirimize karşı koz olarak kullanabilecekleri süre boyunca elbette!”

“Hâlâ anlayabilmiş değilim” dedi Attila ısrarla. “Karaton Kağan’ın yerinde olsaydım senin karşılığında altın talep ederdim... Hem de oldukça büyük miktarda altın!”

Aetius bu sözler üzerine kahkahalarla güldü.

“Nihayet!” dedi sonra. “Amma da uzun sürdü! Fakat bu noktaya kendin ulaşman gerekiyordu!”

Attila tek kelime bile anlamıyordu. “Hangi noktaya gelmeliydim?” diye sordu şaşkınlıkla. Batı Roma imparatoruna yaptığı yolculuk esnasında, Roma’daki Suburra’da, yeraltı mezarlarında, Ravenna sahilinde ve Aquileia Limanı’ndaki meyhanede hissettiği o aptalca, sıkıcı duygu bir kez daha belirmişti içinde.

“Bunları sana amcan Aybars anlatsın” dedi Aetius gülmeye devam ederek. “Sonra kafanda Roma’ya neden gittiğin ve Tuna’ya neden döndüğüne dair pek çok soru cevabını bulacak...”

Aetius atını geniş caddenin kenarındaki hendeğin üzerinden sıçrattı. Bağların arasında uzanan bir patikada bir süre ilerledikten sonra atını geri döndürüp konuşmak üzere ağzını açtı, fakat *decurio* Felix ondan daha atik davranmıştı.

“Herkes yol kenarında attan insin!” dedi gür ve yüksek bir sesle. “Mola hazırlıkları yapılacak! Son dört adam ve *sesquiplicarius*, atlarla silahların başında nöbet tutsun!”

Bunlar aslında bu küçük atlı birliğin başındaki *decurio*’nun yardımcısı olarak Aetius’un vermesi gereken emirlerdi. Fakat görünüşe göre Felix, Aetius adındaki bu Hun dostunu, en basit bir işle bile görevlendirmek istemediğini herkese ispat etmek niyetindeydi.

Attila, Aetius’un dudaklarının kenarlarının belli belirsiz kasıldığını fark etti. Genç lejyonerin özenle alınmış kaşlarının arasında küçük, keskin bir çizgi belirmişti.

“Günün birinde...” diye mırıldandı Aetius sert, fakat duyulur duyulmaz bir sesle. “... günün birinde her şey bambaşka olacak... ve hiçbir şey şimdi olduğu gibi olmayacak...”

Hunların kamp kurduğu yere kadar olan birkaç adımlık mesafede Attila’ya sadece Aetius eşlik etti. Attila, kendisine doğru gelen üç kişiyi oldukça uzaktan fark etmişti. En önde Greka yürüyordu, onun arkasından şaman geliyordu, belli bir mesafeden de Doğan onları izlemekteydi. Attila, başını çevirip arkasına bir göz attı. Atının üzerinde dimdik duran Aetius, sessizce onu izliyordu. Diğer lejyonerler ancak atlarının görülebileceği bir mesafede durmuşlardı.

Attila tekrar önüne baktı. Bunun nasıl olduğunu bilemiyordu ama kendisine doğru neşeyle koşan genç kız ansızın gözüne bozkırların ve çayırların, yerin ve göğün perisi gibi görünmeye başlamıştı. Kulaklarının uğuldadığını, kalbinin giderek daha hızlı attığını, kasıklarının her an çatlayacakmış gibi gerildiğini hissediyordu. Bir an sonra dilini şaklattı ve Romalı yük atı onun ne demek istediğini anladı.

Hayvan kulaklarını başına yapıştırdı, bir an için olduğu yerde huysuzca kıpırdandı, sonra da ileri atıldı. Attila dizginleri sol eline aldı, eyerin üzerinde doğruldu ve şiddetli bir sevinç çılgılığı kopardı. Sağ kolunu yukarı kaldırdı ve vahşi haykırışlarla atını dörtlale kızın üzerine sürmeye başladı. Fakat her ikisi de Attila’nın ne atı tanıdığını, ne ona hakim olabildiğini, ne de bağlar arasındaki dar patikadan haberdar olduğunu, bir an bile akıllarına getirmiyorlardı.

Karanlık, bir süre önce sık yaprakların, dolgun üzüm salkımlarının ve kendilerini geceye ayarlamış hayvanların üzerine çökmüştü. Bu beklenmedik gürültüden ürken bir grup sülün, ansızın hep birlikte kanat çırparak havalandılar. Dörtlale koşan yük atı da ürkmüştü. Buna rağmen Attila bir eliyle hayvanın hızını azaltarak Greka’nın çiğnenmesini engelledi. Kahverengi at sola döndü ve yamacı tırmanmaya başladı.

Daha kötü bir durumdan kurtulabilmek için Attila’nın bir tek çaresi kalmıştı. Eyerin üzerinde olabildiğince yana eğildi. Eyerin üzerinde ne tutacak bir yer, ne de üzengiler vardı. Buna rağmen sağ koluyla Greka’yı belinden kavradı ve kendi eksenini etrafında dönen atın vücuduna sıkıca yapıştırdı. Aynı anda Aybars’ın yanına gelmişlerdi. Şaman hızla ileri atıldı, fakat Attila’yla Greka’ya ulaşmayı başaramadı. Kahverengi at rüzgâr gibi koşmaya devam ediyordu. Ancak Doğan bir süre sonra karmaşık tüylü, küçük Hun atıyla, Attila ve Greka’yı yakalamayı başardı. Delikanlı ve kız birlikte asmaların arasına kaydılar. Etrafları ezilmiş ve parçalanmış üzüm salkımlarıyla doluydu.

“Ya bunu ağabeylerin görseydi?” diye bağırdı Aybars. “Yoksa zamanını Romalı koyunların üzerinde mi geçirdin?” Attila dudaklarını ısırды. Greka’yı hâlâ kollarının arasında tutuyordu. Genç kızı kollarının arasında yüzü kendisine bakacak şekilde çevirdi ve çılgın bir öpücük yağmuruna tuttu.

“Bana kalırsa ağabeylerim bunu da görebilir!” diye bağırdı sonra. Greka kıpkırmızı bir yüzle soluk almaya çalışıyordu. Sonra ıslıl ıslıl bir yüzle Attila’ya iyice sokuldu. Doğan gülümsedi; fakat

şaman sadece başını sallamakla yetindi. Attila ancak şimdi Aybars'ın büyük bir ayinde olduğu gibi atının üzerinde deri bir davulla oturduğunu fark ediyordu.

“Ne oldu, Aybars Amca? Artık atlı bir şaman mı oldun?”

“Elbisemi bir saatliğine bile çıkarmış olsaydım, şu anda burada olamazdık!” diye karşılık verdi Aybars.

“Her şey geçti!” diye bağırdı bu arada onlara yaklaştıran Aetius. Attila, soran bakışlarla gözlerini orada bulunanların üzerinde gezdirdi. Yerde durmak zorunda olmaktan ve büyüklerine bakmak zorunda kalmaktan hiç hoşlanmamıştı. Hatta şu anda kendisini orada bulunanlardan daha aşağı hissetmemek için, deminki çılgın atın üzerinde bile olmaya razıydı. Doğan elinde bir yük atının dizginlerini tutuyordu, fakat Attila ona binmek niyetinde değildi. Aetius kahverengi atın yanına gitti ve fazla zorlanmadan onu dizginlerinden yakaladı.

“Bakıyorum gayet iyi durumdasınız!” dedi Aybars ve elindeki dizginlerin ucunu sakinleştirmek için atın boynuna vurdu. “Yolda başınıza bir şey geldi mi?”

“Sadece iki defa” diye karşılık verdi şaman. “Ravenna’da bir gün kaybettik, yolda da bir ala *quingenaria*’ya rastladık. Lejyonerler sayıca biz Hunlardan beş kat daha üstündüler. Süvariler bütün gün etrafımızda dolaştılar, fakat saldırmak için bir girişimde bulunmadılar...”

“Nerede oldu bu?” diye sordu Aetius.

“Ravenna’nın kuzeyinde, *Via Popilia* üzerinde bir yerde. Kendimizi ancak akşama doğru, yol tekrar bataklıklar arasından geçmeye başlayınca güvende hissedebildik.”

“Bunun hangi birlik olduğunu anlayabildiniz mi?”

Aybars başını salladı. “İmparatorluğun içinde oradan oraya dolaşan bunca askerin ismini nereden bilebiliriz ki! Siz bile bu birliklerden hangilerinin sizin tarafınızda olduğunu, hangilerinin de size kılıç çektiğini tam olarak bilemiyorsunuz.”

“Biraz abartmıyor musun, Aybars Amca?”

Attila elinde olmadan irkildi ve Greka’yı biraz yana itti. Bu Romalı, babasının kardeşine “amca” diye hitap etmeye nasıl cüret edebilirdi?

“Onların *signifier*’lerini gördük” diye sözlerine devam etti şaman. “Fakat üzerindeki sembolü göremeyecek denli uzaktaydık. Keza sancak ve flamaların üzerindeki işaretleri de. Ama içimizden bazıları, bu birliğin bir zamanlar tarafımızdan mağlup edilenlerden biri olduğunu öne sürüyor...”

“General Generidus’un birlikleri Ravenna’nın bu kadar yakınında demek!” dedi Aetius düşünceli bir tavırla. “Bu gerçekten de çok garip! Onları gerçekten tanıyamadınız mı? Oysa ben Hunların gözlerinin çok keskin olduğunu düşünürdüm!”

“Bu yaz sıcaklarına alışkın değiliz” diye kaçamak bir cevap verdi şaman. “Bunun dışında sert yollarınızdan çok fazla toz kalkıyor ve konaklama yerlerinizin etrafındaki hava kötü kalite kömür ve yağ lambalarının isisi nedeniyle berbat durumda!”

“Oralarda konaklamak zorunda olmadığınız için kendinizi talihli addetmelisiniz!” dedi Aetius alaycı bir sesle. Attila, Aybars ile Romalı arasında geçen bu konuşmanın anlamını kavrayamamıştı. Sanki birbirlerinden gerçeği tümüyle ya da kısmen gizleyebilmek için konuşuyorlardı! Hiçbir Romalı bir Hun’a yolun veya havanın durumunu sormazdı! Ve yüz kadar bozkır atlısı bir şamanın, genç bir savaşçının ve bir Got kızının, bir üzüm bağının ortasında Karaton Kağan’ın eski rehinesiyle akşam sohbeti yapabilmesi için arka planda beklemeye asla tahammül edemezdi!

“Burada neler olup bittiğini bilmek istiyorum!” diye bağırdı sonunda Attila ikisine doğru. Aynı anda Greka elini onun kolunun üzerine koydu. “Hayır, Attila! Bırak da konuşsunlar, böylece her şey daha çabuk sonuçlanır...”

“Daha çabuk sonuçlanacak şey de neymiş? Buraya kadar sağ salim geldiniz, yarın da Roma

altınlarıyla birlikte Tuna yönünde ilerlemeye devam edeceğiz!”

Attila sözlerini bitirir bitirmez Got kızının büyük ve güzel gözlerinin içine baktı, fakat Greka yavaşça başını salladı. “Hayır, Attila...”

“Ne?”

“... her şey bildiğin ve beklediğin gibi değil!”

“Bu da ne demek oluyor!” Attila Greka’yı iterek kendisinden uzaklaştırdı, sonra da çiğnenmiş asmaların üzerinden atlayarak Aybars’la Aetius’un yanına geldi. Onları iki eliyle pantolonlarından kavrayarak tekrar bağırmaya başladı. “Bu ne demek oluyor dedim! Bana derhal cevap verin, yoksa ikinizi de buracıkta gebertirim!”

“Hayır!” diye bağırdı *duplicarius*’un kısa kılıcına davrandığını gören Greka. Koşarak Attila’nın üzerine atladı ve kollarıyla onu arkadan sıkı sıkı kavradı. “Yeter artık! Durun... hepiniz! ”

“O halde konuşun artık!” diye bağırdı Attila burnundan soluyarak. “Aetius’tan ne istiyorsun, Aybars Amca?”

“Ne mi istiyorum? Aslında sadece beş yüz kilo altın ve Roma’dan Alplere kadar serbest geçiş hakkı. Hem de seninle birlikte, kardeşim Muncuk’un oğlu! Evet... bize geri dönüş yolunu açan ve senin deniz yolu üzerinden gelmeni sağlayan, bu adamın... Aetius’un ta kendisi!”

“Karaton’un rehinesiyle ittifak mı kurdun?”

“Evet... doğru!” dedi şaman ve her kelimesinde sanki farkında değilmiş gibi davuluna vurmaya başladı. “Biz... aramızda... bir... anlaşma... imzaladık...”

Bu arada vücudunun üst kısmını iki yana sallamaya başlamıştı.

“Peki... bunun karşılığında ne alacak?” Attila, Romalıya doğru şüpheli bir bakış fırlattı. “Yani hizmetinin karşılığı olarak?”

“Bana vaat edileni aldım bile” dedi Aetius.

“Yanılmıyorsam denizdeki fırtınada da bir şey kaybetmediniz” dedi şaman.

“Tüm ganimetinizin bir tek Solido’sunu bile!” diye güldü Aetius. “Yeni arabalarınız şu karşıda duruyor. Onlar ve atlar bana oldukça pahalıya patladı. Geriye kalan, daha doğrusu ganimetin neredeyse yarısı, Sarmat kadınlarının bana denizde verdikleri balyaların ve sandıkların içinde bulunuyor...”

Ve ansızın Attila’nın gözlerinin önündeki perde açıldı. Sarmat kadınlarının baskını, ansızın ortadan kaybolması, denizdeki buluşma... bunların hepsi önceden planlanmıştı! Başını kaldırarak az ilerideki Hun kampına baktı. Gerçekten de Roma’dan ayrılırken kullandıkları arabaların bir teki bile orada değildi.

“Neden?” diye sordu sonra. “Neden bana bir tek kelime olsun söylemediniz?”

“Çok basit, Attila” diye cevap verdi amcası. “Bunu biliyor olsaydın, başkalarından da gizli kalmayacaktı. Bu durumda hepimiz şu anda birer ölü olacaktık...”

Aradan saatler geçtikten sonra bile Attila bu durum karşısında gururlanması mı, yoksa yerin dibine mi geçmesi gerektiğini bilmiyordu. Aetius’la vedalaşırken fazla zorlanmamıştı. Aybars ve Doğan atlarıyla önden giderken, o da Greka’yla birlikte yaya olarak onları arkadan takip ediyordu. Son derece yavaş bir tempoda yürüyorlardı. Hem kamptaki meraklı ve soru dolu bakışlarla bir an önce karşılaşmaya istekli değillerdi, hem de ilk defa birbirlerine anlatacakları bu kadar fazla şeyleri oluyordu. Asmaların arasında o kadar uzun süre kalmışlardı ki, gökyüzündeki yıldızlar, birbirlerini az kalsın kaybedecekleri o gece kadar parlaklaşmıştı.

Sevişmeleri daha öncekilerden son derece farklı olmuştu. İkisi de içlerindeki yeni ve coşkun duygu dalgaları karşısında heyecana kapılmışlardı. Bu güzel saatlerin hiç sona ermemesini o kadar

çok isterlerdi ki...

Fakat bir süre sonra Greka Attila'ya henüz her şeyin söylenmemiş olduğunu hatırlattı. Yavaş adımlarla ve birbirlerine sıkı sıkı sarılarak Athawulf-seferinden sağ kalanların ve sonradan onlara katılanların oluşturduğu kampa doğru yürümeye başladılar.

Kampa ulaştıkları sırada erkeklerin hiçbiri uykuya dalmış değildi. Aradan geçen zaman zarfında yeni ganimet arabasını kampa getirmiş ve diğerlerinden daha büyük alevlerle yanan bir ateşin etrafına daire şeklinde oturmuşlardı. Attila soran bakışlarla Greka'yı süzdü. Genç kızın saçları darmadağınktı ve ateşin alevlerinde parlayan dudakları hâlâ nemliydi.

Attila, Orta Tuna bölgesinden gelen Hun savaşçılarını gördüğü zaman, içinde bir rahatsızlık hissetti. Birkaçını ismen tanıyordu, fakat Doğan dışında hiçbiri Muncuk Han'ın genç oğlunun peşinden gelmek için aşırı bir istek göstermiş değildi. Bu yüzden de Attila kafilenin yola çıkışından bu yana onlara yakın bir ilgi göstermemişti. İçgüdüsel olarak bu adamların kendisini nasıl karşılayacaklarını, yeniden ortaya çıkışına nasıl tepki vereceklerini ölçmeye çalışıyordu. Dikkatle ve ağır ağır ilerlerken, etrafını sürekli kolağan ediyordu. Adamların her an ayağa fırlayıp korkunç naralarla üzerine saldıracakları, kendisine bir temiz sopa çekebilecekleri ihtimali aklından hiç çıkmıyordu.

Fakat ne Hunların, ne de ateşin etrafındaki ikinci çemberi teşkil eden azatların, tacirlerin ve seyyahların yüzlerinde düşmanca bir ifade yoktu. Tam aksine, Attila bazı kadınların ve kızların yüzlerinde yeni bir hayranlık, hatta Greka'ya karşı bir miktar kıskançlık ifadesi görür gibi olmuştu...

Attila tüm bunların ardında neyin gizli olduğunu hâlâ tam olarak anlayabilmiş değildi. Ganimetlerinin bir miktarını yitiren, hatta ellerinde kalanların bir kısmını Aybars'a ve Karaton Kağan'a vermek zorunda kalacaklarını muhtemelen yeni öğrenmiş olan adamların yüzlerinde boş yere bir öfke veya hoşnutsuzluk ifadesi arayıp duruyordu. Ayrıca *Imperium Romanum* ordusunda *decurio* rütbesine bile gelememiş bir Romalıya verilen beş yüz kilo altının çok büyük bir miktar olduğunu düşünüyordu.

Adamlar biraz sıkışarak ona yer açtılar ve beklentiyle yüzüne bakmaya başladılar. Attila ile Greka, ateşin aydınlık halesinin içindeki çembere yaklaştılar. Havada et çorbası tadı vardı. Alev alev yanan ateşin üzerine çatılmış üç kalın çam dalına asılmış olan koca bir Hun kazanının içinde soğanı, sarmısağı ve büyük et parçalarıyla kaynayan koyu, gerçek bir çorba...

“Nihayet!” diye bağırdı Scottas derin bir iç çekmeyle. “Bilgelik daima gençlerin mantıksızlığını beklemek zorunda mıdır?”

“Sen!” dedi Attila şaşkınlıkla. “Ravenna’da... o kadar uzun süre ne yaptın?”

“İmparatorluk şehrindeki kadınların yanından bir türlü ayrılamamış!” diye bağırdı Doğan.

“Bu doğru değil!” diye itiraz etti Yunan hatibi. “Ben kıyasıya pazarlık etmeseydim, muhafızlar şehrin surlarının dibinden rahatça geçmenize asla izin vermezlerdi!”

“Buraya gel, Attila” dedi Aybars. Bu arada giysilerini değiştirmiş ve üzerinde Maiotia Denizi kıyısındaki kuş yuvalarından toplanmış binlerce göğüs tüyü, pırıl pırıl parlayan tarla faresi dişleri, üç adım boyundaki varan kertenkelelerinin ve engerek yılanlarının daire biçiminde kesilmiş derileri bulunan değerli şaman elbiselerinden birini giymişti.

Attila belli belirsiz tereddüt etti. Aslında kendisini kötü hissetmesi için bir nedeni bulunmadığını düşünüyordu; fakat içinde öyle bir his vardı ki, sanki Roma’dan bu yana her şey fazlasıyla kendi etrafında dönüyordu. Bu arada Greka yavaşça onun kollarının arasından sıyrıldı. Attila ona engel olmadı. Belki de ilk olarak onun durumunu açıklığa kavuşturmak en iyisi olacaktı. Sonra Aybars'ın yanında duran bir Hun eyerinin üzerine oturdu ve tek kelime etmeden yan gözle amcasını süzmeye başladı. Yaklaşık on beş dakika kadar ateşin etrafında oturan Hunların hiçbiri konuşmadı. Ateşin alevlerine dalıp gitmişti. Bu da bu sahnenin değişmez bir parçasıydı.

Şamanın kalın bir geyik yağı tabakası altında parlayan yüzü, onun tüm bu zaman boyunca müthiş bir çaba ve gayret içinde bulunduğunu gösteriyordu. Saçlarını geniş örgüler halinde başının iki yanından sarkıtmış ve onları bitki özleriyle boyanarak işlenmiş koyun yünüyle süslemişti. Başının arkasında üzerinde cam kırıkları, altın, cilalanmış gümüş ve parlatılmış bakır parçaları bulunan bir takke vardı. Ateş, şamanın gösterişli elbisesi içinde tüm görkemiyle görünmesini sağlayacak kadar güçlüydü. Bir süre sonra Attila birkaç kaçamak bakışın ardından amcasının kesinlikle kendisine öbür dünyanın kapılarını açan ruh halinde bulunmadığını anlamıştı. Üzerindeki kuş tüyü elbiseyi normalde tanrıları ve göksel varlıkları ziyaret etmekte kullanırdı. Yeraltı dünyasının hükümdarlarıyla yaptığı ve ağzının köpükler içinde kalmasına neden olan o korkunç kavgalar için başka elbiseleri ve tılsımları vardı.

Nihayet şaman derin derin iç çekerek kımıldandı ve içi o gizemli tozla dolu olan kutusunu elbisesinin cebinden çıkardı. Bunu gören erkeklerin yüzlerindeki gerginlik de gözle görülür şekilde azalmıştı.

“Davranışların hiç iyi değildi” dedi şaman sesinde herhangi bir itham olmaksızın. Sanki bu konu üzerinde uzun uzun düşünmüş ve ancak şimdi bir karara varmış gibiydi. Attila belli belirsiz irkildi. Suçlamanın bu denli doğrudan yapılacağını hiç tahmin etmemişti.

“Ne zaman?” diye sordu ansızın inat ve itirazla dolan bir sesle. “Ve nerede iyi davranmadım? Roma’da mı? Yolda mı? Yoksa beni veya Greka’yı öldürmeyi tasarlayan silahlı bir kadını öldürürken mi?”

Aybars, öpücük vermek istermiş gibi dudaklarını büzdü. Sağ elinin baş ve işaret parmaklarıyla kutudan bir tutam toz aldı ve sol bileğinin başparmak çukuruna yerleştirdi. Sonra kolunu yavaşça kaldırdı ve tozu derin bir nefesle burnuna çekti.

“Bu kadar kötü bir planı nasıl yapabildiniz?” dedi Attila başını sallayarak. Bu arada Hun kazanındaki etin oldukça büyük bir parçasını mideye indirmişti. “O güzel ganimetimizin yarısı Aetius’un oldu! Bir kral bile büyük bir savaş sonucu kazandığı zaferde bu kadar ganimet elde edemezdi!”

“Unutma ki hepimiz oldukça masraf etmek zorunda kaldık. Neyse ki Aetius bazılarında sadece geleceğe dair sözler vermekle durumu idare etmeyi başardı. Seni denize çıkaran Sarmat kadınları ve Doğu Romalı Alan subayları için bu yeterli oldu. Gerçi...”

“Gerçi ne?”

“Onlar ölülerini bahane ederek daha fazla para koparmaya çalışacaklardır.”

“Fakat burada beş yüz kilo altından söz ediyoruz, Aybars Amca!” diye inledi Attila. “Ona tam beş yüz kilo altın hediye ettiniz...”

“Karaton, Oktar, Ruga ve babanın, yola çıkmasından önce ona verdikleri paralar bu hesabın dışında elbette” dedi Aybars. “Bu paraların tümü iyi bir yatırıma harcandı. Aetius’un bol paraya ihtiyacı vardı, çünkü Gotların Ebedî Şehri zapt etmelerinden sonra biz bir avuç Hun’a kaç para bırakacaklarını hiç kimse bilemezdi...”

“Ne? Yoksa bu hesapları Roma’yı zapt etmemizden önce mi yaptınız?”

“Bunların hepsi Aetius’un fikriydi ve her şeyi o planladı” dedi Aybars başını sallayarak. “Bu Romalı rehineliği sırasınca sadece bir şey öğrendi: Sadece kudret sahibi olduğun takdirde hükümdar olabilirsin! Ve kudretin rengi her yerde aynıdır! Biz buna *altın* adını verir ve durup dinlenmeden onu ele geçirmeye çalışırız!”

“Demek Roma’nın Vizigotlar tarafından ele geçirilmesinden Aetius da kazançlı çıktı!”

“Biraz o, biraz bazı senatörler, belki birkaç rahip, köle, hatta imparatorun kendisi... Bunlara ilave olarak Karaton Kağan, kardeşlerim Ruga, Oktar ve baban Muncuk, sonra biraz ben, biraz da sen...”

Görüyorsun işte, büyük işler başarmak için çok miktarda altına sahip olmak gerekir!”

Attila düşünceli gözlerle şamanı süzüyordu. Bir süre sonra zihninde ansızın bir şimşek gibi gerçeğin ışığı çaktı.

“Hayır!” dedi amcasına. “Söylediklerinin hiçbiri doğru değil!”

Aybars dudaklarını büzdü ve yavaşça mırıldanmaya başladı. Sanki onu duymuyor gibiydi.

“Aetius altın falan istemiyor!” diye bağırdı Attila heyecanla. “Biz onun için altından daha değerliyiz! Ben bu Romalının ne istediğini çok iyi biliyorum!”

“Söyle o halde bildiğin neyse! Fakat bu kadar bağırma! Bizi dinleyen davetsiz kulaklar bile sağır olacak...”

“O yukarı çıkmak istiyor!” diye inledi Attila. “En yukarı...”

“Ne olmuş yani? Hangi Romalı bunu istemez ki? Bunda seni rahatsız eden nedir?”

“Biz onun bu amacını gerçekleştirmesine yardım ediyoruz! Anlaşma bu mu?”

“Evet, anlaşma bu... Bedelini ödediği müddetçe elbette!”

“Bu bedel yüksek mi?” diye sordu Attila dikkatle. Şaman hafif bir ıslık çaldı.

“Sahip olduğu ve olacağı her şey!”

11

Kehribar Yolu Üzerinde

Güneş doğudaki dağların ardında belirdiği sırada, kafil e dümdüz uzanan Aquileia ovasını terk ediyordu. On mil ötede bulunan Julius Alpleri, çift surlu büyük şehrin önündeki tarlaların karşısında aşılmaz bir duvar gibi yükseliyordu. Ve aynı anda çift surlu şehrin çatılarının üzerinden sanki bir şaman kehanetini yerine getirir gibi bir çift leylek havalandı, nehir limanının üzerinde bir tur attıktan sonra, Adriyatik Denizi'nin üzerinden güneye doğru uçmaya başladılar.

Alplerin arasındaki geçide doğru uzanan *Via Gemina* üzerinde ilerlemek, kıyı boyunca yapılan yolculuk kadar kolaydı. Kafilenin yapması gereken tek şey, Emona ve Celeia adlı Roma şehirlerinden geçen efsanevî Kehribar Yolu'nu takip etmektir. Bu Roma yolu, imparatorluğun kuzeydoğu eyaletlerine uzanan en rahat yoldu. Ticaret yolunun on, on iki günlük yürüyüşten sonra Poetovio'da kuzeye sapmasına, Carnuntum'da Tuna'yı aşmasına ve sonunda kuzeydeki *Mare Suebicum*'un kehribar sahillerine kadar uzanmasına karşın, kafilenin Drau köprüsü üzerinden güneşe karşı ilerlemesi yeterliydi. Tuna'ya kadar bu nehrin kıyılarını takip edip, bataklık bölgelere girmekten kaçındıkları takdirde, iki ilâ üç haftaya kadar Batı Hunlarının hayvanlarını otlattıkları çayırlara ve Karaton Kağan'ın karargâhına ulaşmaları pekâlâ mümkündü.

Kafile çok sayıdaki kurumuş nehrin çakıllarla kaplı yatağını bir güçlkle karşılaşmadan aştı. Alplerin kuzeyindeki bembeyaz, iri kayaların arasından akan küçük yaz dereleri hayvanların ve insanların susuzluklarını gidermesine yeterli oluyorsa da, serinletici bir banyo almalarına imkân tanııyordu. Bu yaz bu bölgeye pek az yağmur düşmüştü.

Julius Alplerinin başlangıcını teşkil eden ve pek de tekin görünömlü olmayan vadinin önündeki Insonzo köprüsüne ulaştıkları zaman, Attila Doğan'ı ve onunla birlikte üç atlıyı keşfe gönderdi. Ona kalsa ovada bir gece daha geçirmeyi çok isterdi, fakat bozkır atlılarının arasındaki tecrübeli savaşçılar, bu andan itibaren ateşlerin mümkün olduğu kadar küçük ve alevsiz yakılmasının daha iyi olacağını söylemişlerdi. Aetius da aynı şeyi Aybars'a tavsiye etmişti. Hun atlıları da General Generidus'un hızlı ve ağır darbeler indiren lejyonerleriyle bir daha karşılaşmaktan kaçınmak istiyorlardı.

Attila ve Greka yol boyunca birbirlerine sadece kendileri için önemli olan o kadar çok küçük hikâye anlatmışlardı ki, bir süre sonra kimse onlara kulak vermemeye başlamıştı. Artık herkes Muncuk Han'ın oğlu ile bir zamanlar Roma'da köle olan Got kızının, âşık gençler olarak dünyaya bambaşka gözlerle baktıklarını anlamıştı.

Günün birinde Attila bozkırların gizemli ışıltılar saçan gecelerinden söz etmeye başladı. Atalarının büyücü kadınların yardımıyla atları ve arabalarıyla normalde aşılması çok güç olan Maiotia Bataklık Denizi'nden nasıl geçtiklerini anlattığı sırada, Greka gülerek onun kolunu tuttu. Bu esnada yan yana at sürüyorlardı.

“Henüz küçük bir kızken, bu hikâyeyi bambaşka bir şekilde dinlemiştim” dedi. “Belki bu sadece bir efsanedir; fakat kuzeydeki Kehribar Denizi ile Karadeniz arasında yaşayan kadınlarımız, Hunların cinlerin soyundan geldiğine inanırlar.”

“Öyle mi?” dedi Attila gülerek. “Amcam Aybars buna çok sevinecek!”

“Bence hiç de komik değil!” diye karşılık verdi Greka. “Ben Hunlardan her zaman korkmuşumdur...”

Genç kız kıpkırmızı kesilmişti. Attila onun elini tuttu. Yolun yan yana at sürmelerine izin verecek genişlikte olmasına dikkat ediyordu.

“Hâlâ korkuyor musun?” diye sordu. Greka gülümseyerek hayır anlamında başını salladı.

“Bana bu hikâyeyi anlatır mısın?” Greka bir kez daha başını salladı.

“Haydi, Greka! Lütfen anlat!”

“Pekâlâ” dedi kız. “Fakat seni baştan uyarıyorum: Bu sizin kökeniniz hakkında oldukça kötü bir hikâye...”

“Buna alışkın olmadığımızı mı sanıyorsun?” diye sordu Attila. Kısa bir tereddüt anından sonra Greka küçüklüğünde Hunlar hakkında dinlediklerini anlatmaya başladı.

“Bizim de tıpkı sizin yaptığınız gibi yüzyıllardan bu yana soğuklardan kaçtığımızı biliyorsun.” Attila evet anlamında başını salladı. Bu arada doğudaki görkemli dağlara giderek yaklaşıyorlardı. Attila, bir an için, göğe uzanan bu görkemli kayaların arasında bir yol, bir geçit veya bir patika bulunmasının imkânsız olduğu hissine kapıldı. Bu dağlar tıpkı bir şehrin etrafındaki görkemli duvarlara benziyorlardı. Evet, dağlardan hoşlanmamasının nedeni de buydu! Bu dağlar, bir duvara benziyorlardı! Fakat kabilelerinin ve ailelerinin çadırlarını bir daha görmek istiyorlarsa, mutlaka bir geçit bulmak zorundaydılar.

“Attila! Beni dinliyor musun?”

Attila irkilerek kendine geldi. “Özür dilerim, dalmışım!”

“Bu defalık affettim!” dedi Greka gülerek. “Şimdi dikkat et: Günün birinde Büyük Gadarich’in oğlu ve büyük göçten sonraki beşinci kral olan Filimer, birtakım garip kadınların ortaya çıktığı haberini almış. Bu kadınlar hem büyü yapıyor, hem de mucizeler gerçekleştiriyorlarmış. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek istemiş ve bu kadınların çok uzun zamandan bu yana yunakların başındaki ve Yunan şehirlerinin civarındaki kadınların arasına karışmış olduklarını öğrenmiş”

“Bu ne zaman olmuş?”

“Herhalde birkaç yüzyıl evvel... Henüz kuzeydeki soğuk denizin kıyısında yaşadığımız ve komşumuz Vandalları mağlup ettiğimiz zamanlarda olsa gerek.”

“Ne! Demek ta o zamanlar bizim varlığımızdan haberdardınız? Bu olayın üzerinden çok uzun zaman geçmiş olmalı!”

“Biliyorum, fakat bana kalırsa, insanların buna inanması için Kral Filimer’in adı anılıyor olmalı...” dedi Greka. “Her halükârda büyücü kadınların varlığı bizde çok uzun zamandır anlatılır.”

“Bu kadınların isimleri neymiş?” diye sordu şaman ansızın. Tüm bu zaman boyunca konuşulanları sessizce dinlemişti.

“Halirurun... Alraun kadınları” diye cevap verdi Got kızı.

“Tahmin etmiştim” dedi Attila dizginlerini biraz kasarak.

“Kral Filimer onlardan şüphelendiği için onları aramızdan kovmuş” diye anlatmaya devam etti Greka. “Fakat kavmimiz güneye ilerlemeye devam ederken, onlar tekrar tekrar aramıza karışmışlar. Bunun ne kadar sürdüğünü bilmiyorum, fakat sonunda Kral Filimer zor kullanarak onları aramızdan kovmuş ve otlarını uzaklardaki ıssız topraklarda toplamaya mahkûm etmiş.”

“Sen bu kadın şamanların nereden geldiğini bilmiyorsun, değil mi?”

“Hayır” diye karşılık verdi Greka. “Tek bildiğim, bu Halirurunların sonlarının iyi olmadığı...”

“Ne olmuş onlara?”

“Kavmimizden çok uzak bir yerde, ağaçsız bozkırın tam ortasında, kralsız, kavimsiz ve halksız cinler tarafından görülmüşler...”

“Sonra?” diye sordu Attila. Bu basit ama etkili hikâye onun gülmesine neden olmuştu. Got kralı Filimer veya danışmanlarının nasıl bir oyun oynadıklarını çoktan anlamıştı.

“Cinler tüm Halirurunları yakalamışlar, tutsak etmişler ve zorla kendilerine eş yapmışlar. Böylece ortaya vahşi, temiz olmayan, çirkin, başlangıçta Maotia bataklıklarında saklanan yeni bir ırk ortaya çıkmış. Korkunç birer karabasana benzeyen bu iğrenç yaratıklar, av peşinde koşmaktan, kafayı çekmekten ve yiyip içmekten başka hiçbir şey düşünmezlermiş. Hayvanlara benzeyen bu varlıklar, bir kavim teşkil edecek kadar çoğalınca, gerçek bir tehlike olmaya başlamışlar...”

Attila’nın gülümsemesi yüzünde donup kalmıştı. Şakaklarında şiddetli bir yanma hissediyordu. Önce Yunanlar, sonra Romalılar, şimdi de Cermenler! Peki ama neden? Neden birbirleriyle kıyasıya savaşıyor ve acımasızca katleden kavimler, Hun ismini duydukları zaman panik derecesinde bir korkuya kapılıp, onlara karşı birleşmekten kaçınıyorlardı? Attila bu sorunun cevabını veremiyordu.

Bu arada dağlar yavaş ve yumuşak bir şekilde onları içlerine almışlardı. Güneydoğudaki çalılıarın ve bodur ağaçların arasından menderesler çizerek akan Vipara Nehri’nin kıvrımlarını takip ediyorlardı. Şu anda içinde bulundukları vadi, yüzlerce savaşçıyı tüm araba ve malzemeleriyle birlikte barındıracak kadar geniş ve düzdü.

“Kusura bakma, fakat derhal Aybars’la konuşmak zorundayım” dedi Attila Greka’ya dönerek.

“Bir şey mi oldu? Anlattıklarım seni rahatsız mı etti?”

“Hayır, hayır” dedi Attila çabucak. “Anlattıklarınla ilgisi yok. Ansızın aklıma burada kolaylıkla tuzağa düşebileceğimiz geldi...”

Gece sakin geçti. Normalden farklı olarak, küçük bir ormanın içine çekilmişlerdi. Gotlar açısından bu alışılmadık bir şey değilse de, Hunlar için sık ağaçlar da en az duvarlar kadar rahatsız ediciydi.

Çok iyi durumdaki Via Gemini üzerinden pek az yolcunun ve arabanın geçmesine rağmen, *İkiyüzler Kafilesi* bu bölgenin eski sakinleri olan Keltler tarafından nehrin kenarına açılmış olan dar patikayı izlemeye karar vermişti. Bu patika nehrin kıvrımlarını izleyerek açıldığı için, Via Gemini’ye kıyasla yolu çok uzatıyordu. Bir akşam önce kafiiledeki Batı Romalılar, eski yolda daha fazla vakit kaybedilmesi durumunda, kafiileden ayrılacaklarını bildirmişlerdi. Diğer kavimlerden bazıları da onlarla aynı fikirdeydi.

Ne var ki Attila, Aybars ve diğer Hunlar, kararlarından vazgeçmek niyetinde değillerdi. Romalılarla olası bir karşılaşmadan mutlaka kaçınmak istiyorlardı, çünkü yanlarındaki bunca ganimetle değil dövüşmek, kaçmaları bile mümkün değildi. Bu nedenle yeni gün yeni endişelerle başladı. Bir grup atlıyı gözcü olarak önden göndermeye karar vermişlerdi...

“Anlamıştım” diye inledi Attila. “Limes sınırlarından bu kadar uzakta olmamıza rağmen, ileride büyük bir Roma sınır muhafaza birliği var!”

“Buraya yeni gelmiş olmalılar” diye fısıldadı şaman. “Onlara görünmeden buradan geçmemiz imkânsız!”

“Zaten gözcüleri ve nöbetçileri kafiilemizi mutlaka fark etmiş olmalı!” dedi Doğan.

“Şimdi ne yapacağız?” diye sordu Greka. Aybars’ın itirazına rağmen o da gözcü grubuna katılmıştı.

“Keşke bunu bilseydim!” diye cevap verdi Attila.

Güney dağlarının yamaçlarından birine oturmuşlardı. Küçük fındık ağaçlarının dallarını ve yapraklarını aralayarak, yaklaşık iki Roma mili uzaklıkta dik yamaçların arasında uzanan geniş vadi tabanına bakıyorlardı. Çok geniş ve yumuşak kıvrımlar çizen vadi, batıdan doğuya doğru uzanıyordu.

Bu dağların yamaçları, tozlu İtalya'dan çok daha taze ve yeşildi. Öteki taraftaki yüksek dağ zirveleri, yaklaşmakta olan kışı haber veren beyaz bölgelerle kaplıydı. Beyaz ısıltılar saçan başka dağlar da göze çarpıyordu, Aybars'ın söylediğine göre, bunun sebebi dağları oluşturan kireç kayalarıydı. Fakat bu korunaklı vadinin içinde ne Roma'nın boğucu sıcaklığıyla, ne de Padus ovasının nemli iklimiyle ilgisi olan, güzel bir yaz sıcağı hüküm sürüyordu.

Vipara ismindeki küçük nehir otların arasında neredeyse görülmeyecek şekilde kıvrılarak akıyordu. Julius Alpleri'nin *Imperium Romanum*'un merkezinde bulunmasına rağmen, görünüşe göre burada Romalılardan farklı insanlar yaşıyordu. Sava, Drau, Tuna ve Tisza nehirleri henüz oldukça uzaktaydı, fakat civardaki küçük evler ve çiftlikler, burasının bir sınır olduğunun işaretiydi.

Attila ve diğerleri gözlerini kuzeye dikmişlerdi. Güneşi arkalarına almışlardı ve beyaz parıltılar saçan Roma kampı bu uzaklıktan bile açıkça görülebiliyordu. Aslında bu sabit bir karargâh olmaktan ziyade, Attila ve Aybars'ın yolda gördüğü küçük bir dinlenme alanında kurulan geçici çadırlardan ibaretti. Fakat geçen gece buraya yeni birlikler gelmişti. Yeni yapıldıkları belli olan ağaç ve kiremit surların arkasında, küçük birlikler halinde en az iki bin atlı ve yaya lejyoner bulunuyordu.

Attila, Aybars, Greka ve Doğan, birbirlerine yardım ederek, kampı kuşbakışı seyredebilecekleri bir kaya çıkıntısının üzerine geçtiler.

Greka, Attila'ya iyice sokulmuştu. Attila kolunu kızın omuzuna attı ve heyecanla kampa bakmaya devam etti.

“Burası çok güzel bir yer” dedi Greka ve derin bir nefes aldı. Attila evet anlamında başını salladı, fakat dikkatini hâlâ aşağıya veriyordu. Etraflarını çeviren sık çalılar arasından Romalıların onları görmesi mümkün değildi, fakat Attila ve diğerleri aşağıdaki renkli ve parıltıyan figürleri dev bir oyun tahtasının üzerindeki bir campus'ta bulunuyorlarmış gibi rahatlıkla izleyebiliyorlardı.

“Böyle bir şeyi daha önce ne Ravenna'da, ne de Roma'da geçirdiğim aylar boyunca görmüştüm.

“Oysa isteseydin senin castra praetoria'yı ziyaret etmene rahatlıkla izin verirlerdi” dedi Aybars.

“Bunu yaptım zaten” diye karşılık verdi Attila. “Tiber kıyısındaki campus martis'e gitmemize izin vermediler, fakat campus corbentinum'da bulunan büyük kışlalara üç kez gittim.”

“Peki orada askerlerin nasıl talim yaptıklarını izlemedin mi?” diye sordu Doğan. Attila başını salladı.

“Buradaki gibi değildi” dedi sonra. “Bize sadece kampın ortasındaki sancaklarla süslü büyük sunak taşını gösterdiler. Sonra da uçsuz bucaksız salonların içinde sergilenen silahları, zırhları ve kuşatma aletlerini. Burada *centurio*'ların keten gömleklerinin üzerine giydikleri ince zincir zırhlardan tutun da, *lorica segmentata* adı verilen şarniyerli metal şeritlere kadar, akla hayale gelebilecek her şey mevcuttu...” Attila güldü ve sözlerine devam etti. “Sanırım *Imperium Romanum*'da şimdiye kadar kullanılmış olan tüm yay ve ok çeşitlerini ezbere biliyorum. Ayrıca mancınıkları, *onager*'leri, iki ayak uzunluğundaki *gladius*'tan, yedi ayak uzunluğundaki *pilum* mızraklarına ve çift tarafı keskin olan pugio hançerlerine kadar kesici ve delici silahların tümünü de...”

“Ukalâ...” dedi Attila'nın bildiklerinden zerre kadar etkilenmemiş olan amcası. “Sahip olduğun bu bilgi, doğru olarak kullanılmadığı takdirde hiçbir işe yaramaz!” Şaman, Attila ile Greka'nın yanına gelerek topuklarının üzerine çömeldi ve yavaşça sallanmaya başladı. “Sonuca gelelim... Bu durumda ne yapabiliriz?”

“Dediğim gibi, onların nasıl talim yaptığını hiç görmedim... Sadece birkaç bilinen hareket sergilemişlerdi, o kadar.”

“Aşağıdaki gibi mi?” diye sordu Aybars. Attila bir süre onlara baktıktan sonra başını salladı. “Hayır, Ravenna’daki saray muhafızlarında bile böyle bir şey görmedim. Zaten orada hep Hunlar talim ederdi.”

Birlikte Roma süvarilerinin başlarında miğferleri ve bellerinde kılıçları olduğu halde tekrar tekrar zor pozisyonlarda eyere sıçrama talimi yapmalarını izlemeye başladılar. Ellерinin her ikisinde de birer mızrak bulunan bazı askerler ise mızrakları düşürmeden atlarına binmeye çalışıyorlardı. Başkaları ise kalabalık bir grup halinde dörtnala at sürerek yolun üzerine açılmış olan hendeklerin ve engellerin üzerinden atlamaya çalışıyor, talim sahasının kuzey ucuna ulaştıkları zaman hızla geri dönüyor ve aynı yolu bu defa gelirken attan düşmüş olanları da ezmeye dikkat ederek alıyorlardı.

“Olamaz” dedi Attila ansızın. “İlerideki komutan tribününün önünde olanları sen de görüyor musun?”

“Ön bacakları üzerinde eğilmeye çalışan atları mı soruyorsun?” dedi şaman gülerek. Fakat Attila gülmüyordu.

“Bunlar eğilmeye falan çalışmıyor, Aybars! Karşımızda lejyonların en büyük yalanlarından biri yerle bir oluyor! Romalılar şimdiye dek sadece düşmanlarını mağlup edene kadar dövüşüklerini, sonra da tutsak almaya çalıştıklarını söyleyip durdular! Fakat... gerçek işte karşımızda!”

“Lejyonerler dörtnala koşan atlarının üzerinde yere eğiliyor ve kılıçlarıyla saman balyalarına vuruyorlar.”

“Bunlar sadece birer saman balyası değil, Aybars!” dedi Attila ciddi bir sesle. “Onların yerinde sen ya da ben de olabilirdik, anlıyor musun? Lejyonerler yere düşen düşmanlarının işlerinin nasıl bitirileceğini öğreniyorlar!”

“Fakat onlar yıllardan bu yana bizi bununla suçlamıyorlar mı?” diye sordu Aybars şaşkınlıkla. “Özellikle de imparatorluğun sınırlarına dayandığımız ve hızla ilerlemek için tutsak almadığımız ilk yıllarda...”

“İşte burada da her *ala*, her *turma* aynı şeyi öğreniyor...”

“Her ne dedin?” diye sordu Doğan.

“Bunlar Roma atlı birliklerinin isimleri” dedi Attila. Bir an için genç Hun’un Roma atlı birliklerinin sınıflandırılması hakkında hiçbir fikri olmadığını unutmuştu. “Sizin sürülerinizi Aquincum askeri kampının yakınlarında otlattığınızı sanıyordum” dedi itham dolu bir sesle. Sonra talim alanının doğu kenarını işaret etti: “Şimdi dikkat edin! Karşıdaki üçer kişilik on bir sıra oluşturan otuz üç süvariye *turma* adı veriliyor. Komutanları olan *decurio* en önde at sürüyor ve normal bir askerin üç katı maaş alıyor. Birliğin arkasındaki iki kişi ise onun yardımcıları. Soldakine normal bir askerin iki katı maaş almasından dolayı *duplicarius*, bir buçuk misli maaş alan sağdakine ise *sesquiplicarius* adı veriliyor...”

“Boş yere çenenı yorma” diye güldü şaman. “Aetius bana bunların hepsini anlatmıştı.”

“Fakat bunlar her zaman iddia edilenin aksine imparatorluğun şan ve şerefi için değil, sadece para için savaşıyorlar” dedi Attila. “Bu *turmaların* on altı tanesi bir *ala*, yani yaklaşık beş yüz kişilik bir birlik oluşturuyor. Gariptir ki bir *ala milliaria* isminden anlaşıldığı gibi bin kişiden değil, yaklaşık olarak yedi yüz elli kişiden oluşuyor.”

“Bu anlattıklarının bir anlamı var mı?” diye sordu Greka bu sözlerden fazla etkilenmeden. Attila evet anlamında başını salladı. “Romalılar uzun zamandır birliklerinin eski düzenlerine uymuyorlar. Bir zamanlar altı bin kişiden ibaret olan bir lejyon, artık yaklaşık dört bin kişiden ibaret. Romalılar hâlâ eski düzen ve kaidelere harfiyen uyduklarını iddia ediyorlar, fakat bu kesinlikle doğru değil.”

“Bir lejyonun artık bir lejyon olmadığını mı söylemek istiyorsun?” diye sordu Doğan.

“Hayır” dedi Attila. “Yaklaşık yüz yıl öncesine kadar bir lejyonda her savaşçının yeri belliydi.

İmparatorluğun her tarafında aynı düzenle hareket ediyorlardı. En önde izciler, sonra da ilk savaş gücü olarak kılıçla silahlanmış lejyonerler ve okçular ilerliyordu. Onların ardından ise mühendisler ve yol yapım ustaları geliyordu. Yoldaki bozuklukları, arkadan gelenlerin etkilenmesine meydan vermeyecek kadar büyük bir hızla tamir ediyorlardı. Onların ardında ise kendi özel muhafızları bulunan ve eşyalarını yanında taşıyan komutanlar vardı. Onların ardından atlarının üstünde şövalyeler geliyordu. Sonra da savaşçı bir sınıf olmayan, tüm işleri köprü kurmak, mancınık ve benzeri kuşatma aletlerinin bakım ve onarımını yapmak olan ustalar geliyordu. Kısacası, büyük bir kafilenin ayrı parçaları şeklinde yol alıyorlardı...”

“Tüm bu anlattıklarına bakacak olursa, bu kafilenin ucunun bucağının olmaması gerekirmiş!”

“Öyleydi zaten” dedi Attila. “Çünkü lejyon ve kolordu komutanlarının arkasından sancak taşıyıcıları, müzisyenler, nihayetinde de esas lejyonu oluşturan alaylar geliyordu...”

“Kolordu ve alay derken ne kastediyorsun?” diye sordu Greka. Bugüne dek gerek bir Roma askeri birliğini, gerek yardımcı kavimlerinden birini savaşırken ya da yürüyüş halindeyken görmemiş olan bu genç kızın kafası, kırmızı yudumlamaya başlamış olan erkeklerin kafasından çok daha fazla karışmıştı.

“Bizde atlılardan ve önderlerden başka hiçbir şey yoktur” dedi Doğan. Attila kendini tutamayarak gülmek zorunda kaldı.

“*Imperium Romanum* lejyonlarının bin yıllık zaman zarfında giderek geliştiğini unutuyorsun. Fakat bu gelişimin olumsuz etkileri de aynı derecede büyük...”

Greka soran gözlerle ona baktı.

“Pekâlâ” dedi Attila derin bir iç çekmeyle. “Bu bilgiyi nerede ve nasıl kullanacağınıza akıl erdirememeniz rağmen, size bunu açıklayacağım! Şimdi dikkat edin: Eskiden her lejyon bir desen gibi işlenmişti. Sekiz savaşçı bir *contubernium*, yani ‘bir çadır dolusu’ veya bir grup oluşturmuyorlardı.”

“Teşekkür ederim!” dedi Greka muzip bir sesle. “Bunu ben bile anladım!”

“Çok iyi” dedi Attila ve dudaklarında ince bir gülücükle anlatmaya devam etti. “Bu grupların veya çadırların on tanesi bir *Centurie* idi, yani subay ve astsubaylarıyla birlikte yaklaşık yüz kişi.”

“Demek ki bir *centurio* gerçekte yüz kişinin komutanı...”

“Aynen öyle! Kulağa garip geliyor, ama gerçek bu! İki *Centurie* bir alay, üç alay ya da altı *Centurie* bir kolordu oluşturmuyor.”

“Tamam! Yeter artık!” diye inledi şaman. “En zorlu şeytanlar bile bu laf kalabalığının karşısında kaçmaktan başka çare bulamaz!”

“Korkmayın, fazla uzun sürmeyecek” diye karşılık verdi Attila gülümseyerek. “Roma’nın bugünkü lejyonlarında eski zamanların o gizemli ve şöhretli ustalarının hiçbirisi bulunmuyor artık. Sancak taşıyıcıları ve müzisyenler hâlâ var elbette. Romalılar her birlikte birkaç zanaatçının, yazıcının ve idarî memurun bulunmasına da çok özen gösteriyorlar. Fakat kadastrocular, saatin kaç olduğunu tam olarak belirleyen uzmanlar ve cenaze merasimi için şamanlar uzun süredir lejyonlarda görünmüyorlar...”

Aybars öfkelenmişti: “Benimle dalga mı geçmek istiyorsun?”

“Hayır, Aybars Amca... Bugün bile pek nadir olsa da birkaç lejyonda hâlâ şamanlar bulunuyor. Onlara ‘kâfir rahipler’ adı veriliyor. Genellikle hayvanların iç organlarından geleceği okumak işiyle meşgul oluyorlar. Bazıları tıpkı senin gibi koyunun kürek kemiklerini kurban olarak ateşe atıyor, sonra da üzerlerindeki çatlak ve yarıkları inceleyerek savaşların gidişatının nasıl olacağı hakkında generale bilgi veriyorlar...”

“Bundan emin misin?”

“Kendi gözlerimle görmüş değilim” dedi Attila, “fakat bu Roma’da uzun süredir bir sır değil.”

Aybars dudaklarını büzdü, vücudunun üst kısmını yavaşça iki yana sallamaya ve hafif bir şarkı mırıldanmaya başladı.

“Düşünmem gerekiyor” dedi sonra. “Buradan nasıl kurtulacağımızı düşünmeliyim...”

Sallanmaktan ansızın vazgeçerek doğruca Attila’ya bakması oldukça uzun sürdü. Diğerleri merakla soluklarını tuttular, fakat şamanın soruları oldukça şaşırtıcıydı.

“Roma’dayken hiç bir amfitiyatroyu ziyaret ettin mi?”

“Evet” diye karşılık verdi Attila. “Birçok kez... Neden?”

“Kılık değiştirmiş adamların bulunduğu zamanlarda...”

“Evet. Oyuncular...”

“Kendilerine ait olmayan şeyleri dile getiren adamlar...”

Attila, şamanın nereye varmak istediğini ancak şimdi anlamıştı. Bir el hareketiyle şamanın daha fazla konuşmasını engelledi.

“Beni dinle” dedi sonra. “Biz de çok uzun zamandır var olan şarkılar söylüyoruz. Romalıların bana Roma’da tiyatro oynadıklarını düşünüyorsan, bu konuda seni hayal kırıklığına uğratmak zorundayım. Onlar benim gibi bir barbara gereğinden fazla önem vermeyi düşünemeyecek kadar kendileriyle meşguldüler.”

“Ya silahlı adamlarla yaptığınız o saklambaç oyunu?”

“Çok normal” dedi Attila. “Şehirde insan etinin alınıp satılmaya başlandığını unutma. O kokuyu asla unutamayacağım...”

“Ve burada hâlâ yerde yatan bir düşmanı öldürme talimi yapıyorlar...”

“Bu bizim için iyi mi, kötü mü?” diye sordu Attila.

“Buna tanrılar karar verecek” diye karşılık verdi şaman. Sonra bir daha konuşmadı. Attila, Aybars’ın bir şeyler bulduğuna ya da diğer dünyada kendileriyle ilgili bir şeyler gördüğüne, tüm cinler ve şeytanlar üzerine yemin edebilirdi. Fakat şaman bir mezar taşı gibi suskunlaşmıştı ve artık Romalılar, lejyonerler veya bir çıkış yolu bulmak hakkında konuşmak istemiyordu...

Gece basana kadar orada kaldılar, sonra da kampa geri döndüler. Tam vaktinde gelmişlerdi. Hun kazanlarında et çorbası fokurduyor, diğer kavimlerden insanların ateşin üzerinde kızarttığı etler etrafa nefis bir koku saçıyordu. Ay gökyüzünde yükseldiği zaman da şaman suskun kaldı. Ne kendi kendine mırıldanıyor, ne vücudunun üst kısmını iki yana sallıyor, ne de davulunu eline alıyordu.

Bu belirtiler iyiye işaret değildi. Attila, Aybars ve Doğan, o gece kampın etrafına her zamankinden fazla nöbetçi yerleştirdiler.

Fakat, o gece bir tek alarm verilmedi. Ne bir gözcünün geldiği gözlemlendi, ne de bir yabancının.

Ertesi gün, o zamana kadar daima geri planda kalmayı tercih etmiş olan Kral Alarich’in elçisi, Attila’nın çadırına geldi. “Bu zamana kadar bize koruma sağlayan kabile, Aquileia’dan sonra ölümcül bir tuzak haline geldi” dedi gri sakallı, sakin adam. “Ayrıca daha fazla hareketsiz kalmayı da istemiyoruz. Bu nedenle azatlılardan birkaçı, İranlılar ve maiyetimle birlikte ben, buradan ayrılacağız.”

“Bu şekilde şansının daha fazla olacağını mı düşünüyorsun?” diye sordu, Attila’nın çadırının arkasında beliren Aybars. Elinde en azından beş yıldır yerdeki çürümüş ağaç kabukları arasında yaşayan bir geyik böceği tutuyordu. Gizemli tozu için bir şamanın yakalayabileceği en başarılı sabah avı.

“Hızlı atlarımız var” dedi Got ve bir anlık tereddütten sonra sözlerine devam etti. “Ve hızımızı kesecek ganimete sahip değiliz.”

“Fakat siz Ebedî Şehre saldırdınız ve *Imperium Romanum* için savaşıp ölmeye hazır olan

herkesi ağır bir şekilde aşağıladınız...”

“Bana bu erkeklerin nerede olduğunu söyleyebilir misin?” dedi yaşlı Got aşağılama dolu bir gülümsemeyle.

“Belki Roma, Ravenna veya Kuzey İtalya şehirlerinde yoktur” dedi Aybars. “Fakat bu dağlarda, zorlu sınır bölgelerinde ve Limes kalelerinde, sadece siz Vizigotların sebep olmadığı bu utancın intikamını alacak savaşçılar vardır...”

“Bir Hun şamanı Romalıların şerefini mi koruyor?” Yaşlı Got tekrar güldü. “Ne yapmak istiyorsunuz? Sizi çembere alıp hepinizi öldürmelerini mi bekleyeceksiniz?”

“Hayır” dedi Attila tam o anda lafa karışarak. Kral Alarich’in tecrübeli elçisinin haklı olduğunu anlamıştı. “Senin kılavuzluğunda vadiden geçip Vipara Nehri’nin kaynağına kadar dağa tırmanmamıza itirazın var mı?”

“Benim kılavuzluğuma ihtiyacınız yok” diye cevap verdi Vizigot. “Bizim yapacağımız gibi nehir yatağını takip etmeniz yeterli...”

“Yanınıza birkaç adam vermemi ister misiniz?” diye sordu Attila. Alarich’in elçisi hayır anlamında başını salladı. Attila’ya bakarak gülümsedikten sonra başıyla selam verdi ve atını çevirdi. On dakika sonra on altı kişiden oluşan küçük grup yola koyulmuş ve ormanın içinde doğuya doğru ilerlemeye başlamıştı.

Kafilenin kalan kısmı nispeten daha geç harekete geçti. Büyük bir tehlikenin tehdidi altında bulunduklarını iyi bilmelerine rağmen, Vipara’nın sağ ve sol tarafında bulunan yüzlerce yıllık yolda hızla ve rahatsız edilmeden ilerliyorlardı.

Çok kez suyun sığ olduğu yerlerden karşıya geçmek zorunda kalıyorlardı, fakat küçük çakıl taşlarıyla kaplı zemin ağır arabaları taşıyabilecek kadar sağlamdı.

“Diğer mevsimlerde burada ilerlemek oldukça zor olmalı” dedi Greka. Erkeklerin silah deposundan kısa kılıçlar, mızraklar ve hançerler alarak, diğer kadın ve kızlarla birlikte silahlanmıştı. “Biz Sarmat kadınları veya Amazon değiliz” demişti erkeklerin itirazlarına cevap olarak. “Fakat bir kılıcın keskin tarafının hangisi olduğunun hepimiz farkındayız.”

Attila ve Greka yan yana güneydoğuya doğru yol alıyorlardı. Doğan kafilenin en arkasında gözcülük yapıyordu, Aybars da ortalarda bir yerdeydi. Birkaç kez aynı yolu Athawulf’la birlikte kat eden Hunlarla konuşmuş, fakat yaşlı Got’un tavsiye ettiği yoldan başka bir öneriye rastlayamamıştı.

Ancak öğleye doğru, vadi zemini yavaş yavaş taşlarla kaplanmaya başladığı ve arabaların ilerlemesinin zorlaştığı zaman, şaman atını Attila’nın yanına sürdü.

“Oldukça garip şeyler duydum” dedi ona.

“Romalılardan mı?”

“Evet, kamptakilerden. Dün gördüğümüz lejyonerlerin Romalı değil, kuzeyden gelen Cermenler olduğunu söylüyorlar. Noricum ve Pannonia bölgelerinden. Bu garnizon da burada kalmayıp, kıştan önce Tuna kıyılarına nakledilecekmiş.”

“Bizim yakınlarımıza mı?”

“Muhtemelen. Zaten uzun süredir oradaki kale ve garnizonlar tahkim ediliyor. Ta Karadeniz kıyısındaki deltaya kadar Tuna’nın aktığı tüm bölgelerde yeni gözetleme kuleleri inşa ediliyormuş.”

“Onların tarafında mı, bizim tarafımızda mı?”

“Yarı yarıya” diye karşılık verdi Aybars.

“Bize kimsenin saldırmamasının nedeni bu olabilir mi?”

“Sanırım öyle” dedi şaman. “Belki de Karaton Kağan’ın öfkelenip gözetleme kulelerinin yapımını engellemeye çalışmasından korkuyorlar.”

“Demek endişeye kapılmadan yola devam edebileceğimizi düşünüyorsun?”

“Bilmiyorum, kardeşim Muncuk’un oğlu!” diye cevap verdi şaman. “Ne de olsa arabalarımız hâlâ altın yüklü...”

“Dalmaçya, İstria, Pannonia ve Noricum komutanlarına yetecek kadar mı?”

“Sanmam” dedi Aybars düşünceli bir tavırla. “Aksi takdirde çoktan altınlarımızı kanla değiştirmiş olurlardı...”

“O halde devam ediyoruz, değil mi?”

“Evet.”

Vipara vadisindeki ikinci günün akşamında, kafiye tüm yolun en zorlu kısmına ulaşmıştı. Giderek daha hızlı ve vahşi akmaya başlayan küçük nehrin her iki yakasındaki dağlar, geçit vermez bir şekilde göğe yükseliyorlardı. Yukarılarda bir yerde, Alm çayırlarının doğu zirvelerinde, nehrin kaynağı bulunuyordu. Roma yolu, dağın kuzey yamaçlarından yukarı doğru tırmanmaya devam ediyordu. Hunlar, taşlı nehir yatağının bir o tarafında, bir bu tarafında yukarı çıkan eski yolu kullanmaya karar verdiler.

Aynı günün öğleden sonrası Doğan ve üç savaşçı keşif yapmaya gönderildi. Dağın zirvesine kadar yolun en iyi şekilde nasıl aşılabileceğini araştıracaklardı. Gözcüler ancak akşama doğru atlarını doludizgin sürerek geri geldiler.

“Ne dersin? Bir günde başarabilir miyiz?” diye sordu Atilla.

“Evet” diye karşılık verdi Doğan ve atından indi. Doğruca nehre giderek suya eğildi ve büyük yudumlarla kana kana içti.

Ertesi sabah tüm öküzler bir araya toplandı ve hafif arabalara çift, ağır arabalara ise üç sıra hayvan koşuldu.

Sonra Hunlar, Gotlar, azatlılar, hatta Karadeniz’in kıyısından gelen tacirler bile kendi dillerinde bağırıp çağırmaya, emirler yağdırmaya başladılar. Efendilerinin seslerini duyan hayvanlar hep birlikte koşumlara asıldı. Hunların bazıları kementlerini korkunç sesler çıkartarak havada sallıyor, hayvanları gayrete getirmeye çalışıyorlardı. Sonunda erzak ve ganimet yüklü ağır arabalar yavaş yavaş hareket ettiler, hatta bir süre sonra yokuş yukarı gitmelerine rağmen geçmiş günlere oranla çok daha hızlı yol almaya başladılar.

Arabaların hepsini tek seferde çıkartmak mümkün olmadığı için, yük hayvanları aynı yolu üç kez almak zorunda kalmışlardı. Nihayet tüm arabalar yukarı çıktığında, gece basmıştı. Fakat her şeye rağmen hedeflerine ulaşmış, Aquileia’nın leyleklerinden çok daha yukarılara çıkmışlardı. Karlı dağların beyaz zirveleri, yarım günlük bir yolculuk sonucunda ulaşılacak kadar yakın görünüyordu. Batıya doğru kıvrılan uzun Vipara vadisi ise arkalarında kalmıştı.

“Buradan tekrar *Via Gemina* üzerinde ilerlemeye başlayabiliriz” dedi şaman. “Eski Kehribar Yolu’nu takip ederek, güneydeki dağların etrafından geniş bir yay çiziyor. Yarın akşam ise tekrar kuzeydoğuya dönecek. İki gün içinde Emona’ya ulaşabiliriz. Oradan da Sava nehrini aşacağız.”

“Sonra hangi yolu takip etmeyi düşünüyorsun?” diye sordu Atilla. Haritasının başına geçmiş, yol boyunca işaretlenmiş *mansion* ve *mutation*ların arasındaki Roma millerini hesaplıyordu.

“At sırtında olsaydık, Sava’yı izlememizi önerirdim” dedi Aybars. “Fakat nehri aşağı taşkın bölgelerinden arabalarımızla çok zor geçeriz.”

“O halde Kehribar Yolu üzerinde kalalım ve Celia üzerinden Poetovio’ya gidelim. Kehribar Yolu oradan kuzeye kıvrılıyor, fakat biz doğuya doğru devam ederiz...Yani Sava ve Drau nehirlerinin birleşme noktasına üç gün, Tuna’ya kadar da dört günümüz var.”

“Bu kadar basit değil” dedi Aybars. “Arabalarımızın ne kadar ağır olduğunu biliyorsun. Şansımız

yaver gitmeyip Sava kıyılarındaki bataklıklara saplanacak olursak, işimiz bitti demektir.”

“O halde Sava boyunca yaklaşık beş yüz mil ilerleyeceğiz...”

“Koyun kemikleri bizim için en iyi yolun bu olduğunu söylüyor” dedi şaman yavaşça içini çekerek. “Zaten bir kısmımız Emona’da bizden ayrılacak.”

“Biliyorum” dedi Atilla ve başını salladı. “Kaç kişi bizimle kalacak?”

“Bunu sormamız gerekiyor...”

Ve böyle yaptılar. Bu arada hava iyice soğumuştı. Birkaç tane küçük alevli ateş yaktıktan sonra, Doğan kampın içinde birkaç adam dolaştırdı. Ay doğduğu zaman herkes bir araya toplandı – erkekler, kadınlar ve çocuklar.

“Roma kalesine ve Emona şehrine kadar bir arada kalacağız” dedi Atilla insanlar etrafında bir çember oluşturdıkları zaman. “İsteyen doğuya doğru ilerlemeye devam edebilir; zaten bir kısmınız Tuna’ya kadar olan yolu biliyor. Fakat isteyen benimle, Aybars’la ve Doğan’la gelebilir. Sava boyunca Sirmium ve Singidunum’a kadar uzanan yolda ilerleyeceğiz. Aranızdan isteyenleriniz Singidunum’dan yola çıkarak Naissos üzerinden Bizans’a veya Tuna yoluyla Karadeniz’e çıkabilir. Ben amcamla birlikte Sirmium’a gelmeden kuzeye sapacak, Tuna’yı aşacak ve Kara Hunların kağanı Karaton’a geri döneceğim.”

Atilla bir süre etrafına bakınarak, farklı grupların aralarında fısıldaşmalarına son vermelerini bekledi.

“Celeia ve Poetovio üzerinden Tuna’ya gitmek isteyenler, şimdi elini kaldırsın!”

Doğan, havaya kalkan tam elli el saymıştı. Büyük Tuna kıvrımındaki Aquicum’daki ailelerini görmek isteyen otuz atlı, on bir kadın ve beş çocuk, bunlara ilave olarak on köle ve azatlı. Bunlar kuzey bölgelerinde talihin kendileri için Aşağı Tuna havzasından daha açık olacağını düşünüyorlardı. Geri kalanlar ise Atilla ve amcası Aybars’la beraber Sava boyunca ilerlemek istiyordu.

“O halde Emona’dan itibaren sadece *Yüzyirmiler Kervanı* olarak anılacağız” dedi Atilla gülerek. Sonra hep birlikte erkenden yattılar. Üzerinde bulundukları yayladaki yolun Vipara vadisinden ayrılan yamaca kıyasla çok daha rahat olmasına rağmen, hepsi de kendilerini hâlâ son derece bitkin ve yorgun hissediyorlardı.

Kafilenin ikiye bölünmesinden sonraki günler, önemli bir şey olmadan geçti. Emona’da pek az sayıda lejyoner gördükleri için, Sava nehrinin güneyindeki etrafı duvarlarla çevrili bu küçük Roma şehrinin önünde iki gece konakladılar. Aquileia’da kaçırdıklarını telafi etmek için bol bol zamana sahiptiler. Tacirler, kadınlar, azatlılar, hatta güneydoğuya gitmek isteyen Hunların bir kısmı, küçük gruplar halinde şehre gittiler. *Imperium Romanum*’un kuzey bölgelerinde kendilerine ilginç gelen son nesneleri satın almak için kıyasıya pazarlık yapıyor veya mal değiş tokuşu teklifinde bulunuyorlardı.

Atilla şehre girmek istememişti. İkinci günde yanına Greka ile beş atlı muhafız alarak, Roma yolu üzerinden Sava’nın geçit verdiği yere kadar gitti. Nehrin Alplerden gelen berrak suyunun bembeyaz çakıl taşları üzerinden aktığı bu noktada, geçen yaz mevsiminin son aylarında kuzeydeki denizin kıyılarından Aquileia’daki atölyeler için kehribar satın almış olan tacirlerin çadırları bulunuyordu.

“Bu tacirlerin sadece işlenmemiş ham kehribar alıp sattığını sanıyordum” dedi Greka çadırlarının önündeki tentelerin altında tezgâh açmış olan satıcıları gördüğü zaman.

“Gerçekten de uzun süre söylediğin gibiydi” dedi dev yapılı bir Cermen garip bir Latince’yle. Bu adam mutlaka Aşağı Elbe kıyılarından geliyor olmalıydı. Elinde bira dolu bir kadeh bulunan kıvrıkcık kıvrık sakallı bu Langobard, bir tacirden ziyade, Wotan’ın bir savaşçısını andırıyordu. “Fakat şehirlerde yaşayan o dolandırıcı İtalyanların... mücevherleri için ne istediğini biliyor musunuz? Hayır mı? Bunu tahmin etmiştim, oğlum.. Ne diyordum? Evet, işte burada... Kadınlar için güzelce kesilmiş, şekil verilmiş, cilalanmış... bir parça...”

Kızıl sakallı dev Langobard yere eğildi ve önündeki kilitli tahta sandığın içinden bir bez parçası alarak, etrafına sarılmış olan deri kayışları çözdü. “Görüyor musunuz? Burada tüm hayvanlar âleminin en korkunç canavarlarından biri var... Bal taşında ebediyen hapsolmuş...”

Greka elinde olmadan geriye doğru bir adım attı, sonra da Atilla’yla birlikte adamın gösterdiği taşın üzerine eğildi.

“Ama bu bir sineğe benziyor!” diye bağırdı adamın elindeki kolyeyi gördüğü zaman. Kolyede en büyüğü bir kuş yumurtası şeklinde kesilerek cilalanmış çok sayıda kehribar diziliydi.

“Çok haklısın!” diye homurdandı Langobard ve boş yere boğazından yükselen bir hıçkırığa engel olmaya çalıştı. “Reçinenin bu küçük canavarı ne zaman kapladığını ancak şeytan bilir... Fakat sıcak havanın gönderdiği ölümü bize yayan canavarlar, bu küçük sineklerin ta kendisi...”

“Ve sen de böyle bir kolyenin bu ölümüne karşı etkili olduğunu düşünüyorsun, öyle mi?” diye sordu Greka ilgiyle. Ağır kanlı Cermen önce afalladı, sonra da kaşlarını çatarak derin derin düşünmeye başladı. Sonra ansızın tüm yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı.

“Bu kolyenin bataklık ateşine karşı etkili olduğunu mu soruyorsun?” diye sordu yapmacık bir tavır ve sesle. Arkasını döndü, içinden kolyeyi çıkardığı bez parçasını eline aldı ve gizemli bir tavırla yumuşak yün parçasıyla kehribar kolyeyi ovalamaya başladı. Sonra da en büyük kehribar tanesini kızın yüzüne doğru yaklaştırdı.

Ve aynı anda Greka korku dolu bir çığlık attı. Kehribarın içine hapsolmuş olan böcek, ölü haliyle bile kudretini muhafaza ediyordu sanki: Greka’nın saçları şiddetli çatırtılarla kehribar kolyeye doğru havalanmıştı.

“Bu kolyeyi satın alıyorum!” diye bağırdı Atilla hayranlık dolu bir sesle. Böyle bir büyüü Aybars Amca’nın mutlaka görmesi gerekirdi.

Satıcı onlara baktı ve gülümsedi. Bu genç Hun’un kendisinin bir Langobard olmadığını ve kehribarın eritilerek içine bir sinek yerleştirilmesinden sonra çok daha pahalıya satılabildiğini bilmesine ne gerek vardı ki?

Ertesi gün bol erzak ve ticari malla birlikte yola devam ettiler. Emona’dan on mil sonra Karadeniz’den gelen tacirlerin katırlarından biri nehre düşerek bacağını kırdı. Hayvanın öldürülmesi gerekiyordu. Fakat yeteri kadar erzakları olduğu için, tacirler hayvanın eti karşılığında birkaç bakır As ile yetinmek zorunda kaldılar.

Sava’daki onuncu günde ise, çamaşır yıkamak için nehrin bataklık kıyısında uygun bir yer arayan genç kadınlardan ikisi, çoktan soğumuş bir kamp ateşinin yanında ölü iki Ostrogot keşfettiler. İçlerinden biri boylu boyunca küllerin arasında yatıyordu, fakat vücudunda hiçbir yanık izi yoktu. Ölülerin her ikisinin de kanla sıvanmış kirli elleri vardı. Boyunları ve vücutlarının üst kısımları ise kurumuş kanlarla kaplı yaralarla doluydu. Aralarında ise iki tane bıçak vardı.

“Birbirlerini öldürmüşler” dedi Aybars birkaç kez ateşin etrafında dolandıktan sonra.

“Bunları ne yapacağız?” diye sordu Atilla yere saçılmış durumdaki altın paraları ve mücevherleri işaret ederek.

“Bunlar Karaton Kağan’ın hakkı” dedi şaman. Etrafta duranların hiç biri buna itiraz etmedi. Omuzlarını silktikten sonra arkalarını dönerek arabalarının ve hayvanlarının yanına gittiler. O günden sonra gevşemiş olan nöbet faaliyetleri yeniden sıkılaştırıldı.

“Bu sana bir ders olsun, Atilla” dedi Aybars gecikmeli olarak harekete geçtikleri zaman. “Bir şeyi on kez emredebilirsin ve emirlerine tam on kez uyulmayabilir.”

“Buna karşın ne yapabilirim?”

Aybars atını yeğeninın hemen yanında sürüyordu.

“Çaresiz kaldığın zaman, çareyi kendin yaratacaksın...”

“Yani o iki Got’u...”

“Hayır” diye güldü şaman, “onları ben öldürmedim...”

“O halde?”

Atilla amcasını yeterince uzun bir süredir tanıyordu. Aybars bir süre gözleriyle son taşkından arta kalan su birikintilerinin üzerinde dolaşan kar beyazı turnaları izledi ve vücudunun üst kısmını iki yana sallayarak bir şarkı mırıldanmaya başladı.

“O halde ne?” diye sordu sonra. Atının üstünde kapalı gözlerle oturuyor ve bir kartalın çığlıklarını dinliyordu. Atilla, bu kartalın çığlıkların en son Roma’da duymuştu. Aybars’ın dudaklarını büzerek kartalın çığlıklarını taklit etmeye çalıştığını görünce gülümsedi. Tüm bir yıl boyunca en çok neyi özlediğini ancak şimdi fark ediyordu: Romalıların hayvanat bahçelerinde veya kuş kafeslerinde yaşamalarına imkân olmayan nehir, bataklık, bozkır ve orman hayvanları...

“Sen söylediğinden çok daha fazlasını biliyorsun!” dedi sonunda Aybars’a dönerek.

“Sana onları öldürmediğimi söyledim!”

“Fakat...” Atilla ansızın neler olduğunu kavramıştı. “Buna engel de olmadın!”

“Evet ” diye karşılık verdi şaman. “Bunu yapmadım. Çünkü ölüm de yaşamın bir parçasıdır.”

İkiyüzler Kafilesi, Roma’nın düşüşünden tam iki ay sonra Büyük Kağan’ın ordugâhına vardı. Yola çıkarken iki yüz kişiydiler. Altlarında dinlenmiş atlar, güçlü katırlar ve sağlam arabalar vardı. Oysa kağanın yanına vardıklarında, bunların yarısına bile sahip değillerdi. Tuna’yı aşmaları esnasında Scottas son sayımı gerçekleştirmişti.

Önce dağ vadilerini takip edip, sonra da kuzeyden güneye doğru dümdüz bir hat şeklinde Batı ile Doğu Roma’yı ayıran sınır, Tuna’daki Sirmium’da başlıyordu. *Imperium Romanum*, Ravenna’daki İmparator Honorius ile Konstantinopolis’teki Theodosius II. arasında kesin olarak paylaşılmıştı. Büyük nehrin öte tarafında birkaç küçük Roma şehrinin ve kalesinin bulunmasına rağmen, imparatorluk Tuna’nın bu yakasında burada son buluyordu.

Doğan’ın söylediğine göre kafiilede Atilla ve Aybars’ın dışında elli bozkır atlısı, on kadın ve iki çocuk vardı. Beş cesur tacir dışında geri kalanların tümü kafiileyi Sirmium’da terk etmişti. Scottas’ın ise yol boyunca zorunluluktan ziyade vakit geçirmek amacıyla kafilenin aştığı tüm yol ve caddeleri, köprüleri ve geçitleri, nehirleri, dereleri ve gölleri bir günlük şekilde kaydetmişti. Böylece Atilla’yla birlikte Hunların kağanının karargâhına altın veya gümüş dışında, yazı ve çizim dolu parşömenlerle geri dönen tek kişi olmuştu.

Eve dönen kafiileye giderek daha fazla sayıda Hun, Got, Alan, İranlı, Sarmat ve Skir katılıyordu. Bu arada kafiile Tuna ve Tisza nehirleri arasında ilerlemeye devam ediyordu. Arkalarında karlı dağların silüetleri uzanıyor, önlerinde ise *Imperium Romanum*’un bile asla gerçek anlamıyla hakim olamadığı büyük Pannonia Ovası uzanıyordu.

Bütün bir gün boyunca seyrek bir ormanın içinden geçtiler, sonra da insanların, atların, sığırların ve koyunların izleriyle dolu bozkır benzeri otlarla kaplı bir bölgeden. Orada burada büyük su birikintileri göze çarptığı için, son zamanlarda buraya oldukça fazla yağmur düştüğü anlaşıyordu. Çalıların ve ağaçların yaprakları, sonbaharın habercisi olan kırmızı, sarı ve kahverengi renklere bürünmeye başlamıştı. Koyun yünlerini boyamakta ve ölüleri tahnitlemekte kullanılan ılgın ağacı kabuklarını toplamanın tam vaktiydi. Üzerlerindeki gökyüzü ise ilkbaharın ilk günlerinde olduğu gibi hızla hareket eden küçük, beyaz bulutlarla kaplıydı.

Karaton Kağan’ın ordugâhına ulaşmadan önceki son gece, arabalardaki tüm değerli eşyalar atların ve katırların üzerine yüklendi. Sonra hayvanlar ölümcül topraklar üzerinde adım adım ilerlemeye

başladılar. Tisza'nın taşkın bölgesi, fark edilmesi neredeyse imkânsız bataklıklarla kaplıydı. Nehrin sazlıklarla kaplı kıyıları, Kara Hunların kağanının ordugâhına Roma'nın surlarından çok daha etkili bir koruma sağlıyordu.

Fakat Atilla'nın Büyük Kağan'ın ordugâhının bulunduğunu düşündüğü yerde, küçük çiçeklerin yetiştiği koca bir çayırdan başka bir şey yoktu.

“Karaton Kağan burada değil miydi?” diye sordu Aybars'a şaşkınlıkla.

“Elbette, elbette, buradaydı” diye cevapladı şaman. “Fakat sen Roma güneşinin altında keyif yaparken, biz son derece çetin bir kışla boğuşuyorduk. Bu nedenle Karaton Kağan ordugâhını buradan beş günlük mesafeye taşıdı...”

Aradan üç gün geçtikten sonra boylarında söz sahibi olan ihtiyarlar, çeşitli kavimlerin prensleri ve önderleri, Karaton Kağan'ın bağımlısı Cermen ve Alan kabilelerinin soyluları, sadık adamları ve danışmanlarıyla birlikte yeni ordugâhta bir araya gelmişlerdi.

Bu insanlar birbirinden son derece farklı amaç ve istekler yüzünden burada bulunuyorlardı. Bazılarının komşu kabileler ve kavimlerle sıkıntıları vardı, bazıları asi komutanlarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmek istiyordu, bazıları ise on, yirmi, hatta otuz yıl önce imzalanmış anlaşmaların yürürlükten kaldırılmasını ricaya gelmişti.

Karaton, *Imperium Romanum*'un kuzey sınırında yaşayan Kara Hunların ikinci kuşaktan kağanı kabul ediliyordu. Onun yurtlardan ve arabalardan, atlardan, sığırlardan ve koyunlardan oluşan dev ordugâhının büyük kararların verildiği dördüncü bir merkeze dönüşmesini isteyenlerin sayısı da hiç az değildi. Yeni bir başkent olmalıydı burası, hem de Ravenna, Roma ve Konstantinopolis'ten çok daha kudretli...

Fakat insanların bir kısmı, sadece her yıl bir ya da iki defa gelmeyi alışkanlık haline getirmiş oldukları için burada bulunuyorlardı. Geçen ayların neler getirdiğini ve hareketsiz geçen kış mevsiminden sonra nelerin olacağını merak ediyorlardı. Ve içlerinden pek azı, burada aynı zamanda Kara Hun hükümdar sülalesinin hâlâ oldukça güçlü olan *Imperium Romanum*'un başkentine gönderdiği ilk rehine olan genç bir delikanlının geriye dönüşünün kutlanacağından haberdardı...

Atilla'nın babası ve kardeşleri, bir süre önce iki yüz tanesi atlı savaşçı, diğer iki yüzü de erkek, kadın ve çocuklardan oluşan büyük bir kabileyle Karaton Kağan'ın ordugâhına ulaşmıştı. Muncuk Han'ın seçkin atlı birliğini oluşturan savaşçıların tümü, babaları birbirini tanımış olan ve aralarında bir şekilde akrabalık bulunan gençlerin arasından seçilmişti. Muncuk Han'ın ağabeyleri Ruga ve Oktar da silahlı savaşçıları, köleleri, hokkabazları, yarışçıları ve kadınlarıyla birlikte onun arkasından sökün etmişlerdi. Kadınlar tüm bu zaman boyunca pek ortalığa çıkmamışlardı, çünkü kimse geçerli bir sebep olmadan onları başkalarına göstermeye meraklı değildi...

Han sülalesine ve maiyetine, barınmaları için yılın geri kalan zamanlarında Karaton Kağan'ın beş kere beş yüz akıncısının yaşadığı yurtlar tahsis edilmişti. Keçeden yapılmış kubbe biçimli çadırlar dışarıdan halatlarla, içeriden de kalaslar, tahta parmaklıklar ve çatı kirişleriyle desteklenmişti. Bu yurtların pek çoğu, içlerinde elli kişiyi rahatlıkla barındırabilecek kadar büyüktü. Kadınlar ve çocuklar ise renkli kurdelelerle çevrilmiş daha küçük yurtlarda barınıyorlardı. Şamanlar, şahin avcıları, demirciler, hazineler ve özel öneme sahip olan mallar için de kullanılan bu kurdeleli çadırlar, hem dışarıdan gelecek davetsiz misafirlerin içeri girmesini, hem de içeridekilerin dışarıya habersizce çıkmalarına mani oluyordu.

Karaton Kağan'ın bizzat verdiği bir emirle, Atilla, Aybars ve Gotlar tarafından fethedilen Ebedî Şehir'den buraya kadar olan uzun yolu onlarla birlikte aşan Hun savaşçıları, kağanın oturduğu binanın

hemen yakınlarındaki üç yurda yerleştirilmişti. Tüm ordugâhta diledikleri gibi hareket etmekte serbesttiler, fakat yabancılarla günlük selamlaşma dışında konuşup görüşmeleri kesin olarak yasaklanmıştı. Karaton, insanların kulağına gelen yarım yamalak bilgilerin geçmişte çokça örneğinin görüldüğü gibi yanlış olarak başkalarına aktarılmasını, ya da bilinçli olarak çarpıtılmalarını engellemek istiyordu.

Atilla, ilk andan itibaren, Büyük Kağan'ın bilgeliğinde başka bir niyetin gizli olduğunu sezinlemişti. "Sen artık bir çocuk değilsin!" diye uyarmıştı onu Aybars ordugâha girerken. Bu arada şarkılar söyleyen genç kızlar, atların ayaklarının altına taze çiçekler atıyorlardı. "Bu andan itibaren yaptıklarına ve söylediklerine çok dikkat etmelisin! Buradan ayrıldığın zaman henüz bir çocuktun, fakat bu arada omuzlarında sadece yetişkin bir erkeğin saygınlığını değil, aynı zamanda binlerce insana hükmeden sülalene ait olan genç kahramanların yükünü de taşıyorsun! Gelecekte duygularına kılıcından, yayından ve atından daha iyi hükmetmelisin! Bu söylediklerim Bleda'yla olan ilişkilerin için de geçerli!"

Bu uyarı ve Büyük Kağan'ın emri, iki kardeşin derhal birbirlerinin üzerine saldırmalarına engel olmuştu. Fakat, zorunlu olarak selamlaşmaları gereken an gelip çatığında, birbirlerinin yüzüne birer yabancı gibi bakmışlardı.

Tisza'nın taşkın kollarının arasındaki büyük bir ormanın kenarında birbiri ardına değişik gruplar toplanmaya devam ediyordu. Büyük Kağan'ın ordugâhının etrafındaki görünmez büyü çemberi de işte tam burada başlıyordu. Orman, kuzeyde atla bir günlük mesafeye, doğuda ise Pannonia ovasının içlerine kadar uzanıyordu.

Büyük Kağan'ın ordugâhına güneybatıdan başka bir yönden ulaşmak, bugüne kadar hiçbir insanoğluna nasip olmamıştı. Tüm Cermen kabileleri veya Pannonia ovasının etrafına devler ve cinler tarafından inşa edilmiş bir duvara benzeyen Karpat dağlarının civarında yaşayan irili ufaklı halklar, bu tabuyu biliyorlardı. Sadece Hunların gelişinden çok önce Romalıların *Dacia* eyaletinde yaşayan ve sakin bir yaşam süren bazı boyların bu tabuyu çiğnemesine izin verilebiliyordu. Ortada öyle bir durum vardı ki, sanki aynı bölgede üç ayrı insan ırkı yaşıyor, her biri bu bölge üzerinde hak iddia ediyor, fakat birbirlerine karışmadan ve zarar vermeden öylece yaşayıp gidiyorlardı.

Büyük ordugâhın ortasında bulunan tören yöneticisinin işareti atlıdan atlıya en dış çembere kadar iletiliyor, sonra da yeni bir grup içeri alınıyordu. Her bir grup bunu kendi gelenekleri uyarınca yapıyordu. Birçoğu yüksek selam haykırıışları, şarkılar ve sevinç çığlıkları eşliğinde atlarını şaha kaldırıyor, bekleyenlerin önünden heyecanla geçiyorlardı.

Ordugâha gelenlerin tümünün kim olduğunun bilinmesine rağmen, arada sırada duyulan bir boru sesi, bir haykırıış ve bir şaman davulunun gümbürtüsü, yeni gelenlerin hangi boy ve aileye ait olduğunu belirtiyordu.

Bazıları elbiselerinin rengi ve yuvarlak kalkanlarının üzerindeki armalar aracılığıyla birbirlerinden ayrılıyorlardı, bazıları ise bu buluşma için özel olarak yeni sancak ve alemler hazırlatmışlardı. Bu hazırlıkların yeni bir sefer veya savaş hazırlığıyla ilgisi yoktu, sadece güneşin ve ayın durumuna bakılarak yapılmış yeni düzenlemelerdi. Bazı seçkin gruplar ise davete bir aile toplantısı havasında katılıyorlardı. Karaton Kağan, kendi oğullarının ölümünden sonra ailesini teşkil eden adamların namına, zengin bir ganimetle eve geri dönen genç önderi selamladı.

Birkaç yüz Hun soylusundan sonra Alanların, Ostrogotların, Gepidlerin ve diğer küçük kavimlerin bağımlı kralları atlarının sırtında alana girdiler. Tuna boyları ile uzak Kafkasya dağları arasında yaşayan halkların neredeyse tümü elçilerini göndermişlerdi, hatta İran çöllerinde hüküm süren Ak Hunlar bile oradaydılar. Kimi at sırtında, kimi arabasında, kimi de yaya olarak gelmişti. Daha önce lejyonerlerle savaşmış olan Cermenler görkemli boynuzlara üflüyor, diğerleri ise yüzlerce

lir, kaval ve davul çalıyordu. Ortaya çıkan ses ise bir müzik parçasından ziyade, dehşetli bir gürültüydü.

Büyük Kağan'ın ordugâhı, misafirler için tümüyle yeniden düzenlenmişti. Normalde kağan çadırının batısında bulunan tüm yurtlar, ağıllar ve ateş yerleri, kuzeye ve doğuya nakledilmişti. Bu şekilde en dış ucu kağan çadırının yaklaşık bir Roma mili uzağında bulunan kama biçimli bir alan meydana gelmişti. Alanın her iki tarafında uçlarında tuğların dalgalandığı mızraklar diziliydi. Bu tuğların kimi farklı Hun boylarının ongunlarıyla süslüydü, kimi ise sadece neşe ve coşkuyu simgeleyen renkli kumaş parçalarından ibaretti. Bütün gün boyunca ordugâhta yanan çok sayıda ateşten yükselen dumanlar, ağaç dallarının ve örtülerin yardımıyla küçük, beyaz bulutçuklar şeklinde biçimlendirilmişti. Bir zamanlar Hsiung-no'ların yaşadığı çorak ve ağaçsız topraklarda bu küçük ve beyaz duman bulutları, geri dönen avcı ve savaşçılara obada ne bir salgın hastalığın bulunduğu, ne de düşmanların hayvanlara, yurtlara, kadınlara ve çocuklara zarar verdiğinin işaretiydi. *Beyaz Mutluluk Bulutları Günü*, insanlara barış ve huzur müjdeliyordu.

Grupların önderleri batıya doğru uzanan büyük kağan çadırına yaklaştıkça, maiyetindeki insanlar da yavaş yavaş geride kalmaya başlıyordu.

İlk olarak hiçbir boya ait olmayan ve yolda tesadüfen gruplara katılan genç savaşçıların mızraklarının uçlarındaki tuğlar yere eğildi.

Bu noktada inleyip sızlanmanın hiçbir faydası yoktu, fakat kağan çadırında yapılacak üç günlük toplantıdan sonra hiçbir şeyleri olmayanları bile bol bol doyuracak büyük bir şölen yapılacağını herkes biliyordu.

Tacirlerin, kölelerin, yamakların yanı sıra, kadınlar ve çocuklar da kendileri için hazırlanmış küçük yurt ve çadırlarda kalmışlardı. Hunların Pannonia ovasına gelişlerinin ilk yıllarında olduğunun aksine, artık Cermen, Alan, İskit, Türk ve Sarmat asıllı kabilelerin arasında düşmanlık boy göstermiyordu.

Bir zamanlar Vindobona ve Karadeniz arasındaki Tuna boylarında hüküm süren on bir efsanevî lejyonun soyundan gelen melez kavmin üyeleri de oradaydı. Hâlâ Karpat dağlarındaki eski başkentleri Sarmizegethusa'dan ve Romalılardan kaçarken ormanda yakalanıp öldürülen kralları Decabulus'tan söz edip duruyorlardı.

Burada bulunan hiçbir kavim Kara Hunlardan nefret etmiyor, ya da onları görünce dehşetli bir paniğe kapılmıyordu. Buna rağmen dikkatli olmayı tercih edenler ve Hunları potansiyel bir tehlike olarak görenler ise sarp dağ yarılarından, deniz kıyılarından, ormanların karanlıklarından ve altında her şeyi içine alıp yok etmeyi bekleyen bataklıkların bulunduğu zümrüt yeşili çayırlardan ayrılmıyorlardı.

“Otuz beş yıldan beri burada oturuyoruz” demişti Aybars Atilla'ya. “Bu insanlar için oldukça uzun bir zaman. Bu zamanı yaşayan kimse neler olduğunu hatırlayacaktır, fakat sonradan doğanlar için anlatılanların otuz ya da üç yüz yıl önce gerçekleşmiş olması arasında bir fark bulunmayacaktır.”

İkinci gün daha sessiz başladı. Sanki tüm ordugâh uyuyor gibiydi. Şamanlar ve otacılar, çok eski gelenekler uyarınca güneş doğmadan önce kağan çadırının etrafına üzerlerinden kan kırmızısı dumanların yükseldiği çok sayıda küçük ateş yakmışlardı. Sonra ellerini gözlerinin üzerine siper etmiş ve kırmızı duman bulutlarını sökmekte olan şafağın renk cümbüşü içinde tamamen eriyip gitmelerine kadar dikkatle izlemişlerdi.

Kızıl Gök Bulutu Günü, çok erken saatlerinden itibaren hediye takdimine ve müttefikler, anlaşmalar, ganimet, paylaşım ve anlaşmazlık konularında fikir alışverişine ayrılmıştı. O gün suçlular için ölüm veya kalım kararları veriliyor, Kara Hunların Büyük Kağanı'na bağımlı tüm mızrakların, yayların ve kılıçların savaş ya da barış yolunda yürüyeceği hükme bağlanıyordu.

Güneş henüz sabah sisleri üzerinde yükselmemişti ki, kavimlerin ve kabilelerin ilk soyluları, binek hayvanlarını görevlilere teslim etmeye başladılar. Soyluların neredeyse tümü kağanın kabul çadırına yürüyerek gidiyordu. Tüm yol boyu boyunca çam dalı, kum ve çimden oluşan bir karışımla kaplanmıştı. Önemsiz bir kral veya prens mevkiindeki bazı soylular kabul yurdunun kapısına kadar at üzerinde gelmeye cesaret edebiliyorlardı, fakat sonra onlar da Karaton Kağan'ın görkemli tahtının önünde diz çökmek veya kendilerini rengârenk işlemeli halıların üzerine atmak için atlarından iniyorlardı.

Misafirler kağanı layıkıyla selamladıktan sonra kenara çekiliyor ve hediyelerinin getirilmesini bekliyorlardı. Küçük kutuların, sandıkların, keselerin, süslü silahların orada bulunanlar tarafından incelenip övülmeleri, sonra da yere açılmış bir çukurun içine dizilmiş olan çift sıra amforanın yanında bulunan halı kaplı tahta bir podyumun üzerine yerleştirilmeleri doğrusu oldukça uzun sürüyordu.

Misafirlerden her birine altın bir çanak içinde şarap ikram ediliyor, yanına da içi yemiş dolu daha küçük bir altın çanak ile küçücük bir dilim güneşte kurutulmuş büyük Karpas ayısı pastırması veriliyordu. Bu pastırma ufacık lokmalar halinde lezzeti tümüyle ortaya çıkıncaya kadar uzun uzun çiğneniyor, sonra da bir yudum şarapla mideye indiriliyordu.

Tüm hazırlıkların ve kabul törenlerinin sona ermesi ve Karaton Kağan'ın gelen misafirlerinden kavimlerindeki hayvanların, kadınların, kölelerin, zanaatçıların, erzakın ve ganimetlerin durumu hakkında bilgi alması, neredeyse tüm sabah boyunca sürmüştü. Bir zamanlar bir Roma kalesinde veya Cermen kabilesinde yaşayan, ya da Aşağı Tuna sınır pazarlarından birinden satın alınarak Karaton Kağan'a hediye edilen olağanüstü güzellikte ve mükemmellikteki cariyeler, durup dinlenmeden misafirlerin boşalan altın çanaklarını şarapla dolduruyorlardı.

Akşama doğru silindir biçimli yüzlerce bakır Hun kazanının içindeki soğan ve sarımsaklı et çorbası ateşin üzerinde kaynamaya başlamıştı. Öte yandan her tarafta koyunlar ve danalar ateşin üzerinde çevriliyor, erkekler dans eden kızların ritmine uyarak el çırpıyor, kırmızı dolu çamçaklar elden ele dolaşıyordu. Artık nihayet Atilla'nın kendisi hakkında konuşacağı saat gelip çatmıştı.

“Aetius sayesinde Roma İmparatorluğu hakkında oldukça geniş bilgi sahibi olduk” dedi Hunların kağanı. Küçük bir el işaretiyle kendisinin de dahil olmak üzere bütün şarap çanakları doldurulmuş ve herkes büyük bir yudum içmişti. “Aetius bize imparatorluğun uzun yıllara dayanan geçmişini, gücünü, büyüklüğünü ve köklü kültürünü oldukça etkileyici bir şekilde anlattı. Bu nedenle bir Hun olarak Roma ve Ravenna'da gördüklerin bizi yakından ilgilendiriyor, Muncuk Han'ın oğlu!”

“Orada topu topu bir yıl kaldım” dedi Atilla ve derhal ayağa kalktı. Öksürerek boğazını temizledi. Sesinin ve ellerinin titremesine engel olmaya çalışıyordu. Çadırın içine yerleştirilmiş olan eyerlerin üzerinde oturan ağabeylerinin yüzlerinde ince bir gülümseme vardı. Sanki bütün bir yıl boyunca, Roma'ya rehine olarak giden kardeşlerinin, bir yetişkin ve bir erkek olarak kendisini ispatlayacağı ânı beklemişlerdi.

Atilla bu lanet anda Greka'nın kollarının arasında olmayı o kadar çok isterdi ki! Ya da Laudarich ve Geiserich'le birlikte Roma sokaklarını keşfe çıkmış olmayı! Ya da İkiyüzler Kafilesi'nin kendisine beklenti ve umut dolu gözlerle bakan savaşçıların arasında olmayı! Hatta Aetius'la birlikte Aquileia meyhanelerinin birinde kafayı çekmeyi bile o kadar çok isterdi ki!

Ansızın kulağına hafif, neredeyse duyulmayacak kadar yavaş çalınmış olan bir ısıklık geldi. İçgüdüsel bir davranışla gözleri şamanı aradı, fakat Aybars bir süre önce kağanın yurdunu terk etmişti. Geçen gece saatler boyu davul çalarak dans etmiş ve öğleden önce yapılan görüşmelerin tümünde hazır bulunmuştu. Şimdi de diğer törenler için hazırlanacaktı.

Atilla silkinerek kendisini toplamaya çalıştı ve yüzlerinde girdikleri sayısız çatışmaların izlerini

taşıyan hanların, beylerin, soyluların ve savaşçıların oluşturduğu topluluğa baktı. Kiminin başında Hunlara mahsus ince deri başlıklar, kiminde ağır Ostrogot miğferleri, kiminde ise Alanlara has tüylü kalpaklar bulunuyordu. Hatta bir süre önce Romalıları mağlup etmiş olan birkaçının başında kısmen altın kaplı tek parça demir Roma miğferleri bile göze çarpıyordu.

Ansızın yurdun epey uzağında Scottas'ın başındaki çember biçimli beyaz saçları fark etti. Greka, Aybars ve Doğan'la birlikte yere çapraz olarak bir engel teşkil edecek şekilde çakılmış mızrakların ardında duruyordu. Kendisini görüp görmediklerini bilmiyordu, ama Greka ile Scottas'ın kendisine el salladıklarını fark etti. Derin bir nefes aldı. İçindeki çekingenlik birdenbire yok olmuştu. Artık Büyük Kağan'ın yurdunda veya dışarıdaki meydanda duran birisinden korkmasına gerek kalmamıştı. Kavminin en iri ve korkunç, en iyi silah kullanan, en vahşi ve acımasız savaşçıları, hatta hanları ve beyleri bile anlatacaklarının karşısında derin bir şaşkınlığa ve hayrete düşeceklerdi.

“Karşınızda konuşmama izin verdiğiniz için hepinize teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum!” diye bağırdı yüksek ve anlaşılır bir sesle. Orada bulunanlar gülümsediler ve başlarını salladılar, hatta bir kısmı elleriyle önlerindeki ağır tahta masalara, kalkanlara ve kemer tokalarına vurmaya başladı.

“Bir yıl boyunca bir rehineydim... Kara Hunların bir Roma imparatoruna gönderdikleri ilk ve tek rehine!” diye devam etti cesaretle. Günün birinde geri döndüğü zaman kendisini Roma'ya gönderenlere, hatta daha doğrusu aralarından kovanlara ne diyeceğini günler boyu düşünüp durmuştu. Şimdi ise onların karşısındaydı ve korkusuzca konuşabiliyordu.

“*Imperium Romanum*'un görkemini ve altınlarını gördüm” diye bağırdı Atilla. “Hem de pek çoğunuz gibi sadece dışından değil, içinden! Ben bir Roma imparatorunun öz kız kardeşini herkesin önünde dudaklarından nasıl öptüğünü ve onunla nasıl yattığını kendi gözlerimle gördüm! Hadımların entrikalarını, generallerin ihtiraslarını, memurların rüşvetçiliğini... kendi tecrübelerimle yaşadım!”

Yurdun içinde bulunanların gözleri faltaşı gibi açılmış ve dudakları aralanmıştı. Atilla'nın söylediği her kelimeyi hafızalarına kaydetmek, sonra da onları bir şaman sözü gibi tekrar etmek istiyor gibiydiler.

“*Imperium Romanum*'daki zamanımın büyük kısmını kapalı mekânlarda, gökyüzünün görülemediği duvarların ve çatıların arasında geçirdim. İnsanların beş ya da altı katlı evlerin daracık odalarında alt alta, üst üste yaşamak zorunda kaldıklarını gördüm...”

Sonra kısa bir an için sustu, bir zamanlar bir Roma tiyatrosunda görmüş olduğu bir oyuncu gibi başını önüne eğdi, sonra da ani bir hareketle sırtını dikleştirdi ve kollarını iki yana açtı.

“Ve şimdi tekrar buradayım!” diye bağırdı. “Henüz on altı yaşında bile değilim...” Tekrar sustu, kendisine tümüyle hakim olarak içinden üçe kadar saydı, sonra sesinin olanca gücüyle haykırdı: “Ve ben, Muncuk Han'ın oğlu Atilla, Ebedî Şehir Roma'nın kapılarını, kuşatmacıların girebilmesi için bizzat kendim açtım!”

“O yaptı! O yaptı!” diye cıvıldadı dışarıdaki meydandan içeri doğru bir şaman sesi.

Konuşmaların tekrar kabul edilebilir ölçülerdeki bir ses tonuyla yapılabilmesi için, aradan oldukça uzun bir sürenin geçmesi gerekmişti. Çok sonra, dışarıdaki büyük meydanda dans edildiği, yenilip içildiği, şarkılar söylendiği zamanda bile, Karaton Kağan'ın yurdunda yüz kadar seçkin şeref misafiri oturmaya devam ediyordu.

Kara Hunların kağanı, Atilla'nın dönüşünü atalarından Balamir'in Alanlar, Ostrogotlar ve Roma lejyonları üzerinde kazandığı ilk zaferin coşkusuyla kutluyordu. Atilla'ya olağanüstü güzellikte elbiseler giymiş ve süslenmiş karıları ile cariyelerinin önünde yer göstermişti. Sadece bu davranışı bile Atilla'nın gözünde tüm ödül ve nişanlardan çok daha değerliydi.

Fakat yine de artık göğsünde avuç içi büyüklüğünde, üzerinde ılık saçan güneşin ve göğe

yükselen bir kartalın görüldüğü altın bir sembol bulunuyordu. Aetius da bunun aynısını Karaton Kağan'ın elinden almıştı. Bu aslında sadece savaştan yüklü bir ganimetle geri dönen komutan ve önderlere lâıyk görülen bir nişandı.

Şarap çanakları durmadan dolduruluyor ve hemen ardından boşaltılıyordu. İçeriye durmadan dünyanın hemen her ülkesinden gelen birbirinden güzel kızlar giriyordu. Kimi yarı çıplak, kimi tüllere bürünmüş, kimi değerli kumaşlarla örtünmüş, parmakları ve kolları altın ziynetlerle dolu olan bu kızlar, çadırın içine ışığın ve göğün tanrıçaları, gecenin ve derinliğin baştan çıkartıcı şeytanları, gizem dolu büyücüler ve cadılar olarak giriyorlardı. Böylece dans eden, sevişen, içki içen ve şarkı söyleyen gece, *Kara Duman Günü*'ne doğru akmaya başladı...

Atilla çok erken bir saatte uyandırıldı ve kağan çadırına getirildi. Görünüşe göre Karaton içkiyi maiyetindeki diğer erkeklerden çok daha iyi kaldırıyordu, çünkü yüzünde uzun gecenin en küçük bir izi bile yoktu. Büyük bir tahta küvetin içinde oturan kağan, yarım düzineden fazla yarı çıplak kızın, olağanüstü güçlü kaslara sahip gövdesini yıkamalarına ve ovmalarına izin veriyordu. Kızların üzerlerinde saçlarına taktıkları rengârenk çiçeklerden ve bellerine sardıkları değerli ipek örtülerden başka hiçbir şey yoktu. İpek örtülerin kaymasını engelleyen çapraz kemerlere ise altından yapılmış küçük figürler ve büyülü semboller asılıydı.

“Roma’da böyle bir kutunun içinde oturmuyordun herhalde” dedi kağan ve kızların yumuşak ellerinin arasında zevkle güldü.

“Hayır” diye cevapladı Atilla kağanın sorusunu. Roma’yı hatırlamak onu ürpertmişti. Sonra yerdeki eyerlerden birisinin üzerine oturdu. Ona da Büyük Kağan gibi altın bir çanak içinde yaban balıyla tatlandırılmış bir cins mayalı koyun sütü ikram ettiler. Bu içkiden içen bir Romalı, ekşimiş sütün tadını kendilerinin çürümüş balık artıklarından yaptıkları sosa benzetebilirdi. Fakat Atilla için dünyada şu anda kağanın da içtiği bu sabah içkisinden daha lezzetli hiçbir şey olamazdı.

“Aetius, atalarımızın Çin imparatorlarında gördüklerine benzer saraylardan söz ediyordu” dedi Karaton.

“Evet, özellikle Roma’da pek çok saray var. Ebedî Şehre kıyasla, Ravenna ancak küçük ve dar bir kasaba. Roma’dan çok önce Yunanlar tarafından kurulmuş. Roma ise çok büyük ve bin yıl boyunca yedi tepe üstünde büyüyen taş bir canavarı andırıyor. Honorius’un sürekli olarak yeni binalar inşa ettirmesine rağmen, Ravenna’dan hiçbir zaman hoşlanamadım.”

“Honorius ne tür binalar inşa ettiriyor?”

“Aklınıza ne gelirse” diye karşılık verdi Atilla. “Kiliseler, saraylar, hayvanları için bahçeler, hatta kendisi için bir mozole. Sadece limanı onu korkutuyor. Orada ne tür cinlerin yaşadığını bilmiyorum, fakat her öğleyin deniz hızla karaya hücum ediyor ve şehrin surlarına kadar her tarafı işgal ediyor.”

Tam bu anda kapıda Muncuk Han, Ruga Han ve Oktar Han belirdi. Boyları Karpatların doğusundaki Tuna deltasında ve kuzeyden gelerek Karadeniz’e dökülen üç büyük nehrin havzalarında yaşıyordu. Atilla amcalarını pek iyi tanı mıyordu; fakat Ruga’nın keskin ve soğukkanlı bir zekâya, Oktar’ın ise her türden içkinin ismini ve niteliğini aklında tutabilmesini sağlayan müthiş bir hafızaya sahip olduğunu biliyordu.

“Biraz da Roma savaşçılarından söz edelim” dedi Karaton. Roma saraylarının hangi ayrıntılarıyla ilgilendiğinin muhtemel halefleri tarafından bilinmesini istemezmiş gibi konuyu değiştirmişti.

“Evet, ne tür donanımlara sahipler ve nasıl eğitim görüyorlar?” diye bilmek istedi babası da. Atilla günlerden beri babası Muncuk Han’ın kendisini bir kenara çekmesini ve uzun yokluğuna sebep olan olaylar hakkında konuşmasını beklemişti. Fakat babası da dahil olmak üzere hiç kimse attan düşüşünü bir kelimeyle olsun imâ bile etmemişti. Bu olayla ve en büyük oğul yerine kendisinin

gönderilmesi kararıyla ilgili her şey aradan geçen süre zarfında tabuya dönüşmüştü.

O zamanlar gerçekte neler olduğunu Atilla hâlâ tam olarak anlayamamıştı. Fakat aklındaki sorulara asla gerçek bir cevap alamayacağını da son derece kuvvetli olarak hissediyordu.

Han kardeşler kendilerine de balla karıştırılmış ekşi süt getirttiler ve hafifçe inleyerek yumuşak postlarla kaplı eyerlerin üzerine oturdular. Muncuk Han içkisinden büyük bir yudum aldı. “Talimleri kaç türlü? Onları hiç talim ederken gördün mü?”

“Onların talimini sadece bir kez gördüm, fakat bu konuda çok şey işittim, baba. Romalı yaya birliklerin belli formasyonlarda silah kullanma ve ilerleme talimleri. Burada öncelikle *phalanx*...”

“Bu konuda daha sonra konuşuruz” diye sözünü kesti onun Karaton. “Yaya birlikleri göğüs göğüse dövüşten başka ne öğreniyorlar?”

“Yürüyüş esnasında neredeyse bizden daha hızlı bir şekilde kamp kuruyorlar. Bir alarm ânında küçük ve büyük savaş birlikleri muazzam büyüklükteki mesafeleri çok kısa sürede geride bırakabiliyorlar. Fakat yiyecek konusunda genellikle herkes başının çaresine bakmak zorunda kalıyor, çünkü tahıl ve et ikmalinde uzun süredir büyük sorunlar yaşanıyor. Organizasyon bir kuşak önce olduğu kadar mükemmel değil artık...”

“Neden?” diye sordu Karaton. Bu arada su dolu küvetten çıkmış ve cariyelerin kendisini büyük, yumuşak ve renkleri ağartılmış havlularla kurulamalarına izin vermişti. “Onlara sabit bir maaş ve yemek tayını verilmiyor mu?”

“Generidus’un Dalmaçya’ya genel komutan olarak atanmasının sebebi de bu değil mi?” diye atıldı Atilla’nın babası. “Görevi lejyonların ve yardımcı birliklerin yasal haklarını düzenlemektir sanırım.”

“Oğlunun bize anlatacaklarını dinlemeyi merakla bekliyorum” dedi kağan sesinde yumuşak bir suçlamayla. Sonra da ayakları panter pençesi şeklinde oyulmuş yüksek bir divanın üzerine uzandı. Muncuk Han dişlerini sıkarak olur anlamında başını salladı. Atilla, babasının Karaton Kağan tarafından azarlanmasının kendisini etkilemediğini şaşkınlıkla fark etmişti.

“Düşman üzerine yürümedikleri veya erzak temin etmeye çalışmadıkları zamanlarda da, yol yapımıyla uğraşıyorlar” diye sözlerine devam etti Atilla.

“Yol yapımı!” diye tekrar etti Karaton Kağan.

“Tüm Roma lejyonerleri yol ve köprü yapımında çalışır. Bunu yüzyıllardan beri yaparlar...”

“Atlılar da mı?”

“Hayır, onlar değil” diye karşılık verdi Atilla. “Ya da ben hiç görmedim. Onlar daha ziyade üzerlerinde tüm zırhları ve silahları olduğu halde atın eyerinin üzerine sıçrama ve öbür taraftan aşağı atlama talimi yaparlar. Bizim gibi üzengi kullanmadıkları için, bu o kadar basit bir şey değil. Zaten üzerlerindeki zincirden örme ağır zırhlar ve göğüslerindeki metal işlemeli zafer nişanları ile genellikle eyer kolanlarına takılıp kalıyorlar.”

“Bizim gibi eyer kaşlarına sahip değiller” dedi Muncuk.

“Bazı birliklerde nadir de olsa üzengi ve eyer kaşı kullanılıyor” dedi Atilla. Neden olduğunu bilmiyordu ama babasına muhalefet etmek ona garip bir zevk veriyordu. “Roma’da İmparator Trajan şerefine dikilmiş olan bir sütunun altındaki kabartmalarda, üzengi kullanan atlılar açık bir şekilde görülebiliyor. Fakat dediğim gibi bu ender bir durum, çünkü bu tür donanımların kadınlara göre olduğu kabul edilip hor görülüyor.”

“Pekâlâ, bunun üzerine daha sonra da konuşuruz” dedi Muncuk Han yumuşak bir sesle. O anda en küçük oğlunun içinden neler geçtiğini fark etmemişti. “Roma atlıları eyere atlamaktan başka ne öğreniyor.”

“Yaya savaşçılar da haftada birkaç kez sırtlarında çok ağır yükler olduğu halde çok uzak mesafeleri çok kısa sürede kat etme talimi yapıyorlar” diye karşılık verdi Atilla. Günde yirmi Roma

mili normal kabul ediliyor. Akşam olunca da deri çadırlarıyla kendilerine bir kamp kuruyorlar. Normal çadırlar sekiz kişiden oluşan bir *contubernium* için düşünülmüş. Çadırların kurulmasında kullanılan direk ve çıtalar katırların sırtında naklediliyor ve imparatorluğun her köşesindeki depolarda yüzyıllardan beri aynı düzende muhafaza ediliyor.”

“Yani tıpkı bizde olduğu gibi...”

“Hayır, baba” diye itiraz etti Atilla. Bunu yapmak ona gerçekten de zevk veriyordu. “Tıpkı bizde olduğu gibi değil. Bizim yurtlarımız yuvarlak, buna karşın lejyonerlerin çadırları kare veya dikdörtgen şeklinde.”

“Bunun ne anlamı var?”

“Bu bizim kamplarımızın da yuvarlak olduğu ve kağan veya önder çadırının etrafına kurulan çemberlerden oluştuğu anlamına geliyor. Kağan yurdunun etrafına önce danışmanların ve yabancı misafirlerin yurtları, sonra da hazinelerin ve silahların konulduğu yurtlar kuruluyor. Onların etrafında kadınların, çocukların, bekçilerin ve en değerli atların yurtları var. Bu çemberlerin etrafında ise savaşçıların ve zanaatçıların yurtları, erzak depoları, kuyular, ağıllar ve kümesler bulunuyor. Onların etrafında ise kölelerin, tacirlerin, son muhafızların ve yabancıların yurtları ve kulübeleri ovanın içine kadar uzanıyor...”

Yurdun içindeki erkekler, daha önce bir Hun kağanının ordugâhının düzeni üzerine hiç kafa yormamış gibi, genç rehineyi büyük bir dikkat ve şaşkınlıkla dinliyorlardı. Zaten böyle bir şeyi yapmaları için bir neden var mıydı ki? Bir kağanın ordugâhının nasıl düzenlenmesi gerektiğini bildiren bir plan, emir veya gelenek mevcut değildi. Bu ordugâhların her biri diğerinden farklıydı, şekli ve biçimi günden güne değişiyordu, fakat asla dar ve karmaşık değildi.

“Peki bunda seni bu kadar etkileyen nedir?” diye sordu Karaton yavaşça.

“Duvarlara ihtiyacımızın olmayışı!” diye patladı Atilla. “Romalılarda her şey bir cins yol kavşağı ve bir çit veya duvarla başlar. Her askerî kamp, her kale gibi tüm imparatorluğun en gizli ideolojisini yansıtan küçük bir örnektir...”

Yurttakilerin hiçbiri Atilla’nın nereye varmak istediğini anlayamamıştı.

“Tüm yollar Roma’ya çıkar” dedi Atilla ve doğruldu. Artık öğrendiklerini ve Roma’dan ne anladığını göstermenin vakti gelmişti. “İmperium Romaum Ebedî Şehir’de başlar ve orada son bulur. Ve her şey sadece ve sadece Roma’nın dünyanın merkezi olduğunu belirtmeye hizmet eder!”

“İyi ama bunun Roma askerî kampları ve kaleleriyle ne ilgisi var?” diye sordu Karaton. Bu arada cariyeler onun vücudunun çıplak olan üst kısmını güzel kokulu yağlarla ovmaya başlamışlardı.

“Bu, her Roma kampının çok iyi korunan en az dört giriş ve çıkışa sahip olduğunu gösterir” diye karşılık verdi Atilla. “Ben artık bir Roma kampı gördüğüm zaman çok uzaklardan bile çitlerin ardında atların nerede bulunduğunu, hazinenin nereye konulduğunu, yardımcı kuvvetlerin çadırlarının nereye kurulduğunu ve birliğin kutsal savaş sancakları ile sembollerinin nereye dikildiğini söyleyebilirim.”

Atilla sözlerini bitirince bir an için durdu.

“Bu arada aynı şeyi etrafı duvarlarla çevrili Roma kampları ve kaleleri için de söyleyebilirim...”

“Tahmin etmiştim” diye soludu Karaton. “En başından bu yana Romalıların kendi düzenleri içinde boğulup gideceklerini söylemiyor muydum?”

“Evet, bunu söylemiştim” diye onayladı onu Muncuk Han. “Fakat bu sözlerde bizim için yeni olan ne var ki? Son otuz yıl zarfında Atilla’nın anlattıklarını düzinelerce kez kendi gözlerimizle görmedik mi?”

Atilla belli belirsiz gülümsedi. Yapayalnız geçen o uzun aylar boyunca kâbus dolu gecelerinde dilediği tanrı hediyesine nihayet kavuşmuştu işte!

Kağanına ve öz babasına karşı çıkması asla mümkün değildi. Fakat onların ikisini de, Karaton'un şu anda gerçekten olduğu gibi, herkesin önünde çırılçıplak bırakması mümkündü.

“Evet baba, haklısın” dedi sükûnet dolu bir sesle. “Bunları görmüştük, hem de ta Balamir ve Uldız Han zamanında...”

“Boş versene!” diye bağırdı Karaton öfkeyle. “Sonunda aklını kaçıran o büyükbabana yazıklar olsun!”

Araya giren Muncuk onu yatıştırmaya çalıştı. “Tamam, tamam! Uldız'ın ölümünün üzerinden epey zaman geçti. Şu anda gelecek seferlerimiz açısından sadece Romalıların askeri stratejilerini bilmemiz önem taşıyor.” Sonra tekrar en genç oğluna döndü. “Romalıların dövüşmeyi unutmaya başladıkları gerçek mi?”

“Hayır” diye karşılık verdi Atilla kısa bir düşünme ânından sonra. Zafer sarhoşluğu içinde sadece bir defa adamlarına gereğinden fazla güvendiği için Uldız'ın başarılarının tek kelimeyle olsun anılmaması, hiç mi hiç hoşuna gitmemişti. Oysa onun gözlerinin kamaşmasına, hatta kör olmasına kazandığı büyük zaferler neden olmamış mıydı? Kendi adamlarının ihanetini, ancak herkes tarafından terk edildikten sonra fark edebilmişti. Atilla çok uzun bir süre önce kendi başına böyle bir şeyin asla gelmeyeceğine dair yeminler etmişti. Sonra kendisini topladı ve babasının sorusunu cevapladı.

“Lejyonlara giderek daha az sayıda gerçek Romalının katıldığı bir gerçek, fakat diğerlerine onlardan daha az değer verilmiyor...”

Atilla alnını kırıştırdı. Söylemek istediklerini tam olarak izah etmeyi başaramadığını düşünüyordu.

“Roma'nın düşüşünün aklınıza yanlış şeyler getirmesine izin vermemelisiniz! Roma dışındaki bölgelerde yüzyıllar öncesinin savaş ruhu hâlâ yaşıyor. Lejyonerlerin ölüm yürüyüşlerinden biz Hunlar da dahil olmak üzere hiç kimse yarasız beresiz kurtulamaz. Atlı savaşçılar da gece gündüz demeden dağa çıkmak ve özellikle de süratle dağdan inmek gibi zorlu hücumları talim edip duruyorlar...”

“Bunu nerede gördün? Ravenna'da dağ falan yok ki!” diye bağırdı o zamana dek anlatılanları sessizce, fakat merakla dinlemiş olan Ruga. “Ve sen oradayken Roma Gotlar tarafından kuşatılmıştı...”

“Bunu Aquileia yakınlarında gördüm” dedi Atilla soğuk bir sesle. “Vipara vadisinde, Julius Alplerinin başlangıcında...”

“Orası da neresiymiş?” diye soludu Atilla'nın amcası Oktar. Susamıştı. “Burada hiç şarap bulunmaz mı?”

“Günün birinde kafayı çekerken geberip gideceksin!” diye homurdandı Karaton öfkeyle. “Şu adama şarap verin ki sesini kesip otursun!”

“Vipara, İtalya'nın doğu ve batı dağlarının arasından akan en önemli nehirdir” dedi Atilla çokbilmiş bir tavırla. “Emona ve Carnuntum üzerinden Mare Suebicum'un engin sularına ve kolay fethedilebilir geniş topraklara uzanan Kehribar Yolu burada son bulur...”

“Tamam, tamam, iyi öğrenmişsin!” Karaton Kağan bıkkın bir tavırla Atilla'nın sözünü kesti. “Zaten seni bunu yapman için Roma'ya rehine olarak gönderdik! Fakat ben burada kağan olarak bulunduğum müddetçe aranızda kavga etmeyin! Bu hepiniz için geçerli... Senin ve kardeşin için de, Atilla!”

Atilla belli belirsiz kasıldı, fakat kendisini derhal toparlayarak başını salladı. Karaton Kağan gülerek doğruldu. Cariyelerin kendisini giydirmelerine izin verirken, Atilla'ya aklına takılan önemsiz birkaç soru daha yöneltti.

“Roma'da yenilip içilen şeyleri sen de tattın mı?”

“Hepsini değil. Fakat yine de her birinden bir parça denemeye gayret ettim.”

“Peki sence hangi yemeğin tadı en kötüydü?” diye sordu Karaton Kağan merakla.

“*Liquam*’lar!” dedi Atilla yüzünü buruşturarak. “Özellikle de *garum* adını verdikleri kahverengi sos.”

“Nedir bu?” diye sordu Karaton.

“Çürümüş balık sosu” diye cevap verdi Atilla ve ürpererek silkindi. “Bunu balıkların tuzlanmış iç organlarından ve... ve çürüyüp kokuşana kadar haftalarca güneşin altında bekleyen artıklarından yapıyorlar!”

Atilla, etrafındaki adamların benizlerinin solduğunu fark etti. Hatta Oktar öğürmekten kendini alamadı. Bu iğrenç yemekten duydukları tiksintiyle birbirlerine baktılar ve dillerini şaklattılar.

“Balık artıklarıyla işlenen peynire mi benziyor?” diye sordu Muncuk.

“Onunla mukayese bile edilemez!” diye itiraz etti Atilla.

“O zaman belki de yüz günlük leziz kuş yumurtalarımızı andırıyordur!” dedi Karaton Kağan.

“Belki” dedi Atilla. “Fakat balık balıktır ve balık olarak kalacaktır!”

“Öyle olsun bakalım” dedi Karaton Kağan. Yerden kılıç kuşağını aldı ve ağır deriyi kendi elleriyle vücuduna yerleştirdi. Görünüşe göre sabık rehinenin sorgusu sona ermişti. Fakat kağan ansızın elini havaya kaldırdı.

“Sana son bir soru soracağım, Atilla. Fakat şimdiye kadar sorduklarımın en önemlisi.”

“Dinliyorum.”

“Artık Roma’da neler gördüğünü ve duyduğunu biliyoruz. Şimdi bana doğruyu söyle! Orada geçirdiğin bir yıldan sonra hâlâ bir Hun musun, yoksa Roma yaşantısının zehri kanına ve yüreğine karıştı mı?”

Oktar’ın dudaklarından kısa, fakat anlamlı bir gülüş yükseldi.

“Evet, ne diyorsun?” diye sordu Karaton bir kez daha ciddi bir sesle.

Atilla dişlerini sıktı. Gözlerini yere dikmiş, can havliyle ne cevap vermesi gerektiğini düşünüyordu. Doğru cevabı vermek son derece basitti; önemli olan, doğru cevabın hangisi olduğuydu. Bundan kendisi bile tam olarak emin değildi. Karaton Kağan’ın sorusunu “Evet, sözünü ettiğin zehir kanıma ve yüreğime karıştı, artık gerçek bir Hun değilim!” diye cevaplaması işten bile değildi. Fakat yine aynı şekilde “Ben hâlâ bir Hun’um, Roma’yı büyük ve kudretli kılan sebeplerin hiçbirini anlamadım ve hissetmedim!” cevabını da verebilirdi.

“Ben... ben bunu bilmiyorum!” diyebildi sonunda.

“O halde kendini kendinden sakın” dedi Karaton ve ona yaklaştı. Atilla içgüdüsel olarak ayağa fırladı. Karaton Kağan delikanlının önünde durdu ve ağır pençelerini onun omuzlarına koydu.

“Uzun bir yol aşman gerekti ve seninle gurur duyuyorum, Atilla!” dedi boğuk bir gülmeyle. “*Imperium Romanum* adı verilen o zalim ülkede görüp duyduklarını asla unutma! Sen bin yıldır insanları, kavimleri ve hatta toprağı boyunduruğı altına alan ve elindeki tüm imkânlarla sömüren bir kudretin tam ortasıydın!”

Kağan başını çevirerek Kara Hunların üç hanına baktı.

“Önümüzdeki yılları iyi değerlendir ve şuradakilerin bildiklerini öğrenmeye çalış!” dedi pek çok anlama gelebilecek bir şekilde. “Fakat önce tekrar gerçek bir Hun olman gerekiyor!”

ENGİNLER

Kara Hunların kağanı Karaton'un, ellerini Muncuk Han'ın on beş yaşındaki oğlunun omuzlarına koymasının üzerinden beş yıl geçmişti. Başka bir deyişle Roma'nın Vizigot kralı Alarich tarafından zaptından, Attila'nın Geiserich, Laudarich, Athawulf, Galla Placidia, Scottas, Aetius ve Greka ile karşılaşmasının üzerinden geçen beş yıl...

Attila görev ve yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra, akşamları Trakya şarabı ve bozkır kavimlerinin geleneksel içkileri eşliğinde boyunun ve obasının diğer erkekleriyle bir arada ateşin karşısında oturmaya alışmıştı. Bu arada Doğan onun en iyi adamı olmuştu. Scottas bir süre için Konstantinopolis'teki kardeşinin yanına gitmişti. Laudarich'i ise Attila pek çok kez görmüştü. Bu Gepid soylusunun, kız kardeşlerini Hunlardan uzak tutmak için elinden geleni yaptığı söyleniyordu. Attila, ateş başında anlatılan bu tür hikâyelere sadece gülüp geçiyordu.

Akşamları kadınlar ve kızlar ateşin başına içleri dolu testiler getiriyor, bir müddet konuşmaları dinliyor, sonra da erkeklerden biri yoruluncaya kadar bekliyorlardı. Her zamanki gibi evlenmelerine ve bir arada yaşamalarına rağmen, küçük çocuklar genellikle kadınların yurtlarında kalıyordu. Ancak beş ya da altı yaşına geldikleri zaman, en az kağanın hazinesi kadar değer verilen bakım yurduna getiriliyorlardı. Burada şamanların yanı sıra, kadınlar, zanaatçılar ve artık savaşamayacak denli yaşlanmış ihtiyarlar tarafından sıkı bir eğitime tabi tutuluyorlardı.

Ateşin başında geçen uzun akşamlar boyunca az yeniyor, çok içiliyor ve daha da fazla anlatılıyordu. Bu şekilde *Imperium Romanum*'un içinde ve etki alanlarında gerçekleşen garip, ilginç, korkutucu ve tuhaf şeyler hakkında herkes bilgi sahibi oluyordu...

Attila'nın geri dönüşünden sonraki ilk kış, şamanın tahmin ettiğinden de sert geçmişti. Attila artık on altı yaşındaydı. İlk büyük bahar şenliğinde bundan böyle ne genç savaşçılara mahsus bekâr yurtlarında, ne de babasının büyük han yurdunda oturmak istemediğini açıkça belirtmişti. O, Greka'yla beraber kendi yurdunda oturmak istiyordu...

Attila'nın Gotların Amelung kabilesinin kraliyet kanı taşıyan kızını ilk karısı yapmak isteği, ateşin başında haftalarca tartışılmıştı. Sonunda babası bu isteği geri çevirmişti. En genç oğlunun evleneceği kadının hangi kavim ve kabileden olacağına kendisi karar verecekti.

Aynı yıl içinde, beş yıl önce Ren Nehri'ni aşmış olan Burgundların, bir Galyalıyı Batı Roma imparatoru ilan ettikleri de kulaklarına gelmişti. Burgund kralı Gundahar, Alan kralı Goar'la birlikte Jovinus isminde bir adamı Mundiaccum'da erguvan renkli imparatorluk şeritleriyle süslü elbiseyi giymeye ikna etmişti. Fakat Ravenna'da oturan ve herhangi bir konuda parmağının ucunu bile kımıldatmayan imparatora karşı girişilen bu başkaldırı eylemi, neredeyse hiçbir sonuca ulaşamamıştı. Jovinus ve vahşi adamları bambaşka işlerin peşindeydiler. Peşine taktığı Alanlar, Almanlar, Burgundlar ve Franklarla birlikte, geçtiği yerleri bir kan gölüne çevirerek Arelate'ye kadar ilerlemişti. Güneyde Vizigotlar tarafından durduruluncaya kadar da Galya'nın büyük bir kısmını işgal

etmişti.

Bir sonraki yılda, yani Hristiyanların takvimine göre 412 yılının yazında, Greka bu arada on yedi yaşına girmiş olan Attila'ya bir erkek evlat doğurmuştu. Gurur ve isyan dolu olarak Muncuk Han'ın karşısına çıkmış ve çocuğa “*Hükümdar*” anlamına gelen İlek ismini vermişlerdi. Attila'nın babasının “hayır” emrine karşı geldiği o kadar açıktı ki, Muncuk Han en küçük oğlunu cezalandırmak zorunda kalmıştı: Attila'yı, Doğu Roma topraklarının ötesinde bulunan dev Sasanî İmparatorluğu'na karşı çıkılan sefere götürmeyi reddetmişti.

Aynı yıl, Doğu Roma'dan tarihçi Olympiodoros başkanlığında gelen bir barış heyeti, Karaton Kağan'ın huzuruna çıkmıştı. Doğu Hun hanlarından biri olan Donat'ın öldürülmesi konusunda özürlerinin kabul edilmesini ricaya gelmişlerdi. Karaton Kağan ise yumuşamaya yanaşmamış, en değerli armağanların bile bu suçun kefareti ödeyemeyeceğini belirtmişti. Doğu Roma, Donat'a mutlak güvenlik garantisi vermiş olmasına rağmen, onu neredeyse tüm adamlarıyla beraber katletmişti.

Fakat Karaton'un aksine, yakın akrabaları ve bağımlı kralları, Olympiodoros tarafından sağlanan ateşkesin bir cins anlaşma olduğu görüşündeydiler. Hatta barış anlaşmasının imzalanmasının yakın olduğu bile düşünülüyordu, Karaton Kağan ansızın ölmeseydi elbette...

Sonraki yıllarda yeni bir kağan seçilmedi. Çok sert geçen birkaç kış sonucunda neredeyse tüm boyların ve ailelerin yeni otlakların peşinde yer değiştirmelerinden dolayı, bu eksiklik fazla bir önem arz etmemişti. Bazı boylar Tuna'yı izleyerek Karadeniz kıyılarına kadar ulaşmışlardı. Doğu Roma'nın *Moesia inferior* ve *Scythia* bölgeleri o zaman oldukça korunaksızdı ve kolaylıkla aşılabiliyordu.

Attila karısını kadınların ortak yurduna göndermemişti. Babası Muncuk Han ve amcaları tarafından bu konuda sık sık, hem de oldukça sert bir dille uyarılmasına rağmen, Greka ile oğlunun kendisine ait beyaz yurttan kalmasında ısrar ediyordu.

“Madem artık kendi birliğimle babamın veya amcalarımın akınlarına katılamıyorum, o halde vaktimi ailemle ilgilenmekle ve at yetiştirmekle geçireceğim” diyordu sadece.

“Peki Roma'dan getirdiğin birkaç adamdan başkalarının da sana itaat etmelerini nasıl sağlayacaksın?” diye sormuştu amcası Ruga Han. “O kadından vazgeç ve tekrar kardeşlerinin yanında at koştur!”

“Hayır!”

“Sen bilirsin!” demişti Ruga Han içini çekerek. “Fakat şunu sakın unutma: Önderler, hanlar ve kağanlar, kadınların göğüsleri arasında yetişmezler...”

“Yaptıkların ve söylediklerin her geçen gün canımı daha fazla sıkıyor, oğlum Attila” demişti Muncuk günün birinde bir birliğin önünde oğluyla yan yana Tuna'ya doğru at sürerken. Romalıların yaptığı yeni nehir gemilerini görmek istiyorlardı. “Sen söyle! Sana yeterince zaman tanımadım mı?”

“Bunu yaptın” diye cevap verdi Attila, bir an bile tereddüt etmeden.

“Roma'dan döndüğünden bu yana seni izliyorum” diye devam etmişti babası sözlerine. “Kafanın ve kalbinin Limes'in ardındaki sahte ışıltı tarafından zehirlendiğini biliyoruz. Aklın Romalıların işe yaramaz bilgileriyle dolu... Roma'nın bahçeleri, caddeleri ve sarayları aklından çıkmıyor! Bal gibi tatlı, fakat sahte sözler... Tüm bunlara bir son verilmeli artık! Bu pisliği kafandan söküp atmanın vakti geldi de geçiyor! İcabında kan ve at teri yardımıyla olsa bile...”

“Beni seferlerinin hiçbirine götürmedin...”

“Çünkü at üzerinde savaşmak yerine konuşacağından ve vaaz vereceğinden emindim!”

“Ben Romalı değil, bir Hun'um!”

“Bundan artık pek emin değilim, oğlum!” diye homurdandı Muncuk Han. “Bazı geceler yıllar önce yüreğine bir ok saplanması, başının bir kılıç tarafından uçurulmasının ya da...”

“Ya da ne?” diye sordu Attila ve elinde olmadan yutkundu. “Ya da bir kemendin beni attan alaşağı etmesinin daha iyi olacağını düşünüyorsun, değil mi? Bunu mu söylemek istiyorsun? Geri döndüğüm için üzgünsün! Yufka yürekli bir Romalı olduğumu düşünüyorsun! Sana ve çok değerli, kudretli ağabeyime utanç getiren bir zavallı...”

“Hiçbir şey anlamıyorsun, oğlum! Hem de hiçbir şey!”

“Öyle mi dersin? Bence tam aksine! Daha Ravenna’da kendime geldiğim zaman her şeyi anlamıştım!”

“Yeter artık! Onu rahat bırak!” diye atılmıştı o anda amcası Oktar. Hemen yanı başlarında at sürüyordu ve konuşmalarını sessizce dinlemişti. Attila’nın çevresindeki erkeklerin arasında sadece Oktar ve Aybars onun tarafını tutuyordu. Bu arada ağabeylerinin de çocukları olmuştu, fakat henüz hiçbirisinin bir avdan veya seferden geri döndükleri zaman gururla kucaklayarak havalara fırlatacakları erkek evlatları yoktu.

Kadınlar ve çocuklar bu seferlerin neredeyse hiçbirine katılmıyorlardı. Erkeklerden bazıları geri dönmediği zaman ise geride kalan dul kadın, birkaç gece boyunca ölen erkeğin akrabaları tarafından yurtlarında avutuluyordu. Bu dul kadınların hiçbirinin aç kalmaktan korkmasına gerek yoktu, çünkü ganimetten evli bir kadının hak ettiği payın tümünü tamı tamına alıyorlardı. Genç ya da ihtiyar, güzel ya da çirkin, hiçbir ayırım yapılmaksızın, hepsi. Buna rağmen hiçbir kardeş, oğul veya amca, kocalarını kaybeden kadınlarla belli bir süreden daha fazla yatmaya mecbur tutulamıyorlardı...

Aybars kendisi için özel koyunlar yetiştirmeye başlamıştı ve hayvanların yiyecekleri tekrar bollaşmaya başladığı zaman, Hunlar kendilerine yeni bir kağan seçme konusunu düşünmeye başladılar. Kara Hunları, müttefiklerini, bağımlı kavimleri ve sayısız isimsiz aileyi hükümdarlığı altında birleştirecek olan kişi, bu defa “*Sancağın Alemleri ve Süsü*” Muncuk Han olacaktı.

Aynı sırada Attila atlarını yeni bir düzene göre ayırmaya başlamıştı. Hun atlarının çoğu, ikinci yaşlarında burulan iğdişlerden oluşuyordu. İhtiyar heyeti üyelerinden ve başarılı savaşçılardan hiçbiri bir aygıra veya kısrağa binmezdi. Ne yapacakları önceden asla kestirilemeyen bu hayvanlar, savaşın en önemli kuralı olan at, binici ve yay arasındaki uyumu her an bozabilirlerdi.

Daha önce bir sürü yaklaşık otuz tane kısrağ, yirmi tane bir yaşında tay, yirmi tane iki ya da üç yaşında at, yirmi tane iğdiş ve bir tane aygırdan oluşurken, Attila Han adamlarına sürüyü yeni bir düzende oluşturmalarını emretti. Karpatlarla Aşağı Tuna arasındaki obasında bulunan sürülerindeki at sayısını yarıya indirmeye başlamıştı. İyi bir aygırın en az otuz kısrağa ihtiyacı bulunduğu ve fazla sayıda aygırın sürünün dağılmasına neden olacağı görüşüne şiddetle itiraz ediyordu.

Attila, adamlarına bu görüşün bozkırlarda doğduğunu ve bir sürüde gereğinden fazla aygır bulunması durumunda bunların birbirleriyle mücadeleye gireceği ve sürünün dağılacağı korkusundan kaynaklandığını anlatmıştı.

“Bir sürüye on beş aygır, on tane bir yaşındaki tay, on tane iki ya da üç yaşındaki at ve birkaç aygır koyun! Bu yeni düzenin sebebini de söyleyeyim size: Çok daha fazla sayıda burulmuş ata ihtiyacımız olacak! Her an güven içinde binebileceğimiz binlerce güçlü ve iyi at!”

Attila, kendisini merakla süzen çok sayıda insanı uzun uzun süzdü. Ve ansızın bu insanlardan birçoğu, Attila’nın gözlerinde onu kardeşinden daha güçlü kılan yeni bir bakışın belirmediğini fark etti.

Attila bu yıllar zarfında dünyadaki büyük güçlerle ve *Imperium Romanum*’un her iki tarafında olup bitenlerle pek az ilgilendi. O da kendi yaşındaki her Hun gibi göçebelik, sürüleri iyi ve yeterli besleme, onlara geniş çayırlar bulabilme ve çam dallarına ilk çiy düşmeden insanların ve hayvanların kışı sağ salim atlatabilmeleri için gerekli hazırlıkları yapabilme sanatlarını öğreniyordu.

Bazen, yurdundaki küçük ve sıcak ateşin başında Greka ve bu arada üç yaşına basmış olan İlek ile otururken, rehinelik yıllarında adlarından sık sık söz edilen insanlar hakkında konuşuyorlardı.

“Aetius ve Vizigotlardan artık neredeyse hiç söz edilmiyor.” dedi Greka erkeklerin ertesi sabah bir kış avına çıkmak üzere sözleştikleri bir akşam.

“Görünüşe göre dünya hâlâ kendisini Roma’nın zaptının etkilerinden kurtarabilmiş değil” diye güldü Attila. Greka’nın kendisine uzattığı çanağı alarak, içindeki sıcak bitki çayından dışarıdan getirdiği soğuğa karşı birkaç yudum içti. Sonra da karısının oğlu için renkli kurdelelerle süslediği eski bir eyerin üzerine oturdu. Greka aradan geçen yıllarda daha güzel bir kadın olmuştu. Ondan başka bir kadınla evlenmek istemediğini söylediği zamanlarda babasıyla arasında sık sık tartışmalar yaşanıyordu. Bu kararından vazgeçmesi için ona genç savaşçılardan oluşan bir akıncı birliğinin komutanlığı, en soylu ve en güzel Hun kızlarının arasından dilediğini kendisine eş olarak seçebilme imkânı teklifinde bulunmuşlardı. Fakat Attila’nın kararı kesindi.

Aslında arada sırada babasının sözünü dinlemeyi ve eski geleneklere itaat etmeyi aklından geçirmemiş değildi. Fakat sonra kardeşlerinin ateşin başında şarap içerken giderek daha yüksek sesle Greka’nın küçükçe göğüsleri ve Hun kadınlarına kıyasla daha dar kalçaları hakkında pis şakalar yaptıklarını duymuştu.

“Kılıcımı hâlâ Romalı bir kâtibin kalemi gibi tutuyor... herhalde bu yüzden o Amazon’a ihtiyacı var... döşekte ona erkekliğinin nerede olduğunu gösteriyor olmalı...”

Adamların çınlayan kahkahaları hâlâ kulaklarındaydı. Gerçi Aybars kendisine destek olmasaydı, hâlâ babasına itaat edebilirdi. Aybars ona doğrudan Karaton Kağan’a başvurmayı salık vermişti. Karaton Kağan’ın Muncuk’un en küçük oğluna bir istisna yapılmasına bir itirazı yoktu. Bu arada Aybars sayıları yüzleri bulan koyun kemiklerini ateşte yakarak incelemiş, sonunda Greka’nın ne Ostrogotlara, ne de başka bir Cermen kabilesine ait olduğunu, bilakis soyunun doğrudan Ak Hunlara dayandığını bildirmiş, dolayısıyla da Attila’ya büyük bir yardımda bulunmuştu.

“Yeni bir şeyler duydun mu?” diye sordu Greka ve oğlunun burnunu silerek, babasına doğru koşmasına izin verdi. Bu küçük, fakat iri yapılı oğlan çocuğu, Greka’nın gururuydu. Muncuk Han ve kardeşleri eski gelenekler uyarınca onun kafasını şekillendirmek istemiş, fakat Attila buna izin vermemişti. Genç baba oğlunu dizlerine oturttu, onunla birlikte güldü ve onu havaya fırlatarak yurdun postlarla kaplı çadırına düşmesine meydan vermeden gövdesinden yakaladı.

İlek neşeyle gülüyor ve sevinç çılgınlıkları atıyordu. Greka da başını salladı ve güldü. Sonra ateşin başına giderek kor halindeki tezekleri bir araya küredir, yurdun orta direğinin kenarından sallanan iplerden birini çekti ve tepedeki duman ve ışık deliğini bir miktar küçülttü.

“Kral Alarich’e... ne olmuş?” diye soru Attila küçük oğluna.

“Kral Alarich öldüü” dedi İlek incecik sesiyle. Sonra babasının kollarının arasına atlayarak, ondan kendisini tekrar havaya fırlatmasını istedi.

“Evet, Kral Alarich öldüü” diye tekrarlardı Attila neşeyle. Sonra üç yaşındaki oğlanı havaya fırlattı ve neredeyse yere düşecekken tekrar yakaladı.

İlek sevinçle cıvıladı. “Şimdi kimi soracaksın?” dedi babasına büyük ve parlak gözleriyle bakarak. “Uldız? Donat? Veya Karaton?”

“Karaton Kağan’a ne oldu?”

“Karaton Kağan öldüü...”

“Evet, Karaton Kağan öldüü...”

“Sonra?” diye sordu İlek doymak bilmez bir neşeyle.

“Daha bir yığın adam var” dedi Attila. “Fakat sen onların hepsini henüz tanımıyorsun.”

“Onun kafasını bütün Roma Konstantin’leriyle, generalleriyle ve senatörleriyle doldurayım

deme!” dedi Greka sesinde küçük bir hoşnutsuzluk ifadesiyle.

“Öyle bir şey yaptığım yok!”

“O halde henüz iki yaşında bile olmayan bir çocuğa Vizigot kralının ancak Güney İtalya’ya kadar ilerleyebildiğini, orada da yüksek ateşten öldüğünü kim anlattı?”

“Bu onun için bir hikâyeden başka bir şey değil ki! Tıpkı siz Cermenlerin Halirun cadıları, kana susamış tanrıları ve Valhalla’da durup dinlenmeden savaşıp ölü savaşçıları gibi...” Attila gülerek karısına baktı.

Greka da gülümsüyordu. “Fakat Vizigotların ölen krallarını tüm hazineleriyle birlikte Busento Nehri’ne gömmelerini hâlâ son derece garip buluyorum... Gerçi siz de krallarınızı bir daha kimsenin bulamayacağı şekilde gömüyorsunuz. Tıpkı kilden yapılma savaşçılarıyla gömülen efsanevi Çin imparatoru Qin Shi Huangdi gibi...”

“Siz de bizim kağan çadırlarımızdan daha büyük tepe mezarları yapmıyor musunuz?”

“Ne yazık ki seni hayal kırıklığına uğratmak zorundayım” diye güldü Greka. “O mezarlar bize değil, İskitlere ait! Biz Gotlar krallarımız için asla tepe mezarları inşa etmedik...”

“Kavga etmeyin!” diye cıvıladı İlek.

“Haklısın!” dedi Attila ve güldü. Bu konuda fazla konuşmamalarına rağmen, imparatorluğun batı yarısında neler olup bittiğini merak etmiyor değillerdi. Kendileri o sırada aşılması neredeyse mümkün olmayan Aşağı Tuna deltasıyla batı ve kuzey yönlerinde uzanan Karpat Dağları’nın arasında kalan bölgede oturuyorlardı. Dağlar, geçit vermez ikinci bir duvar gibi yükseliyordu etraflarında.

Attila ailesiyle birlikte babasının obasında yaşamaya devam ederken, ağabeyleri genellikle silahlı akınlara katılıyorlardı. Bu durumun iyi ve kötü yanları vardı. Attila babasıyla sürekli bir ilişki içinde bulunuyordu, fakat öte yandan ne boyunun tüm erkekleri için hayati bir önem taşıyan savaş tecrübesi edinebiliyordu, ne de ganimet ve altın sahibi olabiliyordu.

“Alanlar ve Suebler hakkında da yeni bir şey duyulmuyor” dedi Greka öylesine. “Nasıl olsa İspanya’da kendi krallıklarını kurmayı başardılar. Bu nedenle Vizigotlar da rahatlamış durumdalar.”

“Zaten artık göç etmeleri için de bir sebep kalmadı” dedi Attila. “Athawulf onları Güney İtalya’dan kuzeydeki Pirene Dağları’nın eteklerine götürdü. Onun bir kral olabilecek yeteneğe sahip olduğunu asla düşünmezdim...”

Vizigotlar Roma’nın zaptından sonraki kışı İtalya’nın güneyinde geçirmişlerdi. Gemilerle zengin Afrika Eyaleti’ne geçebilmeye sadece bir kez teşebbüs etmişlerdi, o da başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Gemileri daha karşılaştıkları ilk fırtınada parçalanıp sulara gömülmüştü. İlkbaharda toprak müsaade eder etmez de tekrar kuzeye dönmüşlerdi. Vizigotlar, Kral Alarich’in yerine kayınbiraderi Athawulf’u kendilerine kral seçmişlerdi.

“Athawulf domuzun teki!” dedi Greka dişlerinin arasından ısıklık gibi bir sesle. “Alarich’in gömüldüğü nehir yatağına tekrar su verilir verilmez, ölü kralın kız kardeşini altı çocuğuyla birlikte yanından defetti!”

“Yatağını Ravenna’daki imparatorun kız kardeşiyle paylaşmak için olsa gerek!” dedi Attila sırtarak. Vizigotlar dönüşte bir kez daha Roma önlerine gelmiş, fakat *Cloaca maxima* ve diğer iğrenç kokulu kanalizasyonlardan yayılan salgın hastalıklardan ölesiye korktukları için, surların dışında kalmayı tercih etmişlerdi. Kral Alarich’in korkunç ölümü karşısında geçirdikleri şoktan hâlâ kurtulamamışlardı. Galya’ya vardıklarında bölgenin meşhur tarlalarında herkese yetecek kadar buğday yetişmediğini fark etmiş, bu nedenle de ülkenin gerçek sakinlerini Pirenelerin ötesine dek kovalamışlardı.

“Aklından geçenleri biliyorum!” dedi Greka burnundan soluyarak. “Fakat inandığım tüm tanrılar adına sana yemin ederim: Seni asla başka bir kadınla paylaşmayacağım – hem de siz Hunların evlilik

ve sadakat hakkında en küçük bir fikre sahip olmamanıza rağmen!”

“Bunu daha önceden bilmezmiş gibi konuşma!”

“Elbette biliyordum! Fakat beni bir Augusta veya imparatoriçe ile evlenmek için asla başından atamayacaksınız!”

“İyi ama senin zaten henüz altı çocuğun yok ki!” diye güldü Attila.

“Bunun sorumlusu ben miyim?” dedi Greka ve parmak uçlarına yükselerek gerindi. Attila İlek’i yere koydu ve birkaç adımda karısının yanına giderek onu kucakladı. Greka çocuğun orada olmasına önem vermeden yavaşça inledi. Bu arada onlara bakan İlek neşeyle güldü ve yanlarına gelerek onların bacaklarına sarıldı.

“Aybars Amca’nın yanına git!” dedi Greka soluk soluğa. “Haydi bakalım!”

İlek onların yalnız kalmak istediklerini anlamıştı. Artık bir kardeşe kavuşmanın vakti gelmişti.

Toprağı kaplayan karların arasından baharın gelişini müjdeleyen ilk kardelen çiçekleri boy gösterdiği zaman, Muncuk Han’ın obasına giderek daha fazla sayıda tacir ve seyyah uğramaya başlamıştı.

Hunlar, tekrar uzamaya başlayan günlerin öğleden sonralarında yurtlarının önünde oturuyor, obalarına gelen bu insanların dünyada, özellikle de *Imperium Romanum*’da olup bitenler hakkında anlattıklarını dinliyorlardı.

Hunlar ve onlarla birlikte yaşayan diğerleri, bu sayede günün birinde önem kazanıp kazanmayacakları kimse tarafından bilinmeyen bu yenilikleri, başkalarına kıyasla daha çabuk öğreniyorlardı. Hunlar, yüzyıllardan beri uydukları bir geleneğe bağlı kalmaya devam ediyorlardı: Sadece bir kişi tarafından aktarılan bir bilgi ilgiyle dinleniyor, fakat bir kar tanesinden veya küçük bir rüzgâr esintisinden daha büyük bir önem kazanmıyordu. Daha sonra obaya gelen başka bir insan aynı bilgiyi aktardığı, sözleri de sanki ezbere okunuyormuş gibi bir izlenim uyandırmadığı takdirde anlatılanın değeri artıyor, hele bunu üçüncü ve dördüncü kişiler de takip ederse, herkes bir çocuğun yapboz oyunu gibi bilgi parçalarını yan yana getirerek gerçeğin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Attila’nın çevresindeki insanlar, yazılı haberlere fazla itibar etmiyorlardı. Yazılı haberler onlar için fazlasıyla donuk, ölü ve hareketsizdi. Buna karşın ateşin başında anlatılan hikâyeler o kadar çekici, o kadar heyecanlıydı ki! Herkes o anki ruh haline göre anlatılanları farklı değerlendiriyor, tasvirler oluşturuyor, arzu ettiği kalıba sokabiliyordu. Hayal ile gerçek arasındaki ince çizginin nerede bulunduğunu çok iyi bilen bu insanlar, resimlerle süslü bir hikâyenin çekirdeğindeki gerçeği anlamakta da fazla zorlanmıyorlardı.

Bu gerçekler arasında örneğin Alanların *Imperium Romanum*’un en batısındaki İspanya Eyaleti’nde nihayet kendi krallıklarını kurmayı başardıkları da bulunuyordu. Aynı şeyi Suebler de başarmıştı. Başkaları ise Konsül Constantius’un Cermen Burgund kabilesini müttefik olarak adlandırdığını ve onlara Orta Ren bölgesinin batısına yerleşme izni verdiğini anlatıyordu. Burgundlar, Vandalların nispeten daha barışçı, el sanatlarında başarılı bir koluydu. Fakat bu kez kendilerine büyük savaş tecrübesine sahip Gundahar adlı birini kral seçmiş ve Orta Ren bölgesinde bir krallık kurmuşlardı. Devletlerinin başkenti, eski bir Kelt yerleşimi olan Borbetomagnus adlı bir şehirdi.

Hun hanlarının pek çoğu için uzak Galya veya İspanya’da, Afrika’da, hatta İtalya ve Alplerin kuzeyinde olup bitenler fazlasıyla karmaşık ve kafa karıştırıcıydı. Hangi Constans, Constantius veya Constantinius’un hangi lejyon tarafından bilmem hangi kalede iki ya da üç yıllığına imparator ilan edildiğini bilmek istemiyorlardı. Hunlar ve Muncuk Han için Roma İmparatorluğu’nun sadece iki bölgesi önem arz ediyordu: *Trakya* ve *İllyricum*, Tuna’nın güney ve batı bölgeleri. Geri kalan yerlerin Cermenler tarafından istila edilmesi umurlarında bile değildi...

O yıl Tuna üzerindeki buzlar eridiği zaman, Hun gözcüleri nehrin güney yakasında birtakım gizli faaliyetlerin yürütüldüğünü fark ettiler. Nehir kıyısındaki aralarına büyük kumaş parçalarının gerili olduğu direkler, arka tarafta ne yapıldığını meraklı gözlerden tümüyle gizliyordu.

Gözcüler gözetleme faaliyetlerine devam etme emri aldılar ve gerçekten de bir süre sonra Romalıların Tuna donanmasını tamir etmekle meşgul oldukları haberiyle geri döndüler.

“Yakında kendimize yeni bir kağan seçeceğimizi hesaplıyor olmalılar” dedi Attila akşam babasının yanından döndüğü vakit. “Uzun süredir kullanılmamaktan çürüyen gemilerini onarıyor ve yenilerini inşa ediyorlar.”

“Bu fikir Konstantinopolis’teki genç imparatora mı ait acaba?” diye sordu Greka. Fakat Attila hayır anlamında başını salladı.

“Sanmam” dedi sonra. “Gerçi o artık on dört yaşında, fakat Doğu Roma’nın gerçek hükümdarının hâlâ Saray Muhafızları Komutanı Anthemios olduğunu sanıyorum. Bu adam uzun süredir bize karşı sağlam bir savunma duvarı inşa etmek için elinden geleni yapıyor.”

“Büyükbaban Uldız’ın şehrini kuşatması karşısında duyduğu korku iliklerine dek işlemiş olmalı” dedi Greka ve kocasına yaklaştı. Attila, kucağındaki İlek’le birlikte eski ve sevgili eyerinin üzerinde oturuyordu. Greka, parmaklarıyla Attila’nın ensesindeki kasları yavaş yavaş ovmaya başladı.

“Batı Romalılar kendileriyle beraber onlara karşı savaşmamız için bize para ödüyorlar” dedi Attila. “Doğu Romalılar ise bizden en az kendi inançlarındaki şeytan kadar korkuyorlar.”

“Doğru... Bu durum beni de şaşırtıyor” dedi Greka. “Bu korkunun sebebi nedir acaba?”

“Çok basit” diye karşılık verdi Attila. “On beş yıl önce Gaina onları öldüresiye korkutmuştu. Bizden korkmalarının sebebi ise Uldız Han’ın onlara o yabani adamın kellesini getirmiş olması. Bu olayın üzerinden yedi sene geçmiş olmasına rağmen, hâlâ büyük bir gayretle şehirlerini çevreleyen Theodosius duvarının yapımında çalışıyorlar.”

“Bu duvara neden bir çocuğun ismi verilmiş?”

“Çünkü Anthemios hem onun sadece vasisi, hem de bu duvarın tam bin yıl boyunca ayakta kalacağını beyan etmiş. Böylesine görkemli bir duvara elbette ki bir konsülün değil, bir imparatorun ismi yakışır.”

“Bu duvarı bu kadar önemli kılan da neymiş?”

“Anthemios, duvarı Konstantinopolis’in zengin sakinlerinin arazileri üzerine inşa ettiriyor, fakat onlara kamulaştırma parası ödemek istemiyor. Bu nedenle surların üst kısımlarının sadece askeri amaçlar için kullanılmasına rağmen, arazi sahipleri alt kısımları üzerinde diledikleri şekilde tasarrufla bulunabiliyorlar.”

“Bunun sebebi nedir peki?” Greka Attila’nın sözlerinden hiçbir şey anlamamıştı.

“Çünkü hiçbir şey boş boş oturup kafayı çeken, yoldan geçen kadınlarla kızlara sarkıntılık eden, üstüne üstlük ganimet peşinde de koşamayan askerleri beslemek kadar pahalı olamaz!”

“Artık babanın ve Aybars Amca’nın yanında daha fazla oturmamalısın” dedi Greka aradan birkaç gün geçtikten sonra. “Giderek bir hatibe veya Notarius’a dönüşmen hiç hoşuma gitmiyor.”

“Bunu da nereden çıkardın?” diye sordu Attila. Kucağında İlek vardı.

“Yarışmalarda diğerleriyle karşılaşmaktan kaçındığının farkındayım. Bilmeyen biri senin bir Hun hanının kâtibi veya bir şaman talebesi olduğunu düşünebilir.”

“Gücümü kardeşlerimle kıyaslamak istemiyorum!” dedi Attila alışılmadık sertlikte bir sesle. “Aramızdaki hesap henüz kapanmış değil. Bunu Bleda da biliyor, ben de. Fakat bunun zamanı henüz gelmiş değil.”

“Öyle mi? Demek bu arada atların sırtını, ok ve yayı, kılıç ve kementleri diğerlerine

birakıyorsun?”

“Hiç de değil!” dedi Attila. İlek’i kucağından alarak yere oturttu, sonra ayağa kalkarak Greka’ya yaklaştı ve onu kalçalarından kavradı. “Benimle gel!” dedi. Birlikte yurdun ön bölümüne geçtiler. Attila direklerden birine asılı olan işlemeli bir sadaktan üç tane ok ve değerli bir yay aldı.

Sonra elindekilerle birlikte dışarı çıktı ve güneş ışığında kendi elleriyle hazırladığı okları inceledi. Metalden yapılma üçgen biçimli uçları pırıl pırıl parlıyordu. Arkasında da üç adet ince tüyden yapılma denge kanatçıkları vardı.

“Uçlarında sert demir kullanıldığı takdirde oklar deri bir zırhı rahatlıkla delip geçer” dedi karısına ve oğluna dönerek. “Fakat yumuşak bakır kullanıldığı takdirde, demir pullardan yapılma en sert zırha bile çarptığı anda ok bir çengel şeklinde kıvrılır ve pulların altından... çakkar!.. düşmanın işini bitiriverir!”

“O halde yumuşak olan, sert olanından çok daha tehlikeli!” dedi İlek ve düşünceli bir tavırla başını yana eğdi. Attila sevgi dolu bir bakışla onu süzdü. Daha güzel bir kafa yapısına sahip olmaları için, doğumlarından sonra oğullarının başlarının bandajlarla tahta bir cendere içine alınmasına izin vermeyecekti.

“Evet, oğlum” dedi Attila bir süre sonra. “Yumuşak olan, bazen sert olandan çok daha tehlikelidir!”

Okları sağ eline aldı ve ilkinin kirişe taktı. Sonra da büyük yayı fazla zorlanmadan gerdi.

İlk ok dümdüz bir şekilde havaya uçmuştu. Attila neredeyse gözle görülmeyecek bir hızla ikinci oku yaya taktı ve ilk okun ardından fırlattı. Sonra da aynı şekilde üçüncüsünü.

“Çakkar!”

Üçüncü ok büyük bir süratle ikinci okun yanından geçti ve ilkine isabet etti. Bir an sonra da ikinci ok diğer ikisine isabet etti.

“Bu iş işte böyle yapılır!” dedi Attila gülümseyerek. “Sert ve yumuşak bir arada!”

“Bunu sadece Hunlar başarabilir!” dedi Greka, hayranlıkla gülümseyerek.

Ağaçların dallarındaki tomurcuklar büyük bir görkemle geniş yapraklara dönüştüğü sırada, kış mevsimini Tisza havzasındaki Batı Hunlarının yanında geçirmiş olan bir adam Muncuk Han’ın obasına geldi.

Bu tacir, Tuna’dan Konstantinopolis’e uzanan büyük Roma yolu üzerinde bulunan Naissos şehrindeydi. Buraya bir yıl önce batıdan gelmiş, fakat Doğu Roma tarafından Tuna’nın kuzeyinde yaşayan Hunlar ve Cermenlerle yapılan ticaret koşullarının son derece ağırlaştırılması yüzünden, Konstantinopolis’e gidememişti. Yine de bazı cesur tacirler, Hunlardan ve Cermenlerden değerli kürk ve postları satın almanın yollarını buluyorlardı. Bunlara karşılık olarak da enginlerin atlı halkına, sınır dışına çıkartılmaları mühürlü imparatorluk emirleriyle kesin olarak yasaklanmış malların tümünü veriyorlardı.

Ateşin üzerinde kaynayan kazanın başında oturdukları ilk akşam, tacir onlara bir sene önce vuku bulmuş, fakat birçoğu için yeni olan bir hikâye anlatmaya başladı.

Vizigot Athawulf’un eski imparatorun kızı ve şimdikinın kız kardeşi olan Galla Placidia ile evlendiğini Hunların birçoğu biliyordu. Batıdan gelen tacir bu olayı ayrıntılarıyla anlatma şansına sahipti, çünkü o da Cermen kralının sarayındaki davetlilerden biriydi.

“Basit bir tacir olarak bu lütfeye nasıl nail olduğumu bilmelisiniz” dedi Naissoslu adam. “Ben buradan fazla uzak olmayan Margus Nehri kıyısında Constantius’la birlikte büyüdüm. Onun kim olduğunu biliyorsunuz, değil mi?”

Dinleyicilerin bazıları evet büyük çoğunluğu ise hayır anlamında başlarını salladılar.

“Constantius Flavius!” dedi tacir bu ismi daha önce duymamış oldukları için onları suçlarcasına. “Geniş bir göğsü, güçlü bir boynu ve hiçbir Roma miğferinin sığmadığı koca bir kafası olan olağanüstü bir savaşçı!”

“Yoksa başı küçükken şekillendirilmiş miydi?” diye sordu Attila ilgiyle.

“Kesinlikle hayır! Buna yemin edebilirim...”

“Peki bu Constantius’un seninle ve Vizigotlarla ne ilgisi var?” diye sordu Muncuk Han sabırsızlıkla. “*Comes ve magister militum* olan o adamdan söz ediyorsun, değil mi?”

Attila başını kaldırarak ona baktı. Roma’dan geriye döndüğü zamandan bu yana babasıyla olan ilişkisi düzelmiş değildi. Gerçi birbirleriyle konuşuyorlardı, fakat sadece saygılı olmak isteyen iki yabancının yaptığı gibi.

“Evet, ondan söz ediyorum” dedi Naissoslu tacir. “Geçtiğimiz yılın Batı Roma konsülü. Onun batıdaki en güçlü ve nüfuzlu komutan olduğundan eminim. Ona karşı çok dikkatli olmanız gerekiyor!”

“Roma ve Ravenna’yla neredeyse hiç ilgimiz yok” dedi Muncuk Han dudaklarında aşağılama dolu bir gülümsemeyle. “Doğu Roma’nın çocuk imparatoru, vasisi Anthemios ve düzenbaz hadımlar burada bize daha yakın...”

Naissoslu tacir güldü. Ateşin başında birlikte oturduğu bu adamlarla nasıl başa çıkacağını çok iyi biliyordu.

“Haydi, başla artık!” diye emretti Muncuk Han bir kez daha.

“O halde geçen yılın ilk ayında –yani tanrının dört yüz on dördüncü yılının ocak ayında– bir barbarın bir imparatorluk prensesiyle evlenmesinin öyküsünü dinleyin!” diye söze başladı tacir. “Görkemli düğün töreni, eski Roma geleneklerine göre Narbo şehrinde yapıldı. Müteveffa imparator Theodosios’un kızı ve Batı Roma İmparatorluğu’nun meşru hükümdarının kız kardeşi, artık Vizigot kralının yasal karısı olmuştu. Athawulf, niyetinin ne kadar ciddi ve dürüst olduğunu kanıtlamak için, Kral Alarich’in kız kardeşi olan karısını altı çocuğuyla birlikte yanından kovdu.”

“Peki onun ailesinden hiç kimse, en cızından oğullarının haklarını korumak için, orada bulunmuyor muydu?” diye sordu Attila.

“Sen bu konuda ne bilirsin ki!” dedi babası öfkeyle. O da diğer Hun ileri gelenleri gibi çadırında en azından bir elin parmakları kadar kadın bulunduruyordu.

“Sanmıyorum” diye cevap verdi tacir. “Bana kalırsa, tüm bu zaman boyunca sadece bir tutsak olmasına rağmen, Prenses Placidia da sarışın Vizigot’a âşık olmuş olmalı. Fakat Athawulf da ona çok değerli bir ganimet gibi davrandı. Hatta düğün töreninde bile onun sağ tarafında durdu. Böylece bir imparatoriçenin kızının, bir Cermen kralından daha yüksek bir seviyede bulunduğunu tüm dünyaya göstermiş oldu.”

“Deminki gibi *Barbar Kralı* desene!” diye atıldı Attila.

“Her neyse... Dediğim gibi, bu şimdiye kadar Galya’da gerçekleştirilmiş olan düğün törenlerinin en güzeliydi” diye devam etti tacir sözlerine. “Sabahın çok eken saatlerinde Latince ve Gotça ‘yaşa’ nidaları göğe yükselmeye başlamıştı. Gotlar, kralları için benim bir arkadaşımın konağını kiralamak istiyorlardı. Arkadaşım Ingenius buna yanaşmadığı zaman ise Athawulf’un elçileri konağın zaten uzun zamandır krallarına ait olduğunu söylediler. Bu şekilde ben de hem kalacak yerimden, hem de mallarımın bir kısmından oldum. Elimde Galya’da yaşayan Romalı zengin aileleri için büyük miktarda değerli baharat vardı...”

“Bu anlattıklarının düğünle bir ilgisi var mı?” diye sözünü kesti Muncuk Han. Naissoslu adam başını yana eğerek bir an için düşündü.

“Hayır” dedi sonra, “istersen bu kısmı atlayabilirim.. Neyse, benim de tam o sırada Batı Roma

konsülü ilan edilen adam gibi Naissos'tan geldiğini duyunca, beni düğüne davet ettiler.

“Constantius denilen o adam da Narbo'da mıydı?” diye sordu Attila.

“Dalga mı geçiyorsun! Romalılar, Athawulf'un bu büyük edepsizliği ve haddini bilmezliği karşısında öfkeden deliye dönmüş vaziyetler. Fakat anlaşılan tümü değil, çünkü pek çok batı eyaletinden gelen heyetler Athawulf ve Galla Placidia'ya mutluluk dilekleri sundular. Senatör Attalus da oradaydı. Senin onu tanıman gerekir, Attila...”

“Senatör Attalus mu? Roma şehrinde oturanların Ravenna'ya karşı imparator ilan ettikleri ve Athawulf'la birlikte Ravenna üzerine yürüyen adam mı?”

“Evet, o da düğündeydi. Hatta törenin tam ortasında çifte hitaben kendisinin yazdığını iddia ettiği uzun bir övgü şiiri bile okudu. Fakat bu methiyeler Athawulf'un pek umurunda değil. O neyi fethettiğini çok iyi biliyor; aynı zamanda eniştesinin gazabından korkması gerektiğini de...”

“İmparator Honorius'tan kim korkarmış ki!” diye bağırdı Muncuk Han. Onun etrafındaki erkekler de kahkahalarla güldüler ve elleriyle kılıçlarının kabzalarına vurdular. Sadece Attila gülmüyordu. O tavuksever imparatorun istediği zaman ne kadar inatçı ve sert olabileceğini biliyordu; bilhassa söz konusu olan Vizigotlar ise. Bir süre sanki çok uzaklarda bir yerlerdeymiş gibi sessizce önüne baktı. Sonra dudaklarının kenarında ince bir gülümseme belirdi, derin bir nefes aldı ve kendi kendine şöyle dedi: “Demek Athawulf hiç de görüldüğü kadar aptal değilmiş!”

Attila duyduklarını hemen aynı gece Greka'ya anlattı. Naissoslu tacir dışında Muncuk Han'ın obasında Galla Placidia ve Athawulf'u kendi gözleriyle sadece onlar görmüştü.

“İnsan sadece anlatılanları dinlediği zaman, çok uzaklardaki bir efsaneyi dinliyormuş gibi oluyor” dedi karısına. Yerdeki döşekte yan yana yatıyor ve birbirlerini yavaşça oluştuyorlardı.

“Tüm bu zaman boyunca ne düşündüğümü biliyor musun?” Attila, karısının ocaktaki sönmekte olan ateşin son kıvılcığı içinden yükselen sesini duydu.

“Hayır, söylersen öğreneceğim” diye homurdandı. Greka, Attila'ya biraz daha sokuldu.

“Athawulf'un bir imparatorluk prensesini evlilik yatağına atabilmesi için, kavminin ta soğuk kuzey denizindeki Scantınavia adasından buraya yaptığı uzun yolculuğu... Ne de olsa bu biraz da benim hikâyem sayılır!”

“Bu hikâyeyi biliyorum” dedi Attila ve karısının kulağını öptü. “Fakat ne kadar anlatırsan anlat, ondan yine de hoşlanıyorum...”

“Atalarımız ellerinde kalan son üç gemiyle soğukun ve açlığın önünden güneye kaçtılar. Birçoğu geride kaldı ve bunların bir kısmı sonradan ilk gidenlere yetişmeyi başardı. İlk gidenler kendilerine Vistula yakınlarında yeni tarlalar açtılar. Ve sonra kavmimizin nüfusu arttı. İlk önce dikkatli ve umut dolu bir şekilde, sonra da önü alınmaz bir çığ gibi. Yaşlılar çok fazla çocuğun, beslenmesi gereken çok fazla ağız anlamına geldiğini söyleyerek, kavmimi uyardılar. Fakat kavmimizin önderleri, yargıçları ve kralları olan adamlar için önemli olan bilgelerin uyarıları değil, savaşçıların sayısıydı. Etraflarında giderek daha fazla sayıda oğlan çocuğu görmeyi arzu ediyorlardı. Gerçi onlar da yok olma korkusunu yaşıyorlardı, fakat giderek daha güneye inebilecekleri düşüncesi onları rahatlatıyordu. Ve en güçlüleri, ilk güneye incekler olmak istiyorlardı...”

“Bu beni her zaman şaşırtmıştır” dedi Attila yavaşça. “Bizde asla böyle olmamıştı. Biz aslında belli bir hedefi olan bir kavimden ziyade sığırlardan ve atlardan, koyunlardan ve keçilerden, küçük ve büyük ailelerden, obalardan ve boylardan oluşan ve ağır ağır batıya doğru ilerleyen bir sürüye benziyorduk. Elbette ki bizim aramızda da otlaklar konusunda ufak tefek anlaşmazlıklar, su başları ve dağ geçitleri yüzünden küçük savaşlar, bazen kuşaklar boyunca süregelen düşmanlıklar vardı. Fakat gruplardan hiçbirisi diğerine hükmedecek kadar kuvvetli değildi. Ve bir kavim oluşturma düşüncesi,

aslında ilk olarak size, güneydoğuda Karadeniz’le karşılaşan ve güneybatıda *Imperium Romanum*’un sınırlarını zorlayan kuzeylilere çarptığımız zaman aklımıza geldi...”

“Biz Roma’nın Sicilya ile Britannia arasında sahip oldukları topraklardan çok daha fazlasını zapt etmiştik” dedi Greka. Attila, onun bu başarıdan hâlâ gurur duyduğunu hissetti. “Kuzeydeki deniz ile Yunanlıların *Pontus Euxeinus* adını verdikleri güneydeki deniz arasındaki tüm bölgeler bize aitti.”

“Bununla neden yetinmediğinizi bugüne kadar anlayabilmiş değilim” dedi Attila. Yavaşça karısının göğüslerini okşadı. “Orası güneyin çorak dağlarından çok daha güzel bir yer.”

“Evet, o uçsuz bucaksız engin topraklar, gerçekten de çok güzeldi” diye içini çekti Greka. “Fakat kendisine tam olarak güvenemeyen halklar için belki de gereğinden büyük. Fethettiğimiz ülke o kadar büyüktü ki, sonunda aramızdaki ilişkiyi yitirdik.”

“Ostrogotlar ve Vizigotlar.”

“Bu isimlerin hiçbir zaman gökyüzünün yönleriyle bir ilgisi olmadı” dedi Greka. “Fakat bunu biliyorsun, değil mi? Greutunglar ismi de verilen Austrogotlar, büyük Dinyeper ve Dinyester nehirleri arasındaki bozkırların hakimleri oldular. Bu benim kendi halkımdır. Athawulf ise Terwingler olarak da bilinen ve Danaster ile Tuna arasındaki topraklara hakim olan Vizigotların bir üyesidir...”

“Aybars birkaç gün önce koyun kemiklerine baktı” dedi Attila ansızın karısının sözünü keserek.

“Bilge şamanımız kemiklerde ne görmüş?”

“Athawulf ve Placidia arasındaki ilişkinin kesinlikle iyi sonuçlanmayacağını söylüyor...”

“Ne yapalım yani? Şu anda bunu düşünmek zorunda mıyız?”

Attila karısına iyice yaklaştı ve dudakları onun dudaklarını buldu. Sonra çılgınca kucaklaştılar ve birbirlerinin üzerinde vahşi atlar gibi şaha kalkmaya başladılar.

Ertesi ilkbaharda Hunlar uzun süredir ağızdan ağıza dolaşan bir söylentinin gerçekliğini tespit etmeyi başardılar. Bir imparatorluk prensesi ile bir barbar kralı arasında gerçekleşen garip evlilik, tıpkı şamanın öngördüğü gibi felaketle sonuçlanmıştı.

Gün boyunca sürülerinin başında ter döken erkekler, akşam olunca ateşin başına oturarak yeni gelen tacir ve seyyahları inceliyorlardı. Sevilmediğini bilen birisinin bile kovulmaktan ve yola aç devam etmekten korkmasına gerek yoktu. Göçebelerdeki misafir ağırlama geleneği, Hunlarda hâlâ kutsaldı. Fakat misafirler arasında ayırım yapıyor ve istenmeyen biri geldiği zaman, onun kısa sürede çekip gitmesi için ateşin etrafında tek kelime etmeden oturuyorlardı.

Fakat ateşin etrafındaki bu kalabalık gruplarda genellikle canlı ve neşeli bir hava hakimdi. Hem erkekler, hem de kadınlar ve çocuklar, en son havadislerden haberdar olmaya can atıyorlardı. Böylece Galla'nın üvey kardeşi İmparator Honorius'un, üvey kız kardeşi ile Vizigot kralı Athawulf arasında yapılan evliliği asla onaylamadığı ve izin vermediği, kısa sürede tüm Hunlar arasında duyulmuştu.

İmparator, Galya'nın güneyine gönderdiği tüm uyarı ve tehditlerin sonuçsuz kaldığını görünce, en değerli generali olan Constantius'u ağır silahlı lejyonerlerden oluşan bir orduyla nefret ettiği barbar kayınbiraderi Athawulf üzerine gönderdi. Vizigot kralının Pireneler üzerinden kaçmaktan başka çaresi kalmamıştı. Yanında pek az sadık adamıyla boş yere İspanya'ya kaçmış ve oradaki yerel Roma kuvvetleri tarafından mağlup edilmişti.

Gerçekte neler olup bittiği ise bir kez daha tacirler tarafından öğrenildi. Roma'nın tüm emirlerinin boşluklarını bilen, ne duvarlar ve dağ zincirleri, ne de silahlı asker ve çeteler tarafından durdurulabilen bu becerikli insanlar, yakışıklı Athawulf'un gerçekte nasıl öldüğünü biliyorlardı...

"Fazlasıyla düşüncesiz bir adamdı... Roma imparatorluk sülalesinin en taze çiçeğini yatağa attığı için kapıldığı aşırı kibir, onun felaketine neden oldu" diye anlatıyordu tacirler misafir oldukları Hun ateşinin başında otururken.

"Katiller eski eniştesinin ailesinden adamlardı" diye devam ediyorlardı sözlerine. "Kim bilir, belki de Kral Alarich'in bataklık ateşi yüzünden değil, Athawulf'la Galla'nın elinden içtiği zehir yüzünden öldüğü söylentilerinin bu işte payı vardır."

"Bu iddianın dayanağı var mı?" diye sordu Attila. Tacirler omuzlarını silkerek yüzlerini buruşturdular. Onun her iki dayanağı da çok iyi bildiğinin farkındaydılar.

"Alarich, Roma yolunda binlerce seçkin savaşçıyı kaybeden Athawulf'a ağır suçlamalarda bulunmuştu. Bildiğiniz gibi bu savaşçıların arasında çok sayıda Hun da vardı!"

Attila bir kez daha başını salladı ve dişlerini sıktı. Roma'dan Tuna boylarına kadar birlikte at koşturduğu savaşçıları çok özliyordu. Onun emri üzerine ağabeyi Bleda'nın yönettiği bir akıncı birliğine katılmışlardı. Doğan komutayı üzerine almıştı ve yine Attila'nın isteği ile Scottas da onlara

katılmıştı. Yaklaşık bir yıl önce Kafkas Dağları'nın ötesine, *Imperium Romanum*'un doğu sınırını teşkil eden Sasanî devletine karşı sefere çıkmışlardı.

“Birbirlerine kesinlikle denk olmayan iki adam arasındaki çatışma giderek şiddetlenmişti” diye anlatıyordu tacirler. “Özellikle Attalus’un yeniden kin ve fesat tohumları ekmesinden sonra. Bir zamanlar kendisini Roma imparatoru ilan eden ve Alarich’in lütfuna nail olan bu senatör eskisi, bağlılık ile ihtiras duyguları arasında gidip geliyordu. Gotların bir kısmıyla birlikte tahıl temin etmek üzere Afrika’ya geçmek istedi, fakat bu girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Alarich’in gözünden düştü. Bunun üzerine o da Athawulf’un yanına sığındı. Bu nedenle Attalus, Athawulf ve Galla Placidia’nın Roma fatihi Alarich’i bertaraf etmek ve zaferin meyvelerini toplamak için birlikte birtakım faaliyetlere girdikleri düşünülebilir.”

“Ve siz de Athawulf’un ölümünün Alarich’in veya karısının ailesinin intikamı olduğunu düşünüyorsunuz, öyle mi?” diye sordu Attila ilgiyle.

“Vizigotlarının yakışıklı krallarının Barcino’daki bir ahırda öldürüldüğü biliniyor. Ve bunu yapanlar Romalı değildi...”

“Peki bu durumda Galla Placidia ne olacak?”

“Kardeşine geri gönderilecek.”

“Ne? Kullanılıp işe yaramaz hale gelince çöpe atılan bir paçavra gibi, öyle mi? Hem de Vizigotların kraliçesi!”

“Ölü bir kralın ikinci karısı” diye düzeltti tacirler. “Athawulf’un bir Hristiyan olduğunu unutma... Gerçi sapkın bir Aryan ama yine de Hristiyan. Bu da ölümü için başka bir gerekçe olarak kabul edilebilir, çünkü Hristiyanlara göre Athawulf, Alarich’in yine aynı şekilde bir Hristiyan olan kız kardeşi ile evliydi...”

Attila homurdanarak şöyle dedi: “Her şeye rağmen ben Gotların yerinde olsaydım, onun çekip gitmesine izin vermezdim...”

“Zaten bunu yapmadılar” diye güldü tacirler. “Prensesi geri vermek için Ravenna’dan yedi buçuk milyon kilo tahıl istedikleri söyleniyor. Başka bir söylenti de imparatorun bu fidyeyi ödemeye niyetli olduğu yolunda. Güya prensesi en başarılı generali ile evlendirerek cezalandırmak istiyormuş.”

“Constantius’la mı?”

“Evet, bu adam sapına kadar gerçek bir lejyoner! Pek yakışıklı sayılmaz, gereğinden fazla uzun bir boynu var. Fakat buna rağmen iyi ve başarılı bir adam.”

“Ya Vizigotlar?”

“Onlara Constantius tarafından sert bir dille hâlâ imparatorluğun müttefikleri oldukları hatırlatıldı. Bu arada Athawulf’un yerine henüz yirmi dokuz yaşında olan Vallia kral seçilmişti. Heyecanlı genç kral, aslında ilk iş olarak Afrika’nın tahıl rezervlerini ele geçirmek istiyordu. Fakat Ravenna ona ilk önce İspanya Eyaleti’ndeki Cermenleri ve Alanları mağlup etmesini, sonra da derhal Pireneleri aşarak kendisine yer gösterilen Aquitania bölgesine yerleşmesini emretti. Vallia, sahip olduğu her şeyi tehlikeye atmak istemediği takdirde, bu emre uymak zorundaydı. Ne de olsa prenses için alacakları tahıllar onlara yeter de artar.”

“Ben de aynı düşüncedeyim” diye güldü Attila. “Bu şekilde toprağı sürüp tohum ekmelerine gerek kalmadan, istediklerini elde etmiş olacaklar...”

“Hele kendilerini Romalılara sadık bir müttefik olarak ispatlamayı başarırlarsa... O zaman tahıl bakımından bir daha asla sorunları olmayacak demektir!”

Gerçekten de her şey tacirlerin dediği gibi oldu: Hristiyanların zamanına göre 1 Ocak 417 yılında Galla Placidia artık pek de genç ve yakışıklı olmayan Constantius ile evlenmek zorunda kaldı.

Vizigotlar, bundan yaklaşık iki kuşak önce Karadeniz'in kuzeyinde ilk Hun akınlarını karşılayan, sonra onlarla müttefik olan, daha sonra da *Imperium Romanum*'un en batı eyaletine yerleşen Alanların varlığına kesin olarak son verdiler.

İmparatorluğun tüm şartlarını yerine getirdikten sonra, Vizigot kralı Roma toprakları üzerindeki ilk Cermen krallığını kurma iznini aldı. Başkentleri Tolosa idi. "Ve bunu başarmak için sadece yarım yüzyıllık bir zaman boyunca mücadele etmeleri gerekti" dedi Attila bir akşam kağan çadırının önündeki ateşin etrafında otururken. Bu haberi onlara getiren, yanlarında bir de cüce olduğu halde gezgin hokkabazlar olarak oradan oraya dolaşan bir grup Galyalı idi.

"Sezar ülkemizi fethetti ve bizi sadık ekmek pişiricileri haline soktu" dedi hokkabazların başı. "Beş yüz yıldan beri onların ev hizmetçileri, bahçıvanları ve habercileri olarak oradan oraya koşturup duruyoruz."

Cüce bu sözlerle derhal tepki gösterdi. Bir top gibi sıçradı, havada akıl almaz bir takla attı ve iki ayağı üzerine yere indi. Tam olarak Attila ile Muncuk Kağan'ın adamlarının yemek yediği tahta masanın arasına düşmüştü. Attila ona aldırış etmeden konuşmaya devam etti, fakat aynı anda pek çok kavmin başında kral ve önder olarak bulunan insanların kendisini dinlemediğini fark etti. Romalıların eski rehinesinin sık sık yaptığı uyarılarının bir yenisini dinlemek istemiyorlardı.

"Cermen kavimleri ve kabileleri, sayıları yüz binleri bulan savaşçılarıyla, sık sık Roma'ya karşı ve Roma için, hatta birbirlerine karşı mücadele ettiler. Bu onlara çok pahalıya mal oldu. Hristiyanların tanrısının doğuşundan yüz yıl önce Kimberler ve Teutonlar imparatorluğun sınır boylarında birbirlerini kestiler. Roma için canla başla savaştılar, mümkün olan her yerde Romalıları taklit ettiler, bir şekilde üzerlerine lejyoner kıyafetleri geçirdikleri veya imparatorluk sarayında vergi mültezimi ya da çanak yalayıcısı unvanları almayı başardıkları zaman ise kendilerini birer kahraman, hatta birer tanrı gibi hissetmeye başladılar..."

"Attila!" diye sözünü kesti onun Muncuk Kağan yüksek sesle. "Misafirlerimin keyfini daha fazla kaçırma!"

Attila elini yukarı kaldırdı. Sadece atlardan, silahlardan ve kadınlardan söz etmek ona göre bir şey değildi. Babasının yurdunda kaba kahkahalardan ve boş konuşmalardan başka bir şey işitilmiyordu. Henüz çok genç yaştaki erkekler bile ortada geçerli bir sebep yokken köpekler gibi hırlayarak birbirlerine dişlerini gösteriyor, sadece savaşma ve kan dökme isteklerini tatmin edebilmek için birbirlerine kılıç ve hançer çekebiliyor, ağır bir şekilde yaralandıkları zaman bile gülmeye devam edebiliyorlardı. Hun gençleri bu arada yeni bir oyun icat etmişlerdi: At üstünde birbirleriyle karşılaştıkları zaman kollarını iki yana açarak, sayıları yüzden fazla olan Roma eyaletlerinden o anda akıllarına gelen birisinin ismini haykırıyorlardı. Bu isimlerin birbirinden farklı olması gerekiyordu ve en büyük yüzölçümüne sahip olan üç eyalet ismini söyleyen, oyunu kazanmış oluyordu. Şimdiye kadar hiçbirinin bir Roma tunikası veya sandaleti giymemiş olmasına rağmen, hepsi de bu oyunda son derece başarılıydı.

Doğu Hunlarının kağanı tekrar Attila'ya döndü.

"Bakıyorum Romalıları hiç aklından çıkaramıyorsun!" dedi, kınayan bir sesle. "Kendini bir Roma hatibi gibi hissediyorsan üzerinden bizim elbiselerimizi çıkar ve şuradaki cüce gibi soytarılık yap!"

Yurttaki sessizlik Attila'nın yüzünde bir kırbaç gibi şaklamıştı.

Babası, en genç oğluna karşı duyduğu hoşnutsuzluğu, daha önce hiç bu kadar açık bir şekilde belirtmemişti. Attila'nın Hunlara mahsus olmayan düşünce ve davranışlarına karşı duyduğu derin tiksintiyi son derece kötü bir cümleyle ifade edebilmek için, birkaç yıl sabretmek zorunda kalmıştı. İşte sonunda bu da olmuştu; hem de herkesin ortasında!

Attila derin bir nefes aldı. Babası onu reddediyordu! Vandal Geiserich ve Gepid Laudarich ile

olan dostluğunun yanı sıra, Greka ile olan evliliğinden olan beş yaşındaki oğlu İlek ile üç yaşındaki Dengizik de bu nefretin bir parçasıydı. Doğu Hun kağanının diğer oğullarının sadece kız çocukları olmuştı.

Attila, tam o anda Aybars Amcayla göz göze geldi. Şaman dudaklarını büzerek aralarından hava üfledi, fakat ısıklık çılmadı. Buna rağmen Attila onun ne demek istediğini derhal anlamıştı. Yavaşça ayağa kalktı, masanın üzerinde duran bıçağını aldı, temizledikten sonra kemerine asılı olan kınına soktu.

“Müsaade edersen yarın sabah yanından ayrılmak istiyorum” dedi sakın olabilmek için muazzam bir çaba harcayarak.

“Bak hele! Romalı, Roma’ya geri dönmek istiyor!” diye bağırdı Muncuk Kağan.

“Hayır, Roma’ya dönmeyeceğim, baba! Ravvena’ya da değil!”

“O halde? Yolculuğun ne tarafa olduğunu sormaya izin var mı? Yoksa bu aralar maalesef bir kralları bulunmayan bizim Ostrogotların yanına mı?”

“Evet” diye karşılık verdi Attila. “Müsaade edersen Chersonesos civarına yerleşmek istiyorum. Orası varlığımla seni ve ağabeylerimi rahatsız edemeyeceğim kadar uzak bir yer!”

“Demek Chersonesos’a gitmek istiyorsun, öyle mi?” diye güldü babası kaba bir tavırla. “Doğru, haklısın, orada da Gotlar yaşıyor. Benden sana izin! Karadeniz kıyılarına gidebilirsin! Fakat seni uyarıyorum: Orada Romalılar değil, Yunanlar yaşıyor... fakat onlar bile uzun zamandır *Imperium Romanum* adına havlıyorlar...”

Kağanın yurdunu gök gürültüsüne benzer gülme sesleri doldurdu. Buna karşın Attila sükûnetini muhafaza ediyordu. Geçen yıllar boyunca kaç kez çenesini tutmak zorunda kalmıştı? Kaç kez bir çocuk olarak hor görülmeye katlanmak zorunda kalmıştı? Kaç kez bir vebalı ve cüzamlı gibi yolundan çekilmişlerdi? Bazı geceler, yanında uyuyan Greka’nın ve çocukların düzenli nefeslerini dinleyerek yurdun tepesinden gökyüzüne baktığı zamanlarda, diğerlerinin durumlarının da kendisine benzeyip benzemediğini düşünüyordu. Acaba Geiserich de sadece Roma’nın fethine katılmış olduğu için kavmi tarafından aşağılanıyor muydu? Ya da soylu bir Romalı olan Aetius... Roma’da bir insanın hangi eyaletten geldiğinin önemli olmadığını söylemişti. Tek önemli olan, kendisinin bir civis, yani Roma vatandaşı olduğunu ispat edebilmesiydi.

Buna rağmen Aetius’un da doğudan gelen bozkır atlılarının yanında geçirdiği süreden hiç etkilenmemiş olması imkânsızdı. Attila, babasının ve diğerlerinin ne söylemek istediğini çok iyi biliyordu. Aetius bütün gününü Roma hamamlarında geçirse, vücudunu en pahalı parfüm ve yağlarla yıkasa bile, üzerindeki Hun kokusundan asla tam olarak sıyrılamazdı. Rehine olarak geçirdikleri zaman hem onda, hem de Attila’da, hayvanlara vurulan damgalardan çok daha kalıcı ve derin izler bırakmıştı.

Bu olayı izleyen iki yıl, Attila ve genç ailesinin yaşamlarının en güzel dönemi oldu. Attila’nın Roma’dan getirdiği ganimet onlara yaşamaları için bol bol yetiyordu. Eski Yunan şehri Chersonesos’un batısında gezgin tacirler, dünyanın akla hayale gelebilecek her ülkesinin savaşçıları, kavimleri ve boyları batıya göçerken geride kalmış olan döküntülerin arasında mutlu bir yaşam sürüyorlardı.

Başlangıçta itiraz etmesine rağmen, Doğu Kağanı Muncuk sonunda Attila’nın ve Şaman Aybars’ın kendisine anlattıkları maceraperest plana izin ve onay vermişti. Attila, Hun kağanı tarafından, Karadeniz’in kuzey kıyılarının genel valisi ve kağanın özel temsilcisi olarak görevlendirilmişti. Elindeki tam yetki ile bağımlı krallardan küçük vergiler toplayacak, eline geçen altın Solidolar ve diğer paralarla bir zamanlar Kimmerlerin, İskitlerin ve Yunanların, sonra da Gotların, Alanların ve

Hunların yaşadığı bölgeden Chersonesos Limanı'na gelen silahları ve lüks eşyaları satın alacaktı.

Böylece ilk iş olarak şehrin yöneticisini, yerleşik ve gezgin tacirlerin oluşturduğu birliği, pazardaki satıcıları, limanı ve şehirdeki Hristiyan cemaatinin başrahibini ziyaret etti. Piskopos Asklepiades onu sık sık makamına davet ediyor, onunla Hun dünyası ve kendi tanrısı üzerine sohbet ediyordu.

Son derece temkinli davranmasına rağmen, Attila bu beyaz saçlı, yaşlı başçobana Roma'da gördüklerini anlattı. Asklepiades da ona birbirinden son derece farklı köken, ırk ve inanca sahip olan şehir halkının bir arada huzur içinde yaşamasına olanak sağlayan hoşgörü ortamının ve karmaşık ilişkiler ağının sırlarını anlatarak ona karşılık verdi.

Chersonesos, Karadeniz'in kuzey kıyısındaki büyük yarımadaanın, Doğu Roma egemenliği altında kalan tek şehriydi. Batıdaki tüm savaflara ve karışıklıklara rağmen, burası bir serbest ticaret bölgesi olarak kalmayı başarmıştı. Attila, sahile bakan dağların yamaçlarındaki bu yeri çok seviyordu. Gündüzleri neredeyse sürekli olarak denizden yana serin bir rüzgâr esiyordu. Canı sıkıldığı zamanlar ise yanına birkaç adam alarak atına atlıyor, bir gün ötedeki öbür okyanusa doğru yol alıyordu. Yıllar önce üzerinde atalarının at koşturduğu yemyeşil çayırlardan oluşan o koca okyanusa...

Üzerinde iki yıl boyunca yaşadığı büyük ada, Gotların hâlâ kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri dev anakaraya sadece doğal bir set ve ince bir kum birikintisiyle bağlıydı.

Binlerce yıl önce İon kavminden cesur insanlar haftalar süren tehlikeli yolculuklardan sonra bu ormanlık kıyılara ulaşmış, İskitlerin arasında kolonilerini kurmuş, doğudan Sarmatların ve kuzeyden Gotların gelmelerine kadar da varlıklarını sürdürmeyi başararak yoğun bir ticari faaliyette bulunmuşlardı.

Sonsuz enginler boyunca at koşturan kavimler arasında Attila'nın ilgisini en fazla İskitler çekiyordu. En geniş anlamıyla onlar da Hunlar gibi doğunun uzak köşelerinden gelmişlerdi. Yine tıpkı Hunlar gibi küçük savaşçı gruplar halinde yaşamış, fakat fırsat buldukça yerleşik hayata geçmekte de bir sakınca görmemişlerdi. Fakat Yunanlarla evlenmekten bile çekinmeyen Sarmatların aksine, büyük şehirlerden daima uzak durmayı yeğlemişlerdi.

Buna rağmen hâlâ onların Gotlardan önce büyük bir alanı yönetmiş olan kudretli krallarından söz ediliyordu. Onların efsanevi ticari hilelerinin başında hem Yunanlı tacirlere, hem de kendi adamlarına para toplatmak geliyordu. Toplanan bu altın ve gümüş paraları eriterek gerçek değerlerinin iki katı değerle yeniden basıyor, sonra da kendilerine para getiren kişilere ödedikleri meblağı bu "yeni" paralarla geri veriyor, üzerine de bir miktar yüzde ekliyorlardı. Bu şekilde hem masrafları karşılıyor, hem de efsanevi kraliyet hazinesinin devamlı ağzına kadar dolu olmasını sağlıyorlardı.

İskitlerin Karadeniz'in kuzeyindeki yarımada ve bozkırlarda altın çağlarını yaşamalarının üzerinden neredeyse yedi yüz yıl geçmişti. Buna rağmen her tarafta onların izlerine rastlanıyordu. Bazen çoktan unutulmuş zamanlara ait görkemli tepe mezarlarının yamaçlarında yeni kurban edilerek bir kazığa geçirilmiş ve bozkır rüzgârlarının insafına terk edilmiş at ölülerine rastlanıyordu. Bu gizemli kurban törenlerinin ne anlama geldiğini pek az kimse biliyordu, çünkü İskit krallığının son hükümdarı Rheskuporis IV., Hunların geliştinden birkaç yıl önce, batıya göç etmeye karar verdikten hemen sonra ölmüştü. Ondan sonra gelen krallar ise isimleri bugünlere dek erişecek nitelikte hükümdarlar değildi.

Tarihi boyunca pek çok farklı kültür ve inanışa ev sahipliği yapmış, onların birbirine uyum sağlamasını, kaynamasını ve yenilerinin ortaya çıkmasını sağlamış, asla bir sınıra sahip olmamış bu büyük krallık, artık mevcut değildi. En son ve büyük başarısı, *Scantinia*'dan gelen vahşi ve sarışın

Gotları kabul etmek olmuştı. Bu korkunç savaşçılar ancak ülkeyi korkunç bir şekilde yağmaladıktan, zengin ticaret şehirleri Olbia ve Taneis'i yakıp yıktıktan, üzerinde herhangi bir mücevher parçası taşıyan veya saçları kendilerinkinden farklı olan herkesi öldürdükten sonra rahatlamış ve sakinleşmişlerdi.

Sonra da Karadeniz'in kuzeydoğusundaki bu eski ve akıllı krallık, doğudan gelen hızlı atlıların *Maeotis Palus*, yani Maiotia Bataklık Denizi kıyılarına kadar ulaşmalarıyla birlikte, bir savaş veya çatışmaya gerek görmeden, kendi yaşamına son vermişti...

Bu bölgenin basit şamanlarının bile bilmediği bir şeyi öğrenmek, Attila'nın fazla vaktini almamıştı. Bir süredir en önemli kurganlara çok sayıda at kurban ediyordu. Sadece onunla birlikte Roma caddelerini arşınlamış olan adamlardan birkaçı, Attila'nın planına yavaş yavaş dahil edilmekteydi.

Muncuk Han'ın oğlunun neredeyse her gün, hatta bazen geceleri de misafir kabul etmeye başlaması, pek uzun sürmemişti. Bu adamların bazıları doğrudan Piskopos Asklepiades tarafından gönderiliyorlardı, ta ki Konstantinopolis'ten Chersonesos sakinlerine yeni bir yasaklama emri gelene kadar. İmparatorluk yazısı ağdalı ve resmi bir dille kaleme alınmıştı. Fakat başkalarının uzun zaman önce unuttuğu bir şeyin yapımında çalışan Yunan ve Got zanaatçıları bile, yazının içeriğini derhal kavramışlardı...

“İmparator Theodosios, Gotların senin için gemi inşa ettiği fikrine nereden kapılmış?” diye sordu Greka birkaç akşam sonra. Diğer yurtlarda bu konudan söz edildiğini duymuştu.

“Başına bela olmaktan başka işe yaramayacak meselelerden seni uzak tutmak istiyorum” dedi Attila. İlk defa olarak yaptığı her şeyi Greka ile konuşmuyor ve onun fikrini almıyordu.

“Ne yapmak niyetindesin?” diye sordu Greka sakin bir sesle ve onu suçlamadan. Neredeyse zorla gönderildikleri bu sürgün bölgesinde Attila'nın uzun zamandır resmi görevleriyle ilgisi olmayan birtakım faaliyetler yürüttüğünün farkındaydı. Bazı akşamlar kim ve ne olduklarını bir türlü anlayamadığı yarım düzine kadar adam, onunla ateşin karşısında oturuyordu. Bu adamların bir kısmı liman bölgesinden genç ve güçlü adamlardı; fakat aralarında kel kafalı Yunan kâtipler ile asla bir şehirde yaşamamış, bir baltayı hem silah, hem de alet olarak kullanan Gotlar da bulunuyordu. Günün birinde Doğan da ansızın çıkagelmişti.

Sürekli misafirlerin arasında yumuşak, uzun keçe külahlı, geniş keçe çizmeli, kemerli kaftanları ve piskopos gibi göğüslerine dek uzanan beyaz sakalları olan adamlar da bulunuyordu. Greka başlangıçta onların da Hun olduğunu düşünmüştü, fakat sonradan bu adamların gözlerinin Attila'nın ve koruma olarak yanlarına verilen savaşçıların gözlerinden daha yuvarlak ve büyük olduğunu fark etmişti. Attila bu adamlara karşı daima ölçülü ve saygılı davranıyordu. Ve bir akşam haftalar boyu süren çabaların karşılığı alınmış gibiydi.

Attila yumruğunu Greka'ya doğru uzatarak şöyle dedi: “Bil bakalım içinde senin için ne var?”

“Çok sayıda sırrını çözebilecek bir anahtar mı?” Attila gülümseyerek başını salladı.

“Parfüm şişecikleri?” diye tahmin yürüttü bu defa Greka. “Yoksa üzerinde henüz tanımadığımız bir imparatorun resmi bulunan bir Solido mu?”

Attila yumruğunu yavaş yavaş açmaya başladı. Kocasının avucunda beliren altın zinciri gören Greka, hayranlık dolu bir çığlık attı.

“Bir İskit bileziği!”

“Evet” diye cevap verdi Attila. “Senin için satın alabileceklerimin en güzeli!”

Greka, büyülü parmakların arasından çıkmışa benzeyen işlemeli bileziği eline aldı. İncecik zincirden sallanan aslan başlarının ve küçük çam kozalaklarının ne büyük bir değere sahip olduğunu

çok iyi biliyordu.

“Bunu nereden buldun?” diye sordu ışıldayan gözlerle. “Böyle bir şeyi satın almak mümkün değil ki?”

Attila Greka’yı kollarının arasına alarak öptü. Sonra üzerindeki binici kaftanını çıkartarak, beyaz yurdunun içinde yanan ateşin başına oturdu.

“Çocuklar nerede?”

“Doğan’ın karısının yanında” dedi Greka ve başıyla bir taş atımı mesafede bulunan diğer yurtları işaret etti. Hunlar, eski Yunan şehrinin etrafında yaşayan pek çok kavimden grupların aksine, burada da yurtlarının arasında eski geleneklerin emrettiği mesafeyi bırakıyorlardı. Greka diğer yurt, çadır ve arabalara biraz daha yakın olmayı isterdi, fakat artık bir üyesi olduğu kavmin yaşam tarzına saygı gösteriyordu.

“Tüm planları elde edeceğiz” dedi Attila sonunda. “Sadece bugün kıyılarda yelken açan gemilerinin değil, eski savaş gemilerinin de!”

Greka ona bir bardak şarap uzattı. Attila şarabı bir dikişte boşalttı, sonra eyerin üzerinden kaydı ve yere uzandı.

“Bütün bu haftalar boyunca seni meşgul eden bu muydu?” diye sordu Greka. Attila gayrı ihtiyari bir hareketle etrafına bakındı. Konuştuklarını duymaları muhtemel olan en yakın insanlar, en az yüz adım ötedeki yurtlarının önünde oturuyorlardı. Attila onların gülüşmelerini duyuyor, yurtlarının önünde yanan ateşlerden koyu mavi akşam göğüne yükselen ince duman sütunlarını görüyor, batmakta olan güneşin yeşil, mavi ve kızıl ışıklarını seyrediyordu. Böyle bir manzara ancak bir gemiden görülebilirdi.

“Ravenna’daki günlerimizi hatırlıyor musun?” diye sordu Attila. Greka ona bakarak gülümsedi.

“Harika günlerdi” dedi yavaşça. “Kumsaldaki o korkunç gecenin belirsizliği dışında elbette...”

“Gemiler... Gemileri vardı... Sarmat kadınlarının, Aetius’un...”

“Bununla ne söylemek istiyorsun?”

“Biz Hunların asla gemilere sahip olmadığımızı...”

“Gemiye ne yapacaksınız ki?” diye sordu Greka ve güldü. “Siz de bizim gibi tenteli arabalarınızda ve atlarınızın sırtında yaşıyorsunuz. Tamam, belki bizler arada sırada evler de inşa ediyoruz, fakat gemiler – asla!”

“İşte bu hatalı düşünce tarzına ben de uzun süre sahip oldum” diye karşılık verdi Attila. “Vatanınızı terk ettiğiniz zaman, siz de gemilere binmiştiniz. Vandallar ve Burgundlar da gemilere binerek büyük denizlere açılmışlardı.”

“Ne yapmak istiyorsun?” diye sordu Greka gülerek. “Binlerce ve binlerce insanı gemilerle nehirler ve denizler üzerinden mi taşımak istiyorsun?”

“Anglar, Saksonlar ve Jutlar gemileriyle Britannia’yı istila ettiler. Ondan önce de Hellas gemilerinin yardımıyla büyük ve zengin olmuştu. Roma bile eskiden çok güçlü bir deniz kuvvetine sahipti.”

“O büyük kafanda nelerin döndüğünü hâlâ bilmiyorum” dedi Greka. “Fakat ne sıradan bir bozkır savaşçısını, ne de Attila Han’ı rüzgâr bekleyen bir yelkenlinin güvertesinde pineklerken tasavvur edemiyorum...”

“Yelkenlilerden söz eden de kim?” diye sırıttı Attila.

“Öyle değil mi?”

“Hayır!” dedi Attila ve bir hamlede yattığı yerden doğruldu. “Eski savaş gemilerinin çoktan unutulmuş planlarını tekrar ele geçirmeyi başardım. Küreklerle ilerleyen büyük kadirgamlar... Kürekler için üç bölük adam, diğer gemilere rampa etmek için de bir bölük adam... tıpkı bundan dokuz yüzyıl

önce Yunanların üç yüz seksen gemiyle, kendilerinden üç kat fazla kuvvete sahip Pers kralı Xerxes'i mağlup etmeleri gibi..."

Yurttan dışarı çıkarak büyük ve düzgün adımlarla deniz kıyısına indi. "Tam buraya kadar" diye bağırdı, durdu ve arkasını döndü. "Tam otuz altı büyük adım..." Sonra da aynı büyük adımların yedi tanesini yana doğru attı ve kendi adımlarıyla geri döndü. "Genişliği de bu kadar... Eski savaş gemileri bundan daha büyük değildi."

"Tüm bunların ne anlamı var?" diye sordu Greka başını sallayarak. Attila en sevdiği eyerin üzerine oturdu.

"Artık bu savaş gemilerinin nasıl inşa edildiğini bilen hiç kimse yok... Denizin üzerinde ilerleyen en hızlı savaş makineleri... Atlarının üzerindeki Hun akıncıları gibi saldırıyorlar... Doğruca düşmanın üzerine saldırıp... ya bir taraftaki kürekleri kırıyor, ya da rampa ediyorlar..."

"Bunun sizin hücumlarınızla ne ilgisi var?" diye sordu Greka. "Siz düşmanlarınızın üzerine ok yağdırmıyor musunuz?"

"Evet, fakat bu savaş gemileri de en az bizim atlarımız kadar hareketli... Bir dakikadan daha az bir sürede kendi eksenleri etrafında dönüyorlar... sonra geriye hareket... tekrar dönüş... öteki taraftan yıldırım hızıyla saldırı..."

Greka gayrı ihtiyari bir hareketle geriye doğru bir adım attı.

"Seni hiç bu halde görmemiştim!"

"Beni bu zamana kadar sadece barışçı halimle gördün!" dedi Attila yüzünde beliren geniş, neredeyse çocuksu gülüşle. "Bir şeyin içimde olgunlaşması oldukça uzun zaman alır, fakat epey sağlam olur..."

Greka düşünceli bir tavırla güldü.

"Demek ağabeylerin Sasanîlerin altınlarını toplarken, sen de savaş gemileri inşa etmek istiyorsun!" dedi sonunda. Attila sadece omuzlarını silkerek güldü.

"Birkaç düzine savaş gemisiyle imparatorluğu sadece karada değil, denizde de sağlam inek gibi sağlayabiliriz!"

"İyi ama bu nasıl mümkün olacak?" diye sordu Greka yumuşak bir sesle. "Söylendiğine göre İmparator Theodosius senin için gemi inşa edecek herkesi ölümle cezalandıracakmış."

"Altın adı verilen metalin kudredi bu zamana kadar tüm emirleri geçersiz kıldı" dedi Attila. "Piskopos Asklepiades da anlaşmamızın kendi payına düşen kısmını yerine getirecek!"

"Demek piskoposla bir anlaşma yaptın?" diye sordu Greka inanmaz bir tavırla. Attila bir kez daha omuzlarını silkerek güldü.

"Neden olmasın ki? O buradaki tüm Romalılardan ve Yunanlardan daha akıllı bir adam! Benden bunun karşılığında altın bile istemedi; ona sadece bizim aramızda yaşayan ve Hun olmayan tüm insanları dilediği gibi kendi inancına çağırma izni verdim!"

"Bunu gerçekten yaptın mı?"

"Ben bir Roma imparatoru muyum ki, böyle bir şeyi yasaklayayım?" diye güldü Attila bu kez yüksek sesle. "Bizde herkes dilediği dine girmekte serbesttir. Biz sadece tanrıların isimleri bizimkilerden farklı diye kimseyi öldürmeyiz!"

"Peki o şimdi ne yapacak? Yani piskopos..."

"İmparatora mektup üstüne mektup yazıp, tüm gemilerin inşası bitene kadar vakit kazanmaya çalışacak!"

"Demek gemi ustalarının ölüm tehlikesi altında bulunmasına rağmen bu işe devam edeceksin?"

"Onlar birer hain!" diye karşılık verdi Attila. "Onlar da bunu biliyor ve ihanetlerinin bedeli olarak altın alıyorlar!"

“Ya Konstantinopolis bunu öğrenecek olursa?”

“Bu İskit bileziği sana çok yakıştı, değil mi?” dedi Attila yumuşak ve sevgi dolu bir sesle.

Attila ilk olarak küçük gemilerle yarımada'nın doğusunda deneme gezilerine çıktı. Chersonesos'un yüz mil kadar kuzeydoğusunda *Pontus Euxeinos*'un karaya doğru bataklık şeklinde bir uzantısı vardı. Tüm Hunlar gibi Attila için de Maiotia Bataklık Denizi özel bir önem taşıyordu. Buradan ayrılıp Karpatlar ile Tuna deltasının arasına yerleşmelerinin üzerinden oldukça uzun bir zaman geçmişti.

Hunların oraya gelişinden önce büyük Tanais Nehri'nin Maiotia Bataklık Denizi'ne döküldüğü yer, onlar için doğal bir bariyer teşkil ediyordu. Bu engel karşısında tüm iyi ruhların ve şamanların yeteneklerinin bile çaresiz kalmasına rağmen, günün birinde ortaya çıkan dişi bir geyik, onlara bataklıklar arasından tüm arabaları ve yurtlarıyla beraber nasıl geçebileceklerini adım adım göstermişti...

Sonraki dört büyük nehir ve sayısız yan kolu da onların *Imperium Romanum* içlerine yaptıkları yürüyüşü durduramamıştı. Ne denize döküldükleri yerde Olbia şehrinin bulunduğu *Borysthenes* (ya da Romalıların deyişiyle Danaper) ve *Hypanis*, ne *Tyras-Danaster* ve *Pyretus*, ne de Tuna'nın geniş deltası, onlar için Maiotia Bataklık Denizi'nden daha zorlu bir engel teşkil etmemişti. Fakat buradan bir zamanların görkemli şehirlerinin başına gelenler üzerine felaket haberleri Bizans'a ulaştırılmaya başlanmıştı.

Denizciler ve tacirler yeni atlı akınlarından, yeni yangın felaketlerinden ve oluk oluk akan kanlardan söz ediyorlardı. Sanki felaket haberleri iletmekte birbirleriyle yarış içindeydiler. Denizcilerin ve lejyonerlerin raporlarında ilk Hun akınlarında ölenlerin sayısı birkaç katı fazlasıyla ifade ediliyordu. Olup bitenleri kendi gözleriyle görmeyenler ise son birkaç yüzyıl boyunca *Pontus Euxeinus* kıyılarında yaşananları yenileriyle karıştırıyorlardı. Herkes Hunları Konstantinopolis saraylarına daha korkunç ve daha zalim tanıtabilmek için ağzı birliği etmiş gibiydi.

Sonbahar rüzgârları Karadeniz'in dalgalarını giderek kabartmaya başladığı zaman, sığ Maiotia Bataklık Denizi'ndeki denizcilerin eğitimleri giderek zorlaşmaya başladı. Bu arada giderek büyüyen filonun gemi sayısı ona ulaşmıştı. Hun hanının tersanelerinde binin üzerinde genç işçi ve yapım ustası çalışıyordu.

Ne var ki daha sonra, soğuk ve fırtınalı bir kasım gününde, Muncuk Kağan'ın oğlu Chersonesos piskoposundan kısa bir davet mektubu aldı. Attila, Latince yazılı mektubu kendisi okudu. En aşağıda, parşömenin kenarında, başkaları için kuş pisliğine benzeyen birtakım küçük işaretler gördü. Attila bu işaretlerin anlamını biliyordu.

Parşömendeki *tamgalar* derhal dikkatini çekmişti. Bir an için bir Yunan, bir piskopos, bir Doğu Romalı olan bu adamın, eski kutsal işaretleri tanınması karşısında şaşkınlığa kapıldı. Bu tamgalar her ne kadar Çin harflerini andırıyorsa da aslında birer resimdiler. Aybars bu kuş yazısının nasıl okunacağını ona öğretmişti. Herkesin Hunların kendilerine has bir yazısının bulunmadığına inanmasına rağmen, Tamga adı verilen kuş dili, bilenler için her zaman mevcuttu...

Attila aynı akşam bir avuç sadık adamıyla beraber şehre, piskoposun özel küçük kilisesine gitti.

“Faaliyetinizi sona erdirmeniz gerekiyor” dedi Asklepiades. “Artık ben bile sizin için bir şey yapamam!”

“Ne oldu?”

“Konstantinopolis'e gönderdiğim mektupları biliyorsun” diye karşılık verdi Chersonesos piskoposu. “Size gemi yapımı sanatını öğreten ve yapım işlerinde çalışan kendini bilmez hainlerin affedilmesini rica etmiştim. Nedendir bilmiyorum ama isteğim kabul edilmedi.”

Attila odanın içinde bir ileri bir geri yürümeye başlamıştı.

“Faaliyete devam etmemiz mümkün değil mi?”

“Hayır” dedi piskopos ve Konstantinopolis’ten gelen mühürlü imparatorluk parşömenini havaya kaldırdı. “Burada söz konusu insanların gelecekte de benzer çalışmalarda bulundukları takdirde, derhal ölümle cezalandırılacakları yazıyor.”

“İmparatorluk emrinde başka şeyler de yazıyor mu?”

“Evet” dedi piskopos ve öksürerek boğazını temizledi. Attila ilk kez onun kendisine olan güvenini yitirdiğini görüyordu. “Bu andan itibaren sizin tarafınızdan kontrol edilen bir limana uğrayan bir gemi, herhangi bir Doğu Roma İmparatorluğu limanında ticaret yapamayacak...”

“Amma da saçma!” diye bağırdı Attila öfkeyle. “Dünyanın hiçbir hükümdarı kıyılarını gece gündüz kontrol altında bulunduramaz. Öte yandan tacirleri ve denizcileri ellerinden kaçırarak imparatorluk hadımları, bindikleri dalı kesmiş olurlar!”

“Söylediklerinin hepsi doğru olabilir” diye karşılık verdi piskopos. “Fakat korkarım bu arada alıştığınız ve sevdiğiniz malların birçoğuna artık sahip olamayacaksınız...”

“Herhangi bir Roma yasasının bizi korkutabileceğini veya dizginleyebileceğini mi düşünüyorsun gerçekten?”

“Hayır” dedi piskopos dudaklarında beliren gizemli bir gülümsemeyle. “Bunu ben biliyorum, sen biliyorsun, fakat Romalılar hâlâ sizin istediğiniz şeyi istediğiniz zaman alabileceğinizi öğrenemediler. Üstelik bunu yaparken tüm sınır eyaletlerini yağmalamanız gerekse bile...”

İmparatorluk yasağına karşın Chrsonesos ve Karadeniz’in kuzey kıyısından gelen pek çok genç adam, genç Hun hanı için çalışmaya devam ettiler. Attila, ne *Imperium Romanum*’un bu kuzeydoğudaki son kolonisinin yöneticisinden, ne de kendi içlerindeki gammazlardan korkan cesur erkeklerle birlikte, Maiotia Denizi ile Tanais Nehri arasında geniş bir ticaret hamlesi başlattı. Yelkenli gemileri Karadeniz’de kısa sürede büyük bir şöhret kazandı. Hatta Romalı ve Yunan tacirler bile Hun gemileri tarafından kara yoluyla imparatorluğun doğusunda bulunan Fırat ve Dicle nehirleri bölgesine, hatta Ermenistan ve İran’a gidebilecekleri bir noktaya götürülmeleri için, büyük miktarda altın ödemeye başladılar.

Attila donanmasının inşaatıyla o kadar meşguldü ki, kendisine imparatorluğun batı yakasında gelişen olaylar hakkında bilgi verildiğinde, hiç denecek kadar az ilgi gösteriyordu. Böylece Galla Placidia’nın Ravenna’da Constantius’a Valentinian III. ismi verilen bir oğlan çocuğu doğurduğu haberini de hayal meyal zihnine yerleştirdi.

Bir yıl sonra, yani Attila’nın yirmi beşinci yaşına bastığı yıl, Belgica adı verilen bir eyalette, Cermen kavimlerinin *Frank* veya *Frech* adıyla bir birlik oluşturdıkları haberleri yayıldı. Söylenene göre Chlodio önderliğindeki Salis Frankları, önu alınmaz bir şekilde Galya içlerine doğru ilerliyorlarmış.

Tüm bunlar Attila’yı da Maiotia Bataklık Denizi ile Tuna Deltası arasında yaşayan diğer Hunlar kadar az ilgilendiriyordu. Ancak sonradan gelen iki haber üzerine Attila donanmasını Tuna’nın denize döküldüğü yere göndermeye karar verdi. Eylül ayının ortalarında İmparator Theododsius II., Hunlarla deniz ticareti yapmayı yeniden ve daha sert bir emirle yasakladı.

Attila, ailesiyle birlikte Dromon sınıfından bir yelkenliye binmişti. Gemilerinin inşasının korkunç meblağlara mal olmasına rağmen, Tuna’ya beraberinde götürdüğünden daha fazla altınla geri dönüyordu. Konstantinopolis’in tüm yasaklarına rağmen değerli kürk ve postlar, ziynet eşyaları ve güzel işlemeli Got silahları ile yapılan ticaret hem iyi bir gelir elde etmesini sağlamıştı, hem de bu arada bir yağma seferiyle kıyaslanamayacak miktarda az adamını kaybetmişti.

Attila bir tacir olmadığının ve asla da olmayacağını farkındaydı. Fakat bu ikinci sürgününün de Roma ve Ravenna’da geçirdiği bir yıl kadar önemli olduğunu biliyordu. Gemiyle dönüş yolculuğunun tek bir dezavantajı vardı: Attila Tuna deltasının zorlu suları ile boğuşurken, amcaları ve ağabeyleri hızlı atlarının üzerinde onun önünden geçip gitmişlerdi.

“Yanlarında akıl almaz büyüklükte bir ganimet getirmişler!” denildiğini duydu. “Tüm İran’da bir tek Sasanî altını kalmamış... Arkadan gelen katırlar, yük atları ve arabalar, beş yıl yetecek miktarda tahılla yüklü... Amcalarının ve ağabeylerinin yanında sayılamayacak kadar fazla miktarda Sasanî, Kuşani, Baktria ve Hint altını var...”

Attila o gün gemilerinin kendisini umduğu hedefe götürmediğini fark etti: Savaş yapmadan bol ganimet elde etmeyi başaramamıştı! “Gemileri ateşe verin!” diye emretti adamlarına. “Güzel bir düşün suya gömülmeden önce alev alev yanmasını seyretmek istiyorum!”

Attila taş kesilmiş bir yüzle kıyıda duruyordu. Üç gün boyunca kimse onunla konuşmaya cesaret edemedi. Kendisinin bir Hun olduğunu ve tüm zamanlar boyunca bir Hun kalacağını ancak şimdi idrak etmiş gibiydi.

Attila'nın amcaları ve ağabeyleri gerçekten de muazzam bir ganimetle geri dönmüşlerdi. Onun bundan daha büyük bir ganimet elde etmeyi başarması için, aradan beş yıllık bir süre geçmesi gerekecekti. Fakat Attila onlardan farklı olarak altmış bin adamla sefere çıkacak ve tek bir ok bile atmaya gerek kalmadan, hayvanların taşımakta zorlandığı bir ganimetle geri dönecekti...

Bu akıl almaz başarının ön hikâyesi, Tuna'nın sularını Karadeniz'e boşalttığı deltasında Attila'nın küçük donanmasının denizin dibine gömülmesiyle birlikte başlamıştı.

Chersonesos ve Maiotia Bataklık Denizi'ndeki görevinden elle tutulur bir başarı elde edemeden babasının ve amcalarının obasına geri dönmek, Attila için son derece ağır olmuştu. Ruga, Oktar ve ağabeyleri, Tuna Nehri'ni izleyerek bir an önce Karpatların üzerinden Pannonia ovasına ulaşmak istiyorlardı.

İran'dan dönen Sasanî fatihlerinin acele etmelerinin nedeni, Muncuk Kağan'ın ani ölümüydü. Kısa bir süre sonra Muncuk Kağan gömülmüş ve ganimet yüklü arabalar obaya varmıştı. Aslında Hunlar için bu yıl yeni bir Doğu Kağanı, hatta Büyük Kağan bile seçmek son derece kolaydı. Fakat savaşçılar Oktar'ın doğu, Ruga'nın da batı kağanı ilan edilmesine kadar beklemeye karar verdiler.

Kuzeyde ganimet peşinde at koşturan çeşitli boyların ve bağımlı kavimlerin fikirlerinin alınması ve iki kardeşe bağlılık yeminleri ettirilmesi, tam iki yıl sürmüştü. Bu arada Hunların çekirdek boyları Doğu Roma'nın bir hatasını değerlendirmiş ve tüm Trakya bölgesini yağmalamıştı.

İmparator Theodosius II'nin danışmanları, Hunların Sasanî İmparatorluğu'ndan ayrılmalarından sonra, bundan böyle bu düşmanlarıyla daha kolay başa çıkabileceklerini düşünmüşlerdi. Yaptıkları hata ise her zamanki gibi Hunların gerçekte ne istediklerini, nasıl savaştıklarını ve nasıl ganimet topladıklarını anlayamamaktan geçiyordu.

Doğu Roma, imparatorluğa tam bin yıl boyunca şan, şöhrat ve şeref kazandıran politik, taktik ve stratejik kategorilere bel bağlamıştı. "Fethetmek"ten konuştukları zaman kavimlerden, insanlardan ve şehirlerden söz ediyorlardı. Erzak, altın ve mücevher de en az onlar kadar önemliydi, fakat zafer öncelikle mağluplara yönelikti, onların sahip olduklarına değil.

Hunlar içinse ganimetin kiliselerden mi, saraylardan mı, imparatorlardan mı, yoksa tacirlerden mi elde edildiği hiç önemli değildi. Hatta duvarların yıkılması, köprülerin çökmesi, insanların yılların birikimi olan altınlarına fazlasıyla sıkı sarılmaları yüzünden ölmeleri ya da onlardan tam vaktinde vazgeçmeleri sayesinde hayatta kalmaları bile umurlarında değildi. Hunlar için önemli olan tek şey, kazanılan ganimetti. Bunun dışında hiçbir şeyin hiçbir anlamı yoktu. Mağdurlarda korku, anlayamazlık, bazen de şükran duygularının uyanmasının nedeni de işte buydu. Hunların hücum anında ve güzel bir ganimet ele geçirdikleri zaman gözlerinde çakan şimşekleri görmeyen bir kimse, onları asla anlayamazdı.

Imperium Romanum'un her tarafında uzun süre Hunların neden göğüs göğüse savaşı anlamsız

buldukları, neden önce ileri atılıp sonra geri çekildikleri, neden az ileride yeni bir tanesini gördükleri zaman kilisedeki kadın, çocuk ve erkeklerin canlarını bağışladıkları, neden neredeyse hiç denecek kadar az sayıda tutsak aldıkları, neden fethettikleri ve yağmaladıkları topraklar üzerinde hak iddia etmedikleri boş yere tartışılıp durmuştu. Şunu kimse anlayamıyordu: Onların evlere ve duvarlara, şehirlere ve sokaklara ihtiyacı yoktu. İşlerine yaramayan bu nesneler de onlar için dağlardaki kayalar veya yol kenarlarındaki taşlar kadar değersizdi...

Hristiyanların zamanına göre 421 yılının ilkbaharında, Attila ve ağabeylerinin Tuna'dan geri dönüşlerinden bir yıl sonra, Doğu Roma İran'a saldırdı. Esas hedef Ermenistan'dı ve bu defa imparatorluk yeni topraklar değil, bir kadının peşindeydi.

"Roma'nın her iki imparatoru da anlam ve önemlerini her geçen gün daha fazla yitiriyorlar!" dedi Attila bir akşam. Greka ile Konstantinopolis'te giderek daha fazla ön planda belirmeye başlayan iki kadın hakkında konuşuyordu.

"Arkadios'un kızı ve İkinci Theodosios'un kız kardeşi olan Pulcheria, artık yirmi üç yaşlarında olmalı" dedi Attila. "Bana sorarsan bekâretini çoktan yitirmiştir."

"Mümkün değil" diye atıldı Greka. "Pulcheria da kız kardeşleri Arkadia ve Marina gibi ebedi iffet yemini etmişti..."

"Evet, fakat o sırada on dört yaşındaydı" diye güldü Attila. "O zamanlar benim elime de kadın eli değmemişti!"

"Neyse ki bu durum pek uzun sürmedi" dedi Greka ona göz kırparak. "Zaten Pulcheria'nın şimdiye kadar en az yedi âşık eskittiğini söylüyorlar..."

"Artık her nasılsa! Her halükârda İmparator Theodosios'un güya dindar kız kardeşi yedi yıldır Augusta, yani Konstantinopolis imparatoriçesi. Şimdi de resmen devlet işlerine el atmış durumda!"

"Kardeşine kadın bularak mı?"

"Olur mu hiç!" dedi Attila. "Yeni imparatoriçenin Atinalı bir hitabet öğretmenin kızı olduğu söyleniyor. Hatta eski ismi Athenais'miş..."

"Ne olmuş yani? Vaftiz olduktan sonra Aelia Eudokia ismini almadı mı?"

"Evet, fakat bu ismin yanı sıra, yumuşak karakterli Theodosios'un kontrolünü de eline aldı. Bu durum Pulcheria için son derece acı olmalı! Bir düşünsene! Düğünden sadece birkaç ay sonra Doğu Roma ordusu İran Ermenistanı'na saldırıyor! Doğuluların bu denli hızlı hareket ettikleri nerede görülmüş?"

"Bir de senin donanmana karşı çıkarttıkları emirlerde!" dedi Greka gülerek. Attila bu şaka karşısında sadece homurdanmakla yetindi. Yıllar öncesinin mağlubiyetleri hâlâ ruhunun derinliklerinde kendisine acı veriyordu, fakat bu arada onlara gülebilecek kadar olgunlaşmıştı...

Hunlar, kendilerine hâlâ bir *Büyük Kağan* seçmemiş olmalarına rağmen, Eudokia'nın isteği üzerine imparatorun Tuna'da bulunan çok sayıda lejyonu doğu seferine göndermek üzere geri çektiğini duydukları zaman, karar vermekte gecikmediler. Tuna'da yeni inşa edilen Limes hattı, ciddi bir engel teşkil etmiyordu. Bleda Han'ın başarıya alışkın savaşçılarının Attila'nın donanma macerasına hâlâ bıyık altından gülmelerine rağmen, artık önderlerinden hiç olmazsa birinin savaşçıları, atları, arabaları ve aletleri mümkün olduğunca az sorunla nehirlerden ve göllerden nasıl geçirebileceğini bilmesi gerektiğini kabul etmek zorunda kalmışlardı.

Doğu Roma topraklarındaki küçük şehirleri, manastırları, köyleri ve büyük toprak sahiplerinin çiftliklerini ele geçirmek için, Hunların bunların üzerine birer akıncı birliği göndermeleri bile yeterli olmuştu. Alışkın oldukları büyük ordu savaşlarına gerek kalmadığı için, küçük birliklere ayrılarak Trakya'nın her tarafına yayılma imkânı bulmuşlardı. Hatta bu birliklerden bazıları Thermopyl

üzerinden Ege kıyılarına ve Selanik'ten deniz boyunca Konstantinopolis'e kadar uzanan Roma yoluna kadar ulaştılar.

Attila ve diğerleri günün birinde Galla Placidia'nın ikinci kocası, Batı Roma Birinci Generali olan adamın, Constantius III. adıyla Ravenna'da imparatorluğa ortak olduğunu öğrendiler. Galla Placidia da Augusta unvanına layık görülmüştü. Söylenene göre bu çirkin, fakat dürüst adam, savaş ganimetlerinden kendisine en küçük bir çıkar bile sağlamamıştı. *Imperium Romanum*'da türünün son örneği olan Constantius, karısı Galla Placidia uğruna büyük bir borç yükü altına bile girmişti...

“Bu bizim adamımız olabilir!” demişti Oktar bu haberi alır almaz. Fakat Attila sadece başını salladı. “Aetius da dahil olmak üzere herkes olabilir, fakat Constantius değil! Onun gibi kemikleşmiş bir lejyoneri yoldan asla çıkartamayız!”

Kısa bir süre sonra Attila'nın haklı olduğu ortaya çıkacaktı: Doğudaki imparator, kendi fikri alınmadan yapılmış olan bu atamayı onaylamayı reddediyordu. Constantius bu işe son derece sinirlenmişti, fakat doğuyla hesaplaşacak zamanı olamadı. Sadece yedi aylık bir hükümdarlık dönemi sonrasında, sonbaharda hayata gözlerini yumdu.

“Hayatta kalsaydı belki Doğu Roma'yı ortadan kaldırılabirdi” dedi Attila bir akşam ateşin başında otururlarken. “Konstantinopolis'i bir daha asla affetmezdi...”

“Öte yandan” dedi Oktar neşeli bir sesle, “Sasanîlerde önemli olaylar yaşanıyor... Yezdegerd artık kral değil. Onun ikinci oğlunu kral yaptılar.”

“Yeni kralın ismi ne?” diye sordu Attila.

“Behram V. Gur.”

“Fena değil” dedi Attila. “Burnuma yeni ganimet kokuları geliyor.”

Ateşin etrafındaki adamlar kahkahalarla güldüler. Sadece Bleda tek kelime etmeden sessizce önüne bakıyordu.

3 Mart 422 tarihinde Theodosios II. yeni ve oldukça garip bir imparatorluk kararnamesi yayınladı. Bu kararnamenin bir örneği de Kara Hunların Büyük Kağanı'na ulaştırılmıştı. Bu belgeyi doğrudan İmparator Theodosios II.'nin *officium*'undan teslim alıp Hunlara getiren elçi, Scottas'ın beş yaş küçük kardeşi Onegesios'tan başkası değildi. Birtakım seçkin subaylarla birlikte Hunların Büyük Kağan seçimlerini izlemek üzere Tisza kıyısına gelmişti.

Bir hafta boyunca devam eden kutlamalar boyunca, o da yeni Büyük Kağan'ın veya Doğu Kağanı'nın gözüne batmak istemeyen diğerleri gibi, ortalıkta fazla görünmedi.

Daha yüksek konumu kardeşine gülerek terk eden Doğu Kağanı Oktar, misafirlerin içkiye dayanıklılıklarını ölçmekten büyük zevk alıyordu. Romalı, Cermen, Yahudi, Sasanî, Suriyeli ve diğer tüm kavimlerin elçilerini sabahın erken saatlerinde yurduna davet ediyor, onları adamlarının bu tören için hazırladıkları değerli armağanlara boğuyor, sonra da şakayla karışık olarak bol bol içmeye zorluyordu. Daha önce hiçbir Hun böylesine önemli elçilerin böylesine çaresiz ve acınacak bir şekilde atlarına bindiklerini görmemişti. Bu törene katılan elçilerin birçoğu, yıllar sonra bile kendilerine yurtlarında gizlice birkaç saat dinlenme imkânı sağlayan Attila'ya ve amcası Ruga'ya minnettar kalmışlardı. Onegesios da bu talihlilerden biriydi.

“Dışarı çıkalım” dedi Attila kağan yurdunda otururken. Scottas ve Onegesios bir an tereddüt ettiler, sonra da onunla birlikte gecenin içine çıktılar. Gökyüzünde süzülen ince bulutlar, tanrıların ışığının karanlıkta gizemli ışıltılar saçmasına neden oluyordu.

“Ne dersin?” diye sordu Attila civarda kimsenin bulunmadığından emin olduktan sonra Scottas'a dönerek. “Kardeşin imparatoruna mı, yoksa bize mi ihanet edecek?”

Scottas bir an için nefesini tuttu, sonra da ciğerlerindeki havayı gürültüyle boşalttı. “Bunun sonunun iyi olmayacağını sana baştan söylemiştim!” dedi yan gözle kardeşine bakarak.

“Demek doğruymuş!” dedi Attila buz gibi bir sesle. “Demek aramızda bir casus olarak kalacaktın! Öyle değil mi?”

“Evet” dedi Onegesios. “Buraya *magister officiorum* rütbesiyle gönderildim. On yıldan beri imparatorluğun tüm iplerini Helios adındaki adam elinde tutuyor...”

“Bizim için çalışan tüm gemi yapımcılarının ölümle cezalandırılacağını bildiren nameyi de o mu kaleme aldı?”

“Bunu yapan onun ta kendisi” diye cevap verdi Onegesios. “O ve imparatorumuzun kız kardeşi Pulcheria, Ardabur, Aspar ve Yeşiller Partisi’nin önde gelenleriyle birlikte İmparator Theodosius’un hangi politikayı izleyeceğini belirliyorlar!”

Attila bu genç Yunan’ı ateşin ve meşalelerin ışığı altında uzun uzun incelemişti. Konstantinopolis’ten gelen ciddi ve alçakgönüllü adamın öylesine soylu bir görünümü vardı ki, insan onun kafasının genç bir Hun soylusu gibi küçükken bandajlanarak şekillendirildiğini düşünebilirdi. Fakat böyle bir durum söz konusu değildi. Perslere benzeyen büyük gözleri, onun çok çeşitli ırk ve kavimlerin senteziyle meydana gelmiş, çok zeki bir insan olduğunu ispat ediyordu.

“Şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorsunuz!”

“Evet” diye cevap verdi kardeşler bir ağızdan. “Bizi öldürtmen gerekir...”

“İhanet, dünyanın neresinde olursa olsun, affedilmeyen tek suçtur!” dedi Attila. “Hatta bu yıllar önce başkentinizin lüks yaşamında ve güzel kadınların beyaz kolları arasında benliklerini yitiren Uldız Han’ın oğulları için bile geçerli!”

Sonra kollarını arkasında kavuşturarak, iki kardeşin önünde yavaş adımlarla bir ileri bir geri yürümeye başladı.

“O senin kardeşin” dedi neden sonra Scottas’a. “Bu nedenle mi bana onun buraya hadımların gözü ve kulağı olarak gönderildiğini söylemedin?”

“Evet, Attila” dedi Scottas. “Aynen söylediğin gibi.”

“O halde burada Doğu Roma için ne yapması gerekiyorsa, hepsini yapsın... Sen de Scottas, ona kefil olacaksın! Yolunda gitmeyen bir şey sezdiğim anda başını yitireceğini unutma sakın...”

Birlikte sessizce büyük kağan yurduna geri döndüler. Attila ve Scottas, Onegesios’u Hunların yeni kağanlarına takdim ettiler. Scottas’ın maruzatını arz etmesinden sonra, kağanlar onlara ölü kardeşleri Muncuk’un oğlu Attila’nın yanında kalma izni verdiler...

Soyluların, önderlerin ve diğer misafirlerin pek çoğunun gitmesinden sonra, Onegesios yeni kağanlarla birlikte yapılan son akşam kutlamalarının birine çok özel bir belge getirdi. Attila, bardakların pek çok kez doldurulup boşalmasından önce, onun söz almasını sağladı.

Eski imparatorluk elçisinin elindeki belgeyi okumasına izin verildiği zaman, güneş henüz batmamıştı. “Bu talimatname, Konstantinopolis’in *Theodosios Duvarı*’nda bir ev veya arsa sahibi olan kimselere hitaben kaleme alınmıştır” diye okumaya başladı Onegesios Hunların önderlerine yaltaklanma veya benzeri bir çaba içine girmeden.

Attila, bu genç adamın elindeki nameyi büyük bir güvenle okumasını hayranlıkla izliyordu. “Savaştan geri dönen veya savaşa giden sadık ve değerli askerlerimiz, bundan böyle imparatorluk başkentinin yeni surlarının kulelerinin zemin katlarında bulunan mekânları barınmak amacıyla kullanabilirler. Mülk sahiplerinin kamuya açık binaların kullanımı konusundaki muafiyetin kaldırıldığını bilmeleri gerekmektedir.”

“İçinizde bunun ne anlama geldiğini bilen biri var mı?” diye sordu bu namenin neden önemli

olması gerektiğini anlayamayan Büyük Kağan Ruga.

“Evet, ben biliyorum” diye cevap verdi Attila. “Konstantinopolis’teki her ev sahibi vatandaş, konutunun üçte birlik kısmını askerlerin ikâmetine ayırmak zorundadır. Bu sayede imparatorluk sarayı hem kışla yapmaktan, hem askerlerin barınma masraflarından kurtuluyor. Bugüne kadar bu yasa sadece bir istisna yapıldı... Bundan tam dokuz yıl önce...”

“Depremden sonra” dedi Aybars.

“Evet” diye onayladı onu Onegesios, “depremden hemen sonra yapımına başlanan büyük duvar için arazileri kamulaştırılan toprak sahipleri, bir kereye mahsus olmak üzere zorunlu ikâmet yasasından muaf tutuldular. Kulelerin üst katları askeri amaçlar için ayrıldı; alt katları ise arazi sahiplerinin tasarrufuna bırakıldı.”

“Birilerinin herhangi bir yerdeki araziyi, toprağı, ormanı veya tarlayı nasıl olup da kendi özel mülkü ilan edebileceğini bir türlü anlayamıyorum!” diye içini çekti Ruga.

“Fakat, savaşların pek çoğunun en önemli nedeni de bu durumun ta kendisi!” dedi Attila. Onegesios’un bıyık altından gülümsediğı gözünden kaçmamıştı.

“Güneş, ay ve yıldızların da Roma’ya ait olduğunu iddia etmedikleri sürece, bu bizi pek etkilememeli” dedi şaman. Bu sözler aynı zamanda kulağa bir uyarı gibi geliyordu.

“Bulutları, rüzgârı ve gökyüzünü sahiplenecek bir güç asla var olamayacak!” dedi Attila.

“Hristiyanlar dışında” dedi Onegesios yavaşça. Söylediklerini sadece Attila ve Aybars duymuştu.

“O halde bir daha!” diye bağırdı Doğu Kağanı Oktar şarap çanağından kocaman bir yudum aldıktan sonra. “Kaldırılan bu muafiyet neymiş? Bunun bizimle ne ilgisi var?”

“Bizim böyle bir şeyi kavramamız oldukça zor” dedi Attila, “fakat şehirliler için askerleri evlerinde barındırmak zorunda kalmalarının ne kadar zor ve ağır bir durum olduğunu anlamalıyız. Şehirlilerin yaşam tarzları bizimkinden çok farklı. Güvenlikleri için sağlam bir duvarın yeterli olduğunu, zaten çok yüksek vergi ödediklerini, bir de boş yere asker beslemelerine gerek olmadığını düşünüyorlar.”

“Fakat bu çok saçma!”

“Elbette çok saçma!” dedi Attila. “Fakat bu tür talimatnameler bizim için gözcülerin, gezginlerin ve tacirlerin getirdiğı haberlerden çok daha önemli ve açıklayıcı.”

“Peki şimdi bu nameden ne gibi sonuçlar çıkarmamız gerekiyor?” diye sordu Ruga Kağan. Amcaları, Muncuk Han’ın ölümünden sonra Attila’ya karşı olan tutumlarını değiştirmişlerdi. Hunların yeni kağanlarının kendileri olacaklarının kesinleştiğı andan itibaren, onu kafasında ve kalbinde çok fazla Roma biti bulunan bir Hun delikanlısı olarak görmekten vazgeçmişlerdi. Tam aksine, ona anlayış ve saygıyla yaklaşıyorlardı.

“Bu talimatnameden, İmparator Theodosios’un muazzam sorunlarla boğuştuğı sonucu çıkıyor” dedi Onegesios. “Aradan geçen zaman zarfında o kadar güçlenip kuvvetlendiniz ki, imparator başkentini koruyabilmek için şehrin zengin sakinlerini öfkelenlendirmeyi göze almak zorunda kalıyor!”

“Yoksa en güçlü ve kudretli kavmin biz olduğumuzdan bir an bile şüphe etmiş miydi?” diye sordu Oktar kahkahalarla gülererek. Boşalan şarap çanağı derhal yeniden doldurulmuştu.

“Artık bundan kesinlikle şüphe duymuyor” diye cevap verdi Onegesios onu yatıştırmak istercesine. “İmparatorun bu yeni talimatnamesi, yöneticilerimizin dilinde başkent Konstantinopolis’in bu andan itibaren sürekli olarak alarm durumunda bulunacağını ifade ediyor!”

“Görüyor musun, Oktar Amca” dedi Attila. “Düşmanın niyetinin ne olduğunu önceden anlamak, oldukça işe yarıyor...”

“Sizi gidi lanet olası Romalılar! Zırvalarınızla canımı sıkacağınıza kafayı çekmeye bakın!”

Uzun süredir yapmadıkları kadar sevgi ve içtenlikle kucaklaştıkları bir gece, Greka kendilerinin de Karpatların kuzeybatısındaki ovaya yerleşip yerleşemeyeceklerini sordu. Attila bu isteğe oldukça şaşırılmıştı, çünkü kendi ailesi de Aşağı Tuna boylarında oturan Doğu Hunların üyesiydi. Bu konuda bir süre çene çaldıktan sonra, Greka, Sava ve Drau civarlarında yaşayan Ostrogot kabilelerine daha yakın olmak istediğini söyledi.

“Yoksa seni terk edeceğimi mi düşünüyorsun?” diye sordu Attila yarı karanlıkta. Yurdun ortasında yanan ateş sönmüştü, yalnızca kuzey yönünde bulunan bir sunağın üzerindeki küçük bir yağ lambası, etrafa cılız ışıklar saçıyordu.

“Hayır, Attila” dedi Greka ve kollarını onun boynuna doladı. “Fakat her geçen yıl beni daha fazla yalnız bırakacaksın. Çıktığın seferlerde o kadar çok kadınla birlikte olacaksın ki, senin için artık eskisi kadar önemli olmayacağım. Zaten herkes senden benim sana verebileceğimden fazla sayıda erkek evlat bekliyor...”

Attila itiraz etmeye hazırlanırken Greka hızla onun yanına kaydı ve dudaklarını uzun uzun öptü. Attila yumuşayarak gülümsedi. Uzun süre birbirlerini okşadılar, sonra da mutlu bir şekilde uyuyakaldılar.

Sonraki günlerde Attila söz söylemeye yetkili olan herkesle uzun uzun konuştu. Bir fikir birliğine varmaları uzun sürmedi. Yaz mevsiminin kendisini iyice hissettirmeye başladığı ve dağlardan gelen nehirlerin suyunun azaldığı günlerde, Ruga Kağan’ın önderliğindeki uzun bir kabile, Karaton Kağan’ın eski ordugâhının bulunduğu yere doğru yola koyuldu. Hunların yaşlıları, Attila ve adamları da dahil olmak üzere, Muncuk Kağan’ın tüm ailesinin Karpatların doğusundaki Oktar Kağan’ın yanında kalmasını tavsiye etmişlerdi. Hâlâ Doğu Roma’nın Orta Tuna bölgelerinden çok daha zengin ve çekici olduğu kanaatindeydiler...

Ruga Kağan’ın önderliği altında yola çıkan Hunlar, Demir Kapı civarındaki Tuna geçidine ulaştıkları zaman bile, dört bir yandan onlara doğru gelmekte olan tacirleri, seyyahları ve çeşitli heyetleri kabul ediyorlardı. Konstantinopolis tarafından gönderilen gözcüler, başlangıçta bunun Doğu Roma İmparatorluğu’nun başkentine yönelmiş bir sefer olduğu görüşündeydiler.

Theodosios II. derhal Sasanîlerle barış anlaşması imzaladı; fakat buna rağmen Tuna’nın güneyindeki bölgelerini Hunlara karşı koruyabilecek güçte değildi. Genç karısı Eudoxia adını verdikleri bir kız çocuğu doğurunca eskisinden de yumuşak karakterli ve barışsever bir imparatora dönüşmüştü.

Fakat Hunların kervanı bu kez Doğu Roma için bir tehlike teşkil etmiyordu. İmparatorluğun sınır bölgelerinden geçen güney yolundan uzak durmaya özen gösteriyorlardı, çünkü buraları korunaklı limanlar ve çok sayıda savaş gemisiyle doluydu. Edindikleri bilgiler doğruysa, geçen on yıl boyunca Doğu Romalılar nehirlerde kullanılabilen hafif savaş gemisi olarak yüzden fazla *naves lusoriae*, haberleşme gemisi olarak *on naves agrigienses* ve nöbet gemisi olarak dört *naves ludicuariae* inşa etmişlerdi.

Ruga’nın Hunları, tehlikelerden uzak durarak dik Tuna vadisinden dolaşmaya karar verdiler. Nehrin iki yanından neredeyse dimdik bir duvar gibi göğe yükselen kayaların arasında, yüzyıllar boyunca devam eden hareketlilik sonucu insanlar, atlar ve hafif arabalar için taşlarla kaplı bir patika oluşmuştu. Fakat her ilkbahar ve sonbahar taşkınında bu patikanın yanındaki tahta korkuluk yükselen sular tarafından yerinden sökülüp alınıyor ve kayalara vurulup parçalanıyordu. Bu azgın sular karşısında vakitlerinin neredeyse tümünü nehrin kıyılarına taş yollar ve korkuluklar inşa etmekle harcayan Roma lejyonierleri bile kuşaklar boyunca çaresiz kalmıştı...

Hunlar eski Trajan köprüsünün kalıntılarını geride bıraktılar. Köprünün yüz elli görkemli ayağının sadece yirmi tanesi sağlam kalmıştı. Attila'nın Roma'daki Trajan Sütunu üzerinde resimlerini gördüğü tahta konstrüksiyondan geriye en ufak bir iz bile kalmamıştı. Geçen yüz ve on yıllar boyunca sürekli olarak köprünün üzerine geçici tahta kaplamalar konulduğu biliniyordu. Fakat bu yıl sağlam ayakların arasında en incesinden bir halat bile göze çarpmıyordu.

Kısa bir süre sonra Hunlar küçük bir nehri izleyerek kuzeye döndüler ve Karpatların giderek içlerine ilerlemeye başladılar. Büyük Kağan Ruga'nın erzak, ganimet, kadın ve çocuklarla yüklü büyük kafilesi, daha kuzeydeki yolları kullanarak birkaç hafta gecikmeyle de olsa, çoktan terk edilmiş Roma eyaleti *Dacia*'ya ulaşabilirdi. Fakat Hunlar Tibisia Nehri'nin kaynağına doğru tırmanmak zorunda kaldıkları küçük bir yokuş haricinde, nispeten çok daha rahat bir yolda ilerliyorlardı. Bu nehri dağların arasından yaklaşık bir hafta boyunca takip ettiler. Bu arada kaç kez nehrin öteki kıyısına geçmek zorunda kaldıklarını, Hunların ve yardımcı kavimlerin kaç kez geçici köprüler inşa ettiğini, kaç araba tekerleğinin kırıldığını hiç kimse söyleyemezdi. Fakat bir zamanlar İmparator Trajan zamanında kanlı savaşlar sonucu fethedilen Dada dağlarından, bir tek Romalı gözcü tarafından fark edilmeden Pannonia ovasına inmeyi başardılar...

Buna karşın imparatorluğun batı yarısı, tüm sınır boylarına kadar şiddetli aile kavgalarıyla çalkalanıyordu. Ruga'nın Hunları, Pannonia ovasına geldikleri zaman soydaşlarının kendilerine anlattıkları şeyleri büyük bir şaşkınlık ve hayret içinde dinliyorlardı. Yurtlarını güneydeki Tuna'ya doğru kıvrılan *Tibisia* ile aynı şekilde güneye doğru akan Tisia nehirleri arasında kurmuş ve seyrek ormanlarla kaplı geniş düzlükler üzerinde sevinç naraları eşliğinde ilk akınlarına başlamışlardı.

Hava hâlâ akşamları yurtlarının önündeki ateşin başında oturmalarına, büyük kazanlarını fokurdattıklarına, bu arada dünyada ne gibi gelişmeler olduğunu ve en iyi ganimetin nerede bulunduğunu tartışmalarına izin verecek kadar sıcak ve kuruydu.

Söylendiğine göre Ravenna'daki tavuksever imparator kendisi ve eğilimleri üzerindeki kontrolünü iyiden iyiye kaybetmişti. İki defa dul kalmış kız kardeşini herkesin gözü önünde kucaklayarak dudaklarından uzun uzun öpmekten bile çekinmiyordu, ta ki kadın haykırarak kendisini onun kollarından kurtarıncaya dek. Bu davranış ise imparatoru iyiden iyiye tahrik ediyordu. En iyi generalinin iki kızıyla evlenen, fakat onlara elini bile sürmeyen imparator, kız kardeşinin peşinden azgın bir orman cini gibi koşturup duruyordu. Hatta yine denilene göre geceleri ona tecavüz bile ediyordu...

İmparatorluğun bu karmaşa ortamından yararlanmak isteyen Attila, sadık adamlarından oluşan kuvvetlerini hızla güçlü akıncı birliklerine dönüştürmeye başladı. Bulabildiği en iyi savaşçıları yanına alıyor ve onlara ganimetten pay filan istemediğini, sadece kendi istekleri ve alicenaplıklarıyla hediye edecekleri birkaç parçayla yetineceğini söylüyordu.

Doğunun soğuşundan kaçıp batıya geldikleri yüzyıllardan bu yana, Hunlar asla mutlak bir hükümdara sahip olmamışlardı. Batıda yaşayan kavim ve halklarla onları birbirinden ayıran en belirgin özellik buydu. Roma lejyonierleri, yardımcı ve bağımlı kavimlerin askerleri, her şeyden önce imparatorluğun şan ve şerefi için savaşıyor, hatta gerekirse gözlerini kırpmadan ölüyorlardı. İmparatorluk ise gerçekte sadece imparator ve onun saray maiyetinden değil, yukarıdan aşağı doğru giderek daha hırslı ve açgözlü bir şekilde her şeye uzanan binlerce ve binlerce elden oluşan dev bir piramide benziyordu.

Cermen silah arkadaşlarıyla beraber imparatorluğun şan ve şerefi için yaptıkları kanlı bir savaştan sonra yaralarından oluk gibi kan akmasına rağmen çantalarından küçük oraklar çıkartan, savaş alanının kenarına gidip büyük acılar içinde birkaç başak biçen, taneleri el değirmenlerinde öğüterek un haline getiren, sonra hazırladıkları hamuru kızgın taşlar üzerinde pişiren ve bu ekmeği

sıcak sıcak mideye indirdikten hemen sonra bitkinlikten oldukları yere yığılan lejyonerler hakkında anlatılan inanılmaz hikâyeleri hangi Hun bilmezdi ki?

Hunların bu gibi durumlar üzerine kafa yormalarına asla gerek yoktu. Onlarda her savaşçı, her birlik ve her bölük, bileğinin hakkıyla ele geçirdiği altınlara ve paralara çok doğal bir şekilde sahip oluyordu. Atlarının üzerindeki hızlı okçuların ele geçirdikleri ganimet gerek diğer savaşçılarla, gerekse seferi planlayan yaşlılarla, şamanlarla, silahları hazırlayan demircilerle, araba yapımcılarıyla, kadınlarla, hatta yardımcı kavimlerle paylaşılıyordu. Tutsaklar ve köleler bile zafere yaptıkları katkı oranında pay alıyorlardı.

Bu paylaşım onlar için çok doğaldı, çünkü soğğun hüküm sürdüğü korkunç açlık ve kıtlık yıllarında bozkırlardan topladıkları tohumları ve kökleri, böğürtlenleri, avladıkları birkaç hayvanı ve sıcak çorbayı da hayatta kalmak için birbirleriyle paylaşmışlardı.

Kıtlığın olmadığı, sürülerin semiz hayvanlarla dolup taşıdığı, silahların sadece talimlerdeki beceriksiz hareketler sonucu kana bulandığı yıllarda ise hepsi daha mutlu ve güleç yüzlü oluyordu...

Bütün yıl boyunca imparatorlukta olup bitenler hakkında çeşitli haberler almaya devam ediyorlardı. Bu haberlerin büyük bir kısmı o kadar saçma ve inanılmazdı ki, Hunlar onların üzerine kafa yormaya gerek duymuyorlardı. Tacirler, seyyahlar, hatta kendi gözcüleri bile aynı konu hakkında birbirinden son derece farklı şeyler anlatıyorlardı.

Ertesi yıl boyunca da Hunların her iki kağanı önemli bir faaliyette bulunmaktan kaçındılar. Savaşçıların onları sıkıştırmalarına rağmen, kağanlar ilk olarak kavimlerinin mümkün olduğu kadar fazla boyu, obası ve ailesiyle ilişki kurmaya ve anlaşmaya çalışıyorlardı. Özellikle Ruga Kağan, hâlâ nispeten özgür ve bağımsız olarak oradan oraya dolaşan grupları Attila, Scottas ve Onegesios'un yardımıyla bir bayrak altında toplamaya gayret ediyordu.

Scottas da Attila'nın bir nevi başvuru kaynağı ve mantık öğretmeni olabilmek için elinden geleni yapıyordu. Hun savaşçılarından neredeyse hiçbiri onun kendi halkının büyük devlet adamları ve hatipleri üzerine söylediklerini anlayamıyordu. Onun farklı yıl, ay ve gün hesap yöntemlerini heyecanla birbirleriyle karşılaştırması Hunları kahkahayla güldürüyordu. Bu değerlendirmelerin sonucu ise kulağa daha ziyade Hristiyanların ve Aryanların kullandığı cinsten geliyordu.

Attila ise Scottas'ın bu yeni zaman değerlendirmesini *Imperium Romanum*'un kafa karıştırıcı uygulamalarından çok daha pratik ve akla yakın buluyordu.

"Roma'daki meydanlara yerleştirilmiş olan takvim taşlarına zaten asla alışmamıştım" demişti, Scottas ve Greka'yla beraber bir akşam yurdunun önündeki ateşin başında otururken. Her zaman yaptığı gibi sağ bacağını kötü cinlerin açık kapıdan içeri girmesini önlemek için tahta eşiğin üzerine uzatmıştı.

"Neden?" diye sordu Greka gülerek, "oysa *Kalenden*, *İden* ve *Nonen*'leri anlamak hiç de zor değil... Bunlar sadece belli gün gruplarına ve haftalarına verilen isimler..."

"Evet, fakat bazen önden arkaya, bazen de arkadan öne sayılmaları gerekiyor..."

"Peki bunda sorun olan nedir?" diye sordu Scottas. "Siz de zamanın akışını tıpkı ilk Romalılar gibi ayın dönümüne göre hesaplıyorsunuz!"

"Aynı zamanda günlerin uzunluklarına ve hayvanlarımızın en uzun gebelik süresine göre de" diye karşılık verdi Attila.

"Bunu daha önce hiç duymamıştım" diye şaşkınlığını belirtti Scottas.

"Ellerini yukarı kaldır" dedi Greka ve güldü. "Kaç parmak görüyorsun?"

"Kaç olacak... On tane, değil mi?"

"Tamam... İki elinde toplam on parmak var! Artık Hunların hayvan yetiştirme bilмесesini çözdün

demektir! Parmak sayısını bacakların ve hayvanların sayısı ile çarparsan, o kadar...”

“Bu bir bilmece değil, aksine bir sayı oyunu” diye düzeltti Attila. Greka gülerek onun koluna vurdu ve Hunların meşhur tekerlemesini söylemeye başladı:

*“Hayvan yetiştiren bir adamın iki eli,
Dört ayaklı bir hayvan için şöyle der:
Üç rakamında benden bir domuz alacaksın,
Bir koyunun dört rakamına ihtiyacı var,
Altı rakamı bir dana demektir,
On rakamı ise küçük bir tay!”*

Yaz mevsimi birçok buluşmayla ve eski imtiyazlarını korumak isteyen dik kafalı yaşlı savaşçılara karşı yapılan bir dizi küçük eylemle geçti. Yaşlılardan biri Ruga’nın en yakın arkadaşı olan Eskam’dı. Bu adamın babası, savaşlarda gösterdiği cesaret ve yararlık yüzünden Büyük Kağan Balamir tarafından “güneşli bir gün kadar büyük” bir toprak parçasıyla ödüllendirilmişti.

Bu ödülün asla bir parşömenle belgelendirilmemiş olmasına rağmen, Aşağı Tuna Hunlarının tümü Balamir Kağan’ın sözüne saygı gösteriyordu. Bu nedenle Eskam’ın toprak sahibi olan tek Hun olduğu kabul ediliyordu; hatta arazisi bazı zengin Roma senatörlerinin çiftliklerinden bile daha geniş bir alanı kaplıyordu.

“Kimse senin mera hakkına karşı çıkmıyor” demişti Büyük Kağan. “Fakat bundan böyle Oktar’ın ve benim senden savaşçı ve sığır talep edebileceğimizi de anlamam gerekiyor.”

“Benim hiçbir seferden kaçmadığımı sen de biliyorsun.”

“Doğru” dedi Ruga Kağan. “Çünkü sen de ganimet peşinde koşuyordun. Fakat bundan sonra muhtemelen başka sebeplerden dolayı da silaha sarılacağız. Sana ve kavmimizin diğer soylularına söylemek istediğim şey, bundan böyle tek tek küçük çıkar grupları olarak değil, ancak birlik halinde varlığımızı sürdürmeyi başaracağımızdır.”

“O halde eski yaşam tarzımızı büyük ölçüde terk edip yurdunu yazıcılar ve imparatorluk sarayında olduğu gibi yönetici memurlarla doldurmak zorundasın!” dedi Eskam.

“Biz birer şaman olabiliriz, Eskam” dedi Aybars, “fakat hayal dansçıları değiliz!”

“Çok haklısın!” dedi Hunların yeni Büyük Kağan’ı. Aybars’ın şamanların başı olmasına rağmen, önderlerin pek çoğunun küçük törenleri, dansları ve büyüleri kendi başlarına gerçekleştirme hakları vardı. Eskam ise Aybars’ın yokluğunda bile iyileştirme ve büyü törenleri düzenleme hakkına sahip olan az sayıda soyludan biriydi...

Ruga’nın son derece doğal bir tavırla söylediği bu değişikliklerin gerçekte ne kadar köklü olduklarını o anda orada bulunanların pek azı kavrayabilmişti. Büyük Kağan’ın *Imperium Romanum*’un hangi sınırında hangi boyun bulunduğunu, hangi hanın atlı savaşçılarıyla hangi yabancı gücün hizmetinde bulunduğunu, diğer Hun boylarının ne yaptıklarını öğrenme isteği de bu köklü değişikliklerin bir parçasıydı.

“Biz artık vahşi birer atlı değiliz!” demişti Ruga bir akşam önce Attila ve Aybars’a. “Roma’nın her iki yakasına da dilediğimiz anda dilediğimiz gibi saldırabiliriz – fakat bazı güç ve arazi sahipleri, bu bölgede onlardan başka bir kudretin de bulunduğunu bir türlü anlamak veya kabul etmek istemiyor!”

“Ne... ne demek istiyorsun?” diye sordu Eskam rahatsız bir sesle. Ruga önce ona, sonra da Attila’ya baktı.

“Bize uzun zamandır oldukça mantıklı görünen iki şeyi pekâlâ birbirleriyle bağdaştırabiliriz...”

Attila elinde olmadan irkildi. Kağanın ne söylemek istediğini diğerlerinden çok daha çabuk kavramıştı. Yüzünde dehşet dolu bir ifadeyle Ruga'ya baktı, fakat kağan sadece dolgun dudaklarını şapırdatmakla yetindi.

“Sen zengin birisin, Eskam” dedi Ruga. “Ben de kudret sahibiyim! Senin güzel kızların, benim de dik kafalı bir yeğenim var! Söyle bakalım, bu işi nasıl yapacağız?”

Ne Eskam'ın, ne de Attila'nın itiraz etme şansları yoktu. Kara Hunların Büyük Kağan'ı bir evlilik yapılmasını emretmişti ve yapılacak en akıllı iş, bu emre uymaktı.

“Oğullar!” istiyorum dedi Ruga, Attila'ya dönerek. “Oğullar görmek istiyorum, beni anlıyor musun? Senin onlarla ilgilenmene gerek yok! Birkaç oğlanın babası ol, geri kalanını da bana bırak!”

Düğün töreni eylül ayının sonlarına doğru yapıldı. Greka, Attila ve onun için seçilmiş siyah saçlı, güçlü kuvvetli gelin dışındaki herkes büyük bir şamatayla eğleniyordu. Büyük Kağan Ruga, Tisza kıyısındaki ordugâhında kutlanan düğünü bizzat kendisi yönetiyordu. Binlerce Hun, Gepid ve Got yiyor, içiyor ve yeni çifte övgüler yağıdırıyordu.

Hatta Konstantinopolis'ten bile küçük bir heyet gelmiş ve gelinin çeyizi için altın kaplar ve ipek kumaşlar, kağanın yeğeni için ise kabzasının ucunda büyük bir yakut parlayan değerli bir kama getirmişlerdi. Attila, Onegesios ve Scottas'ın Doğu Roma elçileriyle sık sık bir araya gelerek sohbet ettiğini görüyordu. Onun yerinde başka kim olsa bu durumdan kuşkulanırdı. Fakat Attila böyle bir şeye gerek görmemişti, çünkü iki kardeş sonradan onun yanına gelmiş ve Galla Placidia'nın Ravenna'dan kaçtığını anlatmışlardı...

Attila Tisza kıyısında kaldı. Kışın yeni başladığı bu mevsimde ovanın iklimi hâlâ yaşamaya uygun ve kuruydu. Erkeklerin ve kadınların kar ve don beklememelerine rağmen, Aybars kışın geç geleceği, fakat oldukça sert geçeceği kehanetinde bulunmuştu. Attila zamanı iyi değerlendiriyordu. Adamlarıyla birlikte sık sık günler boyu süren keşif gezileri yapıyordu. Kurduğu ilk akıncı birliğindeki savaşçılar, oklarıyla uçan bir kuşu bile vuracak yetenekteydiler.

Attila bu keşif gezileri ve çifte evliliğinin sorumluluklarıyla o kadar meşguldü ki, yılın sonuna doğru ordugâha Ravenna'dan bir heyet geldiğini fark edemedi. Bunu duyduğu zaman bile fazla ilgi göstermedi. Ravenna'dan gelen sorguçlu miğferlerle ve Galya parfümü kokan kibar senatörlerle çene çalmaya hiç istekli değildi.

“Ravenna heyetiyle yapılan görüşmelere mutlaka katılman gerekiyor!” dedi Scottas onu nihayet bulduğu zaman. Attila, Ruga Kağan'ın seçkin muhafız birliğinden bir düzine genç savaşçıyla yaptığı uzun bir keşif gezisinden yeni dönmüştü.

“Neden?” diye sordu isteksiz bir şekilde. Hızlı, fakat pek az soluyan atlarının üzerindeki diğerleri gibi, o da ter içinde kalmıştı. “Tüm zamanların en iyi akıncı birliğini ilk kavgalarına hazırlıyorum! Buna bir an bile ara veremem!”

“Anlasana, Attila!” dedi Scottas dudaklarında garip bir gülümsemeyle. “Büyük Kağan Ruga, Romalılarla görüştüğü zaman yanında bulunmanı sadece kibarlık olsun diye istemiyor...”

“Fakat ben orada bulunmayı istemiyorum!” dedi Attila kaba bir sesle. Birkaç saat önce ikinci karısının hamile olduğu haberini almıştı.

“Ya Roma heyetinin başında seni mutlaka görmek isteyen biri varsa?”

“Beni görmek isteyen biri mi?” Attila güldü. “Roma veya Ravenna'dan kim o Hun gencini hatırlar ki? O günlerin üzerinden tam on üç yıl geçti...”

“Bunları ben de biliyorum” dedi Scottas. Dudaklarındaki gülücük giderek genişliyordu. “Bu nedenle üzerine basa basa seni birisinin görmek istediğini söylüyorum ya... daha doğrusu *tekrar görmek istediğini*, Attila!”

“Tekrar görmek istediğini mi? Neden? Bu adamı ben tanıyor muyum?”

“Sanırım” diye güldü Scottas. “Yoksa denizin üzerinde hayatını kurtardığın ve Aquileia meyhanelerinde birlikte kafayı çektiğin adamı görmek istemiyor musun?”

“Ben... yoksa... Aetius burada mı?”

Scottas başını sallayarak dilini şaklattı.

“Ravenna’dan gelen heyete o başkanlık ediyor!”

“İmparatoriçe Galla Placidia’nın geçen yılın başında Ravenna’dan Konstantinopolis’e kaçtığını mutlaka biliyorsunuzdur” diye söze başladı göz kamaştırıcı bir görünümüne sahip olan Aetius. O ve yanındaki yüksek rütbeli adamları, iki gün önce Büyük Kağan’ın sayısız yurttan oluşan ordugâhına ayak basmışlardı. Aetius’un üzerinde bir *comes domesticarum* üniforması vardı. Saray muhafızları komutanı ve mabeyncibaşı mevkiî ona çok yakışmıştı.

Ravenna heyetine hafif silahlı saray muhafızlarından oluşan bir *turma* ile Tuna’nın büyük kıvrımı yakınlarında bulunan Aquincum kalesinden gelen ikinci bir *turma* eşlik ediyordu.

“Uzun zamandır Tuna sınır boylarından üzerimize yağın haber ve söylenti yağmurunun karmaşasından bizi biraz olsun sıyrabilirsen çok iyi olur” dedi Ruga Kağan heyet üyeleriyle yaptığı uzunca bir selamlaşma faslından sonra.

Bu mevsim için oldukça alışılmadık olmasına rağmen Ruga misafirlerini kabul yurdunda değil, az ötedeki geniş bir alanda kabul ediyordu. Büyük Kağan’ın üzerinde bulunduğu bir adam boyundaki tepelik, Romalılarla yapılacak olan görüşmelere katılacak yüz kadar adama geniş, rahat bir yerleşme olanağı tanıyordu. Yirmi bir Romalı ve aynı sayıdaki Hun, büyük ateşin etrafındaki iç çemberi teşkil ediyordu. Yine aynı şekilde üzerlerinde ağır yeşil örtüler bulunan büyük yemek sinileri de misafirlerin önüne bir çember teşkil edecek şekilde yerleştirilmişti. Görüşmelere katılan davetlilerin geri kalan kısmı da ilk çemberin arkasına aynı şekilde yerleşmişti. Yiyecek ve içecekler yan duvarları açılmış büyük bir yurt ile sadece bir kenarları açık olan dört köşeli iki Roma çadırından getiriliyordu.

Yurtlarda ve çadırlarda bulunan aşçılar ve yamakları, misafirler için zenginlik ve ağız tadı anlamına gelen yemekleri hazırlamak için birbirleriyle yarış halindeydiler. İlk iki saat zarfında Romalılara altın tepsiler üzerinde buharda pişirilmiş ve baharatlarla tatlandırılmış kerevitler, fûme balık, taze keçi yoğurdu, soğanlı et çorbası, tütsülenmiş ayı pastırması ve son Trakya seferinden kalan şarap ikram edilirken, Hunlar da Romalılar için hazırlanan bu leziz yiyecekleri cesaretle, fakat gene de ihtiyatı elden bırakmadan tadıyorlardı.

Böylece Hunlar da Galya şarabını zevkle içtiler, Dalmaçya’nın sarmısaklı eşek sucuğunu tattılar, hatta birkaç zeytin tanesini çiğnediler, fakat Romalı aşçıların getirdiği beyaz ekmeği ve balık sosunu şiddetle reddettiler. Romalılar da aynı şekilde önlerine konulan nar gibi kızarmış et parçalarını yemek istemediler, çünkü Hunların bu etleri atlarının eyerlerinin altında yumuşattıklarını duymuşlardı.

“Şimdi anlat bakalım!” diye bağırdı Ruga Kağan bir kez daha.

“Galla Placidia’nın bundan neredeyse iki yıl önce on dört yaşındaki oğlu Valentian ve beş yaşındaki kızı Honoria’yla birlikte Konstantinopolis’e, üvey kardeşi Arkadios’un oğlu İmparator Theodosios’un yanına sığındığı bir gerçek...” Aetius’un Roma imparatorluk sülalesinin akrabalık ilişkilerini Hunlara açıklamakta gösterdiği özen, Attila’yı oldukça şaşırtmıştı. Hunların, Cermenlerin ve *Imperium Romanum*’un sınırlarında yaşayan diğer kavimlerin, Romalıların hükümdar sülaleleri hakkında iki adım ötelerinde yaşayan kabilelerin hükümdarlarından bile fazla bilgiye sahip olduklarını unutmışa benziyordu.

“Demek onun yeğenini ziyarete gittiğini söylüyorsun!” dedi Ruga Kağan.

“Hayır” diye karşılık verdi Aetius. “Onun kaçtığını ve bunun bir gerçek olduğunu söylüyorum!”

“Batı Roma imparatorunun kız kardeşi, Doğu Roma’ya mı kaçıyor?” diye sordu Ruga bir kez daha. “Böyle bir şey nasıl olabilir?”

Aetius içini çekti. “Honorius uzun zamandan beri hasta bir adamdı” dedi sonra. “Üç yıl önce Augusta ilan ettiği kız kardeşi Galla Placidia’nın kendisine karşı düzenlenen birtakım entrikalara karıştığını iddia etti. Gerçekte ise büyük itibar sahibi kocası Patricius Constantius III.’ün üç yıl önceki ölümünden sonra kız kardeşi ona yük olmaya başlamıştı.”

“Demek ki bu garip kaçışın İmparator Honorius’un ölümüyle bir şekilde ilgisi var” dedi Attila. Aetius ona bakarak gülümsedi ve başını salladı.

“Hayır” dedi sonra. “Honorius son yılın ağustos ayının on beşinci günü koleradan öldü. Bunun Galla Placidia’nın kaçışıyla ilgisi yok.”

Attila’nın yüzünde geniş bir gülümseme belirdi.

“Yüksek bir makama ulaşmışsın, Durustorumlu dostum! Fakat bizi hâlâ Roma ve Ravenna’da sadece aptalların hüküm sürdüğüne inandırmak istiyorsun!”

“Ne demek istediğini anlayamadım!”

Attila gülümsemeye devam ediyordu. Gözlerinin içlerine bakmak suretiyle konuşuyor ve birbirlerini anlıyorlardı. Aradan geçen bunca yıldan sonra bile birbirlerini asla kandıramayacaklarının farkına varmışlardı.

“Ne düşündüğümü sana söyleyeyim” dedi Attila sonunda. “Galla Placidia güzel olmasına güzel, fakat en az aynı derecede tehlikeli bir imparatoriçe. Entrika suçlamasından sonra Roma’dan kaçması, lejyonlar ve hatta senato için bir sinyal olabilirdi.”

“Anlamıyorum” dedi Ruga Kağan alnını kırıştırarak. “Bir sinyal mi? Ne için?”

“Theodosius sülalesini iktidardan indirme zamanının geldiğini bildirmek için” diye cevap verdi Attila. “İmparatorluğun içindeki gelişmelere baksanıza! Doğu Roma giderek güç kazanırken, gerçek Roma yavaş yavaş yok oluyor!”

“Ben bunun tam aksini düşünüyorum!” diye itiraz etti Aetius.

“O halde lafi dolaştırmadan buraya neden geldiğini söyle!”

“Öyleyse iyi dinle” dedi Aetius kendisine tümüyle hakim olarak. “Yirmi üç ekim günü Valentinian III. Selanik’te Doğu Romalı *magister officiorum*’lar tarafından Caesar –yani taht ortağı– ilan edildi ve yeğeninin iki yaşındaki kızı Licinia Eudoxia ile nişanlandı.”

“Böylece Batı Roma pratik olarak Doğu Roma mülkiyetine girdi” dedi Attila.

“Tam aksine!” diye itiraz etti Aetius.

“Bu meseleyi daha sonra açıklığa kavuşturursunuz” diye araya girdi Ruga Kağan. “Anlatacağın başka ne var?”

“O halde bana en son yeniliklerden haberdar olup olmadığınızı söyleyin” dedi Aetius.

“Bizim keskin gözlerimiz ve kulaklarımız var” dedi Attila sırtarak. “Ravenna’da da, şayet bunu kast ediyorsan...”

“Evet, yöntemlerinizin giderek inceldiğini kabul etmek zorundayım” dedi Aetius gülümseyerek. “O halde soylu senatör Johannes’in geçen yılın kasım ayının yirminci gününde Roma imparatoru ilan edildiğini de bilirsiniz...”

“Bir kez daha muzaffer tarafta olduğunu sevinçle idrak ediyoruz” dedi Ruga diplomatça. Attila hayranlıkla başını salladı. Daha önceki Hun hanlarının ve kağanlarının hiçbirisi böylesi incelikleri anlamlı ve gerekli bulmamıştı. Fakat Ruga’nın akıllı bir adam olduğunu çok çabuk anlamıştı. Büyük Kağan, Aybars’ın atalarına dair sahip olduğu çok eski bilgileri, Tuna, Tisza ve Karpatlar arasında

yaşayan boyları etkilemek için kullanmıştı. Sonunda da bu boyların hiçbiri Ruga'ya karşı çıkmaya yeltenmemişti...

“Eski imparator sülalesinin bazı üyeleri, Johannes’in her türlü şiddet yöntemini kullanarak iktidarı ele geçiren bir taht hırsızı olduğu görüşünde...”

Attila onun sözünü kesti: “Gerçekten öyle mi?”

“Bir taht hırsızı mı?” diye sordu Aetius. “Kesinlikle hayır! Aksi takdirde onun tarafında bulunuyor olmazdım. Ayrıca tüm Kuzey İtalya lejyonları ve General Castinus da onun tarafında. Aynı şekilde Galya’da bulunan ordu da.”

“Bu konuda bir şey söylemek istiyorum” dedi Onegesios. Ruga başını sallayarak ona izin verdi. “Bu arada Afrika Eyaleti’ndeki Bonifatius ile aranızda sorunlar bulunduğunu biliyoruz” dedi Hunların arasında Roma’nın içişleri hakkında en fazla bilgiye sahip olan adam. “O Galla Placidia’nın ateşli bir taraftarıdır ve haklarını geri almasında ona mutlaka tüm imkânlarıyla yardım edecektir. Bu nedenle lejyonlarınızın büyük kısmı bu tehditle uğraşmak zorunda kalacak.”

“İşte duyuyorsun” dedi Attila. “Durumunuz hiç de parlak değil.”

“Bir şey daha söyleyebilir miyim?” diye sordu Onegesios. Ruga önce başını sallayarak izin verdi, sonra da elini kaldırarak ona beklemesini işaret etti ve düşünmeye başladı. Ateşin etrafındaki insanların sohbetleri yavaş yavaş sönmeye başladı. Giderek daha fazla sayıda adam ellerindeki şarap çanaklarını ve bıçakları yere bırakıyordu. Ateşin güney tarafında şarkı söyleyen kızlar sustular. Koca meydan birdenbire ölüm sessizliğine bürünmüştü. Attila, ansızın Ruga Kağan’ın konuşmaların akışını neden kestiğini anlayıverdi. Sanki o da Aybars ve Attila gibi şamanların yeteneklerinden bir şeyler almıştı... Küçük bir taşta büyük bir dağ, bir tohumda yaprak ve meyve, bir kelebeğin narin kanat çırpışında bir fırtına görmesini, henüz savaş başlamadan ölümlerin ardından yas tutmasını sağlayan o çok eski içgüdü...

Attila, amcasının ve diğerlerinin kendilerini pek iyi hissetmediklerini görüyordu. Onlar bu tür konuşmalardan hoşlanmıyorlardı. Sadece şamanlar acıların dinedeceği, gözyaşlarının ve yaraların kuruyacağı, sessiz imdat çığlıklarının şarkılara dönüşeceği kadar uzun süre konuşma hakkına sahiptiler.

Ateşin etrafında oturan Hunların tümü eski geleneklere, atların sırtındaki açık ve anlaşılır konuşmalara, yüksek sesli zafer çığlıklarına, önderlerine övgüler yağdırmaya ve düşmanlarına savaş şarkıları söylemeye alışkındılar.

Büyükbabalarının ve babalarının uzun yüzyıllardan sonra İskitlerin torunları, Yunan kolonistleri ve Gotlar tarafından kurulan evlere, duvarlara, ahırlara ve pazarlara rastlamalarının üzerinden henüz iki kuşak bile geçmemişti. Hunların ilk defa gördükleri bu nesneler hakkında herhangi bir fikirleri yoktu. Atalarının Çin şehirleri ve bir zamanlar kendilerine karşı inşa ettikleri büyük duvar hakkında anlattıkları, zihinlerinde kalan uzak bir efsaneden başka bir şey değildi.

Sonra kısa bir müddet zarfında üzerinde resimler bulunan yuvarlak altın paraların hem çok değerli olduğunu, hem de ağır erzaklardan, hayvan sürülerinden, hatta başlangıçta kendilerini çok etkileyen süs eşyalarından çok daha kolay taşınabildiğini öğrenmişlerdi.

Ve şimdi yeni bir değişim daha kendisini gösteriyordu. Görünüşe göre artık masanın üzerine konularak takas edilen altın paralar ve mallar değil, aksine sadece sözlerdi. Bu sözler o küçük metal yuvarlaklardan çok daha yalancıydı ve çok daha büyük bir dikkatle ele alınmaları gerekiyordu...

“Şimdi konuşabilirsin” dedi Ruga Kağan sonsuzluk kadar uzun süren bir aradan sonra.

“Tek bir sorum olacak” dedi Yunan. “Doğu Roma ne yapacak?”

Attila başını kaldırarak ona baktı. Bu adamın büyük bir cesaretle kendisini son derece bilgisiz biri olarak ortaya koyma yeteneğine hayrandı. Aslında orada bulunanların arasında Konstantinopolis

sarayında nelerin tezgâhlendiğini, nelerin tartıldığını ve neye hükmedildiğini en iyi o biliyordu. Singidunum'daki Doğu Roma *magister officiorum*'larına tacirler ve seyyahlara verdiği altınlar karşılığında gizli haber ve mesajlar gönderen ondan başkası değildi. Elbette ki Attila ve Scottas bu mesajlarda yazılı olan her kelimeyi biliyorlardı. Ve bir konuda aralarında anlaşılamadıkları zaman, Konstantinopolis sarayındaki bir kadının nasıl hissedebileceğini öğrenmek için Greka'ya başvuruyorlardı.

“Bugüne kadar sadece tahminler yürütülüyor...” diye kaçamak bir cevap verdi Aetius. Ve o anda Attila Romalının yalan söylediğini anladı. Ravenna'daki yeni Muhafız Alayı Komutanı'nın sadece bir nezaket ziyaretinde bulunmak için gelmiş olması imkânsızdı. Aetius söylediklerinden çok daha fazlasını biliyordu.

Ve daha fazlasına ihtiyacı vardı!

Attila, Ravenna'daki imparatorun danışmanlarıyla birlikte aklından hangi olasılıkları geçirebileceğini düşündü. Nereden yardım ve destek bulabilirdi? Vizigotlardan mı? Almanlar, Burgundlar, yoksa uzaklardaki Franklardan mı? Yoksa Vandallardan mı?

Attila, Aetius'un yeni imparatora her şeyi anlatmış olabileceğini düşündü. Kral Alarich hükümdarlığındaki Vizigotların yanında edindiği tecrübelerden, Hunların yanında rehine olarak geçirdiği bir yıldan, hatta diğer tüm Romalılarından daha iyi tanıdığını düşündüğü han oğlundan...

“Yoksa bize barış önermek için mi buradasın?” diye sordu Ruga Kağan.

“Bana kalırsa Aetius bize barıştan daha fazlasını önerecek” dedi Attila gülerek. “Hatta çok daha fazlasını! Bunun karşılığında da küçük bir ricası olacağı kesin...”

Hristiyanların 425. yılının kış mevsimi Aybars, Attila ve Büyük Kağan Ruga dışındakiler için hiç beklenmedik bir anda bastırdı. Aybars uzun bir süredir ocak ayının soğuk ve sert, şubat ayının ise daha da kötü geçeceğini söylüyordu. Aetius da başka pek çok insan gibi kışın tutsağı olmuştu. Batıya giden yolların hiçbiri açık değildi. Julius Alplerinin doruklarında yaşayanlar bile dağın karlı geçitlerini aşamıyorlardı. Bu durum imparatorluğun kuzeyindeki diğer Alp geçitleri için de geçerliydi. Tek seyahat imkânı doğu eyaletlerinde yapılacak bir seyahat ile Karadeniz'den bir gemiye binerek Konstantinopolis'e gitmekti, fakat Batı Romalılar bunu yapmak istemiyorlardı.

Nehirlerin neredeyse tümü donmuştu. Buz tabakaları birbirleri üzerine öyle karmaşık bir şekilde yığılmıştı ki, arabaların veya atların karşı tarafa geçmeleri imkânsızdı. Buna rağmen Aetius yanında farklı kişilerle bazen günlerce süren seyahatlere çıkıyordu. Hunlar onun Tuna ve diğer nehirler boyunca uzanan Limes kale ve garnizonlarındaki subayları yeni imparatorun tarafına çekmeye çalıştığını biliyorlardı. Bu subayların pek çoğu Aetius'u tanıyordu – ya da en azından babası Gaudentius'u. Buna rağmen Aetius her çıktığı seyahatten daha içine kapanık ve suratı daha asık bir şekilde dönüyordu.

Attila ona pek ender eşlik edebiliyordu. Kış ayları için emrindeki komutanlarla birlikte kapsamlı bir eğitim programı hazırlamıştı: Hunların bir kısmı, Romalılar ve imparatorluğun emrindeki Cermenler gibi sahte saldırı çalışmaları yapacaklardı. Yapacak başka önemli bir iş de olmadığı için, sayıları neredeyse yüz bini bulan atlılar Tuna ile Karpat Dağları kıvrımı arasında uzanan geniş ovada hemen her gün talim yapıyorlardı. Fakat Attila Aetius'un bunu öğrenmesini istemiyordu.

Attila ve Aetius, şubat ayının ortalarında bir kez daha Ruga Kağan'ın özel çadırının önüne oturmuşlardı. Aybars, Eskam, Onegesios ve Scottas da onlarla birlikteydi.

“General Castinus komutasında Afrika'ya gönderdiğiniz Hunların hangi boydan olduklarını hâlâ anlayabilmiş değilim” dedi Büyük Kağan. Gürül gürül yanan ateşin karşısında terlememek için, o da diğerleri gibi üzerindeki kat kat kalın kışlık giysilerin bir kısmını çıkarmıştı. Aetius ve subaylarının birkaçı da göğüs zırhlarını çıkarmışlardı. Üzerlerinde tek renkli, uzun kollu, yün pantolonlu iç elbiseleri ve bellerinde kılıçlarının takılı olduğu kemerleri olduğu halde, yerdeki büyük minderlerin ve halıların üzerine oturmuşlardı.

“Geçen yıl başka bölgelerden yardımcı kuvvetler çağırarak kadar vaktimiz yoktu” dedi Aetius. “Magister Castinus'la birlikte güneye giden Hunlar uzun süredir ordumuzun bir parçası. Britania'da gösterdikleri üstün cesareten sonra, onlara tüm zamanlar için güvenebileceğimizi anladık. Bizim kendi adamlarımızdan bile daha başarılı ve hızlılar.”

“Hızlı olmaları çok normal, çünkü yanlarında lejyonerler gibi el değirmeni ve pişirme taşı benzeri gereksiz ağırlıkları taşımıyorlar” dedi Attila. Diğerleri gibi sıcak şarap değil, Aybars Amca'nın taşınabilir küçük kazanında kaynattığı bitki özlerinden yapılma acımsı bir çayı içiyordu...

“Demek *Imperium Romanum*’un meşru hükümdar sülalesine karşı size yardım etmemizi istiyorsun!” dedi Hunların kağanı birçok gün ve gece süren tartışmalardan sonra. Bu zaman zarfında çok şey söylenip, aslında hiçbir şey söylenmemiştir. “Theodosius’un varislerinin Ravenna’daki asilere isyan etmemeleri için...”

“Bunu sen söylüyorsun” dedi Aetius tereddütlü bir tavırla.

“Sizin o korkunç imparatorluğunuzda beni en çok ne öfkeliyor, biliyor musun? Yalan söylemeyi başaramayan insanların bile durup dinlenmeden yalan söylemeye çalışmaları!”

“Bu konu üzerinde daha önce de tartışmıştık” dedi Aetius. “Fakat ben sana yalan filan söylemiyorum ki! Sana...”

“Bana bir sürü üzeri yazılı parşömen teklif ediyorsun, değil mi?”

“Evet” dedi Aetius sabırla. “Üzerlerinde çeşitli lejyonların, birliklerin, kolorduların ve süvari alaylarının yerlerini tam olarak gösteren yazılar bulunan parşömenler! Ayrıca deniz ve nehir kıyılarındaki savaş limanlarının ve gemilerin konumları da var. Bu parşömene sahip olan bir kimse, imparatorluğun askeri yapısını ve tüm zayıf noktalarını en ince ayrıntısına kadar bilir. Tüm Romalı komutanlar ve emrindeki güçlerle ilgili bilgiler de cabası...”

Aetius, yanındaki subaylardan birinin kendisine uzattığı erguvan renkli yün yumağını aldı. “*Notitia dignitatum*” diyerek ilk parşömeni açtı. “Roma yönetim birimlerinin ve askeri güçlerinin ayrıntılı haritasını hazırlayabilmek için coğrafyacılarımız ve bilginlerimiz neredeyse otuz beş yıldır çalışıyorlar.”

“Söylediklerin kulağa çok hoş geliyor” dedi Büyük Kağan. “Fakat biz seni tanıyoruz, Aetius! Bu çizimlerin tümünün yanlış olmadığını bana kim garanti edebilir?”

Kağanın bakışları Scottas’ı aradı. Bunu fark eden Yunan bilgini ayağa kalktı ve Ruga ona başıyla işaret etti.

“Hristiyanların hesabına göre şu anda hangi yılda bulunuyoruz?” diye sordu Büyük Kağan. “Yani tanrınızın oğlunun doğumunun üzerinden bugüne kadar kaç yıl geçti?”

“Burada herkesin önünde sana kaç yılı...”

“Hangi yıldayız, Scottas!”

“Dört yüz yirmi beş.”

“Peki biz Vizigotlar! senin doğum yerin olan Durustorum’da Tuna üzerinden imparatorluğun sınırlarını aşmaya kaç yılında zorladık, Flavius Aetius?”

“Üç yüz yetmiş beş yılında başlamıştı.”

“Tam elli yıl önce, Aetius! Daha o zamanlar bile *Imperium Romanum* Vizigotları kandırmış ve aldatmıştı! Siz orada bir orduyu mağlup etmediniz, fakat ekmek ve sığınma vaat ettiğiniz koca bir halkı, planlı olarak açlığa ve ölüme terk ettiniz!”

Büyük Kağan yere tükürerek başını salladı.

“Bizi ilk görüşünüzün üzerinden tam elli yıl geçti! Parşömenler üzerinde sahte bir *Imperium Romanum* hazırlayabilmek için yeterince uzun bir süre...”

Aetius derin bir nefes aldı. Bu tür bir suçlamayla karşılaşacağını hiç tahmin etmemişti. Fakat diğer erkekler de gözlerini yere çevirmiş, kendi aralarında kağanın ne kadar haklı olduğunu mırıldanıyorlardı.

“Kabul etmelisin, Aetius!” dedi Attila dostça bir sesle. “Sen bize Limes’teki herhangi bir kalede kaç tane mutfak kazanı bulunduğunu bile söylemezsin!”

“Fakat bana inanmanız gerekiyor!” diye bağırdı Aetius heyecanla. “Bu belgelerdeki tüm veriler resmi ve gerçek! Lejyonlar, atlı birlikler, yaya birlikler, hatta *auxilae*ler üzerine elde bulunan tüm veriler...”

“Şayet söylediklerin doğruysa, sen bir hainsin!” dedi Onegesios gözlerinde buz gibi bir bakışla. Attila, tüm dikkatini bu iki adam arasında geçen sahneye vermişti.

“*Magister Helios*’un officium’undan buraya hangi gizli bilgileri taşıdığını çok iyi biliyorum!” dedi Aetius onu tehdit edencesine.

“Ve oraya hangilerini gönderdiğini” diye tamamladı Büyük Kağan gülerek.

“Konstantinopolis’e asla gizli bilgiler içeren bir mesaj göndermedim!” dedi Onegesios incinmiş bir sesle. “Bir tek gizli kelime bile! Yemin ederim...”

Attila düşünceli bir tavırla Onegesios’a baktı. Evet, diye düşündü, şimdi bile yalan söylemiyor. Kağan yurdunda konuşulanların gizli kalması konusunda hiçbir zaman tek kelime bile edilmiş değildi. O da bu gerçeği en çıplak şekliyle dile getirmişti.

“Dürüstlüğümüzü ispat etmek için size en değerli devlet kitabımızın bu kopyasını vereceğiz” dedi Aetius.

“Neden dürüstlüğünüzü ispat etme ihtiyacı hissediyorsunuz?”

“Çünkü kendimizi tümüyle sizin ellerinize bırakmak mecburiyetindeyiz!”

“Anlamıyorum...” diye homurdandı Ruga.

“Fakat ben anlıyorum!” dedi Onegesios aniden. “Geçen sonbaharda kulağıma gelen bazı söylentilerin gerçek anlamlarını da ancak şimdi kavırıyorum.”

“Hangi söylentiler?” diye sordu Büyük Kağan.

“Savaş!” diye cevap verdi Yunan. “Savaş çıkacak! Doğu ve Batı Roma, Konstantinopolis ile Ravenna arasındaki ilk gerçek savaş!”

“Doğru söylüyor” dedi Aetius sesini yükselterek. “Afrika’daki *comes Bonifatius*, Ardabur ve oğlu Aspar’a karşı yeterince güçlü olmadığımız için, sizden yardım istiyoruz. Hava koşulları elverdiği anda Batı Roma ve İtalya’ya saldıracaklar...”

“Öyle mi?” dedi Attila ve güldü. “Demek senin sakallı Alanlar yeniden sahneye çıktılar! Aslında onların *Mare Hadriaticum*’tan bıkmış olmaları gerekirdi!”

“Onlar Doğu Roma ordusunun ve donanmasının başkomutanları!”

“Ve biz de Johannes’in henüz yeni ele geçirdiği tahtından eski dostları tarafından kovulmasına engel olacağız!” dedi Attila gülümseyerek.

“Altmış bin adama hizmetleri karşılığında çok miktarda altın ve *Notitia dignitatum*’un bu kopyası...”

Büyük Kağan bu durumu kardeşi Aybars, Attila ve diğer kızlarından giderek daha fazla söz etmeye başlayan Eskam’la görüştü. Uzun tartışmalardan sonra Ruga Romalının teklifini kabul etmeye karar verdi. Sonra da Onegesios’a Doğu Roma ile bir anlaşma hazırlamasını söyledi. Bu anlaşma, her yıl düzenli olarak haraç ödediği takdirde, Konstantinopolis’e barış teklif ediyordu.

“Yılda beş yüz kilo altın diyelim” dedi Ruga akşam yemeği esnasında. Onegesios hayır anlamında başını salladı.

“Çok fazla! Theodosios bu parayı asla ödeyemez.”

“Bir barış anlaşması için yılda beş yüz kilo altının fazla olduğunu mu söylüyorsun?” diye sordu Attila. “Biz Roma’da sadece iki gün zarfında bu meblağın iki katını topladık...”

“Batı Roma’yı asla Doğu Roma ile karşılaştırmayın” dedi Onegesios. “Konstantinopolis, Ebedî Şehir kadar açık bir yer değildir. Orada birbirlerine karşı senatörler ve yordakçıları değil, aksine hipodromda atlı arabalarını yarıştıran dört parti mücadele eder. İmparator Yeşiller Partisi tarafından desteklenmektedir. Bu insanlar esasen tembel ve rahatlarına düşkünlüdürler. Tüm çabaları yeni imparatorluklarının keyfini çıkarmaya çalışmaktan ibarettir. Maviler Partisi’nin de oldukça büyük miktarda parası vardır. Fakat onlar Büyük Konstantin tarafından temelleri atılan bu şehrin üzerinde

yükseldiği Eski Yunan geleneklerine saygı duyarlar. İmparatorluk vatandaşı olarak sahip oldukları şan ve şeref, onlar için her şeyden daha önemlidir.”

“Bu ne anlama geliyor?” diye sordu Ruga Kağan.

“Sizin tecrübeli bir hatip gibi düşünmeniz gerektiği anlamına!” diye atıldı Scottas kendisine bir şey sorulmamış olmasına rağmen. ‘Haraç’ dersiniz bu bağımlılık anlamına gelecek, ‘vergi’ dersiniz bu defa da Maviler protesto edecek. Fakat yapılacak anlaşmaya *halklar arasındaki dostluğun tesisi için katkı payı* yazacak olursanız, kimsenin bu parayı ödemeye itiraz edeceğini sanmıyorum..”

“Yine de imparatorluk kasasından kültürel amaçlar için yılda beş yüz kilo altın çıkması çok fazla” dedi Onegesios. “Ben Helios’u uzun süredir tanırım. İmparatora ortada henüz bir savaş yokken böyle bir meblağı kesinlikle ödememesini tavsiye edecektir...”

“O halde anlaşmaya söz konusu rakamın yarısını yazın” dedi Büyük Kağan.

“Bana kalırsa yüz yetmiş beş kilo ile de başlayabiliriz” dedi Attila. “Burada söz konusu olan aslında paranın miktarı değil, aksine İkinci Theodosios’un uzun tartışmalara girmeye gerek kalmadan bizimle barış yapmayı kabul etmesi!”

“En iyi adamlarımız Aetius’la beraber giderken ihtiyacımız olan barış!” dedi Ruga ve başını salladı. “Her şey yolunda giderse elimize kaç tane altın Solido geçecek?”

“Yirmi beş bin iki yüz tane” dedi Onegesios.

“Fena değil” diye sıırıttı Büyük Kağan. “O halde hemen anlaşmaları hazırlayın ve imparatora gönderin.”

“Benim bir önerim daha olacaktı” diye atıldı Attila. Ruga kaşlarını kaldırarak soran gözlerle ona baktı.

“Onlara bu barış anlaşmasının aslında geçen yıldan başladığını da söyleyebiliriz.”

“Geçen yıl boyunca Doğu Roma topraklarına saldırmadığımız için mi?” diye sordu Eskam. Ruga ona baktı ve düşündü. Pek çok çayır üzerinde söz sahibi olan ve gözleri güneşli bir günde eyerinin üzerinde ayağa kalkarak etrafına bakınan bir Hun kadar keskin olan bu adam, her geçen gün onun en değerli danışmanı oluyordu.

“Kulübelerdeki barış için, imparator altın verecek!” diye mırıldandı Scottas. “Aslında bu konuda bir şiir yazmalıyım...”

Büyük Kağan Ruga, bu barış anlaşması metnini özel ulak olarak Konstantinopolis’e götürmesi görevini Attila’ya vermişti. Yolu iyi tanıyan Eskam, kılavuzluk yapmak için onunla birlikte geliyordu. Yanlarında Onegesios tarafından hazırlanmış üç tane mühürlü mektup vardı. Bunların birini yolda onları durdurmaya teşebbüs edebilecek komutan ve lejyonerlere, bir diğerini Yeşiller Partisi’nin önderlerine, diğerini de imparatorun sarayındaki *magister officiorum*’a hitaben yazmıştı.

“İlk iki belgeyi kullanmaya hiç ihtiyaç duymayacaksın” dedi Onegesios onunla vedalaşırken. Sonra atların yanında duran Aetius’a baktı. “Konstantinopolis onun burada olduğunu uzun süredir biliyor.”

“Bunu senden mi öğrendi?”

“Hayır” dedi Onegesios zehirli bir sesle ve Attila’ya baktı. “Öyle olsaydı bunu söylerdim. Fakat Konstantinopolis’in kulakları bu aralar fazlasıyla büyük ve hassas. Ayrıca tüm şehirlerde ve yol kenarlarındaki hanlarda akla hayale gelmeyecek söylentiler dolanıp duruyor. Kış mevsimi yola çıkmamıza izin verdiği zaman, bu söylentiler iyice artacak. Aetius yanında Hunlar olduğu halde veya olmadan yola çıktığı zaman ise her tarafta borular çalınacak!”

“O halde zamanı değerlendirin ve ben burada yokken savaşçıları sefer düzenine sokun” dedi Attila. “Lejyonerlerin batıya doğru hareket etme hazırlığı içinde olduklarını haber aldığım anda bunu size de bildirmeye çalışacağım!”

“Hunlara karşı böyle bir hazırlık yapıldığını hiç sanmıyorum” dedi Onegesios.

“Doğu Roma’nın çok acil olarak barış anlaşmamıza ihtiyacı var” dedi Attila. “Ancak bu anlaşmayı imzaladıktan sonra birliklerini Johannes’e karşı harekete geçirebilirler.”

“O taht hırsızını mağlup etmek için ellerinden geleni yapacaklardır” dedi Onegesios. “Hatta gerektiğinde imparatorluğun doğusu, batısına karşı her şeyini seferber edecektir. Pulcheria ve Eudoxia, tahtın mutlaka Teodosios sülalesine geri dönmesini istiyorlar!”

“Galla Placidia bu işin üstesinden gelecektir!”

“Sakın kimse bu üç kadını hafife almaya kalkmasın! Ne bugün, ne de gelecekte!”

Ertesi günün çok erken bir saatinde en iyi akıncı birliklerinden biri keskin naralar atarak kağanın yurduna doğru at sürmeye başladı. Önderleri dev yapılı, sarışın bir adam olan Edekon’dur. Turkling ırkından gelen bir Ostrogot Skir’i olmasına rağmen, bir Hun ismi taşıyordu. Ruga bu genç Cermen’i birkaç gün önce özel muhafız birliğinin komutanlığına atamıştı.

Edekon ve savaş arzusuyla yanıp tutuşan, yerinde duramayan Skirleri, derhal Tuna kıyısındaki Singidunum’a gitme emrini almışlardı. Oradaki garnizonun en yüksek rütbeli subayını bulacak ve Konstantinopolis’e pek yakında imparatorluk sarayına önemli bir heyetin geleceğini söyleyecek bir atlı birlik göndermesini isteyecekti.

Edekon, Roma yolu üzerinde nerelerde konaklayabileceği konusunda Eskam’dan tavsiyeler aldı. Bunun ötesinde, Tuna ile Altın Boynuz arasındaki tüm hanlarda ve konaklama yerlerinde Attila için en az on tane mümkün olduğunca hızlı, fakat küçük at bulundurulmasını sağlama görevini de üstlendi. Yeni imparatorlarını Konstantinopolis’teki meşru taht sülalesinin saldırılarına karşı korumak için girişecekleri savaş esnasında sırtlarını sağlama alacak bu barış anlaşmasının hazırlıkları için Aetius’un bol bol altın verdiğini sadece pek az kişi biliyordu.

Tüm bu telaşa rağmen, Attila bir gece daha Greka’nın yanında kalmaktan kendini alıkoyamadı. Ertesi sabah oğullarına veda etti. Atının üzerinden baktığı zaman, oğullarının ne kadar büyümüş olduklarını düşündü. Bir yıl sonra İlek kendisinin Ravenna’dan Roma’ya giderken olduğu yaşta olacaktı.

“Annenize iyi bakın!” diye bağırdı. İlek, sekiz yaşındaki küçük Dengizik’i belinden kavrayarak babasının atının eyerine yaklaştırdı. Attila oğlunun yanaklarını okşadı, sonra da Aybars’tan öğrendiği şekilde kuş gibi cıvıladı. Refakatindeki adamlar dillerini şaklattılar, sonra Attila’nın boğazından şiddetli bir savaş çığlığı yükseldi ve topuklarıyla atının karnına vurdu.

Aşağı Tuna’daki Singidunum şehrine ulaşmak için bir güne bile ihtiyaç duymamışlardı. Edekon, görevini harfiyen yerine getirerek, onlar için büyük nehrin kuzey kıyısına atlar ve kayıklar hazırlatmıştı. Güneş batmak üzere olduğu için, karşı kıyıya ertesi gün geçmeye karar verdiler. Ertesi gün ne karşı tarafta, ne de şehrin duvarlarının önünde bir sorunla karşılaştılar. Bulundukları noktadan *Imperium Romanum*’un doğu başkentine tam altı yüz yetmiş mil vardı. Bu yol üzerinde sıradan yolcular, tacirler ve kuryeler için Konstantinopolis’e kadar geceleme imkânı bulunan otuz bir *mansiones* ve atlarını değiştirebilecekleri kırk bir *mutationes* bulunuyordu. Bu rakamlar göz önünde bulundurulduğu takdirde, Tuna’dan Bospros’a ancak otuz günde ulaşılabilirdi. Attila, Büyük Kağan Ruga, Aetius ve her an Ravenna’ya gitmek üzere atlarını eyerleyebilecek altmış bin savaşçı için çok, ama çok uzun bir zaman! Attila ve adamlarının bu yolu on günde aşmaları, daha doğrusu on günlük zaman zarfında Konstantinopolis’e gidip geri dönmeleri gerekiyordu!

Edekon, birliğiyle birlikte güneye doğru bir miktar yol almıştı. Attila ve adamları ise Margus’un Tuna’ya döküldüğü yerden güneye saptılar. Romalıların uzun süre demir, bakır ve altın kaynağı olan Viminacium liman şehrinin yanından geçerek, Roma yolunun vadiden dağlara doğru yükselmesine kadar doludizgin at sürdüler.

Öğlene doğru Edekon'un Hunlarından bir grupla karşılaştılar ve onlardan dinlenmiş atlar aldılar. Dağlara çıkan Roma yolunun yanında at sürmeye devam ederek, tahkimatlı Margus şehrini geride bıraktılar. *Horreum Margi* ya da "Margus Deposu" adı verilen bu şehri başka bir zamanda bir akıncı birliğiyle ele geçirmeleri işten bile değildi.

Burada yan yana imalathaneler sıralanıp gidiyordu. Şehir halkının neredeyse tümünü oluşturan demirciler, bütün gün inanılmaz sayıda yay ve ok, kılıç ve hançer, mızrak ve cirit, zırh ve miğfer, atlar için başlık takımı, dizgin ve çok çeşitli eyer takımları imal ediyorlardı. Bu manzaranın son derece çekici olmasına rağmen, Attila ve adamlarının görünüşe göre ağızlarına kadar dolu olan depo ve ambarları boşaltacak vakitleri yoktu. Böylece Margus üzerindeki yaklaşık yüz elli adım uzunluğundaki köprüyü geçerken, sadece duyduklarını ve gördüklerini hafızlarına yerleştirmekle yetindiler...

Hemen aynı gün dağlar arasından geçen yol üzerinden Naissos şehrinin surlarının önüne kadar geldiler. Roma yolu burada ikiye ayrılıyordu. Yollardan biri Ege Denizi kıyılarındaki Selanik şehrine uzanıyor, diğeri ise doğuya dönerek Konstantinopolis'e gidiyordu.

Yolculuğun bundan sonraki kısmının daha kolay olmasına rağmen, eski Trak şehri Naissos tüm düşmanlara karşı koyabilecek kudrette bir garnizon izlenimi uyandırıyor. Yolun her iki yakasındaki dağlar göğe öylesine dik bir şekilde yükseliyordu ki, sanki doğa burada pek çok kavmin birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışacağını önceden kestirmişti. Şehrin güneyinden akan küçük bir nehir ileride Margus'la birleşiyordu. Hunlar burada da kemerli bir taş köprünün her iki yakasında sonsuz sıralar halinde uzanan kırmızı damlı, basık imalathaneler gördüler.

Edekon ve adamları onları burada bekliyordu. Attila başarılı faaliyetlerinden dolayı onu kutladı. Bir saat kadar birlikte oturdular, sonra da geceyi geçirmek üzere birbirlerinden ayrıldılar.

Sabahın erken saatlerinde tekrar yola çıkmışlardı. Edekon ve adamları geriye dönerken, Attila Roma yolu üzerinde Serdica istikâmetine doğru ilerliyordu. Batı Roma altını, Ravenna'daki yeni imparatorun düşmanlarını bile çok çabuk ikna ediyordu. Naissos ve Konstantinopolis arasındaki hancıların ve at tacirlerinin hiçbiri kendilerine bol para ödeyen bu yabancılara hizmet vermeyi reddetmemişti.

Attila ve adamları büyük bir süratle ilerliyorlardı. Serdica şehrinin arkasında uzanan taş bir yolun üzerinden, geniş bir ovaya çıktılar. Bir dağ eteğinde kurulu bulunan Radices mansiones'inde yol tekrar biraz zorlaşıyordu. Derin bir nehir vadisi, dağın ta içlerine dek uzanıyordu. Roma yolu ise nehri önce güney yakasından takip ediyor, sonra da sık ormanların arasına dalarak, Attila'nın Julius Alplerindeki Kehribar Yolu geçidinden bile daha yüksek olduğunu düşündüğü bir geçide çıkıyordu. Latina mutationes'inde ise ilk tatsız olay meydana geldi.

"İstemiyor!" diye bağırdı doludizgin ahırlara ulaşan Hun savaşçılarından ilki.

"İstemediği nedir?" diye bağırdı Attila öfkeyle. Terden sıırıslıklam kesilmiş atını diğerlerinin yanına sürdü. Hayvanların tüm vücutlarıyla titremelerine rağmen, Hunlar eyerlerinden aşağı inmiyorlardı.

"Elimde hiç at kalmadı" dedi mutationes'in üniformalı yöneticisi.

"Elinde at mı yok, yoksa üzerinde imparatorun resmi bulunan altınlardan mı istemiyorsun?" diye bağırdı Attila sert bir sesle.

"Sizin için... sizin için... at bulundurmam gerektiğini... biliyordum" diye kekeledi ölesiye korkan adam. "Fakat beklediğim atlar... Turres'ten buraya gelmedi... Şu bataklık ormanının arkasındaki yer... dağın aşağısında... orada..."

Adam eliyle aşılması imkânsız gibi görünen bir ormanı işaret ediyordu. Orman o kadar sıkı ki, içinde akan nehir bile göze çarpmıyordu. Attila'nın adamları fazla tereddüt etmeden mutationes'in

etrafını iki kere dolanmışlardı.

“Yerde hiçbir iz yok... Aynı şekilde ahırlardan yola da bir iz uzanmıyor...”

“Ne oldu?” diye sordu Attila kısaca.

“Aetius’un sizin yanınızda olduğu söyleniyor!” dedi adam. Attila onun bu ismi daha önce hiç duymamış olduğundan emindi.

“Bu ne demek oluyor?” diye sordu. “Aetius dediğin o adama ne olmuş?”

“İmparatora giden ulaklar... bize bundan söz ettiler” dedi hâlâ korkudan tir tir titreyen at taciri. Aynı anda Attila büyük bir hata işlemiş olduklarının farkına vardı ve dişlerinin arasından kısa bir ıslık çaldı.

“Devam!” diye bağırdı sonra. Hunlar bir kez olsun arkalarına bakmadan, ileri atıldılar. Doğu Roma İmparatorluğu’nun kuryelerinden daha hızlı davranmaktan başka şansları yoktu. Önlerinde ise çok sayıda geçit ve ova, dağ ve bataklık uzanıyordu; Serdica ve Philippopolis arasındaki azgın Oescus Nehri de cabasıydı.

Fakat her şeye rağmen başarılı oldular. Nehri aştıktan sonra Dakia ile Trakya’yı birbirinden ayıran Succi Geçidi’ne ulaştılar. Görkemli Trajan kapıları ile süslü iki Roma kalesinde kimse onları durdurmaya teşebbüs etmemişti.

“İmparatora giden ulaklar dün buradaydı!” Attila ve adamları hızla ileri atıldılar. Bu ölümcül yarış esnasında gerek kendileri, gerek atları güçlerini son damlasına kadar harcıyorlardı. Mutationes’lerde ödünç aldıkları Roma atlarının kendi atları kadar dayanıklı ve hızlı olmamasına lanetler yağıdırıyorlardı. Adını Büyük İskender’den alan şehirde ve Hadrianopolis’te atlarını değiştirmeyi başardılar, fakat buralarda da sadece büyük Roma atları bulabilmişlerdi.

Atlarının sırtında her gün inanılmaz mesafeler kat etmelerine rağmen, bu onlar için körü körüne yapılan, acı dolu bir yarış değildi. Hun savaşçıları için en büyük tehlikeyi, tanımadıkları bu yabancı atlar teşkil ediyordu. Buna rağmen hâlâ kendi aralarında geride bıraktıkları uzun yol ve özellikleri, manzaranın değişkenliği hakkında sohbet ediyorlardı.

Attila, adamlarının hiçbirinin yolda gördükleri bir tepenin, bir vadinin ya da yumuşak bir eğimle yükselen bir ovanın ismini unutmayacağından emindi. Hunlar, Romalılarından ve Cermenlerden çok daha keskin gözlere sahipti ve çok daha uzaklara bakabiliyorlardı. Bunun dışında sürülmemiş tarlaların zemin renkleri, dar kanyonlardaki kayaların ışıltısı, nallarının veya insanların sesini duyan yaban hayvanlarının kayboldukları yön gibi çok önemsiz görünen ayrıntıları da hafızlarına özenle kaydediyorlardı.

Biraz dinlenmek için atlarını ağır ağır sürdükleri zamanlarda ise Attila adamlara Greka’nın kendisine Gotların en büyük kralı hakkında anlattıklarını anlatıyordu. Hunlar yaşı neredeyse yüzü bulan, fakat bu yaşta bile kasıklarında yanan ateş yüzünden ölen kralın hikâyesini kahkahalarla dinliyorlardı.

“Roma ve Konstantinopolis’teki tarih yazarlarının hiç durmadan yalan söyledikleri doğru değil” dedi Attila. “Fakat elli yıl önce *Imperium Romanum* gibi büyük bir devleti altüst edenin biz Hunlar olduğunu söylemeleri koca bir yalan.”

“Fakat Romalıların tümü biz gelmeden önce rahat ve huzurlu bir yaşam sürdüklerini söylüyor!” dedi Doğan ve Attila’yla beraber Roma sokaklarında dolaşmış olan adamlardan biri. Attila kuru bir sesle güldü.

“Bu saçmalıklara inanmayın!” dedi bir Logades in oğlu. “Babam Cermenlerin beş yüz yıldan beri soğuktan, açlıktan ve Ygdrassil ağacındaki yılandan kaçtıklarını söylüyor...”

“Tıpkı bizim gibi” dedi Attila az önce konuşan adamı doğrulayarak. “Bu bölgedeki kavimlerin huzursuzluğu, bizim ismimizin duyulmasından çok önce başlamıştı! Altı yüz kış önce bile Roma

lejjyonları yüz binlerce Kimber ve Teuton'u öldürmek zorunda kalmıştı.”

“Kimberler ve Teutonlar – Bunlar da Cermen miydi?”

“Açlıktan kaçarak imparatorluk sınırlarına giren ilk Cermenler. Hayatta kalmayı başaranlar, köle veya gladyatör olarak satıldıkları takdirde, kendilerini şanslı addediyorlardı. O zamanlar pek çok soylu önder kılıcının üzerine atlamak suretiyle intihar etmişti. Arabalarını bir duvar şeklinde yan yana getirerek kendilerini savunmaya çalışan üç yüz Cermen kadını, Romalıların un rengi kuyruklarını içlerine almaktansa, kılıçlarının ve hançerlerinin tadına bakmayı tercih ettiler.”

“Ne büyük ziyan!” diye sızlandı adamlardan biri. “Üç yüz Cermen kadını... eyerlerimizin üstüne birer tanesini atmak hiç de fena olmazdı doğrusu!”

“Ben pek aynı kanaatta değilim” dedi Attila. “Cermen kadınları istedikleri zaman son derece savaşçı olabiliyorlar!”

“Amazonlar!” dedi adamlardan biri.

“Evet, onlar da” diye onayladı Attila. Ansızın on beş yıl öncesine ait bir geceyi düşünmeye başlamıştı... Greka'yla başlayan ve ölü bir Sarmat kadınıyla sona eren bir geceyi.

“Dünyanın her yerinde onlarla karşılaştığım anda tüm koruyucu ruhları yardıma çağırdığım kadınlar bulunur” dedi Attila. Sonra bir süre sustu. At nallarının tekdüze sesi kulakları doldurmaya başlarken, tekrar ağzını açtı. “Şimdi size batıya doğru nasıl ilerlediğimizi anlatacağım. İlk olarak Ostrogotların sınır komşusu olan Alanların topraklarından geçtik. Roma'da ve son haftalarda Aetius'tan dinlediklerimin yanında, onlarla yaptığımız savaşlar küçük ve sıradan kavgalara benzer. Fakat onlardan pek çoğunun işini bitirdiğimiz de bir gerçek.”

“Birçok tacir o zamanlar ne bir tutsak, ne de bir köle aldığımızdan büyük bir dehşetle söz ediyor.”

“Çok doğru” dedi Attila. “Mağlup ettiğimiz insanları zincire vurarak yanımızda taşıyacak imkânlara sahip değildik. Öte yandan onları beslemek ve giydirmek zorunda kalacaktık ki... kendimiz bile bunların pek azına sahiptik!”

“Demek Alanların ve diğer mağlupların kölemiz değil, müttefikimiz olmalarının sebebi bu!”

“Evet” dedi Attila. “Ne bizim, ne de onların başka seçeneği yoktu! Ya öleceklerdi ya da yanımızda savaşmayı kabul edeceklerdi!” Bir müddet susarak sözlerinin arzu ettiği etkiyi göstermesini bekledi. Sonra eyerinin üzerinde yavaşça doğruldu ve şöyle dedi: “Onların yardımıyla da hiç beklenmedik bir anda ve büyük bir şiddetle Ermanerich'in bereketli arazilerini işgal ettik...”

“O çok soylu Got kralı, değil mi?”

“Hayır, o çok zavallı Got kralı...” dedi Attila alaycı bir ifadeyle. “Ermanerich denilen bu adamın ‘komşu kavimlerin çok sayıda cesur faaliyeti sonucu etrafa korku saldığı’ söylenmez mi?”

“Evet, doğru...” dedi Attila'nın yanındaki bir adam. Sonra atlarını yeniden hızla sürmeye başladılar. Tuna kıyılarının aksine, önlerinde uzanan geniş ova birkaç günden beri kuru olduğu için, Roma yolunun üzerinden gitmeye gerek görmüyorlardı.

“Bu kralın sonunun nasıl geldiğini de bilmek ister misiniz?” diye sordu Attila. Bir avuç cesur adamla engin topraklarda at sürmenin keyfini çıkarıyordu. Bu uzun yolculuğun zahmetlerine katlanmasının en belli başlı sebebi belki de bundan başka bir şey değildi.

Atlarını oldukça hızlı sürmelerine rağmen, adamlar Attila'nın anlattıklarını can kulağıyla dinliyorlardı.

“Roma'da Ostrogotların egemenlik alanlarını Kral Ermanerich önderliğinde kuzeydeki *Mare Suebicum*'dan Karadeniz'e kadar büyüttükleri söyleniyordu. Otlaklarına girmemizle birlikte bir kısmı arkamızda kaldı, bir kısmı Karadeniz'e inen dağlar ile deniz arasında kalan korunaklı bölgede kaldı, başka bir dalı ise sofı Piskopos Ulfila tarafından yetmiş beş yıl önce Moesia'ya götürüldü. Orada

tarım yaparak huzurlu bir hayat sürmeye başladılar...”

Hunlar atlarını giderek daha hızlı sürmeye başlamışlardı. Attila, sesini diğerlerine duyurabilmek için bağırarak zorunda kalıyordu: “Ermanerich, onuncu kuşaktan bir Amelung kralıydı... bir despot ve tiran... bizim tüm kağanlarımızdan daha kötü...”

“Bunu Romalılar söylüyor, değil mi?” diye bağırdı adamlardan biri.

“Roma’da okuduğum yazılarda ve raporlarda böyle deniliyor” diye karşılık verdi Attila aynı şekilde bağırarak. Toprağın üzerinde neredeyse uçarcasına ilerliyorlardı. Artık konuşabilmenin koşulları ortadan kalkmıştı. Aralarında sessizce anlaşarak atlarının içinde saklı olan gücü son damlasına kadar ortaya çıkarmaya başladılar. Ufukta bir sonraki konaklama yeri belirmişti. Bir öncekinden hayli farklı bir çatısı vardı. Atlılar bu uzaklıktan bir imparatorluğun batı yarısından çıkıp, doğu yarısına girmekte olduklarını anlamışlardı.

Kendi atları olmamalarına rağmen, üzerlerine bindikleri yaratıkların güçlerini son zerresine kadar kullandıklarını biliyor, bundan ötürü de onlara büyük saygı duyuyorlardı.

Attila konaklama yerinin yöneticisiyle birkaç kelime konuştu, dinlenmiş atlar ve erzak karşılığında ona birkaç altın Solido verdi. Sonra bir dakikadan daha kısa bir sürede yeni atların koşum takımlarını ve eyerlerini bağladılar. Dinlenmiş hayvanlar, yeni sahiplerinin topuk darbeleriyle dörtlüğe uçarcasına yol almaya başlamışlardı.

Yaklaşık iki saat boyunca artan ve azalan tempolarla yol almaya devam ettiler. Sonra yolun eğimi öylesine dikleşti ki, adım adım ilerlemekten başka çareleri kalmadı.

“Anlaşılan Ermanerich çok zalim bir Cermen kralıymış” diye kaldığı yerden anlatmaya devam etti Attila. “Sadece en zorba yöntemlerle iktidarda kalmayı başarabilen bir kral. Savaşlarda kullandığı kalkanın üzerinde tam on yedi kavmin kanlı izi vardır... Örneğin Herullar ve Skirler, ayrıca Persler ve Slavlar. Gerçek bunun ta kendisi...”

“Buna rağmen bizim ciddi rakipler olduğumuzu anlayınca karşımıza çıkmaya cesaret edemedi” diye güldü Hunlardan biri. Attila başını salladı.

“Bizi görünce ‘korkunç bir şekilde’ hayatına son verme kararını aldı” dedi içlerinden o âna dek hiç konuşmamış olan biri.

“Törensel intiharı ile bir işaret vermek istiyordu” dedi Attila. “Ermanerich elbette ki Alanlarla yaptığımız ortak saldırıya karşı koymaya çalıştı. Gotlar bu konuda aşağı yukarı şuna benzer bir hikâye anlatırlar: Söylediklerine göre kulağına gelen korkunç söylentiler karşısında çaresiz kalan kral, kendisini öldürmek suretiyle başına gelebilecek her türlü felaketi önceden engellemiş!”

“Oldukça şişirilmiş bir hikâyeye benziyor!” diye bağırdı atlıların en genç olanı.

“Zaten doğru da değil” diye bağırdı Attila gülerek. “Ermanerich zorla hadım edildi ve böylece de iktidarı acı bir şekilde son buldu.”

Hunlar duydukları karşısında büyük bir zevkle kahkahalar atarak gülmeye başladılar.

“Hadım mı edildi? Yumurtalıklarını mı kestiler? Yoksa başka bir yöntem mi kullandılar?” Her kafadan bir ses çıkıyor, herkes aklına gelenleri Attila’ya soruyordu. “Gotların Alarich’ten önceki en büyük kralları hadım edildi demek? Nasıl olur? Bunu kim yaptı?”

“Bunun sebebi çok açık. Ermanerich sadece kavimleri boyunduruğu altına almakla yetinmeyip, müttefiklerinin ve komutanlarının karılarına da göz dikmeye başlamıştı, uzun süre ona kimse karşı çıkamadı. Fakat ne zaman oklarımızı ensesinde hissetmeye başladıysa, o zaman intikam saati de gelip çatmıştı...”

“Bu işte mutlaka şahane bir kadının parmağı vardır!”

“Elbette” diye güldü Attila. “Bu kadının adı Svanhild’di ve küçük Rosomon kavminin o korkunç ve zalim krala gönderdikleri elçinin karısıydı. Hermanerich her ihtiyar keçi gibi daima taze ete

ihtiyaç duyuyordu. Hem de sadece bir kereliğine değil, hemen her gece...”

Genç Hunlar bir kez daha güldüler; hem de yarı hoşnutsuzluktan, yarı anlayış ve beğeniden. Attila bir kez daha tempoyu biraz artırdı. Bu tür hikâyelerle onları oyalamakla kalmayıp, aynı zamanda coşturacağını ve ateşleyeceğini de biliyordu.

“Svanhild’in geceler boyunca ona nasıl katlanabildiğini ancak cinler bilebilir... Kesin olan bir şey var ki, genç kadın onun kollarının arasında merak ettiği hemen her şeyi öğrendi. Gündüzleri de bu bilgileri kardeşlerine ve büyük oranda bize aktararak, ondan intikamını almış oldu!”

“Demek Balamir Kağan o zamanlar Gotları tanıyordu?”

Attila en sevdiği narayı attı. Atlar tekrar doludizgin koşmaya başlamışlardı. Fakat biraz sonra yavaşlamak zorunda kaldılar, çünkü yol keskin bir virajla sağa dönüyor ve dik bir eğimle yukarı çıkıyordu. İçinde bulundukları kanyon o kadar dardı ki, tek sıra halinde atlar için bile tehlikeli olan yassı ve kaygan taşların üzerinde ilerlemek zorunda kalıyorlardı.

“Ermanerich’in zalim hükümdarlığını yıkmak isteyenler sadece Rosomonlar değildi elbette” diye anlatmaya devam etti Attila. “Tek yapmamız gereken, olaya biraz müdahale etmekten ibaretti. Sadece vuran, kıran ve cezalandıran ellerin günün birinde ısırılacağını anlamayan bir hükümdar sülalesinin sonunun ne kadar çabuk geleceğini tahmin bile edemezsiniz!”

“Fakat Gotlara nasıl olsa her halükârda biz saldıracaktık.”

“Doğru” dedi Attila. “Hayvanlarımız için mutlaka yeni otlaklar bulmak zorundaydık. Gotların boyunduruğu altındaki kavimler de bize bu otlakların nerede bulunduğunu söylediler!”

“O halde biz hiç de her zaman söylendiği gibi imparatorluğun sınır boylarında yaşayan kavimlerin üzerine beklenmedik bir anda çullanmadık!”

“Romalılar ve Gotlar bunu böyle anlatmayı tercih ediyorlar. Fakat gerçeği olduğu gibi yazan başka şahitler de yok değil.”

“Bunlar Romalı mı? Yoksa Yunan mı?”

“Ammianus Marcellinus bunlardan biri. Romalı bir subay olan bu adam, her şeyi çok iyi izlemişti. Fakat konumunu korumak için o da gerçekleri çarpıtmak zorunda kaldı, çünkü Romalılar sadece resmi görüşün savunulmasına izin verirler!”

“Bu Cermen kralının hırsı ve şehveti onlara saldırmamıza neden oldu demek?”

“Hayır, nedeni değil, sadece bardağı taşıran son damla” dedi Attila. “Hellas ve Roma yüz yıllardan beri otlakları, madenleri, ormanları ve kavimleri umarsızca sömürdü. Fakat size bir kez daha söylüyorum – biz hiçbir şeyin ne sebebi, ne de sonucuyuz!”

“O halde Kral Ermanerich neden hadım edildi?” diye sordu savaşçıların en genci.

“Bunu bilmeyi çok istiyorsun, değil mi? Pekâlâ, size bunun nedenini söyleyeceğim: Svanhild, Got kralının eski karılarından biri tarafından ihanete uğramıştı. Kadının yaptıkları ortaya çıkınca ceza olsun diye kral sülalesinin ve tüm çanak yalayıcılarının önünde çıırılçıplak soydular, sonra da kollarından ve bacaklarından dört ata bağlayarak, vücudunu paramparça ettiler...”

“Her tarafta aynı şey” diye içini çekti genç savaşçılardan biri. “Atlara ve yaylara her zaman güvenilebilir; fakat işin içine bir kadın girdi mi, krallar bile ne yapacaklarını bilmeden çaresiz kalırlar...”

“Kral da ne demekmiş?” diye gülümsedi Attila. “Ben asla bir Roma imparatorunun erguvan şeritlerle süslü ipek togasının içine girmeyi istemem! Roma saraylarında kadınların ne işler çevirdiğini tasavvur dahi edemezsiniz!”

“Umarım bizde gelecekte de kendi yurtlarında kalmaya devam ederler” diye inledi en genç savaşçı. “Evet, kadınlarla birlikte olmak güzel – fakat her zaman değil!”

“Fakat gerçekte bu hikâye Gotların başkalarını korkutmak için anlattıklarından daha uzun” diye

devam etti Attila. “Svanhild’in kardeşleri onun intikamını aldılar. Bizim saldırımızdan kısa bir süre önce bir grup seçkin Rosomon atlısıyla birlikte Kral Ermanerich’i esir aldılar, tüm diğer komutanların önünde onu çırılçıplak soydular ve önünde sallanan kuyrukla yumurtalıklarını bir çırpıda kestiler.”

“Bu olay Gotların mücadele azmini oldukça kötü bir şekilde etkilemiş olmalı!”

“Hem de nasıl!” diye karşılık verdi Attila. Aklına Büyük Kağan Ruga’nın Aetius’a yönelttiği suçlamalar gelmişti. “Bize karşı savaşmaya cesaret bile edemediler! Ermanerich’in halefi olan Viderich adlı çocuk, Alatheus ve Alan Safrax’la birlikte iki gözü iki çeşme imparatorluktan sığınma hakkı istedi. Neyse, bu kadar hikâye yeter! Kaybettiğimiz zamanı telafi etmeliyiz!”

“Son bir soru daha!”

“Hadi öyleyse!”

“Romalılar Gotlara sığınma hakkı verdiler mi, vermediler mi? Aralarında savaş olduğunu sanıyordum!”

“Gotlar imparatorluk topraklarına girmeyi başardılar” dedi Attila ve atını öyle hızlı sürmeye başladı ki, diğerleri ona yetişmekte oldukça zorlandılar. “Gerisini sonra anlatırım...”

Hunlar geceye kadar sabırla beklediler. Atlarının üzerinde birkaç dakikalığına uykuya dalmadan önce, Attila Han’ın Gotların büyük krallığının nasıl çöktüğünü anlatmaya devam ettiğini duydular.

“Gotların sonu bizim elimizden olmadı” dedi Attila. “Bundan tam elli yıl önce, Hristiyanların zamanına göre üç yüz yetmiş sekiz yılında, tam şu anda bulunduğumuz yerde Roma lejyonlarını korkunç bir yenilgiye uğrattılar!”

Hun atlıları ansızın etraflarındaki dağlara, ağaçlara, ormanlara ve nehirlerle daha saygılı gözlerle bakmaya başlamışlardı.

“Bunu asla unutmayın, savaşçılar!” dedi Attila. “Romalılar ve imparatorları, sadece sıradan birer ölümlü! Galya’dan gelecek yardımcı kuvvetleri beklemek istemediği için İmparator Valens burada tam kırk bin adamını yitirdi... *Imperium Romanum*, açlıktan ölmek üzere olan Vizigotları yalan dolanla kandırmanın ve cesaretlerini hafife almanın bedelini, kırk bin iyi eğitilmiş lejyonerini ve imparatorunu kaybetmekle ödedi! Fakat kazandıkları zafer Vizigotlar açısından da fazla yararlı olmadı.”

“Yoksa ganimet mi elde edemediler?”

“Daha da kötüsü! Aslında onlar ganimet değil, yerleşebilecekleri uygun bir toprak parçası istiyorlardı! İşte bu da bu kavmin trajedisi! Sonunda Büyük Athanarich Karpatlara kaçmak zorunda kaldı. Sonradan maiyetinin kalan kısmıyla birlikte Konstantinopolis’e gitti... hem de mağlup ettiği İmparator Valens’in halefi Birinci Theodosios’a bizzat bağlılığını bildirmek için. Koskoca Got krallığının sonu da... işte böyle gelmiş oldu...”

Bu arada üzerinde bulundukları yolun batıdan gelen *Via Egnatia* ile birleştiği yere gelmişlerdi. Buradan Konstantinopolis’e kadar normalde üç günlük yolları vardı. Fakat Attila zaman kaybetmek istemiyordu. Sadece ve sadece Ruga Kağan’ın çevresindeki hiç kimsenin iyi düşünmemesinden dolayı Doğu Roma İmparatorluğu’nun başkentine giden elçilerden daha hızlı olmak istiyordu...

Bitkin düşen Hunlar yavaş yavaş onun gerisinde kalıyorlardı. Attila, dört yedek atıyla beraber, yalnız başına yıldırım hızıyla ilerlemeye devam ediyordu. Bir süre sonra elinde sadece iki at kaldı. Attila hayvanları eyerlemeyi aklına bile getirmiyordu. Yanında sadece bir yay, içi ok dolu bir sadak, kılıç, kement ve anlaşımlar vardı. Üzerindeki diğer tüm fazlalıkları teker teker aşağı atıyordu. Nasıl olsa arkadan gelenler genç Hun hanının aşağı atıklarını tekrar toplardı. Attila tüm gece boyunca at sürmeye devam etti. Sadece çok kısa anlar için gözlerini kapatarak uyuyor ve atının sabah yıldızına doğru gitmesine izin veriyordu. Sonunda önünde *Haydutlar Vadisi*’ni gördü. Yüzyıllardan bu yana

tacirler ve seyyahlar imparatorluğun yeni başkenti Konstantinopolis'in mağrur duvarlarının kuzey kısmına gitmek üzere burada toplanırlardı.

İmparatorun hadımları ve generalleri riske atılmak istemiyorlardı. Bu Hun hanının şehri içeriden görmesini elbette ki engellemek niyetindeydiler. Attila'nın bundan tam on beş yıl önce Ebedî Şehir'de rehine olarak bulunduğu sırada, Roma'nın başına neler geldiğini henüz unutmuş değillerdi. Öte yandan zenginlik ve haşmet sergileyerek böbürlenmenin kendilerine oldukça pahalıya patlayabileceği bir devirde yaşadıklarının da farkındaydılar.

Fakat bunun için artık çok geç kalınmıştı: Hunlar, Roma imparatoru Konstantin'in şehrindeki yapıların ne büyük boyutlara sahip olduklarını çok iyi biliyorlardı. Attila, Scottas'ın ve başkalarının anlattıklarının sayesinde, şehrin saraylarını, kiliselerini ve hipodromunu kendi gözleriyle görmüş gibi tanıyordu. Meşhur hipodromun içinde bir kez olsun at sürebilmeyi çok istiyordu. Burası altmış bin kişilik seyirci kapasitesiyle koca bir orduyu içine alabilirdi... İmparatorluk locasının sağ tarafında kendilerini *Maviler* olarak adlandıran soylular otururken, *Yeşiller* olarak bilinen diğerleri arenanın sol tarafıyla yetinmek zorundaydılar.

Attila, hızlı atlılardan oluşan dev bir orduyla hipodromdan çıkıp şehre hücum etmenin nasıl olacağını düşünüp gülümsedi... hamamların yanından doğruca senatoya... ya da doğruca imparatorluk sarayının hazine dairesine...

Bugüne dek Ravenna, Roma ve Aquileia'yı görmüştü... Neyin gerçek, neyin abartı olduğunu çok iyi biliyordu ve birkaç yüz kilo altının imparator, devlet ve şehir için ne denli az bir öneme sahip olduğunun da gayet iyi farkındaydı.

Fakat etrafı duvarlarla çevrili büyük saray binalarından miller önce bile Theodosios Duvarı kare biçimli kuleleri ve kırmızı tuğlalarıyla görkemli bir şekilde göğe yükseliyordu. Bu duvar, Hun atlıları için tıpkı Altın Boynuz'un girişine gerilmiş olan ve ne türden olursa olsun tüm gemilerin içeri girmesini engelleyen demir zincir gibi, aşılmaz bir engeldi.

Romalılar, Attila'yı karşılaması için en değerli adamlarını göndermişlerdi. Yanında küçük bir maiyetle surların önünde beliren bu adamın başında altın yaldızlı ve at yeleli bir miğfer, üzerinde bir generalin yolculuk üniforması, göğsünde çok sayıda nişan, omuzlarında da lejyonierlerin dört köşe yazlık pelerini vardı.

Attila tekrar atına bindi. General doğruca yanına gelerek onu selamladı. Son derece farklı yapısal bu iki adam, birbirlerini farklı dünyalara ait iki varlık gibi uzun uzun incelediler.

"*Salve, nobilissimus!*" dedi sonra Attila. Aslında sadece görev başında bulunan senatörlere ve damarlarında imparator kanı taşıyanlara yöneltilen bu selamlama şekli, adamı oldukça şaşırtmıştı.

"Benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Hayır."

"Adım Plinthis. Ostrogot'um, magister militum rütbesine sahibim, dört yüz on dokuz yılından bu yana Doğu Roma İmparatorluğu konsülüym, Aryan Hristiyanım ve senin de tanıdığın Aspar'ın kayınpederiyim..."

Aynı anda Attila bu adamla konuşabileceğini anladı. Fakat muhtemelen geç kalmış olduğunu o da biliyor olmalıydı...

Tuna ve Tisza nehirlerinin doğusunda, neredeyse hiç kimsenin yaşamadığı Pannonia Ovası'nın derinliklerinde, küçük ve koruyucu orman parçalarının arasında toplanmışlardı. Kuzey, doğu ve güney yönlerine dek uzanan kar ve buz kaplı Karpat Dağları, ilkbaharın sonlarına kadar aşılmaz bir engel oluşturuyordu. Bundan dolayı yaptıkları sefer hazırlıklarının birileri tarafından gözetlenmesinden ne Büyük Kağan Ruga, ne de diğer Hun önderleri ciddi bir endişe duyuyorlardı.

Attila geri döndüğü vakit Hunlar, Ostrogotlar, Alanlar ve diğer yardımcı kavimler yürümeye hazırdılar. Buna rağmen Ruga Kağan onu Hunlar arasında şimdiye dek görülmemiş bir şekilde karşılamaktan kaçınmadı. Attila'nın onuruna verilen ve üç gün, üç gece devam eden şölen boyunca, savaşçılar midelerine inanılmaz miktarlarda haşlanmış ve kızartılmış et indirdiler. Meşhur Trakya şarabı ve diğer içkiler ise su gibi akıyordu.

Adamların hepsi Ravenna'ya kadar at sırtında zorlu bir yolculuğun kendilerini beklediğini biliyordu. Bu nedenle pek azı yanlarında karılarını ve çocuklarını da almak istiyordu. Diğerleri ise uzun bir ayrılığın verdiği heyecanla aşk ve şehvet dolu geceler geçirdiler. Attila da savaşçıların oradan ayrılmasından sonra diğerleri gibi kadınların yurtlarına taşınmak isteyen Greka'nın yanına pek çok kez gitti.

Bir daha unutulması mümkün olmayan üç gün ve üç gece! Zafer çılgınlıkları eşliğinde yapılan hücumların, zapt edilen şehirlerin ve taşınamayacak kadar fazla ganimetin hayaliyle geçirilen görkemli bir zaman...

İmparatorluğun batı yarısına yapılacak sefere Büyük Kağan Ruga'nın adamlarından tam kırk bini gönüllü olarak katılmak istemişti. Doğu Kağanı Oktar ise yirmi bin adam yollamıştı. Attila'nın ağabeyleri sefere katılmak istememişlerdi. Greka ise bir kez daha hamileydi. Attila atının üzerinden eğilerek onu son bir kez kucakladı, sonra oğullarına sarıldı ve Ruga Kağan'ın hükümdarı olduğu kavimlerin en seçkin savaşçılarından oluşan akıncı birliğinin başında sol elini yukarı kaldırdı.

Ruga'nın hakimiyet alanı uzun zamandan beri Gotların eski krallıkları, Roma'nın her iki yakası ve Sasanî İmparatorluğu ile kıyaslanacak duruma gelmişti. Hunlar, Yunanların, Romalıların ve Çinlilerin yaptığı gibi dev duvarlar, görkemli şehirler inşa etmemişlerdi. Buna rağmen Kafkaslardan Tuna'ya, soğuk kuzeyden Karadeniz kıyılarına kadar uzanan uçsuz bucaksız toprakların tartışmasız tek hükümdarıydılar.

Attila yavaş yavaş, adım adım harekete geçti. Onun hemen arkasında genç ve yerlerinde duramayacak kadar heyecanlı savaşçılardan oluşan birliklerin önderleri geliyordu. Bu genç savaşçılar, mızraklarının ve ciritlerinin uçlarına bağlı bulundukları boyları ve obaları simgeleyen renkli tuğlar takmışlardı. Ormanın ve bozkırın akla gelen tüm hayvanlarının tahtadan ve kemikten yapılmış, gerçeklerinden neredeyse ayırt edilemeyecek ongunları, ikinci bir ordu teşkil edecek şekilde başlarının üzerinde dalgalanıyordu.

Davul ve boru bölüğü, üç gün ve üç gece boyunca, savaşçıları coşturacak ve ateşleyecek havalar çalıyordu. Bunun sebebi hem Doğu Roma ile yapılan haraç anlaşması, hem de nihayet büyük bir ganimet ele geçirme fırsatının verdiği heyecan ve sabırsızlıktı.

Hunların *Imperium Romanum*'un duvarlarına ilk çarptıkları gün şiddetle geri sekmişlerdi, oysa birkaç hafta öncesine kadar yıkılmaz görünen iki büyük kule şimdi yerle bir olmuştu. İmparatorluğun doğu yarısı bir Hun kağanına vergi ödüyordu, batı yarısı ise imparatoru savunmak için yardım talep ediyordu.

“Saygıdeğer atalarımız bile Çin’de birbirleriyle savaşan altı krallıkla bu kadar güzel bir şekilde oynamamışlardı” diyordu Aybars Amca şarkı söyler gibi büyük bir neşeyle.

“Orada bize karşı bir duvar inşa edilmişti” diye tamamlamıştı Ruga, “burada ise duvarlar önümüzde açılıyor! Hem de her iki imparatorun sarayına doğru...”

“Gerçekten de sadece yere serilecek kırmızı bir halı eksik” demişti Aetius bile gülerek. Genç Romalı, Büyük Kağan Ruga ve kağan sülalesinin baş şamanı Aybars’ın arasında, alçak bir şeref tepesinin üzerinde duruyordu. Tepenin üzerindeki sazlar, çalılar ve ilkbahar otları, Aybars tarafından okunduktan sonra, dikkatle temizlenmişlerdi.

Kağanın ve şamanın her iki yanına, bu sefere katılmayan Logades’ler sıralanmıştı. Attila onların yüzlerinde pişmanlık, hatta hafif bir kıskançlık izleri görüyordu, çünkü bu kadar büyük bir seferin bu kadar tehlikesiz ve güvenli oluşu pek ender rastlanan bir durumdu. Yeni imparatorun Doğu Roma lejyonlarından son derece korkmasına ve kendisini gerek onlara, gerekse de kendi generallerine karşı korumaları için Hun savaşçılarına avuç dolusu altın vermesine karşın, Hunların hiçbirisi Doğu Romalıları ciddi bir tehlike olarak görmüyordu.

Attila savaşçılarına beş at boyu kalıncaya kadar yaklaştı, sonra küçük deri plaklardan ve kuş tüylerinden oluşan zırhının önünü açtı ve önderliği altında savaşa giden adamlara çıplak göğsünü gösterdi. Büyük kalabalık bir anda karıştı. Herkes heyecan ve coşku dolu çılgınlık atıyordu.

Sonra da hızlı ve küçük atlarına binmiş en iyi altmış bin savaşçının seferi başladı. Aslında birliklerin ve grupların yerlerinin önceden belirlenmiş olmasına rağmen, herkes şaman Aybars’ın büyüleriyle bir an önce kutsanmak istediği için, telaşla onun yanına gitmeye çalışıyordu. Sonra ordu yavaş yavaş düzene girdi. Aybars Amca’nın şarkıları atların, çalgıların ve ağlayan kadınların sesleri arasında duyulmaz olmuştu. Üzerine kuş tüylerinden yapılmış elbisesini giymiş ve renkli kurdelelerle süslenmiş olan şaman, dev bir kuşu andırıyordu. Etrafındaki kırmızı, beyaz ve siyah renkli tütsü dumanlarından oluşan bulut ise bir an bile gözden kaybolmuyordu.

Yardımcı kavimdekilerle de dahil olmak üzere savaşçılardan her biri Hun kadın ve kızlarından yeni kopartılmış birer çam dalı alıyordu. Bu dallar onların sağ salim geri dönmelerini sağlayacak birer tılsımdı. Ordunun tümünün harekete geçmesi ve Tisza üzerine kurulmuş olan yüzer köprüleri aşması, neredeyse bütün gün sürmüştü. Savaşçıların arkadan gelen yük eşeklerini, katırlarını ve arabaları beklemek istemedikleri daha ilk andan itibaren belli olmuştu. İmparatorluk şehrine mümkün olduğu kadar çabuk ulaşmak için hızla ilerlemek istiyorlardı.

Attila son adamın geçmesine ve şamanın kutsama törenini sona erdirmesine kadar olduğu yerde bekledi.

“Bol şans!” diye bağırdı nihayet Aybars ve sızlayan kollarını iki yanına düşürdü. Bir düzine kadar yardımcısı onu yakalayarak, daha önceden hazırlanmış olan bir döşeğe yatırdılar. Dengizik de sefere katılmayı çok istiyordu, fakat bu izin sadece on üç yaşındaki İlek’e verilmişti. O da sefer boyunca Got silah ustalarının yanında bulunacaktı. Topraktan alınan demirin ağır darbelerle kılıç haline sokulmadan önce neden eritilmesi gerektiğini öğrenecekti.

Attila önce Büyük Kağan Ruga’ya, sonra danışmanlarına, oğluna ve nihayet Greka’ya son bir kez

gölümsedi. Batı imparatorunun şehrine ulaştığı zaman bir posta güvercini yollayacağına dair ona söz vermişti.

Imperium Romanum'un merkezine yaptığı önceki yolculukların aksine Attila bu kez Tuna'yı geçtikten hemen sonra kuzeye sapılmasını emretti. Güney Pannonia ve Savia bölgeleri eriyen kar sularının sebep olduğu taşkınlardan şiddetle etkilendikleri için, Sava Nehri boyunca uzanan yolu yaz ortalarına kadar kullanmak mümkün olmayacaktı.

Aquincum üzerinden geçen çok iyi durumdaki Roma yolunu Drau Nehri'nin kaynağına kadar takip etmiş, oradan da kuzeybatıya dönmüşlerdi. Bataklığa dönüşmüş çayırarda ilerlemelerinin oldukça güç olmasına rağmen, atlar burada Sava'nın taşkın bölgelerinden daha rahat yol alıyorlardı. Araları oldukça açılmış olan Hun atlılarının bir kolu Poetovio'ya ulaşmıştı bile. Aquincum'dan gelen lejyonerler, ellerinde tanrı Mitra'nın sembolleri olduğu halde, onların üzerine yürümeye hazırlanıyordu. Attila'nın ordusundaki Hun ve Got önderlerinin bir kısmı, Roma ordusunda Hristiyanların ve putperestlerin birlik oluşturmalarına oldukça şaşırmışlardı. Cermenler Aryan-Hristiyan ayinlerini yaparlarken, Romalılar da Poetovio'nun gizli yer altı bodrumlarında acımasız Pers tanrısına tapınıyorlardı. Bu, birkaç yıl öncesine kadar ölümle cezalandırılan bir suçtu...

Kuzeydeki yolların kötü durumu hakkındaki haberler, Konstantinopolis'e kadar ulaşmış olmalıydı. Fakat İmparator Theodosios II.'nin orduları, Ravenna tahtını tekrar kendi sülalesine kazandırmak için yola çıkmıştı bile. Doğu Roma sarayının üç güçlü kadını, kendi oğulları ve kızları arasında paylaştırılacak bir imparatorluğu başkalarına kaptırmaya hiç niyetli değillerdi!

“Geçen haftalar boyunca duyduklarım ve yeni gelen haberler doğruysa, Doğu Roma ordusu iki büyük kol halinde yürüyor olmalı!” dedi Attila hareketlerinin üçüncü akşamında. Bu arada onlar da Kehribar Yolu'na ulaşmışlardı. “Bu kollardan birisi Aspar'ın komutası altında Ege kıyıları boyunca önce Selanik'e, oradan da gizemli *Via Egnatia* üzerinden Makedonya ve Epirus'a yürüyecek. Diğer kol ise Ardabur'un komutası altında gemilere binerek deniz yolunu kullanacak.”

“Bunlar pek iyi haberler değil” dedi Aetius endişeli bir sesle. “Doğu Roma güçlerinin ne kadar kuvvetli ve vurucu olduklarını çok iyi biliyorum!”

“Son yıllarda bunun pek farkına varamadık” diye güldü Attila.

“Galla Placidia'nın Roma ve Ravenna'da da taraftarlarının olduğunu unutma” dedi Aetius. “İdari memurlardan, vergi toplayıcılardan ve Paladinlerden oluşan orduyu çoğu zaman savaş alanında göremezsin ama inan bana, onlar en iyi lejyonlardan daha kuvvetli ve başarılıdırlar! Zaman çok kısa olduğu için onların hepsini değiştirmeyi başaramadık!”

“Bunlar bana göre şeyler değil!” dedi Attila küçümser bir tarzda.

“Ben de sadece yüksek sesle düşünmüştüm” diye içini çekti Romalı. “Memurlardan, öğretmenlerden ve çanak yalayıcılardan oluşan bu silahsız ordu, beni çok kez Doğu Roma'nın iki ordusundan daha fazla düşündürüyor. Yürekleri ve ruhlarıyla hâlâ eski imparatora bağlılar...”

“Yoksa oklarımızı sofı rahiplerle, yazıcılara yöneltmemizi mi istiyorsun?” diye güldü Attila.

Aetius derin bir nefes aldı ve başını salladı. “Doğu Roma ordularının ikisi de muhtemelen bizimle aynı anda Adriyatik denizine ulaşmış olacaklar...”

“Evet, fakat o kadar güneyde olacaklar ki, uzun süre kayalık sahil boyunca düşer kalka yürümek zorunda kalacaklar!”

“Daha önce o sahillerde bulunmuş muydun?”

“Hayır, fakat orada bulunmuş olan adamları tanıyorum” diye sırtıttı Attila. “Öte yandan Castorius'un parşömeni hâlâ elimde. Bu harita üzerinde bir ordunun o bölgede bir günde alabileceği yolun ne kadar az olduğunu rahatlıkla görebilirsin!”

“Umarım haklısındır” dedi Aetius endişeyle. “Eski imparatorluk sülalesinin taraftarları gemilerin

Roma'da veya Adriyatik'te daha uygun yerlere yanaşmalarını sağlayacak olurlarsa... o zaman işimiz çok zor demektir!"

"Fazlasıyla karamsarsın!" dedi Attila.

"Birkaç gün önce yola çıksaydık çok iyi olurdu."

"Önemli değil! Bugünden sonra daha hızlı ilerleyeceğiz..."

Hun öncü birlikleri ertesi akşam Emona'ya ulaştı. Burada Ravenna'dan, dağlık güney bölgelerinden ve Adriyatik Denizi kıyılarından gelen en son haberleri aldılar.

Attila, Aetius, Aybars, Onegesios, Scottas ve yüksek rütbeli komutanlar sık sık Kehribar Yolu'ndaki lejyoner kampında bir araya geliyorlardı.

"Danışma toplantısı mı, yoksa karar toplantısı mı?" diye sordu Attila Roma birliklerinin ve onların hizmetindeki Cermenlerin yanına yaptığı bir at gezisinden heyecanla geri dönen Aetius'u gördüğü zaman.

"Biliyorum, biliyorum" dedi Aetius sıkkın bir gülümsemeyle. "Siz daima karara varmak istersiniz, fakat bizim için danışmak önce gelir."

"İmparatorluk saraylarında çok fazla gevezelik yapıp pek az karara varıldığı için olsa gerek!" diye kıkırdadı Aybars.

"Ne yazık ki uzun süredir korktuğum şey gerçekleşti" dedi Romalı. "Doğu Roma birlikleri daha kışın başlangıcında Dalmaçya'daki Salina'yı zapt etmişler. Kötü hava onları da bizim kadar uzun bir süre hareketsiz bırakmış, fakat bu arada Aspar'ın komutası altındaki ordunun bir kısmı kara yoluyla Julius Alplerinin üzerinden İtalya'ya yürüyor."

"Ya diğerleri?"

"Havanın düzelmesini bekliyorlar. Tüm birliklerini İtalya'ya geçirecek sayıda gemileri yok."

"O halde ileri!" diye bağırdı Attila ellerini ovuşturarak. "İki günden daha az bir sürede Aquileia'ya, üç günde de iki imparatorun yanına varmış oluruz!"

Aetius başını salladı.

"Hayır!" dedi hiç beklenmedik bir şekilde.

"Burada hayır ne anlama geliyor?" diye sordu Attila şaşkınlıkla.

"İmparator Johannes'le yaptığım plan, Ravenna'nın savunulmasını öngörmüyor..."

"Anlayamadım" dedi Onegesios. "O halde neyi öngörüyor?"

"Doğu Roma ordusunun topyekûn imhasını!"

Bir an için etraf ölüm sessizliğine büründü. Dışarıdaki atlıların yaptıkları şamatadan başka bir ses duyulmuyordu. Günler boyunca dur durak bilmeden at sürmelerine rağmen, hâlâ enerji doluydular. Emona mahzenlerinden aldıkları şarapları içiyor, kehribardan oyun zarlarına ve ipekli kumaşlara kadar akla gelebilecek her türlü malı değiş tokuş ediyorlardı. Birkaç Dinar veya bakır paradan ibaret olsa bile, her savaşçının cebinde bir miktar para bulunuyordu. Bu akıl almaz günde paraların değerlerini üzerlerine basılı olan rakam ve semboller değil, aksine bu garip, neşeli fakat dişlerine kadar silahlı sürünün bir an önce şehirlerinden çekip gitmesini isteyen Emona halkı belirliyordu.

"Hunların pek sayın dostu" dedi Attila sonunda, "acaba uzun geçen kışın ve hava şartlarının yol açtığı gecikmenin seni hiç de rahatsız etmiş olmaması mümkün mü dersin?"

"Ne demek istediğini açıkça söyler misin?"

"Bize en başından beri gerçeği söylemedin!"

"Yavaş ol, Attila!" diye elini kaldırdı imparatorluk sarayının muhafız kıtasının komutanı. "Size bir an bile yalan söylemedim! Benim peşimden sadece İmparator Johannes'in size vaat ettiği altın için geliyorsunuz! Fakat Büyük Kağan Ruga ile benim aramda sizi kullanacağım strateji konusunda hiçbir anlaşma yapılmadı..."

“O halde bize derhal bu stratejinin nasıl bir şey olduğunu anlat!” dedi Attila öfkeyle. “Ne de olsa sizin için kellelerimizi biz tehlikeye atıyoruz!”

“Bizim için değil! Siz bizim başımıza gelenleri bir çingiraklı yılanın bir kartal yavrusunu yutması kadar önemsemezsiniz!”

“Sanırım kartal yavrusu ile yeni imparatoru kast ediyorsun” dedi Attila. Aetius şaşkınlıkla ona baktı. Muncuk Kağan’ın en küçük oğlunun artık on beş yaşında olmadığına, ayrıca Onegesios ve kardeşi Scottas’ın yanında iyi bir hitabet öğrenimi gördüğüne hâlâ alışamamıştı.

“Pekâlâ” dedi Aetius, “artık nasıl olsa bir sır değil.” Sonra kare biçimli kısa savaş pelerinini yana attı, tahta bir taburenin üzerine çöktü ve bacaklarını ileri uzattı.

Diğerleri de onun gibi taburelerin üzerine oturdular ve şarap kadehlerini doldurmaya başladılar. Sadece Attila ve Aybars bitki özlerinden yaptıkları çayı içmeyi tercih ediyorlardı.

“Planımızın çok basit motifleri var” diye söze başladı Aetius. “Buradaki gibi bir orduyu aylar boyunca beslemek ve etrafı yağmalamalarına engel olmak, hem çok fazla parayı, hem de güçlü bir yumruğu gerektirir. İmparator Johannes böyle bir riski göze alamazdı.”

“Bunu bir Hun bile anlayabilir” dedi Attila alaycı bir sesle. “Demek Ravenna’daki yeni imparatorun ilk icraatı olarak aylar boyunca cümbüş yapacak, ne var ne yoksa yiyip içecek, bu arada sarayın ve civar şehirlerin tüm kadınlarını sıradan geçirecek altmış bin vahşi Hun askerini davet etmesinin pek iyi bir etki yaratmayacağını düşündünüz!”

“Bunu sen söylüyorsun, Attila!”

“Ve siz de bundan korktunuz! Evet! Şimdi gerçeği anlat bakalım!”

“Ardabur ve Aspar’ı ağır silahlı lejyonerleriyle birlikte Ravenna bataklıklarına çekmek istiyoruz. Bunun için de Ardabur’un gemilerinin Ravenna önlerine demirlemesine ve Aspar’ın Tergeste ve Aquileia önünden geçmesine kadar burada beklememiz gerekiyor.”

“Demek Johannes savaşçılarıyla birlikte bataklıklarda onları karşılarken biz de arkadan gelip kısılcı tamamlayacağız ve tahtın Augusta Galla Placidia ile çocuklarına sahip olduğunu savunanların tümünün işini bitireceğiz!”

Aetius cevap vermedi. Taburesinin üzerinde kendi kendine gülümsüyor ve elleriyle kol dayanaklarının iki ucundaki kartal başı oymalarını okşuyordu.

“Evet” dedi Aetius. “Tıpkı dediğin gibi olacak!”

“Peki ne zaman?” diye sordu Attila. “Acelen olduğunu sanıyordum...”

“Yakında fırtına kopacak” dedi Aetius. Gri gözleri sanki çok uzaklara bakıyordu. “Mevsimin sonbahar olmadığını biliyorum, fakat eğer gökyüzü isterse, deniz ilkbaharda bile yeterince korkunç olabilir!”

“Eklemlerimde bir şeyler hissettiğimi biliyordum” diye cıvıldadı şaman. “Batıdaki hava düzenini öğrenip kavramamın üzerinden uzun zaman geçti.”

“Nereye kadar at süreceğiz?” diye sordu Attila sakın bir sesle.

“Vipara vadisine kadar.”

“Ya bunu başaramazsak?”

“Hun atlıları düz bir ovada günde kaç mil yol alırlar? Senin Konstantinopolis’e yaptığın o ölüm yolculuğundan çok daha az mı?”

“Benden çok daha fazla yay ve ok taşımak durumundalar.”

“Sadece üçte birlik kısmı üç günde Aquileia’dan Ravenna’ya gitmeyi başarsa...”

“İki gün ve iki gece” diye sözünü kesti onun Attila. “Gerekirse ihtiyaçlarımızı dörtnala at sürerken bile giderebiliriz!”

“Bunu bana söylemene gerek yok” diye sırtıttı Romalı. “Bunu ben de yapabilirim, hatta rüzgâr ters

yönden eserken bile!”

Üç gün sonra, bundan tam on beş yıl önce Attila, Greka ve Aybars’ın yeni bir lejyoner kampını keşfettikleri yerde karargâh kurdular. Bir zamanların eğitim alanı, bakımsız bir tarlaya dönüşmüştü. Sadece yıkılmış binalar ve çalılarla kaplanmış kalıntılar burada yaşanmış olan görkemli olaylara tanıklık ediyorlardı...

Hava çok kötüydü. Julius Alplerinin geçit verdiği Emona’dan ayrıldıklarından bu yana, sadece yağmur altında ilerliyorlardı. Zirveleri karla kaplı dağlar, onlarla alay etmek istercesine, arada bir göğü örten kalın bulut tabakasının arasından yüzlerini gösteriyorlardı.

Ve sonra, gece yarısında, bir grup tepeden tırnağa ıslanmış ve bitkin durumdaki atlı, beklenmedik bir şekilde Hun kampına geldi. Attila derhal uyanmıştı. Hemen sonra Aetius, Aybars ve önderlerden birkaçı komutanlık yurdunda belirdi.

“Nereden geliyorsunuz?” diye bağırdı Aetius şaşkınlık ve endişe dolu bir sesle. “Ne oldu?”

Bu yeni gelen on iki kişinin arasında genç saray muhafızlarının da bulunduğunu, yurdun içindeki Hunların ve Cermenlerin ancak birkaçı fark etmişti. Muhafızlar, Attila’nın bir bakışta tanıdığı genç ve Cermen görünümlü bir subayın etrafında toplanmışlardı.

“Benim adamlarım” dedi Aetius gurur ve endişe dolu bir sesle. Attila gözlerini uzun yıllar önce Aquileia’da küçük bir *turma*’da *sesquiplicarius* olan adamın üzerine dikmişti.

“Yardımcım Litorius” dedi Aetius, Attila’nın ısrarlı bakışlarını görünce. Adamlar kısaca selâmlaştılar.

“Rugilandı adam” diye güldü Attila. “Aramıza hoş geldin!”

“Onlara önce bir bardak sıcak şarap versenize!” dedi kendisi de gecenin ayazında titremeye başlayan şaman.

Şarabın getirilmesinden önce Aetius yardımcısını kenara çekti, kolunu boynuna doladı ve kulağını adamı ağzına yaklaştırarak birkaç dakika boyunca sessizce dinledi.

Odada bulunan diğer adamlar homurdanmaya başlamışlardı. Birkaçı isyan etmek üzereydi ki, Attila elini kaldırarak onlara yerlerine oturmalarını işaret etti. İçindeki bir his ona korkunç bir şeylerin olduğunu söylüyordu...

Nitekim az sonra yanılmamış olduğunu anladı. Attila bir Romalının yüzünün bu şekilde karışabileceğine daha önce hiç şahit olmamıştı. Sonsuzluk kadar uzun süren bir süre boyunca Aetius’un yüzü korkunç acılar içinde kıvranan çaresizliğin maskesine dönüşmüştü. Tıpkı manastırlarda ve kiliselerde asılı olan resimlerde, haça gerilmişin karşısında duran insanların yüzünde beliren ifade...

“İmparatoru devirmişler ve zincire vurup zindana atmışlar...”

Aetius başka bir şey söyleyemedi.

Bütün gece boyunca konuşup tartıştılar. Aetius ilk heyecanla derhal alarm verip orduyu harekete geçirmek istemişti. Onu bu düşüncesiz ve anlamsız eylemden vazgeçirmekte oldukça zorlanmışlardı.

“Altmış bin Hun atlısı!” diye bağırdı ansızın. “Artık yağmurun altında tek başıma kaldığıma göre, altmış bin Hun atlısına neden para ödüyoruz ki?”

Son günlerde Ravenna önlerinde ve içinde gerçekte neler olduğu yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlıyordu. Ardabur komutasındaki Doğu Roma donanması gerçekten de şiddetli bir fırtınaya tutulmuş, Padus deltasına kadar karmakarışık bir şekilde sürüklenmiş, orada da paramparça olmuştu. Ravenna limanı alanına sığınmayı başarabilen birkaç gemi ise kaban sular tarafından tekrar tekrar kaldırılıp kayalara vurulmak suretiyle parçalanmıştı.

Kurtulmayı başaran, fakat derhal tutsak alınan insanlardan birinin de Ardabar olduğunu, yurttan toplanmış komutanlar, önderler ve bağımlı krallar hayretler içinde kalarak öğrenmişlerdi. Doğu Roma

donanmasındaki savaşçılardan neredeyse hiçbiri yüzme bilmiyordu.

“Zaten bunların birçoğu denizci değil, sadece bu sefere katılabilmeleri için kısa bir eğitimden geçirilmiş olan sıradan askerlerdi” dedi, Ravenna’daki imparatorluk sarayının özel muhafız birliğinin komutan yardımcısı. Bu adam, yıllar önce Attila ve Aetius’u İkiyüzler Kafilesi’ne götüren turma’nın son adamıydı. “Tüm sahiller ceset dolu... Suriyeliler ve Mısırlılar, Egeliler ve Trakyalılar, hatta batıdaki büyük adalardan gelen Korsikalılar ve Sardunyalılar. Tümü de Galla Placidia ve çocuklarını yeniden imparatorluk tahtına geçirebilmek için kendilerini gönüllü yazdırmışlardı...”

“Buna rağmen ben bu imparatoru hâlâ anlayamıyorum!” dedi Attila başını sallayarak. “Güçlü bir rakibe saygıyla yaklaşmak her zaman akıllıcadır; fakat fırsat ele geçtiği anda onu imha etmek daha da akıllıcadır!”

“Johannes’in Galla Placidia ile barışçıl bir çözüm bulmak istediğinden söz ediliyordu” dedi saray muhafızlarının ikinci önderi. “Galla Placidia’nın oğlu Valentian ancak Sezar ve ortak imparator olarak ilan edildi, fakat henüz Augustus unvanı alabilmiş değil!”

“General Ardabur bu nedenle mi daha az tehlikeli ve kararlıydı?” diye sordu Attila fazla bir şey anlamadan. Aetius başını salladı.

“Yeni imparator komplocuların nasıl davranacağını bilmeliydi!” dedi Attila itham dolu bir sesle. “Evet, özellikle onun bunu mutlaka bilmesi gerekirdi! Ve Ardabur’un saraydaki askerleri satın alabilmek için elinden geleni yapacağını da!”

“Karaya ölü olarak çıkan o sözümona fatihler sonunda kazandılar demek!” dedi Aetius acı bir sesle. “O lanet herif adam benim kendi adamlarımı bile Johannes’e karşı kışkırttı... Kendi adamlarımı, Attila! Varolanların en iyilerini!”

“Kılıç kullanmada en iyi olabilirler” dedi Aybars. “Fakat beyinleri ve yürekleriyle öyle olmadıkları kesin!”

“Hadi canım!” dedi Aetius öfkeli bir sesle. “Altınla satın alınmışlar...”

“Bu yüzden onları suçlayabilir misin?” diye sordu Attila. Cermen prenslerinden bazıları bıyık altından sırtarak, birbirlerinin kulaklarına dışarıdaki adamların atlarını eyerlemek üzere olduklarını fısıldadılar.

“Evet, evet, biliyorum” diye homurdandı Aetius. “Beni sadece Galla Placidia ile çocuklarını bataklıkların arasından geçirmeleri için sığır çobanlarına rüşvet vermeleri öfkeliendiriyor!”

“Sığır çobanları bile günün birinde işe yarayabilir!”

Bu kez de şaman yorumunu kendisine saklayamamıştı. Aetius, Hunlarla ve diğerleriyle kendisine acı veren konular üzerinde konuşmanın ne kadar anlamsız olduğunu, ancak şimdi kavrayabilmişti. Çünkü onu en çok rahatsız eden mağlubiyetin kendisi değil, her şeyin ne şekilde kaybedildiği idi.

Hunların birçoğunun aklının başlangıçta bu yeni durum karşısında karışmasına rağmen, kısa sürede kendilerini toparlayarak ellerinden geleni yaptılar. Julius Alplerinden kopup gelerek, atlardan ve okçulardan oluşan şiddetli bir fırtına gibi Aquileia’nın önünden geçtiler. Onları durduracak hiçbir şey yoktu ve Concordia ile Altinium üzerinden Via Annia yoluyla güneybatı istikâmetine saparlarken kimse karşılarına çıkmaya yeltenmedi. Adriyatik Denizi ile buğday tarlaları arasında çılgınca at sürüyorlardı. Hun akıncı birliklerinin komutanlarının birkaçı yolu önceden tanıyordu. Prens Athawulf’un ordusuyla buralara gelmiş, mağlup olmuş, fakat sonra bol ganimetle *İkiyüzler Kafilesi*’ne katılmış olan adamlardı bunlar...

Dağlardan yola çıkışlarının ikinci akşamında, deniz kıyısındaki yumuşak eğimli bir tepenin üzerinde kamp kurdukları esnada, bir kez daha Hun ordusuna doğru küçük bir grubun yaklaştığı görüldü. Genç adamların gelişi haber verildiği zaman, komutanlar toplantı hazırlığı yapıyorlardı.

Tam o esnada atından inmekte olan Attila gençlere yaklaşıp onlarla ilk konuşan kişi olmak

istedi, fakat Aetius hızlı adımlarla onun yanından geçerek doğruca yeni gelenlerin en genç olanının yanına gitti.

“Carpilius! Sana oradan ayrılmamanı... Ne oldu?”

En fazla on beş yaşlarında gösteren narin delikanlı, atının sırtından Aetius’un kollarının arasına düştü. Kir ve ter içindeki baba oğul bir süre birbirlerini kucakladılar, sonra Aetius oğlunu yavaşça yere bıraktı. Yurtların ve çadırların arasında yanmakta olan meşalelerin sarı ışıklarının altında önce endişeyle onun yüzünü inceledi, sonra da diğer gençleri selamladı.

“İmparator öldü!” diye bağırdı Aetius’un oğlu. “Onu aşağıladılar, işkence ettiler sonra da öldürdüler!”

Bu yeni haberi duyan herkes onların etrafında toplanmaya başlamıştı. Bir süre sonra yüzlerce kişi kimlik ve rütbe farkı gözetmeksizin Aetius, Attila ve Ravenna’dan gelen genç adamların oluşturduğu grubun etrafında toplanmıştı. Arkadakiler neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu, fakat Attila keskin bir ıslıkla sessizliği sağlayana kadar kimse bir şey anlayamadı. Aetius ile oğlu dışında herkes bir anda sus pus olmuştu.

“Evet, imparator öldü” dedi Carpilius titrek bir sesle. Etrafındaki adamlar onun yutkundüğünü gördüler.

“Daha yüksek!” diye bağırdı arkadaki adamlardan bazısı.

“İdam edildiği sırada ben de oradaydım... ve binlerce başka insan... askerler sanki bir hırsızmış gibi onun sol elini kestiler ve onu bir eşeğe ters olarak oturtular... içlerinde senin adamların da vardı, baba... ve herkes, tüm Ravenna... imparator Circus’un içinde teşhir edilirken haykırıyor ve sevinç çılgınlıkları atıyordu... O ve ona sadık olanlar için korkunç bir şeydi bu...”

“Şimdi ne olacak?” diye sordu Attila şafak sökmeye başladığı zaman. Artık acele etmiyorlardı, çünkü hiçbir şey ve hiçbir kimse son üç günde olanları geri getiremezdi.

“İleri!” dedi Aetius taşlaşmış bir yüzle.

“Daha ne istiyorsun?” dedi Attila. “Nasıl olsa İmparator Johannes öldü!”

“İntikam almak istiyorum!” diye bağırdı nefret ve öfkeden deliye dönmüş olan Aetius. “Bu korkunç aşağılamanın altında kalamam!”

Attila’nın önderliğindeki adamlar ne yapacaklarına karar vermek üzere geri çekildiler. Her boy, her bölük ve her birlik, bu yeni şartlar karşısında Ravenna’nın tıka basa dolu silah deposuna, meşru imparatoriçe ile oğluna ve imparatorluğun her iki yakasının birleşmiş ordularına karşı savaşmak isteyip istemediğine karar verecekti. İmparatorluğun batı kısmının ordusuyla birlikte düşmanı makasa almak başka bir şeydi, bu müttefike sahip olmadan imparatorluğun başkentine saldırmak, hatta kuşatmak bambaşka bir şey...

Öte yandan Hunların kafasını kurcalayan son derece basit bir konu daha vardı: Aetius’un artık Ravenna sarayının hazine dairesine girebilme şansı kalmamıştı. O halde kendilerine vaat edilen ücreti kim ödeyecekti? Bu hızlı atlılardan hiçbiri ceplerini bolca ganimetle doldurmadan Tuna kıyılarına, özellikle de Karpatlara dönmek niyetinde değildi!

Attila bu sorunu diğerlerinden çok daha çabuk kavramıştı. Olayların bu hali alacağını ne o, ne de diğer önderler tahmin edememişlerdi. Şimdi bütün mesele sayıları altmış bini bulan bu iyi eğitilmiş, hırslı, gözü savaş ve ganimetten başka bir şey görmeyen savaşçının nasıl zapt edileceğiydi.

Attila derhal geri dönüş borusu çaldırmayacak kadar akıllıydı. Geçmiş yıllar boyunca emir ve itaat üzerine her şeyi boş yere öğrenmemişti. Şaman, kopan bir fırtınanın önünü almanın asla mümkün olamayacağını, ona bıkıp usanmadan tekrar tekrar söylemişti.

“Beş yüz ya da beş bin insanı önce kabına sığamaz hale getirip, sonra da ağzından çıkacak tek bir sözle durdurmanın mümkün olamayacağını bilmelisin!” demişti Aybars ona. “Evet, Attila! Ata

binmekle insanlara önderlik etmek birbirine çok benzer! Canlı varlıkları daima ikna etmeye çalışmalı ve onları asla kendi iradene boyun eğmeye zorlamamalıdır! Şayet günün birinde bunu yapmaya gerçekten mecbur olursan, o takdirde de isteğini şiddet kullanmak yerine, emrederek ve düzenleyerek gerçekleştirmeye çalışmalısın! Eğer fırtına seni de koparıp alacak kadar şiddetlenecek olursa, o takdirde eyerini onun üzerine sıkıca yerleştir... ona öfkesine saygı duyduğunu, tek isteğinin onu daha da güçlendirmek olduğunu göster! Gemi azıya almış atlardan ve çılgın savaşçılardan oluşan bir fırtınayı, ancak bu şekilde dizginleyebilirsin: Onları daha fazla kırbaçla ki, seni kendi yönüne takip etsinler!”

Güneşin doğuşundan üç saat sonra sorularının cevaplarını aldılar. Cermenlerin boynuzları alarm çalmaya başlamıştı. Başlangıçta çayırların ve kıyı şeridinin üzerindeki yoğun sis bulutu nedeniyle hiçbir şey görünmüyordu. Her taraf ata binmiş bir süvariden daha yüksek olmayan, beyaz bir örtüyle örtülmüş gibiydi. Ağaçların tepeleri ise beyaz sis örtüsünün üzerinde yüzüyordu.

Sonra deniz, bataklıklar ve nehir kolları arasında kalan alanı kaplayan sis tabakasının üzerinde lejyonların altın yaldızlı kartalları, hızlı atlı birliklerin renkli flamaları, hatta Doğu Roma donanmasının mızraklar üzerinde dalgalanan uzun ve kırmızı şeritleri belirmeye başladı. Theodosius sülalesinin savunucuları, fazla düşünmeye gerek görmeden, sahte bir imparatorun emrinde Hunları imparatorluğun merkezine kadar getiren adamın üzerinde yürümeye karar vermişlerdi. Aetius sislerin arasından yükselen sancak ve flamaları çabuk tanıdı.

“İnanılır gibi değil!” dedi öfkeden köpürerek. “Aspar ve Ardabur önce Roma’dan kovularak Doğu Roma’ya sığınmak zorunda bırakılan, sonra da geri dönmeyi başaran Galla Placidia’nın hizmetinde! Sanki *Imperium Romanum* ve silahlı güçleri asla ikiye bölünmemiş gibi...”

“Hiçbir hava aşağıdaki şu sis tabakası kadar bizim aleyhimize olamazdı!” diye homurdandı Attila. “Fakat yapacak bir şey yok! Derhal herkes at binsin! Sonra bekleyin!”

“Güya daima güneşli olan İtalya’da bu sis de neyin nesi böyle?” diye sordu Onegesios. Carpilius bir an için kendisini saldırıya uğramış hissetti.

“Burada tüm yıl boyunca sabah sisi görülür” dedi Doğu Romalıya dönerek. Attila’nın etrafındaki adamlar neredeyse aynı anda uzun süredir hazır bekleyen atlarına binmişlerdi. Görüş açısı derhal düzelmişti.

“Ben de buralarda yaşamıştım, Kont Aetius’un oğlu!”

Carpilius, büyük ve yumuşak gözleriyle, babasının kendisine sık sık sözünü ettiği adamı inceledi. Attila onu kendi oğullarıyla kıyaslayınca gülümsedi. Hayır, bu çocuk asla bir kılıç ya da ok ustası olamayacaktı. Fakat yüzündeki ciddi ve akıllı ifade, onu diğer kavgacılarından derhal ayırıyordu.

“Aspar ve Ardabur’un karşısına çıkacağım!” dedi Aetius. Attila ise omuzlarını silkerek başını salladı.

“Seni onların kollarının arasına atan cesaret falan değil” dedi sonra. “Sakın onun gözlerinin önünde ölmeyi arzu ediyor olmayasın?”

Başıyla Carpilius’u işaret ediyordu. Tam o anda Aetius’un kendisine büyük bir nefretle baktığını gördü. Bakışlarıyla üstündeki zırhı delmek ister gibiydi. İki önder, kollarını bile kıpırdatmadan, birbirlerinin gözlerinin içine bakmaya başladılar. Fakat vakit henüz gelmemişti...

Etraflarında bulunan insanlardan hiçbiri, sonradan onların o anda birbirlerinin üzerine neden saldırmadıklarını açıklayamamıştı. Bazıları buna Carpilius’un yumuşak bakışlarının sebep olduğunu söylüyordu. Başkaları ise aynı anda sislerin arasından şiddetli ve kulak tırmalayıcı Tuba-borularının sesinin geldiğini söylüyordu. Aybars ise uzun zaman boyunca Attila ve Aetius’un birbirlerini herkesin gözü önünde öldürmelerini engellemek için, toprağın üzerindeki sis tabakasına derhal denize doğru giderek ortadan kaybolma emrini verdiğini anlatıp durmuştu...

Atlı lejyonerler ile Hunlar, iki noktada birbirleriyle karşılaştılar. Ravenna'dan gelen Cermen savaşçıları, korkunç haykırışlarla kendilerini Hunların üzerine atmışlardı. Çıplak bacakları, yırtmaçlı deri eteklikleri, kısa Roma kılıçları ve üzerlerine beceriksizce yaban domuzu, ayı, geyik veya ejderha başları çizdikleri büyük kalkanlarıyla oldukça komik bir görüntü sergiliyorlardı. Bu keman kaşlı, örgülü saçlı, kulakları ve boyunları incilerle süslü, büyük, dolgun, kıpkırmızı dudaklara sahip adamlar, Hunlara ilk anda kadınları hatırlatmışlardı.

İlk ok bulutları Romalıların üzerine ölüm getiren kuşlar gibi çullandı. Başlangıçtaki zafer naraları yerini büyük bir kargaşaya terk etmişti.

“Bu da nesi böyle?” diye kükredi Attila Aetius’a bakarak. “Anlaşılan Romalılar bu kez tam anlamıyla birer barbar olmuşlar!”

“Üzgünüm!” diye bağırdı Aetius gürültünün içinden Attila’ya doğru. “Bu general veya amirallerin ordu yönetmeyi nerede öğrendiklerini ben de bilmiyorum...”

“Bu saçmalık da neyin nesi?” diye bağırdı Attila ansızın ve büyük bir öfkeyle etrafındaki komutanlara döndü. Bir kısım Hun atlısı kendisinden emir falan beklemeye gerek görmeden hızla ileri atılmıştı.

“Neler oluyor? Kim bu aptallar?”

“Onlar doğudan... gelen akıncılar! Bleda Han’la birlikte Sasanî seferine katılmışlardı.

“Burada Bleda falan yok!” diye köpürdü Attila. “Burada benim emirlerime harfiyen uymak zorundalar! Aksi takdirde onları teker teker çarmıha gerdiririm...”

Sonra atını şaha kaldırdı. “Bütün önderler derhal arkama geçsin! O kudurmuş köpekleri tek tek enselerinden yakalayarak eyerlerine geri oturtacağız!”

Sonra Aetius ile oğluna korkunç bir bakış fırlattı. “Bu saçmalığın derhal durmasını sağlayın! Karşılıklı olarak birbirimizi kırıp geçirmemiz kimsenin işine yaramaz! Bunu yapsak dahi İmparator Johannes geri gelmez!”

Fakat Aetius hâlâ tereddüt ediyordu.

“Uyan artık, Aetius!” diye kükredi Attila. “Derhal Aspar’ı bul ve onunla anlaşmaya çalış! Ravenna sarayındaki görevin artık sona erdi!”

Aetius gerçekten de çayırların ve nehirlerin üzerindeki sabah sisinin, oluk gibi akan kan yüzünden kızıla kesip kesmeyeceğinin kendisinin elinde olduğunu artık anlamış gibiydi.

Son düşman birliklerinin birbirlerinden ayrılması öğleni bulmuştu. Uzun süre karşılıklı olarak birbirlerini kovalamışlardı. İki tarafa da oldukça uzun bir süre nefret ve kıyım vaazı verilmişti ve iki taraf da tahtın meşru sahibine yardım etmenin gururunu taşıyordu.

Galla Placidia'nın ricası üzerine Hun ordusu şehrin birkaç mil kuzeyindeki alçak eğimli bir tepede kamp kurdu. Attila, Aetius ve maiyetiyle birlikte Galla Placidia'yı kardeşi Honorius'un onun için inşa ettirdiği ve gizli yeraltı geçitleriyle Hun muhafız birliğinin kışlasına bağlı olan "Yeni Saray"da ziyaret etmeye giderken, yanına Onegesios ve Aybars'ı da aldı.

Oldukça garip bir akşam yemeği yiyorlardı. Alçak masanın bir tarafına yanında altı yaşındaki oğlu Valentinian ile yedi yaşındaki kızı Honoria olduğu halde eski ve yeni imparatoriçeyle, üvey yeğeni Doğu Roma imparatoru Theodosios III.'ün ordusunun komutanları uzanmışlardı. Öteki tarafta ise Aetius, Attila, Aybars ve Onegesios, geleneklere pek de uygun olmayan bir şekilde yer almışlardı. Kibar ve özel bir akşam yemeği için fazlasıyla kalabalık, resmi bir devlet kabulü içinse çok az sayıdaydılar.

Yemeğin havası bütün zaman boyunca o kadar gerilimliydi ki, Attila birkaç kez ayağa kalkıp gitmek istedi. Diğer tüm Hun ve Got önderlerinin de aynı şeyi yapmak isteyeceği kesindi. Fakat Attila henüz esas konunun görüşülmediğini anlamıştı. Bütün mesele, savaşın durdurulma sebebini hangi tarafın kendi açısından daha iyi formüle edebileceği üzerinde yoğunlaşmıştı.

"Aslında her şey çok basit" dedi Atilla Galla Placidia, Aetius ve Onegesios'un bitmez tükenmez inceliklerinin son bulmayacağını anladığı zaman.

"Düşündüklerini lafı dolaştırmadan doğrudan söyleme tarzını gayet iyi hatırlıyorum" dedi imparatoriçe. Bunun bir övgü mü, yoksa ince bir serzeniş mi olduğunu hiçbiri anlayamamıştı. Attila o anda orada bulunanlarının durumunu düşünecek halde değildi. Bu gece kendilerine nasıl bir haber getireceğini bekleyen tam altmış bin adamın sorumluluğunun ağırlığını omuzlarında taşıyordu.

"Önce senden başlayalım, Aetius" dedi Galla Placidia'nın baş hareketini gören Attila. İmparatoriçe ağzına o sırada servis edilen tatlı pastadan bir lokma atmakla meşguldü. "Bir kumar oynadın ve kaybettin. Aslında senin ellerinin de imparatora yapıldığı gibi kesilmesi gerekirdi..."

Sol kolu üzerinde kendisini yukarı çekerek rahatsız divana daha iyi yerleşmeye çalıştı ve ayağa fırlamaya hazırlanan Romalıyı yatıştırmak için sağ elini kaldırdı. O âna kadar Aetius'un üzerinde Saray Muhafızları Komutanı üniforması bulunduğu kimsenin gözüne batmamıştı. Attila da işte tam bu noktaya parmak basmak istiyordu.

"Fakat sen imparatorluk için fazlasıyla yararlı ve değerli bir adamsın" diye devam etti sözlerine gülerek. "Örneğin askeri bir birliğin başına geçebilir ve yeteneklerini yeniden sergileme fırsatı bulabilirsin..."

"Bu ilginç bir fikir" dedi imparatoriçe. Başlarını olmaz anlamında çılgın gibi sallayan iki Doğu

Roma komutanına dikkat bile etmemişti. “Konstantinopolis’te Vandalların Afrika Eyaleti’nden Balear Adaları’nı zapt etmeye hazırlandıklarını duyduk. Gidip oranın komutasını üzerine alabilirsin.”

“Ben bir balık değilim!” dedi Aetius. “İlla sürgüne gönderilmem gerekiyorsa, babamın beş yıl önce öldürüldüğü yere gönderilmeyi tercih ederim!”

“Evet, o olayı hatırlıyorum” dedi Galla Placidia, sesinde belli belirsiz bir ithamla. “Örnek ve sadık generalimiz Gaudentius, Vizigotlarla savaşırken hayatını kaybetmişti.” Sonra bir an için durdu, derin bir nefes aldı ve az öncekinden çok daha sert bir sesle konuşmaya devam etti: “Fakat onların giderek daha utanmaz oldukları da bir gerçek! Bir şeyler yapılmazsa, pek yakında genç kralları Arelate önderliğinde deniz kıyısına kadar ilerleyecekler!”

“Fakat bunun dışarıya karşı bir sürgün gibi görünmemesi gerekiyor!” Aetius fiyatını yükseltmeye karar vermişti. Attila az önce her an cellada teslim edilmeyi bekleyen, şimdi de terfi ettirilmesini isteyen bu adama büyük bir hayranlıkla bakıyordu.

“Başkomutanlık mevkiine bir itirazın olmaz herhalde?” dedi imparatoriçe büyük bir sükûnet içinde. Tam o anda Attila’nın aklına başka bir fikir daha gelmişti.

“Fena değil!” dedi Aetius’un yerine cevap vererek. “Vurucu gücü yüksek, hızlı, güvenilir birliklerle son derece başarılı olacağına eminim!”

Aetius kuru bir sesle güldü. “Peki bu rüya lejyonlarını nereden bulayım? Yoksa büyü yapmamı mı bekliyorsun?”

“Burada büyü yapmak benim işim” dedi şaman. Saatlerdir imparatorluk sofrasına getirilen tüm nefis yemeklerin tadına teker teker bakıyordu. Midesini tıka basa öyle bir doldurmuştu ki, bu kadarını normalde iki haftada zor yiyebilirdi. Attila’ya kısa bir bakış fırlattıktan sonra konuşmaya devam etti: “Hun akıncı birliklerinden en iyilerinden ve ateşlilerinden birkaçını büyü yaparak yanına göndermeme ne dersin?”

Bir an için salondaki herkes sustu.

“Hunlar!” diye patladı sonunda Ardabur. “Galya’da! Vizigotlara karşı! Bu bir aldatmacadan başka bir şey değil, *Nobilissima!*”

Aetius belli belirsiz irkildi. Doğu Romalının ona Augusta diye hitap etmesi gerekirdi! O artık soylu bir mülteci değil, Batı Roma imparatoriçesiydi! Fakat Galla Placidia bunu fark etmemiş gibi davrandı.

“Bizim sarayımızda eskiden beri Hunlar var” dedi sakın tavrını bozmayarak. “Kendilerine vaat edilen ücreti tam vaktinde aldıkları takdirde, diğer tüm lejyonerlerden çok daha sadıktırlar.”

“Böyle bir anlaşmanın avantajları aslında oldukça fazla” dedi Attila. “Aetius’un bir ordusu olacak... biz en gözüpek adamlarımızı ödüllendirecek ve batıya gitmelerine izin vereceğiz... Aetius ve İmparator Johannes tarafından altmış bin kişi için vaat edilen ücretin tümünün ödenmesine de böylece gerek kalmayacak.”

“Dur biraz!” diye itiraz etti Galla Placidia. Az öncesine kadar kendisini zafer kazanmış gibi hissediyordu. Koyu renkli güzel gözleriyle Attila’yı uzun uzun süzdü. Hun hanı, bir an için onun gözlerinin derinliklerinde, kendi istek ve arzularını tatmin etmek için yaşamında ikinci kez bir barbar kralını ailesinden ve çocuklarından koparmayı geçirdiğini okur gibi oldu. Bu gözlerde vicdanî rahatsızlığa dair en küçük bir iz yoktu. Yatağı da yabancılar için altın zincir ve parmaklıklarla kapatılmış değildi. Yedi yaşındaki Honoria bile yarı aralık ağızıyla baygın baygın Attila’ya bakıyordu. Bu adam o yaşlı ve saygın subaylardan, sarayda bütün gün birlikte olduğı hadımlardan o kadar farklıydı ki...

“Yoksa benim...”

Galla Placidia başını salladı ve ancak Aybars Amca’nın yapabileceğı kadar tiz bir sesle

kahkahalar attı.

“Size para ödeyeceğimi de nereden çıkardınız? Bunu neden yapayım ki?”

“Düşündüğüm şey için bize çok fazla para ödemen gerekecek” dedi Attila sükûnetini muhafaza ederek. Aynı anda kadının içinde az önce kendisine karşı doğan ilginin yeniden nefrete, tiksintiye ve büyük bir utanca dönüştüğünü anladı. Fakat imparatoriçenin yüzünü kırmızı bir peçeyle daha da güzelleştiren sıcaklık dalgasının nereden kaynaklandığını ancak Aybars Amca anlayabilmişti.

Hunların hiç ganimet ve kazanç elde etmeden eve geri döndükleri takdirde karılarının ve geride kalan diğerlerinin yüzlerine bakamayacaklarını imparatoriçeye açıklama sırası bu kez Aetius’a gelmişti. Galla Placidia’nın durumu kavraması uzun sürmedi. Doğu Romalılar şiddetle itiraz etmeye devam ederlerken, o da terazinin son derece hassas kefelerini dengede tutmaya gayret ediyordu.

“Tamam o halde” dedi imparatoriçe. “Hunların en iyilerinden bir kısmı Aetius’la birlikte Galya’ya gidecek, geri kalanları da etrafı yağmalamadan barışçıl bir şekilde geri çekilecek. Aquielia’nın doğusuna geçtiğiniz anda da vaat edilen ücret hepinize altın olarak ödenecek. Savaşçıların bu anlaşmaya uyacaklarına dair garanti verebilir misiniz?”

Attila gülümsedi.

“Evet, yardımseverliğimize en az zavallı Johannes kadar değer verdiğinizizi anlamış bulunuyorum.”

“Demek aramızda bir ihtilaf kalmadı?”

“Kesinlikle hayır” dedi Attila ve yavaşça ayağa kalktı. Uzun süredir yan tarafının üzerinde yatar vaziyette bulunmak, kendisine günler boyu at sürmekten çok daha zor gelmişti. Fakat Onegesios ve şamanın yüzlerine bariz bir hayal kırıklığı ifadesi vardı.

“Fakat Büyük Kağan Ruga’nın ve diğerlerinin yanına boş ellerle dönemem. Onlara da mutlaka bir şeyler götürmem gerekir!” dedi Attila çok sıradan bir laf eder gibi.

“Nasıl! Az önce benden kopardıkların yetmedi mi?”

“O sadece savaşçılarımız içindi! Biz küçük bir anlaşmayla yetinebiliriz... Johannes’in bizimle zevkle imzalayacağı türden bir anlaşma...”

Attila, Onegesios ve şamanın yüzlerinde ansızın bir gülümseme belirdiğini gördü. Bağıra çağıra sevinç gösterilerinde bulunmamak için kendilerini çok zor tutuyor olsalar gerekti. Attila, mağrur ve reddedici değil, bilakis anlayışlı ve yumuşak görünmek istediği zamanlarda yaptığı gibi, kollarını arkasında kavuşturarak salonda dolaşmaya başladı.

“Bu öneriyi yapanın dahi kim olduğunu hatırlayamıyorum” dedi dostça bir sesle. “Aetius muydu acaba? Hayır, hiç sanmıyorum! Gerçi sınır ve bölge kavramlarının biz Hunlar için siz Romalılar ve Cermenlerden bambaşka bir anlam taşıdığını o çok iyi bilir, fakat yine de... Biz şehirler ve kalıcı evler inşa etmeyiz. Bizi sadece otlaklar ve iyi su ilgilendirir... biz Toprak Ana’nın derisini doğramaktansa kendi derimizi doğramayı tercih ederiz...”

“Bütün bunlar ne anlama geliyor?” diye sordu kendisine hakim olmayı zorlukla başaran Galla Placidia. Geri kazandığı imparatorluk tahtı için düşündüğünden çok daha fazla fedakârlıkta bulunması gerektiğini anlamış gibiydi.

“Sana sadece bir öneride bulunacağım” dedi Attila. Sesi son derece yumuşak çıkıyordu; fakat orada bulunanların tümü, onun son derece ciddi olduğunun farkındaydı. “Büyük Kağan Ruga’nın da böyle bir öneriden çok hoşlanacağına ve bir daha açlık çektiğimiz zaman yüzümüzü Batı Roma’ya değil, Doğu Roma’ya çevireceğinden eminim.”

“Neden söyleyeceklerini doğrudan ve...”

“... ve bir barbar gibi zalimce söylemiyorum, değil mi?” diye sordu Attila ve gülümsedi. “Bir zamanlar Roma’da bulunduğumu unutma. Hatiplerinizden çok şey öğrenmiştim.”

“Bu şimdi umurunda bile değil” diye köpürdü imparatoriçe. “Ne istiyorsun?”

“Sana ne isteyeceğimizi değil, neyi kabul edebileceğimizi söylüyordum.”

“Tamam, tamam! Benden yine bir şeyler koparmaya çalışacaksın! Söyle haydi!”

“Koparmak da ne demek!” diye itiraz etti Attila. “Sadece bir düşünce... Batı Roma yönetiminin, *Valeria Eyaleti*’nde yaşayan tüm insanları Julius Alplerinin doğusunda yeni oluşturulan *Valeria Media* bölgesine yerleştirmesinin, son derece uygun olacağını düşünüyorum. Böylece *Valeria Ripensis* insanlar tarafından ikâmet edilmeyen bir yer olacağı için, rahatlıkla bize otlak olarak tahsis edilebilir...”

Augusta’nın kara gözlerinde şimşekler çakıyordu.

“Böyle bir şantajla boyun eğeceğime inanıyor musun gerçekten?”

“Evet” dedi Attila ve yüzünde alaylı bir gülümseme belirdi. Aslında hatiplerin dolambaçlı sözlerinden o kadar hoşlanmazdı. Fakat karşısındaki mağrur ve asil güzele, bir zamanlar Roma’da kendisine vahşi bir hayvan gibi davranmasının bedelini ödetmek istiyordu. “Gelecek yıllar boyunca bizim huzurlu ve barış dolu bir hayat sürmemiz senin de işine gelir” dedi yorgunluktan bitkin düştükleri için hiçbir şey anlayamayacak durumda olan çocukları işaret ederek, “en azından şu ikisinin Batı Roma İmparatorluğu tacını taşıyıp, ülkeyi seninle birlikte yönetebilecek duruma gelmelerine kadar.”

Attila, kadının gözlerinde birbirinden farklı pek çok duygu ve düşüncenin çatıştığını görüyordu. Fakat sonunda Attila tarafından tahrik ve teşvik edilen iktidar arzusu diğerlerinin tümünü bastırdı.

“Valentinian ve Honoria için barış!”

“İkisi için de barış!”

Bozkırdan gelen ilk atlıların torunlarının bu şekilde uzun bir süre için *Imperium Romanum*’un en hızlı atlı vurucu gücünü teşkil edeceğini, hatta en vahşi Cermenlerin bile onlardan korkunç bir saygıyla söz edeceğini, orada bulunan pek az kimse anlayabilmişti.

Aynı zamanda, aslında Theodosios sülalesinin devrilme girişiminin önderi olan adam, sonuç olarak kazananlardan biri olmuştu. Daha doğrusu, imparatorluğa yeni bir bağlılık yemini etmişti.

Karpat bölgesinde oturan Hunlar, Ostrogotlar ve diğer kavimler, ateşin başında uzun süre Attila Han’ın kendileri için ele geçirdiği büyük ganimetten söz ettiler. Sava ve Tuna arasındaki bölge ile burada bulunan Sirmium ve Singidunum şehirlerinin ileride ne denli önemli olacağını anlamışlardı sanki. Burada önemli su yollarını tutuyor, imparatorluğun güneydoğusu ile batısındaki en önemli pazar yerlerini kontrol altında bulunduruyorlardı. Fakat Attila’nın tüm başarılarını şeytan işi olarak aşağılayan yaşlıların ve önderlerin sayısı da az değildi. “Tüm yaptığı gevezelik etmekten ibaret, bir tek olsun ok atmış değil!” Muncuk Han’ın büyük oğulları, bıkip usanmadan etrafa bu söylentileri yayıp duruyorlardı.

Aetius Hunlara karşı olan bağlılığını ve dostluğunu kanıtlamak için, oğlu Carpilius’u rehine olarak onlara vermişti. Fakat Karpatların doğusunda da şu düşünceden vazgeçilmemişti “Günün birinde kazanlarımızın içine tükürecek olan Romalı bir casus daha!”

“Bütün bunlar Tuna’dan gelen o Romalının imparatorluk için ne kadar vazgeçilmez olduğunu ispat ediyor. Bunun bizim için tehlikesiz olduğu pek söylenemez” diyordu buna karşın Ruga Kağan etrafına topladığı Hun ve yardımcı kavim önderlerine.

“Babam imparatorluk sarayından şu anda bir tehlike teşkil edemeyecek kadar uzakta” dedi Carpilius.

“Yoksa Vizigotlara nihayet hadlerini bildirdiği sırada onun yanında bulunamadığın için üzgün müsün?” diye sordu Ruga.

“Onları uzunca bir süre için ehlileştirmenin mümkün olacağını sanmıyorum” diye karşılık verdi genç Romalı. “On beş yıl önce Roma’yı zapt etmiş olduklarını asla unutmayacaklardır.”

“Olabilir” dedi Attila. “Fakat Galya topraklarında hem kendileri, hem de Roma için tehlikeli olabilecek imparatorlar yetiştiğini de iyi bilirler. Baban görünüş itibarıyla Galla Placidia ve danışmanlarıyla barış yapmış olabilir, fakat...”

“O asla bir Augustus olamaz.”

“Doğru” dedi Attila. “Fakat bunu Ebedî Şehri zapt eden Alarich bile istemiyordu! Onun için daha ilgi çekici ve Galla Placidia için daha tehlikeli olan pek çok konum var!”

“Öte yandan Roma ve Ravenna onun artık bize güvenebileceğini de biliyor!” dedi Ruga Kağan.

“Sadece altın Solidolar avuçlarımızın arasında parladığı müddetçe” diye cıvıldadı Aybars. Ve bu sözler üzerine hep birlikte güldüler.

Birkaç hafta sonra Theodosios II.’nin küçük üvey yeğeni Valentinian’ı Batı Roma tahtına geçirmek üzere harekete geçtiğini öğrendiler. Fakat daha sonra tacirler Doğu Roma hükümdarının yolda hastalandığı ve Konstantinopolis’e geri döndüğü haberini getirdiler. Valentinian III.’ün Augustus ilan edilme işini onun yerine Patricius rütbesine atanmış olan Helios sona erdirdi.

“Uzak görüşlü bir anne” dedi Attila yanına uzanmış olan Greka’ya. “Şimdiden sağlam ilişkilerin temelini atıyor.”

Ravenna’da yaşanan olayların bambaşka sonuçları da olmuştu. Büyük bir gurura kapılan Ruga Kağan, tüm Hun boyları ve yardımcı kavimler için bir tür merkez oluşturmaya karar vermişti. Kendi kavminden pek çok insanın yanı sıra, Gotların ve diğer yardımcı kavimlerin kralları ve ileri gelenleriyle de uzun uzun görüşüp tartıştı. Uzun zaman boyunca Tisza, Köros ve Maros nehirleri arasındaki alçak ovada dolaşıp durdular; sonunda da içinde birkaç gölcük barındıran ve yaklaşık iki bin adım boyunca yumuşak bir eğimle uzayıp giden bir alan buldular.

Bu geniş alanda pek çok insan yurtlarını kurabilirdi – on bin, elli bin, hatta daha fazla aile. Yer yer korular, küçük ormancıklar ve çalılıklarla kaplı bu büyük otlak güneydoğu yönünde bir günlük mesafede dağlara dek uzanıyordu. Diğer yönlerde ise sınırı en az iki günlük mesafedeydi.

Büyük Kağan kılıcını yere sapladı. Zemin siyah ve sıkı toprakla kaplıydı, fakat sürüler için yeterince yumuşaktı. Kağan, kendi yurdunun ta uzaklardan görülebilen hafif eğimli bir tepeye kurulmasını emretti.

“Sadece tek bir şey istemiyorum” dedi kutlamaların sonunda. “Etrafımda ne bir duvar, ne de bir savunma kulesi olacak! Buna yapılacak itirazlar umurumda bile değil!”

Ve sonraki yılları etkileyecek çok önemli bir değişiklik daha gerçekleşti. Ruga Kağan, Bleda Han’ın ailesi ve obasıyla birlikte yakınlarına taşınmasını emretmişti.

“Onun Batı Roma ile ilişkiler konusunda biraz daha tecrübe edinmesi gerek” demişti gerekçe olarak. “Attila’nın Plinthat, Aspar, Arfabur ve Galla Placidia hakkında bildikleri doğuda çok daha yararlı olabilir...”

Ve dediği gibi oldu. Ruga Kağan, Onegesios, Scottas ve Carpilianus’un kendi yanında kalmasını istiyordu. Buna karşın Aybars Attila’yla beraber Doğu Kağanı Oktar’ın yanına gitme izni kopardı. “Bazen doğuya doğru bakabilme ihtiyacı hissediyorum... Tuna deltasının üzerinden... denizin üzerinden... ta buralara kadar geldiğimiz uçsuz bucaksız bozkırlara...”

Bu yıllar, Attila için huzur dolu yıllardı. Kılıç, ok, yay ve kemendin ne işe yaradığını unutmuyordu; fakat günlük hayatı oğullarıyla, giderek büyüyen sürüleriyle, burulacak aygırların seçimiyle ve kendisine baktığı zaman yüzü kıpkırmızı kesilen genç kızlarla ilgilenmekle geçiriyordu. Ve bu fırsatlardan biri büyük bir hızla gelişt...

Attila birkaç çocuk ve anneleriyle birlikte, birkaç günlüğüne dağlara gitmeye karar vermişti. Greka onlara katılmamıştı. Bir kez daha hamileydi.

Bir müddet sonra atlarından indiler ve çocukların tümünün büyük kızıl meşe ağaçlarının altındaki

romantik çayıra gelmesini beklediler. En fazla iki adım genişliğindeki küçük bir dere, kuzeyi kayalık bir yamaçla sınırlanan dik vadiyi ikiye bölüyordu.

Çocuklar böğürtlen ve yemiş toplamaya gitmek istiyorlardı. Sevinç çığlıkları atarak oradan oraya koşturmaya başladılar. Aralarındaki farklılıkların farkında bile değildiler. Kiminin koyu renkli saçlara ve ciddi bakışlı siyah gözlere, kiminin de sapsarı saçlara ve boncuk gibi mavi gözlere sahip olması, onlar için son derece doğaldı. Özellikle ufak tefek, fazlasıyla serbest bir genç kız, Attila'nın dikkatini çekmişti. İsmi Sani'ydi ve en büyük oğlunun arkadaşıydı.

“Şuraya bak!” dedi Attila İlek'e. “Şu karşıdaki dağ sıçanını görüyor musun?”

Etraftaki çocuklar bir anda seslerini kestiler.

“Önce ben! Bırak da önce ben deneyeyim!” diye ısrar etti İlek. Attila onun büyük bir Hun yayının kirişini bir avuç içi kadar geriye çekebildiğini biliyordu. Atının yanına giderek uzunluğu en az çocukların boyları kadar olan yayını aldı.

“Al! Bunların arasından en küçük oku seç” dedi oğluna yayla birlikte birkaç ok uzatarak.

“Neden en küçüğünü? Büyük ve ağır olanıyla daha iyi isabet ettirebilirim!”

“Bunu sana daha önce en az yüz kere söylemiştim” diye güldü Attila.

“O halde bu defa da diğerleri için söyle!” dedi İlek mağrur bir sesle.

“Evet, neden en küçük ok?” diye bağırdı Sani.

“Çok ürkek ve her an kaçmaya hazır olan bu küçük hayvanları, ancak onları en küçük okunla vurabileceğinden emin olduğun zaman avlamalısın” diye cevap verdi Attila sabırla. “Bizden önce burada ve doğu bozkırlarında yaşamış olan halklar, yumuşak bakırdan yapılan ve her an ölümcül bir çengele dönüşebilen korkunç oklar kullanırlardı. Biz ise düşmanlarımız için demir uçlu oklar kullanırız, fakat bunlar bu tür küçük hayvanları ve kuşları avlamaya hiç de uygun değildir.”

“Biliyorum” dedi İlek. “Onları avlamak için sadece kemik uçlu oklar kullanabilirsin.”

“Çok doğru” dedi Attila. “Peki neden?”

“Kemikten yapılan uçların hayvanın bir parçası olduğu için mi?” diye sordu Sani çabucak. “Belki de o kötü ve soğuk demirden daha az acı hissediyorlardı...”

“Evet” dedi Attila. Bu küçük kızın uyanıklığı onu sevindirmişti. “Şimdi beni iyi dinleyin! Size dağ sıçanlarının neden kemik uçlu bir okla avlanması gerektiğini anlatacağım! İnce ve sivri kemik uçlar, hayvanın derisini parçalamak yerine delip geçerler. Bunu sakın unutmayın: Kemik uçlar, hayvanların postlarına ve değerli tüylerine asla zarar vermezler!”

Sonra İlek'e yayını verdi; fakat bu yay henüz delikanlılık çağında olan çocuk için fazlasıyla büyük ve ağırdı. Sani küçümser bir tavırla başını salladı. İlek oku yerleştirdi, yayı gerdi, fazlasıyla uzun bir süre nişan aldı, sonra ciğerlerinin derinliklerinden gelen bir çığlıkla birlikte... hayvanı vurdu!

Attila irkildi. İlek'in bunu nasıl başardığını anlayamamıştı.

“Oku kollarımla değil, sesimle fırlattım!”

Attila, İlek'in sesindeki kendini beğenmiş tonu fark eden Sani'nin yumruklarını kalçalarına dayayarak delikanlının karşısına dikilmesini gördüğü zaman, neşeyle gülümsedi.

“Boşversene!” diye bağırdı kız İlek'in yüzüne doğru. “Bakıyorum talihin yaver gitti diye kendini Büyük Kağan sanmaya başladın! Bu âna kadar topladıklarını bir göstereceğine! Ellerinde ne bir böğürtlen var, ne de bir yemiş... Hiçbir şey yok!”

“Ya o dağ sıçanı? O bir şey değil mi? Onu babamın yayı ve okuyla vurdum!”

“Ne olmuş yani?” diye homurdandı delikanlının kazandığı başarıya canı sıkılan kız. “Sen babana hiç benzemiyorsun... alnın bile o kadar yüksek değil...”

“Buraya gel, Sani!” diye lafa karıştı o sırada kızın annesi. “Hiç kimse bir han alnıyla doğmaz... Bunu sadece ihtiyar ve başarılı savaşçılar, aileye yeni bir bebek geldiği zaman yapabilirler... sıradan

savaşçıların aileleri için bu söz konusu bile değildir...”

Kadının söylediklerini dinleyen Attila, ansızın sırtının garip bir şekilde karıncalanmaya başladığını hissetti. Bu genç, güçlü ve neredeyse bir Sarmat savaşçısına benzeyen kadının, kızı yerine kendisine hitap ettiğini anlamıştı. Bir an sonra da onu tanıdı.

“Svanhild üç!”

“Amma da uzun sürdü! Evet, ben o Amazonlardan biriyim!”

“Burada ne yapıyorsun? Başınıza neler geldi? Diğerleri nerede?”

Bu arada Sani kocaman gözlerle onlara bakıyordu. İlek hiçbir şeyin farkında değildi, fakat Sani annesiyle Attila Han’ın bu gece aynı yatağı paylaşacaklarını anlamış gibiydi!

Attila ile Svanhild üç, birlikte harika, olağanüstü geceler geçirmişlerdi. Gündüzleri mümkün olduğu kadar birlikte olmaya çalışıyor, birbirlerine sarılarak bir çalılık tarafından durduruluncaya kadar, çimenli çayırlardan aşağı yuvarlanıyorlardı.

Obaya geri döndükleri zaman Attila diğer Svanhild’lerin nasıl öldüğünü biliyordu. Ravenna’da tutuklanmış ve Roma’ya götürülmüşlerdi. Svanhild iki bir geneleve satılmıştı, Svanhild dört Circus’taki bir araba yarışı esnasında boynunu kırmıştı, Svanhild beş ise gizli yeraltı mahzenlerinde ayın yapan bir grup Mitra müridinin sapık törenlerine dayanamayarak üç Centurio’yu bıçaklamasından sonra idam edilmişti.

Greka’nın başlangıçta bu yeni gelişmelerden pek de hoşnut olduğu söylenemezdi. Gerçi savaşçılarıyla birlikte olduğu gecelerde neler yaptığı hakkında hiç konuşmamışlardı, fakat Alplerin doğu yamaçlarında oturan Rugilerin kölelerine ve tutsaklarına yaptıkları gibi, onun ayak kirişlerini kesmeyecek kadar akıllıydı. Gotların ve Hunların çok değerli, fakat fazlasıyla hareketli olan atlarına yaptıkları gibi, ayaklarını deri kayışlarla birbirine bağlamak niyetinde de değildi.

Üç ay sonra Greka bir kız çocuğu doğurdu. Çocuk doğumdan birkaç gün sonra süt annelerinin gözetimine verildi. Attila, beraberindeki Aryan Hristiyanlara hoş görünmek için, ona Maria ismini vermeyi aklından geçiriyordu. Fakat Greka buna kesinlikle razı değildi. Attila bu hassas konuyu Aybars’la ve boyunun ileri gelenleriyle birkaç kez tartışmış, fakat bir sonuca ulaşamamışlardı. Ancak Onagesios’un rutin ziyaretlerinden birinden sonra çözümü buldular. Onagesios, sarışın bebeğe eski Cermen tanrıçalarından birisinin isminin verilmesini önermişti. Hep birlikte ona tanrıların gizemli büyücüsü Freyja’nın ismini koymaya karar verdiler.

Svanhild üç, ikinci çocuğunun doğumu esnasında hayatını kaybetmişti. Attila bu konuyu Greka’yla konuştu. Karısı, hâlâ Attila’nın Sarmat kadınlarına borçlu olduğunu düşünüyordu.

“Benim yüzümden onlardan birini öldürdüğünü unutma!” demişti ona.

“Bunun şimdiki yeni durumla ne ilgisi var?”

“Belki de fazla değil” diye cevap vermişti Greka. “Fakat o gece sahilde olanları ben asla unutmadım! Bu yüzden Svanhild üç’ün senden olma oğlunu *Güçlü Kahraman*, ya da senin dilinde *İrnek* olarak adlandırırdım.”

Attila bu konu üzerinde fazla düşünmedi. İrnek, Attila Han ile soylu karısı Greka’nın çadırındaki üçüncü oğlan olmuştu...

Sonraki iki yıl boyunca Attila ve adamları *Imperium Romanum*’da, olup bitenlerden fazla haberdar olamadılar. Doğu Kağanı Oktar’ın bölgesinde zaten bu meseleyle fazla ilgilenilmiyordu ve yapacak başka işler vardı. Zaten çok yakınlarında yoğun bir hareketlilik yaşanıyordu. Hunların esas güçlerinin yer değiştirmesi sebebiyle Doğu Roma yeni güvenlik tedbirleri almak zorunda kalmıştı. Bu da çok doğaldı ve o yıllarda fazla bir önem taşımıyordu.

Buna rağmen Attila yakın adamlarına kulaklarına gelenleri de anlatmıyor değildi: Galya’da Roma

orduları ve hızlı Hun birlikleri, sık sık Vizigotlarla karşı karşıya geliyorlardı. Vizigotlar Arelate'yi ele geçirmişlerdi ve burasını Romalılara terk etmek niyetinde değillerdi. Aetius'un kuşatma savaşı konusunda tecrübesiz olan bozkır atlılarıyla bu şehri geri alması oldukça uzun sürmüştü.

Bir sonraki yılda Batı Roma İmparatorluğu içindeki iktidar kavgası ilginç bir hal almaya başlamıştı. Attila, kendileriyle ticaret yapan birkaç Romalı tacirden, Aetius'un her türlü inkâr yöntemlerini büyük bir başarıyla kullandığını öğrenmişti.

Gerçekte neler olup bittiğini kimse tam olarak bilemiyordu, fakat Ravenna sarayındaki mücadele Afrika'ya birtakım yanlış söylentilerin ulaşmasına sebep olmuştu. İmparatorluk öteden beri olduğu gibi, Galya'daki Vizigotların düşmanca tutumları nedeniyle Kuzey Afrika'dan tahıl almak mecburiyetindeydi. Bu bölgede de, Afrika Genel Valisi olmak yerine, imparatorluğun zirvesinde olmayı arzu eden bir adam hüküm sürmekteydi.

Comes Bonifatius, on yıldan beri Afrika Eyaleti'nin en üst yöneticisi konumundaydı. Bu adam hiçbir zaman Johannes'in imparator olmasını onaylamamış ve Galla Placidia'ya bağlı kalmıştı. Kulakları fazlasıyla açık olan birkaç kişi, imparatoriçenin Bonifatius'tan bir çocuk sahibi olduğunu, fakat onu derhal öldürttüğünü bile iddia ediyorlardı.

Fakat General Bonifatius, tüm dikkatini sadece Aetius'a vermek gibi bir hataya düşmüştü. Bunu yapmakla, Augusta tarafından Roma kuvvetleri başkomutanlığına atanan Flavius Constantius Felix adlı diğer bir rakibini fazlasıyla hafife almış oluyordu. İmparatoriçe Galla Placidia'nın geri dönüşünden sonraki üçüncü yılda, Felix ilk konsüllük görevine atanmıştı. Bu da Aetius için imparatorluğun kuzeybatı sınırlarındaki asi Galya çiftçileriyle, Aşağı Ren bölgesindeki arsız Franklarla, öteden beri cesur ve savaşçı Burgundlarla, dik başlı Almanlarla veya başka bir hırçın Cermen kavmiyle savaşıp durmakla geçecek bir başka yıl anlamına geliyordu.

Magister utriusque militiae ve imparatorluk naibi olan bu adam, imparatoriçenin dostu ve yandaşı değildi. Galla Placidia'nın gereğinden fazla lütfkâr, güzel, akıllı ve gereğinden az seçici olduğunu, kendisine ve çocuklarına hizmet edecek her şeyi gözü kapalı kabul ettiğini düşünüyordu. Fakat o bir komutandı; bir diplomat değil. Onun için büyük *Imperium Romanum* ülküsünden başka geçerli hiçbir şey yoktu.

Bu nedenlerden dolayı Batı Roma'nın en önemli askeri hem Aetius'tan, hem de hâlâ yasaklanmış Aryan inanışına bağlı bir Got kıızıyla evlendiği iddia edilen Bonifatius'tan nefret ediyordu. Zaten gerek Ravenna ve Konstantinopolis sarayları, gerekse de Hippo Regio'daki nüfuzlu piskopos Augustinius nezdinde bu durumu protesto eden çok sayıda piskopos bulunmaktaydı.

Aetius, Bonifatius'un zındıklarla, Vandallarla ve Afrikalı dansözlerle olan ilişkilerinin yanı sıra, emrindeki adamların yerli kabilelerine karşı olan tutumları konusunda hesap vermek üzere Ravenna'ya geri çağırılmasından, neredeyse tesadüf eseri haberdar oldu. Rakiplerinden birini ortadan kaldırmasına yarayacak bu fırsatı değerlendirmekte bir an bile tereddüt etmeyerek, bu emri onayladığını bildirdi. Fakat Afrika Genel Valisi bu emre uymayı reddetti; sonra da Galla Placidia ve başkomutanı Flavius Felix'e karşı ayaklanma çağrılarında bulunmaya başladı. Fakat Felix'in de aynı niyette olduğunu fark edememişti. Roma orduları başkomutanı derhal üç güvenilir general komutasındaki üç ayrı filonun denize açılmasını emretti, sonra da güvenilir bir adamını Tolosa'ya göndererek Vandal dostu Bonifatiusa karşı Vizigotlardan yardımcı birlikler koparmaya çalıştı.

Fakat bu güvenilir adam, imparatoriçeye Batı Roma'nın en kudretli adamından daha yakındı. Galla Placidia'nın gizli bir emriyle diğerlerinin tümünü yanıltarak derhal Kartaca'ya gitti. Bu arada Bonifatius kendisini cezalandıracak insanlarla görüşmelere başlamıştı bile. Bu şekilde piskoposların ve rüşvet yedirdikleri memurların yardımıyla kendisini devamlı kötü duruma düşürenlerin Felix ve Aetius olduğunu anlamakta gecikmedi.

İmparatoriçe ise birbirine rakip olan bu üç adamın hiçbirinden vazgeçemiyordu – ne fazla akıllı olmayan, fakat soylular tarafından tutulan Felix’ten, ne kurnaz Flavius Aetius’tan, ne de artık yaşlanmakta olan Bonifatius’tan. Fakat daha ortada hiçbir şey yoktu. Esas zarlar henüz atılmamıştı...

Comes Bonifatius, kendisinin Roma tarafından tehdit ve terk edildiğini düşünüyordu. Bir süre sonra ise aklına birkaç on yıl önce Hunlardan çok şey öğrenmiş olan, fakat artık kendisine Aşağı Tuna atlılarından çok daha yakın olan bir kavim geldi.

Bonifatius, İspanya’nın *Raetica* ve Carthaginiensis eyaletlerinde yaşamakta olan Vandalları yardıma çağırdı. Fakat pek çok Roma subayının en belirgin özelliği olan kibirliliği yüzünden, İspanya’dan Moritanya’ya geçebilmeleri için emirlerine çok sayıda gemi tahsis ettiği bu yüz binlerce insanı kısa sürede unuttu. Hatasını anladığı zaman ise iş işten geçmişti. Vandallar Batı Roma’nın ikinci büyük şehri Kartaca’ya o kadar yaklaşmışlardı ki, Bonifatius onların üzerine birkaç lejyon göndermek zorunda kaldı.

Kulağa oldukça renkli ve cazip gelen bu haberler, Attila için henüz oldukça belirsiz ve karmaşıktı. Bu nedenle de sadece doğrudan kendisini ve Doğu Kağanı’nı ilgilendirenleri dikkate almakla yetiniyordu. Batı Roma Orta Galya’da, Alp bölgesinde ve İtalya’da bir zamanların görkeminin uzak birer anısı olan noktaları var gücüyle korumaya çalışırken, Doğu Roma barış için yüklü miktarda para ödüyordu.

Sonra da Orta ve Aşağı Tuna bölgesine kısa fasılalarla yeni haberler gelmeye başladı. Aetius Ravenna’da kalmış olsaydı, Hunlarla kurduğu ittifak belki daha uzun süre yaşamaya devam edebilirdi. Fakat Batı Roma orduları başkomutanı Felix, Hunlardan beklenmedik bir şekilde Doğu Pannonia bölgesini geri istemişti. Aynı zamanda Limes kalelerini onartarak tahkim ettirmiş ve Valeria Eyaleti’ndeki imparatorluk güçlerini yeniden organize ederek daha önce görülmedik bir şekilde güçlendirmişti.

Attila tüm bu olayların kulağına neden bölük pörçük bilgi kırıntıları halinde ve çok geç ulaştığını anlayamıyordu.

“Neden bu duruma daha başında müdahale etmediler?” diye soruyordu Aybars ve diğerleriyle yurdunda yaptığı toplantılar esnasında. “Neden Büyük Kağan bu kadar kayıtsız? Neden kardeşlerim bunları engelleme girişiminde bulunmuyor? Vaktinde haberim olsaydı derhal Ravenna’ya giderdim ve...”

“... ve Ravenna’da kime başvururdun?” diye sordu şaman onu yatıştırmak istercesine. “Neredeyse hiç tanımadığın Felix’e mi? Yoksa Vandal Bonifatius’a mı? Galya’nın ücra köşelerinde dolanan Aetius’a mı? Yoksa doğrudan imparatoriçenin yatağına mı?”

Attila, ansızın şamanın her şeyin farkında olduğunu anladı. İmparatoriçenin o zamanlar kendisine nasıl baktığını ve aklından neler geçirdiğini Aybars gayet iyi biliyordu.

“Haklısın” dedi Attila sonunda. Buna rağmen öğrendikleri onu her geçen gün daha huzursuz kılıyordu. Olaylardan bu kadar uzak kalmakla hata yaptığını düşünmeye başlamıştı.

“Etrafımızda olanlara bir baksana!” dedi kısa bir süre Oktar Kağan’ın ordugâhında. Fakat Doğu Kağanı boş ver dercesine elini salladı.

“Doğu Roma’nın yeni duvarlar çekmesinin ne önemi var!” dedi her geçen gün sayıları artan boş şarap testilerine bir yenisini ekleyerek. “Bize altın vermeye devam ettikçe, canları ne isterse onu yapsınlar.”

“En son yaptıklarından haberin var mı?” diye sordu Amelung soyundan genç bir Ostrogot. Sava Irmağı’nın denize döküldüğü yere yaptığı bir keşif gezisinden geriye yeni dönmüştü. Diğerleri ise hayır anlamında başlarını salladılar.

“Batı Roma topraklarına girmişler!”

“Kim?” diye sordu Attila hiçbir şey anlamaksızın.

“Konstantinopolisli sevgili akrabalar” diye cevap verdi genç Ostrogot. “Hiçbir uyarıda bulunmaya gerek görmeden Batı Pannonia bölgesini işgal etmişler...”

“Bazı Doğu Roma birliklerinin o bölgeden geçtiğinden... ve Batı Roma kalelerinde gecelediklerinden söz ediyor olmalısın...”

“Gecelemekle kalmayıp, oralara yerleşmişler” dedi genç Amelung. “Gerçek ev sahipleri de tası tarağı toplayıp gitmek zorunda kalmışlar! Sırf onlar da değil, aynı zamanda Roma ve Ravenna’nın müttefikleri... hatta Sava Nehri ağzındaki Sirmium bölgesinde yaşayan Hun boyları bile...”

“Bu gerçekse, hepimiz uyuyup kalmışız!” diye bağırdı Attila.

“Bizim atlılarımızın Sirmium’da ne işleri var ki?” diye güldü Oktar. “Sadece şarap ve kadın yüzünden... inanın bana, sadece şarap ve kadın yüzünden!”

“Sirmium’u zapt etmemiz mümkün değil” dedi Attila. “Büyük Kağan Ruga bile ağır kuşatma makinelerine sahip değil!”

“O halde Doğu Romalılara en azından oldubittiye getirip zapt ettikleri topraklarda yeni kaleler ve tahkimatlar kurmalarını yasaklayalım...”

“Orası bizim bölgemiz değil” dedi şaman. “Doğu Roma’nın o bölgede neredeyse hiç kimsenin yaşamamasından, hatta bizim tarafımızdan bile terk edilmiş olmasından faydalanıp, anlamsız bir güç gösterisine girdiğini düşünüyorum.”

“Kulağımıza hiçbir savaş haberinin gelmemesinin sebebi bu mu?” diye sordu Attila.

“Birbirlerinden çok şey öğreniyorlar” diye güldü Doğu Kağanı. “Siz bilmiyorsunuz, fakat ben biliyorum – kurnaz kardeşim Ruga onları bilerek ve isteyerek ıssız topraklara gönderdi... Şimdi onlar da tıpkı batılılar gibi bir tek koyun çobanının bile yaşamadığı o bölgeyi fethettiklerini, hatta kurtardıklarını iddia ediyorlar...”

“Bu doğru” dedi genç Amelung. “O bölgede sık ormanlardan, korkunç bataklıklardan, kuru otlarla kaplı çorak topraklardan ve keçilerin bile yiyemeyeceği çalılıklarla kaplı kayalık dağlardan başka bir şey yok.”

“Başka bir şey diyorlar mı?”

“Doğu Roma değil” diye cevap verdi genç Ostrogot. “Fakat Batı Roma Felix’in size karşı başarılı savaşlar verdiğini ileri sürüyor...”

“Bize karşı mı savaşıyor?” dedi Attila şaşkınlıkla. “Hayalet lejyonları, hayalet atlılarına mı karşı? Geçen yıllarda bizden habersiz burada bir savaş mı oldu?”

“Resmi görüş şöyle: Elli yıl önce Hunlar tarafından ele geçirilen Pannonia, Romalılar tarafından geri alındı.”

Attila şaşkınlık ve dehşet içinde başını salladı.

“Bunu anlıyor musun, Aybars Amca?”

“Sanırım” diye söze başladı şaman. “Belki de aradan geçen zaman zarfında bizim çobanlarımızın hiçbirinin Roma eyalet sınırları ve haritalarıyla ilgilenmediğimizi anlamışlardır. Hatta birçoğu hayvanlarının imparatorluğun batısında mı, yoksa doğusunda mı otladığının bile farkında değil.”

“Demek ki bunların hepsi belli bir amaca yönelik propagandadan başka bir şey değil!” dedi Attila gülümseyerek.

“İyi ama hangi amaca?” diye sordu Oktar Kağan. Şarap kadehini boşaltmıştı ve kızların yeni bir testinin kapağını açmalarını bekliyordu.

“Büyük Kağan Ruga tüm Hun boylarını ve yardımcı kavimlerini bir araya toplamakla meşgul” dedi şaman. “Bizim imparatorluğumuz, Attila! Diğerleri de işte bu fırsattan istifade etmeye çalışıyorlar.”

“Umarım gerçekten de söylediğin gibidir” dedi Attila. Kavminin hanlarının, yaşlılarının ve kağanlarının kayıtsız tutumlarından hiç mi hiç hoşnut değildi.

Devamlı aynı haber ve söylentileri duymaya o kadar alışmışlardı ki, yolu Doğu Kağanı Oktar’ın ordugâhına düşen bir Cermen’in anlattıklarını duyunca, kulaklarına inanamadılar.

Vandalların gönderdiği bir elçi olan bu adam, kendi kendine dostça homurdanmakta olan Oktar Kağan’ın yerine, gözlerinden yaşlar boşanarak Attila’nın önünde yere kapaklanmayı tercih etmişti. Adam hıçkıra hıçkıra öyle bir ağlıyor ve inliyordu ki, sonunda zavallı bir et yığını halinde Attila’nın önünde yığıldı kaldı.

“Ayağa kalk!” dedi Attila sert bir şekilde. “Kralınız Gunderich’in öldüğünü biliyorum.”

“Beni affet!” diye bağırdı elçi. “Beni binlerce kez affet, fakat üzüntümün sebebi hükümdarımızın ölümü değil, ondan sonra başımıza gelen felaket...”

Attila arkasına yaslandı.

“Bir felaket mi? Nasıl bir felaket?”

“Kralın ölümünden sonra Gunderich’in meşru oğullarından biri değil, aksine Geiserich kraliyet kalkanının üzerinde taşındı!”

Büyük yurdun içi bir anda ölüm sessizliğine bürünmüştü. Attila’nın nasıl bir tepki göstereceğini bilmedikleri için, insanlar nefes bile almaya cesaret edemiyorlardı.

“Geiserich” dedi Attila bir kez daha, sonra yüzüne sıcak ve sevimli bir gülümseme yayıldı.

“Şuraya bak!” dedi neşeli bir sesle. “Demek üvey evlat olmasına rağmen başardı ha!”

“Bir kölenin oğlu...”

“Fakat anlaşılan kral olmaya en layık adam!”

Vandal prensinin elçisi, o anda güneşin kendisi için ebediyen battığını anladı.

Sonra Belçika Eyaleti’nin nemli soğuşundan bir başkası daha geldi. Bu adam Hun kağanları sülalesine aitti ve Aetius’un ordusunun akıncı kanatlarından birinin önderi olarak sol kolunu kaybetmişti. Şimdi de diğerleri gibi geri dönmüştü; sayıları giderek artıyordu.

“Romalıların savaş gücü gerçekten de o kadar kötü durumda mı?” diye sordu Attila akşamleyin yurtların arasında yakılan ateşin başında oturdukları zaman.

“Biz Hunlar ve Gotlar olmasa, Romalılar o korkunç eyalette bir ay dahi dayanamazlar” dedi yaşlı savaşçı. “Ren Nehri’nin batı yakasında da aynı durum söz konusu. Kuzeyde ise Franklar kendilerini Keltlerin mirasçıları olarak görmeye başladılar. Her fırsatta Roma yerleşimlerini yağmalıyor, elçileri ve tacirleri kaçırıyor, *Imperium Romanum* ile imzaladıkları anlaşma ve sözleşmelere zerre kadar önem vermiyorlar.”

Kuzeyde ve batıda ortaya çıkan bu yeni kavimler hakkında uzun uzun konuştular. “Soğuktan tir tir titreyen lejyonerler kısa kılıçlarıyla dev yapılı korkunç Frankların karşısına çıkmak yerine, ateşli bir Frank kadınının sıcak yatağına girmeyi tercih ediyorlar...”

“Ya bizim atlılarımız?”

“Oh, onlar her zamanki gibi” diye güldü yaşlı savaşçı. “Çoban köpekleri gibi Frankları çembere alıyorlar, yaylarını geriyorlar ve birkaç ok salvosuyla o Cermen kâbusuna bir son veriyorlar...”

“Demek ki Franklar bizden korkuyor!” dedi Attila.

“Bir kez onların kadınlarının bizim hakkımızda konuştuklarını duymuş ama ne dediklerini tam olarak anlayamamıştım” dedi yaşlı savaşçı. “Sonra Frank lejyonerlerinden birkaçı bana kadınların konuştuklarını tercüme ettiler.”

“Ne diyorlarmış?”

“Söyledikleri şu: ‘Hunlar, derilere ve demirlere bürünmüş hayaletler gibi, dört bir yandan saldırıyorlar. En öndekilerin okları eşek arıları gibi vızıldıyor. Daha okun nereden geldiğini

anlayamadan vurulup düşüyorsun.’ ... ‘Erkeğim öldü!’ diye bağıırıyordu bir diğeri. ‘Kocam Valhalla’ya göçtü!’ diyordu bir başkası. Ve henüz on beş yaşında bile olmayan genç, güzel, sessiz bir Hun kızı ise şöyle diyordu: ‘İlk başlayanlar Hunlar değildi.’ Daha önce hayatımda asla bu kadar üzgün bir ses duymamıştım. Aslında onun konuşmasına bile izin verilmiyordu...”

“Neden?” diye sordu Attila.

“Erkeklerin tümü ona kötü kötü bakıyor ve önünde yere tükürüyordu; fakat kadınlar fatihlerin çocuklarının pek çok karında büyümeye başladığının farkındaydılar...”

Yaşlı savaşçı daha pek çok akşam anlatmaya devam etti. Kış geldiği zaman, Batı Roma generali Aetius’un Hunlardan oluşan ordusuyla tüm Frank kabilelerine boyun eğdirdiğini haber aldılar. Cermenler Ren, Maas ve Mosel arasındaki bölgelerinden daha batıya gitmeye ve teker teker bağılılık yemini etmeye zorlanmışlardı.

“Ya bağılılık yemini edin, ya da çırılçıplak bir şekilde ve yanınıza hiçbir şey almadan Ren’in öteki kıyısına geçin!” Hunlar, eski Frank dilinde bu anlama gelen emri çok çabuk ezberlemişlerdi.

“Aslında birbirimizi seviyor ve sayıyorduk” dedi birkaç gün sonra yaşlı savaşçı. “Biz onlar için binlerce yıl yaşındaki Orta Asya bozkırlarından gelen atlı savaşçılardık, onlar da bizim için yeni uyanan ve bir kavim oluşturmak için harekete geçen genç vahşilerdi.”

Attila ayağa kalktı, yaşlı savaşçının yanına gitti ve sağ elini onun omuzuna koydu.

“Sana teşekkür ediyoruz!” dedi sonra. “Şimdi dinlen! Sana daha pek çok soru soracağız...”

Scottas Hıristiyanların tanrısının oğlunun 429. doğum gününü bağıra çağıra kutlamaktan bu yıl da geri kalmamıştı. Ostrogotların, Gepidlerin ve Aşağı Tuna havzasında yaşayan Kara Hunların yurtlarının arasında yaşayan diğer yardımcı kavimlerin içindeki Aryanlar, kulağa artık hiç de Cermence gelmeyen şarkılar söylüyorlardı.

Sonra kış mevsimi gelip geçti. Varlığın ve yokluğun, kavurucu sıcaklığın ile dondurucu soğuğun ebedî devranı, insanların ve hayvanların artık tahammül edemeyeceği bir noktaya geldiğini anlayınca, bir kez daha ovaları kaplayan buzları eritti. Güneşin ısısı iyiden iyiye hissedilir olduğu zaman, Carpilius Onegesios’la beraber Karpatlar üzerinden Oktar Kağan’ın ordugâhına geldi. Attila Han bu değişikliğe çok sevinmiş, yanına Aybars’ı ve komutanlarından birkaçını alarak, Aetius’un oğlunun şerefine verilen şenliğe katılmıştı. Güzel ve neşeli bir eğlenceydi bu. Şarap testileri elden ele dolaşıyor, genç kızlar kendilerine uzanan erkek ellerini şen kahkahalar atarak karşılıyor, Oktar Kağan yüksek sesle şarkılar söylüyordu.

Kağan yurdunun önündeki şamatanın dayanılmaz boyutlara ulaşmasıyla ve adamların korkuyla bağırarak kızları da beraberlerinde sürükleyerek ikişer üçer ateşlerin üzerinden atlamaya başlamasıyla birlikte, Attila Carpilius’u kenara çekti. Birlikte birkaç adım yürüdükten sonra, Attila atlarının eyerlenmesini emretti. Sonra birlikte gece karanlığı içinde güneydoğudaki Tuna’ya doğru, akan nehre ulaşana kadar at sürdüler.

Doğu Kağanı Oktar ile Büyük Kağan Ruga’nın ordugâhları arasındaki farklar üzerine yaptıkları kısa bir sohbetten sonra, Attila genç adamın yüzüne baktı: “Bize babandan yeni haberler getirdin mi?”

“Ravenna’nın resmi politikalarında fazla bir değişiklik yok” diye anlatmaya başladı Carpilius. “Eskiden Gaius Julius Sezar’ın o mükemmel kanunlarıyla sınır boylarında düzen en iyi şekilde sağlanırken, şimdi korkudan titreyerek barbarların.. özür dilerim, Cermenlerden söz ediyorum.. birbirlerini haklamaları için dua ediyorlar. Babam her an her yerde olamaz – hatta Hunların yardımıyla bile...”

“Başınız yine mi Franklarla belada?” diye sordu Attila.

“Evet! Aslında gerçek bir kavim bile olmayıp, sadece bir araya gelen vahşi köpek sürülerinden ibaret bir grup olmalarına rağmen, başımız onlarla bile belada...”

“Dikkatli ol, Carpilius!” dedi Attila gülerek. “Siz Romalılar sık sık insanları barbar ve vahşi olarak nitelendirip, güçlerini hafife aldınız... Bunun size ne kadar pahalıya patladığını benden daha iyi bilirsin!”

“Zaten ziyaretimizin esas sebebi de bu mesele” dedi Carpilius karanlıkta Attila Han’ın yüzündeki memnun gülümsemeyi göremeden. Attila, onun ve Onegesios’un bu zorlu yolculuğu sırf bir şölende eğlenmek için göze almadıklarını, daha en başından anlamıştı.

“Babam o malum kavimlere iyi bir ders vermek istiyor...”

“Yani Frankların işini bitirmek istiyor, değil mi?”

“Hayır, Frankların değil, Burgundların!”

“İyi ama onlar tümüyle zararsız” dedi Attila. “Aynı kavimden söz ediyoruz, değil mi? Yukarı Ren’in sağ tarafında oturan...”

“Evet” dedi Carpilius. “Doğu Cermenleri... Güçlü kuvvetli kuzeyliler. Bir zamanlar muhtemelen Vandalların bir koluymuşlar. Yaklaşık altı yüz yıl önce Scantınavia’daki Burgundarholm Adası’ndan yola çıkmışlar. İçlerinden bir kısmı Pontus’a kadar ilerlemeyi başarmış, fakat diğerleri Gepidler tarafından ağır bir yenilgiye uğratıldıkları için kuzey nehirleri bölgesinde kalmışlar. Ana kavim bundan yaklaşık yüz elli yıl kadar önce sert Almanlarla karşı karşıya gelmiş. Buna rağmen Ren’e kadar gelmeyi başarmışlar, fakat Limes yıllar boyunca onların ilerlemelerine engel olmuş...”

“Donmuş Ren Nehri üzerinden geçen kavimlerden biri...”

“Evet, işte onları kast ediyorum! Vandal göçünü fırsat bilip, batı yakasına geçmişler. Onlar da elbette ki diğerleri gibi kendilerine yerleşecek yeni topraklar arıyorlardı...”

“Fakat onlar sizden epeyce toprak almışlardı” dedi Attila. “Aynı zamanda da onları sizin müttefikiniz yapan bir belgeyi de...”

“Evet, bu da doğru. Fakat Burgundlar bir süre sonra ansızın diğerleri gibi olmak istediler. İlk olarak dinlerini Aryan Hıristiyanlığa dönüştürdüler ve kavmin yaşlılarının yönetimine dayanan sistemlerini Gibichung sülalesini kraliyet ailesi yapmak suretiyle değiştirdiler. Şu anda da kralları Gundahar Roma’ya karşı vahşi bir Frank gibi baş kaldırıyor.”

“Baban ne yapmak istiyor?”

“Burgundlar olağanüstü başarılı sanatçılar... Çok fakir olmadıklarından kesinlikle eminiz!”

“Anlıyorum” dedi Attila. “Kılıçlarınızın daha fazla kana bulanmaması için, Burgundların altın dolu hazinesini ele geçirmek istiyorsunuz!”

“Yoksa geleceği gören bir rahip falan mı oldun?”

“Hayır, fakat birkaç gülünç altın para karşılığında imparatorluğunuzun güçlenmesine yardım etmekten bıkip usandım! Bizde her çoban kendi sürüsünden sorumludur ve hayvanlarını bir arada tutmak onun görevidir.”

“Belki de Büyük Kağan bu yüzden bu sefere senin değil, ağabeyinin çıkmasını istedi, Attila Han!”

“Bu hiç de fena bir fikir değil” diye karşılık verdi Attila. “O şişkonun gerçekten de biraz harekete ihtiyacı var! Ne zaman yola çıkacakmış?”

“Mümkünse hemen önümüzdeki hafta!”

“Kaç adamla?”

“Üç bin Burgund’un hakkından kaç adamla geleceğini düşünüyorsa!”

“Ne? Burgund savaşçılarının sayısı hepsi hepsi bu kadar mı?”

Genç Romalı güldü.

“Karpatların ötesindeki nehirlerin arasındaki ordugâhınız bile Borbetomagnum’daki Burgund krallığından çok daha büyük...”

Doğu Kağanı Ruga’nın akla gelebilecek tüm boy ve kabilelerden toplayabildiği yedi veya sekiz akıncı birliğiyle Alplerin kuzeyindeki bölgelere doğru yola koyulmasıyla birlikte, Attila bu işin böyle devam edemeyeceğine kesin olarak kanaat getirdi.

Bu konuda konuştuğu herkes, büyük fikir ve amaçlara karşı ilgisizliğin sebebini herkesin bol bol yiyecek ve içeceğe sahip olmasına, bunun yanı sıra da *Imperium Romanum*’da uzun zamandan bu yana kendileri için tehlikeli olabilecek herhangi bir olayın meydana gelmemesine bağlıyordu.

Yola koyulmadan önce Oktar bir kez daha büyük bir şölen vermişti. Kuzeydeki çoktan terk edilmiş Roma topraklarına yapılacak bu zorlu ve uzun sefere katılmak isteyecek savaşçı bulmakta

oldukça zorlanmıştı. Hele rakibin öyle ahım şahım bir ganimete sahip olamayacak küçücük bir kavim olması, bu isteksizliği daha da artırıyordu.

Sonunda geriye Roma'yı desteklemenin ancak iki önemli gerekçesi kalmıştı: Büyük Kağan'ın arzusu ve Attila Han'ın Aetius'a olan desteği. Ruga Kağan'ın bu Romalının dostluğuna ihtiyacı vardı. Aynı şekilde Flavius Aetius da âsi Cermenlerin üzerine yürüyeceği zaman derhal kendisine yardım edebilecek Hun savaşçılarına ihtiyaç duyuyordu.

“Carpilius'un babasına şimdi yardım etmeyecek olursak, onun imparatorluğun batı yarısının başkomutanı olmasını engellemiş oluruz” demişti Oktar atının üzerinden etrafındaki isteksiz adamlara. “Carpilius'un babası bizim rehinemizdi... o bizim dostumuzdur... gelecekte sürülerimiz için ihtiyaç duyacağımız toprakları bize ancak ve ancak o armağan edebilir!”

Geçen yılın sonlarına doğru Aetius imparatorluk sarayındaki yakıcı iktidar kavgaları yüzünden savaş alanından uzaklaştırılmış, İtalya'ya çağırılmış ve beklenmedik bir şekilde terfi ettirilmişti. Artık kendisini magister militum et utriusque militiae dux olarak adlandırıyordu; yani tüm Batı Roma atlı ve yaya kuvvetlerinin komutanı olmuştu. Fakat Felix ile aynı makamı işgal etmesine rağmen henüz onun emrinde sayılıyordu, çünkü Roma hiyerarşisinde Flavius Felix'in daha uzun hizmeti vardı. Felix'in kulağına sık sık Aetius'un onun hakkında yaydığı komplo söylentileri geliyorsa da, rakibine karşı herhangi bir önlem almayı düşünmemişti. Ta ki çok geç olana kadar...

430 yılının Mayıs ayının son günü Flavius Felix ve karısı, kilise çıkışında Aetius'un adamları tarafından kısırılmış ve oracıkta öldürülmüştü. Bu cinayetin yüzlerce insanın gözü önünde işlenmesine rağmen kimse katillere engel olmaya kalkışmamış ve onlar da ellerini kollarını sallaya sallaya birliklerine geri dönmüşlerdi.

“Artık nihayet her zaman istediği şeye kavuştu” dedi Attila bu gelişmeden haberdar edildiği zaman. Aetius'un Roma orduları başkomutanlığına getirilmesinde ve imparatorluğun en kudretli adamı yapılmasında izlenilen yol ve yöntem hakkında tek kelime bile etmemişti. Söylendiğine göre imparatoriçe bile bu yeni durumdan oldukça memnundu. Öne sürdüğü tek bir koşul vardı: Aetius hiç vakit kaybetmeden derhal eski yerine geri dönecekti. Onun kendi yakınlarında bulunmasını kesinlikle istemiyordu. Bir zamanlar bir generalin saray muhafızlarını isyana teşvik ettiğini unutmamıştı.

Hunlar için ikinci ve daha önemli bir haberi, Suriyeli bir tacir kılığına girmiş olan Onegesios getirmişti. Üzerine aldığı görev o kadar gizliydi ki, kardeşi Scottas bile vaktinden önce hiçbir şey öğrenmemişti.

Attila çok uzun süreden bu yana ilk kez etrafındaki herkesi yanından uzaklaştırıyordu. Hatta kendisini gece-gündüz korumakla yükümlü olan birliğe bile izin vermişti. Oktar'ın yokluğunda onun görevlerini Attila üstleniyordu ve obanın yaşlıları göçmen kuş katarlarının önündeki lider kuş gibi onun peşinden geliyorlardı.

Suriyeli tacirlerin giydiği türden rengârenk bir giysiye bürünmüş olan Onegesios'u ilk bakışta tanımış olan Attila, onu her zamanki gibi bir kenara çekmişti. Birlikte atlarına binerek, Doğu Kağanları'nın ganimetlerini herkesin görebileceği şekilde sergiledikleri yurtların yanından geçtiler. Bu da çok eski bir gelenektir. Hem Hunlar, hem de bir krala sahip olan Cermenler, ancak babalarının veya kendilerinin bilek ve akıl gücüyle kazandıkları ganimetleri sergileyebilen önderlere saygı duyuyorlardı.

Pek az kimse Attila ile Suriyeli tacire dikkat etmişti. Oktar'ın dört tarafı açık hazine yurdunun içindeki değerli eşyaları incelerken, atlarının üzerinden inmemişlerdi.

“Eğlence, şarap ve kadın için parasını bol keseden harcayan birisi için hiç de fena sayılmaz” diye güldü Attila ve eliyle yurdun içinde birbiri üzerine yığılı altın dolu sandıkları işaret etti.

Onegesios başını salladı.

“Artık bunların ona hiç faydası yok” dedi yavaşça ve dört bir yanına bakındı. Attila şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı.

“Büründüğün bu garip kıyafetin sebebi bu mu?”

“Büyük Kağan Ruga olup bitenlerin duyulmasını istemiyor...”

“Bilmecelerle konuşuyorsun! Ruga Kağan’ın duyulmasını istemedikleri de neymiş?”

“Dinle!” dedi Onegesios ona büyük bir sırrı ifşa edermiş gibi. “Burada bulunanların arasında sadece sen gerçeği bileceksin... Oktar öldü... Burgundlarla kısa ve kanlı bir çarpışma yaşandı, o kadar... Tek bir gümüş Dinar bile elde edilemedi... Buna rağmen Oktar Kağan büyük bir şölen verdi... gece gündüz devam eden... tam bir hafta boyunca...”

“Anlayamıyorum...”

“Dinle, sözüm daha bitmedi! Söylenene göre Burgundların yeni kralı Gundahar bir piskoposla bir sözleşme imzalamış ve tüm kavminin bir haftada vaftiz olmasını sağlamış.”

“Bunun demin anlattıklarınla ne ilgisi var?”

“Oktar şölenin sonunda fazla şarap içmekten çatlayarak ölmüş! Söylenene göre yanındaki birkaç kadın da onu fazlasıyla zorlamışlar... Neyse, kesin olan bir şey var ki, adamları kağanın ölümünden sonra yas tutmak için derhal silahlarını bırakmışlar!”

“Olamaz!” diye bağırdı Attila dehşet içinde. “Bozkırların ve çöllerin o çok eski geleneğini hangi budala hatırlamış?”

“Oktar Kağan’ın adamları Balamir’in, Uldız’ın ve Karaton’un o eski asil ve cesur savaşçı ruhlarını tekrar diriltmeye karar vermişler. Hem de tüm gelenekleriyle birlikte...”

“Midelerini tika basa doldurarak ve günler boyu kafayı çekerek mi?”

“Belki bu da o geleneklerin bir parçasıdır” dedi Onegesios soğukkanlı bir tavırla. “Roma lejyonlarının gizemli Mitra kültü de içkili şölenlere büyük önem verir.”

“Bana henüz her şeyi söylemedin.”

“Oktar’ın ordusu ağır bir hezimete uğradı! Sadece ordugâhın kenarında midelerindeki fazla şarabı çıkartmakla meşgul olan bir avuç savaşçı Burgundların kıyımından sağ olarak kurtulabildi. Bu adamlar da şimdi Ruga Kağan’ın yanında gözaltında tutuluyorlar. Felaketin bu son şahitlerinin hayatta kalıp kalmamasına kağan yakında karar verecek...”

“Toplam kaç kişiydiler?”

“Bana kalırsa gerçek sayıyı hiç kimse öğrenemeyecek. Burgundlar kazandıkları zaferi doğal olarak göklere çıkartacaklardır. Tek bildiğimiz, Oktar Kağan’ın Tuna boyunca ilerlemesi esnasında, nehrin sağ ve sol yakasında bir miktar adamın kalmış olduğu. Bazıları civardaki fakir köyleri yağmalyordu, bazıları da Limes sınırını muhafaza etmeleri için o civara yerleştirilmiş olan eski askerlerle çarpışıyordu.”

“Bana kalırsa esas amaçları onların karılarıyla kızlarını elde etmektir” diye homurdandı Attila. Sonra da Tuna yönüne uzanan uçsuz bucaksız topraklara baktı.

“Kardeşlerimin bu durumdan haberleri var mı?”

“Evet” dedi Onegesios. “Bleda derhal Oktar’ın yerine kendisinin geçirilmesini teklif etti.”

“Ne oldu peki?” diye sordu Attila merakla. Onegesios ise başını salladı.

“Her şey eskiden olduğu gibi kalacak... Resmî olarak kayıplar konusunda tek kelime bile edilmiyor!”

“Ne kadar süreyle?”

“Ta ki sebep oldukları utanç verici durum unutulana dek...”

“Yani on yıllar boyunca!”

“Hayır” dedi Onegesios. “Sadece intikam gününe kadar!”

Şayet bu isteksizce çıkılan sefer başarıya ulaşıyorsa, Aetius Hunların yardımıyla Kuzey Galya'yı Roma egemenliğini tanımak istemeyen Cermen kabilelerinin baskısından uzunca bir süre için kurtarmış olacaktı. Bu takdirde muhtemelen Franklar bile ateşlerinin başına oturup birbirlerine kahramanlık destanları anlatamayacaklardı.

“Bundan sonra Cermenler her yıl zafer kutlamaları yapacak! O şişko ayyaş yarım asır boyunca kurulan her şeyi bir hamlede yok etti!” diye homurdandı Attila amcasının başına gelenleri öğrendikten günler sonra bile. “Bundan sonra kim bize saygı duyar? Kim bizden korkar?”

“Daha önce Oktar’dan söz edildiğini duyanların sayısı zaten pek az” dedi Scottas onu sakinleştirmeye çalışarak. Birkaç hafta önce tekrar Attila’nın yanına gelmişti.

“Mesele amcam değil” dedi Attila. “Onun kim ve ne olduğu kimin umurunda... Bundan sonra bütün *Imperium Romanum* topraklarında bir Hun kağanının tüm adamlarıyla birlikte bir gece içinde yok edildiği anlatılacak. Hem de gerçekte savaşçı bile olmayan... köylüler ve marangozlar tarafından!”

Attila’nın bu derece öfkelenmesine neyin sebep olduğu yavaş yavaş diğerleri tarafından da anlaşılmaya başlanıyordu. Bir sürünün değerini belirleyen, daima en iyi ve en kötü hayvanlardı. Attila, amcası Ruga’nın ne istediğini gayet iyi biliyordu. Hunların Büyük Kağanı, büyük ve güçlü bir ulus oluşturmaya kararlıydı. Kurduğu devlette herkesin eşit hak ve görevlere sahip olmasını istiyordu. İster kara derili, ister esmer, ister beyaz, ister zayıf, ister şişman, ister Kara Hunlar gibi yer ve gök tanrılarına inansın, ister farklı tanrı ve ruhlara, ister aynı, ister ayrı dilleri konuşsun, kılık kıyafetleri nasıl olursa olsun, tüm aile, boy ve kavimlerin tümü bir çatı altında toplanacaktı...

Galiplerden ve mağluplardan, çobanlardan ve çiftçilerden, göçebelerden ve eski kölelerden nasıl olup bir ulus yaratılacağı konusunu çok kere uzun uzun konuşmuşlardı. Aslında özde tümü de aynı fikirdeydi: Bu ulusun başında bulunanlar, Romalılarda olduğu gibi göze en parlak görünenleri değil, en başarılıları olacaktı...

Yaklaşan büyük altüst oluşun arifesinde, havada büyük bir yaz fırtınası öncesinin sıkıntısı vardı. Tüm bu belirsizliğe ve puslu havaya rağmen, Attila’nın kulağına sık sık yeni haberler geliyordu.

Attila, kendi ordusunun dışında gelişen bu olaylara, büyük bir ilgi gösteriyordu. Çeşitli pazarları ve Limes sınır boylarını dolaşan birkaç taciri kendi tarafına çekmeyi başarmıştı. Bu adamlar bol para karşılığında ona düzenli olarak en son havadisleri aksatmadan gönderiyorlardı.

Bu sayede Attila General Aetius’un nerede bulunduğunu Ravenna ve Konstantinopolis’ten çok daha önce öğrenebiliyordu. Aetius başlangıçta Kuzeybatı Galya’da Bagaud’lara karşı savaşıyordu. Söylenene göre bunlar tecrübesiz ve düzensiz bir köylü yığından ibaretti; düzenli bir orduyla başa çıkabilmeleri imkânsızdı. Bundan dolayı Attila bu insanların Loire ve Armorica bölgelerinde müthiş bir direniş göstermeleri karşısında hayret etmişti. Tacirlerin aktardığına göre, bu insanlar yaklaşık bir asırdan bu yana işgalci Roma kuvvetlerine karşı gizli bir yeraltı faaliyeti sürdürüyorlardı. Fakat ancak birkaç yıl önce yeni önderleri Eudo ve Tibatto komutasında Kuzeybatı Galya’daki Romalılara karşı ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamışlardı.

Aetius sürekli olarak hareket halindeydi. Bagaudlara karşı yürütülen cezalandırma hareketinden sonra, birlikleri süratle doğuya doğru yol almaya başlamıştı. Alplerin kuzeyine tecavüz eden Cermen-Alman kökenli Juthungları, Ratia ve Noricum bölgelerinden geri püskürtmek zorundaydı.

Aetius, bir tür bekçi köpeği ve intikam meleği şeklinde, Galya içinde dolaşıp duruyordu. Oktar’ın ricasını kırmayarak Burgundları haklayacağını düşündüğü için, tüm gücünü Vandallar üzerinde yoğunlaştırmıştı.

Aetius’un emrinde Batı ve Doğu Roma birliklerinden oluşan güçlü bir ordu olmasına rağmen, Vandalların karşısında ağır bir hezimete uğramıştı. Bu nedenle Aetius da Geiserich ile oldukça ağır

koşulları olan bir anlaşma imzalamak zorunda kalmıştı. Acilen hazırlanan bir barış anlaşması sonucunda, Moritanya ve Numidiya eyaletleri Vandallara bırakılmıştı.

Yaz aylarının sonu yaklaştığı zaman, Attila doğudaki hangi kavim ve boyların kendilerine ait olacaklarını öğrenecek kadar Oktar'ın meselelerine hakim olmuştu. Karpatlarda hayatta kalmayı başaran son Dakialıları ziyaret etmeye ve onlara daha yakın bir işbirliği teklif etmeye karar vermişti. Dağlara doğru küçük bir av partisi düzenledi; yanına oğullarını, en yakın adamlarını ve sahip olduğu ilk akıncı birliğini aldı.

Etki alanındaki tüm silahlı birlikler, sırasına göre Roma lejyonları şeklinde organize edilmişti. İlk danışman grubunu da bir ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü ve beşincisi izliyordu. Attila, tüm bu grupların, amaç ve düşünce bakımından kendisine en yakın olan erkeklerden oluşmasına özen gösteriyordu. Her grup önce kendisinden, sonra da kendinden sonra gelen diğer gruplardan sorumluydu.

Attila'nın adamları da, tıpkı çeyrek asırlık savaş ve talih dolu bir hizmetten sonra centurio rütbesine ulaşan bir Romalı gibi, sıradan bir savaşçıyken büyük bir akıncı birliğinin komutanı olabiliyordu. Fakat kazanılan bu rütbe ve mevkiiler kalıcı değildi. Çıkılan her seferden, yapılan her savaştan sonra bu insanlar toplum içinde hangi yere lâayık olduklarını baştan ispatlamak zorundaydılar.

Attila'nın ilk akıncı birliği daima yanı başındaydı. Cermenlerin savaş boruları öttüğünde ve ters çevrilmiş Hun kazanları gümürdemeye başladığı zaman, tüm ordudan önce süratle onun etrafında toplanıyordu.

Fakat o yıl savaş olmamıştı. Vakitlerini sadece otlaklarda hayvancılık yaparak geçirmek istemedikleri takdirde de, bir an önce kendilerine başka bir meşguliyet yaratmaları gerekiyordu.

Güneşin doğuşundan hemen önce yüz kadar savaşçı atlarını kendi elleriyle eyerlemiş, hızla üzerlerine sıçramış, gürültülü naralar ve kahkahalar eşliğinde Oktar'ın ordugâhını kuzeye doğru terk etmişlerdi. Bir hafta sonra geri dönmek düşüncesindeydiler.

Başlangıçta nehrin akışının ters yönünde ilerliyorlardı. Yeşil vadi yumuşak bir eğimle kuzeye doğru uzanıyor, Gotların kurduğu küçük köyler ve çiftlikler giderek seyrekleşiyordu.

Attila, oğullarının arasında at sürüyordu. İlek bu arada on sekiz yaşına girmişti. Soylu ifadeli bir yüze, çıkık elmacık kemiklerine, çekik kedi gözlerine sahipti ve kendisine hitap edildiği zaman bembeyaz dişlerini sergileyerek gülümsüyordu. O da diğer savaşçılar gibi dünyada en önemli şeyin hızlı bir atın sırtına binmek olduğunu, bunun yanında geri kalan her şeyin anlamsız olduğunu düşünüyordu.

İlek'in Kara Hunların en iyi binicilerinden ve okçularından biri olduğu, uzun süredir herkes tarafından kabul ediliyordu. Delikanlı bu arada Chersonesos'da yaşayan Bittugurların hanlarından biri olmuştu. Bu küçük atlı kavim ne Ruga, ne de Oktar'ın egemenliğini kabul etmişti. Attila ise elçileri vasıtasıyla onlarla uzun görüşmeler yapmış ve onların Hunların yardımcı kavimleri arasına girmelerini sağlamıştı. En büyük oğlu da onların resmi yöneticisi olacaktı.

Attila'nın ikinci oğlu "Deniz Yeli" Dengizik, bu arada tam on dört kışı geride bırakmıştı. Doğumundan bu yana her haliyle tıpkı babasını andırıyordu. Dengizik diğer delikanlılardan uzak duruyor, kızlarla konuşmaktan hoşlanıyor, okuma yazma öğreniyor, mutlaka Roma, Aquileia ve Konstantinopolis'i görmek istiyordu. Genelde yumuşak ve sessizdi, fakat dilediği anda sert ve vahşi bir adam olabiliyordu. Daha şimdiden öncelik konusunda çatışmalar başlamıştı. Dengizik babasının ilk oğlu olmadığını biliyordu, fakat diğerlerinin tümünden daha hızlı ve zekâ dolu cevaplar veriyordu.

İlk gece küçük ve ürkek bir Got kabilesinin yakınlarında konakladılar. Attila onları sakinleştirerek, burada vergi toplamak üzere bulunmadıklarını anlattı. Kabilenin en yaşlı adamı

alicenaplığından ötürü ona teşekkür etti ve dağlarda birkaç haftadan bu yana yabancıların görüldüğünü belirtti. Sonra da bunların Hasding veya Lakring sülalelerinden Vandallar olabileceğini de ilave etti...

Attila da verdiği bilgiden ötürü ona teşekkür etti, fakat endişelenmeye gerek görmedi. Ne de olsa Vandallar Karpat bölgesinde de yaşamışlardı. En iyi savaşçıları orada Ala VIII. Vandalorum olarak Roma saflarında savaşmışlardı. Buna rağmen geri döndükleri zaman derhal bu bilginin üzerine gitmeye karar verdi. Vandalların Dakia'da, yani Hunların sırtında bulunmaları, birtakım planların dahilinde gelişmiş olabilirdi...

Akşam yemeğinden sonra Dengizik babasından bir kez daha atalarından söz etmesini istedi. Tüm kış ayları boyunca anlatılan bu hikâyeleri ezbere bilmesine rağmen, onları tekrar tekrar dinlemekten büyük zevk alıyordu. Attila onun ricasını kırmadı.

“Dinleyin o halde” diye söze başladı arkasındaki eyere yaslanarak ve ayaklarını kamp ateşine doğru uzatarak. “Biz Hunların sahip olduğu hükümdarların ilklerinden biri Teoman ismini taşıyordu. Bundan yaklaşık altı yüz elli yıl önce... dehşet içindeki Çin hükümdarlarının sınır kalelerini birbirleriyle birleştirerek tüm zamanların en büyük duvarını inşa etmeye başladıkları dönemde yaşamıştı. Çinliler bu duvarı bize karşı inşa ettiklerini iddia ediyorlardı, fakat aslında söz konusu olan sadece kendi korkularıydı! Bu nedenle de bu kadar yüksek ve uzun bir duvardı bu!”

“Korkuları hiç azalmadığı için mi?” diye sordu Dengizik babasının sözünü keserek. Attila evet anlamında başını salladı. Adamları her zamanki gibi heyecan ve merakla ona giderek yaklaşıyorlardı.

“Hiç kimse kendisine ve korkularına karşı duvarlar inşa edemez” diye devam etti sözlerine Attila. “Hatta dağlar yüksekliğinde duvarlar, göğe ulaşan kuleler inşa etseler, elli kere elli kapıya beş kere beş yüz kilit taksalar bile, bir işe yaramaz! Çünkü korku denilen duygu, tek başına uçmasını beceremeyen, gece ve gündüz düşündüğü şeyin başına gelmesini bekleyip duran garip bir kuştur sadece...”

“Romalıları gibi mi?” diye sordu Dengizik.

“Özellikle Ravenna ve Konstantinopolis'tekiler gibi!” diye bağırdı İlek ve onları ne kadar hor gördüğünü belirtmek için ateşe tükürdü. Attila onun sözlerine kulak asmadı.

“Çinlilerin yazıları Teoman'a Shan-yu unvanını veriyordu” diye devam etti sözlerine. “Bu hükümdar ve kağan anlamına gelmektedir. Teoman, çok ileri yaşlarında, diğerlerinin tümünden daha çok sevdiği genç bir kadınla evlendi. Bu kadın ona bir oğul doğurdu, fakat eski geleneklere göre sonradan doğan erkek evlatlar taht üzerinde hak iddia edemezlerdi. Bu nedenle Teoman ilk doğan oğlu ve meşru varisi Mete'yi yanından uzaklaştırdı.”

“Ama onu ne öldürttü, ne avda tuzağa düşürttü, ne de bir şölende zehirletti” dedi Dengizik, çünkü burası hikâyenin en sevdiği kısmıydı.

“Doğru” dedi Attila gülerek. “Bunların hiçbirini yaptırmadı.”

“Ona yüzlerce kız arasından özenle seçilmiş bakireler veya tecrübeli fahişeler hediye etmek suretiyle aklını çelmeye de çalışmadı” dedi İlek, çünkü hikâyenin bu kısmı kendi rolüne denk düşüyordu.

“Hayır, çünkü bunların hiçbirinin işe yaramayacağını biliyordu” dedi Attila büyük oğluna hak vererek. “Teoman ne oğlunu öldürtmek, ne de aklını çelmek istiyordu. Onu hem ortadan kaldırmaya, hem de bu arada kendisine çıkar sağlamaya kararlıydı. Böylece Mete'yi rakip Goa Tsi kavmine gönderdi; ancak bir elçi olarak değil, bir rehine olarak! Teoman, Goa Tsi'lerin Mete'yi nasıl olsa öldüreceklerini, böylece de küçük oğlunun yolunu açacaklarını düşünüyordu...”

“Ve sorunu kökünden çözmek için, Mete'yi teslim ettikten hemen sonra Goa Tsi'lere savaş açtı” dedi İlek hikâyenin bu kısmından pek de hoşlanmadığını belli eden bir sesle.

“Bu onun ölüm emriydi” diye devam etti Dengizik.

“Hayır” dedi Attila bu kısımda her zaman yaptığı gibi iç çekti. “Bu çok eski hikâye bir kulağınızdan girip, öbür kulağınızdan çıkıyor. Dönüp dolaşıp neden aynı şeyi anlattığımı artık anlamanız gerekiyor!”

“Peki çok saygıdeğer atamız Mete’ye sonra ne oldu?” diye sordu Dengizik. Attila ona bakarak gülümsedi.

“Bulabildiği en hızlı ata atlayarak yıldırım hızıyla oradan uzaklaştı...”

“Pek cesur olmamasına rağmen, mantıklı bir davranış” dedi İlek ve başını salladı. “Aynı duruma düştüğümüz takdirde, bizim de böyle davranmamız gerekirdi!”

“Mete doğruca babasının ordugâhına döndü” dedi Attila. “Ve Teoman’ın vicdanı bu cesur ve başarılı oğlunu öldürmeye bir türlü elvermedi!”

İlek’in canı sıkılmıştı. Bu hikâyeyi daha önce pek çok kez dinlemiş olmasına rağmen, aynı noktada devamlı tuzağa düşüyordu.

“Bugün okçuluk sanatı üzerine bildiğimiz her şeyi Mete’ye borçluyuz. Düşmanlarımızı şaşırtmakta kullandığımız ıslık çalan okları ilk bulan da odur.”

“Gerçeğin ne olduğunu kim bilebilir ki?” dedi en büyük oğlu ezberden konuşur gibi. “Baskına uğrayan bir kişi kendisine saldıran atlıların sağdan mı, yoksa soldan mı geldiğini kesin olarak nasıl söyleyebilir? Veya adamlarının ok yağmuru altında mı yere serildiğini, yoksa düşman kılıçlarının vücutlarında açtığı kanlı yaralar sonucu mu öldüğünü nereden bilebilir? Ya da toprakta yatan ölülerin vücutlarını kurtların mı kemirdiğini... yoksa akbabalar tarafından mı parçalandığını kim söyleyebilir?”

“Size anlatılanları asla tümüyle gerçek olarak kabul etmemelisiniz” diye uyardı Attila. “Hele bu olay çok eski zamanlarda gerçekleşmişse sayılara, isimlere, hatta sonuca daima şüpheyle yaklaşmalısınız...”

“Önemli olan bütünden çıkan anlamdır” dedi İlek soğukkanlı bir şekilde, “o veya bu rivayet değil!”

Attila memnun bir tavırla başını salladı, sonra da Dengizik’e baktı.

“Ya sen ne diyorsun?”

“Şayet sana kendi gözleriyle bakan ve kendi kırmızı dudaklarıyla yalvaran bir şeyin ölümü veya sonu senin için bir şey ifade etmiyorsa, şayet bir insana rahatlıkla ‘öl!’ diyebiliyorsan ve bu senin için boğazını kestiğin bir koyunun veya dananın ağzından, burnundan ve gözlerinden boşanan kanlar kadar anlamsızsa... şayet bunun gerçekten bir önemi yoksa...”

“Evet, o halde neyin önemi vardır?” diye sordu Attila oğullarına. Ansızın Aybars Amca gibi vücudunun üst kısmını öne ve arkaya sallamaya başlamıştı. Sonra dudaklarını neşeli bir ıslık çalmak istermiş gibi büzdü, başını kaldırarak gökyüzüne baktı ve şöyle dedi: “Bunun üzerine düşünün! Ve sakın bir şeyi sadece görüldüğü ve hissedildiği şekliyle değerlendirmek hatasına düşmeyin! Çünkü babasının çevirdiği entrikalar olmasaydı, bugün Mete’ye asla büyük atamız olarak saygı göstermezdik!”

Ertesi sabah yola biraz daha geç çıktılar ve küçük Got köyünü geride bıraktılar. Giderek dağların iç kısımlarına doğru yol alıyorlardı.

“Bütün bu topraklar kimlere ait?” diye sordu Dengizik. Giderek daha yükseğe çıkıyorlardı ve zirveleri karla kaplı ormanlık dağlar, artık sabah yola koyuldukları zamanki kadar uzakta görünmüyorlardı.

“Çok eskiden burada Daklar veya Getler oturuyordu” diye açıkladı Attila oğullarına. “Onları bizim Gotlarımızla karıştırmamalısınız.”

“Ben burada Dakların değil, aksine adil ve cesur Trakların oturduğunu sanıyordum” dedi İlek. “Daha doğrusu Scottas bana bu şekilde anlatmıştı.”

Attila güldü. “Ülkelerin ve kavimlerin isimlerinin birbirleriyle pek az ilgisi vardır. Sık sık da insanın zihnini karıştıracak kadar. Bu nedenle Yunan tarih yazarları başlangıçta biz Kara Hunları İran’daki Ak Hunlarla veya biz yüz yıllar önce Çin devletlerine karşı savaşıırken Karadeniz kıyılarında oturan İskitlerle karıştırdılar. Roma’daki soylular bize hakaretler yağdırırken, aslında kim olduğumuzu bilmezler bile...”

Attila elinin tersiyle burnunu kaşdı ve deri bir kadehin içindeki sert bitki içkisinden büyük bir yudum aldı. “Her halükârda bu Daklar, Getler ve bana kalırsa İskitler, etraflarına dehşet saçan korkunç savaşçılar olsalar gerekmiş” diye devam etti sonra sözlerine. “Pers kralı Darius’a direnmişler ve hatta Büyük İskender’e saldırmaya bile cüret etmişler...”

“Onlar bugün de dağlarında altın ve gümüş çıkarmak için çukurlar kazıyorlar mı?” diye sordu Dengizik. Attila memnun bir ifadeyle güldü ve başını salladı.

“Evet... Hatta sadece bunu yapmakla kalmayıp, kılıç ve zırhlarımız için demir ve bakır dahi çıkartıyorlar.”

“Fakat artık eskiden oldukları gibi güçlü değiller” dedi İlek hor görür bir tavırla. “Kaleleri sadece harabelerden ibaret! Söylenene göre eskiden Keltleri buradan Galya’ya kadar iki yüz bin adamla kovalamışlar; fakat artık tümünün sayısı bile bu kadar değil.”

“Bizim Vizigotları kovaladığımız gibi mi?” diye sordu Attila’nın daha genç olan oğlu. Attila bir kez daha gülümsedi.

“İki olay arasında az da olsa benzerlik var” dedi sonra. “Keltler beş yüz yıl önce burada her taraftan kıştırılmışlar: Doğudan Getler, kuzeyden Cermenler, güneyden de Roma lejyonları. Fakat ancak çok kanlı savaşlar sonunda onları mağlup etmek mümkün olmuş.”

“Trajan’ın hükümdarlığı altındaki Romalılar tarafından” dedi Dengizik. Attila evet anlamında başını salladı. “Tam dört yüz yıl önce... yani yaklaşık olarak bizim batıya doğru büyük göçümüze başladığımız zamanlarda...”

Bu arada yaylanın merkezine ulaşmışlardı. Etraflarında sık sık yıkık duvarlar ve harap olmuş Roma kaleleri görüyorlardı. En azından yüz yıldan beri hiçbir Roma lejyoneri burada çıplak bacaklarını çalılara çizdirmemişti. Sonra bir dağ deresinin kenarında bulunan terk edilmiş bir yerleşim yerine geldiler.

“Geleceğimizi biliyorlarmış” dedi İlek hayal kırıklığına uğrayarak. Burada yaşayanları biraz ürkütmeyi çok istiyordu. Fakat şimdi terk edilmiş kulübelerde bulduklarıyla yetinmek zorundaydılar. Adamlardan birkaçı atlarından inerek dev çam ağaçlarının altına kurulmuş olan kulübelerin kapılarını omuzladılar, kılıçlarını çekerek içeri daldılar, fakat kısa bir süre sonra başlarını sallayarak dışarı çıktılar.

“Hiçbir şey yok” dediler diğerlerine. “Sadece işe yaramaz ıvır zıvır... Çürümüş möbleler ve demir kısımları paslanmış aletler...”

“Gerçekten de işe yarar hiçbir şey yok mu?” diye sordu Attila şaşkınlıkla gözlerini açarak. İlek her zaman yanında bulunan yoldaşlarıyla birkaç adım ileri gitmişti. Ansızın bir düzine genç adamın boğazlarından yükselen sevinç çığlıkları duyuldu. Geride kalan atlılar hızla ileri atılarak onların yanına ulaştılar.

Acele etmeden yavaş yavaş ilerleyen Attila, küçük oğlu Dengizik’in eyerinden aşağı büyük bir beceriyle kayışını seyretti. Delikanlı her defasında bir sirk akrobatı gibi atının yanından aşağı sarkıyor, sonra küçük bir sevinç çığlığı kopartarak doğruluyor ve zafer dolu bir ifadeyle elinde tuttuğu nadir dağ bitkilerini gösteriyordu. Attila oğlunun bu bitkileri kendisi için mi, yoksa şaman için

mi topladığını bilmiyordu, onların ovalarda ve nehir kenarlarında yetişenlerden çok farklı olduğu kesindi.

İlek ve arkadaşları, kaçmış köy sakinlerinin erzak depolarından birini keşfetmişlerdi. Bulmuş oldukları leziz yiyecekleri, büyük bir sevinçle diğerlerine gösteriyorlardı. Ayı pastırması, tütülenmiş balık, taş kaplar içinde bal, böğürtlenden yapılan baharlı bir içecek ve başka bir yığın besin maddesi...

Dengizik, Hunların yaptığı beyaz peynirden çok daha sert olan peynir tekerlekleri de bulmuştu. Peynirin etrafında tuzlu, dokununca ufalanan ve neredeyse kara renkli sert bir kabuk vardı.

İlek nöbet paylaşımı yaparken, savaşçılardan bir düzine kadarı atlarını yaylanın sonuna sürdüler. Diğerleri ise büyük bir ateş yakmıştı. Yanlarında birkaç yurt veya çadır getirmemişlerdi. Hava geceleri oldukça soğuyordu, fakat bu hiçbirini rahatsız etmiyordu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, ayın ve yıldızların ışıkları ateşin son alevlerinden daha çok ışık saçmaya başladığı zaman, atlarının tahta eyerlerine atlayacak ve yaylanın orta yerine gideceklerdi. Etraflarındaki yüksek kaya duvarlarından atılacak olan bir okun kendilerine ulaşma imkânı olmayan bir yere geldikleri zaman ise eyerlerindeki örtülere bürünecek ve ânında deliksiz bir uykuya dalacaklardı.

Keşif grubu geri döndüğü zaman akşam çorbası henüz kaynamamıştı ve İlek tüm nöbetçileri yerlerine göndermemişti. Savaşçılar atlarından inerek, heyecanla yaylanın sonundaki eski ve girişinden başka çıkışı olmayan bir altın madeninden söz etmeye başladılar. İlek derhal atına binip adamlarıyla birlikte oraya gitmeye yeltendiyse de, kardeşi bir el hareketiyle ona engel oldu.

“Madende hiçbir şey kalmamış” dedi sonra. “Sadece bunları bulabildik...”

Babasına ucunda kömürleşmiş kalıntılar bulunan bir kalıp ile yumruk büyüklüğünde bir döküm kabı uzattı.

“Üzerinde İmparator Theodosios II.’nin resmi bulunan altın Solidolar demek” dedi Attila şaşkınlıkla. “Bu dağ başında nasıl olur?”

“Ayrıca bir de bunu bulduk...”

Dengizik babasına çok eski görünümlü, siyah bir iple bağlanmış bir parşömen rulosu uzattı. Attila elini uzatarak ruloyu aldı, her tarafını dikkatle inceledi, sonra da yavaş yavaş ipi açmaya başladı.

“Hayır, yapma!” diye bir çığlık yükseldi tam o anda karanlığın içinden. Hunlar akıl almaz bir süratle silahlarına davrandılar ve haber vermeden kamplarına yaklaşmaya cüret eden adamın üzerine bir kurt sürüsü gibi saldırdılar.

Attila, savaşçılarından adamı öldürmesini engellemek için, birbiri ardına keskin ısıklar çalmak zorunda kaldı. Hunlar isteksiz bir şekilde kılıçlarını kınlarına soktular, adamı kollarından kavradılar, fırsat buldukça böğrüne sert dirsekler atarak onu ateşin başına getirdiler ve Attila’nın yüzünü görebilmesi için saçlarından kavradıkları başını geriye çektiler.

Attila gerçekten de ciddi olarak öfkelenmişti; fakat onu sinirlendiren bu yabancı değil, aksine oğlu İlek’ti.

“Sen buna nöbetçi yerleştirmek mi diyorsun?” dedi ona sert bir sesle.

“Onu derhal yakaladık!”

“Gelişini kendisi haber verdi” dedi Attila. Öfkeyle bir kez daha başını salladıktan sonra, yabancı adamı tepeden tırnağa dikkatle inceledi.

“Sen kimsin?” diye sordu sonra, “Sueb mi, Got mu, Dak mı, yoksa Vizigot mu?”

“Ben bir Vandalım” dedi yaklaşık on sekiz yaşlarındaki güçlü kuvvetli, açık sarı saçlı delikanlı.

“Bir Vandal mı?” diye sordu Attila şüpheli bir sesle. “Adın ne? Burada ne işin var?”

“Adım Hunerich” diye cevap verdi genç adam.

“Hunerich mi?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. “Tasadüfen Kral Godegisel’in pek de meşru olmayan Geiserich adlı bir oğlunu tanıyor musun acaba?”

“İberya sıcaklarında babamla birlikte üç yıl boyunca bin milden fazla yol aldım” diye cevap verdi Hunerich. “Kızgın güneşin altında, toz bulutlarının ortasında ve Estrema Dura çöllerinde Afrika Eyaleti’nin zenginliklerinin hayalini kuruyorduk...”

“Kral Geiserich senin... baban mı?”

“Hem de tümüyle meşru!”

Diğerleri ağızları bir karış açık onlara bakarken, Attila’nın içinden bu delikanlıya inanmak geldi. Bir el hareketiyle ona oturmasını işaret etti. Nöbetçiler karanlıkların içinde ortadan kayboldular, diğer savaşçılar da tekrar ateşin etrafında büyük bir çember teşkil edecek şekilde yere oturdular.

“Kendinizden biraz daha söz et!” diye emretti Attila. Dengizik yaralarından akan kanları silmesi için Vandal’a bir bez parçası ve acılarının dinmesi için de içinde şifalı otlar bulunan birkaç nemli kese verdi.

“O kadar güzel masallar dinlemiştik ki!” diye içini çekti Geiserich’in oğlu. “Afrika’nın zenginliğine ve Kartaca’nın görkemine dair şahane masallar! Pön savaşları, Hannibal’ın filleriyle birlikte Alpleri aşması, Roma kapılarına dayanması... ve hak etmediği –evet, bence hak etmediği– mağlubiyeti! Roma’nın tahıl ambarlarını bulmak istiyorduk... Yeryüzünün gerçek cennetini! Yaklaşık seksen bin erkek, kadın ve çocuktan oluşan bütün bir kavmin, akla hayale gelebilecek her tür ve cinsten insan topluluğu arasından ilerlediğini gözlerinizin önüne getirsenize! Bu insanlardan bazılarının derileri o kadar siyah ve parlaktı ki, Romalılar onları köle Cermen kadınlarıyla çiftleştirerek benekli ineklere benzeyen çocuklar elde etmeye bile çalıştılar...”

“Şaka yapıyorsun, Geiserich’in oğlu!”

“Söylediklerim gerçeğin ta kendisi, Attila Han! Fakat Romalılar bu denemelerinde başarılı olamadılar.”

“Öyle olsun” diye homurdandı Attila. “Fakat siz her şeye rağmen varmak istediğiniz hedefin neresi olduğunu biliyordunuz! Biz ise yüz yıllar önce yollara düştüğümüz zaman, önümüzde gecenin karanlığından başka bir şey yoktu!”

“Belki de gece karanlığı ve var olmayan bir hedef, tiksinti, nefret ve umutsuzlukta son bulan gündüz düşlerinden daha iyidir.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Seksen bin Vandal haftalar boyunca bu kıta ile Afrika Eyaleti’ne adını veren kıta arasındaki sularda dolanıp durdu. Çoluk çocuğuyla birlikte kuzeyden gelerek, sadece kara derili insanların yaşayabileceğini bildiğimiz topraklarda cenneti arayan ilk kavim sanırım biziz!”

“Sonra? Cenneti bulabildiniz mi bari?”

“Sanırım ondan başka her şeyi bulduk. Dehşet içindeki ve giderek suskunlaşan kadın ve erkeklerimizin gözleri önünde, cennetin tam aksi olan şey tüm çıplaklığıyla uzanıyordu. Bir zamanların çiçeklerle kaplı ovaları çöle dönüşmüştü. Eskiden sık ormanlarla kaplı olması gereken dağlar, yüzyıllar süren Roma egemenliği altında çıplak ve çirkin kaya yığınlarına dönüşmüştü. Hayır, bir zamanların o zengin Afrika Eyaleti kesinlikle burası değildi! Karşımıza sadece açlığın, sefaletin ve sömürünün korkunç ve iğrenç sonuçları çıkıyordu...”

Hunerich sustu ve İlek’in kendisine getirdiği içki dolu kadehi şükranla kabul etti.

“Hayır” dedi içkisinden büyük bir yudum alarak. “Orası artık imparatorluğun tahıl ambarı değil, aksine devletin karanlık yüzüydü! Fırsat bulan herkes rüşvet ve iltimas yoluyla kesesini doldurmaya çalışıyordu. Büyük Roma’nın bile hakkından gelemediği bu korkunç yeri neden fethetmek zorunda olduğumuzu bir türlü anlayamıyorduk...”

Genç Vandal, kavminin başına gelen felaketleri anlatırken, neredeyse ağlayacak duruma gelmişti. Güçlkle kendisini toparlayarak konuşmaya devam etti. “Tüm bunları gördükten sonra” dedi alçak sesle, “Bonifatius’un –yani Afrika’nın en önemli adamının– boş vaatlerine kapıldığımız için açlıktan öleceğimizi anladık...”

Attila tüm bu zaman boyunca delikanlıyı kılını bile kıpırdatmadan dinlemişti. “Derhal Roma’ya gitmeniz gerekirdi” dedi bir süre sonra. “Tıpkı rehine olduğum yılda Alarich’in yaptığı gibi...”

“Roma’nın tekrar kavmimizin karnını doyuracak kadar zenginleştiğini mi düşünüyorsun?”

“En azından Afrika Eyaleti’ne yaptığınız o acınası seferin gereksizliğini öğrenmiş olurdunuz. Güneşe bu kadar yakın şehirlerde yaşayan kavimlerin hayatta kalmayı nasıl başardığını kendime hep sormuşumdur. Taş duvarların arasındaki sıcaktan ve evlerin boğucu havasından her zaman nefret etmişimdir. Fakat şimdi bir sorumu cevaplandırmanı istiyorum!”

“Biliyorum” dedi Hunerich. “Burada ne aradığımı öğrenmek istiyorsun!”

Attila kaşlarını kaldırarak ona baktı. Bu genç adam, gerçekte kendisini göstermek istediği kadar saf ve tehlikesiz biri değildi.

“Bunu sadece sana söylememe izin verir misin?” diye sordu Hunerich. Attila kısa bir süre düşündükten sonra, ona başka bir soruyla karşılık verdi.

“Baban da aynı ricada bulunur muydu?”

Vandal’ın dudaklarında ilk kez bir gülümseme belirdi. Sonra da başını salladı. Attila ayağa kalktı. Kısaca gerindi, dirseklerini geriye attı ve Hunerich’le birlikte kayalara doğru birkaç adım attı.

“Söyle bakalım! Burada ne arıyorsun? Altınla mı ilgili?”

“Evet” diye cevap verdi Vandal. “Az önce anlattığım gibi, gerçekten de çok fakiriz. Bu nedenle elli kişilik bir grup, babamın emriyle bu dağlarda altın bulmak amacıyla kazı yapıyor. Tekrar gemilere binecek duruma geldiğimiz zaman, bize engel olabilecek saray yöneticilerini ve Doğu Roma donanması komutanlarını satın alabilmek için, gerçek Solidolar basıyoruz...”

“Demek burada gerçekten altın var!” diye homurdandı Attila. Geiserich’e bir mesaj yollamanın vakti gelmişti.

“Diğerleri nerede?”

“Madenlerde saklanıyorlar” diye cevap verdi Hunerich. “Telaştan bu ve diğer dağlardaki madenlerin planlarını unutmuşlar!”

“Parşömen rulosu mu?”

Hunerich evet anlamında başını salladı. Attila, yıldızların ve ateşin solgun ışıkları altında, delikanlının yüzünde oluşan gölgeleri inceledi.

“Planları bir kez olsun bakmadan sana geri verdiğimi babana söyle!”

“Bunu gerçekten yapmak istiyor musun?” diye sordu Vandal şaşkınlıkla. “Bir hazineyi reddettiğinin farkında mısın?”

“Sanırım bunu yapmakla hazineden fazlasını kazanacağım” dedi Attila ve gülümsedi. “Fakat sana bir şey söylemem gerekiyor: Ben burada kral olsaydım, izinsiz olarak dağlarımda altın arayan herkesi öldürtürdüm!”

“Bana kalırsa Batı Romalılar at üzerinden giderek daha az inerken, biz de buraya yerleşip kaldık” dedi Attila. İlkbaharın ilk tomurcukları geniş ovayı yeşil-sarı bir ışıltıyla kaplamıştı. Attila yurdunun önünde en sevdiği eyerinin üzerinde oturuyor ve birkaç delikanlının oklarını birbirlerine doğru atarak havada çarpıştırmalarını seyrederek eğleniyordu.

O sabah Aybars Amca onun yanına gelmişti. Greka’nın yaban kekiği, nane, estragon ve Karadeniz kıyısındaki tuzlalardan alınma bir tutam tuz ile tatlandırıldığı beyaz peynirin lezzetini başka hiçbir şeyde bulamadığını söylüyordu.

Geçen kışın uzun akşamları ve geceleri, son derece sakin ve huzurlu geçmişti. Hunların bol bol erzakı vardı, hayvanlar geçmiş yıllara oranla çok daha semizdiler, yaşlandıkları için kartlaşarak yenmeyecek hale gelmiş koyunlar ise son derece kaliteli bir yün vermişlerdi.

“Son zamanlarda dostun Aetius’tan söz edildiğini duydun mu hiç?” diye sordu şaman. Bir yandan da sağ elinin orta parmağını içi kese yoğurduyla dolu tahta bir çanağa daldırıyor, sonra da ağzına götürüp afiyetle yalıyordu.

“Onun kuzeye doğru hareket ettiğini biliyorum, o kadar” dedi Attila. O da taş kadar sert ayı pastırmasından kesilen incecik bir dilimi dişlerinin arasında çiğneyip duruyordu.

“Bundan biraz ister misiniz?” diye sordu Greka. Kıl tuğlalardan yapılma fırının yanından geri dönmüştü ve elinde yün kumaşlara sarılmış siyah bir ekmek tutuyordu. “Kuzeyli Gotların usulüne göre pişirilmiş bir ekmek...”

Attila hayır anlamında başını salladı, fakat şamanın gözlerinde yeni bir ışıltı belirdi. “Keşke her defasında mideme taş gibi oturmasaydı...”

“Şifalı otların buna karşı işe yaramıyor mu?”

“Bu mevsimde Alp geçitlerini aşmak hiç de eğlenceli olmasa gerek” dedi şaman. Attila’nın sorusunu duymazlıktan gelmiş, bu arada da siyah ekmeğin bir lokmasını yavaş yavaş çiğnemeye başlamıştı.

“Eğitilmiş lejyonerlerin kışın bile aşabildikleri yarım düzine geçit var” dedi Attila. “Ren Nehri’ne uzanan yolla birleşen batıdaki Mons Jüpiter, Kuzeybatı Galya Geçidi, Augusta Rauracorum, bunlardan başka Raetia ve Noricum’a uzanan Septimer geçitleri.”

“Aetius o soğuklarda ne yapmak istiyor?” diye sordu şaman. “Alplerin kuzeyindeki eyaletler *Imperium Romanum* için artık neredeyse hiçbir önem taşımıyor ki...”

“Fakat sözünü ettiğin yerler hâlâ Batı Roma İmparatorluğu’nun bir parçası. Bu yüzden de Aetius kuzeyden gelen Juthung ve Norileri durdurmak istiyor.”

“Sanırım oldukça kanlı bir şekilde...”

“Ren ve Tuna’nın kuzeyine sızan Cermen kabilelerinin başka bir dilden anladıklarını duymuş muydun hiç?”

“Bir kez daha Aetius’u savunmak istediğini görüyorum.”

“Farklı koşullarda bizim için de geçerli olacak uygulamalardan söz ediyorum, o kadar.”

“Umarım günün birinde burnu falan büyümaz ve Orta Tuna bölgesindeki otlakları bizden geri istemez” dedi şaman ve memnun bir ifadeyle göbeğini okşadı.

“Sözünü ettiğin otlaklarda asıl Doğu Roma’nın gözü var” dedi Attila gülererek. “Fakat orada da imparator halkın karşısına çıkmaya cesaret ettiği zaman, üzerine taşlar ve yumurtalar yağıyor...”

“Bizim yüzümüzden mi?”

“Halkın karnı aç” dedi Attila. Aybars sadece omuzlarını silkti. “Ve sarayların hazine dairelerinde bol miktarda tahıl yüklü gemi satın almaya yetecek kadar altın var.”

432 yılının Ocak ayının ilk gününde artık kırk bir yaşına basmış bulunan Kont Flavius Aetius, Vizigotların ve Hunların eski rehinesi, Galya generali, Alplerin kuzeyindeki Cermen kavimlerinin belalısı, tüm Batı Roma atlı ve yaya birliklerinin başkomutanı, ilk defa Roma konsülü oldu. Bu şekilde askeri idare dışında, sivil idarede de imparatorluk sülalesinin yanında en yetkili amir konumuna gelmişti.

Fakat İmparatoriçe Galla Placidia’nın sabrının da artık sonu gelmişti. Ravenna ile Roma’daki güç dengeleri birkaç aylık bir zaman zarfında kararsız bir şekilde yalpalayıp durmuştu. Bu durum da Aetius’un en kıskanç rakiplerinden birinin eline büyük bir koz vermişti: İmparatoriçe Galla Placidia, gücünün doruğunda bulunan Hun dostu Aetius’un tüm yetkilerini elinden aldı, onun yerine Comes Bonifatius’u Patricius ilan etti ve derhal Roma’ya çağırdı.

Büyük Batı Roma İmparatorluğu sakinlerinin bir kısmı, kraliçenin tacındaki yeni mücevherin Bonifatius olmasını hayretle karşılamışlardı. Ne de olsa Vandalları ülkesine çağırmakla ve hayal kırıklığına uğrayan konuklarına bir de Kartaca önlerinde mağlup olmakla, pek de uzak görüşlü ve başarılı biri olmadığını ispat etmiş sayılırdı.

Fakat belli bilgilere sahip olanlar için bu gelişmelerde anlaşılmaz bir şey yoktu. Afrika Eyaleti’nin mağlup ve aşağılanmış yöneticisi, Hippo Regio’ya kaçmıştı. Bu şehirde ise Piskopos Augustinius yaşıyordu – yani doğudan gelerek *Imperium Romanum* topraklarına giren tüm kavimlerin en amansız ve acımasız düşmanı olan adam. Bu adam için Hunlar vahşi hayvanlardan ve şeytanlardan farksız birer canavardı, oysa yaşamı boyunca bu “yaratıklardan” bir tekini olsun kendi gözleriyle görmüş değildi. Roma ile Ravenna arasındaki güç dengelerinin kaygan zemininde birbiri ardına çevirdiği entrikalarla Flavius Aetius’un devrilmesini ve Bonifatius’un yeni gözde olmasını sağlayan, ondan başkası değildi...

Fakat Aşağı Tuna’nın Durostorum şehrinden gelen adam, o kadar çabuk pes etmeye niyetli değildi. Bugüne kadar daha büyük belaları da başından savmayı bilmişti. Derhal yola çıkardığı habercilerle bir kez daha Hunların yardımını istedi ve hızlı atlılar bir kez daha onun imdadına yetiştiler...

Batı Hunlarından oluşan bir akıncı birliği –bu defa Bleda Han komutasında–, Aetius’un Roma İmparatorluğu’nun zirvesini tekrar ele geçirmesini sağlayacaktı. Aetius, kendisine yardım etmeye hazır olan bu beş yüz atlıya, ilk olarak Ravenna’nın kuzeyinde karşılıklı olarak saf tutmuş düşman ve dost kuvvetlerin karmaşık konumlarını açıklamayı teklif etmişti.

Bleda ise Aetius’un teklifini bir an bile düşünmeden geri çevirmişti. Savaşçıların nereye ve nasıl saldıracaklarını kimseden öğrenmek niyetinde değildi. Hunlar düşünüp taşınmakla vakit kaybetmediler. Sabah sisleri arasından yıldırım gibi ortaya çıktıkları zaman, Arimini yolunda birbirlerinden son derece farklı bölgelerden gelen lejyonerler çarpışmaya başlamışlardı bile.

Duruma vakıf olmayan bir kimsenin, savaşmakta olan kılıçlı veya mızraklı Frankların, Almanların, Sueblerin, Vandalların ve Hunların Bonifatius’un mu, yoksa Aetius’un mu tarafında

olduğunu anlaması neredeyse mümkün değildi. Galla Placidia, Aetius'a karşı savaşmak üzere, Vizigotlardan bile askeri yardım almıştı. Vizigotlar, Hunlardan oluşan ordusuyla birlikte kendilerine daima sınırlarını hatırlatan Aetius'u, her şeyin tek sorumlusu ve suçlusu olarak görüyorlardı...

Hunlar körlemesine saldırıya geçtiler. Hızlı atlarının üzerinden, kendileri gelmeden başlamış olan karmaşanın üzerine ok bulutları yağdırmaya başlamışlardı. Gotlar, Franklar, Suebler ve Almanlar fark gözetmeksizin yere yuvarlanıyorlardı. Kılıçlarını, yaylarını ve mızraklarını yere fırlatıyor, ellerinin her ikisiyle birlikte göğüslerine, boyunlarına, başlarına veya gövdelerine ölümcül bir şekilde saplanan oklara sarılıyorlardı. Hiçbir şey onları ılık çalarak gelen ölüme karşı koruyamıyordu – ne bir kılıç, ne bir mızrak, hatta ne bir zırh...

Bleda'nın Hunları, yanlış birlikleri mağlup ettiklerini çok geç fark ettiler. Yaptıkları korkunç hatayı düzeltmek için son bir çaba gösterdilerse de, Flavius Aetius, Arimini'nin güneyindeki beşinci mil taşında, ezelî düşmanına teslim olmuştu...

Bleda'nın adamları geri dönüşlerini takip eden birkaç ay boyunca oldukça suskun kaldılar. Bu kez kendilerine bir ödül falan verilmemişti. Arimini'de yapılan hatayı yavaş yavaş herkes öğreniyordu. Bu arada Aetius'un ev hapsinde tutulduğu da söylenenler arasındaydı. Vandallar ise ellerine geçen bu eşsiz fırsatı değerlendirerek, Roma'nın tahıl ambarı Afrika Eyaleti'nin batısında kendi krallıklarını kurmuşlardı.

Her şeyini yitirmiş olan Aetius, Toskana'daki çiftliğine yerleşerek sürgün hayatı yaşamaya başlamıştı. Fakat bir süre sonra düşmanları hiç beklenmedik bir anda ona orada da hücum ettiler. Başlarında Bonifatius'un damadı olan Sebastianus adlı bir adam vardı.

Birkaç ay boyunca Aetius'un Roma'dan yardım aldığı söylentileri etrafa yayıldı. Fakat günün birinde Büyük Kağan Ruga'nın ordugâhında çalan alarm boruları, yaklaşık üç yüz üniformalı veya soyluların elbiselerine bürünmüş Romalıdan, karmakarışık bir eşya konvoyundan ve akla hayale gelebilecek tüm kavimlerin savaşçılarından oluşan bir grubun yaklaşmakta olduğunu haber verdiler. Hatta bunların arasında Hunların dahi olduğu söyleniyordu.

Şaşkınlık içindeki Hunlar, birkaç saat sonra, kısa süre öncesine kadar Batı Roma İmparatorluğu'nun silahlı kuvvetlerinin başkomutanı olan adama sığınma hakkı tanımak zorunda kaldılar. Aetius kendisine sadık kalan tüm adamları, ailesi ve en büyük oğlu Carpinus'la birlikte gelmişti.

Büyük Kağan Ruga ertesi yıl danışmanı Esła'yı Konstantinopolis'e gönderdi. Bu adam kırk yaşlarında, sık sakallı, çok akıllı ve itidalli bir adamdı. Hunlar ona "Büyük İhtiyar" adını takmışlardı. Bazıları onun Antiochia'dan geldiğini, bazıları ise uzun zaman önce Tyros ve Kudüs'te ondan söz edildiğini duyduklarını söylüyorlardı. Kimse onun geçmişi hakkında kesin bir bilgiye sahip değildi, fakat sahip olduğu olağanüstü bilgi hazinesi göz önünde bulundurulduğu takdirde onun bir Yunan hatibi, bir Yahudi hahamı, ya da görevden uzaklaştırılmış bir Hristiyan piskoposu olduğunu düşünmemek için geçerli hiçbir sebep yoktu. Şimdiye dek Hunların adına pek çok arabuluculuk görevi üstlenmişti. Fakat bu kez Büyük Kağan Ruga ona sert ve kararlı olmasını emretmişti.

"Onların gözüne girmeye değil, aksine onların gözünü korkutmaya çalışmalısın!" demişti Ruga. "Kaçakları ve suçluları derhal teslim etmezlerse, varolan tüm anlaşmaları derhal feshedeceğimi kati olarak kavramalılar!"

Ruga, Bleda, Attila, diğer kavimlerin kralları ve soyluları, aylar boyunca boş yere beklediler. Konstantinopolis'ten cevap gelmiyordu. Ancak yılın sonlarına doğru Theodosios II., yüksek mevkii sahibi insanlardan oluşacak bir heyetin hazırlanmasını emretti.

Ertesi ilkbaharda olaylar biraz daha hızlı gelişmeye başladı. Aradan geçen zaman zarfında Hunlar *Imperium Romanum*'da kıskançlık ve dostluk, nefret işbirliği üzerinde şekillenen garip kuralların

geçerli olduğunu anlamışlardı. İmparatorluğun batı bölümü giderek daha fazla Cermen etkisi altına girerken, doğu bölümü ise binlerce yıl boyunca oluk oluk kan ve ter akıtılarak oluşturulan imparatorluk yasalarından ve yaşam tarzından yapılacak en küçük bir sapmaya dahi tahammül etmiyordu.

Batı Roma ve Doğu Roma bu zaman zarfında birbirlerinin rakibi, hatta iktidar kavgası söz konusu olduğunda kanlı bıçaklı düşmanı olmuşlardı; fakat her iki Roma'nın başındaki hükümdarlar, artık "Büyük Theodosius" olarak adlandırılan İspanya generalinin soyundan geliyordu – yani olimpiyat oyunlarını anti-Hıristiyan bir kült olarak yasaklayan ve *Imperium Romanum*'u bir aile mülkü gibi oğullarının arasında paylaştıran adamın soyundan...

Hunlar Aetius'a Ravenna'ya kadar eşlik ettiler. Aetius onların desteğiyle bir kez daha eski görevlerinin başına geçti ve Galla Placidia ile aralarında hiçbir şey yaşanmamış gibi tekrar Roma orduları başkomutanı oldu.

Batı Roma ile Hunlar arasında her zamankinden de güneşli günler yaşanırken, Doğu Roma üzerinde de kapkara fırtına bulutları toplanıyordu. Büyük Kağan Ruga yaklaşık on yıl boyunca sınır boylarındaki ve Tuna'nın güneyindeki eyaletlerdeki barışı altın karşılığında devam ettirmişti. Fakat anlaşmaları ve sözleşmeleri oluşturan kelimeleri yazıya döken adamlar, oynadıkları oyunun kutsal kurallarını, asla bir kral veya tanrı üzerine yemin etmemiş olanlardan çok daha sık unutuyorlardı.

"Pacta sunt servanda – Anlaşmalara uyulmalıdır!" deniliyordu sık sık yapılan şatafatlı imza törenlerinde. Fakat Hunlar artık yavaş yavaş bir noktanın farkına varmaya başlamışlardı: Bu anlaşmaların kutsallığı imza atan tüm taraflar için geçerliydi – sadece *Imperium Romanum* dışında!

"Parşömenlerin üzerine o gizemli ve süslü sembolleri çizip duruyorlar" dedi Büyük Kağan Ruga bir akşam. "Fakat onları artık görmediğimizi düşündükleri anda, bir an bile vakit kaybetmeden müttefiklerimizi baştan çıkarmaya çalışıyorlar – örneğin Amilzur, İtimar, Tonsur ve Boisk kabilelerinde olduğu gibi..."

"Onların Roma topraklarına sığındıklarını ve Doğu Roma'ya hizmet etmeyi teklif ettiklerini sanıyordum" dedi Bleda Han şaşkınlıkla.

"Belki de onlara domuzların veya kölelerin gibi muamele ettiğin için böyle yapmışlardır!" dedi Ruga.

"Kölelerime en az kadınlarım ve atlarım kadar iyi bakıyorum!" diye itiraz etti Bleda.

"Ben sözünü ettiğiniz bu olayı biliyorum" dedi Attila. "Kaçaklar Bizans'tan altın aldılar – 'her yetişkin başı için altın bir imparator başı' diye fısıldamıştı Konstantinopolis elçileri sınır boylarının her tarafında, 'her kadın için de erkeğe verilenin üçte biri'..."

"O halde Doğu Romalılar için bu insanların bir at veya inek kadar bile değeri yok!"

"Daha önce parmaklarının arasında üzerinde imparatorun resmi bulunan altın bir Solido'yu asla tutmamış olan insanlar için bunun bir önemi var mı?" diye sordu Attila.

"O altınlar bizim parmaklarımızın arasında olsa çok daha iyi olurdu!" dedi Büyük Kağan öfkeyle. "O aptallar ise altınlarını dolandırıcı tacirlerin ellerinde heba ediyorlar. Bu durumu protesto edeceğiz! Hem de bu defa çok sert bir şekilde!"

"Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu Attila. Büyük Kağan kabul yatağında her zamankinden daha güçlükle kımıldandı. Sanki ciğerlerine yeteri kadar hava çekemiyormuş gibi derin nefesler alıyordu.

"Eski dostumuz magister militum Plinthus'ı hatırlıyor musun?" diye sordu Attila'ya.

"Hem de çok iyi. Başkasına değil de, doğrudan ona başvurmamızı her zaman çok takdir ederdi!"

"Plinthius, Doğu Roma'nın Aetius'u gibi bir şey" dedi Hunların Büyük Kağanı.

"Evet... Ve eski bir konsül olarak bizimle olan ilişkilerini İmparator Theodosios'un sarayındaki genç rakiplerine karşı bir koz olarak nasıl kullanabileceğini de çok iyi bilir."

“Esla’yı imparatora hitaben yazılmış bir ultiatomla birlikte ona göndereceğim! Mutlaka onunla görüşmesi lazım, kesinlikle damadı Aspar’la değil!”

“Hangi görevle?” diye sordu Attila.

“Hunların Büyük Kağanı olmamdan kaynaklanan güç ve kudretim sebebiyle, geçen yılların tüm kaçak ve sığınmacılarının bana geri gönderilmesini istiyorum! Onların altınla mı satın alındıkları, savaş esnasında mı kaçtıkları, yoksa baldan tatlı sözlerle mi kandırıldıkları umurumda bile değil!”

“Ya Romalılar neredeyse her zamanki gibi söz verip yerine getirmezlerse?” diye sordu Attila.

“O takdirde...” Ruga düşünceli bir tavırla alnını kırıştırdı. Fakat bu cevap üzerine kafa yormasına fırsat kalmadan, Bleda bir anda cevabı yapıştırdı: “O takdirde savaş!”

“Evet, kardeşim Muncuk’un en büyük oğlu, haklısın! Fakat bu defa onlara saray usulü uzun pazarlıklar yapmaya niyetli olmadığımızı göstermeliyiz!”

“Ne yapmak istiyorsun?”

“En genç ve atak savaşçılarınızı bir araya toplayın!” diye karşılık verdi Hunların Büyük Kağanı. “Ganimet toplamaya gideceğiz... Herkes Tuna’yı kendisi için en uygun olan yerden geçecek! Tam bir ay sonra yıkık Trajan Köprüsü’nde buluşacağız. Oradan da güneybatıya, yani Trakya yönüne doğru gideceğiz!”

“Ya Doğu Roma bize müdahale etmeye yeltenirse?” diye sordu Attila.

“O zaman zaten onların üzerine yürümekte olduğumuzu söyleriz, olup biter!”

Büyük Kağan’ın kabul yatağının etrafında toplanmış olan adamlar önce şöyle bir irkildiler, sonra da uzun süredir özledikleri gibi gürültülü kahkahalarla uzun uzun güldüler.

Karpatların doğusunda ve batısında bulunan otlaklardan gelen hızlı ve hareketli Hun birlikleri, Alan ve Got savaşçıları, çok sayıda küçük kavim yavaş yavaş Tuna’yı aşmaya başlamıştı. Onları harekete geçiren ne gerçek ve büyük bir savaş, ne bir sefer, ne de düşmanı çembere alma çabasıydı. Roma kalelerinin yanından geçiyor, limanlara hiç dokunmuyor, hatta yolları dahi kullanmadan öni alınmaz bir şekilde güneye doğru akıyorlardı.

Yaz sonuna doğru Moesia Eyaleti tümüyle ele geçirilmişti. Eskiye oranla çok daha az savaşılmıştı ve çok daha az ölü vardı. Buna karşın ahırlar ve samanlıklar boşaltıldıktan sonra, köyler cayıp cayıp yakılıyordu. Tahıl, post ve yün gibi kolay elde edilen ganimetlerle yüklü arabalar, önlerinde büyük ve küçükbaş hayvan sürüleri olduğu halde, hızla kuzeye doğru ilerliyordu. Bazıları ise metal aletler, seramik çanaklar, tahta ve demir araçlar, hatta kullanılmış silahlarla doluydu. İşe yarar bir şey bulmak her zaman mümkün değildi.

Havanın bozmaya başladığı ve sonbaharın her zamankinden daha erken geldiği günlerde, geniş bir alana yayılmış olan atlı birliklerin ve yardımcı kavimlerin önderleri, bu kış Karadeniz kıyılarına mı, yoksa Tuna yoluyla Konstantinopolis’e kadar mı uzanmalarının daha iyi olacağını tartışmaya başladılar.

Fakat sonra pek çok yerde ele geçirilen hayvan sürülerinde aynı anda salgın hastalıklar baş gösterdi. Aslında bunda korkulacak bir şey yoktu, çünkü mağlupların ellerinden kaçırdıkları hayvanları zehirlemeleri veya kullanılmaz hale getirmeye çalışmaları, son derece doğal bir durumdu. Fakat bu yıl ateş ve mide bulantısı, önderlerin ve yaşlıların bir kısmında da görülüyordu. Kendilerine hastalık taşıyan bu kötü havanın nereden geldiğini kimse bilmiyordu, fakat bundan Bizans tarihçilerinin adlarını kaleme almaya bile gerek görmedikleri küçük kavimlerin şaman ve büyücülerinin sorumlu olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. Kuzeydeki ve doğudaki soğuk dalgasının insanları harekete geçirmeye başlamasıyla birlikte, çok fazla kavim, kabile ve aile amaçsız bir şekilde *Imperium Romanum* topraklarında oradan oraya dolanmaya başlamıştı.

Sadece Büyük Kağan’ın yakın çevresinde yepyeni bir şüphe belirmişti.

“Sadece ellerinde kılıç taşıyan erkeklere önem vermekten vazgeçmeliyiz” dedi Aybars Amca uzun ve sonuçsuz bir akşamın bitiminde. Savaşçılar dere boylarındaki dağ kulübelerine hücum etmiş, fakat yakılmaya değer bir şey dahi bulamamışlardı.

“Burada artık kılıç dahi yok!” diye homurdandı Bleda. Daha güneye inilmesi konusunda ısrar edenlerin başında o geliyordu.

“Zaten ben de sadece bu zavallı bölgelerden değil, ellerinde haç taşıyan rahiplerin giderek daha fazla güç kazandığı şehirlerden söz ediyorum...”

“Piskopos adı verilen o Hristiyan şamanlarından mı söz ediyorsun?” diye sordu Ruga.

“Evet, kesinlikle onlardan” dedi Aybars düşünceli bir tavırla. “Eskiden onlar da halk tarafından seçiliyordu, fakat artık piskoposlar yörenin zengin ve soyluları tarafından seçiliyor ve imparator tarafından onaylanıyor.”

“Peki bunda şüpheli olan nedir?” diye sordu Bleda Han. Attila bıyık altından güldü. En büyük ağabeyi Bleda uzun zamandır o eski, çekilmez egoist değildi. Artık Attila’yla birlikte yaşamının zorunluluğunu kabul etmişti, fakat elbette ki bu onu sevdiği anlamına gelmiyordu! Bleda Han her zaman olduğu gibi dörtlüde koşan atların nal seslerine, sivri uçlu okların ısıklarına ve çarpışan silahların gürültüsüne, parşömenlerin çatırtısından daha fazla değer veriyordu.

“Bildiklerimi ve yaşadıklarımı size anlatacağım” dedi Kara Hunların en büyük şamanı. “Fakat söylediklerimi anlayabilmeniz için kendinize biraz zaman tanımanız gerektiğini unutmayın! Şimdi beni iyi dinleyin ve anlattıklarımın nasıl bir sonuç çıkarmanız gerektiğine karar verin.”

“Kafamızı yine neyle şişireceksin?” diye sordu Bleda sıkkın bir tavırla. *Imperium Romanum*’un hastalıklı ve çürümüş bünyesindeki binlerce ilişkiyi bir kez daha eşelemeyi canı hiç mi hiç istemiyordu.

“Dostlarını ve düşmanlarını iyi tanıman gerektiğini hâlâ kavrayamadın mı?” diye sordu Büyük Kağan inleyerek. “Günün birinde, ben artık burada olmadığım zaman, okların ne yana uçacağını bilmezsen, Kara Hunlara nasıl hükmedebilirsin ki?”

Bleda boş ver dercesine elini salladı. Daha dört, beş yıl öncesine kadar böyle bir hareket yapmaya asla cüret edemezdi. Fakat Oktar Kağan’ın yanında bulunduğu zaman zarfında, ona giderek daha fazla benzemeye başlamıştı – herkese karşı gürültücü, kaba saba ve savruk, fakat hayvanlara ve içki sofralarında sonuna kadar dayanabilenlere karşı yumuşak bir adam.

“Sözlerime yaklaşık üç yıl önce gerçekleşen bir olayı anlatarak başlamak istiyorum” diye başladı konuşmaya Aybars hafif, bazen de oldukça yüksek bir sesle. O anda sesi kulağa oldukça yumuşak ve hoş geliyordu. “O zamanlar, Hristiyanların zamanına göre dört yüz otuz bir yılında, Karadeniz’in güneyindeki küçük bir şehirde bir piskoposlar toplantısı yapıldı. Bu toplantı –ona III. Efes Konsili adı verilmişti–, Konstantinopolis patriği Nestorius’un taraftarlarına karşı yukarıdan düzenlenen nefret dolu bir komplodan başka bir şey değildi. Bu adam... Jesus Christus’ta hem tanrısal, hem de insanî bir öz görmeye cüret eden bu adam, mutlaka ortadan kaldırılmalıydı!”

“Bunların bizimle ne ilgisi var?” diye sordu Ruga Kağan ve geçirdi.

“Sevgili ve sayın kağan kardeşim! Budalaca sarhoş lakırdılarından başka bir şey dökülmeyen o ağzını bir müddet için kapalı tutmanı rica ediyorum!” dedi şaman son derece sevimli ve sevecen bir yüz ifadesiyle.

“İmparatorluğun iyi ve kötü, adalet ve ahlak, sevap ve günah üzerinde hüküm veren yargıçları, her şeyin aynı anda iki veya üç yaradılışlı olabileceğine karar vermişlerdi” diye devam etti Kara Hunların en büyük şamanı sözlerine. “Baba, oğul ve Kutsal Ruh... Tanrı baba ve insan oğul birlikte...”

“Bu saçmalığın senden değil de Romalılarından kaynaklandığına emin misin?” diye sordu Ruga

Kağan acı dolu bir yüz ifadesiyle.

“Eminim” dedi Aybars. “Çünkü Konstantinopolis patriği de aynı anda çember, üçgen ve dörtgen olmak isteyen bir şeyin, hiçbir şeye faydalı olamayacağını düşünüyordu.”

“Sonra?” diye sordu Ruga Kağan. “Bunun bizime olan ilgisini hâlâ anlayamadım.”

Aybars yüzünü buruşturdu. Oturduğu yerden ayağa fırlayarak önce Ruga’ya, sonra Bleda ve Attila’ya yaklaştı. Başını hafifçe çarpıtarak onların yüzlerini bir müddet inceledikten sonra, duruşunu bozmadan diğer yaşlıların, önderlerin ve bağımlı kralların arasında dolaştı.

“Bunu gerçekten anlayamadınız mı? Bu adamların hiçbir önemi olmadığını mı düşünüyorsunuz? Yoksa onların hâlâ ağlayarak dua eden zavallılar sürüsünün çobanları olduklarını mı sanıyorsunuz?”

Aybars kıkırdayarak güldü.

“O halde şimdi size bu andan itibaren neye karşı silahlanmış olmamız gerektiğini söyleyeceğim! Evet, artık en tehlikeli düşmanlarımız, Roma’nın seçkin komutanları olan piskoposlardır! Neden mi? Çünkü onlar makul ve serinkanlı düşünebilen tek meslektaşlarını aralarından kovdular. Hem kişi, hem de tüm öğretisiyle birlikte!”

“Söylediklerinin hepsi gerçek olabilir” dedi Bleda soğuk bir sesle. “Fakat sana bir kez daha soruyorum: Bunların bizimle ne ilgisi var?”

“Çünkü Romalılar pek yakında bizim yardımcı kavimlerimiz arasında bile Ebedî Şehrin tüm görkeminden, ihtişamından ve kudretinden, muazzam saraylarından ve generallerinin altın zırhlarından daha etkili bir güce sahip olacaklar! Üç yaradılışlı tanrılarının dinini resmen kabul ettiler ve en yüksek tahta da bir kadını oturttular!”

“Hangisi?” diye sordu Attila derhal. “Eudoxia mı, Pulcheria mı, yoksa Galla Placidia mı?”

“Hayır, kardeşim Muncuk’un oğlu! Bu kadın, kendilerini kurtardığını iddia ettikleri Jesus Christus’un annesi Maria!”

Kağanın yurdundaki adamların birçoğu bu ismi daha önce hiç duymamıştı. Aryan Gotlar ise bu ismi duyar duymaz irkildiler ve birbirlerine baktılar.

“Evet, söylediklerim doğru!” dedi şaman başını sallayarak. “Zor günlerde mucizeler ve semboller, en inanılmaz ve akıl almaz suret ve şekillerde ortaya çıkabilir! Romalılar da şimdi tanrılarının annesinin vücudunun ne bir kan damlasıyla, ne de bir erkeğin tohumlarıyla kirlenmiş olduğunu iddia ediyorlar...”

“Zaten yeteri kadar tanrıları yokmuş gibi, başımıza bir de bu mu çıktı şimdi!” diye homurdandı Büyük Kağan Ruga.

“O bir tanrıça değil, saygıdeğer kardeşim. O her şeyin üstünde olan bir ana, göğün ve yerin kutsal vücudu... Bakire Meryem... Bu şekilde piskoposlar kendilerini yenilmez güneş tanrısı Mitra’nın bile üzerine koyuyorlar...”

“Aynı şekilde mutlaka bizim üzerimize de!” diye güldü Bleda.

“Ben, bu andan itibaren ellerinde haç taşıyan rahiplere, eskisinden daha fazla önem vermemiz gerektiğini söylüyorum” dedi şaman oldukça bozuk bir sesle. “Sadece bunu; başka bir şey değil!”

“Fakat bana kalırsa sen söylediklerinden çok daha fazlasını biliyorsun!” dedi Attila. Aybars bir an için tereddüt etti, sonra evet anlamında başını salladı.

“Evet, bunlardan daha fazlasını da biliyorum” diye devam etti sonra sözlerine. “İmparator Theodosios II.’nin dualarında artık Maria’ya yakardığını duydum. O zaten her zaman oldukça sofu bir Hıristiyandı; fakat artık düşmanlarının gökten düşecek olan ölüm ve yıldırımlar arasında yok olmaları için bile dua ediyormuş...”

Bu garip hikâye Büyük Kağan Ruga’ya hiç de komik gelmemişti. O, bir kez olsun Roma, Ravenna veya Konstantinopolis kapılarından içeri girmiş değildi. Şimdiye kadar üzerine asla bir Roma

elbisesi giymemişti ve verdiği ziyafetlerde bir Roma sarayını anımsatır şekilde bol yiyecek ve içeceğin bulunmasından hiç hoşlanmıyordu.

Tüm Hunlar gibi o da seslere ve hislere, gizemli gerçeklere ve ateşte yakılmış koyun kemiklerindeki alametlere inanıyordu. Yakın adamlarına birkaç kez bu yılın sonunu göremeyeceğini söylemişti. Kardeşi Aybars, onun sonbaharın sonlarına doğru bir kez daha hanların ve kralların toplantısı için dört bir yana haber salmasına engel olmamıştı. Tümünün gelmesi oldukça uzun sürmüştü, fakat sonunda eski Trajan Köprüsü'nün güneyinde, kuzeyinde Tuna Nehri, güneybatısında da Margus ve Naissos dağları bulunan geniş bir düzlükte bir araya gelmişlerdi.

İlk çiğ damlalarının örümcek ağlarında inci taneleri gibi parladığı bir sabah, çeşitli kavimlerin kralları, hanları ve soyluları, Büyük Kağan'ın kendilerine ne söyleyeceğini dinlemek için bir araya geldiler. Serin, güzel bir gün başlıyordu. Kızıl-kahve sonbahar renklerine bürünen doğanın üzerinde, küçük bulut kümelerinin yüzdüğü açık mavi gökyüzü uzanıyordu.

Ruga, her zamanki gibi, mağrur bir ifadeyle atının üzerinde oturuyordu. Sadece geriye doğru biraz fazla eğilmişti ve bakışlarında donuk bir ifade vardı. Davulların ve diğer çalgıların eşliğinde yapılan uzun ve monoton yakarışlardan sonra, Büyük Kağan'ın imparatorluğunu üç yeğeni arasında pay edeceği o büyük an geldi. Fakat akşamleyin ateşin başında verilen büyük şölene, sevinç ve coşku hakim değildi...

Aradan bir hafta bile geçmeden batı yönünden ilk sonbahar fırtınaları Tuna'ya yaklaşmaya başladı. Büyük Kağan Ruga, havanın daha da bozmasından önce, Tisza'ya geri dönmeye karar verdi. Acele etmek için öyle pek de önemli bir sebep olmadığı için, Ruga Kağan yanında sadece kendi özel birliğini, en yakın danışmanlarını ve Bleda Han'ı götürmeye karar verdi. Diğerleri diledikleri şekilde arkadan gelebilirlerdi.

Bu durum, Attila ve Doğu Hunları için de veda anlamına geliyordu. Onlar bir müddet Tuna'nın güney kıyıları boyunca ilerlemek ve nehri Aetius'un doğum yeri olan Durustorum'da aşmak istiyorlardı. Fakat harekete geçmelerine fırsat kalmadan kapkara fırtına bulutları yarı yarıya kaldırılmış olan kampın üzerinde toplanmaya başladı.

Gotların büyük desteler halinde bir araya bağladıkları demir uçlu mızraklar, her tarafta göze çarpıyordu. Arabalar ise yüksek alemler, ciritler, silahlar, madeni kap kakak, çalıntı mücevher ve kırık kilise haçlarıyla doluydu. Tentelerin bir an önce yerlerine bağlanmaması durumunda bunların hepsinin rüzgârla dört bir yana savrulması işten bile değildi. Fakat şimdi kimse yerinden kımıldamıyor, herkes korku dolu bakışlarla gökyüzünü süzüyordu. Gotların pek çoğu haç çıkartmaya başlamıştı. Geri kalanlar ise ne anlama geldiklerini bile bilmedikleri dualar mırıldanıyor, ya da birbirleriyle savaşılan eski tanrıları hatırlıyordu. Korkusuz Hun savaşçıları bile atlarının boyunlarına doğru her zamankinden daha fazla eğilmişlerdi.

Büyük Kağan ve en yakın adamları, ovayı kaplayan o gizemli sessizliğin içinde, en fazla bir yurt yüksekliğindeki küçük bir tepenin üzerine çıktılar. Kafilenin ne durumda olduğuna bakmak istiyorlardı. Fırtına rüzgârları elbiselerini uçuruyordu. İçlerinden birçoğu günlerden bu yana başlarına demir miğferlerini geçirmemişlerdi. Yine eskisi gibi yünden veya keçeden yapılmış yumuşak börtüklerini giymiş, kolsuz kaftanlarını kuşanmış ve ayaklarına deri çizmelerini geçirmişlerdi.

Büyük Kağan Ruga, Bleda Han ve Attila Han ise tepeden tırnağa silahlı bir şekilde ve savaş giysilerini giymiş olarak, birbirlerinden birkaç at boyu uzakta tepenin üzerinde duruyorlardı. Fırtına giderek şiddetleniyordu ve arabaların hâlâ bağlanmamış olan tenteleri kopacakmış gibi gerilmeye başlamıştı. Karpatların Tuna'ya inen dik yamaçlarında ise şimşekler çatırdıyordu.

Bu üç adam, içlerindeki huzursuzluğu cesaret ve güçlerinin yardımıyla nasıl yok edeceklerini biliyorlardı. Son yüzyıllar boyunca kar, buz, çöl ve bozkır fırtınalarıyla yeterince boğuşmuş,

hepsinden de sağ salim kurtulmayı başarmışlardı.

Fakat sonra, fırtına onlara henüz tam olarak ulaşmamışken, gökyüzündeki kapkara bulutların arasında çakan bir tek şimşek önce Konstantinopolis'e doğru çatallanarak uzandı, sonra yönünü Karpatlara doğru değiştirdi, bir an sonra da ovanın ortasındaki alçak tepenin üzerinde durmakta olan Hun kağanını kendisine hedef seşti. Beyaz gök ateşi, cehennemî bir gürültüyle Büyük Kağan Ruga'nın miğferine çarptı, demirden başlığını eritti, gravürlerin altın kakmalarını yerinden fırlattı, sonunda da Büyük Kağan'ın canını ateş ve külden oluşan kapkara, korkunç bir izle toprağa geri verdi.

Bleda ve Attila yere savrulduklar ve çalırların arasına doğru yuvarlandılar. şimşek, kudretini olanca gücüyle sergilemişti.

Ruga'nın ortanca yeğeni hemen aynı akşam öldürüldü, hatta isminin anılması bile kesin olarak yasaklandı. Çünkü Hun kavmi, daha önce üç kağandan söz edildiğini hiç duymamıştı. Tüm örf ve adetlerin izin verdiği rakam, sadece iki sayıydı. İki hükümdara sahip olmak, çok eskiden beri süregelen bir gelenektir.

“Roma'nın iki imparatoru, iki konsülün de ikişer yardımcısı var” diyordu Aybars cenaze için yakılan büyük ateşe güzel kokulu dumanlar çıkartacak olan otların atılması esnasında. şamanın üzerinde küçük kuş tüylerinden oluşan değerli elbisesi vardı ve yüzünü sevinç ifadesi olan renkli dairelerle kaplamıştı.

“Cermenlerin iki kralı vardır, gökte de güneş ve ay, gündüz ve geceyi paylaşırlar” diye devam etti Aybars. “Bu nedenle aranızda kötü sözlerle ve kavgaya gerek kalmadan kardeşinizi tatlı uykusunda ölüme gönderdiğim için sevinmelisiniz. şimdi de *Imperium Romanum*'unun yanında dünyanın en kudretli devleti için oklarınızı atın!”

Bleda ve Attila oklarını aldılar. Attila sol elinde gergin tahtanın gücünü hissediyor, her soluk alışında demir kadar sert kirişin vınlayarak titreşiğini duyuyordu.

“Doğu Kağanı ve Batı Kağanı!” diye bağırdı Aybars. Orada bulunan erkeklerin tümü, birer put gibi hareketsiz duruyorlardı. Bleda'nın gözleri önce sola, sonra da sağa baktı. Tüm dikkatini verdiği yayını, sonsuz bir yavaşlıkta dimdik gökyüzüne çevirdi. Eyerinde biraz daha geriye çekildi, nişan aldı ve burun deliklerini kabartarak oku fırlattı.

Ucu kartal kemiğinden yapılmış olan tüylü ve delikli ok, ıslık çalarak güneşe doğru yol almaya başladı. Hemen arkasında da, Ruga'nın yeğerlerinin daha genç olanının yayından fırlayan ikinci bir ok, ilkinin takip etmeye başlamıştı.

Attila'nın oku, aşağıdan soluklarını tutarak yukarıda ne olacağını izleyen adamların başlarının çok üzerinde, diğerini yakaladı. Bleda'nın henüz hızla yukarı çıkmaya devam eden oku, diğer tarafından vurularak aşağı düşmeye başladı.

Binlerce seyircinin hayranlık dolu çığlığı, kılıç şakırtıları ve davul gümbürtüleri eşliğinde göklere yükseldi. Ancak şamanın görkemli birer kuş kanadına benzeyen kollarını açmasıyla birlikte, alana tekrar sessizlik hakim oldu.

“Batı Kağanı ve Doğu Kağanı!” diye bağırdı sonra Aybars. İki kardeş bir kez daha tüm yeteneklerini sergileyebilmek için güçlerini son damlasına kadar kullanmaya çalıştılar. Bu kez Bleda Attila'nın kemik uçlu okunu vurmaya zorundaydı. Bleda, sanki aynı şeyi her gün yapıyormuş gibi, büyük bir rahatlıkla Attila'nın okunu vurdu.

“şimdi de kağan atışı!”

Bleda ve Attila donuk gözlerle birbirlerine baktılar. Sonsuzluk kadar uzun süren bir an boyunca ikisi de hiç kıvıldmadı. Bu tür bir seşim, yüzyıllardan beri uygulanmayan bir yöntemdi. Zaten seyircilerin neredeyse tümü, şamanın iki kardeşten sembolik bir yarış istediğini sanıyordu. Fakat geniş çemberin içindeki üç adam, bunun böyle olmadığının farkındaydı.

Bu üç adam, bu yarışmanın sonunda, geriye sadece bir kağan kalma ihtimalinin çok yüksek olduğunun bilincindeydi. Bir an sonra şaman dilini şaklattı. İki kardeşin atları, dizginlerini çeken ellerin olmamasına karşın, bu işareti beklermiş gibi geriye dönerek yetmiş beşer adım yürüdüler. Henüz boğazlanmış bir kuzunun kanıyla işaretlenmiş yere geldikleri zaman, durdular. İkiye bölünen Hun tahtının hayatta kalan varislerinin arasındaki mesafe, tamı tamına bir Roma milinin onda birine denk düşüyordu.

Bir kağan atışının bu denli uzak bir mesafeden yapılıyor olması, görülmüş şey değildi. En iyi Hun okçuları bile altın bir Solido'yu bu mesafenin ancak yarısından vurabiliyorlardı. Bleda, Attila ve başka birkaç akıncı, bazen bu başarıyı doludizgin at sürerken de gösteriyorlardı. Fakat bunu yaparken zemin, at, güneş ve bulutların durumu, birkaç gün ve gece önceki havanın nemi, özellikle de yerdeki ve gökteki ruhların ve cinlerin keyfi, büyük önem taşıyordu...

Ansızın Aybars'ın boğazından tiz bir çığlık ve dudaklarından keskin bir ıslık yükseldi.

Atlar bir an bile duraksamadan hızla birbirlerine doğru koşmaya başladılar. Aynı anda iki kardeş de seri bir hareketle yaylarına birer ok yerleştirdiler, kırışları gerdiler ve eyerlerinin üzerinde geriye yaslandılar.

Sonra tekrar keskin bir ıslık işitildi.

Demirden yapılmış üçgen biçimli uçları olan oklar, hızla birbirlerine doğru uçmaya başladılar. Kardeşlerin her ikisi de, diğerinin alnına nişan almıştı.

Ve sonra hayal dahi edilemez bir şey gerçekleşti:

Okların uçlarından etrafa saçılan kıvılcımlar, her taraftan son derece belirgin bir şekilde görülmüştü. Sert bir çarpma sesi duyuldu, sonra oklar ölü kuşlar gibi yere düştüler ve yan yana toprağa saplandılar. Birbirlerine o kadar yakındılar ki, kılavuz tüyleri iç içe geçmişti...

“Bu kıvılcımlar da gökten düşen ateşin bir parçasıydı” dedi şaman atının üzerinde her iki kağanın boynuna altın hükümdar ziynetlerini taktığı esnada. Bleda, büyük kardeş olarak Ruga'nın ağır zincirlerini, Attila da küçük kardeş olarak Doğu Kağanı'nın hafif zincirlerini kuşanmıştı. Fakat kimsede şölen yapacak hal yoktu. Salgın her tarafta yeniden baş göstermişti. İnsanlar ve hayvanlar, büyük acılar içinde birbirleri ardına düşüp ölüyorlardı.

“Bundan böyle birbirimize bu kadar yakın yaşamamalıyız” dedi Aybars. Hunların büyük şamanı birden kâhin ve tören yöneticisi sıfatlarından sıyrılmış ve yeniden hekim kimliğine bürünmüştü.

“İç organlarımızdaki ateş ancak Tuna'yı aşarak kuzeye gittiğimiz zaman sönecek...”

“Bu da Meryem'in büyüğü mü?” diye sordu Attila, ağabeyi Bleda'nın savaşçıların büyük bir kısmıyla oradan ayrılmasından sonra.

“Bilmiyorum” diye cevap verdi şaman.

Yılın sonlarına doğru birgün, ağaçlar yapraklarını kaybederken ve nehirlerin üzerindeki sis kırlara doğru yayılırken, bir çobanın gelişi bildirildi. Bu adamın bir boyu veya ismi duyulmuş bir ailesi yoktu. Doğrusu Attila da sonu gelmez otlak ve sürü anlaşmazlıklarını dinleyecek halde değildi. “Gidip ona şunları söyleyin: Sürüsündeki atların ve koyunların burunları soğumuşsa veya keçilerin ve sığırların burunları ısınmışsa onu dinlerim, aksi halde burada boşuna beklemesin!”

“Onun bir sığır çobanı olduğu doğru, fakat buraya hayvanlarının hastalıklarından dert yanmak için gelmemiş” dedi Attila'nın özel muhafızlarından biri. Doğu Kağanı omuzlarını silkti. Kağan yurdunun doğu tarafındaki kadınlar meraklarını gizleyemiyorlardı. Attila yurdun batı tarafında oturan erkeklere baktı.

“Ne dersiniz? Çobanı dinleyelim mi?”

“Adamın elinde eski tanrılara ve iyi ruhlara olan inancımızı geri getirecek bir şey var” dedi büyük yurdun kuzey tarafındaki sunağın önünde duran Aybars. Attila nihayet bu ziyaretin önemini

kavramıştı. Başını hafifçe öne eğmesiyle birlikte kapının önünde duran muhafızlar kötü ruhlara karşı eşiğe uzatmış oldukları bacaklarını geri çektiler ve ne genç, ne de yaşlı olarak nitelendirilebilecek bir adamın içeri girmesine izin verdiler.

“Talihin size yol göstermesini dilerim” dedi adam uzun süredir duyulmayan, çok eski bir ifade şekliyle. Yurttaki adamlar bakışlarını ona çevirdiler. Çobanın elinde, yün bir örtüye özenle sarılmış bir nesne vardı. Utangaç bir tavırla dört bir yana selam verdi, sonra ateşin yanındaki küçük masaya kadar yürüdü ve elindekini dikkatle üzerine bıraktı. İnce, uzun parmaklarıyla örtüyü açtı ve içindeki nesneyi göğsüne bastırdı. Attila ansızın heyecanlanmıştı.

“Senin gibi bir sığır çobanı, böyle bir kılıca nasıl sahip olabilir?”

Attila’nın hitap ettiği adam, başını önüne eğdi. Sonra ne yapacağını bilemez bir tavırla omuzlarını silkti ve çaresizlik içinde ellerini yukarı kaldırdı.

“Ben... sürümdeki hayvanlardan birinin topalladığını gördüm” diye anlatmaya başladı beceriksiz bir şekilde. “O dana... o dişi dana henüz pek gençti ve aksayarak bana doğru geliyordu. Önce ona ne olduğunu anlamadım. Sonra da ön sağ ayağından kan sızdığını fark ettim...”

“İneklerden anlar mısın?”

“Evet, beyim. Keçilerden ve koyunlardan da.”

“Peki, anlatmaya devam et!”

“Biraz ot topladım ve bükerek hayvanın yarasına sardım. Bu arada bu kesik yarasının nasıl oluşmuş olabileceğini düşünüyordum... Dıştan küçük gibi görünen, fakat hayvanın bacağına neredeyse ikiye ayıracak kadar derin bir yara! Ne bir diken, ne de keskin bir kaya böyle bir kesiğe sebep olamazdı...”

“Kılıçtan söz etmek istiyordun.”

“Zaten bunu yapıyorum, beyim” diye karşılık verdi çoban şaşkınlıkla. Bir şeyler anlattığı zaman, ayrıntıları atlamamaya özen gösterirdi. Her şey önemli olabilirdi – güneşin konumu, ormanın fısıltıları, toprağın nemi, bulutlar da dahil olmak üzere göğün rengi... “Yarayı sardıktan sonra çimenleri bir kez daha inceledim ve bir kan izi keşfettim. Sonra da bu izi adım adım takip etmeye başladım. Az sonra yosun kaplı, küf kokulu bir su başına gelmişim. Orada da burada bugün sana getirdiğim kılıcın ucunu fark ettim.”

“Yerdeki ucun bir kılıca ait olduğunu nereden anladın?”

“Savaşçı bir kardeşim var. O bana sık sık silahlarını gösterir...”

“Kılıcı topraktan nasıl çıkardın?”

“Değneğim ve bıçağımla kazarak.”

Yurttaki adamlar birbirlerine bakarak başlarını salladılar. Sadece Attila henüz tatmin olmamıştı. “Bu kılıcı önce silahlardan anlayan kardeşine değil de, doğruca bana getirmeni sana kim söyledi?”

Sığır çobanının dudaklarının kenarları titremeye başladı. Küçük, kara gözleri yuvalarında dört dönüyordu. Sonra çoban başını öne eğdi.

“Haklısın, beyim” dedi alçak sesle. “Sana tüm gerçeği söylemedim. Ne yapmam gerektiğini ilk olarak kardeşime danıştım. O da bana bu kılıcın çok uzun zaman önce savaş tanrısı Mars veya Ares’e adanmış olduğunu söyledi.”

“Sen de Mars’a adanmış olduğu söylenen bu kılıcın şimdi bana ait olmasını düşünüyorsun, öyle mi?”

“Bunu sadece ben ve kardeşim değil, savaş tanrısının kılıcını gören herkes söylüyor. Senden başka hiç kimse bunu yapabilecek güç, kudret ve şerefe sahip değil.”

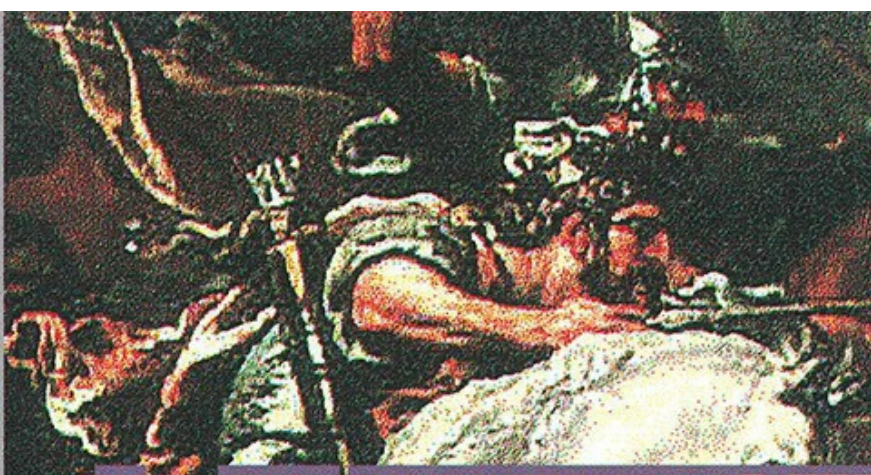
“Kardeşim Bleda da mı? O Kara Hunların ve diğer bütün kavimlerin Büyük Kağanı...”

“Kardeşim, bu kılıca sahip olan kişinin, gerçek kağan olduğunu söylüyor!”

Bir an için koca çadırda sadece korların çatırtiları işitildi. Hatta görünmez eller ateşten duman yükselmesini bile engelliyor gibiydi.

“Kardeşin şimdi nerede?” diye sordu Attila duygularını belli etmeyen bir sesle.

“Hemen o gece öldü... kılıca el sürdüğü anda vücudunda açılan yara yüzünden...”

THOMAS R.P. MIELKE ATTILA

Kavimler Göçünün, Roma İmparatorluğu'nun Çöküşünün, Büyük Hun Kağanı Attila'nın Romanı

Attila savaşçılarına beş at boyu kalıncaya kadar yaklaştı, sonra küçük deri plaklardan ve kuş tüylerinden oluşan zırhının önünü açtı ve önderliği altında savaşa giden adamlara çıplak göğsünü gösterdi. Büyük kalabalıktan heyecan ve coşku dolu müthiş bir çığlık kopmuştu...

Herkes şaman Aybars'ın büyüleriyle bir an önce kutsanmak istediği için, telaşla onun yanına gitmeye çalışıyordu... Aybars Amca'nın şarkıları atların, çalgıların ve ağlayan kadınların sesleri arasında duyulmaz olmuştu. Üzerine kuş tüylerinden yapılmış elbisesini giymiş ve renkli kurdelelerle süslenmiş olan şaman, dev bir kuşu andırıyordu... Savaşçılardan her biri Hun kadın ve kızlarından yeni kopartılmış birer çam dalı alıyordu. Bu dallar onların sağ salim geri dönmelerini sağlayacak birer tılsımdı...

Tk No: 975-7076-31-7
ISBN : 975-7076-32-5

ikinci kitap

tarihi roman

TANRININ KIRBACI

ATTILA

THOMAS R.P. MIELKE

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

KİTAP ÜZERİNE

Elinizdeki kitap, “Tanrının Kırbacı ATTİLA”nın ikinci cildidir.

Sadece adının duyulması bile etrafına dehşet ve korku saçan efsanevi Hun Kağanı’nın romanı.

“Tanrının Kırbacı” Attila, bu romanda geleneksel kalıplar çerçevesinde değil, aksine tarihsel gerçekler dikkate alınarak “kendisi gibi” tasvir edilmiştir.

Thomas R.P. Mielke, romanı hakkında şunları söylüyor:

“Bu heyecanlı biyografik romanın alt yapısını oluşturan ilk çalışmalar, çeşitli tarihçiler tarafından 1922 yılında, Macar, İtalyan ve Fransız arşivleri ile Berlin ve Münih devlet kütüphanelerinde başlatılmıştır.

Hunların neden daima ‘vahşi bir gürûh’ ve ‘kana susamış barbarlar’ olarak tasvir edildiklerini öğrenmeye can atıyordum. Böylece beş yıl boyunca yaptığım gezilerde giderek artan bir heyecanla Tuna’dan Loire’a, Karpatlardan Catalaunum Ovası’na, Roma’dan Ravenna’ya ve Aquincum’dan Aquielia’ya, Hun Kağanı’nın izini sürdüm. Sonunda Hunların bize isimleri çok bildik gelen Romalılardan, Gotlardan, Burgundlardan bir nebze vahşi olmadıklarını kavradım. Belki biraz daha çekik gözlü, o kadar...”

Thomas R.P. Mielke, 1940 yılında Detmold’da doğmuştur. Halen Berlin’de yaşamaktadır, evlidir ve dört yetişkin çocuğu vardır. Tarihsel roman, bilim-kurgu ve kısa hikaye türünde çok sayıda yayımlanmış eseri vardır. Eserleri birçok ödül almış ve çeşitli dünya dillerine çevrilmiştir. Aşk Tanrıçası İNANNA adlı mitolojik romanı Yurt Kitap-Yayın tarafından Türkçe’ye kazandırılmıştır.

© 1999 Schneekluth Verlag GmbH, München

Orijinal Adı
ATTİLA König der Hunnen

© 2000 Yurt Kitap-Yayın

Çeviren Atilla Dirim

Yurt Kitap-Yayın 110 * Tarihi Romanlar Dizisi 19

ISBN 975-7076-32-5

Tk. No 975-7076-33-3

2. Baskı Eylül 2004, Ankara

Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Kapak Ali İmren Baskı

Yurt Kitap-Yayın
Konur Sokak No: 26/3
Kızılay-ANKARA
Tel: (0 312)417 35 49
Fax: (0 312) 425 36 40
e-mail: yurtkitap@yurtkitap.com
www.yurtkitap.com

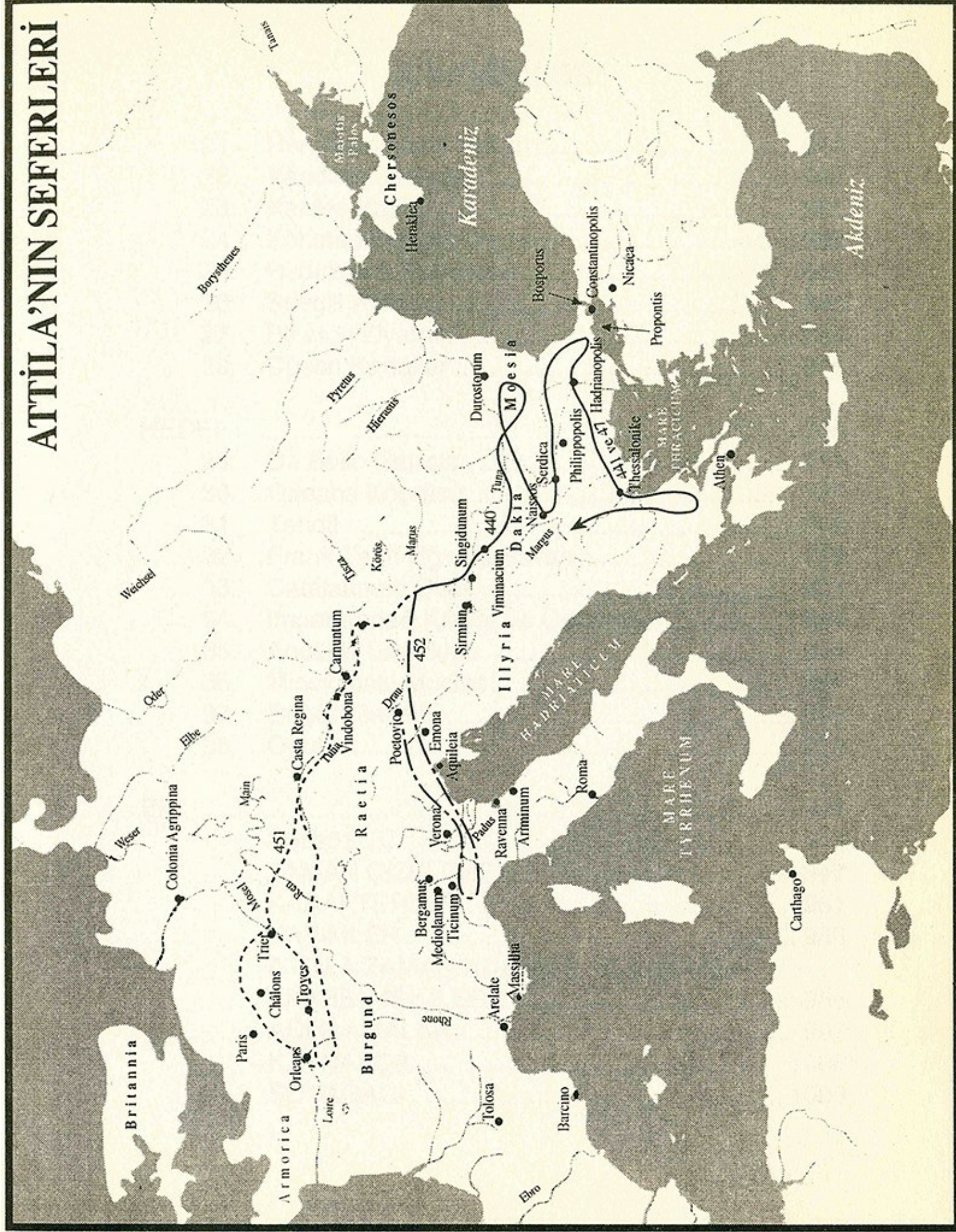
TANRININ KIRBACI
ATTİLA
THOMAS R.P. MIELKE
ikinci kitap

tarihi roman

*Çeviren
Atilla Dirim*

ATTILA'NIN SEFERLERİ

ENGİNLER

Attila'nın tanrıların kılıcına sahip olduğu kısa sürede dört bir yana yayıldıysa da, Bleda, iki kağanın ilk büyük ilkbahar toplantısında sahip olduğu tüm kozları oynamaktan çekinmemişti. Attila'nın katılmadığı tüm seferlerinde kurduğu bağlantıları yeniden canlandırmak, yarım yılını bile almamıştı.

Bu arada ikisi de kırk yaşını aşmışlardı; fakat Bleda Büyük Kağan ve toplantının ev sahibi, Attila ise sadece Doğu Kağanı'ydı. Bleda dışarıya karşı kendisini anlayışlı ve müşfik ağabey olarak göstermeye özen gösteriyor, gerçekte ise Doğu Hunlarının kendisi için Roma ve Konstantinopolis'ten gelen elçilerden bile daha önemsiz olduğunu belli etmek için elinden geleni yapıyordu. Bu durum konuklara ordugâhın kenarındaki nemli çayırda kamp yeri gösterilmesi esnasında baş göstermiş, Ravenna'dan gelen Romalılar onuruna verilen büyük ziyafetten sonra doğudan gelen elçilerin kabulü için ayrılan kısa zaman diliminde doruğa ulaşmıştı. Bleda, Romalıların alışkın oldukları şekilde yatarak yiyebilmeleri için, ziyafet sofrasının etrafına divanlar yerleştirmekten bile geri kalmamıştı.

Aetius'un kendisi ortada yoktu. 435 yılının ilkbahar toplantısına kendisini temsil etmesi için oğlu Carpilius'u göndermişti. Carpilius da Hunları en az babası kadar iyi tanıyordu, fakat Attila yine de kardeşinin kendisini bir Roma heyeti karşısında bu kadar küçültmesini utanç verici buluyordu. Bu tür bir dostluk ve işbirliği, Roma, Ravenna ve Konstantinopolis'te saygı uyandıracak türden değildi. Tam aksine! Bu tür hatalar Hunları, Gotları ve diğer kavimleri kültürsüz barbarlar ve Romalıların zavallı taklitçileri olarak görmek isteyenlerin ekmeğine yağ sürüyordu.

Bir süre sonra şöleden kulakları sağır edecek boyutlarda bir gürültü yükselmeye başladı. Carpilius konuşmaların tek kelimesini bile anlayamıyordu, fakat Bleda onun yanından ayrılmasına bir türlü izin vermiyordu. Yeni Büyük Kağan, hazinesinin en değerli ve gösterişli silahlarını kuşanmıştı. Göğsünden aşağı ağır altın zincirler sarkıyordu. Boynuna Gotların ve İskitlerin zarif altın işlemelerini dolamıştı. Kolları altın bileziklerle, parmakları da üzerlerinde görülmemiş büyüklükte elmasların bulunduğu yüzüklerle doluydu. Şölenin ilk saati boyunca üzerinde küçük kemirgenlerin postlarından yapılmış güzel bir kürk ve başında kuzey tilkisinin beyaz postunun göğüs kısmıyla kaplanmış bir taç vardı.

Romalıların ve bağımlı kavimlerin kral ve prenslerinin kendisine hitaben övgü dolu konuşmalar yapmaları esnasında, Bleda'nın yüzü ıslık ıslık oldu. Kendisini Hun dünyasının en parlak yıldızı olarak göklere çıkartan Logadeslerin koşuklarını dinlemeye bir türlü doyamıyordu. Hristiyan Gotlar bile diğerlerinden geri kalmıyor ve eski tanrılarına ait destanları Bleda'ya uyarlayarak ona ithaf ediyorlardı.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Attila bu şamanın ortasında Carpilius'un bir bakışını yakalamayı başardı. Belki aynı şeyleri düşünüyorlardı, belki de Carpilius'un aklından geçenler alnında yazılıydı. Her halükârda her ikisinin de zihinlerinde Oktar'a ait düşünceler belirmişti. Attila ve Aetius'un oğlu, başlarını hafifçe sallayarak birbirleriyle anlaştılar. Büyük Kağan'ın sofrası henüz kaldırılmamıştı,

fakat iki adam sendeleyerek ayağa kalktılar. Tekrar şölene dönmeden önce vücutlarında biriken sıvıyı dışarı atmak istemiş gibi bir halleri vardı. İlek soran gözlerle babasına baktı, fakat Attila başını salladı. Romalıyla yalnız konuşmak istiyordu.

“Korkunç” dedi Carpilius şölen alanından yaklaşık yüz adım ötede, sadece bu iş için açılmış ve ertesi gün Tuna’daki Demir Kapı’dan getirilecek olan kireçle kapatılacak olan büyük çukura Attila’yla birlikte işerken.

“Buna alışmak zorundasınız” dedi Attila ve Carpilius’un omuzlarına dostça bir şaplak indirdi. Batı Roma kuvvetleri komutanının oğlu, az kalsın daha şimdiden etrafa iğrenç kokular yaymaya başlamış olan çukurun içine düşecekti. Attila derhal özür diledi. Roma subaylarının ne kadar çıtkırıldım olduklarını bir an için unutmuştu.

“Babam bu arada Vandallarla bir ateşkes anlaşması imzaladı” dedi Carpilius inleyerek. Kendisini Attila’nın darbesinin etkisinden kurtarmaya çalışıyordu. “Galya’daki ağır görevlerini başarabilmesi için bunu yapmak zorundaydı.”

“Bizim savaşçılarımız hâlâ sizin için savaşıyor...”

“Evet” diye bağırdı Carpilius sesini Attila’ya duyurabilmek için. Şölen alanındaki ateşe belli bir uzaklıkta, yan yana yürüyorlardı. Carpilius bir Hun obasının nasıl kurulduğunu en ince ayrıntısına kadar bildiği için, Doğu Kağanı endişelenmeye gerek duymadan onunla birlikte Bleda’nın ordugâhında dolaşabiliyordu. Küçük ateşlerin üzerinde büyük kazanlar kaynamaya başlamıştı. Büyük Kağan Bleda’nın ordugâhında toplanmış olan insanların tümünü doyurmak için bu kazanlardan yüzlercesine, hatta binlercesine ihtiyaç vardı.

Törenlere seyirci olarak katılan bazı yaşlı erkek ve kadınlar sadece Attila’yı değil, Carpilius’u da ismiyle hitap ederek selamlıyorlardı.

Attila ve Carpilius, keçeden yapılmış yuvarlak çadır dizileri arasında ilerliyorlardı. Dikkatle bakmayan bir kimse, bu yurtların artık toprakla bütünleşmiş olduğunu düşünebilirdi. Gerçekten de pek az yerde dış destek kalasları ve halatlar göze çarpıyordu. Hatta bazı çadırların önünde etrafları koyun kemikleri, tahta parçaları ve deri iplerle çevrili küçük sebze bahçeleri bile belirmeye başlamıştı. Attila tüm bunların ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Büyük Kağan Bleda’nın etrafındaki Hunlar, yerleşik hayata geçmeye başlamışlardı...

“Babam artık isteyebileceği tüm yetkilere sahip” dedi Carpilius. Şölenin şamatasından yeteri kadar uzaklaştıkları için, artık birbirleriyle bağıarak konuşmak zorunda kalmıyorlardı. “Fakat Burgundlar Ren Nehri’ni aşarak sürüler halinde topraklarımıza girmeye devam ederlerse, bu yetkilerin ona ne yararı olacak? Daha önce yaptığımız tüm anlaşmaları tek taraflı olarak feshettiler. Belçika Eyaleti’ni o kadar başarılı bir şekilde yağmaladılar ki, diğer bir kısım kabileler de onlara katılarak bize başkaldırdılar!”

“Kimler?”

“Örneğin Alanlar...”

“Onların uzun süredir Galya’nın güneyinde olduklarını düşünüyordum.. Kral Theodorich’in Vizigotlarının yanında...”

“Kısmen öyle” diye cevap verdi Carpilius. “Bir kısmı Liger’de yaşıyor... yani Orleans yakınlarındaki Loire’de demek istiyorum. Fakat bir bölümü hâlâ Main’in Ren’le birleştiği yerde huzursuzluğa sebep oluyor... Tüm bunlar yetmezmiş gibi... kuzeyden gelen bu haberler... Galya’daki o lanet olası Bagaud köylülerinin durmadan isyan edip kan dökmesine vesile oluyor.”

“Bundan söz edildiğini duymuştum” diye başını salladı Attila. “Önderleri Tibatto gerçek bir halk kahramanı olmalı!”

“İspanyaya kadar uzanan tüm bölgelerde yaşayan kavimleri Roma’ya karşı kışkırtıyor!”

“Belki de yıllardır sömürülen ve horlanan bu insanlar, artık birkaç hak kısıntısıyla birlikte daha huzurlu bir yaşam sürdürmek istiyorlardır sadece” dedi Attila bıyık altından gülerек.

“Ne gezer!” dedi Carpilius öfkeyle. “Tüm lejyonlarımızı ve askeri birliklerimizi geri çekmemizin, tüm kışlalarımızı ve garnizonlarımızı, şehirlerimizi ve viyadüklerimizi, yollarımızı ve limanlarımızı boşaltmamızın, üstelik bunların başına bir Cermen kralının geçmesine seyirci kalmamızın hayalini kuruyorlar!”

“O muhteşem imparatorluğunuzun beş yüz yıllık baskı ve sömürü düzeninden sonra, bunların olması sence de çok doğal değil mi?”

Carpilius bir an için tepeden tırnağa titredi ve olduğu yerde durdu. İmparatorluğun sorunları hakkında Romalı bir senatörle değil, aksine bir barbar kralıyla konuştuğunu unutmuş gibiydi.

“Cermen kralı derken Vizigot Theodorich’i kastediyor olmayasın?”

“Başka kim olacaktı!” dedi Carpilius öfkeyle.

“Ona karşı babana yardım mı etmemizi istiyorsun?”

“Ona karşı değil!” dedi Carpilius kollarını iki yana açarak. “Vizigotlara veya Bagaudlara karşı sizin yardımınıza ihtiyacımız yok. Onlarla biz de başa çıkabiliriz.... Elbette bizim için...”

Carpilius duraksayarak Attila’nın yüzüne baktı.

“Sonra?”

“Görülecek bir hesabınız olduğunu biliyorum!”

“Burgundlar mı?”

“Evet” diye karşılık verdi Carpilius. “Batı Roma orduları başkomutanı olan babam, sizden bunu rica ediyor! Galya fatihi Sezar, bundan beş yüz yıl önce bile bu tür hareketlerin derhal ve büyük bir şiddetle bastırılması gerektiğini söylemişti.”

“Bunu bana mı söylüyorsun?” diye güldü Attila. “Bir kez başlayan karmaşanın çok kısa bir sürede kaosa dönüşebileceğini çok iyi biliyorum!”

“Aslında bütün sorun, babamın artık Sezar’ın lejyonlarına komuta edememesinde yatıyor. İmparatorluk hasadı tamamlanmış bir buğday tarlasına benziyor – parçalanmış, talan edilmiş ve her tarafta kısa sürede büyük bir yangına dönüşebilecek küçük isyan ateşleri parlıyor...”

“Yoksa baban *Imperium Romanum*’un çökmesinden mi korkuyor?”

“Siz Hunlar yardım etmeseydiniz, imparatorluğun batı yarısı şimdiye dek çoktan yok olmuş olurdu” dedi Carpilius büyük bir açık sözlülükle. “Bu nedenle de babam bizim emrimiz altında Burgundları mümkün olduğu kadar sert bir şekilde cezalandırmanızı istiyor!”

“Hmm” dedi Attila düşünceli bir tavırla ve bir süre alt dudağını kemirdi. “Bana ne söylediğinin farkındasın, değil mi?”

“Hem de tümüyle...”

Hunlar ve Doğu Romalılar arasında uzun süredir planlanan barış görüşmeleri, tarafsız bir alanda başladı. Küçük bir ayrıntı gibi görünmesine rağmen, Büyük Kağan Bleda görüşmelerin Kuzey Tuna kıyısındaki Castra Konstantinia’da değil, Margus yakınlarındaki bir tarlada yapılması konusunda ısrar etmişti.

Kimin talep edeceği ve kimin taviz vereceği konusunda kafalarda bir şüphe oluşmaması için, Attila görüşmelerin gidişatını önceden belirlemişti. Bleda’nın çok değer verdiği bütün törenleri iptal etmiş ve nehrin kıyısındaki yassı bir tepeyi çalılardan temizletmişti.

“Bizi görmelerini istiyorum!” diyordu Attila. “Hem Roma soylularının, hem kalelerdeki lejyonerlerin, hem gemilerdeki mürettebatın ve tacirlerin, hem de tarlalardaki çiftçilerin... Kısacası, herkesin!”

Sonunda her şey hazırıldı. Doğu Romalılar oldukça kalabalık bir şekilde gelmişlerdi. İçlerinden yaklaşık elli kadar görevli, alçak tepeye yaklaştı. Attila, Hun heyetinde sadece Büyük Kağan Bleda'nın, kendisinin, İlek'in, Dengizik'in, Onegesios'un, Scottas'ın, Aybars'ın ve Bleda'nın iki oğlu gibi birkaç yakın danışmanın bulunması konusunda ısrar etmişti.

Romalılar, Hunlara aralarında yaklaşık dört at boyu mesafe kalana kadar yaklaştılar. Şaşkınlıkla etraflarına bakarak gözleriyle bir yurt, bir çadır, en azından etrafına oturabilecekleri bir masa arıyorlardı. Büyük Kağan Bleda'nın yüzündeki ince gülümseme giderek genişlerken, Attila'nın yüzünde tek bir kas bile hareket etmiyordu. Altın yaldızlı, gösterişli *magister militum per orientem* üniformasını giymiş olan Plinthas, ne tür bir görüşme yapılacağını sezinlemişti. Tam atından inmek üzereydi ki, Hunların yerlerinden bile kımıldamadıklarını gördü. Diğerlerinin atlarının sırtında otururken kendilerinin yere inmelerinin, görüşmelerin selameti açısından hiç de hayırlı olmayacağını çok iyi biliyordu. Derhal küçük bir baş hareketiyle yardımcısı Epigenes'e attan inmemesini işaret etti. Saygınlıklarını muhafaza etmek istedikleri takdirde, hiç de alışkın olmadıkları bu pozisyonda beklemek zorundaydılar...

Barış görüşmelerinin anlamsız ve önemsiz giriş faslını kısaltmayı, Plinthas da arzu ediyordu. Bu yaşlı komutan Karaton'u, Uldız'ı ve onların babalarını tanımış, onlarla yapılan barış görüşmelerinde hazır bulunmuştu. Attila, Plinthas'ın önemsiz konuşmaları devamlı Bleda'yla yaptığını, fakat konu sayılara geldiği zaman sürekli kendisine hitap ettiğini fark etmişti.

“Fazla uzatmayalım” dedi Plinthas bir süre sonra. “Sağlam bir barış karşılığında ne istediğinizi söyleyin!”

Bleda kollarını kaldırdı ve aklından geçirdiği ipekli kumaşların, erguvanın, baharatın, mücevher ve elmasların, kendisinin ve önderlerinin kadınlarının arzu ettiği parfümlerin ve diğer lüks maddelerin miktarını saymaya hazırlandı.

Attila ise tek kelime bile etmeden Aybars Amca'ya bakıyordu. Şaman, sırtına renkli kuş tüylerinden yapılmış elbisesini geçirmişti. Aynı şekilde tüylerle süslenmiş eyerinin üzerinde yarım bağdaş kurmuş, içinde o gizemli tozun bulunduğu kutusunu burnuna götürüp duruyordu. Büyük Kağan'ın her yeni talebinde de bıyık altından gülümsüyordu. Ve Attila ansızın her şeyi anladı. Bleda'nın Romalılardan talep ettiği tüm bu aptalca lüks, imparatorluk lejyonları karşısında kazandıkları büyük zaferi küçük ve anlamsız kılıyordu. Bu duruma bir son vermesi gerekiyordu. Attila derin bir nefes aldı.

“Yeter!” diye bağırdı sonunda sert bir sesle. “Bu faslı da kısaltabiliriz!”

Yassı tepenin üzerindeki atlılardan pek çoğu bu sesi duyunca irkildi.

“Yıllık yüz yetmiş beş kilo altın tutarındaki haracı, üç yüz elli kiloya çıkartıyoruz” dedi Attila. “Bunun yanı sıra, Doğu Roma İmparatorluğu'nun bize karşı düşmanca bir tutum takınmış olan boy, kabile ve kavimlerle hiçbir şekilde bir anlaşma imzalamasını veya ittifak kurmasını istemiyoruz!”

“Kabul ediyoruz!”

Plinthas'ın cevabı Attila'yı bile şaşırtacak kadar kısa ve kesin bir şekilde gelmişti.

“Her iki talebi de mi?”

“Her iki talebi de!”

“Pekâlâ, bunlar kayda geçirilsin!” dedi Attila Bleda'nın yüzüne bile bakmadan. “Bunlara ek olarak her tutsak karşılığında sekiz altın Solido talep ediyoruz...”

“Aynı şekilde önceki miktarın iki katı! Bu da kabul edilebilir bir istek...”

Attila ancak şimdi ağabeyine yan gözle kısa bir bakış fırlattı. Bleda başını belli belirsiz bir şekilde öne eğmiş, şaşkınlık ve hayretle Attila'nın herhangi bir pazarlığa gerek görmeden peş peşe sıraladığı talepleri dinliyordu.

“Bunların dışında daimî bir pazar yerinin kurulmasına izin vereceksiniz” dedi Attila Romalı bir Notarius kadar kayıtsız bir sesle. “İster satacak malı olan, isterse de sadece alıcı olan, kısacası dileyen herkesin istediği gibi ziyaret edebileceği, serbest bir pazar!”

“Bu mümkün değil!” diye atıldı Epigenes dehşet içinde. Pazarlıkların esas kısmının tamamlandığının ancak şimdi farkına varmış gibiydi. “Hiç de tekin olmayan bu yörede tacirlerin ve alıcıların güvenliğini kim, nasıl sağlayabilir? Böyle bir deney nasıl göze alınabilir?”

“Tekin olmayan bu yörede’ kimler tehlike unsuru oluştuyorsa, güvenliği de onlar sağlayacak...” dedi Attila gülümseyerek. “Yani biz ve siz – eşit ölçüde...”

“Fakat biz bunu yapacak durumda...”

“Bu talebi de kabul ediyoruz!” diye yardımcısının sözünü kesti Plinthas.

Bu şekilde barış görüşmelerinin son noktası da konulmuş oldu. Hunların bu büyük başarısı, yüz yıllar sonra bile dilden dile dolaşacaktı. Özellikle taleplerinde bu kadar ölçülü olmaları, olağanüstü bir pazarlık yeteneğinin göstergesiydi. Biraz da az istemeleri onları zayıflamasına, biraz daha fazla istemeleri ise yeni bir savaş çıkmasına neden olabilirdi. Aynı akşam Bleda ve Attila yakın adamlarıyla birlikte nehrin kıyısında bir bardak şarap içtiler ve bu arada günün olaylarını bir kez daha değerlendirdiler.

“Ne dersin? Konstantinopolis anlaşılmaya uyacak mı sence?”

“Bunu yapacaklarına dair bir amfora balık sosuna iddiaya girerim!”

“İğrenç!”

“Romalılar için değil!” dedi Attila sırtarak. “Ve bu sayede onlardan çok şey koparmayı başardık. Artık bir an önce bizi arkamızdan vurarak Doğu Roma ile anlaşılan kabilelerle hesaplaşabiliriz! Daha da önemlisi, kuzeye, yani Kehribar Yolu boyunca *Mare Suebicum*’a ve Tuna’dan Apler üzerinden Main Nehri’ne kadar yapacağımız seferlerde, sırtımızı sağlama almış olacağız.”

“İyi ama sözünü ettiğin o bölgelere neden gideceğiz ki?” dedi Bleda. “Oralarda bize yarayacak hiçbir şey kalmadı!” Sol işaret parmağını burnuna dayadı ve kendisini zorlayarak düşünmeye başladı. “Kuzeyin uzak bölgelerine kadar uzanan Uldız bunu biliyordu... Tabii sen o zamanlar henüz altına işlemekle meşguldün!”

Attila belli belirsiz kasıldı. Bir kez daha küçük kardeşine şefkat dolu bir acıma duygusu besleyen ağabey numarası! Aybars Amca olmasaydı, Bleda onun Doğu Kağanı olmasına asla izin vermezdi. Bunu her ikisi de biliyordu. Fakat artık rollerin değişmekte olduğunu onun da fark etmesinin vakti gelmişti!

“Doğu Roma artık egemenlik alanımızı genişletmemize bir engel teşkil etmiyor” dedi Attila. “Aynı zamanda Batı Roma bizden yardım istiyor. İlk olarak hangi adımı atmamızı tercih edersin?”

“En rahat ve kolay olanını” diye içini çekti Bleda. Attila zaten bu cevabı bekliyordu. Bleda’nın savaşçıların, Büyük Kağan’ın bu kararından hiç de hoşnut olmayacakları çok açıktı. Burgundların güya sahip olduğu o büyük hazineden söz edildiğini hepsi duymuştu. Bleda’nın –farkında olmadan– onlara hediye ettiği o büyük hazine...

Ertesi gün Attila bir kez daha Kral Uldız’ın oğulları Mama ve Atakam’ın kendilerine teslim edilmelerini talep etti. Plinthas hâlâ tereddüt ediyordu; fakat Attila bir saç kılı kadar taviz vermek niyetinde değildi.

“Nasıl karar vereceğiniz size bağlı” dedi soğuk bir gülümsemeyle. “Fakat imparatorluğunuzu uzun süredir tanıyorum ve iğrenç bir balık yemeği için kendi evlatlarını bile müren balıklarına yem edecek kadar acımasız olduğunu biliyorum!”

“İmparatorluğu gerçekten de bu kadar iyi tanıyorsan, bunların boş birer dedikodudan ibaret

olduğunu da bilirsin!” dedi yaşlı general soğukkanlılığı elden bırakmayarak.

“Yoksa havuzlarda yetiştirdiğiniz müren balıklarını savaş esirleriyle beslediğinizi de mi inkâr edeceksin?”

“Savaş esirleriyle öz evlatlarımız arasında elbette bir fark olacak” dedi Plinthas bu sözlerden etkilenmeden. Her ikisi de uzun süre önce Roma’da olan olaylardan değil, iki Hun kağanının akrabalarından söz ettiklerini biliyorlardı.

“Onlar kendilerini ve bizi ele verdiler!” dedi Attila.

“Bu çok uzun bir süre önceydi” dedi Plinthas son bir gayretle. “Onları cezalandırmakla elinize ne geçecek?”

“Bunu sen mi soruyorsun? Doğu Roma ordularının başkomutanı olan sen mi? Atakam ve Mama hanlar, size sığınan en yüksek rütbeli kaçaklarımız. Onları geri verdiğiniz takdirde, bu haber yıldırım hızıyla en uzaklardaki yurtlara bile yayılacaktır!”

“Fakat onlar o kadar uzun bir süredir Konstantinopolis’te yaşıyorlar ki, artık kendilerini gerçek birer Romalı gibi hissediyorlar.”

“Pekâlâ, Plinthas. Karar sana ait!” Attila’nın gözleri iyice kısılmıştı ve taş kesilmiş yüzünde küçücük bir gülümsemenin ancak izi görülebiliyordu. “O iki kaçak senin... yani Doğu Roma’nın *magister militum per orientem*’i için... birer Hun mu, yoksa birer Romalı mı?”

Attila onun ne cevap vereceğini çok iyi biliyordu. Plinthas’a, diğerlerinin karşısında rezil olmadan üzerinden geçebileceği bir köprü kurmuştu. Artık ne hadımlar, ne de imparator, o iki kaçak için bir şey yapabiliirdi.

İki hafta sonra her şey hazırды. Kaçaklar en iyi elbiselerine bürünmüşlerdi. Altlarındaki atlar birer servet değerinde olmalıydı. Doğu Lejyonu’nun subaylarından oluşan refakat birliğinin o güne kadar Hunlarla fazla bir tecrübesi yoktu. Son on yıl boyunca başlıca rakipleri Pers İmparatorluğu ve Sasanîler olmuştu.

Doğu Kağanı’nın adamlarının Romalıların gelişini haber vermesiyle birlikte, iki kaçak han Attila’nın ordugâhının yakınlarındaki nehir geçidinde teslim alındı.

Attila’nın adamları gereksiz formalitelerle vakit kaybetmediler. Tarih yazarları bu vakayı sonradan şu şekilde kaydetmişlerdi : “Kendi kavimlerinin kaçak soylularını, yüzlerine tükürerek teslim aldılar. Adamların titreyen ve kasılan vücutlarının üzerindeki değerli Doğu Roma elbiselerini parladılar, sonra da onları nehrin kuzey yakasındaki tek küçük yükseltiye götürdüler. Çırılçıplak kalan adamları, nehrin karşı yakasındaki Roma kalesinde bulunan lejyonierlerin de görebilmesi için, yavaş yavaş ve büyük bir özenle çarımha gerdiler. Onları kazığa oturtmaları veya kafalarını uçurmaları mümkün değildi, çünkü sıradan savaşçılar kavimlerinin soylularını bu şekilde nasıl öldürebilirlerdi? Böylece, tanrısal gündüz yıldızı, kalan işi tamamlayarak onların canını aldı.”

Hun devletinin dizginlerini elinde tutanın Attila olduğu, giderek daha fazla konuşulmaya başlanmıştı. Ağabeyi Bleda zavallı Oktar’ın izinde yürümeye devam ederken, Doğu Kağanı her geçen gün daha sert ve baş eğmez oluyordu.

“Ne yapmak istiyorsun?” diye sordu ona Greka bir gece. “Güneşi ve ayı gökyüzünde durdurmayı mı? Yoksa eski kanlı bozkır yasalarını yeniden diriltmeyi mi?”

“Belki de” diye cevap verdi Attila. Onu kollarının arasında sıkı sıkı tutmasına rağmen, Greka Attila’nın aklının bambaşka yerlerde olduğunu farkındaydı. Aynı zamanda onun gibi güç ve kudretten patlayacak hale gelmiş olan bir adamın sebze yetiştirmekle, ateşin başında kaba şarkılar söylemekle ve hayvanların yaralarını tımar etmekle yetinmeyeceğini de biliyordu.

“Günün birinde Büyük Kağan olacağını farz et” dedi Greka alçak bir sesle. “O zaman ne

yapardın?”

“Yoluma devam ederdim!”

Boşboğazlık eden Greka değildi, fakat sonraki haftalar boyunca Attila’nın son derece huzursuz olduğu kulaktan kulağa fısıldanmaya başlandı. Bir sonraki ay ise refah seviyeleri gözle görülür şekilde artmış olan bir grup Hun, Doğu Roma’ya doğru yola koyuldu. Fakat bu ayrılanlar Attila’nın değil, Bleda’nın obasındaydı. Görünüşe göre Attila’nın giderek artan sertliği karşısında artık kendilerini pek emniyette hissetmiyorlardı.

Aetius’un ısrarlı çağrılarına rağmen, asi Burgundlara karşı yapılacak cezalandırma seferine ancak bir sonraki sene başlanabildi. Büyük Kağan’ın akıncı birliklerinin bir kısmı kuzeydoğuya kaydırılmıştı. Fakat bunlar artık eskisi gibi hızlı savaş birlikleri değil, aksine tüm varlıklarını yanlarında taşıyan büyük birer boydu.

Attila’nın Hunları ve Doğu Cermen yardımcı kavimleri ise Aşağı Tuna’dan geliyorlardı. Demir Kapı’nın dar vadilerinin ve dağlarının güneyinden geniş bir yay çizerek dolandılar, Viminacium’u aştılar, nehrin öte yakasındaki Margus ve Constantia’da Konstantinopolis’ten Sava ağzındaki Singidunuma’a kadar uzanan büyük Roma yoluna çıktılar. Attila, kaç adamla beraber yola koyulduğunu bildirmek için, Büyük Kağan’ın ordugâhına bir haberci gönderdi. Batı Hunlarının aksine, Doğu Kağanı sefere yanına bir tek olsun araba almadan çıkmıştı.

Bundan sonra nehrin batı yakasını takip ederek Aquincum Kalesi’ne doğru ilerlemeye başladılar. Yol boyunca onlara katılan Roma ve Cermen birlikleri, civarı son derece iyi tanıyorlardı. Burgundlara karşı Ravenna’nın isteği üzerine sefere çıktığı için, elbette ki Romalıların her türlü olanağı emrine amadeydi. Attila bu sefere oğullarının üçünün de katılmasını istemişti. Başka kadınlardan doğmuş olan küçük oğullarının üçü de, altıncı akıncı birliğinde sefere iştirak ediyorlardı.

“Doğu Hun Kağanı olduğumu bilmesem, kendimi bir Roma süvari generali veya *magister equitum* sanabilirdim” dedi akşam gülerek. Kendisine son derece yabancı bir düzende önce şehrin harap görünümlü güney bölümünden geçmiş, sonra da Tuna kıyısındaki dört köşeli askeri karargâhın kapılarından içeri girmişlerdi.

Büyük nehir burada birçok kola ayrılmış ve çok sayıda küçük adacık oluşturmuştu. Attila hakkında çok şey duymuş olmasına rağmen, bu Roma askeri istihkâmını ilk kez görüyordu. Garip bir şekilde terk edilmiş izlenimi veren kale, nehrin kıyısı ile batıya uzanan dağların etekleri arasındaki alana kurulmuştu. Nehrin öte tarafında ise doğudaki Karpat Dağları’na kadar uzanan geniş bir düzlük başlıyordu.

Attila, Aquincum’daki Castra Legionis’in diğer tüm Roma kaleleri gibi düzenlendiğini gördü: İki ana cadde tam ortada birbirlerini kesiyor ve etrafi duvarlarla çevrili alanı, içlerinde askerlerin ve atların barınmaları için inşa edilmiş, çatıları kırmızı kiremit kaplı binaların bulunduğu dört küçük alana ayırıyordu. Etrafta dikkat çekecek kadar fazla sayıda Mitra sunağı vardı. Gerçi Hristiyan kiliseleri de göze çarpıyordu, fakat görünüşe göre Mitra dini lejyonerler arasındaki saygınlığını muhafaza etmeye devam ediyordu...

Hemen aynı akşam Attila kendisine Ren kıyılarına kadar eşlik edecek olan uzmanlarla tanıştırıldı. İmparatorluk, elinde ne tür kuvvetler bulunduğunu sergileyerek, sanki onlarla alay etmeye çalışıyordu.

Kale kumandanının büyük evinde yapılan şaşılaştıran törenlerden sonra Carpilius, şaşkın vaziyetteki Hunlara, onlarla birlikte sefere katılacak olanları takdim etmeye başladı. Hunlar, neredeyse büyülü bir hafızaya sahip olan gözcülerin ve haritacıların yanı sıra, yanlarında astronomlar ve köprü mühendisleri, hatta ordudaki Roma alem ve sancakları için signifer ve aquiliferler de götüreceklerdi.

“Genç Cermen savaşçılarından oluşan birkaç ala, doğrusu tüm bu süslü züppelerden çok daha

fazla işime yarardı” dedi Attila tekrar yalnız kaldıkları zaman öfkeyle.

“Ne yazık ki Aetius’un elinde olmayan tek şey bu” dedi Dengizik.

“Doğru! Onların yerine de bize bu sirk soytarılarını veriyor!” diye homurdandı İlek. “Bunlar bize ayak bağı olmaktan başka bir işe yaramazlar!”

“Önemli değil!” dedi Dengizik neşeyle. “Şu anda beni ilgilendiren sadece sarışın Burgund kızları ve o efsanevi hazineleri!”

“Doğru... Eminim onlar da geceleri rüyalarında on dokuz yaşına yeni basmış Hun delikanlılarından başka bir şey görmüyorlardır...”

Ertesi günler Tuna’nın sağ ve sol kıyılarında yapılan keşif gezileriyle geçti. Hunlar Carnuntum’da Kehribar Yolu’nu geride bıraktılar ve Vindobona’dan itibaren sürekli olarak Tuna’nın iki kıyısı arasında gidip gelmeye başladılar. Arazi hafif bir eğimle yükselmeye başladığı zaman, civardaki Roma izleri de artmaya başlamıştı. Karpatların güneyindeki ve doğusundaki uçsuz bucaksız ıssız toprakların aksine, burada karşılarına sık sık terk edilmiş çiftlikler ve harabeye dönüşmüş Roma kaleleri çıkıyordu.

Birkaç kere küçük Roma istihkâmları ile etrafları birer kale gibi duvarlarla çevrili küçük yerleşim yerleri arasında duman işaretleriyle yapılan görüşmelere tanık oldular. Attila ve üç bin Hun savaşçının ihtiyaç duyabileceği her şey evvelce saptanmış olan ikmal noktalarında hazır beklediği için, yağmalama hareketlerine girişerek vakit kaybetmelerine gerek kalmıyordu.

“Yavaş davranmamızı istemiyorlar” dedi İlek sırtarak. Alpler ve Yukarı Tuna arasında bulunan bir Hun ordusuna daha önce asla bu kadar dostça davranılmamıştı. Her türlü istekleri göz açıp kapayıncaya kadar yerine getiriliyordu. Attila bile Romalıların organizasyon yeteneğini son derece başarılı ve faydalı bulmaya başlamıştı.

“Bunu nasıl yaptıklarına iyi dikkat etmeliyiz” diyordu adamlarına. Lauracium’dan itibaren tekrar nehrin güney yakasındaki büyük Roma yolunu izlemeye başlamışlardı. Tam teçhizatlı son lejyon birliğini Lentia’da görmüşlerdi. Boidorium’da, üç nehrin birleştiği Patava’da ve sonraki yerleşim yerlerinde sadece küçük alalar bulunuyordu. Quintana ve Sorviodurum’da beşyüzer kişilik iki atlı birliğin bulunması gerekiyordu, fakat ancak Castra Regina’ya varınca birkaç at görebildiler.

Bir süre sonra resmi rakamlarla acı gerçekleri karşılaştırmaktan tümüyle vazgeçtiler. Bu arada Germania’nın ikinci imparatorluk şehrine yaklaşmışlardı, fakat Augusta Vindelicum’u ziyaret etmek niyetinde değildiler. Bu şehir de birer doğa harikası olan, fakat kaderlerine terk edilmiş Noricum ve Raetia eyaletleri hakkında edindikleri izlenimi değiştiremezdi.

Zaten bu civardaki şehir ve köylerin kime ait olduğu, kendilerini başarılı bir şaman gibi mucizevi bir şekilde her gün şarap, yemek ve hayvan yemiyle kimin tok tuttuğu, bunların yanı sıra sandıklar dolusu parayla neşelerini kimin yerine getirdiği, bozkır atlılarının pek çoğunun umurunda bile değildi. Alplerin kuzeyindeki sefaletin kendilerini etkilememesi onlara yetiyor da artıyordu bile...

Ren Nehri’ne ulaşmalarından bir süre önce, Belçika’dan gelen birkaç atlı ansızın Hunların yoluna çıktı.

“Alplerin ötesindeki imparatorluğa yardım etmek yerine bizi korumanız gerekirdi” dedi genç bir Frank korkusuzca. Yanında Ren ve Weser nehirleri arasındaki ormanlarda yaşayan iri yarı, kalın enseli, kırmızı suratlı birkaç adam vardı.

“Bir keresinde Roma lejyonlarını mağlup etmeyi başarmıştık” dedi bu dev yapılı adamlardan biri. “Quntilius Varus’un yüzünün nasıl bir şekil aldığını daha dün gibi hatırlıyorum...”

Genç Frank bir el hareketiyle adamı susturdu ve esasen ne istediklerini anlatmaya başladı:

“Geri dönün, çünkü Burgundlarla asıl bizim görülecek bir hesabımız var. Nereden geldiyseniz tekrar oraya gidin. Zaten Burgundların altın dolu bir hazineleri falan da yok...”

Attila bu adamların kırık dökük Latincelerini anlamakta oldukça zorlanıyordu. Bu nedenle ordusundaki Frankların buraya gelmelerini emretti ve adamlara beklemelerini işaret etti. Bu elçilerin nereden geldiklerini ve gerçek niyetlerinin ne olduğunu öğrenmek istiyordu.

“İzin ver bunu ben yapayım!” diye homurdandı İlek. Fakat tam o anda Attila’nın ordusundaki Franklar oraya geldiler. Kendilerinden istenilenin ne olduğunu anladıktan sonra, elçilerin söylediklerini dinlemeye başladılar. Bir süre sonra Franklardan biri Attila’ya doğru dönerek, duyduklarını anlatmaya başladı.

“Burgund kralı Gundahar’ın şu anda Aetius’un ayaklarının dibinde süründüğünü ve barış için yalvardığını söylüyor. Romalılar da Cermenlerin öfkesini kendilerinin değil, siz Hunların üzerine çekmeye çalışıyorlarmış.”

“Bunu nereden biliyormuş?”

Frank bunu elçiye sordu ve yeniden tercüme etmeye başladı.

“Çünkü Franklar ve kendilerine ‘Dev Adamlar’ adını veren Friesler, Burgundları nehrin aşağısına yapacakları bir akınla ortadan kaldırmayı istiyorlarmış...”

“Bu adamların söylediklerinin tek kelimesine inanmıyorum” dedi Onegesios.

“Tek amaçları Burgundların hazinesini ele geçirmemizi engellemek” dedi Dengizik onu onaylayarak.

“Belki de bunlar Burgundların ta kendileridir” diye kıkırdadı arka taraftaki şaman.

“Derhal Aetius’a ulak çıkartın!” diye emretti Attila. “Tüm pis kokulu kötü ruhlar adına! Burada neler döndüğünü tam olarak öğrenmek istiyorum!”

Hun atlıları batıdan geliyordu. Güneydoğu yamaçlarında Burgundların bağlarının uzandığı bir tepeyi hızla aşılar. Görülmemek için geniş bir yay çizmişlerdi. Atlar, kayaların ve ağaçların önünde ayrılan, sonra derhal bir araya gelen bir sürü gibi davranıyorlardı. Dört nala at süren adamların ağızlarından ise tek kelime olsun çıkmıyordu. Duyulan tek ses atların soluması, silahların ve zırhların şakırtılarıydı.

Ve sonra ansızın karşılarında geniş Ren vadisi, sonra tepelerin ve nehrin arasındaki evlerin çatıları, sonunda da Roma kalesi Civitas Vangionum belirdi. Düşmana fazlasıyla yakındılar. Hatta hızlı bir baskın dahi yapamayacak kadar yakın...

Kelt Vangion kabilesi çoktan batıya göç etmişti. Burgundlar ise oldukları yerde duruyorlardı. Kalenin duvarları ardına sığınmak yerine, savaş düzeni almışlardı. Attila, disiplin, taktik ve tecrübe açısından bu bir avuç Burgund savaşçısından daha üstün olduğunu biliyordu. Genç kral Gundahar, sadece efendisi Flavius Aetius’un elini ısırması olan bir enişte komuta ediyordu.

Buna rağmen Attila amcası Oktar’ın yaptığı hataya düşmedi. Kağanlarının ölümü karşısında yas tutmak amacıyla silahlarını bırakan bir Hun ordusunu neredeyse son adamına dek yok eden bu Cermen savaşçıları kesinlikle hafife almıyordu. Karşılarında *Imperium Romanum* ile yaptıkları anlaşmaları gülerek yırtıp atan ve şimdi de bozkır atlılarıyla boy ölçüşmeye cesaret eden bir kavim vardı

Hayır, Attila sadece bir savaş kazanmış olmayı istemiyordu! Burgundları geride onlardan hiçbir iz kalmayacak şekilde ortadan kaldırmak, böylece de Roma’nın ve Aetius’un kendisini nihayet gerçek anlamda, hem de sonsuza dek ciddiye almalarını sağlamak niyetindeydi.

Cermenler, atlı savaşçıları Ren Nehri’nin sol kıyısına toplamışlardı. Nehirle Vangionum arasında sadece birkaç düzine hafif silahlı savaşçıları vardı. Ana kuvvetleri ise Hunları tepenin yamaçlarındaki bağların önünde bekliyorlardı. Yamaçlara açtıkları derin çukurların ve yere çaktıkları

sivri kazıkların, Hun atlarını bir nebze olsun engelleyeceğini düşünüyorlardı.

Burgund kuvvetlerine kavmin en yetenekli savaşçıları komuta ediyordu. En şiddetli savaşların yaşanmasının beklediği sol kanadın başında dev yapılı, kollarında inanılmaz kalınlıkta kaslar bulunan ve üzerindeki pırıl pırıl zırhlar ile göz alıcı bir görünüşe sahip olan Kral Gundahar vardı. Sarı saçlarının rüzgârda dağılmasını engellemek için başının etrafına kırmızı bir bez bağlamıştı ve elinde görülmedik uzunlukta bir mızrak tutuyordu. Sağ kanada ise Kral Gibich'in bir diğer oğlu komuta ediyordu.

Attila, Burgundları Romalıların aksine barbar bir kavim olarak değil, bilakis vazgeçemedikleri eski gelenek ve yaşam tarzları yüzünden yok olmaya mahkûm insanlar olarak görüyordu. Gerçekte büyük bir kabileden başka bir şey olmayan bu kavim artık ormanlarda yaşamadığını, hatta Roma yasalarına boyun eğmek zorunda olduğunu bile kabul etmek istemiyordu.

Attila elini havaya kaldırarak tek başına at sürmeye başladı. Gerek *Imperium Romanum*'la yaptığı anlaşma yüzünden, gerek de kendi öfkesi ve hıncı yüzünden onu atından alaşağı edip ayağıyla ensesine bastırmadan önce, bu genç ve görkemli Cermen kralının gözlerinin içine hiç olmazsa bir kez bakmak istiyordu.

Fakat aynı anda yamaçlardaki bağların içine mevzilenmiş olan Burgund savaşçıları, hep birlikte savaş borularını çalmaya başladılar. Çıkardıkları gürültü, üzümlere dadanan kuşları tüm zamanlar için oradan uzak tutmaya yetecek kadar şiddetliydi.

“Siz bilirsiniz!” diye homurdandı Attila öfkeyle. Burgundların kralıyla konuşmayı başaramayacağını anlamıştı. Gundahar, gökyüzünü delmek ister gibi mızrağını havaya kaldırdı. Çıplak bacaklarını kasarak eyerinin üzerinde doğruldu, adamlarına doğu döndü ve içinde azıcık olsun korku bulunmayan şiddetli bir savaş çığlığı attı.

Main bölgesinde yaşayan Alanlar tarafından desteklenen binlerce Burgund savaşçısı, adım adım ilerlemeye başlamıştı. Yaya savaşçılar bağlarla kaplı yamaçlara doğru yürüyorlardı. Atlı savaşçılar ise nehrin kıyısındaki çayırlardan harekete geçmişlerdi.

Sonra ansızın ani bir duraksama oldu. Özellikle sağ kanatta bir karışıklık ve huzursuzluk baş göstermişti. Attila, nehrin doğu yakasında ellerinde flamalar bulunan, fakat henüz oldukça uzakta birtakım atlılar görmüştü. Bu mesafeden kim olduklarını anlamak imkânsızdı, fakat zırhları güneşte ıslıl ışıldı. Burgundlar da bu parıltıları fark etmiş olmalıydılar. Fakat bir an sonra Cermenler yeniden ilerlemeye başladılar.

Burgund subayları çevik atlarının üzerinde oradan oraya koşturup duruyordu.

“Cesur olun, savaşçılar!” diye haykırıyorlardı seslerinin olanca gücüyle. “Ya kazanacağız, ya da yok olacağız!”

Burgundlar korkunç savaş şarkıları eşliğinde mızraklarını, yuvarlak kalkanlarını ve kılıçlarını yukarı kaldırdılar, sonra da hızla ileri atıldılar. Attila, onların tepenin yamaçlarına kadar gelmelerine izin vermemesi gerektiğini biliyordu. Burun kanatlarını kabartarak derin bir soluk alıp verdi. Adamları için yeterli bir işaretti bu.

Tepenin üzerinde bulunan Hunlar, atlarını korkunç bir süratle asma bağlarına doğru sürmeye başladılar. Küçük atları yerdeki çukurların ve kazıkların üzerinden kolaylıkla atlıyordu. Hunlar göz açıp kapayana kadar yumuşak bir eğimle pek çok kola ayrılan nehre uzanan çayırlara inmişlerdi. Atlarını dörtnala sürmeye devam ederek üzengilerinin üzerinde doğruldular, vücutlarının üst kısımlarını geriye döndürdüler, yaylarını gerdiler, arkalarına yaslandılar ve Cermenlerin üzerine ilk ok bulutunu gönderdiler.

Attila, adamlarının en önünde Burgundlara doğru at sürüyordu. Savaş meydanında kulakları sağır

eden bir gürültü vardı. Havada uçuşan ok bulutları avlarını parçalayan vahşî hayvanların diş gıcırtilarını andıran sesler çıkartıyor, yerden kalkan toz ölümle pençelesen insan gövdelerini gözlerden saklıyordu. Silahlar silahlara, vücutlar vücutlara çarpıyordu. Burgundlar iki elleriyle tuttıkları uzun kılıçlarıyla düşmanlarını karşılamaya hazırlanıyor, Hun atları ise bir hamlede onların üzerinden atlıyordu.

Sonra Ren tarafından ikinci Burgund dalgası geldi. Gözlerini kan bürümüş olan savaşçılar, mızraklarını ve oklarını durmaksızın Hunların üzerine fırlatıyorlardı. Bıçaklar ve kılıçlar birbirine çarpıyor, demir uçlu oklar insanlara, hayvanlara ve kalkanlara saplanıyordu. Demir göğüs zırhları, şiddetli kılıç darbeleri altında paramparça oluyordu.

Yaralanıp yere düşenler, kan kaybından bitkin düşünceye tek tekrar tekrar ayağa kalkıp savaşmaya devam ediyorlardı. Her iki taraf için de aynı derecede zorlu bir savaştı bu. Uzun boylu ve geniş omuzlu Burgundlar, kalabalığın arasında ilk bakışta belli oluyorlardı. Daha kısa boylu olan Hunlar ise atlarıyla bütünleşmiş gibiydiler. Cermenler korkunç bir fırtına gibi kükreterek kılıç sallıyor, Hunlar ise yaylarını büyük bir sürat ve çeviklikle boşaltıyorlardı.

Burgundlar, yaşamlarını hiçe sayarak, büyük bir fedakârlıkla savaşıyorlardı. Sadece pek azı kendisini korumayı düşünüyordu. Üzerlerine doğru gelen ve at vücutlarından oluşan korkunç duvarı durdurmadan başka bir şey düşünmüyorlardı.

Cermenlerin önünde ise kendi ölümlerinden oluşan duvarlar yükselmeye başlamıştı. Burgundlar ölümlerin üzerinden atlayarak savaşmaya devam ediyordu, fakat yaralıların tüyler ürpertici çığlıkları saflarda yılgınlık yaratmaya başlamıştı. Onları korkutan ölüm değil, aksine yaralanarak ayaklar altında çiğnenmektir. Giderek daha fazla Burgund savaşçısının benzi solmaya başlamıştı. Çok kısa bir süre zarfında, çok fazla kuvvet harcamışlardı.

Sonunda beklenen gerçekleşti ve hayatta kalanlar geriye dönerek bağların arasından kaçmaya başladılar. Fakat kurtulma şansları yok denecek kadar azdı. Hunlar, kaçmaya çalışanların peşine düşerek, kılıçlarını tekrar tekrar sırtlarına sapladılar. Hiçbirinin canını bağışlamak niyetinde değillerdi, çünkü o matem gecesinde hayatlarını kaybeden silahsız Hunların sayısına henüz ulaşılmış değildi. Giderek daha fazla sayıda Burgund can çekişmeye başlamıştı. Ölmekte olanlar gözlerini kırpıştırarak son bir kez güneşe bakmaya çalışıyor, tesadüf eseri olarak sağ kalmayı başaranlar ise ölümlerin altında boğularak hayata veda ediyorlardı.

Burgundların pırıl pırıl parlayan miğferleri yerlerde yuvarlanıyordu. Ölümlerden oluşan büyük yığınlar, kaçmaya çalışanların yolunu kesiyordu. Yaralıların bir kısmı ise kendilerini Ren Nehri'nin çamurlu kıyılarına atmaya çalışıyordu. İntikam hırsıyla çılgına dönmüş Hun savaşçılarının tutsağı olmaktansa, nehrin dalgalarında boğulmayı yeğ tutuyorlardı. Güçsüz düşen kimi savaşçılar, üzerlerindeki ağır zırhların etkisiyle, suya girer girmez nehrin dibini boyluyorlardı. Nehre karşı mücadele etmeye yeltenmeye cüret edenler ise üzerlerine korkunç bir ok yağmurunun boşanmasına neden oluyorlardı. Sadece pek az Burgund hızlı akıntının yardımıyla Hun oklarından kurtulmayı başaramıştı...

Çok sonraları, her şey sona erdikten sonra, Gundahar yaralı olarak ölü Ren kollarının birisinde bulundu. Genç kral, çamurlu zeminde yetişen çalıların arasına saklanmaya çalışıyordu. Fakat yaptığıının anlamsızlığını fark edince, teslim olmaya karar verdi. Krallarının teslim olduğunu gören diğer Burgundlar, kendilerini fide karşılığında serbest bırakması veya köle yapması için Attila'ya yalvarmaya başladılar. Fakat Attila onların tümünü karşılıksız olarak serbest bırakmaya karar verdi. Bu kavmin kılıç artıklarıyla nasıl başa çıkacağı, *Imperium Romanum*'un bileceği işti. Kendisi sadece amcasının ve yoldaşlarının öcünü almıştı, o kadar!

Ancak gece karanlığı Ren havzasının üzerine çöktükten sonra borular savaşın sona erdiğini haber

verdiler.

Soylu atlara binmiş olan Romalılar, sevinçle el sallayarak Vangionum köprüsünün üzerinden savaş alanına yaklaştılar. Kendilerini Aetius'un gözcüleri olarak tanıtmışlardı. Hunlara tüm savaşı yukarıdan sanki bir tiyatro temsili gibi izlediklerini anlattılar. Attila, aynı gece Burgund kralı Gundahar'ın bundan birkaç hafta önce Roma orduları başkomutanına bağlılık yemini ettiğini öğrendi.

Sonraki yıllarda Attila ve Bleda ordugâhlarından fazla ayrılmadılar. Kendi boylarını örgütlemek ve çok sayıdaki bağımlı kavim arasında düzeni sağlamak, onları fazlasıyla meşgul ediyordu.

Buna rağmen Batı Roma İmparatorluğu'ndan kendisine sık sık ulaşan haberler, Attila'yı oldukça öfkeliendiriyor ve rahatsız ediyordu. Hemen her ay bir zamanlar tanıdığı ve babasının hükümdarlığı altında yaşamış olan ailelere ait Hunlar obasına geliyordu. Bu insanlar on yıl kadar önce Aetius'la birlikte Galya'ya gitmiş, orada evlenmiş ve çocuk sahibi olmuşlardı. Şimdi de neredeyse tümü yaralı ve sakat olarak geri dönüyor, yaşamlarının son yıllarını Tuna boylarında geçirmek istiyorlardı. Birçoğunun cebinde kendisine yetecek kadar koyun, keçi, sığır ve at alacak sayıda altın vardı.

Attila bu eski savaşçıları ayırım gözetmeksizin obasına kabul ediyordu. Talihi yaver gitmemiş olanlara, yolda soyulanlara veya yıllar boyu biriktirdiği Dinar ve Solido'ları kumarda kaybedenlere yardım etmekten kaçınmıyordu. Savaşa katılıp ganimet sahibi olanlar, bunu her şeyden önce kendileri için yapıyorlardı. Fakat son yıllarda kadınların ve atların koşum takımlarının mücevher ihtiyacını fazlasıyla karşılayacak miktarda ganimet elde edilmişti. Miktarı ve cinsi sürekli değişen, fakat asla kurumayan bu kaynağın fazlası, Hun komutanları, hanları ve kağanları arasında pay ediliyordu. Özellikle kendilerini ziyaret eden çok sayıda heyet ve elçinin getirdiği hediyeler, hem Büyük Kağan Bleda'nın, hem de Doğu Kağan'ı Attila'nın, yabancı alem ve flamalar için savaşan eski askerlere cömert bir şekilde yardım etmelerini sağlıyordu. Geri dönenlerin en büyük kısmını ise Roma'nın paralı askerleri oluşturuyordu: Aetius'un Galya lejyonunun en hızlı savaşçıları...

Bu eski savaşçılar, her zaman olduğu gibi akşamları ateşin başında Trakya şarabı, kımız ve haşhaş içkisi içerek, birbirlerine hikâyeler anlatıyorlardı. Haşhaş bitkisinin özsuynun gizemli bir şekilde işlenmesi sonucunda, Romalıların süt çocuklarını sakinleştirmek için kullandıkları Laudanum benzeri bir madde elde ediliyordu. Bunun nasıl yapılacağını ise sadece Aybars Amca biliyordu.

Attila'nın içkiyle arası pek iyi değildi. Asla kaldıracabileceğinden fazlasını içmiyordu. Bazı geceler hoşuna giden bir kadınla veya obaya yeni gelen bir kızla yurtlardan birine girerek gözden kayboluyordu. Bu kadınlara daima yumuşak davranıyor, sabahleyin yanlarından ayrıldığı zaman onlara mutlaka armağanlar veriyor, fakat aynı kadınla bir daha asla birlikte olmuyordu. Onlarla birlikte olmasının, Greka'nın kendisine tattırdığı zevklerle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

Onu en çok ilgilendiren şey ise bu eski askerlerin anlattığı hikâyelerdi. Sık sık beceriksiz adamlardan söz edildiğini duyuyordu. Onların yaptıkları hatalar, Attila'yı genellikle abartılarak anlatılan parlak zaferler hikâyelerinden çok daha fazla etkiliyordu. Özellikle de Flavius Aetius hakkında anlatılan hiçbir şeyi kaçırmıyordu. O ve adamları, aradan geçen zaman zarfında Galya'da gerçekten neler olup bittiğini, yavaş yavaş anlamaya başlıyorlardı...

“Siz Ren kıyısında Romalılar için Burgundların işini bitirirken, biz de Galya’da Aetius’un yardımcısı Litorius’un komutasında genellikle asi Vizigotlarla ve Loire köylüleriyle uğraşıyorduk” diye anlatıyordu eski askerlerden biri. Adamos ismindeki bu adam, Doğu Kağanı Oktar ile Karadeniz kıyısındaki Odessos Limanı civarındaki bir köyden gelen bir Yunan kadınının oğluydu. O ve diğer yarı kardeşleri, Attila’nın makam ve mevkisine göz dikmeye asla yeltenmemişlerdi. Kağanların yerine Muncuk’un oğullarının geçeceği en başından beri belliydi. Buna rağmen Attila sol kolunu Vizigotlarla yaptığı bir savaş esnasında kaybeden bu adam için elinden geleni yapmış, Başkadın Greka’nın isteği üzerine onu kadın yurtlarının kâhyalığına atamıştı.

“Bagaudlarla başımız oldukça beladaydı” diye anlatıyordu Adamos. Yaşça Attila’dan daha küçük olmasına rağmen, yüzü kurumuş bir elma gibi kahverengi ve kırış kırıştı. “Bunun sebebi Bagaudların kampımızın etrafına her gün koyduğu testiler dolu ökseotu suyu. Başta bunun sarhoşluk veren bir içki olduğunu sandık, fakat tek yapmak istedikleri bağırsaklarımızı yavaş yavaş zehirlenmekti. İlk olarak yüzlerimiz sararıp soldu, sonra hastalık vücut deliklerimizden boşandı. Bir süre sonra da tenimiz tabaklanmış deriye döndü ve ağırlarımız hiç azalmadı.”

“Onların hakkından gelemediniz mi?” diye sordu her zamanki gibi Doğu Kağanı’nın en yakın adamları arasında bulunan Scottas. Adamos güldü. “Onların hakkından gelmek mi? Her gün bunu yapmaya çalıştık! Fakat gece olur olmaz meşe ormanlarına dalıp gözden kayboluyor, ertesi gün de bambaşka yerlerde ortaya çıkıyorlardı.”

“Tıpkı elle tutulması mümkün olmayan sıvı metal gibi” diye kıkırdadı şaman ve avcundaki kurumuş haşhaş tanelerini ağzına attı.

“Hayır, tıpkı yıldırım hızıyla saldırıya geçen, sonra da aynı hızla geri çekilen Hun savaşçıları gibi!” dedi Attila.

“Ben Bagaudların kendi topraklarının en iyi savaşçıları olduğunu düşünüyorum” diye devam etti Adamos. “Kendilerinin Romalı işgalcilere karşı ülkelerini savunan binlerce ordudan biri olduğunu söylüyorlar. Zaten Galya ormanları sadece onlar tarafından bilinen yüzlerce gizli patika, görünmeyen nehir geçitleri ve dağ yollarıyla dolu...”

“O insanlarla ilişkiye geçmek hiç de fena olmaz” dedi Attila. Sonra etrafında oturanların şaşkınlıkla yüzüne baktıklarını görünce gülümsedi ve elindeki çanakta büyük bir yudum kırmızı içti...

Başka bir akşam ise Adamos sol kolunu nasıl kaybettiğini anlattı:

“Galya Eyaleti’nde Romalıların canını sadece kuzeybatıdaki Tractus Armoricanus’un sıkıştığını sanmayın. Savaşlar ve çatışmalar o bölgede günlük hayatın bir parçası. Kuzeyde Franklar ve diğer kavimler sürekli isyan halinde, güneyde ise Roma lejyonları aylar boyu Narbo şehrinde kapana kısılmış bir şekilde oturup kaldı. Yıllar önce Roma’da olduğu gibi Vizigotlar tarafından kuşatılmışlardı – aradaki tek fark, şimdiki kralın isminin Theoderich olması...”

“Romalıların teslim olduğu doğru mu?” diye sordu Attila. Adamos evet anlamında başını salladı.

“Zorlu bir kışı geride bırakan bir hayvan gibi zayıflamışlardı. Fakat sonra hızlı atlarımızla biz geldik!” Buruşuk suratı birden aydınlanmıştı. Konuşmaya devam ederken diliyle dudaklarını yalıyordu: “Karnımızın ağrısı yok olmuştu, kollarımızın kuvveti yerine gelmişti, sadaklarımız ok doluydu... Sonra General Litorius Gotlara saldırmamızı emretti!”

Eski savaşçının yüzünde geniş bir gülümseme belirmişti. “Gotların çadırlarının üzerine binlerce oktan oluşan kapkara bulutlar gönderiyorduk” diye devam etti anlatmaya. “O rengârenk boyalı gülünç çadırlarının kendilerini oklarımıza karşı koruyabileceklerini düşünecek kadar aptaldılar! Oklarımız çadırların kumaşını kolayca delip geçiyordu! Alevli oklarımızı göndermeye veya bir kez olsun kılıçlarımıza davranmaya gerek kalmadan Got kampını boydan boya kat ederek, Narbo kapılarına kolayca ulaştık!”

“Anlayamadığım bir şey var” dedi Attila. “Madem her şey bu kadar kolaydı, nasıl oldu da kolunu kaybettin?”

“Haruspices’ler yüzünden...”

“Hayvanların iç organlarından geleceği okumaya çalışan o beceriksiz kâhinler mi!” diye köpürdü Aybars. “Onların böyle bir şey yapabilmeleri mümkün değil!”

Adamos derin bir nefes aldı ve içini çekti.

“Tamam, kolumu bu savaş esnasında kaybetmedim!” dedi sonra. “Ne olduysa Litorus’u kendi lejyonelerine karşı korumak isterken oldu.”

“Bu da nesi?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. “Neden ben bu konuda bir şey bilmiyorum?”

“Flavius Aetius’un sana bu konuda bir şeyler anlattığını sanıyordum” diye cevap verdi Adamos. Sonra sağ kolunu kaldırdı, dişleriyle kumaşın ucunu tuttu ve ta yukarıya kadar çekti. Kolunun kalın kaslarının etrafında neredeyse birer parmak genişliğinde, birbirlerine kavuşmayan, uçlarında küçük toplar sallanan, iki tane altın kolluk vardı.

“Bunları hizmetlerim karşılığında Aetius’un yardımcısı Litorius’tan aldım. Aslında bir göğüs nişanını veya corona aurea adı verilen altın çelengi çoktan hak etmiş olmama rağmen, sadece iki tane armillae...”

“Sen bir Hun musun, yoksa burnu büyük bir lejyoner mi?” diye sordu Attila ve güldü.

“Bunu artık ben de karıştırmaya başlamıştım” diye karşılık verdi Adamos içini çekerek. “Her halükârda General Litorius akıllı ve tecrübeli bir komutandı. Her akşam büyük ateşler yaktırıp çeşitli törenler düzenletiyordu. Litorius, Cermenlerin eski tanrılarına inanıyordu. Wotan, Odin, Thor... ve her gerçek savaşa büyük ordular halinde katılan ölümlerin ruhlarına...”

“Ya senin kolun?” diye sordu Aybars ciddi bir sesle. “Yoksa onu da bu ölü savaşçılardan biri mi kesti?”

“Bana kalsa öyle!” dedi eski savaşçı. “Dediğim gibi, General Litorius askerlerine kendilerini en güçlü kılan tanrılara inanma izni veriyordu. Ostrogotlar arasında bulunan Aryan Hristiyanlar, durup dinlenmeden ilahiler okuyarak cesaretlerini artırıyorlardı. Bizim şamanlarımızın davul çalarak dans etmeleri ise onları hiç mi hiç rahatsız etmiyordu. Pek çok lejyoner ise akşamları ya dua ediyor, ya da birbirlerine Horaz, Vergil ve Tacitus’un şiirlerini okuyorlardı... bunlar imparatorluğun en güçlü şairleriymiş...” Adamos sözlerine ara vererek altın kupasının içindeki kızı bir dikişte boşalttı ve memnun bir ifadeyle geçirdi.

“Hangi kavimden olurlarsa olsunlar, Cermenleri evcilleştirmek hiç de kolay bir iş değil!” dedi sonra. “Ne yapıp edip Litorius’u kaçırmayı başardılar. Etrafında benden başka hiç kimse yoktu. Ben de bir çılgın gibi kılıç sallıyor ve onu korumaya çalışıyordum. Bu cesaretim bana bir kola mal oldu, fakat Litorius başından ağır bir yara aldı ve bir daha toparlanamadı. General boş yere yanında olmayan adamlarına emirler yağdırırken, Gotlar onu zafer çılgınlıkları arasında kanlar içinde iki tekerlekli bir arabaya fırlattılar, sonra arabanın önüne bir at koştular ve dörtnala başkentleri Tolosa’ya doğru yol almaya başladılar...”

“Peki neden size hiç kimse yardım etmedi?” diye sordu Scottas.

“Haruspices’ler hayvanların iç organlarında bir tehlike belirtisi görmemişlerdi. Litorius onların sözlerine, kendisini Gotlara karşı uyanık ve temkinli olması için sürekli uyaran subaylarının sözlerinden daha fazla önem veriyordu!”

“Demek general başından aldığı o yara nedeniyle öldü!” dedi Attila. “Bunu bu zamana dek bilmiyorduk.”

“Benim hâlâ anlayamadığım bir şey var” dedi Aybars ansızın. “Yetenekli bir şaman, koyunların yanmış kürek kemiklerinde gördüklerini, iç organlarda da rahatlıkla görebilir.”

“Belki de kürek kemiklerinden ve iç organlardan daha etkili başka şeyler de vardır!” dedi Adamos. Onun hangi parlak metali kastettiğini, orada bulunanların tümü biliyordu.

Attila, Pannonia Ovası’nı çevreleyen Karpat Dağları gibi, Hun kağanlığını güney yönünde çevreleyen Tuna Nehri’yle her geçen gün daha fazla ilgilenmeye başlamıştı. Sık sık Tuna’nın kuzey kıyıları boyunca uzun at gezintilerine çıkıyordu; çünkü yapmayı düşündüğü seferlerin doğu sınırını Karadeniz kıyıları değil, tekrar kuzeye dönerek akmaya devam eden bu büyük nehir oluşturuyordu.

Kara Hunların iki kağanlığının etrafı, iç içe geçmiş iki büyük yarım daire ile çevriliydi. Yüksek dağlardan oluşan kuzey yarım daire Kehribar Yolu’nun Tuna’yı aştığı noktadan geniş bir yay çizerek güneydoğuya uzanıyor, sonra tekrar batıya dönerek Tuna’nın, Roma yollarının, Batı Roma’nın, Doğu Roma’nın ve iki Hun kağanlığının birbirlerine temas ettiği noktada son buluyordu. Tisza’nın Tuna’yla birleştiği ve Tuna’nın Karpatların içlerine girdiği bu bölge, tarih boyunca çeşitli kavimlerin, krallıkların ve çıkarların çatışma noktası olmuştu.

Güneye doğru uzanan büyük yarım dairenin başlangıç noktası ise Kehribar Yolu’nun biraz doğusundaydı. Tuna Nehri Aquincum’dan az önce keskin bir kıvrımla güneye dönüyor, Drau ve Sava nehirleriyle birleşiyor, yumuşak bir şekilde doğuya kıvrılıyor, sonra da görkemli, fakat çekingen birkaç kıvrımla doğudaki dağların derin kanyonlarının içine uzanıyordu. Tekrar özgürce akmaya başladığı zaman ise önce güneye dönüyor, sonra da, sanki Roma eyaletlerinin içinden akmak istemezmiş gibi, doğrudan Karadeniz’e dökülmek yerine, tekrar kuzeye dönüyordu. Bu yönde bir müddet keskin dönemeçler yaparak ve çok sayıda akarsuyla birleşerek aktıktan sonra, nihayet tek başlarına yollarını bulamayan çocuklarına yollarını gösteren bir ana gibi Yunanlıların bile daima çekindikleri denize dökülüyordu.

Hükümdarı olduğu kavim ve boylarla ilgilenmek, Attila’nın başlıca meşguliyetiydi. Kendisine bir şey sorulduğu zaman atının üzerinden cevap veriyor, kendisine Romalılarla veya kendi adamlarıyla yaşanan sorunlar aktarıldığında da dikkatle dinliyordu.

Hunlar sık sık nehri aşarak Doğu Roma topraklarına ayak basıyor, sınır köylerinde yaşayan köylülerle ateşin başında şarap içiyorlardı. Çayırarda otlayan sığırlarına Hunlar tarafından mı, yoksa Romalıları tarafından mı el konulduğu, bu insanların pek umurunda değildi. Savaş veya intikam gibi özel durumların dışında da Hunlar Romalılardan daha vahşi ve gürültücüydüler. Fakat genelde sadece et ve altın elde etmek, bir de kadınlarla güzel geceler geçirmek istiyorlardı. Kendilerine sunulan hizmetlerden memnun kaldıkları takdirde köylülere tahıl, hayvanları için kuru yem, yağ, balık ve bazen hediye bıraktıkları dahi oluyordu.

Attila, yirmi beş yıllık lejyon hizmetlerinden sonra kendilerine bir diplomayla birlikte sınır boylarında bir parça arazi verilen eski Roma askerleriyle sık sık bir araya gelmeye çalışıyordu. Bunların büyük kısmı oluk oluk kan ve alın teri akıtarak Roma vatandaşı olmaya hak kazanmış olan Cermen’lerden oluşuyordu.

Ardabur, Aspar ve General Markianos’un hizmetinde uzun yıllar boyunca gemilerde kürekçibaşı olarak çalışmış olan bu adamlardan biri, Attila’ya Konstantinopolis’teki resmi olarak duyulmamış son gelişmeleri anlatmıştı.

“Üçüncü Valentinian, Doğu Roma imparatoru olan büyük yeğeninin kızı Eudoxia Licinia ile evlendi” dedi Got asıllı Romalı.

“Demek tüm o entrikalara ve iktidar mücadelelerine rağmen her şey aile içinde kalmış” diye güldü Attila.

“Batı imparatoru, düğün hediyesi olarak Doğu İmparatoru’nun Sirmium Kalesi’ni işgal edip kendi topraklarına katmasını affetti.”

“Demek imparatorluk s lalesinde yeni bir dostluk dönemi başlıyor!”

“Evet,  yle gibi” diye karşılık verdi eski k rek başı. “Geiserich bundan böyle Aspar’ın donanmasının kendisini denizin dibine göndermemesi için son derece dikkatli davranmak zorunda!”

“Yakında Hristiyanların dört yüz yirminci yılına girece iz!” diyordu Scottas her tarafta. Gecelerin iyiden iyiye uzadı ı günlerin birinde, Doğu Romalılara ait Durustorum Limanı’nda so u a dayanıklı birkaç tacirle birlikte bir adam karaya  ıktı. Bu adam hemen ertesi gün nehrin karşı kıyısına geçti, lisan sorunu yaşamadan bir at satın aldı, derhal üzerine atladı ve kuzeybatıdaki da lara doğru d rt nala yol almaya başladı.

Görünüşe göre nereye gideceğini çok iyi biliyor olmalıydı. Öğleden sonrasının geç saatlerinde, karanlığın çökmesinden hemen önce, Doğu Kağanı’nın ileri muhafızlarıyla karşılaştı ve do ruca Attila’yla görüşmek istediğini söyledi. Elinde üzerinde birtakım yazılar bulunan bir belge vardı, fakat muhafızların bunları okumayı başarmaları söz konusu bile değildi. Hunlar adamın etrafında birkaç kez dolandılar, üzerindeki k rke ve eyerindeki çantaya dokundular, pantolonunu ve çizmelerini incelediler, son olarak da kızıl sakalını okşadılar.

“Bir Got musun?” diye sordu sonunda atlılardan biri.

“Vizigot” diye karşılık verdi adam. “Sizin yanlış olarak Batı Gotları diye adlandırdıklarınızdan... Alarich... Athawulf... Theodorich...”

Attila’nın ordugâhının ileri muhafızları dillerini şaklattılar. Bu yabancı fazla rahatsız edilmeden obaya götürülecek kadar önemli birine benziyordu. Nehrin yukarısına doğru yaklaşık bir saat yol aldıktan sonra obaya ulaştılar. İleri muhafızlar adamı nöbetçilere teslim ettiler, onlar da onu ka an yurdunun etrafında kümelenmiş yurtların yanına götürdüler. Burasının güvenliğinden ilk akıncı birliği sorumluydu. Yabancı burada bir kez daha kim olduğu ve ne istediği yolundaki soruları cevaplamak zorunda kaldı. Sonunda soğuk karanlığın içinden önce Scottas, peşinden de Dengizik  ıkageldi.

“Olamaz! Sen ha!” diye bağırdı Attila’nın geç oğlu adamı görür görmez. Fakat diğeri işaret parmağını dudaklarına götürerek sus işareti yaptı ve atından indi. Sonra da eyer çantasını aldı ve diğerleriyle birlikte sıcak, aydınlık ka an yurduna girdi.

Hunerich bir Vizigot değildi. Buna rağmen kat ettiği uzun yol boyunca b r nd    bu kimlik, onun herhangi bir sorunla karşılaşmadan buraya gelmesini sağlamıştı. Uzak Afrika Eyaleti’nden gelen bu misafir, Attila’yı uzun zamandır olmadığı kadar sevindirmişti.

“Baban nasıl? Baca ı ne alemde?”

“Ne garip! Tam da ben sana aynı şeyi sormak üzereydim” diye gülümsedi Hunerich. “Senin baca ın nasıl?”

“Bunu da nereden çıkardın?”

“Yeraltı mezarlarından kaçarken... bacağını incitmemiş miydin?”

Attila bir an için duraksadı, sonra da kahkahayla gülmeye başladı. “Son derece önemsiz bir olaydı o! Fakat Vandal kralının bundan otuz yıl önce ayağı takılan bir Hun gencini hatırlaması oldukça dikkate değer bir durum!”

“Babam sık sık senden söz ediyor” dedi Hunerich. Büyük yurdun ortasında bulunan iki ana dire in arasına yerleştirilmiş olan mangalın üzerinde ellerini ısıtmaya çalışıyordu. İçeride yaklaşık yirmi kadar erkek ve bir düzine kadar kadın, birbirinden çok farklı işlerle u raşıyorlardı. Bazısı birtakım haritaları ve parş menleri tasnif ediyor, bazıısı Got ustaları tarafından imal edilen yeni ok uçlarını inceliyor, bazıısı ise yastıkların ve eyerlerin üzerine oturarak kışın yapılması gereken işlerin nasıl d zenlenece ini konuşuyorlardı.

“Babamın Hannibal’ın şehri Kartaca’yı ele geçirmesinin üzerinden neredeyse üç ay geçti, fakat bana hâlâ dünmüş gibi geliyor” diye anlatmaya başladı Hunerich alçak sesle Attila Kağan’ın etrafında toplanmış olan ve gerçekte kim olduğunu bilmelerine izin verilen insanlardan oluşan küçük gruba. Sonra da bir an için gözlerini yumdu ve büyük acılar içinde kıvranıyormuş gibi yüzünü buruşturdu.

“Kartaca Limanı’ndaki Roma gemilerini ne yaptı? Hepsini batırdı mı?” diye sordu Dengizik. Hunerich silkinerek kendisini topladı, gözlerini açtı ve içinde bulundukları zaman ve mekâna geri döndü.

“Tam aksine! Tüm gemileri mürettebatlarıyla birlikte teslim aldı” dedi kıvanç dolu bir sesle. “Gemicilerin neredeyse tümü çeşitli Roma eyaletlerinden geliyordu zaten.”

“Baban donanmasıyla ne yapmak istiyor?” diye sordu Attila. Hunerich gülümsedi ve sadece Doğu Kağanı’nın kendisini duyabileceği şekilde öne eğildi.

“Sicilya” diye fısıldadı kısık bir sesle. “Sonra Korsika ve nihayetinde elbette ki Roma!”

“Bu Batı Roma’nın sonu anlamına gelebilir!” dedi Attila düşünceli bir tavırla. “Kartaca, Roma’dan sonra batının en önemli ikinci şehriydi.”

“Şimdi de benim kavmimin en önemli şehri!” dedi Hunerich gururla.

“Pekâlâ... Şimdi Roma ve Ravenna’ya son bir şans vermeyi düşünüyor musunuz?”

“Aynen öyle!” dedi Geiserich’in oğlu. “*Imperium Romanum* yeteri kadar akıllıysa, imparatorluk prenseslerinden birisini gözden çıkartır! Ancak bu sayede onlara daha hoşgörülü yaklaşabiliriz!”

Attila şaşkınlıkla genç Vandal’a baktı.

“İyi ama sen evli değil misin?”

“Elbette evliyim! Tolosa’daki Kral Theodorich’in kızlarından biriyle.”

“Tebrik ederim” dedi Attila gerçek bir takdir duygusuyla. “Başarılı bir evlilik politikası diye ben işte buna derim!”

“Karımı tanımadığın için böyle konuşuyorsun!” dedi Hunerich başını sallayarak. “Gemi omurgası gibi bir burnu ve yelken kulakları var!”

Attila bir an için duraksadı, sonra da bir kez daha kahkahalarla gülmeye başladı. Uzun süredir böylesine şiddetli bir şekilde gülmemişti. Onun etrafındaki diğer adamlar da başlangıçta tereddüt ederek, sonra da kendilerinden geçercesine gülmeye başladılar. Büyük kağan yurdu kısa sürede çınlayan kahkahalarla dolmuştu. Adamlar yumruklarıyla bacaklarını, göğüslerini ve kılıçlarını dövüyorlardı...

“Demek...” diyebildi Attila güçlkle konuşarak, “demek bir Galla Placidia’nın senin o kraliyet donanmanı bir kraliyet yatağına dönüştürebileceğine inanıyorsun, öyle mi?”

“Hayatta her şey bir ticarettir” dedi Hunerich. O da diğer adamlarla beraber gülüyordu. “Savaşlara ve evliliklere sebep olsa bile!”

“Bu konuda haklısın!” dedi Attila neşeli bir sesle. “Hem de bazı kadınlarda kesinlikle haklısın!”

O gece Attila Greka’nın yanına gitti ve birbirlerini gençlik yıllarında olduğu gibi sevdiler. O zamanlar ikisi de pervasızdı; üstelik her toplantıdan sonra çeşitli kavimlerin kralları, soyluları ve önderleri tarafından kağana hediye edilmesi adet olan kadın ve kızların hiçbirisi ortada yoktu.

Sonunda Greka kocasının kollarının arasında uyuyakaldı. Attila ise daha uzun süre Geiserich’i ve Roma İmparatorluğu yöneticilerini düşündü. Galla Placidia şimdi tıpkı kendisi gibi kırklı yaşlarının ortalarındaydı. Tebaasının ve subaylarının büyük kısmını yatağına çekmeyi başardığı mutlak gibiydi; fakat Geiserich gibi bir adamda bunu yapması imkânsızdı.

Bu meselede ona gerçekten de ancak bir prenses yardımcı olabilirdi – ya şimdi yirmi iki yaşında

olan kızı Honoria, ya da yeni doğmuş olan torunu Eudokia. Theodosios'un kızı Eudoxia ile imparator Valentinian III.'ün kızları olan Eudokia, şüphesiz Vandallar için çok daha ilgi çekiciydi. Galla Placidia'nın çocuklarından yarım düzine kadarı, Ravenna sarayında dönen entrikalara fazla dayanamayıp küçük yaşlarda hayatlarını kaybetmişlerdi. İkinci evliliğinden olma zayıf oğlu ise sevgilisi ve kardeşi Honorius'tan daha üstün vasıflara sahip biri değildi. Bu nedenle torununu henüz çocuk yaşında barbar Geiserich'e vermeyi seve seve kabul edebilirdi...

Attila, kollarının arasında uyuyan Greka'nın yanında yattığı bu gecede, Batı Roma ile gençlik yıllarında kendisiyle beraber Roma'nın rehinesi olan adam arasında gelişecek olayları büyük bir dikkatle takip etmeye karar verdi. Bu oyuna katılmak istediği takdirde, Geiserich'i kendisine düşman değil, aksine dost edinmesi gerektiğini biliyordu. Sabahın erken saatlerinde hayvanlar uykularından uyanmaya başladıkları zaman, ne yapması gerektiğine kesin olarak karar vermişti: Kral Geiserich'in sırtını sağlama alacak ve Doğu Roma sınırına mümkün olduğu kadar çok asker yığacaktı. Hunerich'i bir karşılık beklemediğini özellikle belirterek bu teklifle beraber tekrar Afrika Eyaleti'ne gönderdi.

440 yılının ilkbaharında gelişen olaylar, Attila'nın düşüncelerinde haklı olduğunu gösterdi. Ravenna, daha önce Geiserich ile yapmış olduğu anlaşmaları sessizce yenilemişti. Vandal kralı son olarak zaptettiği bölgeleri elinde tutabilecek, fakat Moritanya ile Numidia'yı Batı Roma'ya geri verecekti. Fakat Geiserich'ten bu anlaşmalara uyması beklenemezdi, aksi takdirde Vandalların savaş kralı olarak kalamazdı.

Yeni yılın başında Güney Galya'daki savaş, Romalılarla Gotlar arasındaki bir çarpışmayla sona ermişti. Hunlar bu yıl sadece Doğu Roma topraklarına küçük akınlar düzenlemiş ve bu sayede kendi lehlerine birkaç yeni anlaşma yapmayı başarmışlardı. İmparatorluğun batı kesiminde neler olup bittiğini ilk duyan ise her zamanki gibi olağanüstü bağlantıları sayesinde Adamos olmuştu.

Eski savaşçı bu defa lafı fazla uzatmadan derhal kulağına gelenleri anlatmaya başlamıştı: "Bütün Batı Roma büyük bir heyecan içinde! Dev bir Vandal filosunun Kartaca Limanı'ndan ayrıldığı söyleniyor."

"Hedefleri neresiymiş?" diye sordu Attila büyük bir merakla.

"Bunu sadece kendileri biliyor. Denilene göre filo İspanya'ya, Sardunya'ya, Mısır'a, hatta Roma ve Konstantinopolis'e ulaşabilecek kudretteymiş."

"Bildiğim kadar Konstantinopolis'in donanması oldukça güçlü, fakat Aetius'un elinde birkaç küçük gemiden başka bir şey yok!"

"*Imperium Romanum*'un korku içinde titremesine neden olan da işte bu zaten!"

"O halde harekete geçme zamanı geldi demektir" dedi Attila. Derhal İlek'i çağırdı ve yanına en iyi adamlardan oluşan iki birlik alarak Büyük Kağan'ın yanına gitmesini emretti. On iki yaşındaki İrnek müteakip aylar boyunca sadece atlarla ilgilenecek, Dengizik ise en son silah ve savaş aletleri yapım tekniklerini öğrenmesi için Skirlerin kralı Edekon'un yanına gönderilecekti. Yunan, Suriyeli, İranlı ve Romalı esirlerden oluşan bir grup, öğrendikleri arasından Kara Hunların ve yardımcı kavimlerinin işine yarayabilecek olan yöntemleri, en ince ayrıntılarına kadar kâğıda dökme konusunda ona yardımcı olacaklardı. Dengizik bunun dışında babasının etrafıyla acil bir durumda kement ve kısa kılıçla silahlandırılacak ve savaş borularının ilk çalışında korkudan altlarına işemeyecek veya eyerden düşmeyecek olan adamların sayısını saptamaya çalışacaktı.

Hunlar, tüm yaz mevsimi boyunca, Roma'nın Alarich zamanından beri bakımı yapılmamış olan surlarının alelacele tamir edilip güçlendirildiği haberlerini alıp durdular. İmparator Valentinian III., Roma'da halka hitaben yaptığı bir konuşmada, "mağlup edilemez" İmparator Theodosios'un ordusunun Vandallara karşı kendi saflarında savaşmak üzere pek yakında yola çıkacağını söylemişti.

Hatta hemen aynı yılda Sicilya'ya güçlü lejyonların gönderileceğini ve onların Vandalları orada karşılayacağını bile iddia etmişti.

Tüm bunları duyduğu zaman Attila sadece başını salladı. “Burada önemli olan alelacele birkaç gemi inşa etmek değil. Bunun ne kadar güç bir iş olduğunu biliyorum; fakat, hem yelkenleri idare edecek, hem aynı tempoda kürek çekecek, hem de karaya çıkarak savaşacak insanların bu kadar kısa bir zaman zarfında eğitilmesinin imkânsızlığının da gayet iyi farkındayım. Denizde nasıl savaşılacağını öğrenmelerini ise tümüyle bir yana bırakıyorum! Bunu başarmak yıllar sürecektir bir eğitimi gerektirir... Hem de bu iş için köleler ve şehir kaçkını plebler de yeterli olmaz; aksine bir boğayı boynuzlarından yakalayıp yere çökertecek kadar güçlü erkeklere ihtiyaç vardır!”

Konstantinopolis'ten ise sadece limanların surlarla tahkim edildiği haberleri geliyordu. Ravenna imparatoru, Doğu Roma'nın Batı Roma'ya yardıma gelemeyeceğini, çünkü onun da iki tarafındaki komşularına dikkat etmesi gerektiğini görmemişti, ya da bunu kabul etmek istemiyordu.

Kısa bir süre sonra İlek nehir yatağını takip ederek geri geldi. Aslında Karpat Dağları'nın içinden geçen dört yüz millik yolu da tercih edebilirdi, fakat Tuna geçidinin kuzey yakasındaki Castra Constantia ve güney yakasındaki Margus üzerinden gelmeyi daha uygun bulmuştu. Attila, Vandalların neler yaptığını bir an önce öğrenmek istiyordu.

“Gerçekten de Sicilya'da karaya çıkmış ve vakit geçirmeden Bruttium'u yağmalamışlar” diye anlatmaya başladı genç han. “Sonra adanın batısındaki Lilybaeum'u işgal etmiş, çaresiz şehir ve köyleri yakıp yıkmış, Hıristiyan rahiplerini kiliselerinden kovmuşlar. Anlaşılan Geiserich onlardan pek hoşlanmıyor.”

İlek, amcasının ordugâhında Vandallar hakkında başka neler duyduğunu hatırlayınca, elinde olmadan güldü. Babasının onların kralı Geiserich'e neden bu kadar büyük bir sempatiyle yaklaştığını şimdi anlıyordu. “Hatta Vandalların bir kısmı Messina Boğazı'nı bile aşmış. Vandal kralının Sicilya'da uzun süre kalacağını doğrusu hiç sanmıyorum...”

441 yılının ilkbahar toplantısı, çeşitli kavimleri ve boyların Büyük Kağan'ın ordugâhında bir araya toplanmalarına neden olmuştu. Toplantı bu kez özellikle gürültülü ve heyecanlı geçiyordu. İki hafta boyunca her isteyen şikâyetini veya önerisini dile getirdi. Anlaşmazlıklar Bleda'nın danışmanları tarafından genellikle Büyük Kağan'ın işe karışmasına gerek kalmadan hallediliyordu.

Küçüklü büyüklü şenlikler ara verilmeksizin birbirlerini takip ediyordu. Büyük Kağan bu arada ordugâhında nelerin değiştiğini ve bir zamanlar *Imperium Romanum*'da yaşanan zevklere ne denli yaklaşıldığını göstermek için elinden geleni yapıyordu.

Dansözlerin, akrobatların ve hokkabazların gösterilerinden ve rahiplerle şamanların büyü yarışı yapmalarından sonra, Bleda Kağan bir zamanlar Dakia bölgesinde yaşayan küçük yapılı insanların soyundan geldiği söylenen Zerko isminde bir cüceyi davetlilere takdim etti.

Attila, ağabeyinin ve davetlilerinin bu cüce hakkında yaptıkları ağır şakalardan hiç hoşlanmamıştı. Gerçi cüce de onların altında kalmıyor ve birbiri ardına cevapları yapıştırıyordu. Attila diğer konuklarla sohbet etmeyi tercih etti ve onlardan Geiserich'in kış başlangıcından önce Kartaca'ya geri döndüğünü öğrendi. Onlara doğru ilerleyen Doğu Roma donanmasına ise Aspar değil, Areobindos komuta ediyordu. Doğu Romalılar, ancak Vandalların ayrılmasından sonra adaya ulaşabilmişlerdi.

Attila, bundan başka, Adamos'tan Doğu Roma kuvvetlerinin ağırlıklı olarak Cermen kökenli lejyonerlerden oluştuğunu da öğrenmişti.

“Sicilya'ya Vandallardan çok daha fazla zarar verdiler!” diyordu hâlâ kurumuş bir elmayı andıran eski savaşçı. “Vandallar gibi değil, onlardan daha fazla! Bunun ne anlama geldiğini bilirsin

sanırım...”

Önemli konularda son kararları Bleda veya Attila yalnız başlarına değil, aksine çeşitli boyların hanlarından, bağımlı kavimlerin krallarından ve halk tarafından seçilen –eski druidlerle ve Hunlarda boy veya aile şamanlarıyla aynı işlevi gören– yaşlılardan oluşan bir kurul eşliğinde veriyorlardı.

Yine de Bleda ve Attila’nın olup biten en küçük olaydan bile haberi vardı. En zorlu anlaşmazlıkları bile bıkip usanmadan dinliyor ve bir çözüm buluyorlardı; hatta mesele keçilerin sakal uzunlukları ve çalınan dağ sıçanları olsa bile... Buna rağmen ne Bleda, ne de Attila, artık kendileriyle beraber yaşayan veya kendilerine bağımlı olan insanların sayısı hakkında bir tahminde bulunamıyorlardı.

Romalılar ise bu güçlüğün üstesinden gelmişlerdi. Hunlar, Roma’da her ırk ve kavimden yaklaşık bir milyon ve iki yüz bin insan yaşadığını biliyorlardı. Aquileia gibi şehirlerin nüfusu da iki yüz bin civarındaydı; yani *Imperium Romanum*’un eğitim görmüş lejyonerlerinin ve yardımcı kuvvetlerinin sayısının yarısı kadar. Buna rağmen Romalıların nüfus sayımına göre tüm Galya’da kadınlar, çocuklar ve köleler de dahil olmak üzere en fazla, yirmi milyon insan yaşıyordu.

Buna karşın göçebe kavimlerin nüfusları nispeten daha azdı. Tüm Vandal kavmi toplam seksen bin nüfusla İspanya’dan Afrika’ya geçmişti. Sueblerin ve Alanların nüfusu bu kadar bile değildi.

Kara Hunların Büyük Kağanı ve Doğu Kağanı için kendi etki alanlarındaki insan ve hayvanların sayısını tespit etmek olukça zordu.

“Zaten kimi nasıl sayacağız ki?” diye sordu Aybars Amca yüzünü buruşturarak. “On iki ila altmış yaşları arasında bulunan ve ata binebilen tüm erkekleri saymaya kalksak, bulacağımız sayı, bunların arasından bir okla bir öküzü vurmaya başarabilenlerden çok daha farklı olacaktır. Bunların arasından dört nala at sürerken üzengilerin üzerinde ayağa kalkıp yüz adımdan bir Roma lejyonerini vurmaya başaracak olanları çıkartırsak, elimizde yüz kadar akıncı birliği kalır...”

“Zaten bu arada kimi Gotlar bu işi bizden çok daha iyi becermeye başladı...” dedi Bleda gözle görülür bir üzüntüyle.

“Bu da bize elli bin atlı daha kazandırır” dedi Attila.

“Evet, ama onlar da dört bir yana dağılmış durumda... Tıpkı para karşılığında Ravenna’ya *Imperium Romanum*’un en hızlı okçu birlikleri olarak hizmet eden Hunlar gibi...”

“Tamam, fakat yine de savaşabilecek durumdaki tüm erkeklerimizi saysak, en azından yarım milyon sayısını elde ederiz.”

“Önemli olan saymak değil” dedi Bleda. “Bütün mesele onları aynı anda bir bayrak altında toplayabilmekte. Bunu da hiçbir Büyük Kağan asla başaramayacak...”

“Peki sen bunu yapmayı denedin mi hiç” diye sordu Attila alaycı bir gülüşle. Ağabeyi ona karanlık bir bakış fırlattı.

“Doğru, sen her şeyi daha iyi bilirsin!”

“Madem öyle düşünüyorsun, gel senle bir deneme yapalım. Batı Roma’da bir süre önce nihaî bir şekilde sonuçlanan bir mesele var. Bakalım bu mesele hakkında bizim düşüncelerimiz nedir?”

“Neymiş bu mesele?”

“Bir yanlışlıkla ilgili... Kocasının savaşta öldüğünü veya tutsak düştüğünü sanan bir kadının yeniden evlendiğini düşünelim. Kadın ondan umudu kesip yeniden evlenir, fakat bir süre sonra ilk kocası tekrar çıkıp gelirse, o takdirde kadın ilk kocasına geri mi dönmelidir, yoksa ikincisinin yanında mı kalmalıdır?”

“Amma da budalaca bir soru!” dedi Bleda. “Romalıları ne karara varmışlar peki?”

“Roma ve Ravenna bu meseleye karışmıyor! Fakat Roma’nın yeni ve katı piskoposu Leo, bu

durumdaki kadınların ilk kocalarına geri dönmelerine karar vermiş.”

“Demek ki bizim bunun tam aksi kararı almamız gerekiyor!”

“Görüyor musun, sevgili ağabeyim, giderek benden daha fazla Romalılara benziyorsun!” dedi Attila alaycı bir ifadeyle. “Kendilerine Papa unvanını yakıştıran ve diğer dinlerin tomar tomar yazılarını şehir meydanında yaktıran Roma piskoposlarının verdiği kararlar bizi ne ilgilendirir? Ben diyorum ki, iki erkek aynı kadın üzerinde hak iddia ediyorsa, kadın her ki erkekle de evlenebilmelidir!”

Fakat Hunların yakınlarında da huzursuzluklar hiç eksik olmuyordu. Sınırların her iki yanında da sık sık ufak tefek çatışmalar, kavgalar ve anlaşmazlıklar baş gösteriyordu. Özellikle Tuna yakınlarında küçük bir yerleşim yerinde yaşanan bir olay, kesinlikle inanılmaz ve akıl almaz nitelikteydi.

Attila ve diğer soylular, karşı tarafın en önemli şamanlarından biri sayılan bir adamın yaptıklarını duydukları zaman, önce kulaklarına inanmak istemediler. Yanında bir bölük silahlı adamla birlikte Tuna Nehri’ni aşarak Hun ve Got soylularının mezarlarından altın ve değerli eşya yağmalamaya yeltenen adam herhangi biri değil, Margus piskoposuydu.

Kutsal değerlere yapılan bu saygısızlık, sadece Hunların Büyük Kağanı’nı öfkeliendirmemişti. Savaşçıların intikam çılgınlıkları o denli şiddetliydi ki, Attila da buna onay vermek zorunda kaldı. Zaten Romalıların haftalardan beri yapılan anlaşmaları hiçe sayarak Hun kaçaklarının topraklarına sığınmalarına izin vermeleri, onu son derece öfkeliendiriyordu.

“Yaptıklarından şu anda pişman oldukları takdirde, kanları damarlarında akmaya devam eder” dedi Attila öfkeyle. “O kadar şahide rağmen aptalca yalanlamalara başvuruyor, sözleri evirip çevirerek bizi kandıracaklarını sanıyorlar! Politika, diplomasi ve ince hesaplar olarak adlandırdıkları, fakat gerçekte koca yalanlardan başka bir şey olmayan o laf kalabalıklarını dinlemekten bıkıp usandım!”

“Yoksa yine küçük cezalandırma hareketleriyle vakit geçirmek mi istiyorsun?” diye sordu tüm bu zaman zarfında onun yanında oturan Onegesios.

“Romalılara sınır boylarında sadece bizim borumuzun öttüğünü bile gösteremediğimiz takdirde, Burgundların karşısında veya Galya’da kazandığımız zaferlerin ne gibi bir anlamı olabilir ki?”

“Yani?”

“İkinci ve onuncu akıncı birlikleri!”

“Bin atlı.”

“Ve iki bin yaya Got savaşçısı.”

“Ne zaman?”

“Yaz sonunda, pazar kurulduğu zaman! Böylece gücümüzü herkes görecektir ve her yerde anlatacak!”

“Dinle, ağabey!” diye bağırdı sonra. “Eylül ayında da Margus piskoposuyla hesaplaşacağız!”

Orada bulunanların bazıları bu karara itiraz etmek istediler. Tuna’nın o bölgesindeki şehirler, kaleler ve geçitler, Doğu Roma’ya ait değildi. Buna rağmen Bleda bu kararın sorumluluğunu Attila’nın üzerine almasından oldukça memnundu.

Attila, Aşağı Tuna’ya döndükten sonra, planlanan cezalandırma hareketinden bağımsız olarak Doğu Roma’yla yeni pazarlıklar yapmaya karar verdi. Bunun için de birkaç günlük bir zaman için ordugâhında bulunan Doğu Roma elçisi Anatolios’u yanına çağırttı.

“Kralın ikinci Theodosios’a yaz ki...” diye emretti ona, “... orduma ancak büyük çabalar sonucu güçlüklerle hakim olabiliyorum!” Büyük yurdun halı kaplı tabanında sert adımlarla bir ileri, bir geri

gidip geliyordu. “Onun aramızdaki anlaşmayı çiğnemesine anlayış göstermem mümkün değil! Kardeşimle savaşıyor olması, bana ödediği haracı bundan böyle ödemeyeceği anlamına gelmiyor!”

“... haracı ödeyecek! Bunu bir ultimatoom şeklinde mi kaleme alayım?”

“Elbette” dedi Attila kaba bir sesle. “Hem de ceza olarak kararlaştırılan meblağdan fazlasını ödeyecek!”

“Hepsi bu kadar mı?”

Attila tam patlamak üzereyken güçlkle kendine hakim olmayı başardı. “Sabır, sabır” dedi yumuşak bir sesle. “Siz Romalılar çok sinirlisiniz. Bu söylediklerim sadece girişten ibaret. Birkaç bin Solido fazla veya eksik, benim için ne fark eder ki? Altın bu dünyadaki her şey değildir... evet, ben daha fazlasını istiyorum! Doğu Roma hizmetinde bulunan insanlarımızın tümünü geri istiyorum: Atlıları, okçuları, daha da önemlisi, mayalanmış kısrak sütünün beni ve kendilerini ne kadar neşelendirebileceğini çoktan unutmuş olan soyluları ve önderleri!”

“Sanmam ki bir kere imparatorun şarabından tatmış olanlar, bir daha seninle kadeh tokuştursun!” dedi Anatolios temkinli bir tavırla.

Aradan dokuz hafta geçtikten sonra, Konstantinopolis elçisi bir kez daha Attila’yla görüşme talebinde bulundu. İmparatorluk sülalesinin sağlığı, yeşil ve mavi partilerin arasındaki mücadele, arenadaki oyunların sıralaması, yeni subay atamaları, yabancı gemilerin Bosphorus limanına girişleri gibi konulardan sonra, Anatolios nihayet esas meseleye girdi.

“Gerçekten üzgünüm, fakat sana boş ellerle geldiğimi şimdiye dek duymuş olmalısın: İmparator İkinci Theodosios, taleplerini başka bir öneride bulunmadan reddediyor. Kendisine sığınan Hunları sana teslim etmeyecek.”

Attila parmaklarını şıklattı.

“Şarap mı, kırmızı mı?”

“Müsaade edersen seninle birlikte kırmızı içmek isterim.”

Attila gülümsedi. İmparatorun olumsuz cevabı, keyfini kaçırmışa benzemiyordu. “İçelim ve eğlenelim” dedi birçok hizmetkâr tarafından çeşitli yiyecek ve içeceklerin getirilmesinden sonra. “Ne yapalım, biz de çabalarımızı sonuçsuz kalmış olarak değerlendiririz...”

“Ben senin gibi düşünmüyordum” dedi Doğu Roma elçisi telaşla. “Başka noktalarda pek çabuk anlaşmaya varmıştık.”

“Ya tümü, ya da hiçbirisi!” diye karşılık verdi Attila ve içinde keskin kokulu, kıvamlı süt içkisinin bulunduğu kadehini kaldırdı. “Yaralandıktan sonra bataklıklara kaçmayı başaran bir yaban hayvanının, avcıya ne faydası dokunur ki?”

Margus pazarı Tuna’nın kuzey tarafında, eski Roma kalesi Castra Constantia’da kurulmuştu. Dünyanın dört bir tarafından binlerce satıcı ve alıcının buraya gelmesi bekleniyordu. Nehrin geçit yerinde kurulan bu pazar, çok eski zamanlardan beri insanların savaş veya göç dışındaki sebepler yüzünden bir araya geldiği en önemli toplanma merkeziydi.

Hunların cezalandırma hareketi doğrudan Romalılara yönelikti. Bozkır savaşçıları tanımak hiç de zor değildi. Vahşi çılgınlık atarak atlarını korkunç bir süratle doğruca pazar yerinin ortasına sürüyorlardı. Oklarını ve yaylarına davranmıyor, sadece kısa kılıçlarını çılgınca etraflarına savuruyorlardı. Tacirler ve alıcılar korkuyla kaçmaya çalışıyorlardı, fakat nehre ulaşabilenlerin bile şansı yoktu. Parçalanmış çadır bezleri havada uçuşuyor, tezgâhlar devriliyor, at nalları yere devrilen meyve sepetlerini, testileri ve insan vücutlarını çiğniyordu.

“*Memento mori!*” diye bağıırıyordu Hunlar sanki alay olsun diye, “ölüleri hatırlayın... Ruhlarının

intikam vakti gelip çatı işte!”

Atlılar geldikleri kadar hızla geri çekilmişlerdi. Fakat saldırının inleyen, ağlayan ve şaşkınlıkla oradan oraya koşturan kurbanlarının toparlanmasına fırsat kalmadan, yaya Got birlikleri onların üzerine çullandı.

“Savulun! Attila’nın gazabı Hristiyanların ve piskopos kıyafetine bürünmüş mezar soyguncularının üzerine çöküyor” diye bağıryorlardı kurbanlara son darbeyi indirip hızla ortadan kaybolmadan önce.

Konstantinopolis imparatoru, iki Hun kağanına da sert birer protesto notası gönderdi. Pazar yerlerinin eşit haklarla ve tehlikesizce her iki tarafın kullanımına açık olduğu yolundaki anlaşmaya uyulmasını istiyordu.

“Bu da ne demek oluyor?” diye sordu Attila Onegesios’un okuduğu notayı dinledikten sonra. “Onlara cevap olarak sadece bize karşı yapılan ağır bir haksızlığın intikamını aldığımızı yaz! O dindar adama da kendi kutsal kitabından birkaç söz ekle... Göze göz, dişe diş... sanırım buna benzer bir şeydi, değil mi?”

Yurdun içinde biraz daha dolandıktan sonra, tüm bunların kendisine yeterli gelmediğini anladı. Markianos onu gerçekten de kaale almıyorsa, anlaşmaları hiçe sayıyorsa ve mezar soyguncusu piskoposlara karşı parmağının ucunu bile kımıldatmıyorsa, onun parmaklarına biraz daha sert vurması gerekirdi!

Attila ne yapmayı düşündüğünü Onegesios’a anlattı. Bleda’yı nihayet harekete geçirmeye zorlayacak ordunun başına ortanca oğlunun geçmesini istiyordu. Artık otuz altı yaşına basmış olan Dengizik babasına en çok benzeyen oğul olmakla birlikte, İrnek hâlâ Attila’nın en sevdiği oğluydu. Esasen sonuncu Svanhild’den doğan, fakat Greka tarafından kabul edilen oğlu, yaşına rağmen diğerlerine kıyasla daha genç ve kendi dünyasında bir görünüm arz ediyordu. Sık sık büyük amcası Aybars’ın yanına gidiyor, küçük kuşları ve hayvanları tedavi etmekten oldukça iyi anlıyordu. Nadir bitkileri toplamaktan büyük zevk alıyordu. Şamana yeni bir çiçek, bir tohum veya bir kök getirmediği bir gün yok gibiydi. Fakat o bir veliaht değildi. Attila bunu uzun süre önce anlamıştı...

Attila’nın ilk cezalandırma hareketinden iki ay sonra, çok sayıda birleşmiş Hun ve Got akıncısı Constantia’da Tuna’yı geçtiler. Yolda alelacele onlara katılan Doğu Roma yardımcı birlikleri, katırların, mancınıkların ve kuşatma aletlerinin idaresinden oldukça iyi anlıyordu.

İlk saldırı Tuna’nın güney kıyısındaki Viminacium’a yönelmişti. Surlar, liman binaları ve askeri yapılar o kadar büyük bir hızla birer yıkıntıya dönüşmüştü ki, şehri savunan silahlı adamlardan en fazla ellisi kaçmayı başarmıştı. Diğerleri de tüm demirciler, araba yapımcıları, çömlekçiler, gemiciler, urgancılar, berberler, eyer ustaları ve ayakkabıcılarla birlikte tutsak edildi.

Margus şehri Hunların görüş açısına henüz girmişti ki, ortaya piskoposun tir tir titreyen bir elçisi çıktı. Rahip kalabalık arasında kendisine yer açmaya çalıştı, bir an için Attila’yı aradı, sonra da Dengizik’in önünde yığılırcasına diz çöktü.

“Margus’un dindar çobanı, tüm şehri size sunuyor...” dedi inlercesine. “Hiçbir direniş olmayacak. Tek ricası, şehir sakinlerinin canını bağışlamanız...”

Dengizik adamı saçlarından kavrayarak havaya kaldırdı. “İşte mezar soyguncusunun elçisi!” diye seslendi adamlarına. “Piskopos, imparatorun kendisini gözden düşüreceğinden korkuyor... Tıpkı benim şimdi bu Hristiyan rahibini elimden düşürmem gibi...”

Avucunu açınca adam yere düştü.

“Pekâlâ, ne yapılacağına amcam karar versin! Kim ona gider?”

Beş genç savaşçı derhal atlarına atladılar. Dengizik'in hafif bir baş işareti üzerinde, naralar atarak atlarını yıldırım hızıyla sürmeye başladılar. Hemen aynı gece geri dönmüşlerdi.

“Büyük Kağan Bleda, bize yapılan aşağılamanın intikamının alındığını söylüyor...” dedi atlılardan ilki soluk soluğa.

“Ölülerin ruhları altın yığınları üzerinde huzur içinde yatıyor...”

“Altın ve mücevher, bizim için bir piskopostan daha önemli...”

“İşimiz bitince geri dönebileceğimizi söylüyor. Buralarda düzeni artık kendisi sağlayacakmış...”

Dengizik başını eğdi. Gülümsüyordu, çünkü babasına ne tavsiye edeceğini biliyordu artık.

Attila, aynı kış, Konstantinopolis'teki imparatorun varolan durumu korumak için elinden geleni yaptığını, bu nedenle de ilk iş olarak imparatorluğun doğu sınırlarını güven altına almaya çalıştığını öğrendi. Danışmanlarından bazılarının bu fırsatı kaçırmaması gerektiğini düşünmelerine rağmen, Attila onların söylediklerine kulak asmadı.

Haklı olduğu bir süre sonra ortaya çıkacaktı. İranlılarla Doğu Roma arasındaki anlaşmazlık, Roma'da bile fazla heyecan uyandırmayacak şekilde kısaca parladıktan sonra derhal sönmüştü. İranlılar Theodosiopolis ve Satala bölgelerine saldırmışlardı. Theodosios II. bu tecavüze şiddetle cevap vermemiş, tam aksine, Ermenistan üzerinden gönderdiği habercileri vasıtasıyla derhal barış imzalamaya çalışmıştı...

Kısa bir süre sonra Büyük Kağan Bleda yeniden Batı Roma'ya saldırdı. Atlı savaşçıları bir engelle karşılaşmadan Sirmium'u ele geçirdiler. Şehrin teslim olmak istemeyen sakinleri kılıçla öldürüldü, asıldı, ya da suda boğuldu. İşe yarar zanaatçılar ilk iş olarak prangaya vuruldu. Fidyeye kopartılabilecek izlenimi uyandıran insanlara ayrıcalıklı muamele yapıldı. Fakat etek giymiş olan herkes ya acı dolu çığlıklar arasında tecavüze uğradı, ya da korku ve dehşetten bayılarak, o zamanın fatihlerinin kazandıkları zaferin ilk ödülü olarak gördükleri bu davranıştan kurtuldular.

Singidinum'da da aynı şeyler yaşanmıştı ve Hunların eline geçecek olan diğer şehirlerde de aynı şeyler yaşanacaktı. Sirmium'da bir yapı ustası da tutsak edilmişti. Bu adam grekoromen tarzında hamamlar dahi inşa edebileceğini ileri sürüyordu. Onegesios derhal elini adamın omuzuna koydu. Yapı ustası, artık ganimetten onun payına düşen malıydı.

Kısa bir süre sonra atlı ulaklar Sirmium'un Bleda'nın kuvvetleri tarafından ele geçirildiği haberini getirince, Attila da harekete geçmeye karar verdi.

Doğu Kağanı'nın ordugâhında borular çalmaya ve şaman davulları gümbürdemeye başlamıştı. Aybars ve en iyi öğrencileri bütün bir gece boyunca iyi ruhları imdada çağırdılar ve tiz çığlıklar atarak kötü ruhları kovmaya çalıştılar.

Attila iki gün sonra ordusuyla birlikte Tuna'yı aştı. Birkaç yarı terk edilmiş sınır kalesini ele geçirdiler ve ihtiyaçları olan kuşatma makinelerini, onları kullanmasını bilen adamlarla beraber yanlarına aldılar. Hunlardan kaçan insanlarla tıka basa dolu olan ve Aşağı Tuna bölgesinin anahtarı olarak kabul edilen Ratiaria şehri, Hun atlılarının ok bulutları ve tutsak edilen Romalı askerlerin mancınıklarından fırlayan taş yağmuru karşısında fazla dayanamadı.

Bu olaydan bir süre sonra iki büyük ordu birleşti. Yanlarında giderek daha fazla sayıda katır, mancınık, kuşatma aleti ve Roma gemilerinden alınma uzun merdiven taşıyorlardı. Hun ordusu, büyük Roma yolunda çok sayıda birbirinden farklı dalga şeklinde hızla ilerliyordu. Naissos ve Serdica kısa sürede zapt edildi. Hunlar Trakya'nın içlerine kadar dalarak Phillipopolis, Arcadiopolis, hatta Athyras kalesini ele geçirdiler.

Sadece Hadrianopolis ve Marmara Denizi kıyısındaki Heraclea bu saldırılardan kurtulmayı başardı. Başarı o kadar büyüktü ki, Hun kuvvetleri farklı gruplar halinde Karadeniz'e,

Konstantinopolis’e, Callipolis’teki Propontis’e ve Sestus’a aynı anda ulaştılar. Roma lejyonerleri, imparatorluğun en parlak zamanlarında bile bu kadar hızlı olmamışlardı.

Eski *magister militum per orientem* ve savunma kuvvetleri komutanı Anatolios, generalleri Areobindos ve Agargisklos, mağlubiyeti kabul etmek zorunda kaldılar. Ateşkes istemeye bile fırsat bulamamışlardı. Bu görev Vandallar karşısında da başarısızlığa uğrayan eski konsül, comes, general ve amiral Aspar’a verilmişti. Yumuşak huylu Theodosios II. onların karşısında da pes etmiş ve barış anlaşması imzalamak zorunda kalmıştı.

“Kim kimin sırtını kolladı?” olmuştu Aspar’ın ilk sorusu. Fakat kara sakallı Doğu Roma generali, bu sorunun cevabını asla alamayacağını çok iyi biliyordu.

Konstantinopolis, barış görüşmeleri için eskinin konsül ve senatörü, şimdinin ise *magister militum praesentalis*'i Anatolios'u göndermişti. Attila bu seçimden ziyadesiyle memnundu; bu iş için daha uygun birisinin bulunamayacağını düşünüyordu.

Hatta onu üç meşru oğlu ve ordugâhında toplanmış olan en değerli adamlarıyla karşılamaya karar vermişti. Bunların arasında Scottas, Onegesios, Esla ve Aybars da vardı.

Romalılar Asimus'ta Tuna'yı aştılar. Odessos'a kadar olan yolun yarısını gemiyle almış, sonra Karadeniz kıyısı boyunca ilerleyerek Marcianopolis'e gelmiş, oradan da yüz mil kadar ötedeki nehir geçidine ulaşmak için atlarına binmişlerdi. Burası Hunların hafızalarında pek hoş olmayan hatıralar bırakmıştı. Erkekler ve kadınlar uzun süre direniş göstermiş, atlıların ve silahlarının karşısında en küçük bir korku belirtisi olsun göstermemişlerdi.

Attila Anatolios'u dostça karşıladı ve Karpatlara doğru uzanan yol boyunca atını devamlı onun atının yarım adım gerisinden sürdü. Anatolios, Plinthas gibi eski kulağı kesiklerden değildi. Fakat Doğu Kağanı'nın bu kibarlığının farkında olduğunu, her fırsatta belli ediyordu.

"Sanırım habercilerimizin senin hakkında anlattıklarının tümü doğru" dedi obanın girişinde beyaz elbiselere bürünmüş olan kızlar tarafından karşılandıkları zaman. Kağan yurduna giden geniş yol ve civarı özenle süpürülüp temizlenmiş ve yere nehirden getirilen nemli kum serpilmişti. O akşam esas konu hakkında tek kelime bile edilmedi. Attila ve misafiri yiyip içtiler, erkeklerin ve kızların söyledikleri şarkıları dinlediler. Aralarda ise ateş ve kılıç yutucular, Anatolios'un daha önce doğuda görmüş olduğu güreşçi ve akrobatlar gösteriler sunuyorlardı.

Ertesi sabah misafirler uyanmakta hiç acele etmediler. Anatolios ise kendileri için hazırlanmış olan içleri sıcak su dolu küvetlerin yanından geçerek, tek başına nehrin kıyısına indi. Büyük nehir, dağlardan gelen berrak suların etkisiyle hâlâ oldukça serindi. Anatolios hiç çekinmeden soyundu ve çalılarının arkasından belli etmemeye çalışarak onu gözetleyen gençlerin bakışları arasında suya girerek, onlara yüzme bildiğini gösterdi. Yarım saat kadar sonra, Attila'nın ordugâhına geri dönmüştü.

Sabah kahvaltısı yapmak istemedi ve kendisine görüşmeler için hazır olup olmadığı sorulduğu zaman evet anlamında başını salladı. Sonra ilk iş olarak sırtına ipek togasını geçirdi. Konstantinopolis'in saray ve yollarında yapılanın aksine, hizmetkârlarına kumaşın uzun kısmını omzuna dolamalarını ve sağ köprücük kemiği üzerine yerleştirilecek olan avuç içi büyüklüğünde altın bir tokayla tutturmalarını emretti. Sonra da beline İran işi bir silah kayışı bağladı. Kayışta bir Sasanî soylusundan ele geçirildiği belli olan, baştan sona zümrüt, yakut, elmas ve safir kaplı, son derece değerli bir kılıç sallanıyordu. Sonra parmak uzunluğundaki kahverengi saçlarını ve sakallarını, kokulandırılmış geyik yağı yardımıyla, birbirine eşit lüleler şeklinde kıvırttırdı. Sağ eline altın temreni başının üzerine dek uzanan gösterişli bir tören mızrağı aldı. Sol elinde ise ön yüzünde altın

kabartmalar bulunan, tahta, deri ve ketenden yapılma bir kalkan vardı. Göğsüne dek yükselen bu kalkan o kadar ağırdı ki, ancak büyük bir kuvvet harcayarak onu dik bir şekilde tutabiliyordu. Doğu Roma elçisi, elinden geldiği kadar iyi bir şekilde hazırlanmak niyetindeydi...

Bu hazırlıklar Attila'nın beklediğinden çok daha uzun sürmüştü. Kenarları yarıya kadar açılmış kağan yurdunda nihayet görüşmelere başlayabildiklerinde, vakit neredeyse öğlen olmuştu. Attila yüksekçe bir tahtın üzerinde oturuyordu. Önünde Konstantinopolis'ten gelen elçiler, sağında oğulları ve danışmanları, solunda ise emrindeki kavimlerin önderleri ve soyluları vardı. Gepid kralları Ardarich ve Laudarich, Romalılarla yapılan bir görüşmeye çok uzun zaman sonra ilk kez katılıyorlardı.

Laudarich'i yıllardan beri görmemiş olması, Attila için bugünün önemini daha da artırıyordu. Bu sempatinin sebebi, belki de iki Gepid kralının kız kardeşlerini armağan olarak Attila'ya getirmiş olmalarıydı. Kızıl-sarı saçlı, artık pek de genç olmayan bu Cermen kadını kağanın o kadar hoşuna gitmişti ki, daha ilk geceyi onunla birlikte geçirmişti. Fakat önceden ilk uygun fırsatta onu yasal karısı yapacağına dair Ardarich ve Laudarich'e söz vermişti.

“Önemli değil” demişti Laudarich. “Ondan hoşlanmış olman bile, bizim için yeterince büyük bir şeref.”

Böylece iki halkı birbirine bağlayan bağlar daha da sağlamlaşmıştı.

“Şimdi de sana gelelim” dedi son derece neşeli olan Attila Doğu Roma elçisine dönerek. “Değerli generaliniz Plinthis ile daha önce neler konuştuğumuzu biliyorsun, değil mi?”

Attila'nın bu sözlerini dinleyen general irkildi. Bir an için Hun kağanının ciddi mi olduğunu, yoksa alay mı ettiğini anlayamamıştı.

“Her kelimesini biliyorum” diye cevap verdi Anatolios. “Konuştuklarınız diğer tüm görüşmeler gibi kayda geçirildi ve çoğaltıldı.”

“Elbette sizde gelenek olduğu üzere tüm çarpıtmalar ve yanlışlıklarla birlikte...” dedi Doğu Kağanı.

“İnsan artık yazılı metinlere kendi aklının söylediklerinden fazla inanmamalı” dedi Anatolios. “Belgeler ve anlaşmalar ancak tarafların birbirlerine katlanabildikleri sürece geçerlidir.”

“Pekâlâ” dedi Attila. “O halde kayda geçir bakalım: Savaş siz Romalıların borçlarınızı vaktinde ödememeniz yüzünden çıktı! Bu sebepten ötürü yıllık vergiyi eski meblağın üç katına yükseltiyorum... yani bin elli kilo altına!” Bir an için durdu ve karşısında mermer bir heykel gibi oturan Anatolios'a baktı. Sonra da gülerek devam etti. “Fakat size karşı cömert davranmak istiyoruz... geçen üç yıl boyunca birikmiş olan üç bin üç yüz kilo altın borcunuz yerine... sizden... evet, sadece üç bin kilo altın talep ediyoruz! Yani size üç yüz kilo altın hediye ediyorum! Bunu nasıl buldun? Zahmet edip bu kadar gösterişli giyinmiş olmana değdi, değil mi?”

“Üç bin kilo altın alacaksınız” diye cevap verdi Anatolios gözünü bile kırpmadan. “Hem de derhal!”

Attila belli belirsiz gülümsedi.

“Sen iyi bir adamsın, Anatolios, çünkü başkalarının karşında solucanlar gibi kıvranacağı bir durumda, dimdik durmayı başarıyorsun. Buna ne kadar dayanacağını doğrusu çok merak ediyorum...”

Attila arkasına yaslandı ve dudaklarını büzdü. “İnsan, hayvan, silah ve aletlerden oluşan büyük bir kayıp yerine sadece üç bin kilo altından olmak, senin için aslında oldukça kârlı bir alışveriş” dedi sonra. “Çünkü bu saydıklarımın tümü, senin de bildiğin gibi oldukça değerlidir. Öyle değil mi?”

Doğu Roma orduları başkomutanı bu konuşmanın sonunun nereye varacağını tahmin ediyordu, fakat gene de onu onaylayan bir baş hareketi yapmaktan kendisini alamadı.

“Bu kadar başarılı bir görüşme yaptığımıza ve her şeyin fiyatının da sürekli arttığına göre, sana bir öneride daha bulunacağım: Şu andan itibaren her savaş esirinin fiyatını... dur bakalım... on iki Solido’ya yükseltmeye ne dersin? Bu ücret size fazla geliyorsa ödemek zorunda değilsiniz...”

“Tam olarak anlayamadım...”

“Arzu ettiğiniz takdirde elinizdeki savaş esirlerini veya size sığınan kaçakları bize geri gönderebilirsiniz. Bu takdire onlar için bir ücret ödemenize gerek kalmaz!”

“Bunu da kabul ediyorum” dedi Anatolios.

“Kararın nedir? Parayı ödeyip onları elinde mi tutacaksın, yoksa geri mi göndereceksin?”

“Üzerinde hak iddia ettiğin her adamı geri alacaksın!”

“Çok iyi” dedi Attila. “O halde son olarak kimseye sığınma hakkı tanımayacağınızı da garanti edersiniz, değil mi?”

“Evet” diye cevap verdi Anatolios kısaca. “Bu talebini de kabul ediyoruz.”

Attila kaşlarını kaldırdı. Görüşmeler beklediğinden çok daha iyi yürüyordu. Bu taleplerden hangisinin Bizanslılara en ağır darbeyi indirdiğini düşündü. Onun yerinde başka kim olsa bunun ödenmesi gereken altın miktarı olduğunu düşünürdü, fakat Attila her iki imparatorluğun Romalıları çok iyi tanıyordu. Bir senatörün arazilerinden, ticaretten, yaptığı anlaşmalardan ve aldığı komisyonlardan ne büyük bir kazanç elde ettiğini biliyordu. Zaten Konstantinopolis sarayı da, bugün vergi olarak kararlaştırılan miktarın birkaç katını, her yıl masraf olarak rahatlıkla harcıyordu.

“O halde anlaşmamızın son kısmına gelelim” dedi Attila konuşmanın başlangıcındakinden çok daha yumuşak bir sesle. Bunun üzerine Anatolios ilk kez ona itiraz etmeye cesaret etti. Bunun ne büyük bir risk olduğunu biliyordu; fakat Hun kağanının Romalı Notarius’ların titizliğinden ve Yunan hatiplerinin söz oyunlarından çok hoşlandığını fark etmişti. “Az önce anlaşmanın son noktasını koyduğumuzu sanıyordum” dedi Attila’ya.

“Öyle mi?” diye güldü Attila. “Anlaşmamıza istesem daha yüz madde ilave edebilirim. Çünkü bugün burada indirdiğim darbelerin ne denli acı verici olduğunu size söyleyecek olan benim! Fakat sana iyi davranmak istiyorum, çünkü hoşuma gidiyorsun. Dediğim gibi, önemsiz bir ayrıntı daha vardı...”

“Nedir bu?”

“Asimus direnişçilerinin şiddetle cezalandırılmalarını sağla!” dedi Attila. Sesi tekrar eskisi kadar sert çıkıyordu.

“Asimus mu? Osima Nehri kıyısındaki o küçük ve önemsiz şehir mi?”

“Görünmeye çalıştığın kadar şaşkın olduğunu hiç sanmıyorum” dedi Attila. “Onların halkının en iyi savaşçıları olduklarını biliyorsun. Tüm saldırıları savuşturmayı başaracak kadar cesur olmalarını elbette ki takdir ediyorum. Hatta geceleri şehirlerinden gizlice sızışarak arkadaşlarını kurtarmaya çalışan gençlerin gözü pekliği gerçekten de yabana atılacak türden değil. Fakat daha fazla ileri gitmemeleri gerekirdi! Kadınlarının kolları arasında uyuyan Hun savaşçılarının üzerlerine çullanıp onları beraberlerinde şehirlerine götürmeleri, doğrusu hiç de akıllıca bir davranış değildi.”

“Bunun akıllıca bir davranış olmadığını kabul ediyorum” dedi Anatolios. “Bunu yaptıkları için onları çarmıha germemi mi istiyorsun?”

“Tam aksine” dedi Attila büyük bir ciddiyetle. “Onlara öyle bir ceza vereceksin ki, yıllar boyu dilden dile dolanıp duracak! İlk olarak tüm Hun esirlerini serbest bırakacaklar. Sonra da bizden çaldıkları tutsaklarımız için de para ödeyecekler...”

“Çaldıkları ne anlama geliyor?”

“Bugün bu anlaşmayı imzalamamızı istiyor musun, istemiyor musun? Cevap ver! Evet veya hayır...”

Doğu Roma silahlı kuvvetleri başkomutanı dişlerini sıktı. “Az önce tutsaklarımız için sana fidye vermeyi taahhüt etmiştik.”

“O para sizin çalıntı altın dolu kasalarınızdan geliyor” dedi Attila. “Fakat ben her Asimus sakininin, bir Hun’un değerinin ne olduğunu bizzat kendi üzerinde yaşayarak öğrenmesini istiyorum... Az önce söylediğim gibi, altın olarak!”

“Bizzat kendim Asimus’a gideceğim...”

“Giderken yanına Trakya komutanı Theodolos’u da al” diye homurdandı Attila. “Üniformalar, insanlar üzerinde ipek elbiselerden daha büyük bir etki yapar! Bu arada dikkat edin o delikanlılar sizi de esir edip, fidye karşılığında imparatorunuza geri satmaya kalkışmasınlar!”

Attila ansızın gülmeye başladı. Attığı kahkahalar giderek daha şiddetleniyordu. Sonra diğer Hunlar da ona katılmaya başladılar. Bir Roma imparatorunun tüm saray halkı, hadımları, memurları ve yüksek rütbeli subaylarıyla birlikte, adı bile duyulmamış bir şehrin surlarının önünde ordularının başkomutanının hayatı için yalvardığı tasavvuru, büyük kağan yurdunda bulunan herkesi kahkahalara boğmuştu.

Gariptir ki her şey gerçekten de tıpkı Attila’nın öngördüğü gibi gerçekleşti. Hun ordularına direnen cesur şehir halkı, Anatolios’a da pabuç bırakmadı. Ona Hunların elinden kurtardıkları Romalı tutsakların çoktan dünyanın dört bir bucağına dağıldığını, buna karşın Hun esirlerinin hayatta olmadığı cevabını verdi. Şehir surlarından duydukları korkuyu içlerinden sadece ikisi yenebilmişti. Bu esirleri elbette ki geri verebilirlerdi; fakat gece baskınından sonra şehre yeterince çabuk dönmeyi başaramamış olan iki genç Asimus sakini karşılığında...

Attila öfkeyle her yanda o iki Asimuslu delikanlıyı arattı, fakat hiçbir sonuç elde edemedi. Sonunda dik kafalı Asimus sakinlerine zorla bir şeyi kabul ettiremeyeceğini anlamak zorunda kaldı. Onların iki Hun tutsağını büyük bir âlicenapllıkla serbest bırakmalarıyla yetinmek zorunda kaldı. Tüm Hunlar gibi o da her an geri çekilebilir, fakat asla unutmazdı.

Doğu Romalıların anlaşmalarda yazılı olanlardan daha fazlasını yerine getireceklerine, hiç kime ihtimal veremezdi. Fakat Konstantinopolis hakimleri, Tuna kıyısındaki yıkık duvarın üzerine, Eski Yunan efsanelerindeki Hydra gibi yan yana kesik başları sıralayıp duruyorlardı.

Aynı yılın sonbaharında Hun kağanlarına birbiri ardına önemli haberler ulaşmaya başladı. Bleda ve Attila, birbirlerinden bağımsız olarak farklı raporlar alıyorlardı. Hangi bölgedeki yıkık tersane ve havuzların ne oranda tamir edildiklerini çok çabuk öğrenmişlerdi. Romalılar bir kez daha Tuna filoları için yeni gemileri inşa etmeye başlamışlardı. Eski kaleler de yavaş yavaş onartılıyor ve yeni birliklerle dolduruluyordu. Fakat *Imperium Romanum*’un dört bir yanından gelen haberler birbirleriyle son derece keskin çelişkiler arz etmeye başlayınca, Attila ve danışmanları durumun ciddiyetini kavramaya başladılar.

“Bu karmaşanın arasından gerçeği nasıl ayırt edeceğiz?” diye bağırdı Attila kış başlangıcında kendisine yeni haberler ulaştığı zaman. Bu haberlerin kimi imparatorlukta halktan alınan vergilerin düşürüldüğünü, kimi de vergilerin yükseltildiğini bildiriyordu.

“Vergilerin yükseltildiği yolundaki haberler mutlaka sizin içindir” dedi Onegesios gülümseyerek. “Aksi yöndeki haberler de kendi vatandaşları için!”

“Romalıların vergiler altında ezildiklerini düşünmemiz için mi?” diye sordu Attila.

“Evet, fakat kendi vatandaşlarını elbette ki zaferlere ve başarılarla inandırmak zorundalar... İmparatorluk sülalesi o kadar büyük başarılar elde ediyor ki, vergiler bile düşürülüyor...”

“Atalarımın ruhlarının beni Çin, Roma veya Konstantinopolis imparatoru olmaktan esirgedikleri

için çok mutluyum!” dedi Attila gülerek. “Gelin, birkaç kadeh kırmızı içelim!”

En büyük oğullarını kollarından yakalayarak, onları kağan yurduyla etrafındaki keçe evler arasında kalan meydana doğru sürüklemeye başladı. Bu evlerde kabul ve törenlerde ikram edilecek olan yiyecek ve içecekler hazırlanıyor, sonra da altın tepsiler içinde davetlilere sunuluyordu. Attila ve oğulları kendilerine ait tahta bardaklara şarap doldurdular ve bir süre günlük işlerini bitirmek üzere olan renkli kalabalığı seyrettiler. Gençler ve yaşlılar, Hunlar ve Gotlar, hatta Sarmatlar, Boiskler ve İran’dan yeni gelmiş olan Ak Hunlar, aralarında sınıf ve ırk ayırımı gözetmeksizin yan yana duruyorlardı. Attila Ak Hunların yanına giderek onları selamladı.

“Nereden geliyorsunuz?” diye sordu onlara. “İhtiyaçlarınız temin ediliyor mu?”

“Hem de en âlâ şekliyle” diye cevap verdi haftalar boyunca attan inmedikleri her hallerinden belli olan adamların en yaşlısı.

“Ya kadınlar?”

“O mesele de tamam! Bu gece birkaç sarışın Got kadınının tadına bakacağız.”

“Bu sakın karımın kulağına gitmesin” diye sıırıttı Attila. “Gheism adını verdiğim ve Gepid krallarının yanında büyüttüğüm yeni bir oğlum olduğu için bana kızmıyor, fakat sadece zevk olsun diye başka kadınlarla yatmamdan hiç hoşlanmıyor...”

“Bunlar hep o Hristiyan rahiplerinin kötü etkileri...” dedi adamlardan biri ve yere tükürdü. “Atı olmayan bir Hun nedir ki?”

“Romalı bir ayak yalayıcısı!” diye cevap verdi diğerleri hep bir ağızdan ve güldüler.

“Peki kadını olmayan bir Hun nedir?”

“Huhu... huhu...” Adamlar bu defa yas tutan dul kadınlar gibi ağlamaya, tek bacakları üzerinde hoplamaya ve elleriyle yüzlerini örtmeye başlamışlardı.

Attila güldü. Bu eski oyunu görmeyeli o kadar uzun zaman olmuştu ki!

“Beni dinleyin, savaşçılar!” diye seslendi onlara. “Size o Hristiyan Got kadınlarının daha şehvetli olmalarını sağlayacak bir tavsiyede bulunacağım!”

Adamlar kaşlarını kaldırdılar ve ellerinin tersiyle burunlarını silerek, büyük bir merakla onun ne söyleyeceğini beklemeye başladılar.

“Sanırım hepiniz oldukça cesursunuz, öyle değil mi?” diye sordu Attila. Adamların gırtlaklarından onun söylediklerini onaylayan bir homurtu yükseldi.

“Bu defa her zamankinden de cesur olun ve su cinlerini rahatsız etmeye cüret edin! Got kadınları böyle bir davranışa, altın bileziklerden çok daha fazla değer verirler...”

“Yani bize...”

“... evet, yıkanmanızı söylüyorum, neden olmasın?” diye güldü Attila. “Su cinlerinin bir yerinizi ısırmasından korkuyorsanız, suya elbiselerinizle de girebilirsiniz...”

Ak Hunlar başlarını öne eğdiler. Doğu Kağanı’nın önerisine büyük bir şüpheyle yaklaştıkları her hallerinden belliydi. Hatta ona kibirli, hamamlardan çıkmayan, parfümlü bir Romalı gözüyle bile bakmaya başlamışlardı.

“Tabii isterseniz vahşi atlılar gibi kokmaya devam edebilirsiniz” dedi Attila. “Fakat o zaman yeni yıkanmış bir kadınının vücudunun yaydığı o harika kokuyu ne yazık ki asla ciğerlerinize çekemezsiniz!”

Karşısındaki adamların şaşkın bakışlarını görünce güldü ve yürümeye devam etti.

“Gelin” dedi yanındakilere. “Hep birlikte ağabeyim Büyük Kağan’a ne tür önerilerde bulunacağımızı düşünelim.”

“Yoksa ona da mı yıkanmasını önereceksin?” diye sordu şaman dehşete düşmüş bir sesle.

“Tam aksine, Aybars Amca!” diye homurdandı Attila aniden ciddileşerek. “Tam aksine! Bleda

ter, kan ve at kokularını giderek daha fazla unutmaya başladı.”

O yıl da sürülerin bakımı gibi günlük işlerle, daha çok da ateşin başında atalara, büyük ganimetlere ve uzun avlara dair anlatılan hikâyelerle akıp geçti. Sonbaharda Attila'nın ikinci karısı ikiz çocuklar doğurdu. Attila yeni doğan oğullarına Emendzar ve Uzendur isimlerini verdi, böylece de onların ileride önder olacaklarını belirtmiş oldu.

Büyük Kağan Bleda kendisini atalarının düzenine uymaya mecbur hissetmediği ve Attila da bunu onayladığı için, Eskam kızının torunlarıyla birlikte kendi yanında oturmasını istemiş ve bunu kabul ettirmişti. Bu arada fırsattan istifade ederek, kaşla göz arasında Attila'ya bir başka kızını daha gösterdi. O da siyah saçlıydı, fakat Attila'nın karısı olan kardeşi kadar iri yarı değildi.

“Benim için mi?” diye sordu Attila sırtarak.

“Bu kızım da bana senden çocuklar armağan ederse, çok memnun olurum...”

Doğu Kağanı sadece obasında ziyaretçi kabul etmekle kalmıyor, aynı zamanda ata binerek babası ve büyükbabası zamanında Hunlarla anlaşmalar imzalamış olan kavimleri ve kabileleri ziyaret etmeye gidiyordu.

Gittiği her yerde kendisine değil, fakat Büyük Kağan'a yönelen bir huzursuzluk hissediyordu. Gerçi bu konuda bir tek söz olsun işitmiş değildi, fakat Hunların belirli davranış biçimlerindeki ve söylemlerindeki farklılıklar, Attila'nın duymaya alıştığı türden değildi. Kadınlar ve erkekler Büyük Kağan'a saygı duyuyor, onu övüyor, fakat ondan korkmuyorlardı.

Attila ağabeyini uyarıyordu.

“Bleda harekete geçmeli!” diyordu sık sık. Konstantinopolis'e daha yakın bir bölgede yaşadığı için Romalıların tüm silahlanma faaliyetleri, asker sevkiyatları ve sınırların hinterlandında yaşayan kavimlerle yaptıkları gizli anlaşmalar hakkında çok daha sağlıklı bilgiler elde edebiliyordu.

“Tüm bunlara göz yummaya devam edecek olursak, en geç ertesi yıl yaptığımız tüm anlaşmalar elimizde patlar” diye bildiriyordu Attila ağabeyine. Fakat Bleda bu arada zevk ve sefa düşkünü, Roma'yla birlikte veya Roma'ya karşı yapılacak kanlı savaşlarla ilgilenmeyen bir hükümdar olup çıkmıştı. Alpler ve Karadeniz arasında yaşayan çeşitli kavim ve boyların bir araya gelmesinde çok büyük katkısı olduğu herkes tarafından kabul ediliyordu. Bleda artık Sava ve Drau, Tuna ve Tisza, Danaper ve Danaster arasındaki otlakların herkese yetecek kadar büyük olduğunu düşünmeye başlamıştı. Elindeki altın da şimdilik onun ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılıyordu.

Görünüşe göre Bleda hangi koşullar altında ve neden Kara Hunların Büyük Kağanı seçildiğini giderek unutup gibiydi.

“Tekrar bir kral kartalı gibi uçuşması için onu kollarımın arasına alıp havayı mı fırlatmam gerekiyor?” diye sordu Attila bir sabah. Günlük görüşmelerin arasında birinci danışmanları Onegesios ve Aybars'la bir an için yalnız kalabilme fırsatı yakalayabilmişti. “Yoksa yumurtlamayı ınatla reddeden bir tavuk gibi ümüğünü mü sıkmalıyım?”

“Beklemelisin!” diye cevap verdi Aybars. “Kardeşinin bir kağan olduğunu, fakat bir kral kartalı olmadığını hepimiz biliyoruz...”

“Gerçek bir kartal güneşin efendisi olmalı!” diye bağırdı Attila ansızın. Sesi öylesine bir heyecan ve coşkuyla doluydu ki, Aybars bile elinde olmadan geriye doğru bir adım attı. “Ateşin efendisi olmalı... Ateşin ve sıcaklığın efendisi!”

Attila ayağa kalktı. Mağrur bir hareketle başını ve omuzlarını, at üzerinde ok atmaya hazırlanır gibi arkaya attı.

“En korkunç kış soğuklarını onun bakışları yok eder! Göğünün altındaki kavimlere ilkbaharı onun

bakışları getirir! Buz ve kar onun bakışları altında erir! Soğuk zamanlarda kadınlarını onun bakışları ısıtır!”

Attila keskin bir ıslık çaldı, iki eliyle görünmez dizginlere asıldı ve yumruklarını sert bir hareketle göğsüne çekti. “Kağan büyük bir kartal olduğu zaman, insanlar ölümden korkmazlar! Çünkü sadece ölümden sonra ona ve kartal atalarına ulaşabilecek kuşlar olacaklarını bilirler!”

“Konstantinopolis’te kimsenin yeni bir savaşla uğraşmaya niyeti yok” dedi Onegesios ertesi sabah. Attila ve Aybars’la birlikte yeni yaptırdığı hamamında buhar banyosu alıyorlardı. Beyaz bir ipek perdenin arkasında ise genç kızlar şarkılar söylüyorlardı. “Kendi keyiflerine dalmış durumdalar. Şu aralar yeni Achilles hamamlarının açılışını kutluyorlar.”

“Görünüşe göre gerçekten de barış istiyorlar” dedi Attila başını sallayarak. “Karşılığında bize altın ödemelerini gerektirecek tüm kaçakların işlerini derhal bitiriyorlar. Özellikle de soylu Hun ailelerinden gelenlerin...”

“Hayır, Attila” diye araya girdi şaman. “Onlar her tarafta zaten işleri bitmiş olan Hunları arayıp buluyorlar... Bunun sebebi de sana veya ağabeyine altın ödemek zorunda olmaları değil, tam aksine, biz Hunlardan nefret etmeleri, ölesiye korkmaları ve şeytan yerine koymaları!”

“Doğu Roma’yı boş bırakmaya gelmez!” dedi Attila kararlı bir sesle. “Onlara sık sık elçiler gönderip, gözlerimizin kör, karınlarımızın tok olmadığını hatırlatacağım! İlk olarak Scottas imparatorluk sarayına gitsin!”

“Yabancılar gönderilecek elçilerin seçimi aslında Bleda’nın görevleri arasındadır.”

“Onun kışını yurdunun rahat yastıklarından kaldırmasını mı bekleyeyim yani?” diye soludu Attila öfkeyle. “Doğu Roma’ya karşı izlediği barışçı politikanın ne kadar gülünç olduğunu farkında bile değil!”

“Gülünç olmayı yasaklayan bir kanun yok!” dedi şaman.

“Fakat son derece tehlikeli bir şey ve zor anlarda binlerce kişinin hayatına mal olabilir!”

“Birinin yitirdiği adamlara, bir başkası sahip olabilir” dedi Aybars Amca şarkı melodisine ve kuş cıvıltısına benzer o garip sesiyle. “Ağabeyinin ordugâhında yapılacak olan ilk ilkbahar toplantısında, onun en yakın silahlı muhafızlarına iyi bak.”

“Romalılar gibi zırhlara sokup, yüzlerini bile demir levhalarla örttüğü ağır silahlı birliklerinden mi söz ediyorsun?”

“Kızıl ve sarı saçlı muhafızlarını kast etmişim...”

“Skirler mi?”

“Bir zamanlar artık hem köle, hem de efendi olmak istemeyen bir kral vardı...” dedi şaman şarkı söylercesine, “fakat onun ismi hatırımdan çıkmış!”

“Edekon!”

Şaman omuzlarını silkti, umursamaz bir ifadeyle yüzünü buruşturdu ve yavaşça ıslık çalmaya başladı.

Hristiyanların hesabına göre 444 yılı, pek çok kişi tarafından özel bir yıl olarak değerlendiriliyordu. Dinleri ve rahipleri tarafından tüm batıl inançların şiddetle yasaklanmış olmasına rağmen, vaftiz edilmiş imanlı Hristiyanlar, zar oyununda da kazanmak anlamına gelen “üç kere dört” rakamına oldukça sevinmişlerdi.

Çayırılar yeşil ve taze otlarla kaplanmıştı. Paskalya Bayramı, her tarafta doğanın kış üzerinde büyük bir zafer kazandığı, çalıların ve ağaçların birbirleriyle yarışırcasına en güzel renklere büründüğü, genç kızların üzerlerine gerekenden fazla giysi giymedikleri yılın en güzel haftasına denk

düşüyordu.

Yaz mevsimi de daha önce görülmedik güzellikte geçmişti. Hayvanlar iyice semirmişlerdi. Tacirler kabul edilebilir fiyatlara sattıkları güzel mallar getirmişlerdi. Hayvancılık yerine tarımla geçinmeyi tercih eden kavimler, orakları için ne fazla sert, ne de fazla yumuşak olan başakların güzelliğini öve öve bitiremiyorlardı.

Ağaçların yapraklarının sonbaharın görkemli renklerine bürünmesiyle birlikte, yine imparatorluğun iki yarısından tekrar çelişkili haberler alınmaya başlandı.

“Aslında tüm bunların bizi hiç ilgilendirmemesi gerekir” dedi Laudarich. Gepidlerin ikinci kralı, Doğu Kağanı’nın obasında giderek daha sık görünür olmuştu. Bunu sebebi obada çok sayıda bulunan seçme Got güzelleri, mağrur Sarmat kızları ya da badem gözlü Hun kadınları değil, aksine Gepidlerin aradan geçen zaman zarfında Hunların en önemli müttefiki haline gelmiş olmalarıydı. Laudarich eskisi gibi zayıf ve kaslı bir vücuda sahipti. İlk bakışta Ebedî Şehir’deki rehinelik yıllarında olduğu gibi yumuşak başlı kaldığı izlenimini uyandırıyordu.

Laudarich büyük bir okçu, bir kılıç ustası, ya da kementle harikalar yaratan bir adam değildi. Fakat bir zamanlar Sasanîlere karşı katılmış olduğu seferlerde öğrendiği hızlı savaş teknikleri, onu yenilmez yapıyordu. Yaya olarak hücum eden bir savaşçıyı kendi gücüyle yere indirme tekniği, Ak Hunlar tarafından da biliniyor ve başarıyla uygulanıyordu.

“Romalı yasa koyucularının akıllarına bu kez hangi parlak fikrin geldiğini duydunuz mu?” diye sordu hemen her gün yapılan sabah toplantısının sonlarına doğru. Oktar zamanında da kullanılan kağan yurdunda oturuyorlardı. Oktar, ordugâhlarını Tisza kıyılarında kurmayı yeğleyen Ruga ve Bleda’nın aksine, yurdun tabanını, üzerinde Çin ülkesinin kuzeyinde yaşayan atalarının ve batıya doğru yapılan uzun göçün tasvir edildiği eski ve yeni halılarla kaplatmıştı. Toplantıya katılan az sayıdaki adam, başlarını kaldırıp Laudarich’e baktılar.

“*Siliqua* – yani ‘yirmi dörtte bir’ adı verilen yeni vergi yasasından mı söz ediyorsun?”

“Hayır” diye güldü Laudarich. “Alıcıların ve satıcıların aralarında anlaştıkları fiyatın üzerinden vergi almanın büyük bir budalalık olduğunu düşünmeme rağmen, ondan söz etmiyorum..”

“Söylediğin gibi değil” dedi Attila. “Bu vergi alışverişten değil, yıl sonunda elde edilen gelirden alınıyor.”

“Yani yeni bir gelir vergisi!” dedi Laudarich. “Senin yüzünden düşünülen ve uygulamaya konulan bir vergi, Attila!”

“Gerçekten de imparatorluğun vergi gelirlerinin durumu hiç de iyi olmasa gerek!” dedi Doğu Kağanı.

“Evet, çok büyük bir kısmı saraya ulaşmadan yok oluyor” dedi Aybars düşünceli bir tavırla. “Fakat bir yerde yok olan başka bir yerde ortaya çıkar ki, bu da bazıları için oldukça iyi bir durumdur!”

Sabah toplantısındaki adamlar sırttılar. Aybars’ın bu küçük bilgeliklerinden ve kehanetlerinden her zaman hoşlanmışlardı.

“Sözünü ettiğin bu muydu?” diye sordu Attila. Ansızın bir ata atlayıp uzaklara gitmek için dayanılmaz bir istek belirmişti içinde. Güçlü savaşçılardan oluşan bir akıncı birliği ile... Roma şehirlerine... manastırlara... uçsuz bucaksız topraklara...

“İmparatorluğun asillerinin ve zenginlerinin bir ayrıcalıklarını yitirdiklerini duydum” dedi Laudarich. “Tam otuz yıldır para karşılığında askerlik hizmetinden muaf olma hakkına sahiptiler...”

“Artık değiller mi?” diye sordu Attila şaşkınlıkla.

“Yok, bu hakları ellerinden alınmadı, fakat ‘*Kaçınılmaz bazı önemli masraflar dolayısıyla...*’ diye başlayan yeni bir yasa onların canını oldukça sıkı!”

“Bak sen!” dedi Doğu Kağanı. “Demek Roma ve Ravenna’da silahlanmanın yeni adı bu! Yeni yasa ne gibi yaptırımlar getiriyor?”

“Kısaca, herkes elini cebine atmak zorunda... Örneğin senatörler ve *praefectus*lar üç lejyoner için doksan Solido ödeyecekler, *Tribunus*lar, eski eyalet valileri ve orta dereceli memurlar ise daha az bir meblağ...”

“Buna itiraz etmediler mi peki?”

“Hem de nasıl!” dedi Laudarich. “Fakat İmparator Valentian yönetimi, başka türlü ordusunu besleyecek ve donatacak imkânlarla sahip değil...”

“O halde daha az sayıda Romalıyı ve Cermenli silah altına alsınlar!”

“Bu da olmaz” diye karşılık verdi Laudarich. “İmparator Valentian, bu kötü zamanda kendileri için tek güvencenin güçlü bir ordu olduğunu söylemiş.”

“Biri bana o tavuk dostunun kimden korktuğunu söyleyebilir mi?” diye sordu Attila. Diğerleri önce bir an için duraksadılar, sonra da kahkahalarla gülmeye başladılar.

“O da Konstantinopolis’teki yeğeni gibi vergi oranlarını düşürmeyi mutlaka çok isterdi” dedi Onegesios.

“Öyle mi?” diye sordu Attila ilgiyle. “Bunu gerçekten yaptı mı?”

“En azından büyük çiftliklerin vergi borçları silinecekmiş. Kulağıma gelenler doğruysa, bu konudaki imparatorluk kararnamesi Kasım ayında çıkartılacakmış.”

“Bunu öğrendiğimiz iyi oldu!” diye sırttı Attila.

“Belki de bu sadece imparatorluk sülalesinin gözden düşmüş üyelerine karşı yapılan bir jesttir” dedi Onegesios. “İmparatoriçe Eudokia Athenais’in Kudüs’teki bir manastıra kaçmak zorunda kalması, doğrusu hiç de hoş karşılanmaz...”

Doğu Roma, değerli armağanlar ve kalabalık heyetlerle Kara Hunların Büyük Kağanı’nın gözünü boyamak yöntemlerinde her geçen gün daha başarılı oluyordu. Attila bile bu dolambaçlı yöntemlerden hiç hoşlanmamasına rağmen, en güvendiği adamlarından olan Scottas’ı kaçakların iadesi konusunda gizlice pazarlık etmesi için Konstantinopolis’e göndermişti.

Aybars’ın Attila’ya daha dikkatli incelemesi için bir adamı önermesinin üzerinden, tam iki yıl geçmişti. Attila geçen yıl buna fırsat bulamamıştı, fakat Büyük Kağan’ın ordugâhında bu yıl düzenlenen ilkbahar şenliğinde ansızın uygun bir ortam oluşuverdi.

İki adam, sabahın çok erken saatlerinde, ertesi gün yapılacak yarışlar için seçilmiş olan atların başında, sanki bir tesadüfmüş gibi yan yana duruyorlardı. Bir Cermen kavmi olan Skirlerin kralı Edekon, yere çakılmış kazıkların üzerlerinde asılı olan sığır ve geyik boynuzlarını, içleri doldurulmuş dağ sıçanlarını, kayın dallarından ve çiçeklerden örülen çelenkleri ve rengârenk kilimleri inceliyordu. Görünüşe göre boyların ongun ve işaretlerini son bir kez daha gözden geçirmek istiyordu. Attila, Skirlerin kendi Cermen asıllarını asla inkâr etmediklerini, fakat Balamir Kağan zamanından bu yana sadece Hunların saflarında dövüşüklerini biliyordu.

Attila, Edekon’un yanına gitmeden önce, onu bir süre peynir yapımında kullanılan yurtlardan birinin kapı aralığından inceledi. Skirlerin kralı yaklaşık otuz yaşlarında, orta boylu, kızıl saçlı ve kaba sakallı bir adamdı. Hunların aksine gözlerinin etrafı hava koşullarının sebep olduğu çok sayıda kırışıkla çevriliydi. Her haliyle bir Roma atlı birliğinin *Centurio*’su olabilirdi. Attila, ağabeyinin onu bu yüzden özel muhafız birliğinin komutanı yapmış olabileceğini düşündü. Edekon’u doğrudan yanına çağırtmayı istememişti. Bu fazlasıyla dikkat çekici olurdu. Bunun ötesinde Bleda’nın muhafız birliği komutanının, kendisine birkaç hafta önce yapılan teklife ne cevap vereceği belli değildi...

“İsteseydin beni ele verebilirdin” dedi Attila yan yana durdukları zaman ona alçak sesle.

“Cermenlerin krallarına ne kadar sadık olduklarını bilirim...”

“Ağabeyin bir Cermen kralı değil!”

“Fakat ona gene de sadakat yemini etmiştin!”

“Ona herhangi bir yemin etmiş değilim! O bana kavmim ve hizmetlerim karşılığında belli bir ücret ödüyor, hepsi bu... Ne var ki senin bana teklif ettiğinden daha az!”

“Peki sen şeref nedir bilmez misin, Skir kralı? Şerefini para karşılığında sattığını düşünmedin mi hiç?”

“Benim şerefim kavmimin karnını tok tutmaktan ve *Imperium Romanum* adına diğer kavimleri köleleştirmemekten veya yok etmemekten ibarettir!”

“Günün birinde birisi sana hizmetlerin karşılığında benden daha fazla para teklif edecek olursa, umarım bunu bana vaktinde bildirirsin” dedi Attila son derece ciddi bir sesle. “Sana her zaman diğerlerinden bir Theodosios veya Valentian daha fazla vereceğimi unutma!”

“Bu iyi bir vaat!” dedi Skir kralı dostça bir ifadeyle. Fakat yüzünde tek bir kas bile kılmıdamamıştı. “Kabul ediyorum!”

“Seni yemin etmiş kabul edebilir miyim?” dedi Attila dudaklarında ince bir gülümsemeyle.

“Bu bir alışveriş” dedi Edekon. “Ve biz bu işe hile karıştırmayacağız!”

Tisza kıyısındaki ordugâhında bulunan Kara Hunların Büyük Kağan’ı Bleda’ya karşı düzenlenen darbe, gece yarısında sıradan bir tatbikat yapmak istemişçesine savaşçıların bazılarının birbirini ardına uyandırılmasıyla başladı.

Adamlara “*Sessizlik*” emri verilmişti. Ve daha önce pek çok kez yapmış oldukları gibi, Skir savaşçıları bir kez daha atlarının nallarına yumuşak yün örtüler sardılar. Gecenin içinde en küçük bir ses, kurbağaları ve ağustos böceklerini, baykuşları ve yarasaları, ağızlarını şapırdatarak yerdeki yaprakların arasında dolanan kirpileri ürkütecek en küçük bir gürültü yoktu.

Aradan henüz yarım saat bile geçmeden Edekon, atlarının üzerinde tepeden tırnağa silahlı bir vaziyette bekleyen savaşçıları teftiş etmeye başlamıştı. Fırsat buldukça elindeki yalın kılıcı mücevherlerle bezeli kınına dokundurarak çınlatıyordu. Fakat bu sesler bile kulağa uzaklardan yankılanan çan seslerinden daha kuvvetli gelmiyordu.

Doğudaki aydınlık çizgi gecenin karanlığını yırtmaya başlamadan önce, adamlarının karşısına geçti.

“Altın” dedi sonra sadece en yakınındaki önderlerin duyabileceği şekilde. “Bu gece vücutlarımızı altın adı verilen yağla meshedeceğiz. Az sonra ne yapacağımızı biliyorsunuz! Üzerimize aldığımız bu görevi başaramadığımız takdirde kellelerimizin uçurulacağını, yakılacağımızı veya kazığa oturtulacağımızı da biliyorsunuz! Üstelik bir tekimize bile müsamaha gösterilmeden...”

Edekon, bir an için adamlarının onun sözlerini onaylayan mırıltılarının kesilmesini bekledi.

“Büyük Kağan Bleda’nın bize verdiği görevlere aykırı düşen hiçbir şey yapmayacağız” dedi sonra. “Tam aksine... her şey olup biterken ortalıkta bile görünmeyeceğiz... yer yarılp da içine girmiş gibi... sadece uzaklara doğru bir gece tatbikatı...”

“Kağanın yurdu ve etrafındaki diğerleri korumasız mı kalacak?” diye sordu önderlerden biri kısık sesle.

“Ben hiçbir şey duymadım” diye cevap verdi Edekon. “Ne Romalılar, ne de barbarlar şu anda Büyük Kağan için bir tehdit oluşturmuyor... Tek bildiğim de bu!”

“İyi ama biz biliyoruz ki...”

“*Sessizlik!* Bu gece tatbikatının parolası, *sessizlik!*”

“Emir bu mu?”

“Evet, emir bu!”

Edekon bacaklarını hafifçe kasarak atını kuzeye yöneltti. Daha önce kararlaştırıldığı gibi, Gepidlerin o akşam gelmeyecekleri yöne doğru at sürüyordu.

Ve sonra her şey hızla gelişti. Kral Ardarich, yanında iki binden az sayıda savaşçıyla birlikte Karpatların batı yamaçlarından Bleda’nın ordugâhına doğru at sürmeye başladı. Daha önce yapılan savaşlarda hiç güçlük çekmeden yarım düzine Romalının işini bitirmiş olan adamlar, en ön saflardaydı. Tisza Ovası’ndaki Büyük Kağan’ın ordugâhında alarm boruları çalmaya başladığı zaman Gepid savaşçıları o kadar yakına gelmişlerdi ki, ciddi bir direniş göstermenin imkânı kalmamıştı.

Fakat sonra, kağanın tahta şehrinin iç kısmında, hiç kimsenin beklemediği bir şey oldu. Kral Ardarich, naralar atarak at süren adamlarını, obanın sonundaki gösterişsiz birkaç çadıra doğru yöneltti. Bu çadırlarda normal olarak yakacak odun, işlenmemiş demir, tabaklanmamış deri ve kemik parçaları gibi pek değerli olmayan maddeler saklanıyordu.

“Bu da nesi!” diye bağıırıyordu ordugâhın şaşkınlık içindeki dış muhafızları. Telaşla giyinmeye çalışan kadınlar, korkusuz bakışlarla yurtlardan dışarıya bakıyorlardı. Önce kulağa bazı silah şakırtıları geldi, sonra ağlayan çocuk sesleri, sonra da kısa ve sert emirler.

Birdenbire, hiç beklenmedik bir şekilde, kuzey yönünden Edekon’un Skirlerinin geldiği görüldü. Toprak, atların nalları altında titriyordu. Ardarich’in Gepid savaşçıları derhal yeni gelenlere yol verdiler, onların geçmeleri için aralarında yollar açtılar, arkalarından da derhal boşlukları doldurdular.

Sonra her şey giderek daha da karmaşık bir hal aldı, çünkü ortaya üçüncü bir atlı grubu daha çıkmıştı: Attila Kağan ve en yakın adamları. Attila kendi güvenliğini hiçe sayarak en önde at sürüyordu. Silahsızdı. Üzerinde ne bir zırh, ne bir kılıç, ne de bir yay olmadan, Hunların Büyük Kağanı’nın ordugâhına girdi.

Bleda’nın adamları, atının üstünde önlerinden geçen Attila’yı uzun yıllardır tanıyorlardı. Başlarını belli belirsiz öne eğerek onu teker teker selamladılar.

Bir an sonra ise Attila ağabeyini gördü. Hunların Büyük Kağanı, yeni başlayan günün kendisi için pek de hayırlı olmayacağını anlamış gibiydi. Bundan da öte, görünüşe göre Bleda kendisini bekleyen kadere peşinen razı olmuştu. Kardeşinin bu akıl almaz cüretkârlığına ses çıkarmıyor, kendisini savunmaya kalkmıyor, adamlarına bir tek emir bile vermiyordu.

Biraz sonra Ruga’nın eski dostu, Aşağı Tuna’nın en büyük toprak sahibi ve Attila’nın kayınpederi Eskam Doğu Kağanı’nın önünde baş eğince, artık her şey belli oldu.

“Sen kazandın” dedi Hunların Büyük Kağanı. Attila ağabeyine yaklaşarak dolu gözlerle, fakat karşı konulmaz bir güçle ona sarıldı.

“Uzun yıllardır bu ânın gelmesini bekliyordum” dedi Bleda son derece sakin bir sesle. “Zaten bu kadar uzun süre sabretmiş olman beni çok şaşırtıyordu!”

“Sen başlangıçta çok iyi bir Büyük Kağan’dın” diye karşılık verdi Attila. Bleda’nın dudaklarından belli belirsiz bir gülümseme geçti, sonra da başını öne eğdi. Ansızın bir Hun kağanı olamayacak kadar yaşlı ve yorgun görünmeye başlamıştı. “Öldür beni” dedi Attila’ya yavaşça. “Her şeyimi elimden aldıktan sonra, yaşamamın ne anlamı var ki?”

“Haklısın! Senin kağanlığını istiyorum!” dedi Attila aynı şekilde kısık bir sesle. “Fakat seni neden öldüreyim? Biz kardeş değil miyiz?”

“Kendinin ve benim şerefimi korumak istiyorsan, bunu yapmalısın! Bizim kim olduğumuzu ve nereden geldiğimizi unuttun mu? Romalılar ve Cermenler gibi, tohumları ancak fazla olgunlaşıp toprağa döküldükten sonra mı toplamak istiyorsun?”

Sonsuzluk kadar uzun süren bir an için sadece Attila ve ağabeyi değil, etraftaki yüzlerce savaşçı da nefeslerini tuttu. İki kağanın etrafına toplanmış olan kalabalığın sayısı giderek artıyordu.

“Bir kez daha kement sallamaya ne dersin?” dedi Attila ağabeyinden başka kimsenin duyamayacağı kadar alçak bir sesle. Hunların Büyük Kağanı dudaklarını ısırды. Küçük kardeşinin yıllardan beri bu ânı beklediğini çok iyi biliyordu.

“Ben artık genç ve deliboşuk bir savaşçı değilim!”

“Sen kağansın... Yüz binlerce Hun, Got ve Cermen savaşçısı için örnek alınacak bir önder, bir timsalsin!”

“Artık her şeyin değiştiğini sen de çok iyi biliyorsun! Artık gece için yayını akşamdan hazırlamayanların, sabaha hayatta olmadıkları bozkırlarda yaşamıyoruz!”

“Ya da kemendini yeterli hızla rakibinin üzerine fırlatamayanların!” dedi Attila. “Sana son bir sorum daha var, Bleda...”

Bu sorunun ne olduğunu ikisi de çok iyi biliyordu.

“Benden ta o zamanlar dahi neden nefret ediyordun?”

Büyük Kağan Bleda yavaşça güldü. “Günün birinde şimdiki gibi bir ânın geleceğini çok iyi bildiğim için! Sen, şamanın gözdesiydin! Geleceğin hakkında bundan başka bir şey bilmeme gerek var mıydı? Ya da kendi geleceğim hakkında?”

“Demek ki kendin için de kement istiyorsun... bugün ve şimdi!”

“Hayır!” diye bağırdı Büyük Kağan korku dolu bir sesle. “Attan düşmek istemiyorum... onursuz ve topal bir hiç olarak... yaşamaya devam edemem! Beni soğuk demirle cezalandır... Burada, etrafımızda toplanmış olan herkesin önünde, ayakta ölmeme izin ver!”

“Seni katletmemi istiyorsun!”

“Hayır, beni iyi bir avcı gibi vurmanı istiyorum! Tam kalbimden...”

“Aslında ben bambaşka bir şey düşünmüştüm!” dedi Attila ve sağ kolunu havaya kaldırdı. Elinde bir Hun atlısının sahip olabileceği bıçakların en uzununu vardı. Diğerleri put gibi donup neler olduğuna bakarken, Attila derin bir nefes aldı. Sonra da sesinin olanca gücüyle, her oka ve her bıçağa ruhların gücünü veren o korkunç savaş narasını attı:

“Çakkar!”

Büyük Kağan’ın tam kalbine inen darbe ne çok şiddetli, ne de hınç doluydu. Attila’nın bıçağının kabzasına kadar göğsüne gömülmesiyle birlikte Bleda olduğu yerde sendeledi. Bir süre bir heykel gibi Attila’nın önünde durdu, sonra gözleri büyüdü ve yüzünde son bir duygu dalgalanması oluştu. Kardeşinin kollarının arasına yığılmadan önce, çoktan ölmüştü bile...

Hun kağanlığının iki kardeş tarafından üstlenilen görev ve sorumlulukları, bundan böyle Attila tarafından tek başına yürütülecekti. “Durum nasıl?” diye sordu Attila, Tuna’yı aştıkları akşam. Gönderdiği habercileri, ağabeyinin ordugâhında neler olup bittiğini öğrenmişlerdi.

“Savaşçıların büyük bir kısmı senden yana” dedi Scottas. “Birkaç tanesi itiraz etmeye çalışıyorsa da, bu kuru gürültüden ibaret. Bleda’nın genç ve heyecanlı komutanları ise protesto hazırlığındalar...”

“Neyi protesto edeceklermiş?” diye sordu Attila. Düşünceleriyle başka yerde gibiydi. “Ağabeyimin ölmesini mi?”

“Hayır” dedi Scottas. “Bazıları bundan üzüntü duyuyor, bazıları ise bunu yerinde buluyor... Esas mesele, kiminin bunu kardeş katli olarak görmesi...”

“Böyle düşünenler pek de haksız sayılmazlar” dedi Attila dalgın bir tavırla. “Kendisini savunmaya bile kalkışmayan ağabeyimi bizzat kendi ellerimle öldürdüm. Bunun bir cinayet olarak görülmesi çok normal!”

“Fakat pek çoğu senin bunu neden yaptığını ve onun kendisini neden savunmadığını biliyor...”

“Başka türlü olsaydı... Şayet birbirimizden on adım uzaklaşıp yaylarımızı birbirimize doğrultsaydık... O takdirde okunu bilerek ve isteyerek boşa gönderir miydi dersin?”

“O zaman hiç olmazsa saygınlığını muhafaza edebilirdi...” dedi Scottas. Fakat Attila başını salladı.

“Bin yıllardan bu yana her savaş, yaşam ile ölüm arasındaki bir mücadeledir. Kişi bu savaşı kaybetmesine rağmen yaşamaya devam ederse... nasıl desem... bir köleden, hatta bir hayvandan dahi daha aşağı olur! Yoksa kendi öz ağabeyimin böyle bir duruma düşmesine izin mi verseydim?”

“Böyle konuşman beni şaşırtıyor” dedi Scottas. “Oysa siz daima uzaktan vurmayı seversiniz. Teke tek dövüşmek sizin işiniz değildir. Ancak düşmanlarınızı bir ok bulutu altında perişan ettikten sonra atlarınızı onların üzerine sürersiniz.”

“Çünkü bol ganimet ve uzun bir yaşam bizim için her şeyden önemlidir” diye karşılık verdi Attila.

“İçinde ahlak bulunmayan bir mantık!” dedi Scottas.

“Buradan çok uzaklarda sahip olduğumuz her şeyle birlikte harekete geçtiğimiz zaman, hedefimiz izlediğimiz yolun ta kendisiydi!” dedi Attila. “Biz başlangıç ve son denen kavramları tanımayız, çünkü eskilerinizin dediği gibi, her şey akmaktadır! Bu nedenle de asla Hristiyan olamayız...”

Scottas kaşlarını kaldırarak soran gözlerle ona baktı.

“Bir Hun günah işlemez!” dedi Attila. “Bu nedenle affetmesini de bilmez!”

Böylece mesele Attila açısından kapanmış oldu. Buna rağmen ağabeyinin adamlarının pek çoğunun bir an olsun düşünmeden kendisinden yana tavır almış olması, göğsünü kabartmıştı. Bleda’nın yazıcı ve tarihçi olarak görevlendirdiği Romalılar başta olmak üzere, en iyi adamlardan bir kısmı onu yeni bir umut olarak selamlıyorlardı.

Elmasların, paraların ve metallerin kökenleri hakkında büyük bilgiye sahip olan Bleda’nın Yunan haznedarı Berichos ile soytarı Zerko da bunların arasındaydı. Attila bu cüceden oldum olası hoşlanmamıştı. Bleda ona bir Hun kadını eş olarak vermeyi vaat etmişti. Fakat Attila buna kesinlikle razı değildi ve kararından dönmeyi de düşünmüyordu.

“Ravenna’ya gidecek ilk heyet onu da beraberinde götürsün” emrini verdi adamlarına. “Aetius’a hediye edilebilir. Ya da Galla Placidia’nın yeni mozolesine bekçi olarak atanabilir... Anladığım kadarıyla imparatoriçenin mezarı sadece cücelerin sığabileceği kadar küçükmüş!”

Attila’nın ordusunun hakimiyeti tam olarak ele geçirmesine fırsat kalmadan, Bleda’nın yakın çevresinden yaklaşık üç yüz kadar aile ölü kağanın ordugâhından gizlice ayrılmıştı. Attila önce bu durum karşısında omuz silkmekle yetinmiş, fakat onların yanlarında üzerlerinde Theodosios II.’nin portresi bulunan paralardan da götürdüklerini öğrenince işin rengi değişmişti.

“Kaç tane para eksik?” diye sordu birkaç gün sonra.

“Tam olarak bin dört yüz kırk tane altın Solido... Toplam ağırlıkları on kilo kadar tutuyor” diye karşılık verdi Berichos. Eskiden olduğu gibi hazineyle ilgilenmeye devam ediyordu. Yeni Büyük Kağan başını salladı.

“Bizans’ta şöyle adamakıllı bir cümbüş yapmaya bile yetmez!” diye güldü sonra. Fakat bu gülünç meblağdan bile vazgeçmek niyetinde değildi. Günün birinde onu geri isteyecekti...

Zerko'dan kurtulmak için beklediği fırsat, Attila'nın eline umduğundan da çabuk geçmişti. Aetius, bir kez daha oğlu Carpilius'la birlikte bir heyette bulunmuş olan Cassiodorus adlı bir adamı, elçi olarak Hunlara göndermişti. Attila, mert ve bilgili bir görünüm arz eden Cassiodorus ile baş başa bir görüşme yapıyordu. İçinde bulundukları yurt da diğerleri gibi tıka basa doluydu. Attila henüz kendi istediği gibi bir düzenleme yapabilme fırsatı bulamamıştı ve Greka ona bu konuda yardımcı olamayacağını söylüyordu.

Eski Büyük Kağan sahip olduğu en değerli eşyaları hazine yurduna değil, aksine zamanının büyük kısmını geçirdiği yurtlara yerleştirmişti. Dört bir yana asılı olan dev altın tabaklar, mücevherlerle işlenmiş altın kupalar ve ipek duvar halıları, Attila'nın üzerinde ilk anda bir mozolede bulunduğu izlenimini uyandırmıştı. Fakat sonra her şeyi olduğu gibi bırakmaya karar verdi, çünkü kendilerine bağlı olan kavimlerin krallarının ve soylularının bu eşyalara bir çocuk gibi hayran hayran bakakaldıklarını fark etmişti. Söylediklerine göre her defasında çadırlarına geri döndükleri zaman, karılarına Büyük Kağan'ın yurdunda *Imperium Romanum*'un hangi akıl almaz zenginliklerini gördüklerini tekrar tekrar anlatmak zorunda kalıyorlarmış...

Attila derhal konuya girdi.

"Bu aralar her iki Roma'nın da bize oldukça kayıtsız kalması hiç hoşuma gitmiyor" dedi bir yandan da elçiye kendi elleriyle altın bir kadeh içinde sıcak bitki çayı ikram ederken. "Benim Attila olduğuma ve kardeşim Bleda olmadığımıza kendinizi alıştırmanız gerekiyor!"

"Bunun anlamı nedir peki?" diye sordu Cassiodorus dikkatle.

"Çok basit: Ben ne düşünüyorsam onu söylerim ve ne söylersem onu demek isterim! Kaçakları iade etmemeniz, ödemelerinizi canınızın istediği gibi geciktirmeniz, tüm anlaşmalara rağmen kavim ve kabileleri bize karşı kışkırtmanız hiç mi hiç hoşuma gitmiyor!"

Elçinin dudaklarının kenarlarından belli belirsiz, ufacık bir kasılma geçti. Sanki Attila'nın söylediklerine itiraz etmeye hazırlanıyordu. Fakat sonra başını kaldırdı. Attila'nın karanlık bakışlarını görür görmez, bunu yapmaktan vazgeçti.

"Evet, evet!" dedi hızla ve boyun eğerek. "Haklı olduğumu biliyorum!" Cassiodorus çaresiz bir şekilde tutunacak bir dal arıyordu. Bir an sonra aradığını buldu ve derhal konuşmaya başladı: "Evet, bu durum beni çok utandırıyor, fakat sizin bulunduğunuz yerden kalkıp batı eyaletlerine, Galya'ya, hatta İtalya'ya gitmenizin ne kadar zor ve zahmetli olduğunu düşündükçe... iki ya da üç tarafa karşı verilen bir savaş daima bir risk taşır!"

"Neden üç tarafa?" diye sordu Attila derhal. "Üçüncü taraf ile kimi kast ediyorsun?"

Batı Roma elçisi, Attila'nın ordugâhında bulunduğu süre zarfında ilk kez gülümsedi. "Söylendiğine göre Bittugurların kralı ve Hunların dostu Kurdarich, bizden kim olduğunu söylemediği adsız düşmanlara karşı yardım istiyormuş..."

“İşte ben de bunu söylemek istiyorum!” dedi Attila öfkeyle. “Aslında bana vermekle yükümlü olduğunuz paralarla, benim müttefiklerimi baştan çıkartıyorsunuz!”

“Hakkında söylenenlerin ne kadar doğru olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum” dedi Cassiodorus alttan alarak. “Gerçekten de son derece ileri görüşlü bir adamsın!”

Attila alay edercesine güldü.

“Sen istediğin kadar yağ çek! Ne yapmak istediğimi sana hemen şimdi söyleyeceğim: Büyük bir orduyu Kral Kurdarich’in üzerine göndereceğim. Fakat bu ordunun başında ben değil, bugünlerde Doğu Kağanı seçilecek olan en büyük oğlum İlek bulunacak. Bu nedenle bunu iki büyük gücün temsilcilerinin savaşı olarak değerlendirebiliriz!”

Ve gerçekten de böyle oldu. Ne Cassiodorus’un diplomatik yetenekleri, ne de bol bol vaat ettiği Solido’lar Attila’yı bir kez verdiği kararından vazgeçiremedi. Bu da Romalılar için yeni bir şeydi, çünkü ortaya çıkışlarından bu yana Hunlar ağır silahlı lejyonerler karşısında ancak dahiyane olarak nitelendirilebilecek bir taktik kullanarak savaşıyorlardı. Yıldırım hızıyla yaptıkları saldırılar bir hile değil, aksine stratejiydi. En küçük bir direniş karşısında derhal geri çekilmeleri ise taktikten başka bir şey değildi.

“Hiçbir Hun bir şey ispat etmek için savaşmaz” dedi Attila yumuşak bir sesle. “Ne kendimize, ne de başkalarına cesaret ve kahramanlığımızı ispat etmek zorundayız... Şan, şeref ya da bir imparatorluğun büyüklüğü gibi ulvi değerlerin de benim ve savaşçılarımla için hiçbir anlamı yoktur! Bunun sizin için son derece zor anlaşılır bir şey olduğunu biliyorum. Fakat bizim her bir insanımızın sahip olduğu özgürlük de bunun ta kendisidir ki, siz bundan da şimdiye kadar asla bir şey anlamadınız!”

“Kulağa çok hoş geliyor” diye cevap verdi Cassiodorus. “Fakat sen bir kağan değil misin? Emrinde hanlar, beyler, komutanlar yok mu? Hunların Büyük Kağanı olduğun için senin söylediklerini yapmak zorunda değiller mi?”

“Yanılıyorsunuz!” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Hepiniz yanılıyorsunuz! Eğer başarısız olsaydım kimse peşimden gelmezdi ve hiçbir yasa tahtı bana veremezdi...”

“Fakat sizin tüm kağanlarınız da tek bir aileden geliyor.”

“Çünkü en iyi ve en yetenekli Hunlar bizim ailemizden çıkmıştır” diye karşılık verdi Attila. “Bizden daha iyileri ortaya çıkıncaya kadar da bu böyle sürüp gidecek!”

“Peki ya bizden devamlı geri isteyip durduğunuz kaçaklar ve sığınmacılar?”

Attila’nın dudaklarında konuşmanın başından bu yana ilk kez bir gülümseme belirdi. “Aile arasında kalması gereken sorunlar!” dedi sonra. “Tüm bu özgürlüklere rağmen ihanet ve hırsızlık, bizde de cezalandırılması gereken suçlardır.”

Cassiodorus’la yaptığı konuşmanın hemen ardından Attila Karpatlara doğru yapılacak üç günlük bir yolculuk için adamlarına atlarını eyerlemelerini emretti. Yanına Skirlerin kralı Edekon ile Cermen ve Hun savaşçılarından oluşan seçkin bir akıncı birliğini almıştı. Fakat grupların birbirleriyle karşılaşmasıyla birlikte her iki taraftan da itiraz sesleri yükselmeye başladı: Bir grup yabancı bir kralın emrine girmek istemiyor, diğer grup ise Hunlar için çok doğal olan zorlu at yolculuğuna katlanmak istemiyordu.

Attila, bizzat kendisinin de Doğu Kağanı’nın ordugâhına gitmeye karar verdiğinin Romalılar tarafından öğrenilmesini istemiyordu. Artık otuz üç yaşına girmiş olan İlek henüz sadece bir handı. Dizginleri elinde tutmak istiyorsa, Attila’nın elini çabuk tutması gerekiyordu. Bu nedenle yola koyulmadan önce kendi özel muhafızlığını yapacak olan iki grubun karşısına geçti.

“Benim adım Attila, Bleda değil!” diye başladı konuşmasına. “Kulaklarınızı ardına kadar açın ve

beni iyi dinleyin: Hiç kimse benimle gelmek mecburiyetinde değil! Her isteyen derhal buradan ayrılabilir ve ben de ona nereye ve niçin gittiğini sormayacağım! Sadece Romalıların yanına gitmeniz yasak! Savaşarak veya çok büyük paralar karşılığında onlardan geri alacağım her Cermen, ailesinin veya kabilesinin yaşadığı yerde çarmıha gerilecek! Tüm hainler, korkaklar ve kaçaklar için ibreti âlem olarak etleri çürüyene dek orada kalacak! Hem de şehit falan da olmayacak, çünkü bende ne dikenli taşlar, ne de sirkeli suya batırılmış sünger bulunur!”

Attila atını geriye döndürdü ve bir kez daha savaşçıların önünden geçti.

“Aranızda bulunan Hunlar için de şunu söylüyorum: Romalıların yanına kaçmaya cüret edecek her haini altın karşılığında geri alacağım! Fakat birer köle değil, birer hadım olarak! Onların yumurtalarını kendi ellerimle kopartmaktan büyük zevk alacağım... Sözlerimin herkes tarafından iyi anlaşıldığını umarım!”

Savaşçılar hep bir ağızdan tiz bir çığlık attılar. Attila dudaklarını büzerek başını salladı. Karşısında işte böyle savaşçılar görmek istiyordu! Bir süre onların haykırmasına izin verdi, sonra da sol elini yukarı kaldırdı. Meydan bir anda tekrar sessizliğe bürünmüştü.

“Önümüzde uzun ve taşlı bir yol var!” dedi bu kez fazla sert olmayan bir sesle. “Bir kartal gibi dağların üzerinden dümdüz uçabilseydik, üç günde almak istediğim yol sadece üç yüz Roma mili olurdu. Yolda atlarımızı değiştirme imkânı bulacağız, fakat taşlı dağ derelerinden ve bıçak kadar keskin dağ sırtlarının üzerinde ilerlemek zorundayız! Bu nedenle Skirler ve Hunlar arasında kavga istemiyorum. Anlaşıldı mı?”

Savaşçılar bir kez daha hep bir ağızdan tiz bir çığlık kopardılar. Attila bir kez daha başını kaldırdı, sonra atını güneşin doğduğu yöne çevirdi, sağ elini yukarı kaldırdı ve dörtnala ilerlemeye başladı.

Bir hafta sonra ilk Hun birlikleri Bittugurların üzerine yürümeye başlamıştı. Tuna boyunca doğuya doğru ilerleyerek önce nehrin büyük deltasına ulaştılar, sonra pek çok başka ırmağı aşarak Bittugurlara doğru ilerlemeye devam ettiler.

Fakat son derece kararlı başlayan sefer, bir türlü sona ermek bilmiyordu. İlk yıl zorlu savaşlarla geçti. İlek birkaç kez acil destek çağrısında bulundu ve Attila dişlerini gıcırdatarak kendi özel birliklerini ona göndermek zorunda kaldı. Ancak ikinci kışın sonlarına doğru İlek geri dönebildi. Beraberinde altın ve kendisi için Bittugur kralı unvanını getirmişti...

Yurtların ve çadırların dışında buz gibi bir rüzgâr esiyordu. Hunlar bile arabalarını Cermenlerin usulünce bir duvar gibi yan yana dizmiş, aralarına da bez ve deri parçaları gererek soğuktan korunmaya çalışıyorlardı. Sadece içlerinde günün en önemli öğününün piştiği büyük Hun kazanları ateşin üzerinde fokurdamaya devam ediyordu.

Mart ayının onuncu gününün gece yarısına doğru, soğuğun bıçak kadar keskin olduğu bir anda, Hunların Büyük Kağanı huzuruna bu tür havalara alışkın olmadığı her halinden belli olan bir adamı kabul etti. Bu adam, Konstantinopolis’ten Pannonia Ovası’ndaki Hunlara kadar gelmeye cesaret eden yirmi kadar Yahudi’den biriydi. Şimdi de burnunun ucuna kadar kürklere bürünmüştü, fakat buna rağmen tir tir titremekten kendisini bir türlü alamıyordu.

Attila ona önce Cermenlerin sıcak şarabından ikram etti, sonra da Aybars Amca’nın soğuk günler için hazırladığı iğrenç tatlı yeşil içkisinden zorla birkaç yudum içirdi. Yabancıнын az da olsa kendisini toplamasından sonra, onun karşısındaki divana yerleşti ve bacaklarını ileri uzattı. Büyük yurdun içinde bulunan bir düzine kadar görevli de, Konstantinopolis’den gelen kaçığın anlatacaklarını büyük bir merakla bekliyorlardı.

“Masal dinlemek istemiyorum!” dedi Attila sert bir sesle. “Bana sadece başkalarından

duyduklarını değil, kendi gözleriyle görüp kendi kulaklarıyla işittiklerini de anlat! Ne söylediğimi anlıyor musun?”

“Dilinizi pek iyi bilmiyorum” dedi adam özür dilercesine. “Latince veya Yunanca konuşabilir miyim?”

“Latince!” diye emretti Attila kısaca.

“Bu alicenaplığınız için size sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum” diye başladı sözlerine görünüşünden yaşı ve kökeni anlaşılamayan, fakat kendisini kırk yaşında Antakyalı bir tacir olarak tanıtan adam.

“O halde başıma neler geldiğini şimdi iyi dinleyin! Hristiyanların zamanına göre dört yüz kırk yedi yılının yirmi yedinci gününün aslında benim için oldukça hayırlı bir pazartesi olması gerekiyordu. O gün erken kalkmak ve bir kayığa atlayarak Altın Boynuz kıyısında tanıdığım bir kuyumcunun yanına gitmek istiyordum...”

Aybars tam adamın sözünü kesmek üzereyken, Attila bir el hareketiyle onu durdurdu. Adamın bu tafsilatlı anlatım tarzı, tam onun duymak istediği türdendi.

“Gece yarısından tam iki saat sonra karım beni uyandırdı” diye anlatmaya devam etti tacir. “Tam o anda sarayın gürültüsüne asla alışamadığım su saati de tüm şiddetiyle çalmaya başladı. İlk anda kadınının bu gece bana doyamadığını düşündüm. Ancak yatağımız büyük bir gürültüyle olduğu yere çökünce, Bizans’ın surlarında yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğunu anladım...”

Adam derin derin içini çekti ve o dehşet ânının etkisiyle başını salladı. “Düşünün bir kere... gecenin derin sessizliğinin tam ortasında... son ateşlerin başında bekleyen nöbetçilerin bile uykuya daldığı bir anda... ayaklarımızın altındaki yer dalgalanıp yarıldı... şehrin tüm duvarları yerle bir oldu... tüm sütunlar devrildi, hatta kaldırım taşları bile yerlerinden fırlayıp etrafa saçıldı...”

Adam bir süre kendi kendine inledikten sonra kendisini topladı.

“O korkunç dakikaların hatıralarının içimde uyandırdığı duygulardan ötürü beni bağışlayın” dedi satıcı Hunların Büyük Kağanı’na. “Kadınların ve çocukların korku dolu çılgınlıkları, dehşet içindeki adamların çaresizlikle etraflarına yağdırdığı emirler, panik içindeki hayvanlar... evet, hayvanların durumu çok kötüydü! Karımla birlikte evden dışarı çıkmayı nasıl başardığımızı ben de hatırlamıyorum! Bizden başka herkes yıkıntıların altındaydı...”

Yahudi tacir daha uzun süre anlatmaya devam etti. Gün sona ermeye yüz tuttuğu zaman ise Hunların Büyük Kağanı özenle seçilmiş dikkatli soruları sayesinde, Konstantinopolis’te olup bitenlerden imparatorun kendisinden bile fazla bilgi sahibi olmuştu:

Hiç beklenmeyen bir anda yaşanan deprem, Konstantinopolis’in merkezinde son derece ağır bir tahribata neden olmuştu. Gecenin o geç saatlerinde evlerdeki ateşlerin çoğunun sönmüş olmasından dolayı şehirde ciddi bir yangın çıkmamıştı. Fakat buna rağmen tahribat o denli büyüktü ki, hayatta kalanlar kendilerini hangi tehlikelerin beklediğini derhal fark etmişlerdi.

Yahudi tacirin verdiği bilgilere göre Theodosios Duvarı pek çok noktada tümüyle yıkılmıştı. Şehrin yeni surlarını ilk olarak Büyük Konstantin inşa ettirmişti. Arkadios’un son hükümdarlık yıllarında ve reşit olmayan halefi II. Theodosios’un vasisi Anthemios zamanında kara surları o denli güçlendirilmişti ki, Altın Boynuz kıyısındaki şehir Cermenlerin, Hunların ve İranlıların saldırılarına aynı anda karşı koyacak durumdaydı.

“Kulelerin yetmiş beş tanesi tümüyle yıkıldı” diyordu tacir, “bunların bir kısmı da tahıl ambarı olarak kullanılanlardan. Altın Kapı yakınlarındaki *Portiens Troadensis* ile *Tetrapylon* arasında uzanan geniş alan, kesme taşlardan ve kolonlardan oluşan bir harabeye dönmüş durumda. Durum kelimelerle tasvir edilemeyecek kadar kötü, çünkü sağ kalanların sayısı insan ve hayvan ölümlerini bir an önce yıkıntıların altından çıkartmayı başaracak kadar fazla değil. Ancak bu kadar görebildiğim

için üzgünüm, fakat daha fazlasına tahammül edecek durumda değildim..”

Müteakip günlerde de Hun ordugâhına birbiri ardına felaket haberleri gelmeye devam etti. Şehri dayanılmaz kokuların sardığından ve her tarafta salgın hastalıkların baş gösterdiğinden söz ediliyordu.

“Burunlarımızı sirkeli suya batırılmış birer bezle kapayarak, yıkıntılarla dolu sokaklarda yürümeye çalışıyorduk” diye anlatıyordu Batı Afrika’dan gelen kara derili iki adamdan daha yaşlı olanı. “Aslında limana gitmeye çalışıyorduk, fakat sonra artık yaşayanları ve ölüleri değil, sadece yiyecek bir şeyler arayanları gördük... Ne olursa olsun, yiyecek herhangi bir şey! Bunun üzerine kardeşimle beraber kuzeye doğru kaçmaya başladık... Bacaklarımızın olanca gücüyle, ardımıza bile bakmadan...”

Deprem hissedildiği diğer Doğu Roma şehirlerinden de benzer felaket haberleri gelmeye devam ediyordu. Sonra da –daha önce olan bazı hadiselerde olduğu gibi– kulağa inanılmaz gelen, sadece Hristiyanların o üç suretli garip tanrısı ile birbirlerine düşman olan şamanlarını konu eden başka haberler de işitilmeye başlandı. Attila, daha önce olduğu gibi, bu kez de bu haberlerin yaşanan gerçeği değil, aksine keşişlerin ve rahiplerin gerçeğini yansıttığını düşünüyordu...

Buna rağmen bu hikâyeyi farklı kaynaklardan birkaç kere dinledi. Konunun Konstantinopolis depremi olmasına rağmen, anlatanlar bunu Antakyalı Yahudi tacir gibi kendi gördüklerine ve yaşadıklarına dayanarak değil, piskoposların kalıpları çerçevesinde aktarıyorlardı.

Bu hikâyeye göre imparator Hunlara ve müttefiklerine karşı ciddi bir şekilde mücadele etmesi için deprem vasıtasıyla tanrı tarafından uyarılmıştı. Deprem olduğu sabah on binlerce kişi her şeyi yüz üstü bırakarak, başlarında imparator olduğu halde, yalın ayak *Hebdomon* çayırına doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Onları orada bekleyen patrik, hayatta kalanlar için bir şükran âyini düzenlemişti.

“Doğu Roma imparatoru büyük bir şaşkınlık ve çaresizlik içindeydi, çünkü danışmanlarının ve hadımlarının hiçbiri ona ne yapacağı konusunda bir fikir veremiyordu” diye anlatıyordu boynundaki deri kolyenin ucunda Hristiyanların balık sembolü sallanan bir adam. “Bunun üzerine Konstantinopolis piskoposu imparatora sarayının yıkıntılarının arasından alacağı kalaslarla bir haç yapmasını emretti.” Antakyalı Yahudi de bu iddiayı doğruluyordu: “İmparator bir müddet tereddüt ettikten sonra kendi elleriyle bir haç yaptı ve onu barbarların üzerine gönderdi...”

“Buraya imparatorluk sarayının tahtalarından yapılma bir haç falan gelmedi” dedi Onegesios. “Bize anlattıklarınızı kendi gözlerinizle gördüğünüze emin misiniz?”

“Tanrının anasının üzerine yemin ederim!”

Hunlar birbirlerine baktılar. Attila dudak bükerek omuzlarını silkti. “Belki de kadın şamanlarından biridir...”

“Yahudilerin tanrısının ne zamandan beri bir annesi var?” diye sordu Onegesios şüphe dolu bir sesle.

“Bizimkinin yok” dedi Yahudi çabucak. “Fakat sen bir Hristiyansın, Onegesios! Gerçi bir Aryan, fakat gene de...”

“Sen her zaman tanımadığın ve inanmadığın bir şey üzerine mi yemin edersin?”

“Hayır, fakat ben sadece...”

“Anlatmaya devam et!” diye emretti Attila.

“Artık şehrin yıkıntıları arasında pek çok haç var. İmparator bir tanesini saraya diktirtti, bir tanesini de herkesin görebileceği bir yere, yani şehrin merkezindeki Forum’un tam ortasına. Hayatta kalanlar, şehrin ortasındaki haçı gören yabancı şeytanların, derhal paniğe kapılarak arkalarına bile

bakmadan kaçtıklarını söylüyorlar.”

“Bu yabancı şeytanlar tesadüfen burada bulunan insanlardan bazılarını andırıyor olmasın?” diye sordu Attila. Konstantinopolis’ten gelen adam boğulurcasına sesler çıkartarak nefes almaya çalıştı. Korkudan ölmek üzereydi ve ne söyleyeceğini bilemiyordu.

“Başka ne biliyorsunuz?” diye sıkıştırdı Onegesios adamları. “İmparatorun durumu nasıl?”

“Başlangıçta imparator da diğer herkes gibi kaçmaya hazırlanıyordu” diye cevap verdi boynunda Hristiyanların sembolünü taşıyan adam. “Fakat sonra şeytanların kaçarak uzaklaştıklarını görünce imanı tazelendi ve şehirden ayrılmadı. Aynı şekilde şehir halkının sönmeye yüz tutmuş imanı da yeni bir güçle canlandı...”

“Demek deprem esnasında şehirde Hunların, Gotların, ya da kuzeyden veya doğudan gelen diğer kavimlerden insanların bulunduğunu söylüyorsun, öyle mi?”

“Evet, hem de sayıları hiç de az değildi! Tüm barbarlar o karmaşanın içinde şehirden kaçıp gittiler...”

“Kovalandıkları için mi?”

“Hayır, efendim! Şehre dikilen haçların görüntüsü, onları sarsılan topraktan ve yıkılan duvarlardan daha fazla korkuttu...”

Attila kısaca homurdandı. Bir süre dudağını kemirdi, birkaç kez başını salladı, fakat Konstantinopolis’ten gelen Hristiyanların anlattıklarına gülmedi.

“Çok başarılı bir büyü” dedi sonunda saygı dolu bir sesle. “Bugüne dek duyduklarımın en iyisi. Size söylüyorum, bazen sadece iman veya iyi şekillendirilen bir büyü, binlerce insanın kendi gözleriyle gördüklerinden daha etkili olabilir!”

“Ya bunların hiçbiri gerçek değilse? Ya bunlar sadece insanlar tarafından söylenen yalanlardan ibaretse?”

Attila başını yana eğerek acıma dolu bir ifadeyle bir süre Onegesios’un yüzüne baktı. “Sen iyi bir adamsın ve keskin zekânı takdirle karşılıyorum. Fakat insanların neye inanmak istedikleri ve beklentileri konusunda en küçük bir fikrin dahi yok!”

“Ödüllendirin onları” dedi Attila üçüncü günün sonunda onları yeteri kadar dinlediğine inandıktan sonra. Sonra da en yakın danışmanlarını etrafında toplayarak, suskunluk ve dinlemekle geçen zaman zarfında verdiği kararları anlatmaya başladı.

“Bu fırsat bir daha elimize geçmez” dedi sesinde belli belirsiz bir titremeyle. İçindeki heyecanı ne büyük bir güçlkle bastırmayı başarabildiğini, ancak onu çok iyi tanıyan biri anlayabilirdi. “Bu nedenle savaş kararı verdim... Yerde yatan ve yaralarını yalayan Doğu Roma’ya karşı savaş! Ve ben de en az yerin derinliklerinden gelen kudret kadar acımasız olacağım!”

Kağan yurdunun içinde bulunanlar dehşet içinde donup kalmışlardı. İçlerinden hiçbiri değil karşı çıkmaya, aynı fikirde bulunmadıklarını ima etmeye bile cesaret edemiyorlardı. Sadece yüzünde düşünceli bir ifade beliren Onegesios, belli belirsiz başını salladı.

“Bir itirazın mı var?” diye sordu Attila. Danışmanının bu hareketi de gözünden kaçmamıştı. Onegesios yavaşça öksürerek boğazını temizledi. Ne kadar dikkatli olması gerektiğini gayet iyi biliyordu.

“Sadece Doğu Roma ile barış anlaşması imzalamak için harcadığımız vakti düşünüyordum.”

“Ne olmuş yani?”

“Elimizde bir barış anlaşması var.”

“Acaba o anlaşma tesadüfen yanında mı?”

“Tesadüfen değil... Onu bilerek ve isteyerek yanımda getirdim.”

“Pekâlâ, benim akıllı dostum, o halde onu bana ver!”

Onegesios bir an için gözlerini yere çevirdi. Kağanın hizmetkârlarından ikisinin gayet yavaş hareketlerle üzerine yürümeye başladıklarını fark etmişti. Tehlike çok büyüktü. Onegesios derhal ayağa fırladı. Bu kez kağanın yurdundaki geleneklerden daha hızlı davranmalıydı. Ve o bu geleneklerin ne olduğunu gayet iyi biliyordu.

“İşte anlaşma burada...” dedi kağanın yanına giderek. “Onu senin için yırtmamı ister misin, yoksa bunu kendin mi yapacaksın?”

“İşte senin en beğendiğim özelliğin” diye cevap verdi Attila. “Sen bir süvari, bir savaşçı veya bir ozan değilsin, hatta on yaşındaki bir Hun çocuğu kadar bile kuvvetin yok... Gerçi hanginizin kuvvetli olduğu söylenebilir ki?”

Attila bu şekilde konuşmaya devam ederken, diğerleri de Onegesios’un Hunlarla Doğu Roma arasında büyük zorluklarla hazırlanmış parşömen rulosunu yavaş yavaş açmasını seyrediyorlardı. Onegesios, parşömenin bağlandığı dana derisini kesmek için, parmağındaki safir taşıyı kullandı. Fakat dayanıklı parşömeni boydan boya yırtmaya kuvveti yetmiyordu. Attila sol elini ona doğru uzattı.

“Bana ver” dedi gülümseyerek. “Çabalarının meyvelerini toplamak yerine daha fazla ürün almak için tohum olarak bırakmak, bir Yunan için de büyük bir şereftir.”

Attila, Hunlara savaş hazırlıklarına başlamalarını emretmişti. Yaptığı işin sonucundan emindi, çünkü hükümdarlığının henüz sallantıda olduğunu biliyordu. Hunların arasında hâlâ Bleda’nın pek çok taraftarı vardı. Bazıları Attila’nın varlığını hiçe sayarak kendi hesabına yaşıyor ve dövüşüyordu.

Attila, “Bleda’ya bağlı o aptalların” yaptıkları işlerin sorumluluğunu kesinlikle üstlenmiyordu. Fakat yine de kendi komutanlarına ve Romalılara, Doğu Roma topraklarını o veya bu şekilde yağmalayacak olan gruplara anlayışla yaklaşacağını bildirmişti. Zaten kendi adamları arasında da Kafkaslardan veya Karadeniz’in kuzeyindeki bozkırlardan ancak birkaç yıl önce gelmiş, hâlâ sert göçebe yaşamını sürdürmekte olan aileler ve boylar da bulunuyordu.

En az bir kuşaktan beri Pannonia Ovası’nda yaşayan ve savaştan “eskiler”, herhangi bir ganimete veya altına sahip olmayan yeni gelenleri hor gören bir edayla “İskit sürüsü” olarak adlandırıyorlardı. Attila ise sonsuz enginlerden gelen bu sabırsız, hoşnutsuz ve anlatılan hikâyelerin etkisiyle son derece heyecanlı adamları bir an bile küçümsemedi. Sahip olmayı çok istedikleri altına kavuştukları zaman, kendisine ölene kadar bağlı kalacaklarının farkındaydı. Komutanlarıyla ve binlerce savaşçıyla yaptıkları toplantılarda da bunu dile getirmekten çekinmiyordu...

Her şey hazır olduğu zaman, Doğu Roma imparatoruna hitaben bir mektup yazılmasını emretti. “Mektubu onun çevrelerinde adet olduğu üzere kaleme alın” dedi adamlarına, “fakat bunu yaparken onun kelimelerin ve satırların arasında farklı anlamlar çıkartabilmesine meydan vermeyin. Ne demek istediğimi açık seçik anlayabilmeli! İlk olarak tüm kaçakların iade edilmesini istiyorum. Sonra da bugüne dek binlerce bahane öne sürülerek ödenmemiş olan tüm vergilerin derhal ödenmesini istiyorum. Üçüncü olarak da ona bu vergileri tahsil etmesi için bir elçimi göndereceğimi yazın. Sonra da, sarayındaki o dolandırıcı hadımların ve memurların yeni bir düzen çevirmeye kalkışmaları halinde, savaşçılarımla savaş arzularını daha fazla engelleyemeyeceğimi yazın. Bunların hepsini çok açık bir ifadeyle kaleme aldıktan sonra da, altına barışın korunması için elimden gelen çabayı göstermeye kararlı olduğumu da ekleyin!”

Bu son sözlerini söylerken, ellerini Roma’daki Hristiyan rahip ve piskoposlarında birçok kez gördüğü şekilde birbirine kavuşturmuştu. Bu hareket, şimdiye dek gördüğü ve duyduğu jestlerin en garibiydi. Çünkü onun için ellerini zevkle ovuşturmak ile masum bir tavırla birbirine kavuşturmanın arasında büyük bir fark yoktu.

Attila, aradan dört hafta geçtikten sonra, Konstantinopolis sarayındaki adamları aracılığıyla mektubunun İmparator Theodosios II. tarafından okunduğunu öğrendi. Hun kağanı, gerçekten de hadımların nasıl davranacaklarını son derece doğru olarak tahmin etmişti. Sarayın bu entrikacı mensupları, duymak isteyen herkesin kulağına artık kaçakların geri verilmesinin doğru olmadığını, tam aksine, onlarla birlikte savaş hazırlıkları yapmanın daha uygun olacağını fısıldıyorlardı. Bir yandan da Attila'yı geciktirmek için ona elçi gönderme planları yapıyorlardı.

Attila bunu duyunca başlangıçtaki neşesi gerçek bir öfkeye dönüştü. “Demek savaş istiyorlar ha!” diye kükredi büyük bir hınçla. “O halde ne mutlu onlara! Kendilerini fazla bekletecek değilim!”

Hızlı adımlarla yurdun kapısına yönelmişken birden durdu. “Onlara kaleleri hakkında ne düşündüğümüzü gösterelim! Bu kez dümdüz bir hat izleyeceğiz – sanki kılıçla harita üzerine indirilmiş bir darbe gibi... Karşımıza ne çıkarsa yok edeceğiz, hatta gerekirse Raitaria ve Konstantinopolis'i bile!”

Fakat müteakip haftalar boyunca güvenilir gözlemciler Konstantinopolis'in yeniden inşası konusunda oldukça ilginç haberler getirmeye başladılar. Söylediklerine göre depremin Doğu Roma başkentinde açtığı yaraların ne denli büyük olduğunu ilk fark eden dindar imparator değil, aksine Konstantinos'muş.

“Konstantinopolis surlarının ne büyük bir süratle tamir edildiğini tahmin bile edemezsiniz” diye anlatıyordu yanlarında Hindistan'dan ve doğu ülkelerinden getirdikleri değerli baharatlarla Aquincum üzerinden Alplerin kuzeyindeki bölgelere geri dönmek isteyen tacirler.

“Yoksa Theodosios hazinesindeki altınları halkın üzerine mi boşalttı?” diye sordu Attila alaycı bir sesle.

“Hayır, hayır, tam aksine! İmparator, *praefector praeterio orientis*'in aklına gelen dahiyane bir fikir sayesinde, deprem yüzünden tek bir altın bile yitirmiş değil...”

“Neymiş bu dahiyane fikir?”

“Bu şekliyle sadece Bizans'ta mümkün olan bir yarışma düzenleyerek, birbirlerinin azılı düşmanları olan Circus partilerini harekete geçirdi. Mavileri surların Blacherna Sarayı'ndan Porta Myriandri'ye kadar, Yeşilleri de Porta Myriandri'den Marmara Denizi'ne kadar olan kısmının tamiriyle görevlendirdi. Artık söz konusu olan sadece surların tamiri değil, aksine hangi partinin Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti ve kalbi için daha çabuk, başarılı ve anlamlı hizmetlerde bulunacağı. Dünyanın tüm altınları ve tüm imparatorluk emirleri bu adamları bu kadar şevkle çalışmaya yöneltmezdi...”

“Evet, bunu anlayabiliyorum” dedi Attila başını sallayarak. “Bu artık bir angarya veya zorunlu hizmet değil, aksine şeref uğruna yürütülen bir mücadele...”

“Doğru! Konstantinos da işte bunu elde etmeye çalışmıştı. Konstantinopolis'te yaşayan insanların tümü bunu biliyor, fakat bu onları hiç rahatsız etmiyor. Tam aksine, daha fazla moloz kaldırmak, daha fazla kule inşa etmek, daha fazla duvarı diğerlerine bağlamak için birbirleriyle yarışıp duruyorlar.”

“İnşaat faaliyetlerinin durumu nedir?” diye sordu Attila. Sonra elini Castorius parşömenine uzattı ve haritayı *Imperium Romanum*'un ikinci başkentinin bir sütun ve bu sütunun doğusunda oturan bir hükümdar figürü ile işaretlendiği yere kadar açtı. Roma askeri yolları anlaşılmasa da bir şekilde şehri sembolize eden çizimlerin çok öncesinde sona eriyordu. Aralarında birer günlük mesafe bulunan *mansiones* ve posta istasyonlarının birer çentikle belirtildiği yol çizgileri, Ceresonos ve Byzantini bölgeleri arasında ansızın bitiveriyordu.

“Mart ayı sona ermeden kara tarafındaki surlar eskisinden çok daha iyi ve sağlam bir şekilde yükselmeye başlamıştı” diye anlatıyordu tacirler. Gözlerinde şaşkınlık ve takdir dolu pırıltılar vardı.

“Pallas Athena bile bu duvarı daha hızlı ve sağlam olarak inşa edemezdi...”

Tacirlerin daha önce sundukları hediyelere birkaç torba karabiber, mür ve ağzı sıkı sıkı kapatılmış bir salyangoz firfırı şişeciği katmalarından sonra, Attila onların gitmelerine izin verdi.

Attila tacirlerin kağan yurdundan yeteri kadar uzaklaşmalarını bekledikten sonra, yanındakilere dönerek şöyle dedi: “Duvarları umduğumdan daha kısa sürede tamir etmişler! Fakat vaktiyle Roma’da görmüş olduğum bir şey şimdi işimize yarayabilir: Taşların arasındaki harcın henüz kurumuş olduğunu sanmıyorum. Duvarların bu zaafi en hızlı atlılarımızın işine yarayabilir!”

“Yoksa oklarınla ve mızraklarınla yeni duvarın harcının kurumasını sağlayabileceğini mi düşünüyorsun?”

“Hayır” dedi Attila. Yüzünde ince bir gülümseme belirmişti. “Fakat her yerde yeni *duvarlardaki harcın kurumasından önce* şehre saldıracağımızı yayacağız ve insanların buna inanmasını sağlayacağız!”

Mayıs başlarında, hadımların hâlâ yarı yarıya yıkılmış durumdaki saraylarda tekrar şölenler ve cümbüşler tertiplemeye başladıkları esnada, Büyük Kağan’ın büyük oğlu İlek Han tarafından komuta edilen ilk Hun atlı birlikleri Bosporus kıyısına ulaşmıştı. Ve harfiyen baba ile oğulun uzun bir gece toplantısında kararlaştırdıkları şekilde hareket ediyorlardı.

Beş yüz bozkır atlısı, şehre dört mil uzunluğundaki çift sıra kuzey surları tarafından yaklaşmışlardı. Son derece sakın davranıyorlardı – sanki gerçekten de şehrin İmparator Konstantin tarafından tam yüz yirmi bir yıl önce *Imperium Romanum*’un resmi başkenti ilan edildiği zamanda olduğu kadar güçlü olup olmadığını keşfetmeye çalışır gibiydiler.

Ansızın hiç beklenmedik ve garip bir şey oldu. Aslında tam donanımlı okçuların ve savaş tecrübesine sahip lejyonerlerin beklemesi gereken burçların ardında, çıplak kollarını sallayarak bağırıp çağıran birtakım adamlar belirdi.

İlek, zakkum ve ılgın ağaçlarıyla kaplı bir çalılığın ardında adamlarını durdurdu ve özel muhafız birliğiyle birlikte surlara doğru ilerlemeye başladı. Sirmium ve Tuna’ya uzanan büyük ordu yoluna geldiği zaman batıya döndü. Şehrin yeni surları ve kapıları, on defa beş atlının önünde belirmişti. Birden Hunlar surların bu kısmında bağırıp çağıran adamların diğerlerinden farklı şekilde giyinmiş olduklarını fark ettiler.

“Maviler ve Yeşiller!” diye bağırdı İlek’in adamlarından biri. “Yoksa şehri bu sirk kaçkınları mı savunacak?”

“Ne olursa olsun hipodromun Yeşil ve Mavi partilerinin taraftarlarının surları son derece hızlı bir şekilde tamir ettiklerini unutmamalıyız.”

“Şurada ne oluyor peki?” diye sordu İlek’in yanındaki gençlerden biri.

Hunlar dikkatlerini şehrin ana kapısındaki burçların birinin üstündeki kavgaya verdiler. Bir grup adam birbirine girmiş, kıyasıya dövüşüyordu. İlek dilini şaklattı ve adamlarıyla birlikte surlara biraz daha yaklaştı. Tam ok menziline girmişlerdi ki, kavganın olduğu burçtan sökülen büyük bir taş şiddetli bir gümbürtüyle hendeğin hemen yanına düştü.

“Babam haklıymış!” diye haykırdı İlek. “Tüm ruhlar ve cinler adına! Duvarların sağlam olmadığını söylerken gerçekten de haklıymış! Şuraya bakın! Neredeyse kendi kendine yıkılıyor...”

“Çok üstünkörü yapılmış. Sadece dış görünüşe önem vermişler” dedi adamlardan biri. “Biz de oklarımızı yeşil dallardan yapsaydık buna benzerdi herhalde...”

“O halde şunların surlarına doğru kuvvetli bir rüzgâr üfleyelim!” diye bağırdı İlek adamlarına. “Haydi, diğerlerinin yanına dönüyoruz! Romalılar oklarımızın tadına baksın bakalım...”

Birkaç dakika içinde Hunlar bir araya geldiler ve surların üzerindeki adamların üzerine ok

yağdırmaya başladılar. Mavi ve Yeşil hipodrom partilerinin taraftarları olgun meyveler gibi yeni temizlenmiş ve derinleştirilmiş hendeğin içine dökülmeye başlamışlardı. Bu arada duvardan kopan başka taşlar da onlarla birlikte aşağı düşüyordu.

Her şey tıpkı son depremde olduğu gibiydi. Yaralıların ve ölmekte olanların çığlıkları yıkılan burçların ve kulelerin gümbürtüsüne karışıyordu.

“Evet!” diye bağırdı Hunların bazıları. “İşte altın içinde yüzen hadımların ve harem kadınlarının güzel ve mağrur şehri, bizim kim olduğumuzu anlıyor! Yakında daha da iyi anlayacak...”

“Duuruuunl” diye bağırdı tam o anda İlek gür bir sesle. “Herkes geriye! Derhal! Kağanın emri... Atillaaa’nın emri!”

Hun atlılarından bir teki bile Konstantinopolis’in ölü ve yaralılarıyla temas etmemişti.

“Adamlarının sana bu kadar iyi itaat etmelerinden ötürü seni kutlarım” dedi Attila birkaç gün sonra İlek ona olup bitenleri anlatırken. “Konstantinopolis’te tekrar salgın hastalıklar baş göstermiş. Duvarları derhal tamir etme arzularının bedelini ağır ödüyorlar, çünkü soğuk kış ayları boyunca kimse insan ve hayvan ölüleriyle ilgilenme gereği duymadı. Fakat ilkbahar güneşi havaları ısıtmaya başlar başlamaz, kış uykusuna dalmış olan ölüm ve hastalık cinleri derhal ayağa kalktılar!”

“Şehrin bu gizli tehlike tarafından tehdit edildiğini biliyor muydun?” diye sordu İlek hayret ve beğeniyle. Attila evet anlamına başını salladı. “Bu bilgileri bir şamandan da öte bir varlık olan yaşlı bir adama borçluyuz!”

“Bana övgüler yağdırmak yerine bir bardak süt versen daha iyi olur” dedi o anda yurdun kapısından içeri giren Aybars. “Az önce keçim öldü...”

Sonraki günlerde Hunların Büyük Kağanı bağımlı kavimlerin krallarını müttefik sıfatıyla bir araya topladı. Bu şekilde Cermen kavimlerinin aşağılık duygularından kurtarıp, şan, şeref ve gururla doldurmuş oluyordu.

Attila ne yaptığını çok iyi biliyordu. Bu yeni düzenle elindeki en önemli kozlardan birisini kaybettiğinin de gayet iyi farkındaydı: Hun savaşçıları bir kuşaktan beri Roma lejyonerleri gibi belli kural ve kaideler içine sıkışıp kalmamalarından ötürü, neredeyse insanüstü denilebilecek başarılarla imza atmışlardı. Yıldırım hızıyla hücumla kalkarak düşmanlarına ağır darbeler vuruyor, sonra gene aynı hızla dört bir yana dağılıyor ve hiç beklenmedik bir yerde tekrar saldırıya geçiyorlardı. Dört köşe, kare makas veya balta biçiminde değil, çember düzeninde saldırıyorlardı. Silahları yayın esnekliği ve okun delici gücüydü. Saldırı teknikleri ise vahşi, karmaşık bir kaostu. Fakat onları tanıyan insanlar, bu kaosun içinde bile Yin ve Yang uyumunu görebilirlerdi...

Oysa sadece yardımcı birlikler olmaktan çıkıp müttefik konumuna yükseltilmiş yabancı kabileler, Hunların alışkın oldukları bu düzende savaşamayacakları anlamına geliyordu.

Moesia Eyaleti’ndeki Utu Nehri kıyısında alelacele bir savunma hattı kurmaya çalışanlar da bunu anlamakta gecikmemişlerdi.

Romalılar, uzun süre beklemelerine rağmen, o çok korktukları akıncı birliklerini bir türlü göremiyorlardı. Bir süre sonra Hun kağanının kendilerine ne büyük bir fırsat sunduğunu kavradılar.

“İnanılır gibi değil” dedi Roma kuvvetleri komutanı Arnegiskulos. “Bize yüz yıllardır alışkın olduğumuz şekilde savaşma fırsatı veriyor!”

“Senin yerinde olsam bu kadar emin olmazdım” dedi danışmanlarından biri şüpheci bir tavırla. “Attila şimdiye dek daima beklediğimizin tam aksi yönde davrandı.”

“Olabilir” dedi *magister militae*. “Fakat o bizim bunu bildiğimizi biliyorsa, bizi tekrar şaşırtmak

arzusuna kapılabilir...”

Romalılar, yeni kağanın bu alışılmadık davranışının ne anlama geldiğini kavrayabilmek için, uykusuz geçen uzun geceler boyunca tartışıp durdular. Nihayet Arnegiskulos daha fazla düşünüp taşınmaya gerek görmeden, Hunları ve Cermen müttefiklerini *Imperium Romanum*’un şanına yaraşır bir şekilde karşılamaya karar verdi. Attila’nın casusu olarak Roma ahırlarında çalışan iki Sarmat kölesinin Hun ordugâhına uçurdıkları haber de, işte bundan ibaretti...

Kara Hunların Büyük Kağanı olarak Attila'nın ilk büyük meydan savaşı, iki kaplumbağa arasındaki bir savaş kadar yavaş ve zor başladı.

Aralarında kaçak Hunlardan oluşan birkaç hızlı atlı birliğin de bulunduğu ağır silahlı Roma lejyonları, vahşi savaş çılgınlıkları atan dev yapılı Cermenlerin karşısına çıkmışlardı. Ostrogotlar, Gepidler, Vandallar ve kavimlerinden ayrılmış bir grup Vizigot, Hun kağanının yeni müttefikleri olarak değerlerini ispat etmek niyetindeydiler. Attila ilk saldırı dalgasını idare etmeyi onların önderlerine bıraktı.

İki ordu büyük bir hınçla birbirine girdi. Şiddetli ve kanlı bir savaş başlamıştı. Tarafların her ikisinin de ne geri çekilmeye, ne de düşmanlarının tümünü kan damlayan kılıçlarının ucunda ölü olarak görmeden savaşa son vermeye niyetleri vardı. Karmaşa o kadar büyüktü ki, Attila'nın yağdırdığı emirler bile bir işe yaramaz olmuştu. Hun savaşçıları ansızın geri dönüp alıştıkları şekilde oklarını fırlatmak için yeteri kadar hızlanacak hareket alanına sahip değillerdi.

Sonunda Hunlar müttefikleriyle birlikte büyük güçlüklerle de olsa Romalıları geri çekilmeye zorladılar. Fakat henüz tam olarak mağlup edilememiş olan Romalıların hayatta kalanları, kendilerini Tuna Nehri ile Karadeniz kıyıları arasındaki *Scythia minor* kalesine atmayı başardılar. Konstantinopolis'e doğru ilerleyebilmek için Attila'nın Serdica üzerinden dolaşmaktan başka bir imkânı kalmamıştı. Fakat kalenin duvarları arasına sığınmış olan Doğu Roma kuvvetleri, bu durumda da Hunlara her an arkadan veya yandan saldırabilecek bir tehdit unsuru olmaya devam ediyordu.

Attila öfkeden deliye dönmüştü. Bizzat kendisi tarafından müttefik seviyesine çıkartılmış Cermen kabilelerinin önderlerinin bitmez tükenmez isteklerinden ve tartışmalarından bıkip usanmıştı. Kimsenin kendisine açıktan itiraz etmediği, fakat yine de herkesin farklı bir düşünceye sahip olduğu bu sonu gelmez konuşmaların birinde korkunç bir öfkeyle öyle bir bağırılmıştı ki, burun deliklerinden oluk gibi kan fişkırmaya başlamıştı.

Olay duyulur duyulmaz Greka içeri girdi ve onu kağan yurduna götürdü. Bunu yapmadan evvel en az kendisi kadar güzel ve süslü cariyelerini dışarı göndermişti. Hun kağanının bu gece sadece kendisine ait olmasını istiyordu.

“Ne büyük sorunlarla boğuştuğunu biliyorum” dedi ona. Greka, Attila'nın karşısındaki minderlerin üzerine oturmuştu. Hem bir genç kız kadar taze ve cilveli, hem de ona soylu evlatlar armağan etmiş olan olgun bir kadın kadar vakur davranmaya gayret ediyordu.

“Bu tür şeylerle bugüne kadar hiç ilgilenmemiştin” dedi Attila.

“Büyük Kağan olarak uğraşman gereken kurallar ve meseleler hakkında gerçekten de bilgi sahibi değilim” dedi Greka onu onaylayarak. “Fakat bizim kavmimizde çok uzun zamandan beri birtakım özellikle yaşam ve ölüm üzerinde karar vermiştir.”

“Bana onları sayabilir misin?” diye sordu Attila.

“Bunu elbette yapabilirim” diye karşılık verdi Greka ince bir gülümsemeyle. “Kavmimizin her bir üyesi, gücümüzü nereden aldığımızı çok iyi bilir. Özgürlük ve uçsuz bucaksız engin topraklar... düşündüğümüz, yaptığımız ve hissettiğimiz her şeyde bizi birbirimize yaklaştıran bunların ta kendisidir. O zaman çok büyük, en uzaktaki organlarının sevinç veya acılarını bile hissedebilen, görkemli bir canlıya benzeriz.”

“Bu şimdi ne anlama geliyor?”

“Her birimiz seninle birlikte acı çekiyoruz...”

“Ben acı falan çekmiyorum!” diye köpürdü Attila. Bakışları her zamankinden daha fazla kararmıştı. Fakat Greka bu gösteriden etkilenmedi. Attila’yı çok uzun bir süredir tanıyordu.

“Kendine bağımlı Cermen kavimlerinin krallarını ve prenslerini kendine müttefik yapmaktan dolayı son derece pişman olduğunu biliyorum” dedi korkusuzca. “Utus kıyısındaki savaş esnasında verdiği kararlardan dolayı da öfkeliisin. Ve her zamankinden daha sabırsızsın, çünkü çok yavaş ilerliyoruz ve kaybettiğimiz her günde Konstantinopolis halkının surların bir kısmını daha tamir etmesinden, hendeği birkaç adım daha genişletmesinden, hatta yıkılan iç surlara üçüncü bir duvar eklemesinden korkuyorsun...”

“Kağanın başkadınının yurdunda başka şarkılar dinlemeyi umardım” dedi Attila kaba bir sesle. “Bu tür düşüncelere sahip olduğumu da nereden çıkartıyorsun?”

“Çünkü biliyorum” diye karşılık verdi Greka kısaca. “Eğer böyle düşüncelere sahip olmasaydın, oğullarımıza senin neredeyse mağlup edilmiş bir ordunun bir kaleye sığınmasına izin veren ilk Hun kağanı olduğunu söylemek zorunda kalırdım!”

“Greka! Ne söylediğinin farkında mısın, kadın!” dedi Attila ve kuru bir sesle güldü. “Depreminden sadece birkaç ay geçti. Ne Romalılar, ne Yunanlar, hatta ne Mısırlılar, ne İranlılar, ne de Çinliler bu kadar kısa sürede böylesine büyük bir şehirde oluşan hasarı gideremezler!”

Greka başını öne eğdi.

“Seni çok iyi tanıyorum” dedi yavaşça. “Bu yüzden de artık hedefine ulaşamayacağını kabul etmek zorunda kalacağın zaman, gazabının korkunç olmasından korkuyorum...”

“Konstantinopolis benim olacak!” dedi Attila kenetli dişlerinin arasından ılık çalarcasına. “Biz çok güçlüyüz! Tecrübeli savaşçılarımız, hızlı atlarımız, başarılı okçularımız ve Romalılardan daha fazla cesaretimiz var!”

“Evet” dedi Greka sadece. “Onların da sadece korkuları var... Bir de yeni duvarları...”

Daha fazla konuşmasının, Attila’nın da kalbinin en ücra köşelerinde saklı olan gerçeği daha fazla dile getirmenin iyi olmayacağını biliyordu. Attila Greka’nın gerçekçiliğini sevmiyordu ama ona ihtiyacı vardı. Bu nedenle de başkasını değil, sadece onu yanına çağırtmıştı.

Birkaç gün sonra ise Attila, Greka ile böyle bir konuşmayı asla yapmamış olmayı dileyecekti. Elbette ki kadının hakkı vardı ve bu onu daha da fazla öfkeliyordu. Her gün danışmanlarıyla birlikte Konstantinopolis surlarının etrafında uzun at gezilerine çıkıyor ve her gün daha büyük bir öfkeyle geri dönüyordu. Savaşçıların gücünün yüzyıllar önce inşa edilmiş surların ve depremden sonra alelacele yapılmış tamiratların üstesinden gelmeyi başaramayacağını daha ilk bakışta anlamıştı.

Attila’nın ordusu, Doğu Roma’nın başkentini bu yeni savunma gücü karşısında ürkmüştü. Hun kağanı, Greka’yla birlikte geçirdiği ve en kötü, en batıl düşüncelerinin bir ayna gibi yüzüne yansıdığı o geceyi sık sık düşünüp duruyordu. O zaman gerçeği kabul etmek istememişti. Oysa Doğu Roma’nın başkentini zapt edemeyeceği gerçeği inkâr edilemez bir şekilde karşısında duruyordu. Durumun daha da kötü bir hal almasını acilen engellemesi gerekiyordu. Derhal... Hemen şimdi...

“Tüm Cermen kralları yanıma gelsin!” diye emretti. “Onlarla birlikte tüm ordu komutanları ile Doğu ve Batı Roma eyaletlerinden gelen gözcüleri de bekliyorum!!”

Karşılıklı olarak kısa bir selamlaşma ve saygı sunma faslından sonra, Attila kıvrık bir yaydan fırlayan sivri uçlu oklara benzeyen kelimelerle, gelecek günler ve haftalar için öngördüklerini anlatmaya başladı:

“Konstantinopolis kuşatması bizi aylar boyunca, hatta bütün bir yıl oyalayabilir” dedi etrafında toplanan Cermen soylularına. “Bu süre Cermen kanı taşıyanlar için çok uzun. Sizin bizden de sabırsız olduğunuzu biliyorum. Başarıya benden fazla ihtiyacınız var.”

Attila hor gören bir edayla gülümseyerek etrafına bakındı. Kısık gözleri kara birer inci gibi parlıyordu.

“Kararınız nedir?” diye bağırdı sonra. “Adamlarınızın okyanuslar dolusu kanlarını feda ederek Konstantinopolis’i fethetmek ve bol ganimete mi kavuşmak istiyorsunuz? Yoksa depremin sizin için olgunlaştırdığı ekinlerin hasadını mı yapmak istersiniz?”

Onegesios inanamaz gözlerle Hun kağanına baktı.

“Bunu gerçekten de soruyor musun?”

“Evet” diye karşılık verdi Attila. “Burada esas olan kahramanlık ve cesaret ispatı değil, avantaj ve dezavantaj hesabıdır. Müttefikim olan kral ve prensleri uzun süredir tanıyorum ve onların da benim gibi düşüneceklerine eminim..”

Haklı olduğunun ortaya çıkması sadece birkaç dakika sürmüştü. Cermen kralları birbirleri ardınca Attila’nın huzuruna çıkarak, Konstantinopolis kuşatması yerine deprem kuşağı boyunca yapılacak bir yağma seferine katılmayı yeğlediklerini bildirdiler...

Attila’nın akıncıları, Roma lejyonları gibi düzenli birlikler şeklinde ilerlemiyorlardı. Tam aksine bir kum fırtınası gibi ülkenin içlerine savruluyor, bir lav nehri gibi dağ yamaçlarından aşağı akıyor, ısıklık çalan oklarıyla dört bir yandan hücum ediyorlardı. Atlarıyla ekili tarlaları çiğniyor, en küçük bir direnişi bile kılıçlarıyla yok ediyorlardı. İlerleyişleri son derece sessizdi. Dörtmala at sürerlerken hayvanların nal seslerinden, kişnemelerinden, zırhların ve kılıçların şakırtılarından, bir de kurbanların acı dolu çığlıklarından başka ses işitilmiyordu.

Şehirler birbiri ardına düşüyordu. Önce üç tane, sonra beş, sonra yedi... ve nihayet yedi kere yedi, sonra da daha fazla. Daha önce Hun akıncıları tarafından asla yağmalanmamış olan manastırlar bu kez Hun-Cermen savaşçıların “telafi” savaşında tepeden tırnağa soyuluyor, kiliseler yağmalanıyor, rahiplerin, rahibelerin ve aziz mezarlarının hiçbirisi affedilmiyordu.

Cermen orduları, yağmaladıkları bu manastırlarda bol bol aziz kemiğinden ve değersiz ikonlardan başka bir şey bulamayacaklarını, yavaş yavaş anlamaya başlamışlardı. Fakirliğin ne demek olduğunu bilirlerdi. Yüzyıllar boyunca, hatta soğuk yüzünden terk etmek zorunda kaldıkları çorak anavatanlarında, şimdi yağmaladıkları bu yerlerden çok daha kötü bir hayat sürmüşlerdi. Fakat artık içlerinden pek çoğu çifte imparatorluğun dev ve emsalsiz zenginliğiyle yakından tanışmıştı. Güneşin insanlara *Scantinia*’dan daha iyi davrandığı, kimsenin aynı anda hem üşüyüp hem terlemek zorunda kalmadığı, bol bol şarap ve baldan tatlı meyvenin bulunduğu bu ülkede, yeni bir açlık baş göstermişti.

Görünüşe göre kendilerinden ve Hunlardan başka tüm insanların sahip olduğu, yeni yaşamaya değer bir vatana duyulan açlık.. Bu büyük ve belirsiz özlem, onları devamlı daha ileriye gitmeye zorlamış, sonra da ansızın başarısızlık, kıskançlık ve Attila’nın Konstantinopolis kuşatmasını kaldırma yolunda verdiği emrin yarattığı hayal kırıklığıyla birleşmişti. Kendilerinden başka diğer Cermen kavimleri hedeflerine ulaşmışlardı. Şimdi onlar da amaçsızca zaman geçirdikleri yılların

acıasını çıkarmak istiyorlardı ve bu duygu onları deliye döndürmüştü.

Attila, savaşçıların katliamlarını bir fermanla yasaklamayı, bu âna kadar asla aklına getirmemişti. Bu kez Cermenlerde bunu yapmak zorundaydı, ne var ki artık her şey için çok geç kalınmıştı!

Hunların Büyük Kağanı, bunu yaptığı takdirde çok büyük bir direnişle karşılaşacağını biliyordu. Müttefiklerini artık kendisine itaat etmeye zorlayamazdı. Bunu yapmak istediği takdirde bu ganimet savaşını derhal durdurmak ve eski hükümdarlık iddiasını yeniden kabul ettirmek zorunda kalacaktı. Attila, bunu yapmak için yeterli kudrete henüz sahip olmadığını, içgüdüsel olarak hissediyordu.

Uldız'ın başına neler geldiğini asla unutmayacağına dair kendisine söz vermişti. *Talihi Açık* Uldız Han, sözlerinin gücüne çok fazla güvendiği için, tüm kudretine rağmen mahvolup gitmişti...

“Belki yerine getirmen gereken bir şey için asla söz verme! Uygulatabileceğinden kesinlikle emin olmadığın bir emri de kesinlikle verme – hem de her ne konuda olursa olsun!”

Attila, Aybars'ın sayısız kere tekrarladığı bu uyarıları hatırlayınca gülümsedi. Amcasının kendisine öğrettikleri arasında, en büyük önemi bu cümleler taşıyordu.

“Ağaçlarda bu kadar bol miktarda olgun meyvenin bulunması inanılır gibi değil!” dedi Onegesios bir akşam. Hun atlılarının her iki, üç günde bir “Çakkar!” naraları eşliğinde oklarını o güne dek dokunmadıkları bir şehrin duvarlarının üzerinden içeri yağdırmalarına, işin geri kalan kısmını da Cermen müttefiklerinin ağır kuşatma makinelerine, koçbaşlarına ve uzun kılıçlarına bırakmalarına alışmışlardı.

“Trakya seferinin son derece başarılı geçtiğini söylemek daha şimdiden mümkün” dedi Onegesios. “Yüzden fazla şehri zaptettik ve Konstantinopolis korkudan tir tir titiyor!”

“Hristiyan rahipleri ve keşişleri dahi arkalarına bile bakmadan Kudüs'e kaçıyorlar” diye güldü Edekon.

“Fakat imparatorluk sınırları içinde yaşayan Yunanlar kendilerini nasıl savunacaklarını biliyorlar” dedi Attila.

“Evet” dedi Odekon onu onaylayarak. “Neredeyse hiçbir şehir kendi kendine teslim olmuyor, bu yüzden de boş yere bir sürü kan dökülüyor...”

“Oysa o gülünç ziynetlerine ve altın haçlarına bu kadar bağlı olmasalardı” dedi Attila başını sallayarak, “kim bilir kaç hayatta kalabilirdi...”

“Her şeye rağmen gönüllü olarak sana gelenler de var” dedi Odekon ve karşı tarafta oturan Orestes'e baktı. Genç Romalı açılır kapanır bir masanın başında oturuyor ve önüne serdiği büyük bir parşömen haritanın üzerine şevkle Hunların geçtiği bölgeleri işaretliyordu. Orestes, Tatulus adındaki Savalı büyük bir toprak sahibinin oğluydu. Bu adam uzun süredir Roma, Konstantinopolis ve yerel yönetimlerin içinde bulundukları ahlaksal çöküntüden ve rüşvetçilikten şikâyet ediyordu. Orestes, Konstantinopolis hipodromunda araba sürücülüğü yapıyordu ve İmparator Theodosios II.'nin *officium*'unda kâtiplik eğitimi görmüştü. Konstantinopolis kuşatmasından sonra o ve babası bir müddet orduyla beraber ilerlemişti. Genç adam bir şenlik esnasında tüm cesaretini toplamış ve bir fırsatını bularak Attila'ya yeni bir kâtime ihtiyaç duyup duymadığını sormuştu.

“Harita okumayı biliyor musun?” diye sormuştu Attila ona tüm gürültünün arasından sesini duyurabilmek için bağırarak. Genç ve yakışıklı adam onun bu sorusunu evet diye cevaplayınca, Attila, Castorius'un haritasının getirilmesini emretmişti.

“Tam bir saat vaktin var” demişti ona Attila. “Bu zaman sonunda bana Singidunum'un Tuna'nın kaynağından ne kadar uzakta bulunduğunu ve bir Roma lejyonunun güzel havada bu yolu kaç günde alabileceğini söyleyebilirsen, yanımda kalabilirsin! Aksi takdirde bana her yıl elli at vereceksin!”

Baban, sen ve gelecekte öküz safrasından başka bir şeyle yazmayı becerebilecek bir oğlun olursa, o da!”

Babasının da bu oldukça riskli anlaşmayı onaylaması üzerine Orestes derhal işe koyuldu. Yaklaşık yarım saat sonra Kara Hunların Büyük Kağanı’nın yeni bir Romalı kâtibi olmuştu...

Yalçın dağların ve sonsuz vadilerin arasında yürüyen uzun Hun-Cermen ordusu, önlerine çıkan taşra kasabalarında ve dağ köylerinde hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden başka yağmalayacak bir şey bulamayacağını yavaş yavaş anlıyordu. Bu nedenle de savaşçıların ilgisi nehir geçitlerindeki Yunan tacirlerinin kamplarına ve Doğu Roma senatörlerinin topraklarında kurulan pazar yerlerine yönelmişti. Kendilerini fazla uğraştırmayan kilise ve manastırları yağmalamaktan da oldukça hoşlanıyordu. Anlaşılmaz birkaç keşişle yapılan küçük kavgalardan ve inatçı rahibelerin sebep olduğu yaralamalardan başka neredeyse hiçbir olay meydana gelmiyordu.

“Roma’daki yeni saçmalıkları haber aldınız mı?” diye sordu Attila bir akşam. Diğerleri hayır anlamında başlarını salladılar. “O halde benden duymuş olun: Kendisini Papa olarak adlandıran Leo ismindeki o adam, kilisesinin düşmanlarının idam edilmesini talep etmiş! Bir düşünsenize, ben de bizim için kutsal olan şeylere inanmayanlar için benzer bir emir verseydim, kim bilir neler olurdu...”

Attila bir süre sustuktan sonra konuşmaya devam etti: “Ne kadar gariptir ki Roma piskoposu bu sözlerle bizi değil, aksine Cermenleri, Romalıları, subayları ve senatörleri kastediyor!”

“Anlamayı asla başaramayacağım o kadar çok şey oluyor ki...” diye içini çekti İlek.

“Sadece sen değil, oğlum!” dedi Attila. “Tüm ruhlar ve cinler adına! Sadece sen değil...”

Müteakip haftalar boyunca kendilerine yeni bir otlak arayan büyük bir hayvan sürüsü gibi plansız, fakat kararlı bir şekilde ilerlemeye devam ettiler. Karşılarına çıkan Aziz Alexander kilisesini yağmaladılar ve kuşaklar boyunca itinayla muhafaza edilmiş olan hazinelere el koydular. Hunların bu kilisenin yakınlarına daha önce de gelmiş olmalarına rağmen, şimdiye kadar böyle bir şey asla gerçekleşmemişti...

Attila, antik çağın en ünlü dağ geçidi olan Thermopylen’e kadar ulaşmıştı. Kalidromon Dağları’nın kuzey eteklerindeki bu yer, askeri birliklerin Orta Yunanistan’a geçmesine elverişli tek geçitti. Yaz sonu bilançosu ile Hunlar ve müttefikleri için göz kamaştırıcı, Phillippopois ile Bosporus arasındaki Doğu Roma bölgeleri için de aynı derecede korkunçtu.

“Buraların tekrar eski zenginliklerine kavuşabilmeleri oldukça uzun bir zaman alacak” dedi Attila’nın kâtibi Orestes. Geçmiş aylara dair tüm rapor ve belgeleri itinayla hazırlamıştı. “Belki de bir daha asla...”

“Daha ne istiyorsun?” diye sordu Attila. “Savaşçıların neredeyse tümünün isteği kolay ve bol ganimet elde etmektir! Ben de tüm dünyaya nelere kadir olduğumuzu gösterdim! Yoksa Avrupa’nın güneydoğu köşesini şimdiye dek görülmemiş bir süratle ele geçirdiğimizi düşünmüyor musun? Hem de bu dağlık araziye hiç alışkın olmamamıza rağmen! Pek çok noktada *Mare Internum* ve Marmara Denizi’ne ulaştık. Üstelik bir tek Doğu Roma lejyoneri bile atlarımızın Heraklia’dan Arkadianopolis’e uzanan yol üzerine işemelerine ses çıkarmaya cesaret edemedi!”

“Doğru, Chersonessos’taki küçük savaş dışında Konstantinopolis lejyonları öyle büyük bir cesaret örneği sergilemediler.”

Attila güldü. İlk birliklerinin Gallipoli ile Sestus arasına ulaşmaları ve bir hamlede Athyras’ı zaptetmeleri sırasında atılan çığlıkları hâlâ zevkle hatırlıyordu.

Buna rağmen Attila Konstantinopolis üzerine yürümekten ısrarla kaçınmıştı. Fakat onu buna zorlayan ne orduda baş gösteren ufak tefek salgınlar, ne de Hristiyanların lanetleriydi. Attila sadece şamanın uyarılarını göz önünde bulunduruyordu.

İlk sonbahar sisleriyle birlikte o zamana dek dokunulmamış olan son köylerin yağmalanması da sona erdi. Attila'nın ilk büyük savaşı tek tek Hun birliklerinin koordine edilmemiş akınlarıyla başlamış ve Hunların şimdiye dek gördüğü en büyük zaferle sonuçlanmıştı.

“Artık büyük bir gücün hükümdarısın” dedi Onegesios kağan yurdunun önünde yakılmış olan ateşin etrafında otururlarken. İlek'in öğleden sonra bir tek okla öldürdüğü bir geyiği kızartıp yiyorlardı.

“Daha önce neydin ki?” diye sordu Attila ve bıçağıyla önündeki altın tepsinin içine konmuş olan kızartmadan bir dilim kesti. Kendi önünde her zamanki gibi etrafı oluklu tahta bir tabak vardı.

“Savaş başladığı zaman Attila'nın itibarı çok büyüktü” dedi Onegesios. “Fakat bu itibar her geçen gün daha da güç kazandı, çünkü yaz boyunca kazanılan zaferler sadece ve sadece sana aitti!”

“Ben de karşımda büyük ve güçlü bir kağan görüyorum” dedi Aybars sakın, fakat gereğinden fazla alçak bir sesle. “Belki de biz Hunların bugüne dek sahip olduğu en büyük kağan! Hakimiyet alanın Kehribar Denizi'nden Kafkaslara kadar uzanıyor, kardeşim Muncuk'un oğlu... Ve bu toprakların kontrolünün giderek daha zorlaşacağını da biliyorum! Fakat bildiğim başka bir şey daha var ki, bundan sonra emirlerine ve sözlerine kimse ne karşı çıkabilir, ne de şüphe duyabilir. Ben de diğerleri gibi sana itaat edeceğim... kağanım olarak, Hun ordularının komutanı olarak, müttefik kavimlerin baş yargıç olarak... ta ki ölene dek!”

Aybars sözlerini saygı dolu, hafif bir cıvıldağa ile bitirdi. Aynı anda da ateşin etrafındaki adamlar sevinç ve coşku dolu çığlıklar atarak ayağa fırladılar. Müttefik kavimlerin kralları ve prensleri, tüm komutanlar, Attila'nın danışmanları ve oğulları bıçaklarını ve kılıçlarını çekmiş, ellerindeki altın kadehleri birbirine tokuşturarak kağanlarının önderliğindeki büyük günlerin şerefine içiyorlardı.

Bu akşamın ertesi günü Konstantinopolis'den gelen heyetle uzun süredir yapılması beklenen görüşmeler başladı. Attila görüşmeleri özellikle geciktirmişti, çünkü onlarla anlaşma imzalamaya istekli olduğu yolunda bir izlenim uyandırmayı hiç mi hiç istemiyordu.

Uzun süredir Hunların acilen yeni bir pazar yerine ihtiyaç duyduklarının farkındaydı. Artık göçebe kavimler için de günlük hayatın bir parçası haline gelmiş olan mallar, ancak tarafsız ve her kesim için güvenli olarak kabul edilen bir noktada temin edilebilirdi. Hunların tahıla, şaraba, imparatorluk topraklarında üretilen çeşitli kullanım eşyalarına ihtiyaçları vardı. Yaşamsal bir önemi olmayan, fakat hayatı çeşitli açılardan kolaylaştıran egzotik lüks maddelerine olan talep de oldukça fazlaydı. Kendileri ise hayvanlarını, elde ettikleri hayvansal ürünleri ve kölelerini satışa arz ediyorlardı.

Hunların Büyük Kağanı, barış görüşmelerini eskiden de tanıdığı ve bu arada *Imperium Romanum*'un doğu kesiminin *magister militum praesentalis*'i olan Anatolios'la yapmayı kabul etmişti. Anatolios'un yanında geçen aylar boyunca Roma lejyonlarının ve yardımcı kuvvetlerinin yüz karası haline gelmiş olan Trakya kuvvetlerinin asık suratlı ve öfkeli komutanı Theodulos da vardı. Her iki taraf Got Vigila'yı resmi tercüman olarak kabul etmişti ve görüşmeler Attila'nın genç Romalı kâtiibi Orestes tarafından kaleme alınıyordu...

Anatolios'un görüşmeleri son derece başarılı sürdürmesine rağmen, Hun kağanının herhangi bir talebini geri çevirmesi mümkün olmamıştı. Biriken vergi tutarı olan üç bin kilo altın, bir kerede ödenecekti. Ertesi gün kağan yurdunda anlaşma metninin imzalanması esnasında da durumda bir değişiklik olmamıştı.

“O halde görüşmelerimizin sonucunu kısaca bir toparlamak istiyorum” dedi Orestes. “Bu andan

itibaren Doğu Roma her yıl bize bin elli kilo altın verecek! Herkesin bildiği gibi bu meblağ Margus Anlaşması'nda kararlaştırıldıktan biraz daha yüksek.”

“İzinle bunu o meblağın iki katı olduğunu söylemek istiyorum” dedi Theodulos öfkeli bir sesle. Fakat Anatolios derhal elini kaldırdı ve gülümsedi: “Korkmana gerek yok. Bu para senin cebinden çıkmayacak.”

“Elim kılıç tuttuğu müddetçe, imparatorluğun kaybedeceği her Solido benim için bir servet demektir!”

“Merak etme” diye ekledi Onegesios. “Nasıl olsa bu paranın büyük bir kısmı kısa zamanda hazinenize geri dönecek...”

“Eritip başka işlerde kullanmadığınız kısmı!”

“Ne yapalım... Hunlar üzerlerinde Roma imparatorlarının resimlerinin bulunduğu paralardan hiç hoşlanmıyorlar!” dedi Orestes cesaretle.

“Öte yandan şartlarımızı sana büyük güçlüklerle kabul ettirdiğimizi imparatorunuza bildireceğimizi de bilmelisin” dedi Onegesios alaycı bir tavırla. “Fakat şimdi işimize geri dönelim... Geçmiş yıllardan kalan vergi borçlarınızı derhal ödemeniz gerekiyor. Bu konuda elimizin kolumuzun bağlı olduğunu bilmelisin, çünkü Attila'nın kesin emri var. Hem de borcunuzu şimdi kararlaştırdığımız meblağdan ödemenizi istiyor!”

“Ama bu nasıl olur! Geçmiş yıllardan kalan borcumuzu talep etmeniz konusunda haklı olduğunuzu kabul etsek bile, eskisine göre çok fazla istiyorsunuz!”

“Trakya ordularının mağlup komutanı! Yoksa Hun kağanı Attila'ya, muzaffer bir komutanın nasıl taleplerde bulunabileceğini mi öğretmek istiyorsun?”

“Elbette ki hayır! Fakat bu...”

“Elbette kabul edeceğimiz makul bir talep” dedi Anatolios. “Doğu Roma hazine sandıklarında bulunan altınların dört bin kilosu şu andan itibaren size ait. Yeni fetihlerde bulunmak yerine anlaşma yoluna giderek çok daha kolay bir şekilde altın elde etmeyi bu kadar iyi başardığı için kağanınıza tebriklerimi iletin.”

“Bu benim için bir zevk olacak.”

Theodolus öfkeyle homurdanmaya devam ederken, görüşmelerin iki sözcüsü birbirlerine baktılar. Her ikisi de şehrin denizden yapılacak bir kuşatması hakkında tek kelime dahi etmemişti. Hun ordusunun bunu başarması imkânsızdı. Öte yandan her ikisi de bu anlaşmanın sonsuza dek kalıcı olmadığını biliyordu. Bir taraf nasıl daha fazla altın elde edebileceği, diğer taraf da Doğu Roma'nın elinden çıkanları nasıl geri alabileceği hususunda kafa yoruyordu.

“Bazen daha fazlasını kazanabilmek için bir miktar altını feda etmek gerekebilir” dedi Bizans'tan gelen adam. Hükümdarlarının temsilcileri sessizce birbirlerine baktılar. Fakat bakışlarında nefret değil, sadece diğerinin yeteneklerine duyulan saygı ve takdir vardı.

Görüşmelerin en tehlikeli kısmına ise altın ve vergi hususlarında yapılan anlaşmalardan sonra geçildi. Attila, Doğu Roma'nın Tuna'nın güneyinde bulunan “Pannonia'dan Novae'ye kadar beş günlük at yolculuğu uzunluğunda” bir toprak şeridini kendisine bırakmasını istiyordu.

“Orası zaten işinize yaramıyor” dedi Attila. “O sınır bölgesinin gerek içinde, gerek doğusunda ve batısında bulunan şehirlerin birçoğu daha şimdiden birer taş yığınına dönmüş durumda. Mesela Naissos – çoktan terk edilmiş. Ya da Serdica – daha şimdiden bir harabeye dönüşmüş.”

“Sizin şehirlerden hoşlanmadığınızı biliyorum” dedi Anatolios başarılı bir şekilde cevap vererek. “Fakat şehirlerin de bir Roma icadı olduğunu düşünüyorsanız, yanıyorsunuz. Pek çoğunun kaleler ve garnizonlar etrafında kurulduğu doğru, fakat onları insan eliyle yok etmek imkânsız. Günün birinde

insanların yolları tekrar oraya düştüğü zaman, sonbaharda sararıp ilkbaharda yeşeren otlar misali yeniden canlanacaklardır.”

“İnsanların yola devam edip yeni yerler keşfetmek yerine, yıkıntıların arasında oturmalarını tercih edeceklerini mi söylemek istiyorsun?”

“Aynen öyle” diye karşılık verdi Anatolios. “Yerlerini yurtlarını bırakıp kaçan insanlar, yavaş yavaş geriye dönmeye başlıyorlar. Çiftçiler sizin gibi hareketli insanlar değildir. Her yerde ve tüm zamanlarda olduğu gibi, burada da topraklarına sıkı sıkıya yapışmış durumdalar. Onları kovaladığınız zaman yanlarına taşıyabildikleri kadar eşya alıp ormana saklanıyorlar, fırtına diner dinmez de mümkün olduğu kadar çabuk topraklarına geri dönüyorlar. Siz yüz yıllar önce yurdunuzu terk etmek zorunda kaldığınız ve hâlâ yenisini bulamadığınız için, böyle bir duyguya yabancı olmalısınız. Fakat bu var olan gerçeği değiştirmez.”

“Sizden talep ettiğim o sınır bölgesinde bundan böyle ne bir köylü yaşayacak, ne de Romalı bir çoban köpeği!”

“Göreceğiz” dedi Anatolios. Attila’nın o bölgede yaşayan köylülere veya çobanlara bir garezi olmadığını biliyordu. Hatta oradaki şehirler, köyler, pazar yerleri, dağ sıraları veya nehir geçitleri bile onlar için önemli değildi. Hunlar, hayvanları için yeni bir otlağa ihtiyaç duymuyorlardı. Attila nadiren de olsa o bölgede avlanmaya gidiyordu, fakat hüküm sürdüğü bölgelerde çok daha zengin av sahaları vardı. Halen kimsenin oturmadığı o işe yaramaz sınır bölgesini istemesinin tek sebebi, Doğu Roma’nın başkenti Konstantinopolis’e, neredeyse burnunun dibinde denilebilecek kadar yaklaşıyordu. Ve tüm bu barış görüşmeleri boyunca bir kez olsun telaffuz edilmeyen bir kelime daha vardı: *Limes*.

Attila’nın savaş değil, fakat anlaşma yoluyla ortadan kaldırmak istediği hattın ismiydi bu. Tuna Limes’i aşılmaz değil, fakat oldukça can sıkıcıydı. Kışın nehir donduğu zaman tekneleri suya indirmek mümkün olmuyordu ve bunu başardıkları zaman da, sınır karakollarını teşkil eden kalelerdeki askerlerden geçiş izni alabilmeleri için oldukça fazla miktarda kan dökmeleri gerekiyordu. Attila, *Imperium Romanum* tarafından yüzyıllarla ifade edilebilecek bir zaman diliminde kurulmuş olan bu hattın, tüm zaaflarına rağmen Doğu Roma’nın daha güneyde kuracağı yeni bir hattan kıyas kabul etmeyecek şekilde güçlü olduğunu biliyordu.

Attila’nın istedikleri o kadar fazla olmuştu ki, görünüşe göre artık Aybars’ın uyarılarına bile kulak asmıyordu. Doğu Roma elçileri dinlenmek ve kendi aralarında tartışmak üzere çadırlarına çekildikleri zaman, sesinde belli belirsiz bir kıkırdamayla Orestes’in kulağına fısıldadı: “Elbette ki taleplerim kabul edilemez nitelikte!”

“Ben de kaygan bir zeminde hareket ettiğini sanıyordum...”

“Ben Uldız mıyım?” diye karşılık verdi Attila ve neşeyle güldü. “Hayır, tek bilmek istediğim, Konstantinopolis imparatorunun boynuna dolanan bu ilmekten kendisini nasıl kurtaracağı... belki bu konuda sana da ihtiyacım olacak...”

Orestes soru dolu bakışlarını ona çevirdi, fakat Attila hayır anlamında elini salladı.

“Sonra” dedi sadece.

Doğu Roma generallerinin Hun ordugâhından ayrılmalarının üzerinden daha bir hafta bile geçmemişti ki, Attila sabırsızlanmaya başladı. Kaçakların geri gönderilmesini talep etmek üzere Konstantinopolis’e derhal yeni bir elçi heyeti göndermeye karar verdi. Bu heyet sekiz hafta sonra geri döndü. Bizanslılar onları son derece iyi karşılamış, birbirinden değerli hediyelere boğmuş, sonra da topraklarında herhangi bir kaçak bulunmadığı hususunda onlara garanti vermişlerdi.

Attila onların sözlerinin tek kelimesine bile inanmadığı için, Doğu Romalılarına derhal ikinci bir elçi heyeti göndermeye karar verdi. Bu heyet de ilki kadar çabuk ve değerli hediyelere boğulmuş olarak geri döndü. Doğu Romalıların bu eli açıklığı Attila’nın son derece hoşuna gitmişti, çünkü

onların barış anlaşmasını bozmakla suçlanmaktan korktukları için böyle davrandıklarını çok iyi biliyordu.

Hunlar artık durup dinlenmeden Doğu Roma başkentine yeni heyetler gönderebilmenin çare ve bahanelerini aramaya başlamışlardı. Hatta bu durum Attila'nın *Logades*'leri arasında yeni ve heyecanlı bir oyun doğmasına neden olmuştu. İlk iki heyeti kısa zamanda üçüncü, dördüncü ve beşinci heyetler izledi. Romalılar Hunların tüm isteklerine bir hükümdarın sadık tebaası gibi boyun eğdiler ve söz dinlediler.

Attila'nın casusları ile uzun yolları aşır gelen tacirler, bu arada İranlı Parthların yeni bir Doğu Roma seferine çıkmak üzere silahlandıklarını, Vandalların ise Sadece Sicilya kıyılarına değil, *Mare Internum* kıyılarındaki bazı Doğu Roma limanlarına da dehşet saldıklarını haber veriyorlardı. Ostrogotlar ise Attila'ya Anatolia'nın güneyinde yaşayan İsaoria kavminin yeniden yağmalama faaliyetlerine başladığını, Sarazanların ise imparatorluğun doğu bölümündeki eski Yunan limanlarına giderek daha sık aralıklarla akınlar düzenlediklerini bildirmişlerdi. Bunların dışında güneydeki Etiyopya kavimleri de savaş hazırlıkları içindeydiler.

Tüm bu gelişmeler Attila için oldukça memnuniyet vericiydi; çünkü Doğu Roma imparatoru hâlâ gözden düşmüş olan komutanının yerine bir yenisini koyamamıştı ve hadımlar da bu zaman zarfında para karşılığında Hunlardan barış satın almaya çalışıyorlardı. Attila da "hediyeler karşılığında barış" olarak adlandırılabilir bu oyuna memnuniyetle iştirak ediyordu, ta ki eski bir talebi yeniden kendisi için önem kazanana dek.

"Pekâlâ, şimdi sıra sende" dedi Attila havalar serinlemeye başladığı zaman Orestes'e. "Skir kralı Edekon'la birlikte, resmen onun yardımcısı olarak Konstantinopolis'e gideceksin..."

"Skir kralı mı? Olacak şey mi bu?" diye itiraz etti Orestes. Attila bu iki adamın birbirlerinden hiç hoşlanmadıklarını ve birbirlerinden mümkün olduğu kadar uzak durmaya çalıştıklarını gayet iyi biliyordu. İkisini ortak bir heyette görevlendirmek istemesinin sebebi de buydu zaten.

"Ama o her şeye rağmen Hun kağanının özel muhafız kıtasının komutanı" dedi Attila bıyık altından gülümseyerek. "Fakat Edekon Doğu Roma için senden, hatta benden de çok daha önemli! Skirlerin bir Doğu Cermen kavmi olduklarını unutma! Ve Romalılar onun gerçekte bir Hun olduğunu bilmiyorlar..."

Orestes'in Konstantinopolis ve Edekon'a karşı nasıl bir tutum içinde olması gerektiği hususunda uzun uzun görüştüler.

"Kendi gözlerinin benim gözlerim olduğunu ve kendi kulaklarının benim kulaklarım olduğunu farz ederek, benim için mümkün olduğu kadar fazla şey duymalı ve görmelisin!" dedi Attila son olarak. "Fakat Edekon'a da güvendiğimi asla unutma! Resmi göreviniz, barışın bu şekliyle sürmesini arzu ettikleri takdirde, Doğu Roma'nın tüm kaçakları ve tutsakları bize derhal ve koşulsuz olarak teslim etmelerini sağlamak. Geri döndükten sonra bana ayrıntılı birer rapor vermeniz, benim için daha önemli! Gördüğünüz ve duyduğunuz her şeyi bilmek istiyorum, anlaşıldı mı?"

Orestes, Hunların Büyük Kağanı Attila'nın gözlerine uzun uzun baktı. Yanından ayrıldığı zaman, Attila ona güvenebileceğini biliyordu.

Edekon, Orestes'in eşliğinde olmak üzere, yeni bir heyetle birlikte Konstantinopolis'e doğru yola koyuldu. Doğu Roma başkentine ulaşmalarından hemen sonra, Skir kralı imparatora bir randevu talep etti. Aslında kendilerini bir haftalık bir bekleme süresine göre ayarlamışlardı, fakat hemen aynı günün öğleden sonrası onlara imparatorun kendilerini ertesi gün kabul edeceği bildirildi.

Edekon, huzura kabul edildikten sonra, Attila'nın kaçakların hâlâ iade edilmemiş olmalarından yakındığı mektubunu imparatora teslim etti. Hun kağanı, kaçakların derhal teslim edilmemeleri

durumunda, yeni bir savaş tehdidinde bulunuyordu. Aynı şey Doğu Romalıların Hunlar tarafından fethedilen toprakları ekip biçmeleri durumunda da geçerliydi. Söz konusu olan yer, “beş günlük at yolculuğu uzunluğundaki toprak şeridiydi. Attila bunun ötesinde büyük İlyria pazarının artık Tuna kıyısında değil, Naissos’ta kurulmasını da talep ediyordu.

Attila tarafından ele geçirildikten sonra yerle bir edilen bu şehir, Tuna’nın güneyinde bulunuyordu. En son anlaşmada da Hun ve Doğu Roma hakimiyet alanları arasındaki yeni sınır şehri olarak belirlenmişti. Havada kalan bazı konuları açıklığa kavuşturmak için de Attila kendisine saygın kişilerden oluşan bir heyet gönderilmesini istiyordu. Kendisi de iyi durumdaki bir Roma yolunun üzerinde bulunan Serdica şehrine kadar ilerleyerek bu heyeti bekleyecekti.

Attila’nın mektubunun imparator tarafından okunmasından sonra, Edekon müsaade isteyerek yaptığı sözlü eklemeleri kelimesi kelimesine tercüme eden Vigilas’la birlikte huzurdan ayrıldı.

Doğu Roma imparatorunun kabulünden sonra yüksek mevkii sahibi memurlardan biri olan Chrysaphios, onları sarayın başka bir kısmında kabul etmekten onur duyacağını bildirdi. Edekon ve Vigilas bu daveti iyi bir işaret olarak yorumlamışlardı, çünkü bu hadımın sarayın en güçlü kişisi olarak kabul edildiğini biliyorlardı. İki adam, şaşkınlık içinde etraflarına bakarak, sarayın uzun koridorlarında ilerlemeye başladılar. Daha önce böyle bir ihtişama asla tanık olmamışlardı. Kısa bir süre önce yaşanan depremin izlerini hiçbir yerde görmek mümkün değildi. Hâlâ tam anlamıyla onarılamamış bazı yerler ise tavandan aşağı sarkan ağır ipek perdeler ve duvar halılarıyla başarılı bir şekilde kapatılmıştı.

Hadımbaşı onları etrafı duvarlarla çevrili ve bir dizi ince sütunla süslenmiş bahçesinin serin ve gölgelik bir kısmında kabul etti. Misafirleri için şarap ve küçük tatlı pastalar hazırlatmıştı. Yarı çıplak genç kızlar kadehlere şarap dolduruyor ve altın kaplarda meyve sunuyor, görkemli bahçenin diğer bir köşesinde bulunan müzisyenlerin çalgılarından yumuşak nağmeler dökülüyordu.

Aradan bir süre geçtikten sonra Vigilas, Hadımbaşı Chrysaphios’a, Edekon’un sarayın görkem ve ihtişamı karşısında duyduğu hayranlığı belirtmek için kullandığı sözleri tercüme etmeye başladı.

“Siz Hunların taştan yapılmış binalara pek değer vermediğinizi sanırdım” dedi hadım dudaklarında ince bir gülümsemeyle. Bu gülümseme ile gizlemek istediği heyecan ve gerginlik Edekon’un gözünden kaçmamıştı. Fakat Skir kralı bunu şehirlilerin ne anlama geldiği belli olmayan jestlerinden biri olarak yorumlayıp, üzerinde durmamıştı.

“Anladığım kadarıyla burada gördüklerin hoşuna gidiyor” dedi Chrysaphios dikkatle. Edekon kaşlarını kaldırdı ve hızlı hareketlerle başını salladı.

“Evet, hem de nasıl! Buradakine benzer bir ihtişamı daha önce hiçbir yerde görmedim!”

“Sen de buna benzer bir saraya sahip olmayı ister miydin?” diye sordu Doğu Roma hiyerarşisinde yeri imparatorundan sonra gelen adam. Bu soruyu eski bir dostu yapılan bir şaka edasıyla sormuştu.

“Bu ne biçim soru!” diye karşılık verdi Edekon gülerek. “Gereken parayı bana hediye edecek olursan, elbette ki ben de seve seve aynı görkemde bir saray inşa ettiririm.”

“Bir saray... lüks ve zevk içinde bir yaşam için bir servet...” dedi hadım. “İstersen bunların ikisine de sahip olabilirsin!”

Hadımbaşı yumuşak bir hareketle masaya doğru eğilerek tatlı pastalardan birine uzandı. Dudaklarında hâlâ o ince gülümseme vardı.

Tam o esnada aynı şeyi yapmaya yeltenmiş olan Edekon ise bir an için olduğu yerde donup kaldı. Sonra başını salladı ve gürültülü bir kahkaha attı.

“Bunlara asla sahip olamayacağımı sen de en az benim kadar iyi biliyorsun!”

“Yanılıyorsun, Edekon!” dedi Chrysaphios. “Tek yapman gereken Hunları terk edip bizim

yanımıza gelmek...”

“Bunlar hiç hoş olmayan şakalar” dedi Edekon elini sallayarak. “Benim mevkiimde bulunan hiçbir Hun’un, kağanın izni olmadan aranızda yaşayamayacağını sen de biliyorsun. Ne de olsa ben herhangi biri değil, dünyanın en güçlü adamının danışmanlarından ve en yakın adamlarından biriyim.”

“Elbette, elbette, bunu gayet iyi biliyorum” dedi Chrysaphios ve bir kez daha gülümsedi. “Hatta senin Attila Kağan’ın yanına sorgusuz sualsiz girebildiğini bile düşünüyorum.”

“Öyle” dedi Edekon. “Hatta ben kağanın ve ailesinin günlük yaşamına dahil olan pek az sayıdaki seçkin soyludan biriyim. Fakat lütfen bana söyler misin, tüm bunları neden bilmek istiyorsun?”

“Çünkü sana kesinlikle aramızda kalması gereken bir şey söylemek istiyorum” dedi Doğu Roma imparatorunun baş yardımcısı. “Sana hepimiz için, özellikle de senin için büyük öneme sahip olan bir teklifte bulunmak istiyorum.”

“Öyle mi? Neymiş bu teklif?”

“Yavaş, yavaş, yavaş” dedi Chrysaphios yüzünde yapmacık bir dehşet ifadesiyle. “Bu kadar çabuk olmaz! Sen Hun kağanının elçisisin... Birlikte bir kadeh şarap içmemiz henüz hiçbir şey için yeterli değil. Önce birbirimizi tanımamız ve birbirimize güvenmemiz gerekiyor. Yoksa sen...” Chrysaphios’un dudaklarında yine o ince gülümseme belirdi, “... yoksa sen böyle bir olaya hazır mısın?”

“Gerçekten de söylediğin kadar önemliyse...”

“Seninle konuşacaklarım hem senin, hem de benim halkımın kaderini olumlu bir şekilde değiştirebilir!”

“O halde ne söyleyeceğini hemen duymak istiyorum!”

“Son sözümü söyleyene dek susacağına yemin eder misin?”

“Yemin ederim.”

“Teklifimi kabul etmesen bile konuştuklarımızı kimseye anlatmayacağına yemin eder misin?”

“Buna da yemin ederim.”

“Pekâlâ, akıllı dostum. Umarım senin diğer elçilerden farklı bir adam olduğun yolundaki öngörüm yanlış çıkmaz.”

Edekon keyifle gülümsedi. Hadımbaşının türlü vaatlerle kendisine yaklaşmak istediğini elbette ki anlamıştı. Fakat bu vaatlerin devamını duymaya da can atıyordu.

“Bu konuyu sakın bir yerde konuşmalıyız” dedi Chrysaphios. “Mahzenimdeki en iyi şarabın eşliğinde bir şeyler atıştırmaya ne dersin?”

“Kulağa pek hoş geliyor” diye karşılık verdi Edekon.

“O halde bu akşam yalnız olarak bana gel. Orestes’i ve heyetin diğer üyelerini sakın beraberinde getirme!”

“Bu hiç de kolay olmayacak. Onlardan ayrı, yalnız bir akşam geçirmek istediğimi nasıl açıklayacağım?”

“Benim sana bizden nasıl daha fazla altın kopartabileceğinize dair birkaç gizli öğüt vereceğimi, sonuç olarak benim kurnaz bir hadımdan başka bir şey olmadığını söyle! Bu gerçek onları hem ikna eder, hem de memnun olmalarını sağlar.”

Adamlar birbirlerine bakarak gülüştüler.

“Sana yapacağım teklif tehlikeli olmak bir yana dursun, senin ve benim açımdan son derece kazançlı ve yararlı olacak! Bu hususta seni temin ederim.”

Adamlar aynı anda ayağa kalktılar. Sonra da görülmedik bir şey oldu: Edekon ve Chrysaphios, Romalılar gibi kollarının alt kısımlarını yakalayarak selamlaşmak yerine, güreşçiler gibi birbirlerini sıkıca omuzlarından kavrayarak uzun uzun birbirlerine baktılar...

Hemen aynı günün akşamı Edekon bir yandan daha önce tatmadığı lezzetli yemekleri iştahla atıştırıyor, bir yandan bal kadar tatlı şarabı vücudunun her zerresinde hissediyor, bir yandan da sağına ve soluna uzanmış olan kızların kendisini yumuşak hareketlerle okşamalarına izin veriyordu. Hun kağanının elçisi kendisini daha önce hiç bu kadar iyi hissetmemiştir, bu nedenle de hadımbaşını hiç araya girmeden dikkatle dinliyordu. Vigilas, Chrysaphios'un söylediklerini kelimesi kelimesine tercüme etmekteydi.

“Bu kızlar ne senin, ne de benim dilimi anlıyorlar” dedi Chrysaphios sonunda. “Bunlar Parth ülkesinden gelen köleler. Fakat başka bir arzun varsa çekinmeden bana söyleyebilirsin...”

Edekon gülümsemekle yetindi.

“Her şey mükemmel ve başka bir arzum yok.”

“O halde sana bu zevkleri her gün nasıl tadabileceğini anlatayım.”

“Sırrını öğrenmek için yanıp tutuşuyorum!”

“Sırrım çok basit ve sanırım sen de bunun ne olduğunu çok iyi biliyorsun.”

“Hunların Büyük Kağanı'na ihanet etmemi ve onu öldürmemi istiyorsun.”

“Pek kibar bir ifade şekli değil, ama yine de doğru.”

“Sonra da burada beni Hristiyanların cennetinde olduğu gibi bir yaşam bekliyor.”

“Doğru. Bunun gerçekleşeceğine dair sana garanti veririm. Ayrıca halklarımız arasında ebediyen barış hüküm sürecek. Her iki tarafın çıkarına olan anlaşmalara sonsuza dek bağlı kalacağız...”

Edekon yavaşça öne eğildi, yeni doldurulmuş şarap kadehlerinden birini aldı ve yavaşça dudaklarına götürdü. Tam bu anda hadımın dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme görünüp kayboluverdi. Hun elçisi ayağa fırlayıp üzerine atlamamış ve kendisini boğazlamaya yeltenmemiştir.

“Bana yardım edecek birilerini satın alabilmem için altına ihtiyacım olacak” dedi Edekon sonunda. “Biliyorum, senin gibi bir adam için fazla değil, ama en azından yirmi beş kilo altın...”

“Ben de bu kadarını tahmin etmiştim. İstedığın miktarda altın sana aittir. Derhal yanında götürebilirsin.”

“Gecenin tüm tanrıları ve cinleri adına! Sen ne söylediğinin farkında mısın, Chrysaphios! Elbette ki yanıma bir tek Solido bile almadan geri döneceğim! Bu kadar altını saklamam söz konusu bile olamaz. Öte yandan Attila elçilerine hediye olarak verilen para, altın ve eşyanın miktarını bilmek ister ve onu aldatmak mümkün değildir!”

“Senin önerin nedir?”

“Tercümanın Vigilas bizimle birlikte gelsin. Altını bana en emin nasıl gönderebileceğini anlayınca, onun vasıtasıyla bunu sana bildireceğim.”

Hadım bir süre düşündü. Sonra Vigilas da olumlu görüş bildirince adamlar ayağa kalkarak vedalaştılar. Hadımbaşı Chrysaphios hemen o gece Doğu Roma imparatorunun huzuruna çıktı ve Hunların Büyük Kağanı'na yapılacak olan suikastın neredeyse elle tutulacak kadar yakın olduğunu bildirdi. İmparatorluğun en önemli iki adamı, bu konuyu mümkün olduğu kadar az sayıda kişinin bilmesini kararlaştırdılar. Hadımın başarısından tercüman Vigilas'ın dışında sadece tüm danışmanların başı olan *magister officiorum*'un haberi olacaktı. O da aynı gece komponun içine çekildi.

Üç komplocu, bir müddet tartıştıktan sonra, Attila'nın mektubunda talep edilen soylu elçinin tercümanı gözaltında tutmasına karar verdiler. Bu kişi soylu bir aileden gelen, imparatorun yakını olan ve böylece Attila'nın talep ettiği niteliklere sahip olan Maximinos olacaktı.

“Buna rağmen Maximinos'un bu gece burada konuşulandan haberi olmamalı” dedi imparator. “Onu bu olaya dahil etmem mümkün değil, çünkü Maximinos efendimiz olan tanrıdan çok fazla

korkuyor. İsteğimizi reddedecektir.”

Kazandıkları büyük başarıdan gözleri kamaşan pek çok komutan ve adamı, ilkbahar gelir gelmez bu defa kuzeye ve batıya akın etmek istiyordu. Attila karar vermekte acele etmedi. Karanlık ve soğuk aylar boyunca, danışmanları tarafından iletilen veya doğrudan kendisine söylenilen tüm öneri ve istekleri dikkatle dinledi.

“Havaların ısınıp toprağın kurumasıyla birlikte pek çoğu geçen seneki başarılarını Alplerin kuzeyindeki bölgelerde tekrarlamak istiyor” dedi müttefikleriyle yaptığı görüşmelerden geri dönen İlek.

“Pek çoğu neden söz ettiğini bile bilmiyor” dedi Attila asık suratla. “Noricum ve Raetia belki yüz, hatta yüz elli kış önce bizim için ilgi çekici olabilirdi. Fakat oraları artık viran şehirlerle dolu vahşi topraklar.” Attila kısa bir ara verdi. Çok uzaklara, geçmiş günlere bakarmış gibi bir hali vardı. “Rehine olarak Roma’da bulunduğum esnada” diye devam etti sonra, “oraya yerleşmeye giden insanlar büyük kabileler halinde geri dönüyorlardı. Tüm askeri birlikler de düzenli olarak geri çekiliyordu.”

“Söylediklerin doğru” dedi Attila’nın oğlu, “fakat müttefiklerimiz bir zamanlar Romalıların bulunduğu bir yerde, Dalmaçya’nın kuş uçmaz kervan geçmez dağlarından daha fazla ganimet bulunacağı konusunda ısrar ediyorlar. Trakya’daki şehirleri ve manastırları yağmalamanın tadına vardılar tabii...”

“Ben de bunu demek istiyorum!” dedi Attila ve kuru bir sesle güldü. “Aynı altını dört nala at sürerken elde etmek varken, hangi Hun sarp dağ geçitlerine tırmanmak ister ki?”

“Fakat burada başka bir mesele var” dedi İlek. Attila başını kaldırıp ona baktı. Oğlunun anlatmakta zorlandığı bu meselenin, bir süre önce kulağına gelenlerle aynı olduğunu derhal anlamıştı.

“Aetius’u mu kast ediyorsun?”

“Evet, fakat sen bunu nereden biliyorsun?”

“İyi bir hükümdarın her yerde birçok gözü ve kulağı olmalıdır” diye cevap verdi Hunların Büyük Kağanı alaycı bir gülümsemeyle. Keskin gözleri ışıltılar saçıyordu. “Bunu ihmal ettiği anda danışmanlarının sözleri ve icraatları bünyeye yavaş yavaş nüfuz eden bir zehre dönüşür ki, buna en güçlü imparatorlar ve kağanlar bile karşı koyamaz!”

Bir Büyük Kağan’ın her konuda tek başına karar ve hüküm vermesi gerektiğini düşünmesine rağmen, İlek başını salladı. Daha önce bu konuda sık sık tartışmışlardı.

“Yoksa sen de mi Aetius’la olan dostluğum yüzünden Batı Roma eyaletlerini koruyup kolladığımı düşünüyorsun?”

“Eli yay ve kılıç tutan herkes böyle düşünüyor.”

“Belki de onlar haklıdır” dedi Attila. “Aetius ancak günün birinde somut bir yardım umabileceği biriyle dostluk kurar. Neyse... Aslında tek önemli olan, Batı Roma’nın da Doğu Roma gibi bize vergi

ödeyip hediye göndermesidir. Bunu herkesin bilmesine gerek yok ama yine de sana söyleyeyim, sadece bu hediyeler bile bizim için Alplerin kuzeyine yapacağımız bir seferden daha kazançlıdır. İnan bana, İlek! Böyle bir sefer belki bir tek akıncı birliği için kazançlı olabilir, fakat harekete geçirdiğimiz kavimler ve ordular hazırlıksız olarak *Imperium Romanum*'un kuzeyine saldırdıkları takdirde, sonları açlık ve sefil bir ölüm olacaktır. Bizim için gerçekten faydalı olacak bir seferin, Galya içlerine kadar uzanması gerekir!”

Dondurucu soğukluktaki bir kış günü, Attila'nın sözünü ettiği o büyük, bereketli ve yaklaşık yarım bin yıldır Romalılar tarafından sömürülen ülkeden gelen bir kaçak, yanında üç düzine kadar erkek, kadın ve çocukla birlikte Hun kağanının obasına ulaştı. Göçebeler yılın o mevsiminde misafir kabul etmekten çok hoşlanırlardı. Sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşır, karşılığında da onlardan uzun öğleden sonraları ve akşamları kısaltacak hikâyeler anlatmalarını isterlerdi.

Eudo, ya da her tarafta fellik fellik arayan Romalılar tarafından tanınan ismiyle Eudoxius, kendisini beşinci kuşaktan bir şifacı ve yüzyıllardan beri süregelen Roma egemenliğine karşı çıkan asilerin elebaşı olarak tanıtmıştı. Kuzeybatı Galya'da köylülerin yeni bir isyan başlattıklarından söz ediyordu. Galya Bagaudların yaklaşık yüz elli yıllık kanlı bir isyan tarihine sahip olduklarını, yavaş yavaş Attila'nın etrafındakiler de öğrenmeye başlıyordu.

“O halde Aetius mutlaka sizi kendisine teslim etmemizi isteyecektir” dedi Attila bir akşam.

“Bunu yapmamanız için size verecek altınımız yok” dedi Eudo. Attila ise boş ver dercesine elini salladı.

“Siz bizden sığınma hakkı alan ne ilk, ne de son insanlarsınız.”

Hunlar o güne dek pek çok kimseye sığınma hakkı vermişlerdi. Bunların bir kısmı çok değerliydi, bir kısmına ise Romalılar bir Solido bile vermezlerdi. Fakat onlar daha değerlilerin de Hunlara sığınmasını teşvik ediyorlardı.

“Eudo'nun rakipleri ondan kötü bir adam olarak söz ediyorlar” dedi Orestes günün birinde. “Fakat başkaları da onun okumuş ve pek çok bilim dalı hakkında bilgi sahibi olan biri olduğunu söylüyorlar.”

Attila ilgiyle ona baktı.

“Bagaudlar hakkında başka ne biliyorsun?” diye sordu kâtibine.

“Bu oldukça uzun ve Batı Roma için pek iç açıcı olmayan bir hikâyedir.”

“Yine de bu Loire Galyalılarının Roma'ya ve kendilerini boyunduruk altında tutan Aetius'a karşı tavırlarının ne olduklarını öğrenmek istiyorum...”

“Roma ve Aetius'a olan tavırlarının mı?” diye tekrarladı Orestes. Kâtibin dudaklarında bir gülümseme belirdi ve şöyle dedi: “Bu kulağa oldukça çelişkili geliyor. Bagaudlar Roma yönetimine değil, sadece beceriksiz, cahil ve zalim memurlara karşı çıkıyorlar. Bu memurların kullandıkları özellikle bir yöntemden şikâyetleri var...”

“Neymiş bu?”

“Yargıçlardan biri, bir Galyalının Roma özgürlük haklarını kullanmasını yasaklıyor. Bu aslında pek öyle kötü bir şey değil, çünkü bu haklara sahip olanlara da fazladan altın veya şarap verilmiyor. Burada esas kötü olan, suçlanan kişinin böyle bir hükümden sonra kulağa Romalılarınkine benzer gelen bir isim taşımasının yasaklanması. Böyle bir isim taşımayan birisinin, Roma şerefine sahip olması da imkânsızdır...”

“Dur, bu kadar çabuk değil” diye sözünü kesti onun Attila. “Hangisi daha önemli? Özgürlük hakkı mı? İsim mi? Yoksa şeref mi?”

“Hiçbiri” dedi Orestes kısa bir düşünme ânından sonra. “Şöyle açıklamaya çalışayım: Bizde süt

sağılmak için kullanılan tabureleri gözünün önüne getir. Üç ayaklı olanlardan söz ediyorum...”

“Tamam. Sonra?”

“Böyle bir tabure üzerinde otururken, bu ayaklardan birinin kesildiğini farz et. Hangisi olursa olsun, çamurun içine düşmen kaçınılmazdır.”

“Evet, anlıyorum” dedi Attila. “Oldukça başarılı bir tasvir. Anlatmaya devam et!”

“Prensip olarak mahkûm edilip edilmemen o kadar önemli değil. Roma ismini taşımaya devam edebilsen bile, sonradan aranan suçlu ilan edilmen işten bile değil!”

“Demek koca koca kütüphaneleri dolduracak sayıda yasa ve hukuk parşömenlerini bu yüzden yazıyorlar!”

“Doğru, sen Roma’yı görmüştün” dedi Orestes ve başını salladı. “Roma, Bagaudlara kendi talihsizliklerini sırtlarına bir günah olarak yüklüyor. İlk olarak keyfi vergilerle onları perişan ediyor ya da uyduruk bir gerekçeyle aranan suçlu durumuna düşürüyor. Buradaki hukuk kurallarına göre itham edilen kişinin suçsuzluğunu ispat etmesi gerektiği için neredeyse tümü mahkûm ediliyor, şerefleri ve isimleri elinden alınıyor, kısacası mahvediliyor. Bu insanların yeraltına geçmekten başka çareleri kalmayınca da, Romalılar bu yeni durumu daha önce olup bitenleri haklı çıkaran bir gerekçe olarak kullanıyorlar.”

“Bir Roma eyaletinde böyle şeyler mi oluyor?” diye sordu Hunların Büyük Kağanı şaşkınlıkla.

“Hepsi bu kadar değil! Pek çok kişi sadece çıplak yaşamlarını kurtarabilmek için Bagaudlara sığınmak zorunda kalıyor. Bu zavallılar Romalılar ve yordakçıları tarafından soyup soğana çevriliyor, dul karıları inleyip ağlıyor, yetimleri eziliyor. Bunların arasında oldukça fazla miktarda soylu da var.”

“Aetius, Aetius, giderek daha büyük hatalar yapıyorsunuz!” diye inledi Attila.

“Evet, gerçekten de öyle” dedi Orestes. “Eyaletlerdeki Roma temsilcileri Bagaudlara hain gözüyle bakıyor. İmparatorluk yüz yıldan fazla bir süredir Galya’da herhangi bir baskı ortamı olmadığını, herkesin dilediğini yapmakta özgür olduğunu iddia ediyor...”

“Bu gerçek mi?”

“Kesinlikle hayır” dedi Orestes. “Bazı yüksek tabaka üyeleri daima Bagaudlarla ilişki halindeydiler. Eudo ise ancak hükmedenlerle hükmedilenlerin yasalar karşısında eşit oldukları müddetçe hukukun geçerli olacağını söyleyip duruyor.”

“Akıllı bir adam! Ona dikkat et; ileride işimize yarayabilir...”

“Bagaudlarla bizzat ben ilgileneceğim.”

Aynı anda yurdun kapısındaki örtülerin arasında Aybars’ın başı beliriverdi.

“Rahatsız ediyor muyum?” diye sordu dudaklarında arsız bir gülümsemeyle. Attila hayır anlamında başını salladı ve yurdun içinde bir ileri bir geri yürümeye başladı. Orestes müsaade isteyip oradan ayrılmıştı. Bir an sonra sanki beklendiğini anlamış gibi içeri Onegesios girdi.

“Anlaşılan her şey yavaş yavaş değişiyor” dedi Attila ona bakarak. “Artık hiçbir şey Romalılara rehine olarak gittiğim zamanlarda olduğu gibi değil. Aradan geçen zaman zarfında Romalılar barbarlaşmışlar... Eskiden onlar için biz Hunlar bir haydut çetesinden, hayvanlardan, insanî hiçbir davranış gösteremeyen dilsiz canavarlardan ibarettik. Oysa artık en güçlü orduya biz sahibiz. Romalılar bize hediyeler gönderiyorlar. Bize yağ çekiyorlar. Kaçaklarını geri vermemiz için bize yalvarıyorlar...”

“Duruma bu açıdan bakacak olursak, Nestorius gibi rahipler hiç de haksız sayılmazlar. Hükümdarlığın altında Hunların sıkılı bir yumruk misali bir araya gelmelerine Hristiyanların gerçek dinden sapmalarını gerekçe gösterdiklerini biliyorsun, değil mi?”

“Fakat bizim eskisinden daha kudretli olmamızın tek sebebi, Romalıların giderek zayıflaması

değil” dedi Attila.

“Çok doğru! Doğu ordusunun asker sayısı on ya da on beş yıl öncesinden az değil. Hatta Limes hattındaki garnizonlar eskisine oranla çok daha güçlü. Sen daima Roma birliklerinin hiç de yeteneksiz olmayan generaller tarafından idare edildiklerini söylemez misin?”

“Şu anda söylediklerinin tümü doğru” diye cevap verdi Büyük Kağan. “Geçen altı yıl boyunca sadece vergi olarak toplam on bin üç yüz elli kilo altın elde ettik..”

“Buyur bakalım! Bu bir başarı değil mi?”

“Bu bir hiç, Onegesios! Koca bir hiç! Yaklaşık yirmi yıl önce iki gülünç akıncı birliğiyle üç gün zarfında Roma’dan bu miktarın tam onda birini almıştım. Başında düzinelerce kral, prens ve han bulunan koca bir ordum falan yoktu. Dürüst olalım! Bugüne kadar talihsiz kardeşim zamanında saptanılan vergi miktarlarından bir kilo fazlasını alabilmiş değiliz!”

“Fakat hakimiyet alanın eskisine göre çok, ama çok...”

“Dilini tut, Yunan!” dedi Attila sert, fakat düşünceli bir sesle. “Ne beni, ne de kendini kandırmana gerek yok! Bleda’dan bu yana hakimiyet alanımızı bir mil olsun genişletmiş değiliz! Benim hükümdarlığım altında hiçbir şey büyümüş veya zenginleşmiş değil...”

“Fakat eskisine göre daha kudretli!” dedi Onegesios. “Sen tüm Hun kağanlarının en büyüğü ve en şöhretlisisin...”

“Evet” dedi Attila ve kuru bir sesle güldü. “Bu nedenle bir Hun tarafından yapılan her şey bana mal edilecek! Fakat sen yanıma ilk geldiğin günden bu yana, bana çok iyi hizmet ettin.”

“Evet, oldukça iyi yol aldığım söylenebilir.”

“Bence de” dedi Attila bıyık altından sırıtarak. “Yoksa yeni yaptırdığın hamamda kimin yıkandığını bilmediğimi mi sanıyorsun?”

“Nasıl... Ne... Ne demek istiyorsun? Yani demek istiyorum ki...”

Attila eline bir şarap kadehi alarak yukarı kaldırdı.

“Madem kızım Freyja en sevdiğin kadınlardan biri, o halde onunla evlenmelisin...”

“İyi fikir!” diye kıkırdadı şaman sunak köşesinden. “O takdirde bana da nihayet istediğim kadar dans etme fırsatı doğar!”

Havanın yumuşamaya başladığı ilkbahar aylarında, Hun kağanının obasında, her zamanki gibi dünyanın akla hayale gelebilecek her ülkesinden irili ufaklı gruplar halinde gelen gezginler, elçiler ve heyetler bir araya geliyordu.

Bu grupların bir kısmı, eski Roma eyaleti Brittania’nın Angllar, Saksonlar ve Jutlar tarafından bilinçli olarak işgal edildiğini bildiriyordu. Söylenene göre bu vahşi insanlar karaya çıktıktan sonra önlerine dikilen her engeli acımasızca çiğneyip geçiyorlarmış. Attila, *Imperium Romanum*’un bin yıllık kan ve kılıç politikasının sonuçlarını dinlerken, diğer pek çok insan gibi sessizce başını sallamakla yetiniyordu.

Hunlar için bu tür bir araya gelişler çok eski zamanlardan beri konukseverlik yasasına bağlıydı. Etrafı duvarlarla çevrili olmayan bir kimse, kilitli kapıları da tanımaz. Bağımlı kavimler arasında baş gösteren tehlikeli huzursuzluğun gerçek sebebi belki de buydu. Bazı Ostrogot kabileleri, ateşin başında kendileriyle aynı kandan gelen insanların peşinden Brittania’ya gitmenin doğru olup olmayacağını tartışmaya başlamışlardı. Aklı başında yaşlılar, coşkulu gençleri yatıştırmakta oldukça zorlanıyorlardı.

“Onlarla sizin aranızda yüzlerce yıllık bir mesafe var!” diye yeminler ediyordu Laudarich Gepidlerine. “Jutlar, Angllar ve Saksonlar ile sizin aranızda en küçük bir bağ bile kalmamış durumda. Emin olun, Burgundlar ve Herminonlar bile size onlardan daha yakın. Hatta Langobardlar,

Markomannlar, Quadlar veya Suebler... Çok zorda kalırsanız onları kardeşiniz olarak niteleyebilirsiniz, fakat Britanya fatihlerini değil!”

Kanlı kılıçların ve ağır topuzların bu uzak gürültüsü, Attila için tümüyle anlamsızdı. Frieslerin, Frankların veya bir düzine başka Cermen kavminin kuzeyde veya batıda birbirlerini boğazlamaları onu hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Doğu Roma ile aralarındaki ilişki ise arzu ettiğiinden daha gergindi. Bu nedenle Konstantinopolis imparatoruna görüşmeler için hazır olduğunu bildirdi. Gelecek elçinin kesin olarak evet veya hayır demeye yetkili, soylu bir aileye mensup, yüksek mevkiiden bir adam olması kaydıyla, arzu edilen her konu üzerinde görüşülebilirdi.

Ansızın hiç beklenmedik bir olay meydana geldi. Gerek iki Roma’nın imparatorları, gerek onların danışmanları, hele de Attila böyle bir şeyin olabileceğini asla ve asla tahmin edemezlerdi.

“İnanılır gibi değil!” diye bağıırıyordu Hunların Büyük Kağanı şaşkınlık, dehşet ve daha önce kimsenin görmediği bir kahkaha krizi karmaşasında. “Tüm ruhlar ve cinler adına... Evet, gerçekten de inanılır gibi değil!”

Attila’nın danışmanlarının hiçbirisi, Konstantinopolis’ten gelen bu küçük heyeti ciddiye almamıştı. Yanlarında ne bol miktarda altın, ne de hatırı sayılır şahsiyetlerden tavsiye mektubu getiren mahcup ifadeli Doğu Romalılar, ancak konukseverlik yasası hatırına obaya alınmışlardı. Ve sonra da hiç beklenmedik, tüm *Imperium Romanum*’u sarsacak şiddetteki o gök gürültüsü...

Gerçi şimdiye kadar Attila’nın kulağına bazı söylentiler gelmişti; fakat az önce eline geçen ve bizzat okuduğu bu yazıdan sonra, Hun kavminin gökyüzünde ikinci bir güneş parlamaya başlamıştı.

“Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?” diye bağırdı Attila adamlarına ikinci bir kahkaha kriziyle birlikte. Kağan yurdundaki adamlar yavaş yavaş onun aklını kaçırmış olabileceğinden kuşkulanmaya başlamışlardı. Attila’nın parmaklarının arasında küçük, sade ve üzerinde herhangi bir değerli taş bulunmayan bir yüzük göze çarpıyordu. “Siz fare suratlılara bunun ne olduğunu söylememi ister misiniz?”

Attila arkasını döndü, gülmeye devam etti, yüzüğü işaret ve baş parmakları arasında tutarak dört bir yanına gösterdi.

“Evet? Bunun ne olduğunu anlayamadınız mı?” diye adamlarını teşvik etmeye çalıştı. Herkesin önünde teker teker duruyor, yüzüğü incelemesine izin veriyordu. Sonunda yıllardan beri tanıdığı, bir danışmandan ziyade arkadaş olduğu adamların yanına gitti.

“Sen, Es! Bu yüzüğü bana kimin gönderdiğini biliyor musun?”

Es! içlerinde korkudan eser olmayan bakışlarını kağanın gözlerine dikti.

“Evet kağanım! Biliyorum.”

“Çok iyi” dedi Attila ve yüz ifadesi tekrar ciddileşti. “Demek bunu önceden biliyordun ve bana tek kelime dahi çıtlatmadın!”

Sonra iki adım daha attı ve Scottas’ın önünde durdu.

“Ya sen? Bana bu yüzüğü gönderen olağanüstü, mükemmel ve varlıklı peri kızının kim olduğunu biliyor musun?”

“Evet Attila” diye cevap verdi Scottas. “Honor! Justa Grata’nın aşk yüzüğü bu...”

Bu sözler üzerine kağan yurdunda büyük bir şaşkınlık fısıltısı dolaştı.

“Pekâlâ, değerli dostum... Bana bu güzel yüzüğü gönderme lütfunda bulunan Honor! Justa Grata’nın kim olduğunu da söyler misin?”

Hemen aynı gün Büyük Kağan’ın ordugâhında bulunan herkes neler olup bittiğini öğrenmişti. Roma imparatoriçesinin Augusta unvanını taşıyan kızı, Kara Hunların ve müttefik kavimlerinin Büyük

Kağanı ile evlenmek istiyordu.

Ayrıntılar ise karmaşık bir şekilde ağızdan ağıza dolanmaktaydı. Kimi savaşçı her şeyi biliyordu, kimi ise heyecandan bildiklerinin yarısını unutmuştu. Gerçek ise şundan ibaretti: İmparator Constantius ile Galla Placidia'nın kızları, otuz bir yaşındaki Roma prensesi Honoria Justa Grata, yıllar önce ebedî iffet yemini etmişti. Bunun sebebi de herkesçe malûmdu: Bu şekilde kardeşi İmparator Valentinian III.'ün meşru miras haklarını birtakım varisler peydahlayarak tehlikeye düşürmesini engellenmek istiyordu. Fakat yurtların önlerinde yanan ateşlerin başında oturan kadın ve erkekler, neredeyse fısıldarcasına sonradan neler olup bittiğini birbirlerine anlatıyorlardı: Dik kafalı ve asi ruhlu kadın, kendi hakkı olarak gördüğü şeyleri sahiplenmekte gecikmemişti. Kendisine yöneltilen tehditlere kulak astığı yoktu. O da tıpkı annesi gibi ihtiyaç duyduğu veya sahip olmak istediği herkesi yatağına alıyordu.

Onegesios'un anlattığına göre, Honoria'nın son sevgilisinin talihi hiç de yaver gitmemişti. "Bu adamın ismi Eugenius'tu ve Honoria'nın mücevherleri ile arazilerinden sorumluydu."

"Bu araziler kendisine mi, yoksa Roma tahtına mı ait?" diye sordu Attila derhal.

"Bunu kimse tam olarak bilemiyor" dedi Onegesios kısa bir düşünme ânından sonra. "Her halükârda âşıklardan biri gidip, diğeri geliyordu."

Attila kaşlarını kaldırarak ona baktı.

"Honoriam hamile kalıyor, âşığının boynu vuruluyordu" diye açıkladı Onegesios.

"Demek Honoria gerçekten ciddi" dedi Attila düşünceli bir tavırla. Uzunca bir süre düşündükten sonra başını salladı ve düşündüklerini açıkladı: "Ben onun ailesini gerçekten korkutabilecek tek erkeğim!"

Attila ayağa fırlayarak ellerini sırtında kavuşturdu ve sert adımlarla yurdun içinde bir ileri, bir geri dolanmaya başladı. "Şimdi mutlaka kitabına uygun davranmalıyız... belki de bir Notarius... ya da burada bulunanların tümü! Her şeyi Roma yasaları çerçevesinde kalmaya özen göstererek kaleme alın!"

Attila ayakta kalarak yavaşça güldü: "Kalbinin mesajını kabul ediyorum, *Nobilissima*... Sanırım senin çeyizin en azından bir Galya eyaleti olmalıdır... Ama bu konu daha görüşülebilir..."

Attila müteakip haftalar boyunca son derece neşeliydi. Greka dikkatli bir şekilde ona artık kırk beş yaşında olduğunu hatırlatınca, Attila karısına bütün bir gece boyunca kasıklarında nasıl bir enerji ve gücün saklı olduğunu gösterdi. Greka çok uzun zamandır böylesini yaşamamıştı...

Yanında bir ordu, ya da en azından iyi bir akıncı birliği olmadan Roma topraklarında seyahat etmek, Attila'nın alışkanlıklarının arasında değildi. Fakat bu kez elçi heyetini karşılamak için Serdica'ya kadar gideceğini Konstantinopolis'e bildirmişti. Soylu sevgilisi hakkında daha fazla bilgi sahibi olma isteği içini yakıp kavuruyordu. Bu arada otuz bir yaşına basmış bir kadın olan Honoria'yı, son olarak Ravenna'da küçük bir kızken görmüştü.

Buna rağmen Konstantinopolis imparatorunun Ravenna'daki yeğeniyle mektuplaşması ancak yaz aylarında gerçekleşti. Maximinos başkanlığındaki Doğu Roma heyetinin yola çıkması da yaz sonlarını bulmuştu. *Comes* ve *magister scriniorum* rütbelerini taşıyan bu adamın şöhreti, imparatorluğun dört bir yanına yayılmıştı. Hunların Romalıların kullandığı türden bir yazıya ve yasa kitaplarına sahip olmamalarına rağmen, Attila İmparator Theodosios II.'nin büyük yasa kütüphanesinin kurulmasında önemli katkılarda bulunmuş olan bu adamın değerini takdir ediyordu. Maximinos çok genç yaşta tarih yazarı ve raportör olarak görevlendirilmişti, saraydaki Hun casusları da onu olağanüstü yeteneklere sahip bir adam olarak değerlendiriyorlardı. Öte yandan bu heyetin beraberinde imparator tarafından Onegesios'a gönderilmiş büyük miktarda altın taşıdığı haberi de duyulmuştu ki, bu durum ister

istememez akla bir rüşvet olasılığını getiriyordu.

Tüm bu haberler, Hunların Büyük Kağanı'na bu heyete öncekilerden daha farklı davranmak zorunda olduğunu hissettirdi. İlk olarak Maximinos ve Priskos etrafındaki adamların bir an bile kendi başlarına bırakılmamasını istedi. Kağanın gözleri ve kulakları, gördüklerini ve duyduklarını bildirmek üzere, günde iki kez hızlı atlarına binerek dörtnala Attila'nın yanına gidiyorlardı...

Maximinos ve Priskos başkanlığındaki heyetin üyeleri, gözaltında tutulduklarının farkına kısa zamanda vardılar. Davetsiz misafirlerinin bir kısmı akşamları yakılan ateşin başına gelmeye bile cüret ediyordu. Yanlarında şarap, meyve ve av eti getiriyor, atların bakımına yardımcı oluyor, Konstantinopolis'ten Tuna'ya uzanan bu yolda vaktin daha çabuk geçmesi için Got, Latin veya Yunan dillerinde ilginç hikâyeler anlatıyorlardı.

Naissos'a geldikleri zaman, şehrin neredeyse tümüyle terk edilmiş olduğunu gördüler. Son çatışmalar esnasında binaların neredeyse tümü yıkılmıştı. Yalnızca Hristiyanlar tarafından işletilen birkaç hastanede hâlâ yaralılar ve hastalar bulunuyordu. Suyun yukarısına doğru biraz daha ilerledikten sonra kabile yeniden durdu. Nehrin kıyısı boyunca bembeyaz insan kemikleri dağ gibi yığılıydı.

“Aynı uzunlukta kesilmiş çınar dallarına benziyorlar” dedi Priskos çok sayıda beyaz insan kemiğini gördüğü zaman. “Ne var ki bu civarda çınar ağacı bulunmaz...”

Ertesi gün yine Naissos yakınlarında Batı Roma'nın İlyria kuvvetlerinin komutanını gördü. O da Attila'ya gidiyordu. Maximinos ona Konstantinopolis imparatorunun emrini ilettili. Batı Romalı komutan bir müddet tereddüt ettikten sonra, elindeki on altı esirin beşini Attila'ya teslim edilmek üzere Maximinos'a devretti.

Her iki heyet de Serdica'da bütün bir gün boyunca boş yere Hunların Büyük Kağanı'nı bekledi. Sonbahar fırtınaları sık ormanlarla kaplı dağları kasıp kavuruyor, dalları ve yaprakları Roma yoluna savuruyordu. Ertesi gün fırtına dinmişti. Kötü havanın sona erdiğini düşünen Romalılar, bu iklim koşullarına hiç uygun olmayan ipek çadırlarını bir gölün kıyısına kurdular.

Hun kağanının devamlı onlarla birlikte olan gözcülerinden biri, şehirlileri uyardı. Orman cinlerinden, bulutların ve rüzgârların korkunç ruhlarından, bir zamanlar gökte oturan, sonra yeraltında yaşamaya mahkûm edilen ve göğün yardımıyla kurtulmak için ellerinden gelen çabayı gösteren su cinlerinden söz ediyordu. Konstantinopolis'den gelen adamlar onu sabırla dinlediler, fakat bu sözlerden korkmayı bir an bile akıllarından geçirmedi...

Fırtına bulutları gecenin tam ortasında olanca öfkeleriyle geri döndüler. Görünüşe göre gerçekten de göğün ve yerin cinleri depremde bile ders alamayanlara hadlerini bildirmeye karar vermişlerdi. Çılgılık atan rüzgârlar çadırları karanlığın içine koparıp attılar, erzak arabalarını, silahları, değerli aletleri ve Attila'ya gönderilen hediyeleri gölün içine savurdular.

Konstantinopolis'ten gelen adamlar, fırtınayla kamçılanan karanlığın içinde çaresizce ayakta kalmaya çalışıyorlardı. Ellerindeki meşaleler çoktan sönmüştü. Yardım çağrıları rüzgârın uluması içinde eriyip gidiyordu. Kendilerini bulup yurtlara götürenlerin Bleda'nın kadınları olduğunu, ancak çok sonraları öğrendiler. Bu kadınlar eşlerinin ölümünden sonra da mevkii ve şereflerini aynen korumuşlardı. Bizans'ın muazzam zenginliklerinin yitip gittiği bataklığa benzeyen küçük göl ise daha bin yıl boyunca “*Kağan Dullarının Gözyaşları*” olarak adlandırıldı.

İki gün sonra dulların yaşadığı köye gelen bir elçi, Bizanslıların Attila'nın obasında beklendiklerini söyledi. Obaya geldikleri zaman heyete yurtlardan ve çadırlardan oluşan büyük şehirde olup bitenleri göremeyecekleri bir yer tahsis edildi. Attila'nın gösterişli bir karşılama töreni hazırlamakla vakit

kaybedemeyeceği belirtiliyordu. Söylendiğine göre ordugâhta yeni bir seferin hazırlıkları tamamlanıyordu ve bu defa Doğu Roma elindeki tüm tutsakları serbest bırakmak zorunda kalacaktı.

Attila'ya düzenlenecek suikast hakkında bilgi sahibi tek Bizanslı olan Vigilas, beklenmedik şeyler olduğunu fark etmişti. Edekon'dan gerekli talimatları almadan saraydaki hadımbaşının yanına geri dönmek zorunda kalmaktan korkuyordu. Attila'ya yapılacak suikastın nasıl düzenleneceğini ve planın ilk basamağı için gerekli olan altının nasıl getirileceğini mutlaka öğrenmek istiyordu.

“Bana Attila ile konuşabilme fırsatı verilseydi, onu Doğu Roma'ya karşı yeni bir sefer düzenlemekten mutlaka vazgeçirebilirdim” dedi aslında sıradan bir tercümandan başka bir şey olmayan adam. Maximinos tiksintiyle ona baktı. Bu Got'un küstahlığı ve kendini beğenmişliği onu iğrendirmişti. Vigilas onun için Chrysaphios'un çanak yalayıcısından başka bir şey değildi. Saçlarını devlet hizmetinde ağartmış olan *magister scriniorum* Maximinos şüphelenmişti. Bu adamda garip bir şeyler vardı! Bu durumu Priskos'la da görüştü, hatta kağanın adamlarının da bu şüphesinden haberdar olmalarına itiraz etmedi.

“Büyük Kağan beni Anatolios'la yapılan eski bir görüşmeden tanıyor” diyordu Got Vigilas durup dinlenmeden. “Birbirimizle çok iyi anlaşıştık...” Bunun yeterli olmadığını anlayınca da, Skir kralı ve kağanın muhafız kıtası komutanı Edekon'un kendisini çok iyi tanıdığını ilave etti.

Oysa ne kadar yanıltmış olduğunun farkında bile değildi. Edekon geri döner dönmez Attila'ya kendisine karşı hazırlanan komployu en ince ayrıntılarına kadar anlatmıştı. Bu nedenle Attila yapılacak olan altın sevkiyatından da haberdardı. Edekon'un Attila'ya her şeyi anlatmasının nedeni ise henüz anlaşılmış değildi. Konstantinopolis'te sadece düşmanlarını aldatmak için mi suikasta katılmayı kabul etmişti, yoksa dönüş yolunda Orestes'in kendisinden şüphelenmesinden mi korkmuştu? Bu nokta henüz karanlıktı.

Fakat adamlarının Vigilas hakkında anlattıkları sonucunda, Attila Edekon'un hadımın teklifini ta en başından beri sadece görünüşte kabul ettiği sonucuna varmıştı. Skirlerin kralı, rüşvet altının buraya getirilmesi konusundaki planıyla, sadakatini ve dürüstlüğünü bir kez daha ispat etme imkânı bulmuştu. Hem altının tehlikesizce buraya gelmesini sağlayacak, hem de onu Bizanslıların aleyhine delil olarak kullanacaktı. Bir taşla iki kuş vurmak işte buna deniliyordu!

Priskos ertesi gün yanında hediyeler taşıyan hizmetkârlar olduğu halde Onegesios'un evinin önüne geldiği zaman, kapıların kapalı olduğunu gördü. Bir süre düşündükten sonra birisinin kendisini içeri davet etmesini beklemeye karar verdi. Kapının önündeki cilalı kalaslardan yapılmış çitin önünde bir ileri bir geri yürümeye başladı ve öksürerek içeridekilerin dikkatini çekmeye çalıştı. Giderek daha fazla öfkelenmeye ve utanmaya başladığını hissediyordu. Bu yüz­süz barbarlar ne yaptıklarını sanıyorlardı? Çirkin suratları, aşırı geniş biçimsiz vücutları ve kısa bacaklarıyla kendilerini insan yerine koyma hakkını onlara kim tanımıştı? Ne biçim yaratıklardı bunlar? Bunların mı İtalyan mermerinden heykeli yapı­lıp Forum Romanum'da bir sütunun üzerine, Athena Agora'sına veya Konstantinopolis'teki Circus'un girişine yerleştirilecekti? İçlerinden bir teki bile buna layık değildi!

Priskos'un öfkesi her geçen an daha da artıyordu. *Patricius* Maximinos'un refakatinde değil de yalnız başına olsaydı, şimdiye dek çoktan elindekilerin tümünü kaldırıp atmış, bu türedi vahşilerin aşağılama ve hakaretlerine daha fazla katlanmadan Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentine, yani medeniyete geri dönmüş olurdu.

Tam o anda çitlerin ardında bir şeyler kımıldandı ve üzerinde İskit elbiseleri bulunan, fakat saçları Hun usulünce kesilmiş olan bir adam kapıyı açarak dışarı çıktı.

“*Chaire!*” dedi adam ve elini yukarı kaldırdı. Priskos elinde olmadan irkilmişti.

“*Chaire!*” diye karşılık verdi adamın selamına hiç düşünmeksizin. Beklediğinin ne olduğunu kendisi de bilmiyordu, fakat Latince “*Salve*” selamının Yunanca karşılığı olan kelimeyle karşılaşacağını hiç ummuyordu.

“Neden Yunanca konuşuyorsun?” diye sordu adama sonra. “Hiç de bir savaş tutsağını andırır halin yok...”

“Konstantinopolis’te iddia edildiği gibi üzerimde yırtık pırtık paçavralar bulunmadığı ve saçlarım yağlı olmadığı için bir Yunan olduğumu anlayamadın, öyle değil mi?”

“Evet” diye karşılık verdi Priskos. “Gerçekten de öyle! Buraya nereden geldin? Neden burada yaşıyorsun?”

“Bunu neden bilmek istiyorsun?”

“Beklenmedik Yunanca selamın merakımı kamçıladi...”

Diğer adam gülererek Priskos’un koluna girdi ve onu koruyucu çitlerle evin etrafında hediyelerle birlikte bekleyen hizmetkârların arasına götürdü.

“Ben gerçekten de bir Yunan’ım. Işık Adaları’nda doğdum ve her iki Roma’dan da daha büyük olan bir geçmişin kutsal emanetleriyle birlikte büyüdüm. Meslek olarak ticareti seçtim. Günün birinde kader yolumu Moesia’ya, Tuna kıyısındaki Viminacium’a düşürdü. Orada talihim yaver gitti ve çok zengin bir kadınla evlendim.”

“İyi ama bunlar neden burada, Hun kağanının ordugâhında yaşadığını açıklamıyor.”

“Sabır, genç dostum” diye cevap verdi Yunan gülümseyerek. “Büyük bir mutluluk içinde yaşadığım şehir günün birinde Büyük Kağan Bleda tarafından fethedildi. Karım öldü ve tüm servetim yağmalandı. Ben de o zamanlar sıradan bir komutan olan Onegesios’un payına düşmüştüm. Onun Attila’nın baş danışmanlarından biri olduğunu biliyoursundur sanırım.”

“Fakat burada gördüklerim bir kölenin veya tutsağın yaşam tarzına hiç de uygun değil.”

“Elbette değil” dedi Yunan gülümseyerek. “Geride bir dizi zorlu, fakat verimli yıl bıraktım. Batı Roma’ya ve Bittigurlara karşı savaşmak zorunda kaldım. Büyük miktarda ganimet elde ettim ve tümünü efendime teslim ettim. Orestes de âlicenap bir efendi olduğunu gösterdi ve bana özgürlüğümü hediye etti.”

“Özgürlüğüne kavuşmuş olmana rağmen hâlâ buradasın demek?!”

“Evet, neden şaşırdın? Yeniden evlendim ve burada doğmuş olan karım ile çocuklarımı seviyorum. Eski efendimin masasında misafir olarak yemek yiyorum ve bu yaşam bana herhangi bir Roma eyaletindeki barıştan çok daha çekici geliyor.”

“Geçmişine ihanet ediyorsun, Yunan!” diye bağırdı Priskos. Viminaciumlu eski tacir ise sadece gülmekle yetindi. “Neden böyle diyorsun?” dedi sonra. “Savaş dehşeti nasıl olsa her yerde aynı. Asıl önemli olan, barış esnasında nasıl bir yaşam sürdürüldüğü. Burada, Hunların arasında huzur içinde yaşıyorum. Fakat siz Romalılar barış zamanında bile baskı ve zulüm altında yaşıyorsunuz. İnsanın kendisini savunması için silah taşımaması yasaklıyorsunuz, birbirinizi korkunç cezalara çarptırıyorsunuz ve adalet sadece bol para karşılığı yargıçları satın alanlara ait...”

“Bu doğru değil!” diye itiraz etti Priskos. Aklına Maximinos’la birlikte buraya ne getirdikleri gelmişti. “Bizim yasalarımız herkes için bağlayıcıdır, hatta imparatorlar bile ona uymak durumundadırlar. Köle sahipleri ise onlara birer baba ve öğretmen gibi davranmak zorundadır.”

“Doğrudur, doğrudur” diye karşılık verdi Yunan. “Devlet düzeniniz ve meşhur Roma yasalarınız bir zamanlar mutlaka çok iyi işliyordu. Fakat şimdi kim kendisini bu yasalara uymak zorunda hissediyor ki? Hayır, Roma heyetinin kâtibi... bana hak ve hukuk üzerine bir şeyler anlatmana gerek yok! Bunların gerçekte ne anlama geldiklerini siz kendiniz çoktan unuttunuz!”

Adam Priskos’un yanından geçerek, hâlâ hediye yüklü atların dizginlerini tutmakta olan adamların

yanına gitti. Hayvanların sırtlarına vurulmuş sıkı sıkıya bağlı denkleri inceledi ve eliyle okşadı.

“Bunların içinde saklı olanlar ne anlama geliyor? Onegesios için altın getirdiniz, değil mi? Kupalar, tabaklar, paralar ve mücevherler... Bunları neden getirdiniz? Daha doğrusu... Bunlar hangi ihanetin bedeli olacak?”

“Attila Kağan’la görüşmelere başlamadan önce Onegesios’la küçük bir görüş alışverişinde bulunmak istiyorduk sadece. Bize bu tür bir görüşme olanağı sağlayabilir misin?”

“Neden olmasın?” dedi bir zamanlar tacir olan adam. “Bu hayvanların hangisini yüküyle birlikte bana bırakmaya başlıyorsunuz?”

“Aslında bunların tümü Onegesios için düşünülmüştü” diye cevap verdi Priskos tereddütle. Kendisine reva görülen bu yakışıksız muamelenin tüm öfkesini kusmaya hazırlanıyordu. Sonra ansızın kendisini topladı ve şöyle dedi: “Fakat sanırım ne Maximinos, ne de Doğu Roma imparatoru zahmetlerinin karşılığını almana karşı çıkmaz...”

“İlk atı alacağım” dedi Yunan aynı kibarlıkla. “Diğerleri bu kapıdan içeri girebilirler...”

Adam yana doğru bir adım attı ve eliyle ortasında küçük bir havuz bulunan bir avluyu işaret etti. Havuzun etrafı olağanüstü güzellikte çiçek tarhlarıyla çevrilmişti. Priskos merakını yenerek atların dizginlerini tutan hizmetkârlara işaret etti. Adamlar teker teker altın yüklü hayvanlarıyla birlikte avluya girmeye başladılar.

Onegesios birkaç saat sonra Doğu Roma elçisini bu tür işler için özel olarak kurulmuş olan yurdunda ziyaret etti. Ne büyük bir sabırsızlıkla beklenildiğini derhal fark etmişti. Kendisine verilen görülmemiş zenginlikteki armağanlar için teşekkür ettikten sonra arkasına yaslandı ve doğrudan konuya girdi: “Benden ne istiyorsunuz?”

Maximinos da aynı şekilde doğrudan cevap verdi: “Yardımanı!”

“Ne tür bir yardım olabilir bu?”

“Bizimle birlikte gelmeni ve bilgeliğinle Doğu Roma imparatorunu aydınlatarak karmaşık sorunların çözümü konusunda ona yardımcı olmanı istiyoruz.”

“Romalılar ve Hunlar arasında ebedî barıştan söz ediyorsunuz sanırım.”

“Evet. Böyle bir meselenin çözümü için senden daha uygun birisini bulabilir miyiz?”

“Beni bir avuç altınla satın alacağınızı mı sanıyorsunuz?”

“Bugün sana hediye ettiklerimiz sadece bir avuç muydu?”

“Çok daha fazlaydı” dedi Onegesios başını sallayarak. “Hoşlanacağımdan çok daha fazlası.”

“Şayet altın senin için yeterince önemli değilse, o zaman tüm zamanlar için kazanacağın şan ve şöhreti düşün! Hunlar ve Doğu Romalılar arasında başarılı ve bizim için karşılığı ödenebilir bir barış, sana sadece şu an için faydalı olmakla kalmayacak! Senin soyundan gelen tüm insanlar, sonsuza kadar imparatorumuzun ve ailesinin dostluğunu kazanacak!”

“Güzel sözler söylüyorsun, sevgili dostum Maximinos” dedi Onegesios gülerek. “Artık bana hangi hizmetim karşılığında para ödemek istediğinizi söyleyebilir misiniz?”

“Barış istiyoruz.”

“Sanırım bize vergi ödemedi...”

“Evet.”

“Sadakat yemini ettiğim kağana ihanetimin bedeli olarak bana ne vereceksiniz?”

“Bunu sana doğrudan söyleyebilir miyim?”

“Elbette! Yoksa resmi davetiye mi göndereyim?”

“Pekâlâ. Yüzde bir” dedi Doğu Roma elçisi. “Attila Kağan’a ödemek zorunda olduğumuz verginin yüzde biri.”

“Hiçbir şey anlamıyorsunuz” dedi Onegesios sesinde en küçük bir öfke belirtisi olmadan. Sonra arkasına yaslandı ve memnun bir tavırla gülümsedi. “Çok ileri gittiğinizi ve sizi şu anda kazıkatabileceğimi biliyorsunuz. Fakat bunu yapmıyorum ve siz de bunun farkındasınız. Kağanımın pek çok icraatı beni rahatsız ediyor. Öfke nöbetlerine tutulup tüm dünyayı atının nalları altında çiğnemek istediği zaman, korkunç acılar içinde kıvranıyorum. Fakat aynı zamanda onun kudretinin hâlesinin altında mutluluk içinde yaşıyorum. Hiçbiriniz bunu anlayamasanız bile, onu gerçekten de çok seviyorum.”

Onegesios ayağa kalkarak Hun usulünce halı kaplanmış odanın zemininde birkaç adım attı. “Buna gerçekten de inanıyor musunuz?” diye sordu. “Geçekten de birkaç altın eşyanın bana Hun kağanının ordugâhında geçirdiğim hayatımın en güzel yıllarını unutturabileceğini mi sanıyorsunuz?”

“Demek *Imperium Romanum*’un elinde artık vaat edebileceği bir şey yok.”

“Doğru, Maximinos! Söylediğin gibi, artık hiçbir şeyi yok...”

Aynı günün öğleden sonrası Attila geri döndü. Çok sayıda seçkin asker ve komutanla bir av partisine gitmişti. Büyük Kağan, çok sayıda yurttan oluşan şehrin girişinde genç kızlar tarafından karşılanmıştı. Dudaklarından dökülen şarkı, Mete’nin geri dönüşünden söz ediyordu. Aslında sadece ateş bayramlarında söylenen bir şarkıydı bu. Efsanelerin büyük kağanı için söylenen şarkı, artık Attila’ya uyarlanmıştı.

Genç kızlar, uzun beyaz tüllerin altında kağana yaklaşıyordu. Her tülün altında yedi ya da sekiz genç gövde hareket ediyordu.

Onegesios’un evinin önüne geldikleri zaman evin hanımı çok sayıda hizmetkârla birlikte dışarı çıktı ve Attila’ya şarap ile çeşitli yiyecekler ikram edilmesini emretti. Dostları neşeyle bağrışıp el çırpırlarken, Attila atının dizginlerini çekti.

Freyja babasını selamladı ve ikramlarının bir kısmının tadına bakmasını istedi. Attila kızına teşekkür ederek başını önüne eğdi. En yakın dostunun karısına, Hun kağanı olarak gösterebileceği en büyük saygıyı gösteriyordu. Attila önce şarabın tadına baktı, sonra hizmetkârların gümüş bir tepsiyi önüne getirmelerini bekledi, bal ve nadir baharlar yardımıyla altın renginde kızartılmış, nefis kokan, küçük bir besi horozu budunu eline alarak dişlemeye başladı.

Ertesi gün Onegesios ilk kez özel hamamında sabah banyosu alırken rahatsız edildi. Aslında Büyük Kağan’la yapacağı her buluşmadan önce birkaç mektup yazdırmaya alışmıştı. Fakat kâtip Orestes bu defa her zamankinden yarım saat kadar önce gelmişti.

Onegesios her sabahki sızıyı hâlâ eklemlerinde hissediyordu. Doğu Alplerinde büyük toprak sahibi bir çiftçinin oğlu olan adama öksürerek ve tıksırarak ne olduğunu sordu.

“Eşyalarını topluyorlar!” dedi bir süre önce babası Tatulus’u ve Noricum’un Romalı *dux*’unun kızı olan nişanlısı Barberina’yı yanına aldırان genç adam heyecanla. “Elçiler eşyalarını toplayıp buradan ayrılmak istiyorlar!”

“Git ve onlara bunu yapmamalarını söyle!” diye inledi Onegesios.

“Bu kadarı yeterli olmaz!”

“O halde onlara babanı gönder ve onları Yukarı Tuna bölgesinin Batı Romalı komutanı adına Hunların Büyük Kağanı’nın kabul törenine davet et...”

“Bunu gerçekten yapayım mı?” diye sordu Orestes. Her şeyiyle iyi bir adam olmasına rağmen, bazen ufku gereğinden fazla daralıyordu. Onegesios bir el hareketiyle onu yanından kovaladı.

Maximinos ve Priskos’un hazırlıklarını sona erdirdikleri anda, Tatulus ansızın yanlarında beliriverdi.

“Maximinos ve Priskos! Hunların Büyük Kağanı yarın günün dokuzuncu saatinde verilecek olan öğle yemeğinde kendisine eşlik etmenizi rica ediyor.”

“Çok geç yemek yiyorsunuz... Neredeyse öğleden sonrasının ortası” dedi Priskos.

“Roma’da pek çok soylunun yaptığı gibi” diye cevap verdi Tatulus. “Hunlar sadece deri çiğnemek zorunda kaldıkları günleri henüz unutmadılar... Kağanın davetini kabul ediyor musunuz?”

“Elbette, elbette!”

Tatulus belli belirsiz gülümsedi. Doğu Roma elçilerinden etkilenecek bir adam değildi. Kısa bir süre sonra Hunlar Attila’nın ikramı olarak Doğu Romalılarına bir besi öküzü ve taze nehir balıkları getirdiler.

Böylece Bizans heyeti geri dönmekten vazgeçti, karnını güzelce doyurdu ve ertesi gün neşeli ve keyifli bir Attila’yla karşılaşmak umuduyla uykuya daldı.

Magister scriniorum ve imparatorun yasa kitabı koleksiyonunun yaratıcısı Kont Maximinos, maiyetindeki yirmi dört seçkin soyluyla birlikte belirtilen saatte Hun kağanının tahta sarayının kapısının önünde belirdi. Kapıda bekleyen görevliler onları sanki bizzat kağan sülalesinin üyeleriymiş gibi karşılamışlardı.

Büyük giriş kapısının eşiğinde bir düzine kadar saki duruyordu. Bacaklarına dar deri pantolonlar geçirmişlerdi, omuzlarına rengârenk pelerinler atmışlardı, ayaklarına yumuşak deriden yapılma altın işlemeli çizmeler giymişlerdi, başlarına yepyeni, daha önce hiç görülmemiş başlıklar takmışlardı, bellerindeki geniş kemerlerde süslü birer hançer sallanıyordu. Elllerinde ise şarap testileri ve geniş ağızlı, yayvan çamçaklar vardı.

Romalıların her birine Hun geleneklerine uygun olarak bir hoş geldin içkisi verildi. Kağanın özel muhafızları, adamların gözlerine kendilerine anlatılandan da korkunç görünmüştü. Dikkatle ve yavaş yavaş ilerlemeye devam ettiler. Birkaç adım attıktan sonra Hun kağanının ağaçtan yapılmış bir taht üzerinde oturmakta olduğunu gördüler. Hemen sonra Maximinos ve Priskos maiyetindekilerle birlikte Attila'nın huzuruna çıkarıldılar. Onlar da geleneklere uygun olarak ellerindeki şarap dolu çamçaklarla Hun kağanını selamladılar.

Attila da elindeki altın kupayı kaldırdı, fakat başını eğerek onları selamlamadı. Doğu Romalılar artık pek çok yerde “*Tanrıların En Büyüğü*” olarak adlandırılan Hun kağanına ölçülü bir mesafede durarak beklemeye başladılar.

Attila taht solonunun uzun kenarında bulunan geniş, yumuşak yastıklarla kaplı, altın işlemeli bir divanın üzerinde oturuyordu. Diğer Hun kağanlarının aksine ne belinde sallanan kılıcı, ne kemeri, ne kemer tokası, ne de çizmeleri altın ve mücevherle işlenmişti. Hemen arkasında, birkaç basamak yükseklikte, Yunanların ve Romalıların gerdek yatağına benzer, bembeyaz keten örtüler ve rengârenk tüllerle kaplı, geniş bir döşek vardı.

Konstantinopolis'ten gelen adamların hiç beklemedikleri bu görkem ve ihtişam karşısında şaşkınlıklarını gören Attila, belli belirsiz gülümsedi. Salondaki pek çok kıymetli eşyanın sadece gösteriş için hazine odasından buraya getirilmiş olduğunu Romalıların bilmesine gerek yoktu....

Attila küçük bir yudum şarap içtikten sonra, bardağını yanında bekleyen görevliye uzattı. Sonra da Romalıların salonun uzun kenarına onlar için yerleştirilmiş olan sandalyelere oturmalarını bekledi.

Attila'nın sağ tarafındaki yerlerin en soylu ve saygın misafirlere ait olmasına karşın, Romalılar eski gelenekler uyarınca kibar ve itibarlı misafirlere ayrılmış olan sol tarafla yetinmek zorunda kalmışlardı. Kağanın sağ tarafında bulunan koltuğa Onegesios oturmuştu. Onun yanında ise Attila'nın en büyük oğlu İlek ve Törencibaşı Berichos bulunuyordu.

Herkesin yerini almasından sonra bir saki Attila'ya yaklaştı ve ona tahta bir kadeh uzattı. Attila kadehi aldı ve yanında oturan en yüksek rütbeli komşusunun şerefine içti. Kağanın bu büyük lütfuna

nail olan Onegesios ayağa kalkarak Attila kadehi geri verinceye dek o vaziyette bekledi. Her yeni selamlama esnasında saki Attila'ya yeni bir kadeh uzatıyordu. Her misafirin önünde bir saki duruyor, fakat ancak Attila'nın sakisinin geri çekilmesinden sonra öne ilerliyordu. Ancak bu teferruatlı selamlaşma faslının sona ermesinden sonra sakiler yerlerinden ayrıldılar.

Attila'nın masasından başlamak üzere salonda üç ya da dörder kişilik masalar yan yana sıralanmıştı. Oturma düzenini bozmamak kaydıyla dileyen bu masaların üzerindeki yemeklerden tabağına istediği gibi alabilirdi. Diğer hizmetkârların sofralara altın ve gümüş tepsiler üzerinde ekmek ve başka yiyecekler koymaları esnasında, bir hizmetkâr elinde tahta bir et çanağı olduğu halde Attila'nın yanına geldi. Misafirlerinin altın ve gümüş kadehlerden içmelerine rağmen, Attila tahta kadehinden vazgeçmemiştir.

İlk çanakların boşalmasından sonra, kadehler kağanın şerefine kaldırıldı. Bu arada sofraya ikinci öğün de getirilmişti. Böylece tüm öğleden sonrası fasılalı olarak şerefe kadeh kaldırmalar ve yeni öğünlerle ziyafet çekmeler şeklinde sürüp gitti. Hava kararınca büyük salon meşalelerle aydınlatıldı.

Attila'nın önüne çıkan iki Hun ozanı, kağanın kahramanlık ve cesareti üzerine kendi besteledikleri şarkıları seslendirmeye başladılar. Orada bulunan misafirlerin pek çoğu, o kahramanlık dolu günleri gayet iyi hatırlıyordu. O güzel günlerin üzerinden geçen uzun yıllar, gençliklerinin bir daha gelmemek üzere geride kalması, o sert ve gaddar savaşçıların birçoğunun gözlerini yaşlarla doldurmuştu.

Ozanların Attila'nın önünden ayrılmalarından sonra, garip görümlü bir cüce acayip sesler çıkartarak yarı yuvarlanır, yarı dans eder bir şekilde masaların arasında dolaşmaya başladı. Üç, dört dilde birden karmakarışık konuşuyor, karşısına çıkan herkesi usturuplu bir şekilde alaya alıyor, üzerine fırlatılan kemiklerden de başarıyla sıyrılmayı biliyordu. Cüceyi oldukça komik bulan davetlilerin neşesi giderek artıyordu. Bir tek Attila'nın yüzü gülmüyordu. O anda aklından neler geçtiğini kimse bilmiyordu, fakat oğlu İrnek'in salona girmesiyle birlikte yüz hatları yumuşadı. Genç adamı yanına çağırarak yanaklarını okşadı. İrnek de babasının bu ani şefkati karşısında şaşırıp kalmıştı.

“Bu bir kehanetle ilgili” dedi yan masada oturan bir Got, Maximinos ve Priskos'a Latince olarak. “Şamanlar Attila'ya tüm sülalesinin yok edileceğini ve soyunu sadece bu çocuğun sürdüreceğini söylemişler...”

Attila her yudum şaraptan sonra bardağının kenarından Doğu Roma elçilerine bakıyordu. Sanki artık dayanamayacakları ve pes edecekleri ânın gelmesini bekler gibi bir hali vardı. Konstantinopolis elçilerinin bir şeylerden son derece etkilendiklerinin farkındaydı, fakat onlara yabancı ve yeni gelen bu şeyin ne olduğunu mutlaka öğrenmek istiyordu.

Bunun yemeklerin bolluğu ve zenginliği olması mümkün değildi. Birer Romalı olarak onlar bundan çok daha farklı cümbüşlere alışkındılar. Ne şarap, ne et, ne altın kadehler, ne altın ve gümüş tepsiler, ne de elektron kakmalı tahta kadehler onları şaşırtmış olamazdı. Bu, bambaşka bir şey olmalıydı!

Ve Hunların Büyük Kağanı, kendilerinin neden bu kadar güçlü, Doğu ve Batı Roma'nın neden bu kadar güçsüz olduğunu bir kez daha anladı: Bu, kişinin kendisine ve başkalarına gösterdiği saygı, irade, kararlılık gibi dokunulmaz değerlerin sarsılmaz düzeniydi. Ruga bir zamanlar bu düzene önem vermemişti, keza Bleda da öyle. Fakat gerçekte hiçbir kağanın bu düzene önem vermemesi söz konusu bile olamazdı, çünkü kendilerini diğerlerinden farklı kılan şey, öncelikle kendisine karşı gösterdiği sertlik ve disiplindi.

Sert, sarsılmaz ve çelik gibi bir yapıya sahip olmak Attila'nın icadı değildi. Daha önce Asur, Pers ve Sasanî hükümdarları da, en basit bir şöleni bile katı bir dinsel ayin hüviyetine büründürerek bu kuralı uygulamışlardı. Romalılar da eskiden bu geleneği sürdürmüş olmalarına rağmen, çok uzun

süredir bunun ne anlama geldiğini dahi unutmuşlardı.

Attila Bizanslıların artık dayanamayacaklarını anlamıştı. Onların korku dolu bakışlarla etrafı süzdüklerini, çenelerinin titremesine engel olamadıklarını, yere yuvarlanmamak için beceriksiz hareketlerle masaların uzun kenarlarına tutunmak zorunda kaldıklarını görüyordu. Sağ elinin baş ve orta parmaklarını şaklatmasıyla beraber, hemen arkasında duran sakıbaşı derhal omuzunun üzerinden ona doğru eğildi.

“Artık Romalılara şarap vermeyin” dedi Attila öyle pek de alçak olmayan bir sesle. Elçilik görevinin sınırlarının nerede bulunduğunu çok iyi biliyordu. İmparator Theodosios II.’nin mesajının Hun kağanına iletilmesinin vakti gelmişti artık.

Birdenbire, kısa ve berrak bir an için, Maximinos ve Priskos tüm bu yapılanların, yani uzun şölenin, katı tören kurallarının, hatta Attila Kağan’ın sadeliği ve asık suratlılığının bile belli bir amaca hizmet ettiğini anlar gibi oldular. Yıllar boyunca kendisi hakkında söylenenlerin gerçek olduğu bir kez daha doğrulanmıştı: “Genellikle yapmak istediğinin tam aksi yönde davranır.”

“Şimdi de gelelim esas meseleye” dedi Hunların Büyük Kağanı “Beni nasıl ve nerede öldürmek istiyorsunuz?”

Maximinos yeteri kadar uzun bir süredir *Imperium Romanum*’un en yüksek rütbeli memur ve generallerinden biriydi. Sonsuz bir yavaşlıkta, fakat hiç sallanmadan ayağa kalktı. Aklından geçenleri yüzünden okumak imkânsızdı. Sonra sağ yumruğunu sıkarak yavaşça sol göğsüne vurdu, böylece Hunların Büyük Kağanı’nı ikinci kez selamlamış oldu. Sol eliyle de ona imparatorun kırmızı mühürlü mektubunu uzattı.

“Sana tanrısal imparatorumuzun selamlarını getirdim!” dedi sert ve titremeyen bir sesle.

Attila bir an için tereddüt etti. Görünüşe göre imparatorun mektubunu bizzat okumak istiyordu. Fakat sonra Maximinos’a teşekkür etti ve mektubu Onegesios’a uzattı. Bu arada gözlerini Maximinos ve Priskos’un yanında duran ve geçen sene Senatör Anatolios’a eşlik etmiş olan Got Vigilas’a dikmişti. Aradan birkaç saat geçmiş olmasına rağmen, onu ancak şimdi görüyormuş gibi davranıyordu. Bakışları Doğu Roma casusunun bakışlarıyla karşılaşınca, gözleri tehlikeli bir şekilde kısıldı. Fakat içinden ikinci kez karşısına çıkmaya cüret eden bu adamın cesaretini takdir ediyordu.

Bu hain Got’un işini bitirmek için parmağını şıklatmasının yeterli olduğunu bildiği halde, bunu yapmadı.

“Senin adın Vigilas, öyle değil mi?” diye sordu Priskos’un yanında duran adama. Adamın suratı önce ölüm beyazlığına büründü, sonra da başını evet anlamında yavaşça öne eğdi. Maximinos şaşkınlıkla bir Vigilas’a, bir Priskos’a bakıyordu. Fakat Priskos da ona neler olup bittiğini açıklayabilecek durumda değildi, çünkü kendisi de hiçbir şey anlamıyordu. Attila ise onlara gözünün ucuyla bile bakmıyordu.

“Aslında sana utanmaz bir hayvan demek gerekir” dedi Attila sert bir sesle Vigilas’a bakarak. “Buraya neden geldiğini sana sormak istiyorum, çünkü Anatolios’la yaptığım anlaşmaları en iyi senin bilmen gerekir... Bu anlaşmaları hatırlıyorsun, değil mi?”

“Hatırlıyorum” dedi Vigilas neredeyse duyulamayacak bir sesle.

“O halde” dedi Attila, “karşılıklı heyet gönderme maddesi nasıldı, söyle bakalım?”

“Tüm kaçaklar teslim edilmediği müddetçe, Konstantinopolis’ten gelen hiçbir heyeti kabul etmeyecektin.”

“Çok iyi, çok iyi” dedi Büyük Kağan. “Madem öyle, ne cüretle karşıma çıkmaya cesaret ediyorsunuz?”

“Doğuşundan batışına kadar güneşin rotasını önceden kestirmek hiç de kolay değil” dedi Vigilas

anlaşılmaz bir ifadeyle. “Sanırım Konstantinopolis gibi bir şehirde işlerin ne büyük bir karmaşayla yürüdüğü konusunda bilgi sahibi değilsin...”

“Bu da ne demek oluyor, Got!” diye bağırdı Hunların kağanı. “Anlaşılmaz sözlerle gözümü boyayıp, aklımı çelebileceğini mi sanıyorsun?”

“Hayır, efendim, sadece açıklama...”

“Açıklama mı?” diye haykırdı Attila. “Gerçekleri gizlemeye çalışmanı açıklama olarak mı değerlendiriyorsun? Geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da gözünü bile kırpmadan yalan söylemeye devam ediyorsun!”

“Hayır, lütfen...”

“Sus, yoksa seni hemen şuracıkta kazığa oturtturur, leşini akbabalara yem ederim!”

“Anlayamıyorum!” diye araya girdi *comes* Maximinos. “Az önce burada büyük bir huzur içinde oturuyorduk...”

“Hem imparatorun tarafından beni alçakça öldürmesi için görevlendirilen bu adamı buraya getiriyor, hem de huzurdan söz ediyorsun!”

Maximinos sadece başını sallayabildi.

“Kendi yaşamım üzerine yemin ederim... asla... tek kelimeyle dahi... böyle bir şey hakkında konuşmadık!”

Attila ansızın gürültülü ve tehdit dolu kahkahalarla gülmeye başladı.

“Sen bir türlü başımdan atmayı başaramadığım şu Zerko isimli cüceden dahi daha komiksin!” diye bağırdı. “Onu Aetius’a hediye etmişim, o da onu Aspar’a göndermiş... ve şimdi de sırttan suratıyla orada kim oturuyor? Korkunç komiklikteki Zerko! Sen de neden korkunç komik olduğunu biliyor musun?”

Maximinos dehşetle nefes almaya çalıştı.

“Sana inanıyorum, iyi adam! Gerçekten de getirdiğin mektupla istemeden de olsa perdelemeye çalışacağın komplo hakkında hiçbir şey bilmediğine inanıyorum! Sen pek çok dil konuşabildiği için yaşamını sürdürebilen satılık bir alçağın, süslü ve saygın bir maskesinden başka bir şey değilsin!...”

Tam o anda Priskos sendeleyerek öne çıktı, kollarını iki yana açtı ve Vigilas’ın önüne dikildi. Gözle görülür bir şekilde sallanıyordu, çünkü gösterdiği cesareten kendisinin bile ödü patlamıştı.

“Senden... senden acıma göstermeni diliyorum, Attila Kağan! Bir heyetin üyelerinin hangi hak ve ayrıcalıklara sahip olduğunu unutma!”

“Tamam, tamam, biliyorum” dedi Attila neredeyse can sıkıntısıyla. Kendisine düzenlenecek suikastı bu kadar insanın önünde bir Yunan trajedisi gibi sahnelemeyi istemiyordu. Zaten yurdunun tahta bir saraya dönüşmesinden hiç hoşlanmamıştı, onun bir de Hun-Roma trajedileriyle insanları eğlendiren bir amfiteatro haline gelmesine kesinlikle razı değildi.

“Bu adam ölümü hak etti” dedi sadece. “Eziyetli. Acı dolu. Ve herkesin gözü önünde...”

“Ya biz onu... kendi yasalarımıza göre... en ağır şekilde, acımasızca cezalandıracağımıza söz verirsek?” diye sordu Maximinos yalvarırcasına. Atının eyerinde bir suikast planı taşımanın ne anlama geldiğini yeni yeni anlamaya başlıyor gibiydi.

“Pekâlâ” dedi Büyük Kağan hiç beklenmedik bir şekilde. “Senin yasaları başka pek çok insandan daha iyi bildiğin söyleniyor! Onu buradan götür ve Roma yasalarının hâlâ bir değer taşıyıp taşımadıklarını bize göster!”

Maximinos ve Priskos, uzun süredir hazırlanan bir tuzağa düşmüş olduklarını ancak şimdi anlamışlardı. Attila’nın belli bir taktik çerçevesinde hareket ettiğini ve savaş veya barış kararını yerine getirilmesi imkânı koşullara bağlamaya çalışacağını tahmin ediyor, hatta biliyorlardı. Fakat bu kez Hun kağanını bir kez daha muzaffer kılan iyi hesaplanmış bir öfke nöbetine tanık olmuşlardı.

Ertesi gün Attila'nın yeni bir emrini öğrendiler. Doğu Romalılar gerek kendilerinin, gerek Vigilas'ın atlarına mutlaka gerekenden bir gram dahi fazla yem satın alamayacaklardı. Doğu Roma heyetinden hiç kimseye Hunlara herhangi bir şekilde altın bırakma imkânı tanınmayacaktı...

Birkaç hafta sonra Vigilas resmen suikast tertip etmekle suçlandı. Doğu Roma sarayının bir kez daha ne kadar beceriksizce davrandığı kendisine iletildiği zaman, Attila başını sallamakla yetindi. Sahte bir yaygara kopartarak yeni bir tiyatro oyunu sergiliyorlardı, fakat başarısızlıkları karşısında şaşkınlığa düşmemek elde değildi.

Attila öfkeyle Theodosios II.'ye bir mektup yazdırdı. Chrysaphios'un kendisine teslim edilmesini istiyordu. Doğu Roma hükümdarının en önemli bakanını kendisine asla teslim edemeyeceğini elbette ki çok iyi biliyordu. Buna rağmen yavaş yavaş bu olup bitenlerden keyif almaya başlamıştı.

“Kendilerini çok kurnaz ve akıllı sanan o hadımlar, biz barbarların oyununa geldiler” dedi dostlarıyla birlikte oturduğu zaman gülerek. “Bir süre için onları dilediğimiz gibi tehdit edebileceğiz...”

“Hadımbaşı Chrysaphios'u bize nasıl olsa göndermeyecekleri için, onun yerine birkaç soylu rehine isteme hakkına da sahibiz!” dedi Onegesios.

“Şöyle birkaç küçük kese altını da unutayım deme!”

Gerçekten de Attila'nın hoşnut olmaması için ortada hiçbir gerekçe yoktu. Chrysaphios, suikastın başarıya ulaşmasını garanti altına almak için, kararlaştırılan altın miktarının iki katını göndermişti. Bu nedenle az önce “birkaç küçük kese” derken, gerçekte yüz kilo altından söz ediyordu. Şimdiye kadar bu kadar altını hiç bu kadar kolay kazandığı olmamıştı. Öte yandan Vigilas'ın hakkı olan elli kilo altın da kendi hazinesine girmişti.

“Her şeye rağmen...” dedi Attila o uzun akşamın sonunda ayağa kalkarak. Uzunca bir süre etrafındaki her şeyi unutmuş gibi sessizce oturmuştu. “... o alçağa ödenecek paranın elimize geçmiş olması gözlerimizi kör etmemeli. Doğu Roma'nın aramızdaki ateşkesi ve çeşitli anlaşmaları derinden yaralamış olduğu bir gerçek. Öte yandan ben de öfkelenmiş ve alınmış görünmeye devam etmek zorundayım. Bu durum bize ne söylüyor?”

Attila en büyük oğlundan yana döndü.

“Ayaklarımızın dibinde çok daha fazla sürünmek zorunda kalacaklarını!” dedi İlek. Kara gözleri ıslıl ıslıl yanıyordu. Attila dudaklarını büzerek geçirdi. Yavaş yavaş Roma altınlarından daha ağır çekmeye başlayan bu içki âlemlerinden giderek daha fazla nefret etmeye başlamıştı.

Yolların açıldığı ve dağ geçitlerinin aşılabilir hale geldiği ilkbahar günlerinde, kağanın gözcüleri Ravenna'dan gelen bir kafilenin yaklaşmakta olduğunu haber verdiler. Attila, günlük rapor, soru ve şikâyet karmaşası arasında kendisine bu haber iletildiği zaman, öyle büyük bir ilgi göstermedi.

“Kimmiş gelen?” diye sordu başını bile kaldırmaya gerek görmeden. Aslında bu soru bile onun için oldukça gereksizdi, çünkü obasına yaklaşmakta olanın kim olduğunu çok iyi biliyordu.

“Aetius'un oğlu Carpilius...”

Attila kaşlarını kaldırdı. Dudaklarında sevecen, hatta babacan denilebilecek bir gülümseme belirmişti. Uzun yıllar önce, Hunların yanında birkaç ay geçirdiği zaman, bu genç adam Attila'nın sevgisini kazanmıştı. Carpilius öyle güçlü veya savaş yeteneğine sahip biri değildi, at sırtında yapılan uzun avlara veya kılıç müsabakalarına da hiç gelemiyordu. Fakat buna karşın bilgili, becerikli ve babasının aksine son derece ihtirassızdı.

“Ona yakınlarımda bir yer gösterilsin” dedi Attila. “Ne zaman burada olurlar?”

“En erken yarın öğleden sonra.”

“İyi, geldikleri gün istirahatla çekilsinler. Ertesi gün onları soframda selamlamak istiyorum. Bana babasından ne tür haberler getirmiş olduğunu çok merak ediyorum. Fakat bu arada Doğu Roma’yı unutmayalım... elbette nişanlım Honoria’yı da...”

Attila yüksek sesle ve neşeyle güldü, sonra da kadehine Trakya şarabı doldurttu ve büyük bir yudum içti.

“Aslında o Roma prensesinin pek meraklısı olmadığımı biliyorsunuz” dedi yanındakilere, “fakat Honoria’ya saygısızca davranılmasına izin vermeyeceğim! Bunu her iki imparatora da bildir, Onegesios! Ya da... şimdilik sadece Konstantinopolis imparatoru Theodosios’a yazman yeterli. Carpilius’un Ravenna hakkında neler anlatacağını beklemek istiyorum! Mektuba bir de şunu ilave et: Sakın ola kimse Honoria’nın Batı Roma üzerindeki hükümdarlık haklarına dokunmaya cüret etmesin! Aksi takdirde intikamım korkunç olur! Bu arada Konstantinopolis’e birkaç elçi gönderin! Bize ödemeleri gereken vergileri tahsil etmemizin vakti geldi de geçiyor bile...”

Attila artık gönül rahatlığıyla Carpilius’un gelişini bekleyebilirdi.

Ertesi gün için özel bir karşılama töreni düzenlenmemişti. Attila’nın keyfi yerindeydi. Kadınlar ve kızlarla bir müddet şakalaştıktan sonra, öğlen olmadan vahşi bir tarpan sürüsünün yanına gitti. Bu olağanüstü hayvanlar birkaç genç Hun tarafından yakalanmıştı. Attila atıyla bu zarif hayvanların etrafında bir tur attı, sağlam yapılı vücutlarını inceledi, sonra da beğeniyle dilini şaklattı.

“Bu hayvanlar bizim aygırlardan bazılarını öldürdüler ve kısrakları kaçırdılar” diye bağırdı İlek. “Keza Gotların atlarına da aynı şeyi yaptılar.” Attila bir baş hareketiyle ona cevap verdi. Bu tür hikâyeleri eskiden beri duyardı. İskitlerin, Alanların ve Gotların oturduğu ülkelerden geçişleri esnasında da bu tür kayıpları sık sık yaşamışlardı. Üzerlerinde binici olmadan da oldukça sinirli bir yapıya sahip olan tarpanlar, Hun atlarının doğal rakipleriydi. Attila onların iri gövdelerini hayranlıkla inceledi.

“Başlarına baktıkça bunların benim tohumumdan olduklarını düşünesim geliyor” dedi oğluna gülerek.

“Bu yaşta hâlâ kısraklarla oynaşacak kadar güçlü olduğunu mu sanıyorsun?” diye sordu İlek dudaklarında ince bir gülümsemeye. Attila ona bir tokat atmak istermiş gibi elini kaldırdı.

“Sakın beni küçümsemeye kalkma, sevgili oğlum İlek! Canım isterse yatağında en vahşi Cermen güzelini bile evcilleştirebilirim!”

Diğer atların üzerindeki adamlar gülüştiler ve kılıçlarını kınlarına vurarak sevinç naraları attılar.

“Siz gençler hâlâ sert bir erkekliğe sahip olmanın çabuk kazanılan bir zafer anlamına geldiğini sanıyorsunuz” diye bağırdı Attila. “Oysa biz bugüne kadar bir savaşı Romalılar ve Cermenler gibi sadece kaba kuvvet kullanarak kendi lehimize çevirebilmiş değiliz...”

“Bu atlar, Cermen kadınları ve iyi bir aygırın sertleşmiş organı arasında nasıl bir ilişki var?” diye sordu İlek.

“Kendisine neler yaşatabileceğini bile anlayamadan kendinden geçen ilk kadını gördüğün zaman bunu bileceksin. Ya da dört bir yandan nasıl geldiğimize bir türlü akıl erdiremeyen, bakışlarımız ve oklarımızla kalplerinden vurduğumuz, soluğumuzu daima enselerinde hissettirdiğimiz, yumuşak yerlerini çabucak bulduğumuz ve kılıçlarımızı içlerine soktuğumuz, bağırmalarına bile meydan vermeden ortadan kaybolduğumuz, sonra derhal tekrar ümüklerine çöktüğümüz birkaç Romalı gördüğümüz zaman...”

Obaya doğru at sürdükleri zaman da bir savaşta veya bir kadında kazanmanın çeşitli yolları üzerine konuşmaya devam ettiler.

Öğleden sonrasının geç saatlerine Büyük Kağan'ın obasına yeni ve beklenmedik haberler geldi. Attila'nın heyetlerinden biri Konstantinopolis'ten geri dönmüştü. Aslında ertesi gün gelmeleri bekleniyordu. Attila bir kaçısa benzer bu geri dönüşü haber aldığı zaman, kaşlarını kaldırmakla yetindi.

“Yolun son kısmını dört nala at sürerek mi gelmişler?” diye sordu sadece.

“Evet, iki gün boyunca ağır arazide... Tuna boyunca... Singidunum'dan buraya kadar...”

“Gerçekten de oldukça zor bir yolculuk” dedi Attila. En yakın danışmanları bile Hunların Büyük Kağanı'nın durduk yerde neden suskunlaştığını anlayamamışlardı. Fakat bunun nedenini pek yakında öğreneceklerdi.

Hemen aynı akşam verilen küçük ziyafette Attila sağ elini yukarı kaldırdı ve bir zamanlar Roma imparatoru Honorius'ta gördüğü gibi parmaklarını dalgalandırdı. Bu hareketi üzerine en yakın danışmanları ve müttefiklerinin en önemli komutanları dışında herkes bir anda ortadan kayboldu.

Attila bir müddet bekledi. Sakin ve rahat bir görünümü vardı. Sadece çok iyi tanıyanlar onda sabahki neşeden eser kalmadığını anlamışlardı.

“Biri imparatorluğun doğusuna, biri de batısına olmak üzere iki heyet yola çıkardığımı biliyorsunuz” dedi sakin bir sesle ve orada bulunanların evet anlamında başlarını sallamalarını bekledi. “Konstantinopolis'e gönderdiğim heyet, zaten bildiğim bir haberle geri döndü...”

Kontrollü ses tonuna rağmen Attila dudaklarının kenarında küçük bir gülümseme belirmesine engel olmadı. “Dostumuz Theodosios birinci bakanını çöle göndermeye karar vermiş...”

Taht salonu bir an için mutlak bir sessizliğe büründü, sonra da sevinç çığlıklarıyla yankılanmaya başladı. Adamların neredeyse tümü zafer dolu bir eda ile kılıçlarını kınlarına vuruyorlardı. Attila bir süre onların coşkularını ifade etmelerine izin verdi, sonra da konuşmaya devam edebilmek için elini kaldırdı: “Doğu Roma imparatoru, kendisinin birinci bakanı tarafından aldatılmış hissettiğini söylüyor. Fakat Chrysaphios'un çöl yerine küçük ve güzel Yunan adalarından birine gönderileceğini biliyorum. Biz barbarlar nasıl olsa bu numaraya kanacak kadar cahil ve aptalız...”

Çok sayıda dudağın arasından çıkan tiz ısıklıklar Attila'nın sözünü kesti. Hun kağanı gülümseyerek sözlerine devam etti: “Elbette ki Theodosios'un bana yapılacak bu suikasttan en ince ayrıntısına kadar haberi vardı. Fakat...” Attila tekrar elini kaldırdı. “Bir kez daha rezil olmamak için yalan söylüyor... Zaten yirmi yıl önce karısı Eudokia'yla evlendiğinden bu yana zavallının durumu pek iyi sayılmaz...”

Büyük salonu bir anda çınlayan kahkahalar doldurdu. Güya çok tutucu olan Bizanslıların gerçekte ne denli serbest olduklarını orada bulunan herkes çok iyi biliyordu. Buna rağmen akşamın ilerleyen saatlerine onları büyük bir sürpriz daha bekleyecekti.

“Kabul ediyor” dedi Konstantinopolis ile yapılan son görüşmeleri yürüten heyetin başkanı. “Tüm bu yıllar boyunca senin yenilir yutulur türden olmayan barış şartlarına alıştığını söylüyor. Fiyatı her zaman yüksek ama asla ödenmez olmayan barışı muhafaza edebilmek için, adamlarını bir gemiye bindirerek Ravenna'ya gönderdi...”

Taht salonunda bulunan adamlar elçiye inanamaz gözlerle baktılar. Attila bile kulaklarına inanmakta güçlük çekiyordu.

“İmparator Theodosios'un Batı Roma imparatoriçesi Galla Placidia'nın kuzeni ve Honoria'nın amcası olarak, Honoria ile benim aramda gerçekleşecek bir evliliğe rıza gösterdiği anlamına mı geliyor bu?”

“İmparatorun ‘Honoria da arzu ediyorsa, neden olmasın?’ dediği söyleniyor. Zaten bir Augusta olan Honoria'nın isteklerine saygı göstermek zorundaymış...”

Attila da bir süre diğerleri gibi hiç kımıldamadan olduğu yerde oturdu. Sonra, hiç beklenmedik

bir anda avcunun içiyle masaya öyle bir şaplak indirdi ki, salondaki herkes oturduğu yerden bir karış havaya sıçradı.

“Bu onun son aldatmaca denemesiydi!” diye haykırdı Attila korkunç bir sesle. “Onu ve onun o iki yüzlü, sahtekâr hadımlarını kan ve vahşet içinde yok edeceğim! Batı ve Doğu Roma için daha önce görülmedik şiddette bir deprem olacağım! Beni yatıştırmak için bana kendi kızlarından birini bile sunamayan bu çılgın da kimmiş! Evet, Galya gelin için iyi bir çeyiz olur... Fakat ne orası kendi toprağı, ne de bana, Kara Hunların Büyük Kağanı’na, yani bir barbara, kurban etmek istediğı kız, kendi kızı...”

Ertesi gün Batı Roma Orduları Başkomutanı’nın oğlu onuruna verilen ziyafet pek güzel geçti – en azından ilk saatleri öyleydi. Hunların Büyük Kağanı, batıdaki dağların ardında olanları çok merak ettiğini hiçbir surette belli etmiyordu. Yiyor, içiyor, dansözleri ve ozanları alkışlıyor, hatta cüce Zerko’nun çirkin şakalarına bile katlanıyorlardı. Carpilius’un esas görevi hakkında ancak çok sonra konuşmaya başladılar.

Attila’nın bu arada Honoria’nın Roma veya Ravenna üzerindeki miras haklarından vazgeçmeye hazır olduğunu bildirmesi herkes tarafından öğrenilmişti. Hun kağanı bir müddet *Aemilia, Venetia et Histria, Liguria ve Flaminia* gibi Yukarı İtalya eyaletlerinin kendisi açısından nasıl bir önem taşıyabileceklerini düşünüp durmuştu. Ortasından Padus Nehri’nin aktığı büyük çöküntü ovası, şu anda kendisine bağlı insanların yaşadığı geniş düzlüklerden pek farklı değildi. Buna rağmen Apennin ve Alp dağları arasında görkemli kapıları, sarayları, duvarları ve kokuşmuş mahalleleri bulunan bir dizi şehir vardı ki, bunların durumu Roma’daki Suburra’dan hiç de farklı değildi.

Fakat Attila bu eyaletlerde zengin şehirlerin var olduğunu da biliyordu. Tarih boyunca yaşadıkları tüm yıkım ve felaketlere rağmen, hâlâ Tuna kıyısındaki Limes yerleşimlerinin tümünün toplamından daha fazla altına sahip olan meşhur şehirlerdi bunlar. İmparatorluğun etrafları duvarlarla çevrili bu hazine sandıkları Attila’yı şiddetle cezbediyordu. İnsanlar bu şehirlerden söz ederken ağızlarının suyunun akmasına engel olamıyorlardı. Fakat her şeye rağmen bu şehirler, ilkbahar taşkınlarının vahşi bir güzellik kazandırdığı ovanın içinde çürümüşlüğün ve kokuşmuşluğun birer sembolü gibi yükseliyorlardı.

Birkaç gece kararsız kaldıktan sonra Attila, Yukarı İtalya eyaletleri üzerinde hak iddia etmeye karar verdi. Sahip olmak için bir karış toprak bile istemiyordu! Sadece Konstantinopolis’teki hadımların ve Roma’daki kâtiplerin deyimiyle “kullanım hakkı” peşindeydi. Bu nedenle çeyizin ismi de Galya olacaktı – ne daha fazla, ne de daha az!

Ravenna Attila’nın taleplerini biliyordu. Hun kağanı imparatorluğun yarısını değil, sadece büyük okyanusa kadar uzanan batı kısmını istediğini açık seçik ifade etmişti. Bu bölgeleri beş yüz yıllık Roma egemenliğinden sonra, Roma’nın iyi bir dostu olarak sakin bir hayat sürmeleri için Hunların ve müttefiklerinin yeni vatanı haline getirmek istiyordu. Uzun geceler boyunca Attila’ya Kuzey Galya’nın uçsuz bucaksız düzlüklerini bıkip usanmadan ve ballandıra ballandıra anlatanın Eudo ve Bagaudları olduğunu sadece pek az kişi biliyordu.

“O geniş düzlüklerde günler boyunca at sürebilir ve başının üzerinde sadece mavi gökyüzünü görebilirsin” demişti Eudo. “Aralarında en az bir günlük mesafe bulunan Orleans, Troyes, Metz ve Reims gibi şehirlerin arasındaki Roma yolları bile öylesine düz bir hat şeklinde uzanır ki, onların bir dev tarafından koca bir kılıçla açılmış çizgiler olduklarını bile sanabilirsin.”

Attila ve misafirleri daha şimdiden kaliteli şaraptan birkaç kadeh devirmişlerdi. Carpilius kıpkırmızı kesilmiş suratıyla sendeleyerek ayağa kalktığı ve beceriksiz bir şekilde kılıcının kınıyla masaya vurmaya çalıştığı anda ne Hunların Büyük Kağanı, ne de müttefik kavimlerin kral ve

komutanları bir sürprizle karşılaşabilecekleri fikrini akıllarının ucundan dahi geçirmiyorlardı. Başlangıçta onun bir şeyler söylediğini ve şimdi de alkış beklediğini sanmışlardı. Bu nedenle fazla düşünmeden onlar da kılıçlarının kınlarıyla masaya vurmaya başladılar. Büyük taht salonu korkunç bir gürültüyle dolmuştu. Ancak Attila'nın elini kaldırmasıyla birlikte gürültü derhal sona erdi.

Hunların Büyük Kağanı, salondaki şapırtı, aksırık ve geçirme sesleri tümüyle sona erene kadar sabırla bekledi. Sonra da Aetius'un oğluna dönerek başını salladı:

“Buyur! Bir şey mi söylemek istemiştin?”

Carpilius birkaç kere öksürerek boğazını temizledi. Şu anda başına hiçbir şey gelemeyeceğini bilmesine rağmen, herkes onun ne kadar rahatsız olduğunu kolayca görebiliyordu. “Bu konuda şimdiye dek neler duymuş olduğunuzu bilemiyorum” dedi sonra. Attila kibarca gülümseyerek ona başını salladı. Bu genç adamın ne söylemek istediği veya ne söylemiş olduğu konusunda herhangi bir fikri yoktu.

“Evet...” diye kekeledi Carpilius birkaç kere yutkunduktan sonra, “sadece söylentilerin doğru olduğunu söylemek istemiştim...”

“Hangi söylentilerden söz ediyorsun, büyük general Aetius'un oğlu?” diye sordu Attila kibarca.

“Mutlaka haber almışsınızdır... Gerçi son âna kadar gizli tutulacaktı, çünkü Galla Placidia var gücüyle buna karşı koyuyordu...”

“Söyleyeceğin bu muydu?” diye bağırdı İlek yüksek sesle. Kadehini kaldırarak geçirdi. “Sizin tanrısal hükümdarlarınızın hangi şehirde zevküsefaya daldıkları kimin umurunda!”

“Sus!” diye bağırdı Attila. En büyük oğlunu başkalarının önünde azarlamayalı çok uzun zaman olmuştu. Hun kağanı öne eğildi, sağ dirseğinin üzerine yaslandı ve Carpilius'a sağ eliyle işaret etti: “Devam et, Carpilius!”

“Ta... taşındılar” diye kekeledi genç adam. “Tüm imparatorluk sarayı kırk sekiz yıllık diaspora sonrası Ebedî Şehre geri döndü!”

Salondaki insanların hiçbiri kımıldamadı, çünkü bunun ne anlama geldiğini pek az kişi kavrayabilmişti. Hatta Attila ve en yakın danışmanları bile bu haber karşısında nasıl bir tepki göstermeleri veya nasıl bir yüz ifadesi takınmaları gerektiğine karar verememişlerdi.

Bu olaydan aradan yirmi dört saat bile geçmeden haberdar olmuşlardı. Hunların Büyük Kağanı, diğer misafirlerin pek çoğunun yapacağının tam aksi yönde bir tepki vermişti. Gerekenden bir yudum daha fazla içmemek konusundaki katı kurala sıkı sıkıya bağlı olmak şu anda işine fazlasıyla yarıyordu.

Tüm salon kararsızlık içindeydi. İnsanlar sevinç çığlıkları koparmak ile öfkeyle haykırmak arasında gidip geliyorlardı. Attila ise ciddiyetini tam anlamıyla muhafaza etmiş ve sadece başını hafifçe yana eğmişti: “Sizin devletinizin ismi *Imperium Romanum*!”

Salonda yaşanan büyük şok karşısında yaptığı yorum sadece bundan ibaretti. Hemen akabinde de Carpilius'un kendi özel odalarından birine götürülmesini emretmişti. Genç Romalının maiyetindekiler buna itiraz etmek istediyseler de, Attila'yı kararından döndürmeyi başaramadılar. Hiç kimse, hatta yaverleri bile, gecenin kalan kısmında ve ertesi gün boyuca Carpilius'la konuşamayacaktı...

Ziyafetin ikinci kısmı büyük taht salonunda değil, aksine Attila'nın dostları ve kadınlarıyla yalnız kalmak istediği zaman kullandığı odalarda gerçekleşti. Aetius'un oğlunun sadece dilinin çözüleceği, fakat aklının karışmayacağı miktarda şarap verilmesine özen gösteriyordu. Buna rağmen Carpilius'un bambaşka bir konudaki gerçeği ifşa etmesi oldukça uzun sürdü.

Carpilius uzun saatler boyunca ısrarla Honoria hakkında hiçbir şey bilmediğini söyleyip durdu. Fakat o kadar beceriksizce yalan söylüyordu ki, Aybars birkaç kez gözlerini tavana çevirip acı dolu bakışlarla tahta kirişleri inceledi. Birkaç kez belindeki küçük deri keselerin içinden önündeki

masanın üzerine döktüğü tozları işaret etmesine rağmen, Attila her defasında elini sallayıp onu geri çevirdi. Carpilius'un Roma'da Hunların aleyhine kullanabileceği bir şeyler öğrenmesine gerek yoktu.

Ve sonunda Aetius'un oğlunun dili çözüldü.

“Üçüncü Valentinian kesinlikle kız kardeşi ile evlenmene razı değil” dedi bir çırpıda. “Yola çıkıp çıkmadığı konusunda bir bilgim yok, fakat onun bir gemiye bindirilerek Ege Adaları üzerinden en kısa zamanda Roma veya Ravenna'ya götürüleceğini duydum.”

“Yoksa Valentinian Konstantinopolis hadımlarının iyi bir anlaşma karşılığında Honoria'yı bana teslim etmelerinden mi korkuyor?” diye sordu Attila gülerek. “Onun Konstantinopolis'e kaçmış olması ve tekrar Ravenna'ya geri kaçırılması, onun ve benim arzularımızı nasıl etkileyebilir ki?”

“Fakat imparatorun danışmanları Honoria'nın başka biriyle evlendirilmesi durumunda, onu artık kendine eş olarak alamayacağın görüşünde birleşiyorlar. Öte yandan onun taht üzerinde herhangi bir hakkı bulunmadığı, çünkü *Imperium Romanum* geleneğinin sadece erkek varisleri tanıdığı da hakim görüş.”

“Sevgili Carpilius” dedi Attila hâlâ neşeli bir ruh haliyle. “Aetius'un oğlu olarak feleğin çemberinden geçmiş olduğuna eminim, fakat ben de henüz on beş yaşındayken Romalı bir Notarius'tan Ebedî Şehrin fetih planlarını satın almıştım. Diyeceğim şu: Bir parça parşömen... uyduruk bir evlilik anlaşması... benim için ne gibi bir anlam taşır ki?”

Attila ona acırcasına başını salladı.

“Yoksa Ravenna sarayı... ya da şimdi Roma sarayı, artık her neyse, gerçekten de benim sizinle bir *hukuk* savaşına gireceğimi ciddi olarak düşünüyor mu? Benim kim olduğumu tümüyle unutmuşa benziyorsunuz! Hadi diyelim sarhoş kafayla bunu kabul ettim – yine de sizin kanun kitaplarınızdan öyle yasalar çıkartırım ki, tüm dünyaya rezil kepaze olursunuz...”

Attila sağ yumruğunu sıkarak sol avcunun içine vurdu. “Yoksa kendi deyiminizle Büyük Theodosios'un *Imperium Romanum*'u oğulları Honorius ve Arkadios arasında paylaştırmakla Roma yasalarını çiğnediğini iddia ederek halkın, *patricilerin* ve senatonun ayaklanma tehlikesini göze almak mı istiyorsunuz?”

Hun kağı, Carpilius'un yüzünün bembeyaz kesildiğini gördü. “Nasıl? Theodosios yasaları çiğnemedi mi? O halde imparatorluğun bir kez daha Augustus Valentinian ve Augusta Honoria arasında paylaştırılması da bir suç teşkil etmez, öyle değil mi?”

“Senin bu meseleyi bambaşka bir açıdan ele alman gerektiğini söyleyeceklerdir” diye cevap verdi Carpilius beklenmedik bir cesaretle. “İmparatorluğun herkesin canının istediği gibi bölebileceği bir taşra çiftliği olmadığını, yapılan her şeyin ardında derin bir anlam bulunduğunu söyleyeceklerdir...”

“Bin yıldan beri etrafınıza korkunç bir salgın yayıyorsunuz. Bu salgına da kültür ve uygarlık adı veriliyor. İnsanları sömürüyor, köleleştiriyor, sadece eğlenmek amacıyla onları vahşi hayvanların önüne atıyorsunuz. Benim gerçeği tüm çıplaklığıyla ifade etmeme rağmen onu çarpıtarak yeni bir yalan üreteceğinizi, bu yalanı da kendi gerçeğiniz olarak adlandıracağınızı çok iyi biliyorum...”

Attila tiksintiyle başını salladı.

“Siz Avrupalılar... hepiniz birer sahtekârsınız! Tüm zamanların en büyük hırsız ve haydutlarısınız, bunu da güya kilise ve yasaların koruyuculuğu altında yaptığınızı iddia ederek kendinizi aklamaya çalışıyorsunuz.”

Attila giderek daha fazla öfkelenildiğini hissediyordu. Kaypak, yalana ve sahtekâr Romalılar ve onların şarkısını söyleyenlerle konuşmanın en kötü tarafı da buydu.

“Git!” dedi Attila sonunda ve gözlerini kapadı. “Artık hiçbirinizi görmek istemiyorum! Saçma sapan, anlamsız konuşmalarınızdan bıkip usandım! *Bar-bar-bar...*”

Attila öfkeden kuduruyordu. Günler ve haftalar geçtikçe keyfi daha da kaçıyor, sinirleri daha da bozuluyordu. Batı Roma'yı günde en az on kez savaşıla tehdit ediyor ve nişanlısının imparatorluk üzerindeki haklarına saygı gösterilmesini talep ediyordu. Valentinian III.'ün Hun kağanının tüm taleplerini kesinlikle reddetmesine rağmen, Attila pes etmek niyetinde değildi.

“Bu utanmazlık da ne demek oluyor?” diye bağıırıyordu öfkeyle. “O köpoğulları nasıl olur da Honoria'nın taht üzerindeki hakkını inkâr ederler! Onun annesi Bizans'ın meşru imparatoriçesi değil miydi?”

Her akşam büyük bir öfkeyle başını sallayarak tahta sarayının büyük salonunu sert adımlarla arşınlayıp duruyordu. “Hepsi alçak ve sahtekâr!” diye bağıırıyordu kollarını sırtına kavuşturup, kafasını bir koçbaşı gibi ileri uzatarak. “O beyaz tenli solucanlar benim kim olduğumu sanıyorlar? Erguvan renkli imparatorları gibi sünepenin teki mi? Gözünü para hırsı bürümüş bir hadım mı? Yoksa köle muamelesi yapabilecekleri zavallı bir keçi çobanı mı?”

Sonra ansızın duruyor, tiksintiyle ürperiyor ve dişlerinin arasından ıslık çalar gibi konuşmaya devam ediyordu: “Tümü sahtekâr, bu Avrupalıların!”

Sonra Hun kağanlığının öte tarafında hiç kimsenin beklemediği başka bir şey daha oldu. Yaz sıcağı içinde fırtına gibi patlayan, etrafı bir anda kasıp kavurmaya başlayan bir haberdirdi bu. Posta güvercinleri, hızlı yelkenliler, Roma atlı ulakları ve ateş kuleleri sayesinde yıldırım hızıyla dünyanın dört bir bucağına yayılmıştı.

“Theodosios öldü!” diye haykırdı İlek tahta sarayın içine doğru. Birkaç adamıyla birlikte Tisza Nehri'nin kaynağına bir gezinti yapmış, sonra da dörtlale geri dönmüştü. “Doğu Roma imparatoru attan düşmüş... ve hemen ölmüş... yirmi sekiz Temmuz günü...”

Attila tam o esnada Onegesios, Scottas ve Orestes'le toplantı yapıyordu. “Attan mı düşmüş?” dedi oğluna dönerek. “Gerçekten öyle mi olmuş, yoksa...”

“Gerçekten öyle olmuş...” dedi İlek soluk soluğa. “Bunu dörtlale Aquileia'ya gitmekte olan bir Centurio'dan öğrendim... Biliyorsun, her saat başı bir at...”

“Nasıl olmuş?”

“Avlanırken – daha fazlasını Centurio da bilmiyor. Yoluna devam etmesine izin vereyim mi, yoksa onu sana getirmemi mi istersin?”

Hunların Büyük Kağanı bir müddet düşündü, sonra başını salladı. “Bir kartal daha eksildi” kelimeleri döküldü ağzından. Orada bulunanların hiçbiri onun ne demek istediğini anlayamamıştı.

Birkaç hafta sonra Konstantinopolis tahtına Theodosios II.'nin halefi oturmuştu. Fakat o da Theodosios sülalesine sadece evlilik bağı aracılığıyla dahil olmuş biriydi.

“Yeni imparator Flavius Julius Valerius Markianos” diye haber verdi Onegesios.

“Bak hele, bak hele” dedi Attila öyle fazla bir şaşkınlık belirtisi göstermeden. “Demek o inatçı asker ve eski savaş düzeninin dik kafalı savunucusu Markianos sonunda başardı!”

“Onun da sen yaşlarda olması gerekir” dedi Onegesios.

“Evet, onu tanıyorum” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Trakyalı bir lejyonerin oğlu olarak Konstantinopolis’e gelmişti.”

“Orada borç aldığı iki yüz altın ile kendisine yeni bir hayat kurduğu söyleniyor. Talihi oldukça yaver gitmiş olmalı...”

“Öyle” dedi Attila yarı hoşnutsuz, yarı hayranlık ifade eden bir sesle. “Şayet aklımda doğru kaldıysa, Markianos Ardabur ve Aspar’la birlikte Afrika’da Kral Geiserich’e karşı savaşmıştı...”

“Doğru. Hatta bir müddet Aspar’a yaverlik yaptı ve Perslere karşı yürütülen savaşta tutsak düştü. Sonra Maviler Partisi’nden aday oldu, *magister domesticus* seçildi, hatta terfi ederek Patricius oldu. Tüm bunlara karşılık olarak da Theodosios’un kız kardeşi Pulcheria ile evlenmek zorunda bırakıldı, fakat kocalık haklarını bir kez dahi kullanmamak koşuluyla...”

“Pulcheria en az elli yaşında, değil mi?” diye sordu Attila.

“Elli iki” diye sırtıttı Onegesios, “ve otuz altı yaşından beri Augusta unvanını taşıyor.”

“Zavallı adam” diye içini çekti adam. “Hayat onun için pek kolay olmamalı!”

“Şimdi yapmak isteyeceği ilk şey, bu yaşta bile güçlü bir erkek olduğunu ispat etmek olacaktır” diye mırıldandı Aybars. “Bunu yatağında yapamadığına göre, bizim için tehlikeli olabilir...”

Attila soran gözlerle şamana baktı, fakat Aybars hafifçe titreyen parmaklarını dişsiz ağzına götürdü ve kapalı gözlerle mırıldanmaya başladı.

“Belki de Maviler Partisi’nin adayının Doğu Roma’nın yeni imparatoru olduğu şeklindeki tatsız gerçeği bize hatırlatmak istiyordur.”

“Evet, biliyorum” diye başını salladı Attila. “Gerçi son barış anlaşmalarına da imparatorluk mührü basılmamıştı, fakat bunun şimdi fazla bir önemi kalmadı! Maviler bizden nefret ediyorlar. Partideki soylular ve senatörler barış karşılığında bize tek altın bile ödemek istemediklerini şimdiye kadar pek çok kez dile getirdiler.”

“Demek ki bu durum şimdi Doğu Roma’nın resmi dış politikası haline gelecek!”

“Evet, tabii ki Markianos’un dayanabildiği sürece...”

“Şu anda tüm belirtiler öyle olacağını gösteriyor” dedi Onegesios. “Yeni imparatorun ilk icraatı, bundan birkaç ay önce sana teslim edilmesini barışın olmazsa olmaz koşulu olarak gördüğün bir adamı idam ettirmek oldu.”

“Hangi gerekçeyle?”

“İkinci Theodosios’un birinci bakanı, yaklaşık çeyrek asırdır bize vergi ödemeye itiraz etmeyen Yeşiller Partisi’yle işbirliği yapmanın bedelini ödedi.”

“Yaklaşık yarım yüz yıldır neredeyse yaprak bile kımıldamayan imparatorlukta birden her şey çok hızlı gelişmeye başladı” dedi Attila. “Elçileri bir kez daha buraya getirin!”

Attila, Konstantinopolis’ten gelen adamların bir kez daha salona girmelerine kadar bekledi. Sonra da soğuk, fakat kibar bir tavırla onlara oturmaları için yer gösterdi. Bir süre onları izledikten sonra adamların oldukça rahatsız olduklarını fark etti.

“Sadece bir sorum daha var” dedi onlara. “Buraya gönüllü olarak ve ölüm arzusuyla mı geldiniz?”

“Ne demek istediğini tam olarak anlayamadık” dedi Konstantinopolis heyetine liderlik eden senatör. “Fakat söylediklerin doğru! Buraya gönüllü olarak ve kendi irademizle geldik. Biz güneşin altındaki en kudretli gücün temsilcileriyiz ve resmi görevimiz tüm savunma tesislerimizin

lejyonlarımız tarafından onarılıp sağlamaştırılmakta olduğunu sana haber vermek. Ve hiçbirimiz ölmek arzusunda da değiliz.”

“Bugüne dek benden söz edildiğini duymamış olmanız mümkün mü acaba?”

“Tam aksine, senden söz edildiğini sık sık duyduk.”

“Öyle mi?” dedi Hunların Büyük Kağanı kısık bir sesle. Dudaklarını biraz büzdü, Doğu Roma soylularına gülümsedi, yavaşça nefes aldı, sonra da var gücüyle bağırmaya başladı:

“Beni bu kadar ölçüsüzce, utanmazca, hatta arsızca rencide etmeye nasıl cüret edersiniz? Artık vergi yok demek! O halde barış da yok! Evet, Romalılar, Yunanlar ve hadımlar! Deneyin bakalım! Beni öfkeden deliye döndürmeyi deneyin, fakat unutmayın ki ben... ben Hunların ve *barbarların* Büyük Kağanı’yım! Ben, Muncuk Han’ın oğlu Attila! Demek artık vergi ödemeyeceksiniz! İyi! O halde barış da yok! Cevabım budur... Hem de derhal, şu anda ve burada başlamak üzere! Neden... neden sizin çekip gitmenize izin vereyim ki?”

Attila yüksek sesle güldü ve sağ elini yatay hale getirerek gırtlığının üzerinde gezdirdi.

“O halde? Kendi yaşamınız karşılığında bana ne teklif ediyorsun? Yeni imparatorunuzun hükümdarlığının memnuniyetle kabul edeceğim ilk vergisi ne olacak?..”

Konstantinopolis’ten gelen heyetin lideri hafifçe öksürerek boğazını temizledi. Konuşmanın başındaki mağrur edasından geriye eser bile kalmamıştı. Söyleyeceği yanlış bir kelimenin, yapacağı yanlış bir hareketin, hatta gereğinden fazla korkarak yapacağı bir konuşmanın bile ölümü anlamına gelebileceğini anlamıştı.

“Çok rica ederim, Hunların soylu Büyük Kağanı” diye yalvarmaya başladı adam, “burada söz konusu olan sadece küçük, hatta gülünç bir formalite. Yeşiller Partisi yıllar boyunca siz Hunlara para ödeyen herkesi lanetledi, fakat biz sizin Konstantinopolis’i ne büyük bir alicenapllıkla esirgediğinizi biliyoruz... hem de sık sık canınızı sıkmamıza rağmen...”

“O halde? Yeni imparatorunuzun bana vermek istemediği altını, kilise ve manastırlarınızdan kendi ellerimle toplamam daha fazla mı hoşunuza gider?”

“Hayır, elbette ki hayır! Burada bütün mesele vergi kelimesi. Siz Hunlar, müttefik kavimlerinize birlikte bizimle barışı sürdürmeye devam ederseniz, biz de bunun karşılığında size elbette birtakım armağanlar takdim edebiliriz. Bunlara gönüllü ödemeler adını verebiliriz, böylece utanç dolu anlaşmaların yükümlüklerinden de kurtulmuş oluruz...”

“Öyle mi!” dedi Attila. O kadar şaşırmıştı ki, etrafına bakarak gözleriyle Scottas’ı veya başka bir konuşma üstadını bulmaya çalıştı.

“Peki ya biz ‘birtakım armağanlar’ yerine eski anlaşmalarda ısrar edecek olursak?”

Konstantinopolis heyetinin lideri, çaresiz bir şekilde ellerini yukarı kaldırdı. “O takdirde mecburen bize savaş ilan etmeniz gerekecek...”

“Savaş! Savaş! Savaş!” diye söylenip durdu Hunların Büyük Kağanı o akşam. “Sanki bu çok basit bir şeymiş gibi!”

Ellerini her zamanki gibi arkasında kavuşturmuş, vücudunun üst kısmını hafifçe öne eğmiş, tahta sarayın büyük taht salonunu sert adımlarla arşınlayıp duruyordu. Danışmanları ona birkaç kez bu olumsuz gelişmelere derhal tepki göstermesi gerektiğini söylemişler, fakat o her defasında bunu geri çevirmişti.

“İlk hamleyi mutlaka sen yapmalısın” dedi Scottas bir kez daha.

“Neden ürkek bir keklik gibi davranayım ki?” diye sordu Attila cevap olarak. “Honorio’nun yüzüğü hâlâ bende değil mi? İstediğim zaman o prensesi yanıma çekemez miyim?”

“Demek tüm bunların sadece kuru gürültüden ibaret olduğunu düşünüyorsun!”

“Hayır, Markianos’un söylediklerini kararlı bir şekilde yapmaya çalışacağını düşünüyorum. Bunu başarabilir mi, o ayrı konu. Birkaç yeni vergi yasasıyla yozlaşmayı önleyemez. Onun gibi bir imparatorun gücü, imparatorluğun doğu yarısındaki rüşveti, kokuşmuşluğu ve çöküşü engellemeye asla yetmez.”

“O halde niyetin nedir? Ne yapmak istiyorsun?”

“Zaman! Zaman! Zaman! Zaman kazanmalıyız! O lanet olası Maviler Partisi’nin hadımları, bizim şehir kuşatmaktan hoşlanmadığımızı biliyorlar... Onlara saldırmaya kalksak bile, yeni surları aşmamızın asla mümkün olamayacağını bildikleri için, tek yapacakları çaresizliğimize bakıp kahkahalarla gülmek olur! Onların denizden yardım almalarını engellemek için gemilere bile sahip değiliz!”

“O halde geriye imparatorluğun batısı kalıyor” dedi Onegesios.

“Batıya karşı artık Uldız, Radagis veya Alarich zamanında olduğu gibi büyük seferler düzenlemek mümkün değil! Müttefiklerimizi mutlaka bize bağlamalıyız! Cermenler sadece bol ganimeti elde edebilecekleri yerlere saldırmak istiyorlar. Kısa zamanda bunun bir çaresini bulamazsak, Romalılar daha da arsızlaşacak...”

“Ne yapmak istiyorsun?” diye sordu Onegesios endişeli bir sesle. Attila kuru bir sesle güldü.

“Zamana ve paraya ihtiyacım var!” diye homurdandı Attila. “Lanet olsun! Gerçekten de imparatorluğun her iki yakasından gelen altınlara ihtiyacım var. Böyle kıtlık zamanlarında insan ne yapar?”

“Yeni kaynaklar bulmaktan mı söz ediyorsun?”

“Hayır, tam aksine! Üzerlerinde imparator resimleri bulunan paralara mı ihtiyacımız var? İyi, o halde onlardan bir miktar da biz basalım... ve tüm Cermen krallarının bitmez tükenmez taleplerini dipsiz bir Hun kazanından çıkaracak kadar güçlü olduğumuzu herkese gösterelim...”

“... fakat bizi savaşla tehdit edecek olursan, Hunların Büyük Kağanı” diye yazıyordu İmparator Markianos, “o zaman seni güçlü ordularla ve Karadeniz’den Mısır’a kadar uzanan ülkelerin altın rezervleriyle karşılamaya hazır olacağız.”

Birkaç ay öncesine kadar böyle bir arsızlığı ve itaatsizliği kimse aklına bile getiremezdi. Fakat Attila son derece sakindi. İmparatorluğun doğusuna mı, yoksa batısına mı savaş açması gerektiğine bir türlü karar veremiyordu.

“Bu durum otuz yıl önce ortaya çıksaydı, sadece içimdeki öfkenin sesini dinlerdim” diyordu kendisine güçlülükle hakim olarak. “Ne pahasına olursa olsun bu terbiyesizliğin ve hakaretlerin intikamını alır, ganimet ve kağanlık şerefi uğruna binlerce insanı gözümü bile kırpmadan ölüme gönderirdim.”

“Ya bugün?”

“Bugün kararımı batıdan yana vereceğim. Orada bulunan zenginliklerin miktarını tahmin bile edemezsiniz. Ben de size tüm bu zenginlikleri vaat ediyorum.”

“Ne pahasına olursa olsun mu?”

Attila dudaklarını büzdü. “Buna benimle birlikte hareket edecek kavimler hür iradeleriyle kendi başlarına karar verecekler. Ben onlara bana itaat etmelerini değil, benimle birlik olmalarını öneriyorum!”

Ve gerçekten de böyle oldu. Attila hazinesindeki altın kadehleri, kupaları, tepsileri ve kandilleri erittirdi. Üzerinde Theodosios II.’nin resmi bulunan Solido’ları basacak olan adamların önüne giderek daha fazla altın yığılıyordu. Bu sahte paralar, Aşağı Tuna havzasında kurulan pazarlardaki tacirlerin, *Imperium Romanum*’un nasıl olup da ansızın dürüst davranmaya başladığını

düşünmelerine neden oluyordu.

“Çok uzun zamandan bu yana ilk defa Solido eskiden olduğu gibi güçlü ve güvenilir bir ticaret aracına dönüştü” dedi Attila büyük bir keyifle. Bir yandan da içinde on günlük bir çalışmanın ürünü olan paralarla dolu meşe ağacından yapılma bir sandığı iki eliyle kaldırmaya çalışıyordu.

“Yeni parayı şüpheli kılan da bunun ta kendisi!” diye homurdandı şaman. Altın paralar yurt ateşinin ışığı altında, gün ışığında olduğundan çok daha değerli görünüyordlardı. Attila’nın parmaklarının arasından dökülen Solido’lar, diğerlerinin üzerine düştükleri anda harika sesler çıkartıyorlardı.

Aybars Amca’nın yanılıyor olması, çok ender rastlanan bir durumdu. Fakat bu kez tacirler gerçek değerlerinde olan bu yeni paraların kaynağı konusunda tek kelime etmiyor ve bu şaşılacak durumun sebebinin Attila olduğunu akıllarına bile getirmiyorlardı.

Konstantinopolis ise bu gelişmeleri kendi lehine çevirmiş ve toparlanma sürecinde olası bir savaşı bertaraf etmek için Hun kağanına isteklerine uyacağını bildirmişti. Yeni imparator bu arada *Patricius* unvanına kavuşmuş olan Anatolis ve eski maliye bakanı Patricius Nomos’dan oluşan bir heyeti Attila’ya göndermişti. Hunlar, Nomos’un karmaşık siyasi sorunları kan yerine devletin altınları ile çözmekten hoşlandığını biliyorlardı.

Anatolios ve Nomos’un Tuna’yı aşmalarıyla birlikte, onları karşılamak için Drekon Nehri’ne kadar ilerleyen Attila’yla burun buruna gelmeleri bir oldu. Hun kağanı bu davranışı ile onlara Maximinos ve Priskos’tan oluşan heyetten çok daha fazla değer verdiğini göstermek istiyordu.

Doğu Roma elçilerine istedikleri her şey verildi. Büyük bir tören eşliğinde imzalanan yeni barış anlaşmasında, Attila toprak taleplerinden tümüyle vazgeçiyordu. Bundan böyle Bizans imparatorunu Hun kaçakları yüzünden sıkıştırmayacaktı. Hatta elli kilo gibi gülünç bir meblağ karşılığında *Vigilas*’ı bile serbest bıraktı. Diğer Romalı esirleri de başka bir ücret talep etmeden özgürlüklerine kavuşturdu. Anatolios ve Nomos’u ise hediyelere, atlara ve değerli kürklere boğdu.

“İnanılır gibi değil” diye yazıyordu Anatolios ve Nomos sonradan. “Yıllık vergiyi artırmaya dahi gerek görmedi!”

Fakat gerçek böyle değildi. “Bırakalım ne isterlerse onu düşünsünler” dedi Büyük Kağan danışmanlarına ve dostlarına. “Önemli olan *Imperium Romanum*’un iki yarısının birbirlerinden tümüyle kopması. Hiçbir şey aynı anda batıya ve doğuya açılacak bir savaş kadar tehlikeli olamaz. Doğuya karşı çok dikkatli olmalıyız, çünkü bitmez tükenmez kaynaklara sahipler. Batıyı ise son adamına ve son Solido’suna kadar tanıyoruz. Buna rağmen şu anda İtalya’ya gitmek niyetinde değilim.”

“Salgın hastalıklar yüzünden mi?”

“Evet” dedi Attila ve başını salladı. “Batıdan gelen haberlerin ne ölçüde güvenilir olduğunu bilmiyorum. İtalya’yı kasıp kavurduğu söylenen büyük kıtlık, başarıyla yayılmış yalan söylentilerden biri de olabilir. Ne de olsa kıtlık ve salgın haberleri, yüksek surlardan ve tepeden tırnağa silahlı lejyonerlerden çok daha etkili korkutma araçları. Böyle bir riski ancak bir budala alır ve bu tür bir düşmana karşı en hızlı atlılarımız dahi bir şey yapamaz...”

“Başka çarem yok” dedi Attila kısa bir süre sonra. Oysa böylesine büyük bir sefer için bu yıl çok geç kalındığının gayet iyi farkındaydı.

“Evet” dedi Onegesios, “fakat Romalılarla tekrar görüşme masasına oturmak için en etkili ve geçerli çözüm yolu da bu...”

“Görüşme masası mı?” dedi Büyük Kağan öfkeyle. “Beni yine teselli etmelerine izin mi vereyim?”

Kendimi gülünç duruma mı düşüreyim? Savaşçılara ‘Hadi bakalım, *cumpane*, artık Romalıların yumuşak beyaz ekmeğini yiyeceğiz... bundan böyle kazanlar kaynamayacak, ceplerimiz altınla dolmayacak. Artık ne vergi, ne de ganimet var!’ Hayır, Yunan! Burada binlerce erkek benim savaş çağrımı bekliyor! Aileler, boylar, kabileler, kısacası pisliğin içine tohum ekmek istemeyen tüm insanlar! Evet, biz de böğürtlenlerden, güneyin meyvelerinden, tatlı İtalyan şarabından hoşlanıyoruz! Fakat biz Gotlar veya diğer Cermenler gibi toprak adamı, çiftçi değiliz. Biz at sırtından inmeyiz, Onegesios, hayvanlarımızı da canımız nereye isterse oraya götürürüz!”

“Bu kadar öfkeli olduğuna göre, seferini dilediğin gibi hazırla” dedi Onegesios. “Fakat benim başka ağlar örmeme izin ver... Bu oyuna başkalarının da dahil olduğunu unutma! Hatta bu başkalarının sayısının pek çok olduğunu da...”

“Ne demeye çalışıyorsun?”

“Yıldızların yarın hangi konumda olacaklarını bilemiyorum” dedi Onegesios bir kehanet bildirircesine. “Fakat İranlıları ve Kral Geiserich’in Vandallarını unutmamak lazım. Kendimiz de aynı yöne gitmeden önce, imparatorluğun kuzeybatı köşesinde neler olup bittiğini bilmeliyiz. Brittonia, Roma’nın elinden kesin olarak çıktı. Franklar Galya’yı mutlaka ele geçirmek istiyor. Bu Cermen kavminin meşru hükümdarı olan Gundebaud, annesiyle birlikte bize sığındı. Onun küçük kardeşi ise Aetius’tan medet umuyor. Hatta söylenene göre Aetius onu evlatlık bile edinmiş! Bu bizim heyecanlı dostumuzun keyfi bir davranışından öte bir şey...”

“Biliyorum” dedi Attila. “Frankların arasındaki taht kavgası bizimle Romalılar arasında ciddi görüş ayrılıklarının doğmasına neden oluyor.”

“Romalılar kendi gözdelelerini diğer Frank hainleriyle birlikte hediyelere boğuyor, hatta halkın onları sevinç çığlıklarıyla karşılamasını bile sağlıyorlar” dedi Laudarich Attila’nın söylediklerini onaylayarak.

“Fakat tüm bu kışkırtmalar bize yönelik!” dedi Attila öfkeyle. “Batı Roma bizi bir kumar masasına oturmaya zorladı... Cermen kavimlerinin tahtları için zar atıyoruz...”

“Ne yazık ki bunu Vizigotlarda yapamayacağız” dedi Onegesios. “Pirenelerin kuzeyinde yeni bir hükümdar tahta oturmaya hazırlanıyor.”

Theoderich’in sadece bir oğlu mu var?”

“Hayır, fakat oğullarının en büyüğü olan Thorismund, son derece ateşli ve öfkeli bir delikanlı. Diğerlerinin gözünü korkutmayı başarmış.”

“Bu bizim için hiç de kötü olmayabilir” dedi Attila ansızın gülerek. “O genç adamı daha yakından tanımaya çalışmalıyız.”

“Haklısın” dedi Onegesios. “Bu genç kavimlerin çoğu Romalılardan bizden çok daha fazla nefret ediyor. Artık yeni ittifaklar için zaman olgunlaştı!”

“O halde daha büyük düşünmeliyiz... Daha uzaklara... ufka doğru...”

“Bakışlarını bu dünyanın sınırlarına yönelt!” dedi Yunan. “Konstantinopolis’in batısındaki Avrupa isimli küçük Roma eyaletini unut! Yarın ne olacağını kim bilebilir, kağanım! Çin duvarının bile önünde paramparça olabileceği bir Hun devleti, çok mu uzakta...”

Attila kendi kendine gülümsedi. Öfkesi uçup gitmişti. Çok uzun yıllar önce atalarına karşı yapılan duvarı yıkmaya şerefine belki de kendisine ait olacağı düşüncesi, çok hoşuna gitmişti.

“İşe *Imperium Romanum*’un Tuna kalelerinden başlayabiliriz” dedi sonra. “Evet, bu düşünce gerçekten de hoşuma gitti!”

Bu konuşmadan hemen sonra bir dizi diplomatik faaliyet başlamıştı. Hem Batı Roma, hem de Hunlar, var güçleriyle Vizigotları yanıltmaya ve Galya Eyaleti’ndeki Frankların kuvvetlerini bölmeye

çalışıyorlardı.

Yaklaşık iki yıl önce Galya'dan kaçan ve bilgi birikimini Hun kağanına aktarmak için sabırla bekleyen o adam, Attila için giderek daha fazla önem kazanmaya başlıyordu.

“Çabalarının fazla sonuç getireceğini sanmıyorum” dedi asi Galya çiftçilerinin eski lideri. “Batı Roma topraklarında oturan Cermen kralları ve kabile prensleri çok uzun zamandır senin ne yapabileceğini konuşuyorlar. Onlar birer aptal değil... ancak sanırım rüşvet kabul edebilirler. Hesap kitap işinden iyi anladıkları söylenebilir...”

“Ne demeye çalışıyorsun?” diye sordu Attila alnını kırıştırarak. Biraz öne eğildi ve bakışlarını Bagaua liderinin üzerine sabitledi. Eudo, Galya'daki Romalılar karşısında da sık sık yaptığı gibi, sahte bir bağımlılık ifadesiyle başını eğdi: “Kendilerine hak ve hukuk uygulanmayan kavimler, halklar, kitleler ve çiftçiler ne müttefik, ne de dost tanır! Onları korkutarak veya hayatlarını bağışlayarak, o gün için satın alabilirsin. Fakat geceleri okyanusların suyu veya göğün fırtınası gibi eskiden beri alışkın oldukları koşullara geri döneceklerdir.”

“Biraz daha açık ve anlaşılır konuşamaz mısın?”

“Elbette konuşabilirim” dedi Eudo korkusuzca. “Fakat büyük ihtimalle bu benim başıma mal olacaktır.”

“Başını filan istemiyorum, sende kalsın! Yeter ki konuş!”

“Tüm mesele, müttefiklerinin mağluplara davranış tarzı” dedi Eudo. “Bu tarz henüz kararsız olanları da ya Vizigotların, ya da Cermenlerin kucığına düşürecek.”

Aradan üç hafta geçmişti. Adamlarıyla beraber çıktığı uzun bir at gezintisinden geri dönen Attila'yı, ordugâhında birtakım ilginç haberler bekliyordu. Büyük Kağan bir akıncı birliğinin eşliğinde güney, doğu ve kuzey yönlerine doğru Karpatların etrafında geniş bir yay çizmişti. Büyük Tuna kıvrımında tekrar güneye dönmüş, nehrin batı kıyısında bulunan Roma kalesi Aquincum'u geride bırakmış ve bir günden daha kısa bir sürede Tuna ile Tisza arasındaki ordugâhına geri dönmüştü.

“Duyduklarına inanamayacaksın” diye bağırdı İlek babasının seyahat pelerini çıkarmasına bile meydan vermeden. “Tüm Galya yavaş yavaş bize gelmeye başlıyor...”

“Yine mi Bagaudlar?” diye sordu Attila ve hizmetkârların belindeki kayışı çıkartmalarına izin verdi. Sonra bir köle elinde keskin bir bahar suyunun bulunduğu bir çanakla ona yaklaştı. Attila ellerini suya daldırarak kirini temizlemeye çalıştı, sonra da yünlü bir havluda kuruladı.

“Hayır” diye karşılık verdi İlek, “Bagaudlar değil. Alanların kralı Sangibad'ı hatırlıyor musun?”

“Sangiban mı?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. “Kral Goar'ın halefini nasıl unutabilirim ki? Birkaç on yıl önce Alanların bizi terk etmiş olmalarından daima üzüntü duymuşumdur. Fakat onlar daha batıya gitmek istiyorlardı ve ben Roma'da geçirdiğim rehinelik döneminin etkisinden henüz kurtulamamıştım. Bugün Alanları tekrar yanımıza çekebilmek için elimden gelen her şeyi yapardım...”

“Görünüşe göre bunu başarmışsın bile” dedi İlek gülümseyerek. “Kral Sangiban'ın elçisi son derece gizemli davranışlar sergiliyor... Ağzından laf alabilmek için onu kırbaçlatmayı bile düşündüm, fakat haftalar boyunca at sırtından inmemesinin sebebini sadece sana söylemek istiyor...”

“Sangiban'ı en son küçük bir çocukken görmüştüm” dedi Attila düşünceli bir tavırla. Sonra başını kaldırıp gülümsedi. “Evet, aradan uzun zaman geçti... çok uzun zaman! O zamanlar birlikte koyunlarımızı gütmeyi öğreniyorduk. Karadeniz'in batı kıyılarında, harika ilkbahar günleriydi bunlar. Koçların kuyruklarına renkli kurdeleler bağladığımızı daha dün gibi hatırlıyorum...” Attila yavaşça güldü ve en sevdiği yere oturdu. “Alanların pembe domuzları vardı... siyah değil, pembe domuzlar... anlıyor musunuz... Bleda da oradaydı... o ve diğer yaşlılar, küçük civcivlerin kafalarını dişleriyle kopartarak eğleniyorlardı... şimdi Aetius burada olsaydı, bunun hayvanlarla fazla içli dışlı

yaşamaktan kaynaklandığını söylerdi... Alan elçisi nerede?”

“Romalıları ise fındık farelerini bala batırıp diri diri yutuyorlardı” diye kıkırdadı Aybars.

İlek kısa bir el hareketi yaptı. Bir an sonra Attila’nın küçük kabul salonuna kara saçlı, kara elbiseli ve gözü pek görünümlü bir Alan savaşçısı girdi. Omuzlarına çaprazlama bağladığı iki kuşakta iki kılıç sallanıyordu.

“Sen bir Alan mısın?” diye sordu Büyük Kağan diğerinin bir şey söylemesine fırsat kalmadan. “Daha ziyade bir İranlıya benziyorsun... Bir Sasanî’ye...”

Kara saçlı adam bir an boyunca olduğu yerde taş kesilmiş gibi durdu. Herkes onun kendisini Büyük Kağan’ın önünde yere atmasını beklerken, o hiç istifini bozmadan dimdik Attila’nın gözlerine bakıyordu. Hun kağanı dudaklarında affedici bir gülümsemeyle bir şeyler söylemeye hazırlanırken, Alan savaşçısı belini kırarak eğildi. Gerçekten de gözü pek biri gibi görünmesine rağmen, Galya Eyaleti’nde fazlasıyla uzun bir süre yaşamaktan dolayı suratı aydınlanmıştı. Attila’nın bir şeyler söylemesine gerek yoktu artık...

“Ey uçsuz bucaksız düzlüklerin efendisi, Hunların Büyük Kağanı, Muncuk Han’ın oğlu, atalarımız için savaşan ve ölen Uldız Han’ın torunu Attila! Seni selamlıyorum!” Uldız ismi Attila’nın sarayında çok uzun süreden beri ilk defa bir yabancı tarafından telaffuz ediliyordu.

“Seni buraya getiren sebebi bize söyleyecek misin?”

“Kral Sangiban’ın bir mesajını sana ve sadece sana iletmekle görevlendirildim.”

Alan savaşçısı cesur bir adamdı. Bir süre için kimse onun bu akşamın sonunda ne olacağını bilemedi: Ya değerli hediyelere boğulmuş zengin bir adam, ya da kış kurtlarının ağzına lâayık bir et yığını! Cevabın oldukça gecikmeli olarak gelmesine rağmen, Alan savaşçısının kılı bile kıpırdamamıştı. Attila salonda bulunan herkesin dışarı çıkmasını istedi.

“Burada mı konuşmak istersin, yoksa birlikte bir at gezintisi yapalım mı?”

“Sana sadece tek bir cümle söyleyeceğim.”

“Gel o halde!” dedi Attila. Kafasına kara koyun postundan yapılmış b6rkünü geçirdikten sonra, Alan savaşçısıyla birlikte küçük kabul salonundan çıktı. Birlikte pek çok oda ve salondan geçtiler. Yol boyunca karşılaştıkları kadın, erkek ve çocuklar onları görünce derhal ayağa fırlıyor, Attila ise bir el hareketiyle onları selamlayarak oturmalarını işaret ediyordu.

“Atlarımın yanına gidelim” dedi Büyük Kağan. “En iyilerinden birkaçını daima yakınlarımda bulundururum. Bir Hun kağanının gerçek tahtının neresi olduğunu unutmamak için, günde en az bir kere bir eyerin üzerine çıkarım.”

“Böyle düşünen bir tek sen değilsin” dedi Alan ve güldü.

“Hoşuma gidiyorsun” dedi Attila birkaç adım attıktan sonra. “Bu soğukta ta Galya’dan buraya gelmeni sağlayan nedir?”

“Kral Sangiban’ın eli ve yüreği” diye cevap verdi Alan. “Batı imparatoru, Roma’nın soylularının ve güçlerinin ağlarına geri döndü. Galya Eyaleti’ne yeni cezalandırma seferlerinin başlaması söz konusu. Kralım çok endişeli, çünkü o durumda Vizigotların mı, yoksa Romalıların mı müttefiki olması gerektiğini bilmiyor...”

“Benden ne istiyorsun?” diye sordu Attila. Tüm keyfi bir anda kaçmıştı. “Bunları bana neden anlatıyorsun?”

“Çünkü biz de düşünme yeteneğine sahibiz” dedi Alan korkusuzca. “Senin şu anda her zamankinden daha fazla dosta ihtiyacın var. Elbette ki istersen yeniden Doğu Roma’ya ve Konstantinopolis’e saldırabilir, hatta onları fethedip yağmalayabilirsin bile.”

“Sizin açınızdan bunun ne sakıncası var?”

“Hiçbir sakıncası yok” dedi Alan kralının adamı. “Gideceğin yönden başka, hiçbir sakıncası

yok...”

Attila bir an için duraksadı, sonra gülmeye başladı. “Yoksa bir Hun kağanının sadece bir yöne doğru akın edebileceğini mi düşünüyorsunuz? Yoksa biz yüzyıllardan beri sadece batıya doğru gitmeye mi lanetlendik?”

“Roma’dan oldukça etkilenmenize rağmen... siz göçebesiniz ve daima göçebe kalacaksınız!”

“Demek batıya gideceğimi düşünüyorsunuz?”

“Evet. Kral Sangiban böyle düşünüyor... ama sadece o değil! Vizigotlar, Franklar, Burgundlar, Almanlar da...”

“Onlardan başka?”

Alan savaşçısı belli belirsiz gülümsedi. “Roma’da Kral Geiserich’le birlikte bulunduğunu unutmadık...”

Attila hafif bir ıslık çaldı.

“Kement” dedi düşünceli bir tavrıyla. Dudaklarında ince bir gülümseme vardı. “Beni yakalamak için üzerime büyük bir kement atıyorsunuz... Kime karşı mücadele etmemi istiyorsunuz? Vizigot kralı Theoderich’e karşı mı? Yoksa Afrika’daki Vandal kralına karşı mı?”

“İyisi mi şöyle diyelim: Alplerin kuzeyinden Galya üzerine yürümen, Geiserich’in çok hoşuna giderdi. Bu hareket hem Roma’yı gereksiz yere heyecanlandırmaz, hem de Vandalların Sicilya ve İtalya kıyılarına çıkmak üzere gemilerine binmeleri esnasında, Aquitania’daki Vizigotların ve İspanya’daki Sueblerin dikkatini başka yöne çeker.”

“Şu Geiserich’e bak hele!” dedi Attila gülerken. Aynı anda ona derhal bir mektup yazmaya karar verdi. Milyonların oturduğu Ebedî Şehir’le birlikte İtalya’nın güneyi ve İspanya Vandalların, İtalya’nın kuzeyi ve tüm Galya ise Hunlara ve müttefiklerine ait olacaktı. Bu, planlamaya ve uğrunda mücadele etmeye değer bir hedefti!

Attila ansızın içinde garip bir heyecan hissetti. Gözlerinin önünde ilk kez yeni, büyük bir resim belirmişti – kavminin doğudan batıya yaptığı büyük göçe, tüm savaşlara, tüm açlık ve sıkıntılara son verecek bir resim. Tekrar hayvanlarıyla birlikte yolları sınırlar ve duvarlar kesilmeden otlaktan otlağa dolaşacak, yurtlarında mutlu bir şekilde yaşayacaklardı. Hem de tüm bunlar kuzeyin çorak soğukunda, çöllerde veya bataklıklarda değil, Galya’nın yemyeşil ovalarında gerçekleşecekti.

Attila derin derin içini çektikten sonra silkinerek kendine geldi. Alan savaşçısı sessizce bekliyordu.

“Ama siz... Vizigotların vasalları değil misiniz?” diye sordu Attila.

“Bunu da nereden çıkardın?” dedi Kral Sangibanın elçisi. “Birlikte savaşmaya son verdiğimiz günlerden bu yana kimseye bağımlı olmayan özgür bir kavim olarak yaşıyoruz!”

“Sangiban’ın Orleans valisi olmasına Vizigotların karşı çıkmadığını söylemek istiyorsun sanırım.”

“Bu nedenle seninle yalnız konuşmak benim için bu kadar önemliydi” dedi Sangiban’ın elçisi. “Bunu ancak bu şekilde baş başa konuşurken sana söyleyebilirdim. Sırtımızı Vizigotlara dayamak zorundaydık. Başka pek çok kavim gibi biz de, birtakım gösteriş budalası Romalılar adlarına bilmem nerede bir zafer takı veya sütunu diktirecekler diye kanımızı dökmekten bıktık!”

“Peki” dedi Attila. “Başkalarının önünde utanmamak için benimle baş başa görüşmek istemeni geçerli bir neden olarak kabul ediyorum. Başka bir nedenin daha var mı?”

“Evet” diye cevap verdi Alan bir an bile tereddüt etmeden. “Kral Sangiban, Galya üzerine yürümeden önce, senin Kral Theoderich’e bir mektup yazmanın uygun olacağını söylüyor. Ona ya bir ittifak, ya da Galya’yı zapt etmene ses çıkarmaması için bir miktar altın önerebilirsin.”

“Bir ittifak mı? Veya altın... Neden? Vizigotlar en başından bu yana bizim önümüzden

çekilmediler mi?”

“Belki de Vizigotlara iki gerçeği hatırlatmak gayet iyi olur” dedi kara saçlı Alan. “İlk gerçek, onların efsanevî kralları Alarich’e Roma kapılarını açanın bizzat sen olduğun...”

“Ya ikinci gerçek?”

“Roma ve Aetius’un General Litorius kanalıyla Vizigotlara karşı savaş yürütüyor oldukları...”

“Doğru, bu da kulağımıza gelmişti” dedi Attila düşünceli bir tavırla.

“Kral Theoderich’e yazacağın mektubu ona bizzat ben götürebilirim” dedi korkusuz Alan. “Kralım bu yapacaklarına küçük bir karşılık olarak sana Orleans şehrini ve Loire’in kuzeyinde biz Alanlarla silah ittifakı öneriyor...”

“Yani Armorica’dan Frank bölgesine kadar uzanan tüm ovalık Galya’da...”

“Aynen söylediğin gibi” dedi Alan.

“Son bir sorum var” dedi Attila. Kral Sangiban’ın elçisi evet anlamında başını salladı ve merakla kaşlarını kaldırdı.

“Acaba Bagaudlar Romalılar tarafından işgal edilen ve özgürlüğü uğruna yüzyıllardan beri savaştıkları topraklarını bize teklif ettiğinizi biliyorlar mı?”

Aynı yıl Konstantinopolis’te Priskos’un Hun Kağanı Attila’nın sarayına yaptığı seyahat üzerine yazdığı rapor metni yayımlandı. Ellerine bu rapor geçen Hunlar okudukları karşısında ya öfkeyle başlarını salladılar, ya da kahkahalarla güldüler. Maximinos ve Priskos’un başarısız elçilik görevleri üzerine yazdıkları ağlamaklı raporun incinen Roma gururunun ürünü olduğunu tek bilenler onlar değildi.

Şayet elinde olsaydı metnin yazarı Hunları esen rüzgârdan, yağan yağmurdan, sineklerden, karıncalardan, hatta geceleri öten baykuşlardan dahi sorumlu tutacaktı. Ne Attila, ne de Aybars gibi büyük bir şaman, bu raporun sadece yeni imparator ve Yeşiller Partisi için yazıldığını, gelecekte de Hunlar ve kağanları hakkındaki tüm kanaat ve düşüncelerin alt yapısını oluşturacağını tahmin bile edememişlerdi.

Ve bir başkası daha Büyük Kağan Attila’nın ordugâhı ve kendi öz kardeşi hakkındaki her şeyi en ince ayrıntısına kadar öğrenmişti: Bu olayların yaşandığı yıl Priskos Roma’da Merowech’le karşılaşmıştı. Bu genç Frank prensi, *Imperium Romanum*’un batı yarısının silahlı kuvvetlerinin genel komutanı Aetius tarafından resmen evlat edinilmişti.

Aynı yılın sonlarına doğru imparatorluk sarayının Ravenna’dan Roma’ya taşınmış olduğu haberi doğrulandı. Romalılar tarafından hâlâ Alarich’in rehinesi ve Prens Athawulf’un oynaşı olarak aşağılanan Galla Placidia bu taşınmaya dayanamamış ve Roma’da ölmüştü. Ne var ki yine aynı şehirde toprağa verilmiş, ebediyete Ravenna’da yaptırmış olduğu o çok sevdiği küçük mozolesinde intikal etme mutluluğuna nail olamamıştı.

“Büyük kartallar düşmeye devam ediyor!” dedi Attila yılın en uzun gecesinde. “Bu hepimiz için oldukça kötü bir yıl oldu.”

“Artık ısırarak yiyemediğim yıldan bu yana yaşadıklarımın en kötüsü” dedi Aybars derin bir iç çekmeyle. Attila, Onegesios ve Scottas’a baktı.

“Bu olanların aslında size bal kadar tatlı gelmesi gerekir” dedi Attila alaycı bir sesle. “Yoksa sizin o çok meşhur Yunan trajedilerinde buna benzer bir şey var mıydı? Bu oyuna nasıl bir isim vermek gerekir? Veliahtların Yılı mı? Hayır, doğrusunun şu olması gerekir: Düşen Kartallar! Nedenini biliyor musunuz? Çünkü tüm taraflar bu kuşa diğerlerinin tümünden daha fazla saygı gösteriyor ve onu armalarında kullanıyorlar – yani Romalılar, Cermenler ve biz...”

Attila kuru bir sesle güldü, sonra da haftalar boyunca gerçekleşen önemli olayları uzun, teatral bir

monolog şeklinde hem onlar, hem de kendisi için anlatmaya başladı: “*Imperium Romanum*’un büyük komplocuları artık gerçekten de kazandıklarını düşünüyor olmalılar! Önce imparatorları Üçüncü Valentinian’ı yarım yüzyıl sonra Ravenna’yı terk etmeye ve Ebedî Şehre geri dönmeye zorladılar. Valentinian ile Honoria’nın anneleri Galla Placidia orada hayatını kaybetti. Fakat pek çok insanın sandığı gibi üzüntüden değil, utançtan! Bu suretle ben... evet, Hunların ve müttefik kavimlerinin Büyük Kağanı Attila, tüm kayınvalidelerin en değerlisini kaybetmiş oldum! Bu kadının ardından ağlayın, dostlar! İlk *çakkar* naramı işittiği günden beri benden nefret ettiğini çok iyi bilmeme rağmen, ben de onun ardından göz yaşları döküyorum! Yine de her şeye rağmen imparatorluğun tüm kadınlarının bu en sıradışı olanı, tüm yaşamı boyunca biz barbarların giderek güçlenmemize vesile oldu! Onun ölümü bir devrin sonudur! Onunla birlikte yeğeni İkinci Theodosios, yani hatırlayabildiğim tüm zamanlar boyunca Doğu Roma imparatoru olan adam, Roma adı verilen büyük tiyatronun sahnesinden çekildi. Bunu son derece etkileyici bir şekilde, attan düşmek suretiyle yaptı. Böyle bir trajedinin sonu nasıl gelir? Bunu benim gibi siz de biliyorsunuz: Galla Placidia’nın kardeşi Arkadios’un kızı, İkinci Theodosios’un kız kardeşi, babam Muncuk Han’ın Hunların Büyük Kağanı olduğu günlerden beri *Augusta* olan fanatik Hristiyan Pulcheria, *magister domesticus* Markanios ile evlendi. Bu evlilikten önce tribunus olan Markianos, Theodosios’un ölümüyle birlikte derhal imparator ilan edildi. Pulcheria onu yatağına almıyor, fakat hepimize karşı cephe alması için var gücüyle çalışıyor! Bundan cesaret alan Batı Roma da artık bize vergi ödemek istemediği gibi, kollarımın arasına sığınmak isteyen Honoria’yı benimle alay edercesine Hercules Bassus adlı kim olduğu belirsiz bir saraylıyla alelacele evlendiriyorlar! Şu anda kafamda tek bir soru var: önce hangi tarafı vurmalıyım? Acaba içinizde bu sorunun cevabını bilen biri var mı?”

Attila sustu ve gözlerini teker teker orada bulunan adamların yüzlerinde gezdirmeye başladı. Ne müttefiklerinin kralları, ne de kendi akıllı danışmanları tek kelime bile etmiyorlardı.

Oysa bu sorunun cevabını çok iyi biliyorlardı! Hem de her biri teker teker!

Çünkü hepsinin yüzünde mutlu bir gülümseme vardı.

HEDEF

Kara Hunların ve müttefik kavimlerinin Büyük Kağanı, 451 yılının Şubat ayının ilk günü şafak sökerken atına bindi. Kağanın altın işlemeli tahta eyeri, tüm hayvanlarının en güzeli ve soylusu olan bu kara aygırın sırtına o gün ilk kez vuruluyordu. Pırıl pırıl parlayan dizginlerin, eyer tokasının ve üzengilerin kayış bağlantıları, üzerleri kartal motifleriyle işlenmiş altın levhalarla süslenmişti.

Binlerce erkek, kadın ve çocuktan oluşan büyük bir kalabalık, gecenin ilk saatlerinden beri batı seferinin başlayacağı büyük günü bekliyordu. Neredeyse tüm aileler geride kalacaktı. Attila bu kez sefere değişik kavimlerden pek az kadın ve kızın katılmasına izin vermişti. Ordusunun hantal ve yavaş olmasını istemiyordu. Kafilede pek az yurt ve araba vardı; savaşçıların yolda temin edebilecekleri ihtiyaç maddelerini yanlarına almaları kesin olarak yasaklanmıştı.

Attila, açık yakalı ve gece ayazına karşı uzun kollu bir iç gömleğinin üzerine, beyaz yünden yapılma bir gömlek giymişti. Bacaklarına üst üste iki keten pantolon geçirmişti, ayaklarında içleri kürklü kahverengi deri çizmeler vardı. Çizmelerin tokaları ve mahmuzları altın işlemeliydi. Kenarlarında değerli madenlerden yapılma küçük figürler sallanan, bunun yanı sıra boydan boya altın levhalar ve mücevherlerle süslenmiş ağır deri kemere küçük bir bıçak ile kıvrık kabzasının ucunda yeşil bir safir parlayan bir hançer asılıydı. Omuzlarına Roma lejyonlarının komutanlarına benzer şekilde, önü kartal şeklinde altın bir tokayla göğsünde birleştirilmiş, dört köşeli yün bir pelerin atmıştı. Gotların en iyi mücevher ustasının uzun bir çalışma sonucunda hazırladığı yeni miğferi başına yerleştirmişti. Altın gibi ışıldayan ve demir şeritlerle sağlamlaştırılmış olan miğfer, Attila'nın ince uzun bir şekil verilmiş başını ikinci bir deri tabakası gibi sarıyordu.

Attila'nın üzerinde silah olarak ok ve yay değil, sadece Oktar Han'ın bir zamanlar Uldız Han'dan devraldığı, sonra da hazinesinin ücra bir köşesine atıp unuttuğu süs kılıcı sallanıyordu. Diğer komutanlar da silahlarını boş yere nemin ve soğuşun pençelerine terk etmek istemiyorlardı. Kılıçların ve diğer silahların, zincir zırhların, binlerce ok ucunun ve bıçağın neredeyse tümü yağa batırılmış yün battaniyelerin içinde muhafazaya alınmış, bin yıldan beri bozkır fırtınalarına ve nemli soğuklara dayanmış olan kağnıların üzerine yüklenmişti.

Sayıları yüz binden fazla olan insanlar artık sadece kağanın sağ elini kaldırmasını ve ileri işaretini vermesini bekliyorlardı. Fakat Attila *Imperium Romanum* topraklarına ayak bastıkları günden beri gerçekleştirilen en büyük seferin kendiliğinden başlamasını istemiyordu. İşaret ve sembollerin insanlar üzerinde ne denli etkili olduğunun gayet iyi farkındaydı ve harekete nasıl geçeceklerini son âna kadar herkesten saklı tutmuştu.

Aybars Amca'nın talebesi olan birkaç genç adam alçak sesle ısıklık çalıyordu. Bu arada yarı kör ve topal bir ihtiyar haline gelmiş olan şaman, ağzındaki son dişlerin arasından cıvıldadı. Bu sesin duyulmasıyla birlikte yaklaşık otuz, kırk kadar yanar ok, tan kızılığının kapladığı gökyüzüne doğru uçmaya başladılar. Oklar arkalarında renkli dumanlar bırakarak bir müddet yükseldikten sonra, kışın

en soğuk günlerinde bile ortasında daire biçimli, donmayan bir alanın bulunduğu küçük göle düşmeye başladılar. Gölün ortasındaki bu alana “Şamanın Sessizliği” adı veriliyordu, çünkü kış cinlerine ve şeytanlarına buradan kurbanlar sunmak mümkündü.

Büyük Kağan bir an daha bekledi, sonra Hiung-nu’ların birbirleriyle savaştan altı Çin devletinin ortaklaşa inşa ettikleri sedde saldırırken attıkları o çok eski narayı haykırdı:

“Urrhaaa!”

Sonra bir kez daha öylesine tiz ve yüksek bir sesle haykırdı ki, son saflardaki savaşçılar bile onu rahatlıkla duydular:

“Çakkar!”

Aynı anda binlerce ok yavaş yavaş aydınlanmakta olan soğuk gökyüzüne doğru yükselmeye başladı. Farklı hızlarda ısıklık çalarak uçan oklar havada sanki devasa bir kartal motifi meydana getirdiler, sonsuzluk kadar uzun bir an boyunca gökyüzünde o şekilde asılı kaldılar, sonra da yine farklı hızlarda ve farklı desenler oluşturarak aşağı düşmeye başladılar.

Hun, Got ve diğer kavimlerden savaşçılar, bu olağanüstü güzellikteki görüntünün ne anlama geldiğini kavramışlardı. Bunu anlayamayanlar bile ok gruplarının gölün buz kaplı yüzeyine teker teker düştüğünü görüyor, buzların en büyüğünün donmuş bir koyun gözü şeklini alacak biçimde un ufak olduğunu duyuyorlardı.

Hunların Büyük Kağanı sağ elini kaldırır kaldırmaz, uçsuz bucaksız ovayı büyük bir sevinç dalgası kapladı. On binlerce insan bir ağızdan gülüyor, bağılıyor ve haykırıyordu. Civardaki atlar, koyunlar, inekler ve vahşi hayvanlar bile oldukları yerde şaha kalkıp bağırmaya başlamışlardı. Metal metale, tahta tahtaya vuruyordu. Sonra da insanlardan, hayvanlardan ve arabalardan oluşan dev kütle yavaş yavaş harekete geçti. Tisza ve Drau boyunca ilerleyerek Ren Nehri’ne ulaşacaklardı. Hedefleri ise yarım bin yıldır Roma işgali altında bulunan Galya’ydı.

Büyük Kağan Attila, Batı Roma üzerine daha önce görülmedik büyüklükte bir ordu ile yürüyordu. Müttefik güçlerin arasında en büyük vurucu güce Ardarich’in Gepidleri sahipti. Attila onlara gözü kapalı güvendiği için onları kimi zaman öncü birlik, kimi zaman da artçı birlik olarak kullanıyordu.

Onların arkasından ise Kral Valamir önderliğindeki Ostrogotlar geliyordu. Onları Hun hanı Edekon önderliğindeki Skirler, sonra Rugiler, Heruler, Quadlar, bazı Sueb kabileleri takip ediyor, en son sağ kanatta da Thüringler bulunuyordu. Bir müddet sonra da Attila tarafından desteklenen veliahda bağlı olan birtakım doğu Frank kabileleri de onlara katılacaktı.

Bu sayısız kavmin dilleri, lehçeleri ve isimleri, kafiyelede bulunan bazı Hıristiyanlara Eski Ahit’teki bazı hikâyeleri hatırlatıyordu. Örneğin Babil kulesi, İsrail kavminin yola çıkışı, Massada Yahudilerinin ölümcül cesaretleri, göksel orduları bile utandırmayacak şiddetteki gürültü... Akşamları yakılan ateşlerin başlarında kadınlar, kızlar ve çocuklar, büyük kafiyeledeki kavim, boy ve kabilelerin isimlerini doğru bir şekilde tasnifleme oyunu oynayarak eğleniyorlardı.

Buna rağmen Attila’nın içi rahat değildi. “En iyi savaşçılarım yanımda değil” diyordu durmadan. “Tüm Hun kağanlarının canlarını bile teslim edebilecekleri, karşılarında hiçbir varlığın duramayacağı hızlı okçularım, en iyi süvarilerim burada yok. Fakat onları İran boyunduruğundan kurtulmaya çalışan Ermenilere destek olmaya göndermek *zorundaydım!*”

“İki tarafa birden bakmak, hiçbir zaman doğru bir davranış değildi” dedi Aybars itham dolu bir sesle.

“Şu kocakarı öğütlerinden vazgeç artık” diye cevap verdi Attila kaba bir sesle. “Elbette ki hakkın var, fakat sadece bir tarafa bakacak olursam, öteki taraf mutlaka elimden çıkar – hem de neresi olursa olsun!”

“Sen de benim kadar iyi bilirsin ki, iki tarafa da sahip olmak isteyen bir kimse, sonunda her ikisini de kaybeder” dedi şaman bir kez daha. Attila donuk gözlerle önüne bakıyordu. “Fazla vaktim yok. Unutma, amca! Geride tam elli altı kış bıraktım...”

“Biliyorum” dedi Aybars. “Ve kendi yaşına karşı bir düşman gibi mücadele etmeye başladığını da biliyorum. Hâlâ güçlü olduğunu ispat etmek peşindesin, artık bana ve öbür dünyadan aldığım işaretlere kulak asmıyorsun...”

“Yaşamım boyunca sözünü dinlediğim tek insan sensin.”

“Madem öyle neden yola çıktın?”

“Başka çarem yoktu” diye cevap verdi Hunların Büyük Kağanı. “Almanlar iki cephe arasında bulunuyor ve tarafsız olduklarını iddia ediyorlar. Fakat bu tarafsızlık saçmalığı ne anlama geliyor ki? Kavimler ve kabileler arasındaki saflaşma ne kadar belirgin olursa, cepheler de o kadar açık bir şekilde ortaya çıkar...”

“İşte bu nedenle ilk adımı atmadan önce son adımı hesaplamak çok önemli...”

“Biz insanları yönetmek için savaşmayız, bu *Imperium Romanum*’un işi” dedi Attila. “Biz de fethetmek ve ganimet elde etmek istiyoruz, fakat tüm dünyaya hükmetmek isteyen bir politikaya asla hizmet etmeyiz!”

“Bunu başaracaklarını artık hiç sanmam” dedi şaman. “Bana kalırsa asıl doğru olan bunun tam aksi: Biz Hunlar olmasaydık, Batı Roma’nın bugün ne durumda olacağını düşündün mü hiç?”

Attila, birleşik Hun ve Gepid güçlerinin, Yukarı Ren bölgesindeki doğal setleri aşamayacağını çok çabuk anlamıştı. Sık ormanlarla kaplı yüksek dağları aşmak mümkün değildi. Aetius’un kendi lejyonları veya başka Roma birlikleriyle kuzeyden üzerine yürüme ihtimalini göz önünde bulundurduğu halde, ordunun iki kanada ayrılmasını emretti.

Hızlı Gepid atlıları güneye doğru inerek, Augusta Raurica’da Ren Nehri’ni aştılar. İmparator Konstantin tarafından bile ziyaret edilen bir zamanların bu büyük ve önemli Roma şehri, artık acınacak durumdaki bir sınır kalesinden ibaretti. Gepidler buradan batıya doğru at sürmeye devam ettiler, Galya’ya ulaştılar ve tekrar ordunun ana kanadıyla birleşmek için Maxima Sequanorum bölgesinden kuzeye döndüler. Büyük Kağan bu arada Kara Ormanlar’ın önünden kuzeye çıkmış, Ren Nehri’ne ulaşmış ve Koblenz bölgesinden itibaren nehri aşmak için her fırsatı değerlendirmişti. Sık ormanlarla kaplı Mosel Vadisi, bozkır atlılarına kesinlikle uygun olmayan bir yerdi. Bu nedenler Romalılardan ele geçirilen kuşatma aletleri, mancınıklar ve yedek parçalar, büyük çabalar ve sayısız kaza sonucu geniş nehir teknelerine yüklenerken nehirden yukarı doğru çekilmeye başlandı.

Geri kalan savaşçılar ve kavimler ise biri Andernach’a, diğeri Bingen’den Trier’e uzanan Roma yolları üzerinde ilerlemeye devam ediyorlardı.

Almanların bu dağlar sayesinde kurtulmuş olmalarına rağmen, benzer dağlar Trierliler için ölümcül bir tuzağa dönüşmüştü. *Imperium Romanum*’un kuzey sınırının bu mağrur kalesinden geriye artık sadece anıtlar, kapılar ve surlar kalmıştı. Trier, yüzyılın daha ilk yarısında Romalıların ve Cermenlerin yardımcı kuvvetleri tarafından en az iki kere işgal edilip yağmalanmıştı.

Hunlardan ve müttefiklerinden oluşan kabile Roma köprüsüne ulaştığı zaman, bu şehirde yaşayan insanların sayısı artık beş bini bile bulmuyordu. Diğerlerinin tümü ya önceden şehri terk etmiş, ya da son anda kaçmayı başarmışlardı. Buna rağmen hem şehrin içi, hem de civar köyler ve çiftlikler kaçmaya çalışan insanlarla doluydu. Fakat Attila Alarich değildi ve piskoposların tapınaklarından korkmuyordu. Birkaç saat sonra Augusta Treverorum’un kiliseleri cayıp cayıp yanıyordu.

Büyük Kağan, çok geniş bir alana yayılmış olan kavim ve kabilelerin bir araya toplanmalarını emretti. Büyük Roma ordu yolu üzerinden Galya’ya yürürken ordunun bir bütün olmasını istiyordu.

Thüringler de Attila'nın emrine uyarak geri dönmek zorundaydılar. Bu Cermen kabilesi Ren boyunca yukarı doğru at sürmüş ve Belgica I Eyaleti'ne ulaşmıştı. Savaşçılar hedefe ulaştıkları kanaatindeydiler. Haftalar boyu süren ıslak ve zorlu bir yürüyüşten sonra, artık nihayet ganimet görmek istiyorlardı. Hunların henüz Belçika'ya ulaşmamış olmalarına rağmen, en kuzeyde oturan müttefikleri olan Thüringler, yerli halk arasında bugüne dek görülmemiş bir kıyım başlatmışlardı. Tongern ve civarında oturan insanlar, engellenemez bir şekilde üzerlerine yürüyen fatihleri hiç olmazsa biraz yumuşatabilmek için ellerinden geleni yapmaya başladılar. Thüringlerin arasında Hunların bulunmadığını bilmiyorlardı. Onlara yiyecek ve içecek getirdiler; sonra da barış istediklerinin ve tüm arzularını karşılamaya çalışacaklarının teminatı olarak, içlerinden bir kısmını rehine olarak bırakmaya karar verdiler.

Fakat Thüringler bu teklifi kabul etmeye kesin olarak yanaşmadılar. İçlerinden hiçbiri diğerlerinin dilinden anlamıyordu. Fatihlerin ve mağlupların ikisinin de Cermen kavminden olmasına rağmen, Thüringler Hunların yardımcı kavmi oldukları için bir tek olsun tutsak alamayacaklarına kendilerini inandırmışlardı. Gönüllü olarak kendilerine gelen rehinelere uzun boylu bir soruşturmaya gerek görmeden öldürdüler. Delikanlıları bacak kirişlerinden ağaçlara astılar ve iki yüzden fazla genç kızı Gotların hainlere uyguladıkları cezalandırma yöntemiyle korkunç bir şekilde öldürdüler: Kurbanlarını kollarından bir atın boynuna bağladılar, sonra da korkunç çığlıklar atarak atları kırbaçladılar. Yine başkaları da zalim ve anlamsız bir şekilde öldürüldü: Thüringler kurbanlarını sıkı sıkıya bağlayarak eski Roma yollarındaki derin tekerlek izlerinin içlerine sıkıştırdılar, sonra da büyük arabalarını onların üzerlerinde sürmeye başladılar. Kısa süre sonra kırılan kemiklerin sesleri, atların kişnemelerinden ve büyük tekerleklerin gıcırdamalarından çok daha iyi duyulur olmuştu.

Büyük Kağan Attila bu zulümden ancak çok sonra haberdar olmuştu. Yola çıkışından bu yana ilk kez gerçekten öfkeleniyordu. Derhal yeni bir emirle gelecek yıllarda işe yarayabilme ihtimali bulunan mağluplara zarar verilmemesini buyurdu.

“Biz Gotlar gibi çiftçi veya orman adamı değiliz” dedi akşam ateşin başında otururlarken. “Fakat daha ilerilere gitmek için bu bölgenin insanlarına ihtiyacımız var. Çok büyük bir orduya sahibiz. İhtiyaçlarımızı temin etmemiz lazım ve bunu yapabilecek olan insanları kendi ellerimizle öldürmemiz büyük bir hata olur.”

Attila bir süre düşündükten sonra konuşmaya devam etti: “Aynı zamanda gelecek haftalar boyunca önümüze çıkacak olan Roma şehirlerinin hem eski, hem de yeni isimlerini kullanmamız, kafa karışıklığına yol açabilir. Bu nedenle Loire bölgesine kadar sadece Frankların ve Bagaudların kullandıkları isimleri kullanacağız. Bunun mümkün olmadığı yerlerde ise Latince isimleri kullanabiliriz. Orleans'tan sonra ise şehirler, dağlar ve nehirler için Vizigot isimlerini telaffuz edeceğiz!”

Bu düzenlemenin gerçek sebebinin pek az kimse tarafından anlaşılmış olmasına rağmen Attila, Onegesios, Scottas ve şaman, fethedecekleri Galya bölgesinde Romalıların devamcısı olarak ortaya çıkmamalarının daha iyi olacağı hususunda fikir birliğine varmışlardı.

Sonra da Attila sefer boyunca ilk kez savaş meclisini toplamaya karar verdi. Kralların, prenslerin, hanların, küçük Cermen kabilelerinin savaş yargıçlarının ve çok çeşitli fonksiyon, unvan ve görevlere sahip diğer soyluların katılımıyla oluşturulacak meclise ne isim vereceğini Attila uzun süre düşünmüştü. İlk başta Yüzler Meclisi tanımlaması ona uygun görünmüştü, fakat sonra aklına yıllar önce kendisine bir çobanın getirdiği o kılıç gelmişti. O kılıca yabancı savaş tanrıları Ares ve Mars'ın isimleri verilmemiş miydi? Bunun üzerine Attila en uygun tanımlamanın Büyük Savaş Meclisi olacağına karar vermişti. Kendisinden önceki kağanlar döneminde yapılan toplantılarda

Attila'yı rahatsız eden çok fazla nokta vardı. Özellikle Roma senatörlerinin ve hatiplerinin yaptıkları uzun konuşmaları andıran, gereksiz ve lüzumsuz gevezelikler onun canını fazlasıyla sıkıyordu. Bu nedenle Büyük Kağan danışmanlarıyla birlikte bir savaş meclisinin görüp göreceği en ağır koşulları uygulamaya koymaya karar verdi: Attila'nın nihaî kararından önce yaklaşık yüz kadar katılımcı diğerlerinin önünde sadece bir kez söz alabilecekti. İsteyen bu konuşmayı kendi dilinde yapabilecekti ve kimse derin bir nefes alma süresinden bir an fazla konuşamayacaktı. İlk bakışta bir diktatörün icraatına benzeyen ve eski yasalarla anlaşmaların tümünü reddeder görünen bu karar, aslında bir dizi örgütsel avantajı da beraberinde getiren mükemmel bir iktidar aygıtıydı.

Müttefik kuvvetlerinin toplam savaşçı sayısı neredeyse yüz bini buluyordu. Orduyla beraber hareket eden çok sayıda zanaatçı, köprü ve yol yapımında köle olarak kullanılan tutsaklar, sayıları giderek artan kadın ve çocuklar bu rakama dahil değildi. Esas savaş gruplarının günde elli mil, hatta acil durumlarda daha da fazla yol almalarına rağmen, giderek hantallaşan büyük kabile bazı günlerde on mil bile ilerleyemiyordu. Kötü havalarda, nehir kıyılarındaki ıslak çayırlarda, dar orman yollarında ve taşlı nehir yataklarında ordunun azıcık ilerleyebilmesi bazen günler boyu sürebiliyordu.

Tüm bu zaman boyunca her gün inanılmaz miktarlarda yaban hayvanı avlanıyordu. Bunun yanı sıra yolda rastlanan ahırlarda ve çayırlardaki koyunların, sığırların ve diğer hayvanların tümüne el konuluyordu. Elbette ki bu hayvanlar ilk fırsatta kesiliyor, kızartılıyor veya haşlanıyordu. Savaşçılar arasında sudan sebeplerle kavgalar çıkıyor, öfkeli adamlar birbirlerini bıçaklıyor, kabiledeki çocuklara her gün yenileri ekleniyordu. Bu sürekli hareketliliğin içinde genel olarak herkesi kaplayan bir huzur ve güven ortamının varlığını, bu tür bir yaşam tarzına ancak kuşaklardan beri alışkın olan biri fark edebilirdi.

Kabiledeki kadınların ve erkeklerin pek çoğu için nereden gelip nereye gittikleri hiç önemli değildi. Gün boyunca at üstünde veya yaya olarak ilerledikleri, bir şeyler yiyip içtikleri ve akşamları kendilerine bir yatak hazırlayıp uyudukları her yer onların eviydi. Yol boyunca karşılarına çıkan ve insan eliyle yaratılmış olan hiçbir şey onları rahatsız etmiyordu. Çayırlarda otlayan ineklere nasıl kesip yemek için el koyuyorlarsa, aynı şekilde kendilerine yiyecek ve ganimet verene kadar köylerin ve şehirlerin başına bela kesiliyorlardı.

Eski Roma şehri Metz, 451 yılının 7 Nisan günü Hunların önüne güzel bir engel gibi dikilmişti. Şehrin duvarları ve evleri, onlara yola çıktıklarından bu yana elde edecekleri en doyurucu ganimeti vaat ediyordu. Kuzey Alpleri ile Tuna arasındaki harap bölgelerde keselerine bir tek altın olsun girmemişti.

Aryan Gotların bir kısmının bağışlama günü diye bir şeyler mırıldanmalarına rağmen, Büyük Kağan Attila savaşçılarının şehri diledikleri gibi yağmalamalarına izin verdi. Palaestina adlı Roma eyaletinde çarmıha gerilen tanrının birkaç saat içinde dirilip dirilmeyeceği, Hunların aç karınlarını hiç ilgilendirmiyordu.

Paskalya bayramının kutlandığı cumartesi günü, Kara Hunların ilk akıncı birlikleri kıvrık yaylarını ve ıslık çalan oklarını kullanmadan şehrin sokaklarına daldılar. İlk beş yüz savaşçı naralar atarak atlarını dörtnala sürüyor, pırıl pırıl cilalanmış ve yağlanmış kılıçlarıyla karşılarına çıkan her engeli bertaraf ediyorlardı. İkinci beş yüz atlı evlerin içlerine daldılar ve gözlerine değerli görünen her şeyi sokaklara yığdılar.

Acele etmeleri gerekiyordu, çünkü arkalarından gelen üçüncü grup alev alev yanan oklarını evlerin damlarına atmaya başlamışlardı. Ne bir ev, ne bir ahır, ne de bir kilise alevlerden kurtulamamıştı.

Fatihler üzerlerinde Roma imparatorlarının resimleri bulunan paralar ile kiliselerden yağmalanan

altın kandiller ve haçlar arasında bir ayırım yapmıyorlardı.

“Bunlar bir işe yaramaz!” diye bağııyorlardı Gotların arasında bulunan Hıristiyanlara. “Yoksa bizi engellemeyi ya da en azından rahatsız etmeyi başardılar mı?”

Tek bir konuda Gotlar isteklerini kabul ettirmeyi başardılar. Laudarich, Alarich’in bile Roma’da birtakım istisnalara izin verdiğini Attila’ya hatırlatmayı başarmıştı. Hun kağanının yeni emri, tarihe ilk Hıristiyan şehidi olarak geçen Aziz Stephanus’un mezarını son anda kurtarabilmişti.

“Belki bu sadece bir tesadüften ibaretti” dedi Ardarich aynı akşam. “Fakat Roma ve Bizans’taki pek çok piskopos, senatör ve önemli adamın bu şehri yakıp yıkmamıza hiç de öfkelenmeyeceklerini çok iyi biliyorum!”

“Yoksa bura halkı bizim Aetius’un emriyle geldiğimizi falan mı düşünüyor?” dedi Attila neşeli bir ifadeyle sırıtarak. Her zamanki gibi komutanlarından günlük raporlarını almıştı ve yola çıkışlarından bu yana ilk kez geçen bir günden memnundu.

“Buralarda Aetius’tan neredeyse hiç söz edilmiyor. Pek çoğu bizim Güney Galya’daki Vizigotlarla birleşmek istediğimizi düşünüyor. Ortalıkta bizi lanetleyen birilerinin bulunmaması da çok ilginç. Buradaki insanlar bizim tanrı tarafından gönderilmiş ilahî bir ceza olduğumuzu düşünüyorlar... Güya Galya halkı yüzyıllardan beri çok fazla günâh işlemişmiş...”

“Duyan da çiftliklerinde oturan şişko Romalıların ilahî cezaya lâyık olmadıklarını sanacak!” dedi Attila ve yere tükürdü. “Bin yıldan bu yana kibar bir şekilde eyalet adını verdikleri kolonilerinde insanları üzüm sıkarak gibi ezen onların ta kendileri değil mi?”

Attila ve danışmanları bir süre yürüyüş yönü üzerine konuştular.

“Madem yolumuz üzerindeki halk ve piskoposlar bizi ilahî ceza olarak bekliyor, o halde onları hayal kırıklığına uğratmamalıyız” dedi Onegesios Metz’de geçirdikleri son günde. Attila başını kaldırdı ve soran gözlerle ona baktı.

“Öncü birliklerimiz içine yeteri kadar Hıristiyan katmalıyız. En iyisi Got rahipleri. Her ne kadar nefret edilen Aryanlar olsalar bile, şehirlerdeki piskoposlar için doğru kelimeleri bulacaklardır.”

“Bu ne işe yarayacak?” diye sordu Scottas.

“Çok basit” diye açıklamaya devam etti Onegesios. “Bir şehri ele geçirmeden önce, onların örgütlenmelerini ele geçirmek çok iyi olacaktır... Oklar ve kılıçlar görevlerini ifa etmeden önce, kaleyi içten yıkmak adı verilir buna.”

“Yolumuz üzerindeki tüm şehirlerin piskoposlarına birer elçi göndermemizi mi istiyorsun?” diye sordu Attila. Onegesios evet anlamında başını salladı. Artık kardeşi de onu anlamıştı.

Harabeye dönmüş şehrin hemen arkasında, orta yükseklikte birkaç dağ sırası tarafından kesilen büyük bir ova uzanıyordu. Burası, Bagaudların Hun ateşlerinin başında otururken ballandıra ballandıra sözünü ettikleri uçsuz bucaksız düzlüklere açılan son kapıydı.

Hunlar batıya doğru hızla ilerliyorlardı. Kısa bir müddet sonra, Reims ve Paris’e kadar önlerinde Campania adı verilen yayladan başka bir engel kalmamıştı. İlk bakışta dümdüz uzanıyormuş gibi duran bu yayla, ancak çok yakınına geldiği zaman tepelere ve yamaçlara dönüştüğü fark edilen toprak dalgalarıyla kaplıydı. Neyse ki Bagaudlar Hunları fazla hızlı yol almamaları konusunda tam vaktinde uyarmışlardı. Çok alçak bir gökyüzü altında bulunan bu düzlük, rahatlıkla aldatıcı görünümünün oluşmasına neden olabiliyordu.

Gerçekten de uzaktan düz ve kolay aşılır görünen alanlar, yakından hiç bitmeyecekmiş gibi uzanan ve orduyu felç eden uzun yokuşlara dönüşmüşlerdi. Yaya birliklerin, arabaların ve diğer ağırlıkların sık çalılıklarla kaplı yamaçları aşabilmesi bazen yarım gün, hatta daha da fazla sürebiliyordu. Tuna, Tisza ve Karpatlar arasındaki dev çanak gibi dümdüz bir görünüme sahip olan alan, sık çalılar

tarafından perdelenen küçük derelerle pek çok yerinden parçalanmıştı.

Hunların bir sonraki durağı, Batı Alplerinden Reims'e, oradan da kuzeybatıya uzanan dümdüz Roma yolu sonundaki Marne Vadisi olmuştu. Öncü birlikler ve gözcüler, Paris önlerinde Sen'le birleşen nehrin kenarında kurulmuş olan şehrin önünde, çok sayıda insanın toplanmış olduğunu haber veriyorlardı.

Fakat kısa bir müddet sonra ilk tahminlerin yanlış olduğu anlaşıldı. Burada Aetius yeni bir ordu toplamıyordu. Durdurulamaz bir şekilde ilerleyen Hunların ve müttefiklerinin önünden kaçan insanlar, çaresiz bir şekilde bir araya gelmişlerdi.

Büyük aileler, hatta tüm köy cemaatları, yanlarına ancak en gerekli eşyalarını alarak şehir, nehir kıyısındaki liman ve bahçeler arasında kalan alana sığınmışlardı. Gözcüler şehirde bir tek Romalı memur veya zengin bir vatandaş görebilmiş değillerdi.

Çok sayıda yaya birlik, yardımcı kavimlerle birlikte şehrin kapılarını kırmaya başlamışlardı. Başkaları ise Metz'de kullanmaya gerek duymadıkları mancınıkları ve kuşatma aletlerini hazırlamaya başlamışlardı. Orduda Roma hizmetinde bulunmuş çok sayıda Got ve Hun olduğu için kalaslardan ve halatlardan, deri ilmeklerden ve mekanizma kollarından oluşan bu dev makinelerin nasıl kullanılacağı biliniyordu.

Başka birlikler de Büyük Kağan'dan on ila yirmi mil kadar öteye, Reims şehri önlerindeki dağlara doğru akın etme izni aldılar. Attila'nın en büyük oğlu, yanına aldığı birkaç birlikle derhal yola koyuldu. Söylendiğine göre şehrin zenginlerinin, varlıklı köylülerin ve civar kadınlarının birçoğunun sığındığı bir kaleyi ele geçirmekle görevlendirilmişlerdi.

İşte böylesine sıkıntılı bir durumda bulunan şehrin piskoposu, beklenmedik bir anda Attila'dan kendisini kabul etmesini rica etti. Alpin'in bu isteği yerine getirildi, çünkü Mons Aime'deki Hristiyanların tam vaktindeki kaçışını onun örgütlediği biliniyordu.

Kırmızı suratlı, dev yapılı bu adam, diğer rahiplerin alışlagelen hatalarını tekrarlamadı. Şimdiye kadar birçok rahip üzerlerine beyaz tören elbiselerini giyerek, boş yere önüne çıkan her şeyi çiğneyerek ilerleyen dev orduyu durdurmaya çalışmıştı. Piskopos Alpin ise bir köylü gibi giyinmişti – üzerinde yüzyıllar önce vatanlarının Romalıları tarafından işgal edilmesini engellemek için ölümüne savaşan Keltlerin elbiseleri vardı. Zaten Alpin bu civarda iyi dua ve hitap etme yeteneğiyle de tanınmıştı. Attila, ellerinde kılıç olmadan da cesaret ve kahramanlık sergileyen insanlara değer vermeyi biliyordu.

“Sen bir Romalı değilsin” dedi Attila karşısına getirilen adamı gördüğünde. Yeni kurulmuş olan kağan yurdunun kapısının önüne, alçak bir masanın yanına yerleştirilmiş en sevdiği eyerin üzerinde oturuyordu. Çadırın koruyucu tavanı yerine onunla birlikte olmayı yeğleyen en önemli komutanlarının yaklaşık iki düzine kadarı onun etrafında toplanmıştı. Aybars Amca da Büyük Kağan'ın tahtının yanındaki yumuşak bir postun üzerine oturmuş, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu.

Kağan yurdunun etrafındaki alanda ise büyük orduyu teşkil eden kavim, kabile ve boyların önderleri, muazzam seferin günlük örgütlenme işleriyle meşguldü. Attila'nın seçkin birlikleri, oğullarının bölükleri ve diğer kralların elçileri, nehirden kuzeye doğru yumuşak bir eğimle uzanan, neredeyse ağaçsız bir çimenliğe yayılmışlardı.

“Ben soyu ta tarih öncesi devirlere kadar takip edilebilen çok eski bir Kelt ailesinden geliyorum” dedi *Vetus catalaunum* piskoposu. “Yunanlar ve Romalıları tarafından hor görülerek barbar olarak nitelendirilen dört kavimden birine mensup olmak da, benim için ayrı bir gurur kaynağı.”

“Sadece dört kavim mi?” diye sordu Attila şaşırarak. “Oysa ben Romalıların kendilerinden olmayan herkese barbar dediklerini sanıyordum!”

“Biz o kavimlerin ilkiydik” dedi piskopos gururla. “Afrika’daki Libyalılar, doğudaki Persler, Pontos Euxinos kıyısındaki İskitler ve Yunanların *Keltoi* olarak adlandırdığı bizler.”

Attila karşısında duran iri kemikli adamı dikkatle inceledi. Elinde olmadan bu adamı başında kanatlı bir miğfer, boynunda demir bir halka, belinde deri bir kemer, elinde de koca bir balta olduğu halde Romalı lejyonerlere saldırırken tasavvur etmeye çalıştı.

“Sakın bizi küçümsemeye kalkmayın” dedi piskopos. “Bir zamanlar biz de atlı bir kavimdik. Bin yıl önce bile savaş arabalarımız vardı; savaş miğferlerimiz metal kuşlara benziyordu, kalelerimiz doğal veya yığma tepelerin üzerine kurulmuştu. Hatta Romalılara karşı büyük zaferler kazanmayı bile başarmıştık.”

“Buna rağmen Sezar lejyonlarıyla sizi çiğnedi ve köleleştirdi!”

“Biz Keltler, Galyalılar olarak onlara daima direndik” dedi piskopos kendine güvenen bir tavırla. “Ambiorix ve Vercingetorix gibi kahramanların sözünü bile etmek istemiyorum..”

“*De bello gallico*” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Bu tür ayrıntıları kendine saklasan daha iyi edersin! Buraya niye geldiğini ve ne istediğini anlatman için sadece beş dakikan var!”

Vetus catalaunum Hristiyanlarının ruhanî lideri olan adam, korkusuzca Attila’nın gözlerine baktı. Ve iki adam tam bu anda birbirlerinden hoşlandıklarını hissettiler. “Daha kısa konuşabilirim!” dedi sonra Alpin. “Adamlarına şehri esirgeme emri ver!”

“Bunu neden yapayım ki?”

“Çünkü şehri senden satın alacağım!”

Attila istem dışı bir hareketle nefesini tuttu. Yüksek sesle kahkahalar atarak gülmesi mi, yoksa öfkeyle bağırıp çağırması mı gerektiğine karar veremiyordu.

“İçinde binlerce kişi bulunan bir şehri nasıl satın almayı düşünüyorsun?” diye sordu merakla. Piskopos ise gülmüyordu. Son derece sakın bir sesle, fakat gözle görünür bir gerginlikle konuşmaya başladı:

“Şehrin fazla altını yok. Samanlıklar bomboş olduğu için, ahırlarda ve çayırarda otlayan hayvanlar sıksa. Bizden savaş yoluyla elde edebileceğiniz tek şey dağlar yüksekliğinde ceset yığınları ve kömürleşmiş harabeler. Bunun yerine ben sana ganimetini saklayabileceğin, hastalarına bakabileceğin ve sefere çıktığında kadınlarını bırakabileceğin bir kale teklif ediyorum!”

“Tüm bunları bu şehir mi yapacak? Seni hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm, fakat biz Hunlar kapılardan ve duvarlardan pek hoşlanmayız.”

“Bana atalarımın kalan ve en az Pannonia’daki ordugâhın kadar güvenli olan bir yerden de mi?”

Attila kaşlarını kaldırdı.

“Bana iki saat mühlet ver, sonra da kararını bildir” dedi Kelt. “Seni ikna edemeyecek olursam sana şehrin tüm anahtarları ve benim kelimem altın bir tepsinin içinde sunulacak...”

“Çok büyük oynuyorsun, piskopos! Tanrın buna izin veriyor mu?”

“Ne yapmak istediğimi ona anlattım!”

“Sonra? Ne cevap verdi?”

“Söylediklerime itiraz etmedi.”

Attila gülümsedi. Bu tür cevapları daha önce de duymuştu, çünkü kendi danışmanları arasında da iyi hatipler vardı.

Öğleden sonrasının geç saatlerinde Attila, Alpin, Laudarich ve bir grup Gepid, kuzey bölgelerinden gelen atların üzerinde ilerliyorlardı. Bu hayvanlar Hunların ve Romalıların atlarından daha iri yapılı, fakat mukayese kabul etmeyecek kadar yavaşlardı.

Adamların sekizi de yardımcı kavimlerin düşük rütbeli yaşlı subayları gibi giyinmişlerdi. Attila

bile başına yanaklığı ve deri bir alınlığı bulunan eski bir Roma miğferi geçirmişti. Alpin, Attila'ya göstermek istediği yerin etrafından sanki tesadüfen orada bulunuyormuş gibi, geniş bir yay çizerek geçmeyi tavsiye etmişti. Kısa bir süre sonra garip görünümlü küçük bir koruya ulaştılar. Korunun hemen yanında, Reims'e doğru uzanan eski Roma yolunun kenarında, yaklaşık on adım genişliğinde bir dere akıyordu. Korunun kuzeyinde, batıya doğru hafif bir eğimle düşen, neredeyse tümüyle ağaçsız bir yamaç vardı. Bu yamacın batı yakasında arazi yeniden hafif bir eğimle tırmanışa geçiyordu.

“İşte burası” dedi piskopos atlarını dereden yukarı sürerlerken. “Bu nehir... daha doğrusu dere... çok eski zamanlardan beri ‘Soylu Dere’ ismini taşır, çünkü bugüne dek pek çok kimseye su ve yaşam bahşetmiştir.”

Adamlar atlarıyla dereyi geçerek sık ağaçların altına girdiler. Bu tür bir ormandan hiç hoşlanmamasına rağmen, Attila grubun liderliğini üstlenmişti. Birkaç adım sonra ise zaten huzursuz olan at iyice ürkerek şaha kalktı.

Önlerinde yedi adım derinliğinde ve otuz adım genişliğinde bir hendek uzanıyordu. Çalılar, devrilmiş ağaçlar ve dikenler yolu kapamışlardı. Hendeğin öte tarafında ise alçak bir tepenin üzerine uzanan yüksek bir duvar göze çarpıyordu.

“Bu da nesi?” diye sordu Hunların Büyük Kağanı.

“Atalarımın sığınma kalesi” diye cevap verdi piskopos. Ağaçlar birbirlerine çok yakın oldukları için Attila'nın arkasında durmak zorunda kalmıştı.

“Bir girişi var mı?”

“Evet, toplam dört tane... İlki hemen şurada!”

Attila bacaklarını hafifçe kasarak altındaki yabancı ata gitmek istediği yönü gösterdi. At ona derhal itaat etti. Hendeğin etrafında adım adım ilerlemeye başladılar. Ansızın önlerinde çok dikkatle bakılmadığı sürece fark edilmesi mümkün olmayan bir patika belirdi. Hafif bir eğimle hendeğin içine doğru iniyordu. Attila'nın altındaki at, emir beklemeye gerek görmeden aşağı inmeye başladı ve hendeğin en derin noktasında durdu. Attila, başını kaldırarak dimdik yukarı uzanan duvara baktı. En azından iki yurt yüksekliğinde olan bu duvarı bir Roma atının dörtnala ilerlerken aşması söz konusu bile olamazdı.

Attila hendeği çaprazlamasına çıkmaya çalıştı, fakat at bunu yapmayı reddetti. Attila'nın üzengilerin üzerinde ayağa kalkarak öne uzanması da hayvanı yerinden bir adım bile kımıldatmadı. Ancak iyice öne uzanması ve kollarıyla atın boynuna sarılmasından sonra hayvan aniden harekete geçerek yavaş yavaş tırmanışa geçti.

Attila memnun bir şekilde gülümsüyordu. Piskopos Alpin bu denemeye kellesini kurtarmıştı, çünkü üzerinde ağır silahlı bir lejyoner bulunan bir Roma atının bu yamacı bu şekilde tırmanması mümkün değildi...

Yukarı ulaştığı zaman Hun kağanı şaşkınlıkla karşısında etrafı çalılarla çevrili geniş bir düzlüğün bulunduğunu gördü. Burada gerektiği takdirde hendeği suyla doldurmak gibi farklı işlere yarayan çeşitli düzenekler bulunuyordu. Attila, icabında tüm ordusunu bile burada barındırabileceğini bir bakışta anlamıştı.

Alpin ve diğerleri de duvarın güney kapısından içeri girmişlerdi.

“Mauritius komutasındaki Hristiyan Thebai lejyonu bile burada saklanmıştı” diye bağırdı piskopos övünç dolu bir sesle, “... inançları yüzünden Diokletian'ın adamları tarafından takibata uğradıkları zaman...”

“Fakat buna rağmen sonunda hepsi öldürüldü” dedi Gepidlerin kralı. Bunu Attila da duydu, fakat bir şey söylemedi.

“Yarım yüzyıl önce İspanya seferine çıkan Cermenler de Roma lejyonerlerinden korunmak için

buraya sığınmışlardı! Evet? Burasını nasıl buldun?”

Attila bakışlarını gayet yavaş olarak duvarın üzerinde gezdiriyordu. Duvar batı yönünde küçük bir çıkıntıyla içe doğru dönüyordu. Bu noktada duvarın ve ağaçların gölgeleri uzamaya başlamıştı. Kuzey tarafında akşam güneşi ağaç tepelerini rengârenk boyamaya başlamıştı, doğuda ise duvar geçit noktasına kadar ısıt ısıt yanıyordu.

Hunların Büyük Kağanı nihayet başını salladı. Atını alanın bir ucundan diğerine sürdü, sonra da hep birlikte atlarını tırısı kaldırarak alanın genişliğini kabaca ölçmeye çalıştılar.

“Su?” diye bağırdı Attila bu arada.

“Dereden ve derin kuyulardan temin ediliyor...” diye karşılık verdi piskopos.

“Pis su nasıl tahliye edilecek?”

“Batıdaki tepelerin arasına doğru bir akış var...”

Attila etrafta yeterince tahta görmüştü. Fakat burada gerçekten de günün birinde marangozlar araba milleri, yaylar, kalkanlar ve eyerler hazırlayacak olurlarsa, küçük korunun kısa sürede yok olması kaçınılmazdı.

“Kaleyi bir kez de dıştan dolaşmak istiyorum” dedi Attila. Birkaç dakika içinde başlangıç noktasına geri dönmüşlerdi. Her tarafa doğru gökyüzü çok yakın ve ufuk çok uzaktı. Attila iki kez atından aşağı atladı ve herkese sessiz olmasını söyledi. Sonra yere önce yumruğu, sonra avcunun içi, sonra da demir bir çapayla birkaç kez vurdu. Beyaz kireçtaşlarının arasından bile neredeyse hiç toz kalkmıyordu.

“Ata binmek için bozkırlardan bu yana gördüğüm en elverişli zemin” dedi sonunda ve Piskopos Alpin’e döndü: “Bu yeri Galya ordumuz için ikmal ve sığınma kampı olarak kabul ediyoruz!”

Doğu Kağanı İlek’in Hunları, ertesi akşam Reims civarındaki dağlardan geri döndüler. Görünüşe göre bol bol ganimet elde etmişlerdi, çünkü kampa girişleri gayet şamatalıydı.

“Zaptedeceğimiz kaleyi bir süre aramak zorunda kaldık” diye anlatmaya başladı İlek akşam olunca. “Nehrin üzerindeki Roma köprüsü kırk beş yıl önce Cermenler tarafından kısmen tahrip edilmiş, sonra da bir daha tamir falan görmemiş. O bölgedeki köylüler için yeterince geçit yeri var, fakat Paris tarafına gitmek istiyorsak, Marne’nin kuzeyinde kalmalıyız.”

“Reims’in zapt edilmeye değmeyeceğini mi söylüyorsunuz?”

“O şehir de nehrin bu tarafında” dedi İlek ve Attila’nın kendisine ters ters baktığını fark etti. Reims şehrinin nerede bulunduğunu elbette ki o da biliyordu. İlek telaşla öksürerek Mons Aime üzerindeki kaleyi nasıl ele geçirdiklerini hızla anlatmaya başladı.

“Orada nehrin kenarındaki şu zavallı sürüsünden çok daha farklı bir manzara vardı!” dedi İlek ve dudaklarının kenarlarından sarkan bıyığına bulaşmış olan şarapları elinin tersiyle sildi. “Şehirliler, tacirler... Her türden zanaatçılar, bir sürü kadın...”

“Ya siz ne yaptınız?”

“Laftan anlamaya niyeti olmayanları öldürmek zorunda kaldık! Sadece birkaç yüz kişi. Fidyeye alabileceğimiz birkaç bin tanesini yanımızda getirdik... ayrıca bizim için biriktirdikleri altınları da!”

İlek parmaklarını şıklatarak dışarıya doğru bir şeyler bağırdı. Sanki bu emri bekliyorlarmış gibi derhal yurdun kapısı açıldı ve en güçlü kuvvetli savaşçılardan birkaçı içeri girdi. Elllerinde demir çemberlerle desteklenmiş, üzerlerine birkaç kilit vurulmuş, ağır sandıklar vardı.

Adamları içi ganimet dolu hazine sandıklarını yere koydular ve kapaklarını açtılar. Altın paraların, sayısız mücevher ve elmasın ışıltısı, Attila’nın bile gözlerini koca koca açmasına neden oldu.

“Bu sana ait olan kısmı!” dedi İlek babasına dönerek gurur dolu bir sesle. Büyük Kağan kendisini

abuk topladı ve başını salladı.

“Herkes yeteri kadar ganimet aldı mı?”

“Sanırım” dedi İlek gülerek. “Başlangıç için gayet iyi sayılır. Fakat askerlerin birçoğu altın yerine kadın almayı tercih etti!”

Attila gülümsedi. Bu garip bir şey değildi. Ertesi sabah Alpin tekrar ortaya çıkana kadar bu mesele kapanmıştı.

“Hunların Kağanı! Bizim de yardımcı kavim olarak sizinle birlikte gelmemize izin ver!” dedi piskopos Attila’nın onu selamlamasıyla birlikte. “Evet, belki bir savaşçı insanlar değiliz, fakat kampını, kadınları ve ganimeti koruyarak sana faydalı olabiliriz. Yıkılan duvarları onarır, yaralılara bakar, taze ekmek ve su sağlarız. Bizi ordunun ücret veya ganimet istemeyen yeleri olarak kabul et!”

“yle mi?” diye sordu Attila yarı şaşırarak, yarı eğlenerek. Alpin bir önceki gün böyle konuşmamıştı. “Bu sözlerinin ardında hangi mucize veya hangi tuzak yatıyor peki?”

“İzinle sadece küçük bir rica” dedi Alpin. “Başka bir niyetim yok...”

“Tahmin etmiştim! Neyse, söyle bakalım!”

“Size daha faydalı olmamızı istiyorsan, ey kağan... hayvanlarınızın bakımı ve yemek pişirmek konularında bizden çok daha fazla tecrübe sahibi olan insanlarımızı bize geri ver. Ey Hun kağanı, Mons Aime’de tutsak ettiğiniz kadınlarımızın ve kızlarımızın tekrar bizimle yaşamalarına müsaade et!”

“Mons Aime tutsakları mı?” diye sordu Attila şaşkınlıkla. “Bu da ne demek oluyor? Onlar şimdi kim bilir hangi çadır ve yurtlardadır! şu anda nasıl göründüklerini kim bilebilir? Hayır, kurnaz rahip ve şaman, savaşçılarından kadınlarını geri vermelerini istemeyeceğim! Adamların hak ettikleri ganimetlerini ellerinden nasıl alabilirim? Senin dininden olanlara, yerin ve göğün kağanı olduğum diğer insanlardan ayrıcalıklı mı davranayım? Hayır, Alpin, bu söylediklerin hiç de akıllıca değildi! Öfkemi dizginleyebilirimse kendini şanslı telakki edebilirsin!!”

Alpin çok ileri gittiğini fark etmişti. Fakat bir kez daha cezalandırılmadan kağanın huzurundan ayrılmayı başardı. Attila aslında bir gece daha şenlik yapmayı, bir gün dinlenmeyi, ertesı gün de yola koyulmayı düşünüyordu. Fakat ertesı gün kampın çeşitli bölgelerinden pek hoş olmayan haberler gelmeye başladı. İnsanlar ansızın hastalanmaya başlamışlardı. İlk anda bir gıda zehirlenmesi, sonra da salgın hastalık tehlikesi akla gelmişti. Bu tehlikesiz, fakat hoş olmayan hastalığa kimlerin yakalandığı anlaşıldığı zaman ise Attila’nın ordusundaki Hristiyan Gotlar ha çıkardılar, Hunlar ise büyücü piskoposun yeni bir mucizesiyle karşı karşıya kaldıklarını düşündüler...

İshalin tüm kurbanları, Mons Aime kadınları tarafından şaraplarına birtakım kutsanmış otlar konulan savaşçılardan ibaretti. Bu otları ise kadınlara bizzat piskopos dağıtmıştı.

“Altlarına daha iyi etmeleri için” diye fısıldamıştı yardımcılarına bunu yaparken. Attila bundan haberdar olduğu zaman uzun süre kahkahalarla glmşti. İsteseydi piskoposu çarmıha gerdirtmesi veya boynunu vurdurtması işten bile değildi. Fakat bu adam bunun için fazlasıyla değerliydi. Yeni ikmal kampının inşasında ona ihtiyaı vardı. Öte yandan şaman Aybars’ın piskoposa bol miktarda kurutulmuş şifalı ot verdiğine dair söylentiler de ayyuka çıkmıştı...

Attila ve Kral Meclisi, yakaladıkları tutsakları Campania arazisinin özellikleri ve nelere dikkat etmeleri gerektiği hakkında, hemen her gün sorguya çekiyorlardı. Daha önce Galya'da yaşamış olan Eudo ve diğer adamlardan öğrendiklerini bir kez daha teyit etmek, bilmediklerini de en ince ayrıntısına kadar öğrenmek istiyorlardı. Detaylı bir soruşturmadan sonra batıdaki tepelik bölgenin de bir meydan savaşı için en az doğudaki nemli bölge kadar elverişsiz olduğu ortaya çıktı. Daha güneyde bulunan Troyes bölgesi de çok fazla miktarda göl, akarsu ve orman tarafından parçalanmıştı. Geriye sadece bu bölgelerin arasındaki az nüfuslu dar toprak şeridi kalmıştı, ya da daha uygun başka bir yeri arayıp bulmaları gerekiyordu.

Büyük Savaş Meclisi yerine Attila'nın yakın yoldaşları ve danışmanları hemen her gün kağan yurduunun önünde bir araya geliyorlardı. Bu grup her üç günde bir değişiyor, eskisinin yerini sadece konuşmaya değil, karar vermeye de yetkili olan adamlar alıyordu. Gepid kralı Ardarich, kardeşi Laudarich, Got kralı Valamir, Skir kralı Edekon, Franklar adına Gundebaud, Orestes, Scottas, Onegesios, Adamos ve elbette ki kendisini iyi hissettiği zamanlarda Aybars Amca ikinci grubun daimi üyeleri idi.

Kral Meclisi, keşif yapmak üzere Dengizik Han komutasına verilecek olan yirmi birliğin Orta Galya Dağları'nın kuzey ucuna kadar gönderilmesini kararlaştırdı. Bu on bin atlıya yaya Got birlikleri ile Roma lejyonierleri olarak mancınıkları ve diğer ağır kuşatma makinelerini kullanmayı bilen Cermenler eşlik edecekti.

"Yol boyunca rastladığınız Galyalıların ellerindeki sığır, koyun ve keçi gibi hayvanları mümkün mertebe besili ve canlı olarak buraya getirmelerini sağlayın" dedi Attila oğluna. "Buraya erzakla geldikleri takdirde canlarının bağışlanacağını anlatın onlara – fakat gerçekten de sadece erzakla geldikleri takdirde!"

"Pek hoş bir keşif olmayacak" dedi Dengizik hoşnutsuz bir tavırla.

"Biliyorum" diye cevap verdi Attila, "elinden geleni yapmaya çalış! Hızlı akınlara uygun geniş bir ülke... Adamlarına sahte saldırı çalışmaları yaptır... akşamları onlara şarap ver, Troyes şehrini elinden kaçırma!"

"Bu şehir hakkında bir şeyler biliyor muyuz?"

"Evet" diye cevap verdi Eudo derhal. "Şehrin Augustobonum adı verilen surlarla çevrili iç kısmı yaklaşık on altı hektar yüzölçümünde ve nüfusu üç bin. Romalılar buraya *castrum* adını da veriyorlar..."

"Bunu zaten her tarafta yapıyorlar" dedi Attila elini sallayarak. "Başka?"

"Şehrin suyu güneydeki tepelerin arasındaki göllerden geliyor" diye devam etti Bagaud sözlerine. "Su kanalları doğu, batı ve kuzey surlarının etrafını dolanıyor. Şehirde bir şapel var... bunlar isimlerini misyonier Martin de Tours'un pelerini *capadan* alan kiliseler. Buradaki Piskopos Ursus

tarafından inşa edilmiş. Yirmi beş yıldan beri burada Ursus'un halefi Lupus adlı bir piskopos vaaz veriyor..."

"Yine mi bir piskopos?" diye homurdandı Dengizik.

"Evet, yine bir piskopos" diye sırtıttı yuvarlak yapılı Bagaud. "Fakat bu seferki görmüş geçirmiş, gayet yırtık bir adam! Din adamı olmadan önce oldukça zengin, hatta evli bir adamdı. Oysa artık ideal iffetin nasıl olacağına dair konsiller toplayıp duruyor..."

"Tam bize göre bir adammış!" dedi Attila ve güldü.

"Hatta bu yüzden ta Brittania'ya kadar seyahat etti" dedi Eudo aynı şekilde gülerek. "Şehrin doğusunda bir manastır ile içinde gramer, müzik ve teoloji okutulan bir okul işletiyor."

"Bunun bizim için ne önemi var?" diye sordu Dengizik sabırsız bir sesle.

"Bu tür adamlara artık giderek daha fazla alışmamız lazım" dedi Attila. Artık gülmüyordu. Oğullarının ve danışmanlarının aksine, Hristiyan piskoposlarının ne kadar güçlü ve nüfuzlu olduklarını bizzat yaşayarak öğrenmişti. Ellerinde ne komuta edebilecekleri birlikler, ne de Roma lejyonları vardı. Fakat kutsamak veya lanetlemek için ellerini kaldırdıkları zaman, etraflarına saçtıkları güç ve kudret çok fazlaydı.

Vizigot kralının bu garip şamanların Roma'daki tapınağını esirgediğini bizzat görmüştü ve piskoposların imparatorlar, konsüller ve valiler için sanılandan çok daha önemli olduğunu biliyordu. Bunun dile getirilmesinden çok fazla hoşlanmasalar bile, kendilerine sadece koyunlarını gütmekle yükümlü çobanların kudretini değil, aynı zamanda tüm müminlerin üzerinde etkili olacak baba otoritesini de yakıştırıyorlardı. Kulağa bu çok zararsız gelen özelliğin ne demek olduğunu Attila yıllardan bu yana biliyordu. Roma yasalarına göre babanın konumu diğer tüm makam, mevkii ve hakların daha üstündeydi. Hristiyanların tanrılarını "Göksel Baba" olarak adlandırmaları boş yere değildi.

"Bunun sizin kendi meseleniz olduğunu biliyorum" dedi Bagaud tereddüt ederek. "Fakat bence o şehrin piskoposuyla konuşmayı denemelisiniz! Lupus belki bir direnişçi değil, fakat Romalıların dostu olduğu da söylenemez. Martin de Tours gibi Pannonialı değil ve onun gibi Roma lejyonlarında savaşmamış. Lupus halkı kurtarmak için Martin de Tours veya benim gibi çareler aramıyor. Fakat o çok bilgili; şu anda sizinle birlikte Romalı işgalcilerin ve Vizigotların üzerine yürüyen bizlerden çok daha fazla şey biliyor..."

Attila ortanca oğluna işaret ederek yanına çağırdı.

"Söylediğini yapmaya çalış" diye fısıldadı onun kulağına. "Şu anda ikmal bizim için yağmadan ve yıkımdan çok daha önemli! Yanına tercüman olarak Onegesios'u alabilirsin..."

Dengizik Han'ın yaklaşık yirmi beş bin kişiden oluşan büyük bir orduyla güneye doğru hareket etmesinden sonra, Attila Adamos'u on bin Hun ve Got zanaatçısıyla Châlons'da bıraktı. Bu zanaatçıların arasında Chersonesos'tan Attila'nın ilk Doğu Roma seferlerine katılanlar da vardı. Artık havaya atılan altın bir Solido'yu dörtlü at sürerken okla vuramayan, fakat buna karşın sefere çıkan bir ordunun nelere ihtiyacı olduğunu, bunların nasıl temin edileceğini, nasıl nakledileceğini ve her türlü hava koşulunda nasıl muhafaza edileceğini en ince ayrıntısına kadar bilen adamlar...

Her kavim ve kabileden seçilen yetenekli adamlar Adamos'a yardımcı olarak verildiler. Bunlar her gün ona rapor verecek, ihtiyaçlarını bildirecek, büyük örgütlenmeyi sağlayacaklardı.

Esas görevi Attila'nın başkadınına kâhyalık yapmak ve kadın yurtlarını gözaltında tutmak olan bu adamın kulağına Attila tarafından başka neler fısıldandığını pek az kimse duydu.

"Beş ilkbahar toplantısına yetecek de artacak kadar malzeme toplayıp saklaman gerektiğini unutma" dedi Attila tek kollu adama. "Ve sanki onları tek bir gemiye yüklemen gerekiyormuş gibi

davran... hem de en küçük bir kokuya veya hastalığa sebebiyet vermeyecek şekilde...”

“Sanırım ne demek istediğini anladım” dedi yaşlı savaşı. “Ben Romalıların pek çok kuşatmasında bulunmuştum...”

Birleşik kavim ve kabile güçlerinin ana kütlesi, Marne’nin kuzeyinden Reims’e doğru ilerliyordu. Geniş düzlüğün sınırında dimdik göğe yükselen dağların ardında bulunan bu şehir, Sen Nehri’ndeki ada kalesi Lutetia’dan önceki son değerli inciydi.

Durocortorum’un göğe yükselen dağlarına yaklaştıkça, teraslanmış yamaçlardaki üzüm bağlarını da çok daha iyi görebiliyorlardı.

“Bu şehri aklımızda tutmalıyız” dedi Onegesios çizimlerini uzun süre inceledikten sonra. “Hristiyanlar burada özellikle güçlüler.”

“Doğrusu piskoposun bize neler diyeceğini çok merak ediyorum” dedi Attila. İnsanlardan, hayvanlardan, arabalardan ve kuşatma makinelerinden oluşan dev solucan yeniden harekete geçmişti. Bu solucan Romalıları gibi düz bir yolun üzerinde ilerlemiyor, aksine kendisine en uygun mecrayı bulup oradan akan bir nehri andırıyordu.

“Vandallar da buradan geçmişti” dedi Onegesios kuşatmanın ilk akşamında. Büyük kabileyi oluşturan grupların arası o kadar açılmıştı ki, kağan yurdunun şehrin surlarının dibine kurulması esnasında son Gepid artçı birlikleri Châlon’dan yeni ayrılmıştı.

“Duvarlar oldukça yeni görünüyor” dedi Attila şehrin kuzeyine ve güneyine doğru yaptıkları bir at gezintisinden sonra. Attila şehre dolambaçlı yollardan değil, doğrudan Alplerden gelen ana Roma yolundan girmek istiyordu.

“Reims ağır şekilde tahrip olmuş ve yeniden inşa edilmişti” dedi Attila’nın Metz ve Châlon’dan getirdiği rahiplerden biri. Hristiyan şamanlarının oldukça bilgili danışmanlar olabileceği kısa sürede ortaya çıkmıştı. Bazılarının hem Romalılarla, hem de Bagaudlarla ilişkisi vardı; bazıları ise sadece kutsal emanetlerin koruyucusu olmakla kalmayıp, vergilerin ne kadar yüksek olacağından şehri kimlerin savunacağına kadar alınacak bir dizi önemli kararda belirleyici rol oynuyorlardı.

Attila iki gün boyunca herkesin şehrin etrafında toplanmasını bekledi. Bu arada Eudo’dan, diğer Bagaudlardan ve rahiplerden şehrin özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi alıyordu. Sonra da şehrin kabartma ve fresklerle süslü Roma yapısı Mars Kapısı’na iki haberci gönderdi. Biri şehrin Romalı *decuriosuna* istenilen vergi miktarını bildirecekti, diğeri ise piskoposa işbirliği teklifinde bulunacaktı.

Hunlar Reims’ta pek az insan bulunduğunu biliyorlardı. Duvarların üzerinde görülen insanlar ile lejyonerler ve milisler tarafından köşe başlarında yakılan bol dumanlı ateşler onları kandırmaya yetmezdi.

Kuşatmanın üçüncü gününde boru sesleri Mars Kapısı’nda bir hareketliliğin yaşandığını bildirdi. Kapıda açılan küçük bir geçitten dışarı müzik sesleri yükseliyordu. Attila belindeki silah kemerini sıktı, başına değerli miğferini geçirdi, sonra da dışarı çıktı. Sabahın bu erken saatinde bile sıcak yaz günü kendisini hissettiriyordu. Attila atlardan birini seçerek üzerine bindi. Yakın çevresinden on, yirmi kadar adam, başta en iyi adamlarıyla birlikte Doğan ve Bagaud Eudo olmak üzere, onu takip ettiler. Attila sol elini kaldırdı. Eski zamanlarda olduğu gibi son derece sessiz ve hızlı bir şekilde kampın içinden geçtiler. Diz boyu biçilmiş ekinlerle dolu tarlaların arasından geçerek şehrin kapısına doğru yol almaya başladılar. Şehrin çiftçileri korkudan ekinleri daha yeşilken hasat etmiş ve samanları bile toplamaya fırsat bulamamışlardı.

Sonra da piskoposu gördüler. İri yapılı, gereğinden fazla dik duran rahip, yanında güzel bir kadın olduğu halde şarkı söyleyerek ve ellerinde birtakım kutsal kaplar taşıyarak onlara doğru yürüyordu.

“Piskoposun karısı mı?” diye bağırdı Attila Galyalıya doğru.

“Hayır, aşırı dindar kız kardeşi Eutropia!” diye bağırdı yuvarlak yapılı Bagaud hayranlıkla. Yardımlarının ve bilgilerinin ne kadar değerli olduğunu göstermekten kıvanç duyuyordu.

Şarkı söyleyen piskopos, genç ve güzel kız kardeşiyle birlikte atlara yaklaşıncı, hayvanlar huzursuzlandılar. İkisinin de üzerinde süslü tören elbiseleri vardı.

“Niyeti ne?” diye sordu Attila isteksiz bir sesle. “Bize bir teklif mi yapacak, yoksa kendi dinine geçmemizi mi isteyecek?”

Eudo, piskoposa Keltçe birkaç kelime bağırdı. Fakat aldığı tek cevap Latince söylenmiş bir şarkı oldu.

“Senin şeytan olduğunu söylüyor...” dedi Eudo huzursuz bir sesle. “Ya da ahırlarından gelen kötü bir ruh olduğunu!”

Doğan bakışlarını Attila’ya çevirdi. Adamlarına güçlkle hakim olabiliyordu. Sonra piskopos Attila’nın atını kutsal suyla ıslatmaya başladı. Aynı anda da beyaz tören elbiselerine bürünmüş olan kız kardeşi atlıların üzerine saldırdı. Bagaud Eudo onu sakinleştirmek istercesine önünde eğildi, fakat kadın Hunlar ile Galyalıları, gözüne cehennem kaçkını şeytanlar gibi görünenlerle dostlar arasında bir ayırım yapacak durumda değildi.

Eutropia korkunç bir çığlık atarak sivri tırnaklı parmaklarını Eudo’nun gözlerine sapladı. Bagaud önderi acıyla haykırdı, elleriyle yüzünü kapadı ve kendini atın üzerinden yere attı.

Piskopos da artık şarkı söylemeyi bırakmış, Eudo’nun acı dolu çığlıklarından daha yüksek bir sesle Hunların yüzüne Davud’un Mezmurlarını haykırıyordu. Hunların suratları kıpkırmızı kesilmişti. İçlerinden hiçbiri bu beyaz elbiseli, korkunç görünümlü, elinde altın ve elmaslarla bezeli büyü aletleri bulunan şamanın kendilerini Hristiyan yapmasını istemiyordu. Doğan artık kendisine hakim olamadı. Kılıcını sert bir hareketle yukarı kaldırdı ve Reims piskoposunun kellesini bir hamlede uçurdu.

Attila dilini şaklattı ve atını herkesten önce dörtnala şehrin kapısına sürmeye başladı. Kapının büyük kanatları görünmez eller tarafından ardına kadar açılmıştı. Hunlar atlarının nal sesleri eşliğinde neredeyse bomboş şehrin sokaklarında fırtına gibi esmeye başladılar. Fakat şehrin sakinlerinin çoktan kaçmış olmalarına rağmen, ruhlar ve cinler karanlık köşe başlarında ve mahzen deliklerinde bekliyor olmalıydılar, çünkü her taraftan ekşi şarap ve sirke kokusu geliyordu.

Doğan’ın adamlarından birkaçı katedrale ulaşmışlardı. Yüksek tavanlı büyük salona girmeleriyle birlikte, başlarının üstünde korkunç bir uğultu çınlamaya başladı. Adamlar bir anda dikkat kesildiler, ilk uğultuyu ikincisi izledi, sonra üçüncüsü, sonra dördüncüsü...

Bu korkunç uğultu, Hun savaşçıları için kellesi uçurulan piskoposun dualarından daha dehşetli ve esrarengizdi. Savaşçılar korkuyla birbirlerine yaklaştılar ve çığlıklar atarak atlarını katedralden dışarı sürdüler.

Attila sol kolunu sallayarak adamlarına işaret verdi. Hunlar derhal bir araya geldiler, şehri ilk yağmalayan grup olmanın ayrıcalığından istifade etmekten vazgeçtiler ve korkunç gürültünün arasında çığlıklar atarak atlarını dörtnala sürmeye başladılar. Bomboş Forum’a kadar bir kez olsun arkalarına bakmadılar. Burada daha fazla yer vardı, fakat çan sesleri bir o kadar daha şiddetliydi.

“Geriye!” diye haykırdı Attila. Hunlar derhal dizginlere asılarak geri döndüler, şehrin taş kaplı sokaklarının üzerinden önce Mars Kapısı’na ulaştılar, sonra da ekin saplarıyla kaplı tarlaları çiğneyerek kampa ulaştılar.

“Şehirleri sevmiyorum!” dedi kağan yurdunun önünde dizginlere asılan Attila soluk soluğa. Hunların ne istediğini anlayamayan piskoposa Doğan tarafından indirilen darbeden ise tek kelimeyle bile söz etmedi.

Hunlar, Reims sakinleri ile daha önce buraya kaçmış olan Galyalıların ve Romalıların geride bıraktıklarını, yavaş yavaş ve sükunet içinde toplamaya başladılar. Bu şehrin aslında Metz'den çok daha zengin olmasına rağmen, ağır ve büyük kilise süslerinden başka ganimet olarak nitelendirilebilecek bir şey bulamadılar.

Dar sokaklardan, karanlık evlerden ve kötü ruhlardan korkmayan birkaç genç Got savaşçısı, ansızın mahzenlerin altında birtakım karanlık geçitlerin bulunduğunu fark etti. Yüksek sesle şarkılar söyleyerek ve kahkahalar atarak birtakım büyük ve ağır fiçileri şehrin sokaklarına çıkarmaları, diğerlerinin de bu şehrin gerçek servetinin ne olduğunu anlamalarına yardımcı oldu.

Attila, şehrin altında bulunan gizli mahzenlerden çıkartılan erzakın ikiye bölünmesine karar verdi. Yarısı saklanması için Châlon'a gönderilecek, diğer yarısı da yol boyunca ordunun ihtiyaçlarına sarf edilecekti.

Attila, Sen Nehri'ne doğru ilerleyen kafilede, her zamankinden fazla içilmesine ve eğlenilmesine ses çıkarmıyordu. Bu şekilde kimsenin aklına Châlon'un engellenen zaptı ve Reims'in azıcık ganimeti gelmiyordu.

Paris de bir nehrin kenarına kurulmuştu; fakat ne Reims, ne Châlons, ne de Trier ile kıyaslanabilirdi. Attila ve danışmanları önlerindeki son tepenin üzerine çıktıkları zaman, karşılarında Sen Nehri'nin geniş bir yay çizdiğini, yayın tam ortasında ikiye ayrıldığını ve bir ada kalesi şeklinde kurulmuş şehrin etrafını sardığını gördüler. Nehre doğru inen yamaçların doğu tarafında sadece birkaç ev ile terk edilmiş izlenimi veren bir Roma garnizonu bulunuyordu.

"Burası tıpkı Aquincum'un karşısındaki Tuna adalarına benziyor" dedi uzun süredir babasının hemen yanında at süren İrnek. Büyük Kağan'ın bu en sevdiği oğlunun, yanına artık kör ve dilsiz olan Eudo ile ordunun küçük bir kısmını alarak, Galya'nın kuzeybatısındaki Tractus Armoricanus ile Oceanus Atlanticus'a doğru at sürmesi kararlaştırılmıştı.

"Bana kalırsa Paris'i kuşatmaya bile değmez" dedi İrnek.

"Sakin Aetius'u unutayım demeyin!" diye uyardı Attila dostlarını. "Yanımıza almayacağımız her şey yarın kendi kanımıza ve canımıza mal olabilir! Bugün hor gördüklerimiz yarın hayatımızı kurtarabilir! Bugün yanımıza almayacağımız her sığır, yarın düşmanlarımızın karnını doyurabilir!"

Attila ve adamları, tüm sefer boyunca birtakım harap kale yıkıntılarının içinde canlarının bağışlanması için yalvaran zavallılardan başka Romalı görmemişlerdi. Roma'nın hiç olmazsa şerefini kurtarmak için Galya'ya neden birkaç lejyoner göndermediğini hiç kimse anlayamıyordu. Sanki Attila ve şamanlar tüm ordu üzerinde etkili olan güçlü bir koruma büyüsü yapmışlar gibi, bir türlü ortaya çıkmıyorlardı...

Sonraki günler boyunca yerli halkın Paris'ten batıya kaçmasını izlediler. Attila durumu incelemeleri için Marne ve Sen'e dökülen diğer nehirlerin üzerinden birkaç keşifçi grubu gönderdi. Grupların birkaçı hemen aynı akşam geri döndü ve şehirden sadece pek az insanın ayrıldığını haber verdi. Hatta bu rakam beklenenden de azdı. Attila Savaş Meclisi'ni toplayarak şehri kuşatmaya devam etmelerinin mi, yoksa güneye doğru ilerlemelerinin mi daha iyi olacağını tartıştı.

Sonunda durumu bir kez daha incelemeleri için Laudarich'i ve bir grup Frank'ı şehre göndermeye karar verdi. Gepidlerin ikinci kralı uzun süredir Gundebaud'un Frankları tarafından cesur ve soylu bir lider olarak saygı görüyordu. Gerçi onu başlarında kral olarak görmek istemiyorlardı, fakat tekrar Ren Nehri'ne geri dönene kadar kendilerine öndelik etmesine bir itirazları yoktu...

Laudarich'in keşifçi grubu ancak ertesi gün geri dönebildi. Gepid kralı atını Frank yardımcılara teslim etti ve derhal kağan yurduna seğirtti.

“Nihayet geldin demek!” diye bağırdı Attila onu görünce. O sırada Attila’yla konuşmakta olan diğer adamlar birkaç adım geri çekildiler ve Hunların Büyük Kağanı’nı yıllar önce Roma’da birlikte rehine olduğu adamlarla karşı karşıya bıraktılar.

“Paris’e girebildin mi? Durumu nasıl değerlendiriyorsun?”

Laudarich kendisine uzatılan şarap dolu kadehi aldıktan sonra, Attila’nın tahtının yanında bulunan, üzeri ağır minder ve yastıklarla kaplı divanın üzerine oturdu.

“Kaçmıyorlar!” dedi sonra. “Kadınları, çocukları ve değerli eşyalarını başka yere nakletmeye hazırlanırken, ansızın beklenmedik ve garip bir şey oldu...”

“Beyaz elbiseli bir piskopos mu çıktı ortaya yoksa?” diye sordu Attila gülerek. Diğerleri de onunla birlikte güldüler.

“Olup bitenleri kendi gözlerimle görmesem ve kendi kulaklarımla duymasam, ben de sizinle birlikte gülebilirdim” dedi Laudarich. “Belki inanamayacaksınız ama Paris halkı bizim önümüzden kaçmayacak!”

“Yoksa şehri direnmeden teslim mi edecekler?”

“Hayır!” diye karşılık verdi Laudarich. “Parislilerin sarı saçları, dolgun göğüsleri ve olağanüstü güzellikte bir kıcı olan bir azizeleri var! İsmi Genoveva ve kadınları erkeklerin korkaklığına karşı koymaya kışkırtıyor. Bütün gün şehrin sokaklarında dolaşarak tehlike ânında bir işe yaramak isteyen kadınların önce lezzetli yemekler pişirmelerini, sonra da erkeklerin altına yatarak bacaklarını alabildiğine açmalarını öğütlüyor. Bu büyümlü formül sayesinde erkekler kaçıp gitmeyeceklermiş ve zaten tanrının yardımı da uzak değilmiş!”

Attila takdir dolu bir ifadeyle başını salladı.

“Bu kadın hiç de fena değilmiş! Ona benzer birkaç tanesine ben de sahip olmak isterdim!”

“Kadın dediklerini kendisi de yapıyor mu peki?” diye sordu İlek Gepidlerin ikinci kralına. Laudarich’in yüzünde geniş bir gülümseme belirmişti.

“Parisli kadınların yemekleri gerçekten de çok lezzetli...”

Sen adasının üzerindeki şehir Hunlar tarafından zapt edilmedi. Örnek, yanına aldığı on akıncı birliği ve yıllar süren sürgün yaşamından sonra nihayet geriye dönmek isteyen Galyalılarla birlikte şehrin kuzeyinden Sen Nehri’ni aştı, Büyük Kağan ise güneye yöneldi. Sonraki hedefleri Loire Vadisi ve Roma eyaleti Galya’nın güneyindeki Vizigotların Cermen krallığıydı.

Üzerlerinde ilerledikleri toprağın ne fazla kuru, ne de fazla yaş olmamasına rağmen, atlı kuvvetler yaya birliklerinden, arabalardan ve kuşatma makinelerinden çok daha hızlı ilerliyorlardı. Koşulların uygun olması durumunda kuşatma makineleri günde sekiz ilâ on mil arası yol alıyorlardı. Fakat bu kez Roma yollarını kullandıkları için bu mesafe neredeyse iki katına çıkmıştı.

Attila’nın akıncıları Marne’nin Sen Nehri’ne döküldüğü yerden Loire üç günde ulaşmışlardı. Büyük Kağan’ın kendisi doğruca güneye gitmiş ve Sen’in Yonne ile birleştiği noktadan karşıya geçmişti. Bu arada birkaç düzine tecrübeli keşifçiyi nehrin batı yakasındaki dağları araştırmakla görevlendirmişti. Doğuya doğru ise yaklaşık beş yüz adam gönderdi. Bu adamların arasında bölgeyi çok iyi tanıyan Bagaudlar, Keltler, tutsak edilmiş Romalı coğrafyacı ve kadastrocular, şehirli idarî memurlar, yol ve köprü yapım ustaları ve yazdıkları raporları kuryeler aracılığıyla her gün kendisine gönderecek olan kâtipler bulunuyordu.

Doğuya gönderdiği keşifçilerin bir kısmı ise gerektiği takdirde Sen ve yüzlerce yan kolu üzerinde acilen köprü inşa edilecek en uygun yerleri bulmakla görevlendirilmişlerdi.

Attila artık çok tehlikeli bir durumda olduğunu biliyordu. Bu andan itibaren devasa ordusunun hangi yöne gideceğine kendi başına karar veremeyecekti. Birbiri ardına sıralanan dik tepeler ve geniş

nehirler, onu çok daha uzun vadeli ve dikkatli bir planlama yapmaya mecbur kılıyordu.

Romalılar hâlâ ortada yoktu, fakat bu asla ortaya çıkmayacakları anlamına gelmiyordu. Büyük savaşın yerini ve zamanını belirleyecek olanlar ise kesinlikle onlar olmamalıydı...

Sadece bu yüzden ordunun ana gövdesi ve yan kanatları son derece dikkatli bir şekilde güneye doğru ilerliyordu. Daima tetikteydiler ve yol boyunca daima hızlı atlıların rahat bir saldırı yapabilmeleri için gerekli olan geniş bir alan arıyorlardı...

Attila kesinlikle bir tuzağa düşmek niyetinde değildi. Öte yandan sürekli olarak bu seferi sürdürmeye degecek yeni hedefler bulmak zorundaydılar. Bu nedenle Attila Orleans yolunda ilerleyen ordusuna bir kez daha doğuya dönme ve Yonne kıyılarını vurma izni verdi. En iyi adamlarına da Yonne'nin sağ kıyısında bulunan ve eski ismi Agedincum olan *Civitas Senorum*'a akın etme fırsatını tanımıştı. Frankların Sens ismini verdikleri bu şehir, daha ziyade etrafı surlarla çevrili bir yumurtayı andırıyordu. Tüm eski Roma lejyon şehirlerinde olduğu gibi burası da iki ana cadde ile dört eşit parçaya ayrılmıştı.

Attila'nın kendisi şehrin batısındaki tepelerin sırtında kalmayı yeğledi. Aquincum'daki Tuna ve Paris'teki Sen gibi buradaki nehir de iki köprüyle karşı kıyılara bağlanan bir adacık oluşturmuştu.

“Bir zamanlar buradan Roma'nın fethedildiğini tasavvur etmek dahi imkânsız” dedi Attila başını sallayarak.

“Evet” dedi Scottas bir süre kendisini zorlayarak düşündükten sonra. “Romalıları o mağrur “*Vae victis – Vay mağluba!*” narasını atan Kelt prensi Brennus da buralıydı.”

Aybars Amca atının üzerinden kıkırdadı. Rengârenk örtülere bürünmüş bez bir bebek gibi atının üzerinde günlerce hiç aşağı inmeden durabiliyordu.

“Hakkı var” dedi Onegesios. “Henüz dün gibi olmasına rağmen, yaklaşık sekiz yüz elli yıllık bir olay bu.”

“Sekiz yüz kırk bir” dedi Scottas öğreten bir edayla. Attila belli belirsiz gülümsedi. İki kardeşin aynı fikirde olmaları kesinlikle mümkün değildi. Bir tanesi en ince detayına kadar verilere bağlı kalmak istiyordu, ötekisi ise olayın anlamını kavramak ve kavratmak peşindeydi.

“O halde?” diye sordu bu arada oraya gelmiş olan Kral Ardarich.

“Burası Galya Hristiyanlığının doğup geliştiği yer” dedi Orestes. “Tabiri caizse bir metropol. Paris, Troyes ve Orleans da dahil olmak üzere, Sens Galya'nın tüm piskoposluklarına hükmediyor.”

“O halde Orleans'a, Julius Sezar'ın eski *Genabum*'una gidelim!” diye kararını bildirdi Attila. “Buradan istediğiniz kadar altın, erzak ve kadın alın, fakat Galya'nın tüm Hristiyanlarını bize düşman etmeyin! Bakarsınız ileride onlara ihtiyacımız olur!”

Hunların, Gotların, Gepidlerin, Frankların ve diğer kavimlerin binlerce savaşçısı şehri ve eski Roma villalarını yağmalarken, başka erkek ve kadınlar da yeni kampı inşa etmekle meşguldüler. Gotlar nehrin aşağısına doğru kamp kurdular, Gepidler ise karşı kıyıyı tercih ettiler. Vadideki şehir, birkaç günlük bir zaman zarfında kendisini fetheden ve yiyecek için bağırان varlıkları çok sayıda memesiyle emziren bir anneye benzemişti.

Roma evlerinin duvarlarındaki ve zeminlerindeki renkli mozaikler hemen hemen hiç kimsenin ilgisini çekmemişti. Maddi bir değer teşkil etmedikleri için mezar stelleri ve duvardaki kabartma suretler de yerli yerinde kalmıştı. Savaşçıların asıl ilgisi, methini daha önce çok içtikleri şarap mahzenlerine yönelmişti.

Franklar şehrin hamamlarının keyfini çıkartırken, diğerleri ilk kez gördükleri sıcak havayla ısıtılmalı banyo küvetlerini şaşkınlıkla seyrediyorlardı. Savaşçıların neredeyse tümü bol miktarda değerli işlemelere sahip, süslü taraklar, içleri para dolu testiler, gümüş saç iğneleri ve altın

bilezikler bulmuşlardı. Anlaşılan şehir sadece Hristiyan inancının değil, kuyumculuğun da önemli bir merkeziydi. Sadece külçe altın ve basılı Solido'lar beklenildiği kadar fazla çıkmamıştı...

Savaşçıların birçoğu şehirden ve civarından çok hoşlanmıştı. Attila, ordusunun bir süre daha ganimet toplamasına izin verdi. Kendisi ise fazla dikkat çekmeden kampını kaldırdı ve en yakın adamlarıyla birlikte savaşıma gerek kalmadan kendisine teslim edileceği söylenen şehre gitti. Sürekli hoşnutsuzluğunu ifade etmesine rağmen, şaman da onunla beraber olmak konusunda ısrar etmişti.

“Fazla hızlı gitmeyeceğiz” dedi Attila. “*Genabum, Civitas Aureliani* veya bizim Frankların deyimiyle *Orleans*, buradan sadece seksen mil uzaklıkta.”

“Her şehrin neden bu kadar çok isme sahip olduğunu asla anlayamayacağım!” diye mırıldandı arkalarında bulunan Aybars.

“Alanların verdiklerini de dahil edersek, Orleans’ın isim sayısı daha da artar” dedi Scottas. Laudarich’le birlikte Attila’nın çaprazında at sürüyordu.

“Evet, Alanlar!” diye güldü Attila kısaca. “Daha iki kuşak önce Karadeniz kıyılarında bizim düşmanımızdılar, sonra da müttefikimiz oldular. Şimdi de Vizigotların emrinde kuzeye doğru uzanan Loire sınırının güvenliğini sağlıyorlar...”

“Ve aynı zamanda bize Orleans’ın anahtarlarını teklif ediyorlar!” dedi Laudarich onun sözlerini tamamlamak istercesine.

“Bu tür dostları sıkı sıkıya kucaklamak gerekir” dedi şaman garip ve gizemli bir sesle.

“Delirdin mi sen?” diye bağırdı Laudarich. “Neden onları kucaklayacakmışız? ”

“Çünkü hainleri boğmanın en iyi yolu budur” diye gülümsedi şaman düşünceli bir tavırla.

İki gün sonra, şehrin on mil doğusunda, doğruca Paris’ten aşağı inmiş olan birliklerle karşılaştılar. Attila kendisi için Loire’in düz kıyısında geçici bir kamp hazırlanmasını emretti. Yanına sadece birkaç Skir muhafızı, danışmanları, Gepid kralı Ardarich, Scottas ve Orestes olduğu halde, nehir kıyısı ile şehir arasında kalan bölgede şöyle bir gezintiye çıktı. Geniş ve sığ görünümlü nehrin içinde kıyıları çakıl kaplı, yemyeşil çalılarla örtülü adacıklar göze çarpıyordu.

Yaz mevsimi sebebiyle Loire’in suyu çekilmişti. Buna rağmen bu en kuzey ucunda bile büyük bir ordunun güven içinde geçemeyeceği kadar derin ve genişti. Attila birkaç mil uzaklıktaki şehrin silüetine baktı. Taş Roma köprüsünü buradan bile görebiliyordu. Orleans çevresinde nehri geçebilmenin yegane imkânı bu köprüydü.

Attila atını nehrin kıyısından kuzeydeki çayırlara doğru sürdü. Sessizce ve danışmanları tarafından rahatsız edilmeden geri döndü. Metz’den bu yana üç yüz Roma mili mesafeyi yağmalayarak kat etmişlerdi. Şehirler fethetmiş, kaleler zaptetmiş, nehirler aşmış, tüm bunları da yola çıkarken bile yüz binden fazla savaşçıdan oluşan bir orduyla başarmıştı.

Aradan geçen zaman zarfında onlara yeni kavim ve kabileler katılmış, Hunlarla birlikte Roma lejyonlarını aramaya başlamışlardı. Birçok kavimden oluşan bu büyük ordu, yaklaşık bin yıl kadar önce Roma’da bir yerlerde başlamış olan olayı artık nihayet sona erdirmek istiyordu. Zaman artık bir dönüşüm için olgunlaşmıştı. Bunu başaracak genç kavimlerin sayısı çok fazlaydı ve Cermenlerin yeni, parlak fikirleri göz kamaştırıyordu.

Attila ise boş hayaller peşinde değildi. Tüm bu kavimlerin kendisini sevdikleri için peşinden gelmediklerini biliyordu. Onlar kağanın pisliklerinden beklenen sinekler değil, aksine kuvvetli haklara ve savaşıma azmine sahip müttefiklerdi.

Büyük ordunun geçirdiği günler birbirinden son derece farklıydı. Bazen bir grup öne geçiyordu, bazen bir diğeri. Bazen küçük gruplar halinde parçalanarak ilerliyor, bazen atlılar ve arabalar

vadilerde birlikte yol alıyor, bazen birisi telaşla diğerinin önüne geçiyordu. Bazen de ordu esneyen bir hayvan gibi açılıyor, sonra anaç bir tavuğun kanatlarının altına sığınan civcivler gibi çekirdeği oluşturan Hunların etrafında birleşiyorlardı.

Tümünün kafasını kurcalayan ortak soru ise şuydu: Neden bu kadar uzaklara gelmişlerdi, neden Romalılar en büyük eyaletlerini müdafaa etmiyorlardı, Attila Loire’i aştığı zaman Vizigotlar nasıl tepki göstereceklerdi... Temmuz ayının ilk yarısı çoktan sona ermişti, fakat Aetius’tan hâlâ en küçük bir iz bile yoktu.

Sonraki günleri Attila uzun at gezintileriyle değerlendirdi. En önemsiz ayrıntılarla dahi ilgilendi ve sonunda ana karargâhı nehrin kuzey kıyısındaki şehrin doğusunda ve batısında elli daha küçük karargâh kalacak şekilde dağıttı. Böylesi daha pratikti ve harekete geçen birliklerin birbirlerine engel olmaları ihtimalini ortadan kaldırıyordu.

O zamana dek keşifçi birliklerin hiçbirisi şehrin güney surlarından başlayan ve birbirini takip eden kemerler halinde öteki yakaya ulaşan büyük taş köprüden daha uygun bir geçit yeri bulamamışlardı.

Orleans Köprüsü, kesinlikle Aşağı Tuna’daki Trajan Köprüsü’nün muazzam kolonlarıyla karşılaştırılacak türden bir yapı değildi. Fakat ötekinin aksine hâlâ kullanılabilir durumdaydı. Ayrıca doğanın içinde yabancı bir varlık gibi durmuyordu; tam aksine, sanki onlarla birlikte yaratılmış gibi nehir ve şehirle mükemmel bir uyum içindeydi.

Attila habercilerinden ve keşifçilerinden her gün düzenli olarak rapor alıyordu. Gelen haberlerde Troyes’in birkaç mil batısında mükemmel bir savaş alanı bulunduğu, fakat burasının aynı zamanda korkunç bir tuzağa dönüşebileceği bildiriliyordu. Üzerinde neredeyse bir tek ağaç bulunmayan bu yayla, kuzey ve doğu taraflarında Sen ve Aube nehirlerinin kollarından oluşan çifte bir engelle kapalıydı. Yapılacak en küçük bir hata, burasını içinden çıkılmaz bir kapana dönüştürebilirdi. Tek güvenli çıkış yolu Troyes şehri istikametindeydi. Orası da Dengizik’in kontrolü altındaydı.

Üç hafta sonra Dengizik Han birliklerinin bir kısmıyla Orleans’a geldi. Troyes ve civarının en küçük çiftlik ve villalarına varıncaya kadar soyup soğana çevirmişti. Babası onu kabul ederek raporunu dinledi. Dengizik Han daha sonra da Kral Meclisi’ne suları çekilmiş göllerin etrafında bulunan sık ve karanlık ormanlardan söz etti. Nemli *Campania*’nın güney kenarındaki tepelerin ardında, sonunda bir araya gelerek Sen Nehri’ni oluşturan ilginç dereler görmüştü.

“Troyes’i en küçük deliğine varıncaya kadar altüst ettik” dedi Dengizik kısaca. “Tam altı gün boyunca. Tüm ganimetin sağ salım Châlon’a ulaştığı haberini aldım.”

“Buraya neden daha önce gelmediniz?” diye sordu Attila.

“Senin gibi düşündüğüm için” diye karşılık verdi Dengizik. “Tricassum’un güneyindeki bölgenin neye benzediğini merak etmiştim.”

“Troyes desen daha iyi edersin” dedi Attila. “Nehirleri ve yerleşimleri Romalılar gibi değil, yerel halkın diliyle adlandırmayı kararlaştırmıştık.”

“Piskopos Lupus’un şehrinde hâlâ Romalılar var” diye cevap verdi Dengizik. Bu sözler üzerine Orestes ve Scottas bile ilgiyle onu dinlemeye başladılar. Dengizik’in babasına karşı gizli direnişini fark etmişlerdi. Artık otuz beş yaşına basmış olan han, her geçen gün babasına daha fazla benziyordu. Düşünmeden hareket eden atası Uldız’a benzeyen Doğu Kağanı İlek’in ve daha çok bir şaman karakteri taşıyan yumuşak huylu İrnek’in aksine, Dengizik Han da babası Attila gibi güç ve zekânın dengelendiği sert bir ruh taşıyordu. Fakat tek bir noktada baba ve oğul birbirlerinden giderek farklılaşıyorlardı. Attila Roma’da bulunduğu zaman zarfında arada sırada bir hatip gibi renkli ve uzun konuşmalar yapmaktan çekinmemeyi öğrenmişti, Dengizik ise her geçen gün daha az ve öz konuşur oluyordu.

“Yaya birlikleri ganimetle birlikte geri mi gönderdin?”

“Benim için fazlasıyla yavaştlar” diye cevap verdi Dengizik Han.

“Sonra? Troyes ve Sens’in güneyi ne durumda?”

Dengizik başını salladı. “Güney yönünde de ormanlar bizim için fazlasıyla sıkı, bu nedenle karşımıza çıkan ilk tepe sırasından tekrar batıya döndük. Fakat bu da pek fayda etmedi. Yonne’ye kadar arazi sadece ormanlık, ancak ondan sonra altmış, yetmiş mil kadar düz arazi uzanıyor, sonra Loire, sonra da burası...”

Ancak daha sonra, yalnız kaldıkları zaman, Attila Troyes şehrinin gerçek bir altın madeni olduğunu öğrendi. “Şehir ticaret ve başarılı işletmeler sayesinde zengin olmuş” dedi Dengizik.

“Şehri yakıp yıktınız mı?”

“Sadece gerekli yerlerde.”

“Piskopos ne oldu?”

“Onegesios’la dost oldu ve onu bir sonraki iffet konsiline davet etti...”

“Neden olmasın?” diye güldü Büyük Kağan. “Bunun da mutlaka bir anlamı vardır...”

“Benim iffetli bir Hristiyan olmaya hiç niyetim yok” dedi Dengizik yüzünü buruşturarak.

Aradan üç hafta daha geçtikten sonra, büyük bir gürültüyle diğer bir oğulun geri dönüşü müjdelendi:

“İrnek, *Tractus Armoricanus*’tan geri döndü!”

“Onu gördüm” diye bağırdı babasına İrnek heyecanla. “Galya’nın batı kıyısındaki o muazzam okyanusu kendi gözlerimle gördüm!”

En sevdiği oğlunun geri dönmesi Attila’yı çok mutlu etmişti. Onun ve birliklerinin komutanları onuruna şarabın su gibi aktığı, her çeşit yemeğin bol bol bulunduğu, Hun ve Galya şarkılarının söylendiği bir ziyafet verdi. Bu arada Orleans şehrinin sokakları üzerine zar atılıyordu. Bu da iki büyük karargâhta severek oynanan bir oyundu.

Yapacak fazla işleri yoktu. Batıya uzanan ormanlar ve çayırlar tümüyle boşaltılmıştı. Tıpkı Roma lejyonierleri ve yardımcı kuvvetleri gibi onlar da silahlarının ve hayvanlarının bakımını yapıyor, fakat genellikle de sahip oldukları her şeylerini ortaya koyarak kumar oynuyorlardı. Hatta sahip olduklarından fazlasını bile ortaya koymaları, sık rastlanılan bir durumdu.

Güneşin Orleans Köprüsü’nün ardında yavaş yavaş batması esnasında, hâlâ her yanda yeniyor, içiliyor ve dans ediliyordu. İrnek ise Karadeniz’den veya küçük, uysal Adriyatik Denizi’nden çok daha farklı olan büyük denizden söz etmeye başlamıştı.

“Daha önce uzak kuzeydeki denizi görmüş olan adamlar bile kıyılarda büyük bir gürültüyle patlayan dev dalgaları gördükleri zaman korkudan kaçıyorlardı” diyordu İrnek. “Fakat Bagaudlar... daha doğrusu Kelt adı verilen Galyalılar... daha önce hiç görmediğimiz garip geleneklere sahipler...”

Sonra da Karadeniz’in kuzeyindeki İskit tepe mezarlarından bile daha büyük olan kral mezarlarından söz etmeye başladı. “Büyükliklerine bakılacak olunursa içlerinde atlarıyla birlikte kraliyet arabaları, kadınlar ve öldürülen danışmanlar barındırıyor olmalı...” Hepsi de o sıcak yaz gününde sağlık açısından hiç de hoş olmayan sonuçlar doğurabilecek kadar çok içki içiyordu, fakat şehrin önündeki uzun bekleyiş komutanların ve savaşçıların boğazını iyiden iyiye kurutmuştu.

“Oraya bir kez daha gitmek ister miydin?” diye sordu Attila. Büyük Kağan en sevdiği eyerine yaslanmış, arkasına da bir yastık sıkıştırmıştı. Civardaki çiftliklerden gelen birkaç sarışın ve esmer kız, sadece o ve dostları için şarkılar söylüyorlardı. Bazıları uzun süre kapalı kalmış bembeyaz göğüslerini, bazıları da uzun bacaklarını sergilemeye başlamıştı.

“Son gerçek Keltlerin bölgesinden dişe dokunur bir ganimet elde edeceğimizi hiç sanmam” dedi İrnek sonunda. Her iki yanında, sanki doğuştan beri bir Hun hanının kollarında yatmaya alışkınmış

gibi şarkı söyleyen iki kız bulunuyordu. Belki de onları bu gece bu kadar sevecen ve istekli kılan, İrnek'in yumuşak bakışlarından başka bir şey değildi.

Attila, küçük oğlunun hoşuna giden her davranışında, mutlulukla gülümsüyordu. Aralarındaki bağ, diğer oğullarının tahmin ettiğinden çok daha kuvvetliydi.

“Batıdaki topraklar gerçekten de büyüleyici” dedi İrnek. O da tüm bu zaman boyunca gülümsüyordu. “Deniz yeşil, vahşi bir suyla dolu... O kadar dolu ki ufukta sona erdiği zaman bile gök kubbeye doğru yükselmeye devam ediyor...”

Attila oğlunun tasvir ettiklerini gözlerinin önüne getirmeye çalıştı. Deniz onun için her zaman büyüleyici ve gizemli bir varlık olmuştu. Babalarının yaşadığı büyük bozkır denizinin gri enginlerinin aksine, okyanusta gökyüzü ile su birbirinden kesin bir hatla ayrılmıştı.

“Fakat gördüklerim sadece denizden ibaret değil” dedi İrnek. Ansızın tekrar o büyük çocuk gözlerine sahip olmuştu. “Orada ormanlar da gördüm... yukarı doğru uzayan taş ağaçlar... bunu tasavvur edebiliyor musunuz? Devlerin sürdüğü bir tarla... buradan şu nehre kadar uzanıyor... sonra dört, beş, ya da daha fazla sıra taşlar... bazıları üç adam genişliğinde ve bu yurt kadar yüksek...”

“Onlar birer bekçi!” dedi şaman ansızın. Aybars'ın nereden çıktığını kimse anlayamamıştı. Şaman kendisine sakın bir yer arıyordu. “Öbür dünyaya açılan kapıların bekçileri!”

“O halde Kuzeybatı Galya'da tanrılara ve ruhlara uzanan çok fazla yol olmalı” dedi İrnek. “Çünkü ben sadece bu taşlardan oluşan sıralar değil, aynı zamanda çemberler, daireler de gördüm... Sanki atalarımız için yapılmış olan çok büyük taş yurtların kalıntıları...”

İrnek hafifçe geçirdi. Başı bir sağ tarafındaki kızın, bir sol tarafındaki kızın göğsüne düşüyordu. Hangisini seçeceğine karar veremez gibiydi.

Attila Aybars Amca'ya baktı ve onun uyanık olduğunu gördü. “Bu işaretleri nasıl yorumluyorsun? İyi mi, kötü mü? Bu şehri ve köprüsünü ne zaman ele geçirmemiz gerektiğini bize haftalardan beri söylemedin!”

“Bir koyun kestir ve kürek kemiklerini İrnek'in önündeki ateşe at” diye cevap verdi şaman. “Kesin emin olana kadar beklemek zorundaydım.”

“Kesin emin olmak mı? Bu saldırıya geçebileceğimiz anlamına mı geliyor?”

“Pek çok ölümünün öbür dünyaya açılan kapıları gördüğü söylenir. Ruhlar veya daha yüksek varlıklar için taş işaretler diken bir kimse, büyük Hayat Ağacı'nın sırrını da bilir...”

Attila soran bakışlarla ona baktı.

“Burada söz konusu olan köprüler” diye kıkırdadı şaman.

“Orleans Köprüsü mü?”

“Sadece iyi köprülerin bekçileri vardır.”

Roma mancınıkları ve kuşatma aletleriyle donanmış ordunun her sabah sanki gerçek bir saldırıya geçiyormuş gibi çıkarttığı gürültü, Orleans'ın kare biçimle *castrum*unun sakinlerinin sinirlerini bozuyordu. Buna rağmen her gün güney yönünden gelen tepeleme dolu arabalar eski Roma köprüsünü geçerek kare biçimli Roma kalesine giriyor ve şehrin büyük karnında gözden kayboluyorlardı. Arada sırada nehrin kuzey tarafından da yüklü arabaların şehre girdiği görülüyordu. Attila'nın etrafındaki adamlar ise sadece omuz silkmekle yetiniyorlardı.

Attila, şehir arabaların getirdiği mallarla tıka basa doluncaya kadar bekledi. Vaktin olgunlaştığına inandığı zaman ise Galya seferine çıkmadan önce kendisine şehrin anahtarlarını vaat eden adamı yanına çağırdı.

Fakat Alan kralı anlaşılmaz bir şekilde tereddüt ediyordu. Şehrin kapılarının hiçbiri açılmamıştı. Onun yerine surların burçlarında giderek daha fazla sayıda erkek, kadın ve çocukla dolmaya başlamıştı.

“Bu da ne demek oluyor?” diye sordu Attila öfkeyle. Aynı anda Orleans'ın binden fazla sakini yüksek sesle dua etmeye ve şarkı söylemeye başladı. Attila bu sur ayinini birkaç dakika izledi. Bu arada adamları ona yeni bir haber yetiştirdiler. Söylenene göre şehrin doksan yaşındaki piskoposu birkaç ay önce güneye doğru imkânsız gibi görünen bir seyahat gerçekleştirmişti. Anianus isimdeki bu adam gerçekten de Arelate'de bulunan Aetius'un yanına gitmeyi başarmış ve ondan kendilerine destek olmasını istemişti.

Attila, Roma imparatorlarının *ölüm* anlamına gelen işaretini yaparak, baş parmağını aşağıya çevirdi. Fakat şehre hücum emri vermesinin esas sebebi yaşlı piskoposun son yardım arayışı değil, Sangiban'ın ihanetiydi. İki kuşak öncesine kadar Hunların müttefiki olan Alan kralı, Vizigot krallığının kuzey karakolunu teşkil ediyordu. Loire Nehri'nin kuzey kıvrımında yer alan köprüünün demir kapıları ise kapalı kalacaktı.

“Şehre saldırın!” diye emretti Attila gür ve anlaşılır bir sesle. Fakat Piskopos Anianus'un etrafına toplanmış olan dindarlar, ilahiler okumaya devam ettiler. Koç başları kapılara şiddetli darbeler indirirken, mancınıklar koca koca kaya parçalarını başlarının üzerinden fırlatıp atarken, ateş püskürten kuşatma kuleleri tekerlekli birer canavar gibi hendeklere ve surlara yaklaşıırken de şarkı söylemeye devam ediyorlardı.

Etrafi surlarla çevrili şehirleri zaptetmek Hunların işi değildi. Fakat bu tür hizmetleri görecekt yeteri kadar Romalı tutsağa ve yardımcı kuvvete sahiptiler. Sonunda şehrin kapıları kırıldı ve Hun atlıları başka yerlerde de yaptıkları gibi şehrin içine daldılar.

Kendisine önce söz verilen, sonra da elinden alınan şehre ilk giren Attila'nın ta kendisiydi. Hun savaşçılarından hiçbiri duvarların üzerinde şarkı söyleyen ve dua eden insanlarla ilgilenmiyordu. İlk iş olarak Alan savaşçılarını ve kralını bulup, kazığa oturtmak veya çarmıha germek niyetindeydiler.

Fakat Sangiban artık bu şehirde değildi. İhanet etmek istediği insanların yanına sığınmıştı.

Attila şehrin duvarlarının ve kulelerinin içeriden de yenilendiğini ve sağlamlaştırıldığını gördü. Özellikle de şehrin sakinleri tarafından “Beyaz Kule” adı verilen yapı görülmeye değerdi. Attila yanında birkaç savaşçı olduğu halde şehrin nehre inen dar sokaklarında ilerlemeye başladı. Bu sokaklar bazen o kadar daralıyordu ki, evlerin eğri duvarlarının ve pis kokulu olukların arasından yavaş ilerlemek kaydıyla üç, hızlı ilerlemek kaydıyla iki at zorlukla geçebilirdi. Attila az sonra etrafı kayın ağaçlarıyla çevrili kilise meydanına ulaşmıştı.

“Nerede o?” diye bağırdı etrafta şarkı söyleyen insanlara doğru. Bu soruyu davudî bir sesle ve Latince olarak sormuştu. Yaşlı piskopos kilisesiyle şehrin surları üzerindeki *Beyaz Kule* arasına yerleştirilmiş olan arkalıklı bir koltuğa oturmuştu. Yanındaki insanlardan yardım isteyerek ayağa kalktı ve yavaş yavaş Hun kağanından yana döndü. Aynı anda şarkı sesleri de birden kesiliverdi. Yaşlı piskopos titreyen elleriyle Hun savaşçılarını kutsamaya ve hak dinini kabule davet etmeye başlamıştı.

Bu sırada tepeleme ganimet yüklü ilk arabalar şehrin sokaklarından Paldır küldür inmeye başlamıştı. Bunları düzinelerce, hatta yüzlerce araba takip ediyordu. Buna rağmen piskopos hiç istifini bozmamıştı. Attila kilise meydanından şehrin nehir tarafındaki surlarını, hatta uzaklardaki ormanları dahi görebiliyordu. Ve tüm o gürültü ve karmaşanın, yaralıların ve ölenlerin çığlıklarının, Orleans piskoposunun kutsama veya lanetlerinin arasında Attila bir tezahür görmeye başladı.

Bu tezahür Loire’in güney kıyılarındaki ormanın üzerine yükselen hafif bir duman şeklindeydi. Attila bir süre piskoposa baktı, sonra gözlerini kıstı ve bakışları tekrar uzaklara kayd. Gördüğü duman falan değildi!

Ve ansızın surların üzerinde ağlayan, yakaran ve ilahiler okuyan insanlar da, ilk olarak Hun kağanının gördüğü tezahürü fark ettiler.

“İşte beklediğimiz yardım! İşte geliyor!” diye bağılıyor ve daha yüksek sesle şarkı söylüyorlardı. Attila onların haklı olduklarını biliyordu. Nehrin öte tarafındaki bulut duman değil, yaz sıcaklığında binlerce Romalının, Vizigotun ve atın ayaklarından yükselen tozun ta kendisiydi!

Sonsuzluk kadar uzun bir an boyunca Attila taş kesilmiş gibi olduğu yerde kaldı. O kadar uzun süredir beklediği gün nihayet gelip çatmıştı demek!

Uzun bir kuşatmadan sonra bir kaleyi fetheden fatihler için, beklenmedik bir anda ortaya çıkan bir düşman ordusu kadar tehlikeli bir şey olamazdı. Attila ordusunun tıka basa ganimetle yüklü olduğunu ve hantallaştığını biliyordu. Şu anda bile ölümcül ok bulutlarını gönderip ansızın geri çekilme manevrasının yapılma imkânı neredeyse hiç kalmamıştı.

Ele geçirdikleri ganimet boyunlarında bir değirmen taşı gibi sallanıyordu ve zaptettikleri şehirde kapana kısılıp kalmışlardı. Attila büyük bir süratle düşünmeye başladı. Elinde üç tane imkân vardı: Hiç savaşa girmeyip elindeki ganimeti emin bir yere götürebilirdi. Şan ve şöhretini korumak için anlamsız ve kanlı bir müdafaa savaşı verebilirdi. Ya da imparatorluk ordusunu karşılamak istediği yere çekebilirdi...

Attila, üçüncü ve en zor seçeneği tercih etmekte oldukça zorlanmıştı. Fakat sadece bu şekilde büyük bir zafer kazanma şansını koruyabileceğini biliyordu. Bu savaşı kaybetme durumunda bile, Orleans seferi hâlâ en başarılı seferlerinden biri olacaktı!

“Derhal her şeye son verin ve karargâha geri dönün!” diye bağırdı Attila adamlarına doğru. Gözleri çakmak çakmaktı. Onun Büyük Kağan olmasını sağlayan ilkel cesareti tekrar ortaya çıkmıştı.

Sadece Dengizik bir kez daha sordu: “Yağmaya son mu veriyoruz?”

Attila’nın dudaklarında buz gibi bir gülüş belirdi.

“Taşıyabileceğiniz her şeyi alın ve şehri terk edin! Evleri yakıp yıkmanızı da istemiyorum! Bu bizi sadece geciktirir!”

Hunlar şehrin dar sokaklarını geldiklerinden daha hızlı bir şekilde terk ettiler. Bu arada piskoposa karşı tavır almış olan Galyalıları da onlarla birlikte dışarı koşuyorlardı. Din adamının dua ve yakarışlarına inanmıyor, şehirde kalmaktansa Hunların yanında olmayı tercih ediyorlardı.

Ertesi gün öğleden önce Büyük Kağan’ın Orleans yağmasına neden bu kadar çabuk son verdiği diğerleri tarafından da anlaşılmıştı. Hunların ve yardımcı kavimlerinin kampıyla ufka doğru uzanan ormanların arasındaki yumuşak eğimli vadide önce tek tek, sonra da giderek daha fazla sayıda renkli flama, parlak mızrak uçları, cilalı kalkanlar ve görkemli zırhlar belirmişti. Flavius Aetius’un ordusu on mil uzakta bile değildi. Vizigot kralı Theoderich ile oğlu Thorismund da müttefik sıfatıyla onunla birlikte hareket ediyorlardı.

Bu şekilde Attila pek çok kavimden örülmüş bir ordunun karşısına çıkmış bulunuyordu. Ordunun en kalabalık grubunu Vizigotlar teşkil ediyordu. Keşifçiler her geçen an başka kavim ve kabilelerin varlığını bildirmeye devam ediyorlardı.

“Tüm bunları bir araya getirmeyi başarmış olması inanılır gibi değil” diye homurdandı Dengizik Han. Scottas, Onegesios ve Orestes’le birlikte düşman ordusundaki flamaları, işaretleri ve sembollerin uzun listelerini çıkartıyorlardı.

“Onlarla kapıştığımız zaman işimiz hiç de kolay olmayacak” diyordu İrnek durmadan. “Bizim Franklarımızla onların Franklarını birbirlerinden nasıl ayırt edeceğiz? Her iki taraf da kalça yüksekliğinde beyaz kalkanlar taşıyor!”

“Ya okçularımız Alanlar, Burgundlar ve Vizigotlar arasında nasıl bir fark gözetecek?” diye sordu o zamana dek sesini çıkarmamış olan Laudarich. “Cinlerin ve şeytanların bile onları birbirlerinden ayırt edebileceklerini sanmıyorum...”

“Onlar kimin pis kokular saçtığını bilirler, merak etme!” diye kıkırdadı Aybars atının üzerinden.

“Gerçek bir Romalı, Galya’nın tüm barbarlarının bir araya toplandığını söylerdi” dedi Orestes hafifçe ürpererek.

“Daha da kötüsü” dedi Attila ve ona canını almak istermiş gibi baktı. Sonra da Aetius’un ordusundaki farklı grupları işaret eden uzun listeye baktı. “Birtakım yardımcı birlikleri daha eklemek gerekecek... Bazı Sarmat kabileleri, sonra Saksonlar ve *Laeti*...”

“*Laeti*?” diye sordu Aybars hiçbir şey anlamadan. “Ne unuttuğumu söyle bana!”

“O savaşçıları kesinlikle küçümsememeliyiz!” dedi Attila. “Onların normal ev hayatına geçmiş yaşlı savaşçılar olduklarını biliyorum, fakat *Imperium Romanum* için yıllarca canla başla mücadele edip sağ kalmayı başardıklarını unutmamalıyız. Bu adamlar nasıl savaşılacağını bilirler!”

Dört bir yandan gelen elçiler ve gizli görevlilerle günün her saati toplantılar yapılıyordu. Hunların önünden tepelere ve ormanlara sığınan kaçaklar, akın akın yaklaşık yarım bin yıldır baskının ve sömürünün sembolü haline gelen Roma kartalının altında toplanıyorlardı.

“Bu Galyalıları bir türlü anlayamıyorum!” dedi Attila birkaç kere. Uzun süredir yanlarında bulunan Bagaudlar bile bir sabah geride boş çadırlarını bırakarak düşman ordusuna sığınmışlardı. “Aetius’un en ateşli düşmanları olan Bagaudlar dahi onun tarafına geçtiler!”

“Romalıların alçak birer sömürgeci oldukları yolundaki düşünceleri değişmiş değil, fakat bizim tahripkârlığımız ve yıkıcılığımız onları daha fazla korkutuyormuş” dedi İrnek alçak sesle.

“Bu da ne demek oluyor?” diye kükredi Attila. “Onlara bizimle birlikte savaşıp zafer kazanma imkânı tanıdık! Bizden nasıl korkarlar...”

“Barbar olarak tanımladıkları kavimlerle gerçek bir silah yoldaşlığının yapılacağını sanmıyorlar” diye cevap verdi İrnek. Uzun bir an boyunca etrafta bulunanlar nefes bile almaya cesaret edemediler.

“Barbarlar!”

Bu kelime Attila’nın ağzından tükürür gibi değil, aksine düşman tarafından kullanılan büyülü bir söz gibi çıkmıştı. Konuşmasında büyük bir hükümdarın gururu vardı.

“Barbarlar!” dedi bir kez daha. “Bu aşağılamanın en kötü ifadesidir. Bu şekilde kendilerine yabancı olan her şeyi derhal yok edilmesi gereken kötü ruhlara dönüştürmüş olurlar! Bu komşu sevgisini vaaz eden, fakat kendilerine boyun eğmeyen Hristiyanlar için de geçerli!”

Attila’nın gözleri ince birer çizgi halini almıştı. Sanki dışarı bakmaktansa kendi içine bakmayı ister gibi bir hali vardı. “Bilgeliğinizle o kadar soğuk, o kadar kibirlisiniz ki, bir Romalı, Yunan veya Cermen olmaksızın, bir hayvan olmayı tercih ederim!”

Bu sorular Büyük Savaş Meclisi’nde değil, aksine Attila’nın en yakın danışmanları ve Gepid kralları tarafından dile getirilmişti.

“Aetius neden bu kadar geç geldi?” diye bilmek istedi Onegesios.

“Neden tüm kuzey bölgesini gözden çıkardı?” diye sordu Scottas.

“Bizi çok daha önce yakalayabilirdi” dedi Ardarich, “ya Alplerin kuzeyinde, ya da paskalyadan sonra Galya *Campania*’sında...”

“Hem de Almanların yolumuzu değiştirmelerine rağmen” dedi Laudarich.

“Bu soruların cevaplarını gerçekten bilmiyor musunuz?” diye karşılık verdi Büyük Kağan hayal kırıklığına uğramış bir sesle. “Hiçbirinizin kafası o Romalı kadar çalışmıyor mu?”

“Belki de ilkbaharda buzlu Alp geçitlerini aşmak istememiştir” dedi Dengizik bir deneme yapmak amacıyla.

“Şubat veya Mart aylarında bile ne kadar adamla yola çıktığımızı bildiğinden eminim” dedi Attila. “Roma atlı ulaklarının ve posta güvercinlerinin bir Hun atlısı kadar hızlı olduklarını unutmayın!”

“Roma ile Kuzey Galya arasındaki mesafe oldukça büyük” dedi Scottas ve parmaklarıyla hesap yapmaya başladı. “Yaban kazları bile Roma’dan Reims’a ulaşmak için dağların ve vadilerin üzerinden yedi yüz mil mesafe kat ediyorlar!”

“Tek sebebin bu olması imkânsız” dedi İrnek. “Bana kalırsa Romalılar kâhinlerin uygun bir zaman bildirmelerine kadar beklediler. Yoksa benim batıdaki denizi görmeme kadar, o neden güneydeki denizde beklesin ki?”

Attila belli belirsiz gülümsedi. İrnek’i seviyordu ve kendisi de menhirlere ve kehanetin söylediklerine önem veriyordu. Fakat İrnek’in söyledikleri onun için bile biraz fazlaydı.

“O halde Aetius’un tereddüt etmesine neyin sebep olduğunu bir de ben söyleyeyim!” dedi sonunda. Ve Büyük Kağan, Vandallarla neler konuştuğunu ilk kez onlara anlattı. “Bu yüzden Vizigotların karar vermelerini beklemek zorundaydı! Romalıların Kral Theoderich’i epey sert bir şekilde dizginlediklerini unutmayın!”

“Bunun yanı sıra başka bir neden daha olmalı” dedi Onegesios bir süre düşündükten sonra. Attila ona baktı ve yavaşça başını salladı. Onun ne demek istediğini çok iyi biliyordu. Aetius’un büyük hayalleri vardı. Babasıyla birlikte Galya’da epey vakit geçirmiş, fakat bir kez yanlış tarafta bulunma hakkını kullanmıştı. İkinci hakkında kazandığı zafer öylesine görkemli olmalıydı ki, kendisinde Valentinian III.’ü arenaya, talihsiz kız kardeşi Honoria’yı ise manastıra gönderecek, başına da defne dalı tacını takacak gücü bulabilmeliydi. Fakat doğudaki General-İmparator’u da hesaba katması gerekiyordu. Aetius, bu adamın onu kendisiyle eşit bir imparator olarak kabul edeceğinden, her an

kuşkulanmalıydı...

“Kaderinin şeytanlarıyla oynadığı oyunda oldukça yüksek bir pay sürüyor” dedi Aybars Amca beklenmedik bir anda sunağının bulunduğu köşeden. “Vizigotların durumlarının giderek kötüleşmesini bekliyor, ta ki kendisine katılanlara kadar...”

“Vizigotlar ondan nefret ediyor!” dedi Orestes.

“Fakat bizden korkuyorlar!” diye kıkırdadı Aybars.

Ve öncü atlılar Hun kağanına garip bir şey daha bildirmişlerdi: Kim olduğu belli olmayan birileri, bundan çok uzun zaman önce Sen Nehri’nin azgın çocuğu Yonne’yi büyülemiş olmalıydı. Bu nehir de bazı noktalarda hatırı sayılır bir genişliğe erişiyordu.

“Kıyılarda hayvanların su içtiği hemen her köşeye üzerinde işaretler bulunan işlenmiş çakmak taşları yerleştirilmiş” dedi İrnek heyecanla. Carnac menhirlerini ve dolmenlerini ziyaret ettikten sonra her kaya çıkıntısında cinlerin ve ruhların işaretlerini görmeye başlamıştı. “Söylenene göre bu işaretler bu bölgenin ilk sakinlerinin Roma’yı fethetmek üzere yola çıktıkları çağlardan kalıyormuş...”

“Bunun dışında başka iyi haber var mı?” diye sordu Attila gülerek.

“Peynir, kümes hayvanları ve bu bölgenin leziz pastalarının pişirilmesinde kullanılan bal...”

Attila yüzünü buruşturdu.

“Ayrıca vadilerde yetişen çok iyi meyve, sebze ve otlar...”

“İrnek, kendine gel!” diye uyardı oğlunu Attila. “Böyle şeyler için Hunlar atlarından inmeye bile tenezzül etmezler!”

“Ben inerim” dedi İrnek ve bir an için gözlerini kapadı. Tekrar açtığı zaman gözleri ışıltı ışıltıydı. “Bunlardan başka çok ilginç bir şekle sahip olan altın parçaları bulduk...”

“Yoksa Sens’te gözden kaçırdığımız Solido’lar mı var?”

“Evet, ama insanlar başka türden hazineler de biriktirmişler. Saf altından yapılmış küçük kürecikler. Bir kiraz çekirdeği büyüklüğündeler, bir buçuk imparatorluk sikkesi ağırlığındalar ve bir taraflarında birbirini kesen iki çizgi var.”

“Bir haç mı? Yoksa bu Hristiyanların kendi aralarında kullandıkları gizli bir para olmasın?”

“Hiç sanmıyorum, çünkü üzerinde haç bulunan bu altın kürecikler, hem Sezar’ın lejyonlarıyla buraya gelmesinden, hem de ilk Hristiyanlardan çok daha eski zamanlara ait.”

Sonra babasına ve diğerlerine bu alışılmadık ganimeti gösterdi. Attila, gelecekte İrnek’i daha ciddiye almaya karar vermişti.

Hunlar durup dinlenmeden son ve büyük savaş için uygun bir arazi arıyorlardı. Attila tüm savaşçıların öfkelerinin kabarmasını ve bunun onlara yeni bir mücadele için güç vermesini istiyordu. Bu nedenle çeşitli lisan ve lehçeleri konuşabilen erkek ve kadınları bu öfkeyi körüklemekle görevlendirdi.

Bu seçilmiş insanlar ateşin başında oturan grupların arasına son derece doğal bir şekilde karışıyor, kibar bir dille bir süre burada kalıp kalamayacaklarını soruyor, sonra da tesadüfen Büyük Kağan’ın diğer bağımlı krallar ve komutanlarla konuştuklarını haber aldıklarını söyleyerek, bunlardan uzun uzun söz ediyorlardı.

Savaşçılardan pek çoğu Orleans’ta hazır ganimetten vazgeçmek zorunda kaldıkları için hâlâ öfkeliydi. Kağanın görevlendirdiği bu yetenekli insanlar, var güçleriyle savaşçıların öfkelerini düşmanın üzerine kanalize etmeye çalışıyorlardı.

Aynı anda Büyük Kağan’ın alışılmadık bir emri atlı birliklere iletildi: “Bu andan itibaren ordunun

içinde veya yakınlarında büyük gruplar halinde at sürmek yasaktır. Bu yasağa uymayanlar cezalandırılacaktır. Her han ve komutan, kendisine bağlı bölükleri birliklere bölmek zorundadır! Ganimet arabalarının, ailelerin ve zanaatçıların yakınlarında bulunan atlı grupların hiçbiri beş mangadan büyük olmayacaktır!”

Bu garip emrin ne anlama geldiğini başlangıçta kimse anlamadı, fakat sonra atlı savaşçılar bunun getirdiği avantajları gördüler: Çok küçük gruplar halinde yol almaları nedeniyle artık derelerin ve nehirlerin geçit yerlerinde, çalılarla kaplı patikalarda, sık ormanların arasından geçen dar yollarda ve dik eğimli yamaçlarda en küçük bir birikme ve bekleme durumu meydana gelmiyordu.

Ayrıca bu sayede çekirdek ordu etrafındaki emniyet çemberi de genişlemiş, merkeze bir saldırıda bulunulması neredeyse imkânsız hale gelmişti.

“Hiçbir avcı bir katarın içinde uçan bir kuşu vuramaz” dedi Attila memnun bir tavırla, “çünkü çok sayıdaki imkândan birini tercih etmeyen bir kimse, sonunda boş ellerle kalakalır! Havaya birbiri ardına yüz ok fırlatsan bile, kuş katarı senin farkına varmadan çekip gidecektir.”

Bu yeni taktiğin küçük, fakat mide bulandıran bir dezavantajı vardı. Hunlar gibi daha çocuk yaşlarda kendi başına at sürmeye, okunu hızla düşmanın kalbine göndermeye, sonra da büyük sevinç gösterileri yapmadan hızla ortadan kaybolmaya alışkın olmayan bir kimse, büyük grupları bir arada tutan görünmez bağların varlığının da farkında olamazdı.

Bu yeteneksizliğin ilk kurbanı, kendi tahtını ele geçirebilmek için Hunların Büyük Kağanı’ndan yardım ve destek isteyen Ripuar Franklarının genç prensi Gundebaud olmuştu. Franklar daima her yerde hep birlikte hareket etmeye alışkındılar. Ellerinde kılıç, yay ve mızrak taşıyan savaşçılar ve soylular, Prens Gundebaud’un etrafında etten bir duvar örüyorlardı. Oysa Attila’nın bu yeni emri onları şaşırtmıştı ve nasıl davranacaklarını bir türlü kestiremiyorlardı. Ren Nehri’nin sol tarafında yaşayan Ripuar Frankları, tehlike ânında bir araya toplanarak kalkanlarını başlarının üzerine kaldıran, böylece de meşhur *tortuga*, yani kaplumbağa taktiğini uygulayan Roma lejyonlarından bu anlamda pek de farklı değillerdi...

Hunların ve *Imperium Romanum*’un birleşik kuvvetleri arasında uzun süredir beklenen son ve büyük savaş, esasen birbirlerini yakından tanıyan ve birbirlerine düşman olmaktan ziyade akraba olan iki birlik arasında başladı. Bir kez daha kavimler arasında değil, fakat kraliyet tahtı uğruna iki kardeş arasında, ancak birisinin ölümüyle son bulacak kanlı ve şiddetli bir savaş başlamıştı...

Gundebaud’u ve Ripuar Franklarını ellerinden kaçırmak istemeyen Salis Frankları, Troyes’in batısında bulunan ve üzerinde birkaç küçük çalılıktan başka bir engel bulunmayan büyük düzlüğü hesaplaşma alanı olarak seçmişlerdi. Attila’nın ordunun ana kuvvetleriyle birlikte Troyes’in etrafında karargâh kurması esnasında, burada da Frankların kralının kim olacağına karar verilecekti...

Attila’nın gerçekte ne planladığını birkaç yakın danışmanından başka kimse bilmiyordu. Hun kağanı, kendisine Châlon piskoposu tarafından gösterilen *Campus Mauriacus*’a kadar geri çekilmek istiyordu. Burada ganimeti saklayabileceği mahzenler, hendeği ve surları bulunan dik bir kale ve Hun atlılarının hızlı hücumlarını gerçekleştirmelerine uygun geniş *Campania* düzlüğü bulunuyordu. Kısacası, istediği her şey burada mevcuttu...

125 millik geri çekilişin üzerinden neredeyse iki hafta geçmişti. Hunlar Orleans’tan Troyes’e geri dönerlerken önce doğu yönüne doğru pek rahatsız edilmeden yürümüşlerdi. Ordunun dış kenarlarında gerçekleşen birkaç kısa, fakat şiddetli çarpışma dışında neredeyse hiçbir şey olmamıştı. Sanki sayıları yüz binden fazla olan Romalılar ve müttefikleri, aynı şekilde sayıları yüz bin civarında olan Hunlara ve müttefiklerine Galya seferi boyunca dostça bir şekilde eşlik ediyorlardı. Meydana gelen ufak tefek sürtüşmeler ise her iki ordunun seçkin birliklerinin devreye girmesiyle, henüz başlamadan

sona erdiriliyordu.

Fakat Romalıların ordusu giderek büyüyordu. Orleans'ta olup bitenler hakkında etrafa yayılan haberler, o güne kadar kime sığınmak veya kime kaçmak konusunda kararsız olanları cesaretlendirmişti. Romalılar şimdiye dek bir savaş kazanamamışlardı. Buna karşın Hun ordusundaki arabalar ağzına dek ganimet, erzak, silah ve alet doluydu. Ele geçirilen ganimet o kadar fazlaydı ki, Attila, Châlon'a kestirme yolları kullanarak gitmeyi bile düşünmüştü. Fakat kuzey yönünde bulunan çok sayıda nehir ve yan kolu bu düşüncesini gerçekleştirmesine engel olmuştu...

Hunların tüm şamanları ve kâhinleri her gece kurban edilen atların, koyunların, sığırların ve eşeklerin kürek kemiklerini sönmekte olan ateşin korlarının içine atıyorlardı. Bu arada kağanın casusları ve altın karşılığında her gece saf değiştiren adamlar sayesinde, karşı tarafın da aynı yöntemlere baş vurduğunu öğrenmişlerdi. Romalılar fal bakması için *haruspices* adı verilen kâhinlerini görevlendirmişlerdi, Hristiyanlar ise tanrı babaya, garip oğluna ve onun annesine durup dinlenmeden yalvarıp yakarıyorlardı.

“Durum pek iç açıcı gözüküyor” diyordu Attila'nın bir süre izlediği, sonra da kendisine bir şeyler söylemeleri için önlerindeki ateşe tükürdüğü şamanlar.

“Pek iç açıcı değil mi? Bu da ne demek?”

Kâhinler önlerindeki bembeyaz kürek kemiklerini işaret ediyorlardı. Yok edici ateşin arasındaki kemiklerin üzerlerindeki çatlak ve yarıklar açıkça belli oluyordular.

“Bir zafer görünmüyor, sadece mağlubiyet...”

“Kim için?” diye sordu Attila.

“Senin için... ve düşmanın yüksek bir komutanı için...”

Attila şamanların önündeki ateşlerin başında bir heykel gibi donup kalmıştı. Yüzünde en küçük bir kas bile kılmıyordu. Ne bir gülümseme, ne alnında beliren bir kırışıklık, ne de dudaklarının köşelerinde bir kasılma. Fakat onu tanıyan herkes, onun ne düşündüğünü çok iyi biliyordu.

“Aetius savaşı kazanacak, fakat hayatını kaybedecek!”

“Ben böyle bir şey söylemedim” dedi Aybars Amca onu uyarırcasına.

“Sen zaten kelleni garanti altına almak için daima yuvarlak laflar edersin. Fakat biz çok dikkatli olacağız ve güneşin doğuşundan sonraki dokuzuncu saatte saldırıya geçeceğiz.”

“Neden bu kadar geç? Romalılar bu saatte yemek yemeye başlarlar...”

“Onlara sert ve hızlı bir darbe indirebilmemiz için en uygun zaman bu. Romalıların savaş düzenine geçmeleri epey zaman alır. Aetius'un lejyonlarını düzenlemesi ancak dolunayın parlayacağı geceyi bulur. Sonra da...”

Attila dudaklarını büzdü. Geriye attığı başıyla gerçek bir heykeli andırıyordu.

“Sonra da?” diye sordu şaman duyulur duyulmaz bir sesle.

“Sonra da gece hükmünü verecek: Ya zafer ateşlerinin alevleri yıldızlarla dolu göğe dek yükselecek, ya da Hunların Büyük Kağanı, Roma İmparatorluğu'nun başkomutanına uzun süredir beklediği Sezar ve Augustus olma fırsatını verecek!”

Hristiyanların tanrısının oğlunun doğumundan 451 yıl sonrasının 7 Eylül günü, ya da Metz şehrinin ele geçirilmesinden tam beş ay sonra, Troyes'in kuzeybatısındaki beşinci mil taşında hoş olmayan bir hadise meydana geldi.

Aslında normal şartlar altında hiçbir şey olmaması gerekirdi, fakat kanları kaynayan korkusuz Gepid savaşçıları da huzursuzlanmaya başlamışlardı. Troyes'den başka geçit yerleri de bulabilmek için büyük Sen kıvrımının güneyine doğru at sürmüşlerdi. Akşam olunca da yanında birkaç küçük balıkçı kulübesinin bulunduğu bir çiftlik evinde kamp kurdular. Burasının ismi Brolium'du ve adının

anılmasına değecek bir yer değildi. Franklarla Gepidlerin buraya ilgi göstermelerinin tek sebebi, pek çok kimse tarafından yüz binlerin savaşacağı alan olacağı düşünülen büyük düz l ğ n kuzeydoğu tarafında bulunmasıydı.

Ardarich ve Gundebaud ortak kararg hlarını Sen kollarının birinin üzerindeki dar geçit yerinde kurmaya karar verirlerken, Laudarich, Attila'nın Troyes şehrini batısında kurduğu kampta kalmayı yeğlemişti.

Ertesi sabah sakin başladı. İnce bulutların ardında gizlenen güneş, bu yaz gününün de sıcak ve güzel olacağını vaat ediyordu. Savaşçılar atlarının ve silahlarının bakımını yapmakla meşgulken, Troyes'ten bir grup atlının yaklaştığı haberi geldi.

“Gidip bakın bakalım, bu gelenler kimmiş?” diye bağırdı Ardarich birkaç genç savaşçıya. Kendilerine bu görevin verilmesinden gurur duyan savaşçılar, yeni eyerledikleri atlarına atladıkları gibi dört nala ilerlemeye başladılar. Bu genç savaşçıların ne Latince, ne de herhangi bir Galya dili bilmedikleri o esnada kimsenin aklına gelmemişti. Gepid kralı bu olayı unutup diğer işlerinin başına d nm şti ki, Troyes yönünden korkunç çığlıklar yükselmeye başladı. Ardarich çadırının önüne çıktı ve ellerini gözlerine siper ederek, doğmakta olan sabah güneşine doğru baktı.

Genç savaşçılardan ikisi dehşet içinde kampa geri dönüyordu.

“Bizi büyülemek istiyorlardı!” diye bağırdı savaşçılardan ilki soluk soluğa kalmış olan atını dizginlemeye çalışırken. “Ellerindeki korkunç kılıçlardan üzerimize şimşekler yağdırdılar!”

“Hepsi öldü... altısı da... sadece biri nehre atlayarak kaçmayı başardı!” diye bağırdı diğer genç savaşçı da heyecanla. Bu arada diğerleri de bembeyaz suratları ve kana bulanmış elleriyle geri dönmüşlerdi. Atlarından iner inmez de Ardarich ve Gundarich'in önünde diz çöküp kusmaya başladılar.

Gepid kralı, genç savaşçıların yüzlerinde böylesine büyük bir korku ve dehşet izini daha önce hiç görmemişti. Normalde hiçbiri savaştan ve ölmekten korkmazdı. Ne var ki az önce yaşadıkları şey iliklerine kadar işlediği için, ağızlarından tutarlı bir söz alabilmek mümkün olmuyordu.

Etraftan başka erkekler koşuşturdu, birkaç kadın su ve baygınlığa karşı keskin kokulu macunlar getirdi. Başkaları da gençlerin yüzlerine sert tokatlar atıyorlardı. Savaşçıların üstlerinin başlarının kan içinde olmasına rağmen, hiçbiri yaralanmamıştı. Ardarich ve Gundebaud'un neler olup bittiğini öğrenmeleri oldukça uzun sürdü. Fakat sonra bu olayın Büyük Kağan'dan ve Savaş Meclisi'nden saklanmayacak kadar önemli olduğunu fark ettiler...

“Genç savaşçıların kulakları bu beyaz elbiseli adamların ne büyük bir kudrete sahip olduklarına dair anlatılan hikâyelerle doluydu” diye anlatıyordu Ardarich aradan bir saat geçtikten sonra kağan yurdunda. “Ellerinde parıltılar saçan kutsal araçlar taşıyan yedi adam onları çok korkutmuş.”

“Piskopos Lupus bizden sadece şehrini esirgememizi isteyecekti” dedi Attila gerçekçi bir şekilde. Ongesios aracılığıyla diğer tarafın anlattıklarından haberdar olmuştu. “Yardımcısı Maximianus ve birkaç adamını bana göndereceğine, size gönderdi. Onun bu hatasını rahiplerden altısı hayatıyla ödedi. Basit sığır çobanlarının önünde pırıl pırıl parlayan altın haçlar ve başka kutsal eşyalarla ortaya çıkarlarsa, sonuç elbette böyle olur!”

“Evet, haklısın” dedi Ardarich. Attila'nın bu olayı fazla önemsememesi, onu gözle görülür bir şekilde rahatlatmıştı. “Genç savaş ılarımızın paniğe kapılmaları ancak bu şekilde açıklanabilir. Hep bir ağızdan b y lenmekten korktuklarını söylüyorlardı...”

“Nehre atlayarak hayatını kurtarmaya başaran rahip, hatanın biraz da kendilerinde olduğunu söyledi. Sabah güneşine karşı yürümüşler, bu da ellerindeki altın eşyaların parlamasına neden olmuş” dedi Attila.

“Ben de öyle olduğunu duydum” dedi Gepid kralı. “Fakat ilk ürkenler savaşçıları değil, aksine atlarıydı...”

“Biliyorum” dedi Attila düşünceli bir tavırla. “Belki adamlar Hunların Büyük Kağanı’nın da atının üzerinde bir şimşekle vurulabileceğini düşünmüşlerdir.”

“Dahası da var” dedi o zamana dek konuşmadan onları dinlemiş olan Laudarich. “Hristiyanların büyü güçlerine dair yayılan o garip hikâyelerin de bu işte parmağı var... Bu hikâyeler Doğu Roma imparatoru tarafından özellikle yayılıyormuş!”

“Sadece adamlarımın ne korkak, ne de fazlasıyla ürkek olduklarını söyleyebilirim” dedi Ardarich bu konuyu kapamak amacıyla. “Hızlı ve –Romalıların aksine– emir almadan hareket etmeye alışkınlar...”

“Bizden barış istemeye gelen altı rahibin ölmesi hiç de iyi bir işaret değil” dedi Attila. Diğerleri başlarını öne eğmiş, susuyorlardı.

“Fakat yedincisi dikenli bir çalılığın üzerinden nehre atlayarak canını kurtardı” dedi Aybars Amca kağan yurdunun içinden. Onun konuşulanları dinleyip dinlemediğini kestirmek mümkün değildi.

Ertesi akşam Attila, Kral Meclisi’ne katılanlara bir uyarıda bulundu.

“O ne idüğü belirsiz haydut sürüsüne boş verin!” dedi yere tükürerek. “Birisinin kendisini geri plana çekmesi ve müttefiklerini öne sürmesi bir korku belirtisidir! Tabii bunun istisnaları da yok değil...”

Meclis üyeleri onun sözü nereye getirmek istediğini anlayamıyorlardı. Ancak Frank tahtının meşru varisi bir adım öne çıktığı zaman yeni bir durumun gelişmekte olduğunu fark ettiler.

“Bugünlerde imparatorluğun müttefiklerine karşı harekete geçmemek için kendimi oldukça zor tutuyorum” diye devam etti Attila sözlerine. “Fakat yasal ve meşru sahibi olduğu tahtı kendi iradesi ve gücüyle ele geçirmek isteyen öndere de bir şans vermem gerektiğini biliyorum. Bu, Büyük Kağan olarak benim sorumluluğum!”

Sadece Attila’yı çok iyi tanıyan biri onun neden bu kadar uzun ve resmi konuştuğunu anlayabilirdi. Az sonra olacaklar hiç mi hiç hoşuna gitmiyordu! İçindeki her şey ona bunu yapmaması gerektiğini söylüyordu. Fakat o yine de bunu yapacaktı, çünkü Hunlar şimdiye kadar pek çok kez yardımcı kavimlerinin atlarını, altınlarını ve kadınlarını kendileri için istemiş, fakat yaşamlarını onlar için tehlikeye atmaya asla yanaşmamışlardı.

“Sana ait olanı hain kardeşinden geri almak için savaş alanına çıktığın zaman, bizden geri durmamızı istedin” dedi Attila Gundebaud’a. “Rıcanı kabul etmek istiyorum, fakat kardeşinin de senin kadar şerefli bir davranış sergileyeceğinden emin misin?”

“Hayır” diye itiraf etti genç Frank prensi. “O uzun zamandan bu yana gerçek bir Romalı!”

“Demek o senden daha farklı düşünecek ve davranacak!”

“Savaş alanında onun benden güçlü olduğu ortaya çıksa bile, ben yine de bir Frank gibi dövüşecek ve bir Frank gibi öleceğim.”

“Bu şekilde kavminin tüm geleceğini tehlikeye attığının farkında mısın?”

“Bu bir yol ayırımı” dedi Gundebaud. “Böyle bir durumda önünde uzanan yollardan sadece bir tanesini seçebilirsin...”

Attila uzun uzun genç Frank prensine baktı.

“Pekâlâ” dedi sonra. “Biz Hunlar size müdahale etmeyeceğiz! Fakat yine de yanınıza koruma olarak savaş tecrübesine sahip birkaç birlik vereceğim. Daha önce Romalılar ve yardımcı kavimleriyle tecrübeleri olan Cermenler...”

Gundebaud elinde olmadan kızardı.

“Kardeşini pek iyi tanıımıyorsun” dedi Attila. “Onun geçen aylar boyunca neler öğrendiğini biliyor musun? Onun büyük general Aetius’un evlatlığı olduğunu unutma!”

“Bu onu daha az kancık ve korkak kılmaz!”

“Frank delikanlısı! Çok genç ve çok ateşlisin!”

“Ben adalet için savaşıyorum... Bana atalarımın kalan hakkı kullanarak...”

“Bu âna kadar sadece çenenle savaştın” dedi Attila gülerek. “Ve kardeşin kendi buz gibi soğuk hakkını kalbine sapladığı zaman, bu büyük ve soylu sözlerin bir işe yaramaz! Göğsünü fazla açayım deme...”

Attila Gundebaud’un yanına giderek, elini onun omuzuna koydu.

“Benim için bir oğul gibiydin, Gundebaud” dedi sanki dünyanın tüm vaktine sahipmiş gibi. “Fakat ben Aetius’un kardeşine yaptığı gibi, seni meşru oğlum olarak kabul edemem. Bizde sadece ve sadece damarda akan kan geçerlidir, bir noter bozuntusunun paçavrası değil...”

“Sana teşekkür ederim, Büyük Kağan!” dedi Gundebaud kendinden beklenmeyecek kadar olgun bir davranışla. “Belki gelecekte *Imperium Romanum*’un yıkıntıları üzerinde kurulacak olan Frank krallığının hangi tohumdan çıkacağı da bu savaşta belli olur!”

Attila canı gönülden katıla katıla güldü.

“Sen bir çocuksun ve çocuk kalacaksın, Gundebaud! Roma İmparatorluğu’na tanrıların teveccühüne nail olma şansını ben veriyorum! Fakat bu savaşı kaybetse bile, belini bir daha asla doğrultamayacaktır...”

Hun kağanı sonra da Frank prensini Ren kıyılarından gelen ve kendilerine *Özgürler* adını veren Cermenlerin sabırsızlığıyla baş başa bıraktı. Planlarının dış etkilere açık olmasını istememesine rağmen, Franklar arasındaki nefreti tam vaktinde ortaya çıkmıştı. Yine de ne olur ne olmaz diye Laudarich’i yanına çağırttı ve tehlike ânında Frank tahtının meşru varisine yardım etmeleri için bin Gepid savaşçısını hazır tutmasını istedi.

Hemen ertesi gün Franklar, Franklarla karşılaştı. Troyes şapelinin tam on beş Roma mili batısında kurtlar gibi birbirlerinin üzerlerine saldırdılar. Salia Frankları batıdan, Sen ve Aure nehirlerinin güneyindeki yüksek yayla üzerinden gelmişlerdi. Gundebaud komutasındaki Ripaud Frankları ise Sen ve Troyes'i birbirine bağlayan küçük, çamurlu nehir boyunca ilerlemişlerdi.

Hunlardan ve yardımcı kavimlerinden oluşan büyük ordu doğudaki etrafı surlarla çevrili şehre doğru ilerlerken, Ardarich ve Laudarich'in Gepidleri daha önce kararlaştırılan şekilde geride kalmışlardı. Saldırıya hazır bir şekilde yaylanın güney yamaçlarında bekliyorlardı. Kendilerini giderek daha kötü hissediyorlardı, çünkü çamurlu nehirle onların arasından geçen her savaşçı grubu, onlara alaylı laflar atmaktan geri kalmıyordu.

"Hey, siz!" diye bağıırıyordu Ostrogotlar. "Burada kaybettiğiniz karılarınızı mı arıyorsunuz, yoksa Frankların çocuk yaştaki savaşçıları için mi endişeleniyorsunuz?"

Başlangıçta savaşçıların sadece birkaçı homurdanıyordu, fakat sonradan neredeyse yirmi bin Gepid yamaçlardan yukarı tırmanmaya başladı. Kralları ve komutanları büyük bir çaba sarf ederek onların yer değiştirmelerini engellemeye çalışıyorlardı, çünkü henüz yaylada birbirlerine girmiş olan Franklardan hangi tarafın diğerine üstünlük sağladığı belli olmamıştı.

"Anlaşılan sayıları tahmin ettiğimizden daha fazla" dedi Attila düşünceli bir tavırla. En yakın danışmanlarından oluşan küçük bir grubun başında at sürüyordu. "Gözcülerimiz bu işe ne diyor?"

"Şimdiye kadar otuz bin savaşçı sayıldı" diye cevap verdi Onegesios derhal. Durmadan düzeltilen verilerle dolu parşömenine dikkatle bakıyordu.

"Otuz bin Frank mı? Sayılarının bu kadar fazla olabileceğini hiç düşünmemiştim..."

"Bu rakama eskiden beri Aetius'un ordusunda görev yapan Franklar da dahil" diye düzeltti Scottas derhal. "Fakat aralarında Belçika'dan ve Aşağı Ren bölgesindeki iki Cermen dukalığından gelen savaşçılar da var. Burgundları da unutmamak gerekir..."

"Halbuki onlar asla Romalıların dostu olmamışlardı" dedi Attila.

"Ona bakarsan Vizigotlar da öyle" dedi Onegesios. "Zaten Burgundlar da Aetius'un lejyonlarının yanında savaşmıyorlar. Adamlarımızın bildirdiğine göre sefere genç Vizigot prensi Thorismund'un yanında katılmışlar..."

"Bizi yakalamak için oldukça dolambaçlı bir yol izledi" dedi Attila ve dudaklarını büzerek başını salladı. "Evet, benim tanıdığım Aetius bu işte! Birkaç hafta öncesine kadar Arles'te, hatta belki de Galya'nın güneyindeki Vizigotların yanındaydı, sonra da neredeyse hiç kimseye fark ettirmeden Aquitania ile Loire arasındaki zorlu mesafeyi aldı..." Attila bir an için durdu ve yüzlerce kez kullanılmaktan yıpranmış eski Castorius parşömenine baktı. Sonra bakışları aniden değişti. Parşömenin içine tüm cinler ve şeytanlar saklanmıştı sanki...

"Neyin var?" diye sordu Scottas. Attila elini kaldırdı.

“Sus! Düşünmeliyim!”

Sonsuzluk kadar uzun bir an boyunca yurdun içinde sadece ordunun uğultusu duyuldu. Tıka basa ganimet yüklü ağır arabaların oluşturduğu uzun konvoy, saatlerden beri Sen nehrinin kollarından birinin tek uygun geçit yerinden karşıya geçmeye devam ediyordu. Kıyılardaki çalıların ve yeşilliğin arasında kıpırdayan her şey, ânında konvoyu koruyan savaşçıların oklarına hedef oluyordu. Bu sayede pek çok yaban domuzu, geyik, tavşan, balıkçıl, sülün ve keklik avlamışlardı.

“Bana bu kartı hediye eden bir Vizigot kralıydı” dedi Attila sonunda. “Ve şimdi de Vizigotlara karşı Roma lejyonlarından daha sert bir şekilde dövüşmek zorundayım...”

“Böyle düşünmemelisin” dedi gürültü ve tozdan her zamanki gibi çok rahatsız olan Scottas. “Böyle düşünmeni haklı çıkartacak tek bir gerekçe bile yok!”

“Ya bu nedir?” diye bağırdı Attila öfkeyle ve parşömeni işaret etti. “Bu bir kehanet değil mi? Kırk yıldır gece günüz yanımda taşıdığım bir işaret değil mi? Rehinelik yaşantımdan kalan hiçbir şey benim için bu kadar değerli değil, Scottas, hatta sen ve Greka bile! Tüm yaşamım boyunca bana sadece *Imperium Romanum*’un bu haritası eşlik etti!”

Attila haritanın yanına giderek onun yıpranmış kıvrımlarını öyle bir nezaketle okşamaya başladı ki, görenler onun Attila için asla gizemini yitirmemiş bir kadın olduğunu düşünebilirlerdi.

“Sen tüm kadınlarımdan ve oğullarımdan daha uzun süre benimle birlikte oldun!” dedi haritaya kimsenin duymayacağı kadar alçak bir sesle. Yaşamında kendisini ilk kez bir kağan veya savaşçıların komutanı gibi değil, aksine okların ve mızrakların ıslıkları yerine, otların ve çalılarının arasında esen rüzgârın mırıltısından hoşlanan bir şaman gibi hissediyordu. Sadece bozkır özgürlük veriyor, diye düşünüyordu Attila, sadece bozkır mutluluk veriyor! Çünkü kulakları savaş gürültüsünden sağırlaşan bir kimse, rüzgârın nasıl döndüğünü ve bitkilerin nasıl büyüdüğünü duyamaz.

Hayatı boyunca Maiotia Bataklık Denizi’nin ötesindeki uçsuz bucaksız bozkırları görmemiş olmasına rağmen, içinde eskilerin anlattıklarına dair sonsuz bir özlem duymaya başlamıştı. Ardıç ve fesleğen kokuları, ozanların büyük sessizlik içinde çaldıkları kopuzlar...

“*Kış mevsiminde ufuklar kızıldır*” diye tekrarlardı eski bir şarkının dizelerini, “*ve sevgilinin yanakları... ve zambakların güzel çiçekleri...*”

Attila bir an için gözlerini kapadı, yumruklarını sıktı, derin bir nefes aldı ve aldığı nefesi bir defada dışarı verdi. Tepeden tırnağa tüm vücudunu bir ürperti kaplamıştı.

“Hayır” dedi kararlı bir sesle. “Eğilmeyeceğim... Romalıların ve Germanlerin büyülerini vız gelir! Varsınlar sırlarını yazıp çizmeye devam etsinler... Enginlerin oğlunun üzerinde etkisiz kalacaklar...”

Arkasını döndüğü zaman gülümsemeye devam ediyordu.

“Kavimlerimizi ve kabilelerimizi ağır kayıplara hazırlamalıyız” dedi danışmanlarına. “Muhtemelen istenmeyen durumlar gerçekleşecek...”

“Emirlerin nedir?”

“Dediğim gibi, hepsini olacıklara hazırlamalıyız...” Attila yavaşça güldü. “... Aradan bunca yıl sonra sonumuzun talihi sık sık açık olan, fakat sonunda her şeyini yitiren Uldız Han gibi olmasını istemiyorsak...”

Belindeki silah kayışını kavrayarak iyice sıktı. “Gelin, Frank kardeşlerin birbirlerini nasıl yediklerini görmek istiyorum.”

Fakat görmek istediğinin sadece bu olmadığını çok iyi biliyordu.

Hunların Büyük Kağanı, yanında küçük bir maiyet olduğu halde Vanne deresinin kıyısından yamacı tırmandığı esnada, Troyes’in batısında bulunan yayladaki savaş tüm hızıyla devam ediyordu.

Attila ve adamları, üzerinde sıcak havanın dalgalandığı geniş düzlüğü daha iyi görebilmek için gözlerini kıstılar. Yaylanın üzerinde yoğun bir toz bulutu vardı. Binlerce silah, zırh ve koşum takımı aynı anda parıldıyor ve ışıldıyordu. Atların toynaklarından yükselen boğuk ses ise akla büyük bir çağlayanın uğultusunu getiriyordu.

Bir ya da iki mil uzaklıktan birbirlerinin üzerlerine atılan ve bir ölüm kalım savaşına başlayan savaşçıların sayısı en az otuz bin olmalıydı. Attila, Gundebaud'un yaptığı hatayı ilk bakışta gördü. Tüm savaş güçlerini bir tek noktaya yoğunlaştırmamasını genç prence kaç kez söylediğini hatırlamıyordu bile. Bu hem ormanlık ve engebeli arazi için, hem de Asya bozkırlarını hatırlatan bu yayla için geçerliydi. Ripuar Frankları ve Gepid savaşçıları ise görünüşe göre her türlü şaşırtmaca taktiğinden uzak olarak, Roma lejyonlarının cephe savaşını yürütmeye çalışıyorlardı...

“Bu çocuk delirmiş!” diye bağırdı Attila başını sallayarak. Gepidlerin de savaşa katılmalarına rağmen, Salis Frankları at ve savaşçı sayısı bakımından çok daha üstündüler. “Gundebaud bu savaşı nasıl kazanmayı düşünüyor?”

Buna rağmen Hun kağanı savaşa müdahale etmedi. Müttefik kavimlerinin kralları ve komutanlarıyla birlikte, Frank kralının oğulları ve aslında iki oğulun kıskançlıklarıyla bir ilgileri bulunmayan erkekler arasındaki savaşı izlemeye devam etti.

Kısa bir süre sonra Aetius ile Attila arasında benzer sahneler yaşanacağını herkes biliyordu.

Burgundların korkunç öfkesi ise Hunları değil, Gepidleri hedef almıştı. Fakat onlar da düşmanlarına en az aynı sertlik ve acımasızlıkla cevap veriyorlardı. Attila, bu Cermen savaşçılarının tüm Hunlardan ve Romalılardan daha büyük bir şiddetle savaştığını şaşkınlıkla izledi. İlk kez Franklarda ve Burgundlarda sönmek bilmez bir nefret ateşinin yandığını görüyordu. Cermenlerin ganimet veya çıkar gibi gerekçeler olmadan da birbirlerini yok ettiklerini daha önce de duymuştu. Cermenlerin çok sayıda kavmini, kabilesini ve ailesini tanımasına rağmen, onların arasındaki bu akıl almaz nefretin gerçek sebep ve amacını bir türlü kavrayamamıştı...

Laudarich ertesi gün öğleden sonra kana bulanmış ve bitkin bir halde geri geldi. Yanında kendisiyle aynı durumda olan birkaç yüz savaşçı getirmişti. Attila onu derhal yanına çağırttı ve hazır bekleyen şamanlara onu muayene etmelerini emretti.

“Yaran ağır mı? Yukarıda neler oldu?”

“Aslında arka planda kalıp her şeyin sona ermesini bekleyebilirdim” diye inledi Gepidlerin ikinci kralı. “Oysa ben budala bir kahraman hem Vizigotlara, hem Franklara, hem de Burgundlara karşı aynı anda savaşmayı yeğledim!”

“Onların böylesine çılgınca savaşacaklarını bilemezdin ki?”

“Böyle bir nefrete daha önce asla şahit olmamıştım!”

“Demek o kıyım gerçekten de büyük savaşın başlangıcıydı...”

“Bundan daha fazla bir şeydi, Attila! Hatta Frank tahtı uğruna yapılan bir savaştan da fazla bir şeydi! Düşünmek için orada bir an bile vaktim olmadı, fakat şimdi soracak olursan, orada *Imperium Romanum*'a ölüm darbesini vuracak bir şeylerin başladığını söyleyebilirim...”

“Romalıları bunu, bundan yetmiş altı yıl önce biz Gotları Tuna sınırına doğru sürerken de düşünmüşlerdi!”

“Fakat burada senin ve benim bildiğimden bambaşka, çok daha genç kavimler sahneye çıkıyor!”

“Yoksa demek istediğin...”

Laudarich arkasına yaslandı, kesici ve delici silahların vücudunda açtığı yaraların şifalı otlarla ve keten bezlerle tedavi edilmesini bekledi, sonra da Aybars Amca'nın içine değerli tozundan bir tutam attığı şaraptan iki kadeh içti.

Başlangıçta iki delikanlının horoz dövüşü olarak görülen felaketin boyutlarının ne derece vahim olduğu, ertesi gün daha iyi anlaşıldı.

“Ölülerin sayısını parşömene kaydetmeye çekiniyorum” dedi hâlâ kendine gelememiş olan Onegesios. “Sadece bizim Franklarımızın ve Gepidlerimiz kayıpları bile on beş bin kişiyi buluyor.”

“Gundebaud’a yazık oldu” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Demek ki yeni Frank krallığı sülalesi genç kardeş Meroweich’ten devam edecek...”

“Evet” dedi Onegesios ve üzüntüyle ellerini kavuşturdu. “Frank tahtının meşru sahibi, savaşın sonunu göremedi. Fakat biz yine de o Meroweich’i kazanmanın çarelerini araştırmalıyız...”

“Bu mümkün mü?”

“Aklıma Aquitania’daki Vizigotlara karşı Ren kıyılarında kurulacak bir tampon bölge geliyor...”

“Aetius’un evlatlığı da kral olacak, değil mi?” diye sordu Attila ve güldü. “Hayır, Onegesios, bana kalırsa Aetius ondan çok daha önce Roma imparatoru olacak!”

“Yapılan her manevra hakkında detaylı bilgi istiyorum” dedi sonra. “Ne zaman ve nasıl yapıldığı... Bu şekilde bizim Frankların neyi yanlış yaptığını anlayabiliriz!”

Sonra Onegesios’a döndü.

“O ders kitabı yanında mı?”

“Tüm Roma kalelerinin ve lejyonlarının dizini olan *Notitia dignitatum*’dan mı söz ediyorsun?”

“Hayır” dedi Attila sabırsızlıkla. “O kitaptaki bilgilerin artık hiçbiri doğru değil! Ben Roma subayları için hazırlanan kitaptan söz ediyorum... yirmi altı dövüş tekniğinin anlatıldığı kitap...”

“Tamam, *Vegetius*!” diye cevap verdi Orestes, Onegesios’un yerine. “Elimizde çok sayıda parşömen kopyası var!”

“İyi, o halde Büyük Savaş Meclisi yarın öğlen saatlerinde nehir kenarında toplansın. Daha önce, sabahtan, kimin ne diyeceği belirlenecek! Ayrıca önümüzdeki günlerde en düşük rütbeli subayın bile Roma lejyonlarının nasıl dövuştüğünü bir kez daha tekrarlamasını istiyorum! Mutlaka çok iyi hazırlanmalıyız...” Attila bir an için sustu ve donuk gözlerle uzaklara baktı. “Dünkü o facia büyük savaşta asla tekrarlanmamalı!”

Sonra da yanına Edekon’u çağırttı. Artık yaşlanmış olan Skir kralı resmi olarak hâlâ Attila’nın özel muhafızlarının komutanıydı. Fakat Kara Hunların ve müttefiklerinin Büyük Kağanı’nın gece ve gündüz ihtiyaç duyduğu koruma, uzun süredir daha genç adamlar tarafından sağlanıyordu. Bu gençlerden biri de, öğrenimini Roma lejyonlarında tamamlamış bir adamdı. Fakat o bir rehine değildi; Carpilius, onu himayesi altına almıştı.

Bu iri yapılı, uzun boylu, iyi bir eğitim almış ve on sekizini yeni tamamlamış Cermen gencinin ismi Odoaker’di. İyi bir önderin gereksinim duyduğu özelliklerin tümü onda toplanmıştı. Bu yüzden de bir sene kadar önce elinde Carpilius’un yazdığı bir tavsiye mektubu ile karşısına dikilen Skir gencini Attila gözü kapalı adamlarının arasına katmıştı. Birkaç kişi onu dikkatli olması için uyarmış, başta Attila da temkinli davranmıştı. Fakat bugüne kadar Odoaker’in Hunlar yerine Romalılara hizmet ettiğine dair en küçük bir belirti bile ortaya çıkmamıştı.

Attila iki Skir’i bir köşeye çekti ve onlara Büyük Savaş Meclisi’nde işletmek istediği özel bir süreci anlatmaya başladı. Skirler Attila’nın söylediklerini kabul ettiler ve Edekon oğlunun başarısına kefil oldu.

Büyük Savaş Meclisi’nin toplantısı, bekleyecek durumda olmayan acil soru ve haberlerle başladı. İnce Aube deresinin her iki yakasındaki ağaçlar, sıcak öğle güneşine karşı iyi bir koruma sağlıyorlardı.

Meclis üyeleri çimenlerle kaplı kıyının kuzey kıyısına yerleşmişlerdi. Fakat her zamanki gibi yere oturup sırtlarını eyerlerine dayamak yerine, Onegesios'un Troyes piskoposu Lupus'dan temin ettiği tahta masa ve sıralardan oluşan bir dörtgenin etrafına oturmuşlardı.

Adamların her birinin üzerinde en iyi elbisesi ve zırhı vardı, fakat birçoğu aşırı sıcak sebebiyle en ağır zırhlarını ve demir miğferlerini hemen arkalarında bekleyen hizmetkârlarına vermişlerdi. Büyük tahta masaların üzerinde Gotlar ve diğerleri için ganimet malı altın kupaların, şarap dolu şişelerin ve serin nehir suyuyla dolu kil testilerin yanı sıra taze meyve, peynir, ekmek dolu sepetler bulunuyordu. Hunlar içinse bol miktarda kurutulmuş et mevcuttu.

Sayıları neredeyse yüzü bulan adamlar, öngörüldüğü gibi diğerlerinin önünde sadece bir kez konuşma hakkına sahiptiler. O da derin bir nefes alma süresinden daha uzun olmayacaktı. Bu tür bir toplantının henüz yalnızca ikincisinin yapıyor olmasına rağmen, meclisteki kralların, hanların, prenslerin, komutanların ve seçilmiş yargıçların hiçbiri kaideyi bozmadı.

“İyi” dedi Attila yarım saatten daha az bir süre sonra. Toplantıya katılanların tümü bu yeni konuşma sisteminin ne kadar harika, hatta neredeyse büyüleyici bir etkiye sahip olduğunu fark etmişti. Yüzlerce kez tekrarlanan sözler, anlam yerine kelime sayısının önem kazandığı konuşmalar, sadece zeki görünmek için yapılmış olan boş gevezelikler, yerini alışılmadık hızda yapılan bir konuşma savaşına bırakmıştı.

Garip bir şekilde herkes kendisini bu söz savaşının galibi olarak görüyordu. Henüz öğlen sona ermeden kamp yerleri ve kafiyeledeki sıralama benzeri bir dizi küçük tartışma sonuçlandırılmış, gruplar arasındaki anlaşmazlık ve entrikalar çözümlenmiş, kadınlara nasıl davranılacağı ve ne miktarda içkiye izin verileceği gibi konular karara bağlanmıştı.

Sonra da Attila'nın Büyük Kağan olarak dinleyici, yargıç, öğretmen ve stratejisyen rolünü oynayacağı an gelip çattı. Meclis üyelerine, yaklaşmakta olan büyük savaşın, iki genç Frank prensinin kapişmasından son derece farklı bir durum olduğunu bir kez daha izah etti.

“Batı Roma İmparatorluğu ordularının başkomutanının yıllar boyunca Vizigotların ve biz Hunların yanında rehine olarak bulunduğunu sakın unutmayın!” dedi öğleden sonrasının sessizliğinin içine. Aynı zamanda kamplar da derin bir sessizliğe bürünmüştü. Sadece arada sırada birkaç köpek havlıyor ve eski Kelt şehri Troyes'den uzaktan uzağa çan uğultuları yankılanıyordu.

“Kısacası Flavias Aetius biz Hunların, Gotların ve diğerlerinin nasıl savaştığını çok iyi biliyor. Burgundlar ve Vizigotlar onun tarafında. Bir cümleyle ifade edecek olursak: Aetius bizimle aynı imkânlara ve zorluklara sahip!”

Attila bir süre sözlerinin etkisini göstermesini bekledi, suyla inceltilmiş bir yudum şarap içti ve elini sallayarak Onegesios'u yanına çağırdı. Bakışları kendisiyle beraber Galya'ya gelen kavimlerin en iyilerinin üzerinde dolaşıyordu. Bazıları ona vermiş oldukları sözleri tutmuş, bazıları tutmamıştı. Bazıları da ona yolda katılmış ve büyük yararlıklar göstermişti. Maiotia Bataklık Denizi'nden gelen Alcidzurların ve İtamarların, Burgundionların, Boisklerin, Sarmat Roxolanların ve Ostrogotların eski müttefiki Rosomonların önderlerine bakarken, yüzünde dostça bir gülümseme belirmişti. İçlerinden biri bir önder değil, aksine Roma'da uzun süre köle olarak bulunmuş biriydi. Bu adam, kendilerine yeni bir kral seçme konusunda aralarında anlaşamamış olan Pannonia Ovası'ndaki Sueb Markomannlarını temsil ediyordu. Rosomon'ları temsil eden adam ise efsanevî Got kralı Ermanerich'in soyundan geliyordu.

Tüm bu kavimlerin önderleri ve ileri gelenleri, Attila'nın emirlerini sanki kendileri de Hun kavminin üyeleriymiş gibi harfiyen yerine getiriyorlardı. Gepid kralı Ardarich ile artık başsız kalmış olan Ripuar Frankları adına Laudarich de bu önderlerin arasındaydı. Doğan, Dengizik ve İrnek de buradaydı. Sadece İlek babasının yanında değildi. Doğuda Konstantinopolis imparatoruna karşı

savaşıyordu.

Onegesios'un getirdiği bir parşömen ile küçük ara son buldu. Attila ayağa kalkarak Birleşik Roma kuvvetlerinin başkomutanı Aetius'un klasik savaş düzenini nasıl uygulayabileceğini anlatmaya başladı.

“Elinde cesur ve büyük bir ordu varsa, ilk olarak bir dörtgen düzeninde savaşabilirsin. Fakat düşmanının senden üstün olduğunu düşünüyorsan, sağ kanadınla düşmanının sol kanadını vuracağın ikinci düzeni uygulayabilirsin. Bu hareket güneşin ve yıldızların hareketine ters düşer. Bu nedenle tüm spor müsabakalarında ve savaşta doğal olmayan, bu nedenle de özellikle zor bir manevra olarak değerlendirilir. Fakat başarılı bir düşman generali de bunlardan haberdardır ve bu düzenlere karşı tedbirini alacaktır.”

Attila elindeki parşömeni masanın üzerine bıraktı. “Romalıların en önemli taktığının ne olduğunu anladınız sanırım! İşte bu belgede bir kanun gibi yazılı: Flavius Aetius her zaman en iyi adamlarını sağ taraftan değil, sol taraftan kullanma taktığını uygulayabilir...”

Ne söylediğinin iyice anlaşılması için bir süre bekledi, sonra sözlerine devam etti. *“Dördüncü olasılık ise en iyi savaşçıları iki kanat arasında eşit olarak dağıtmak ve iki kanatla birden hücum etmek. Ölümden korkmayan en cesur savaşçılarla tam merkeze saldırma taktığı de başarılı sonuçlar verebilir...”*

Attila güldü.

“Duydunuz değil mi? Burada şöyle yazıyor: ‘Onlar ölecektir, fakat savaşı kazanan taraf sen olacaksın!’ İşte kendimizi tam olarak buna hazırlamamız gerekiyor. Aetius’un merkeze en değerli lejyonerlerini değil de yardımcı kuvvetlerini, yani ölüme mahkûm ettiği yardımcı kuvvetlerini yerleştirdiğini gördüğümüz anda, onun hangi taktığı kullanacağını rahatlıkla anlayabiliriz!”

Sözlerine devam etmeden önce Attila suyla inceltilmiş şaraptan büyük bir yudum içti.

“Tüm çabalarına rağmen düşmanın hâlâ senden üstün olduğunu anlayacak olursan, boş yere kan dökmemen gerekir. Şan ve şeref kazanman için adamlarının hayatta kalmalarını sağlaman gerekir. Her iki tarafın güçlü ve güçsüz yönlerini enine boyuna inceleyip tartıştıktan sonra, dürüst olarak düşmanın senden daha güçlü olduğuna karar verdiğin takdirde, ne yaparsın? Kılıcını bir kenara koyup, savaşmadan teslim mi olursun?”

Attila alaycı bir bakışla adamların yüzlerine baktı.

“Yoksa içinizden biri Aşağı Tuna kıyısındaki Durustorum’dan gelen Flavius Aetius’un gerçekten de böyle davranacağını düşünüyor mu? Aranızda buna inanan biri var mı?”

Attila başını salladı.

“Hayır, çünkü bu sorunun cevabı burada yazılı: *O gün hayatta kalsan bile, yaşamından daha fazla şeyler yitirmiş olursun. Adın ta atalarına dek hafızalardan ebediyen silinir...*”

Attila parşömeni yukarı kaldırdı ve adamların gözlerinin ışıldamaya başladığını gördü. İçlerinden pek çoğu Hunların Büyük Kağanı’nın kendilerine Romalıların savaş taktiklerini anlatmakla ne yapmak istediğini anlamaya başlamıştı. Daha önce katıldıkları hiçbir savaş veya çatışmada buna benzer bir hazırlık yapılmamıştı.

“Dinleyin!” diye bağırdı Attila. “Henüz sözlerimi bitirmedim, çünkü Aetius’un başka olanakları da var! Örneğin şu: *Şayet mutlaka savaşa mecbur kalırsan sağ kanadınla düşmanın sol kanadına saldır, ordunun kalan kısmını da mızrak biçiminde bir savunma düzenine getir. Düşmandan daha güçsüz olduğunu vaktinde anlayabildiğin durumlarda uygulayabileceğin yedinci bir imkânın daha var: En zayıf kanadın için koruyucu bir tepe, bir nehir veya bir şehir duvarı bul. Ya da hızlı bir*

atlı birlikle de zayıf kanadını koruyabilirsin. Şayet böyle bir birliğe sahipsen, ne kadar zayıf olursa olsun, ona rahat hareket edebileceği geniş bir alan yaratmaya çalış. Ancak bu sayede oklar daha hızlı ve isabetli uçabilirler...”

Tam bu noktada Hunların Büyük Kağanı okumaya son verdi. Bakışları genellikle basit, fakat sık sık da vahşi ve kaba olan yüzlerde ağır ağır geziniyordu. İçlerinden hiçbiri daha önce buna benzer bir şey duymamıştı. Ve içlerinden sadece pek azı Hun kağanının kendilerini büyük savaşa Romalıların düşünce tarzına göre hazırlamak istediğinin farkındaydı...

“Bunların hepsini neden benden öğreniyorsunuz?” diye bağırdı Attila onlara. “Çünkü bunları sizden sonra gelecek olanlara da öğretmenizi istiyorum! Hepiniz biliyorsunuz ki, bir savaş aslında iki kişinin teke tek dövüşünden başka bir şey değildir. Fakat en güçlü adam bile üç rakibini üç kez art arda öldürebilir, fakat en zayıf olan dördüncüsüne yaklaşırken ayağı takılıp yüz üstü yere düşebilir. Bu her zaman böyle olmuştur ve her zaman böyle olacaktır. Silah olarak ister uzun veya kısa kılıç, ister mızrak veya kargı, ister balta veya kement, ister ağ veya üç dişli çatal kullansınlar, bu tüm kara ve nehir savaşçıları için geçerlidir!”

Doğan’a dönerek başıyla bir işaret verdi. O da belli belirsiz başını salladı ve derenin karşı kıyısına baktı. Güneş batmaya yüz tutmuştu ve son ışıkları derenin küçük dalgalarında ısıltı ısıltı yanıyordu.

“Biz kazanacağız!” diye bağırdı Attila ansızın yüksek sesle. “Tüm Roma kuvvetlerini ezip geçeceğiz! Önce bizim üzerimize yürümelerini bekleyeceğiz... sonra yoktan var olmuş gibi... teke tek dövüş tanımayan en güçlü silahımızla onları vuracağız.”

Herkesin olduğu yerde sakince oturmasını sağlamak için bir an bekledi, sonra da korkunç savaş narasını attı: “Çakkar!”

Ve tam o anda Doğan’ın en iyi okçularının yaylarından fırlayan yüzlerce ok, ısıltı ısıltı havada uçmaya başladı. Hun ordusunun ve müttefik kavimlerinin krallarının ve ileri gelenlerinin oturdukları manastır sıralarının etrafı, sanki cetvelle çizilmiş gibi düzgün ok sıralarıyla çevrelenmişti. Tek bir ok bile sıraları bozmamıştı.

“İşte böyle olmasını istiyorum!” diye bağırdı Attila Kağan. “Aetius’un ordusunu işte bu ustalık ve yetenekle yok etmek, onu büyük ve vahşi bir hayvan gibi parçalamak istiyorum! Doludizgin at sürerken önce ellerini bileklerinden keseceğim, sonra gözlerini oyacağım, sonra da kalbini yerinden sökeceğim!”

Attila bir an için durdu, sert bir sesle güldü ve çenesini yukarı kaldırdı. “Çünkü *Imperium Romanum*’un en vahşi hayvanını yüz bin Medusa başıyla birlikte söylediğim şekilde gebertemeyecek olursak, emin olun ki, o bizim üzerimize çullanacak, teker teker hepimizi çiğneyip yutacaktır! Hem de bugüne kadar elde ettiğimiz ganimetle birlikte...”

Devasa ordu Troyes’e ulaşmıştı. Attila, ilk geçişteki olayların bir daha yaşanmaması için, gereken tedbirlerin tümünü almıştı. Piskopos Lupus, Hunların Büyük Kağanı’nı şehrin batı duvarlarının önünde bekliyordu. Bir zamanlar evli olan ve yirmi beş yıldır eskiden Augustobona, şimdi de *Civitas* Troyes şehrinin piskoposluğunu yapan bu Galyalı, güçlü Kelt kavmi Tricasser’lerden geldiğini saklamıyordu.

“Ben de rehine olarak sizinle beraber geleceğim!” dedi piskopos.

“Cesur bir adamsın” dedi Attila takdir dolu bir sesle. “Katlanacağın bu zorluk karşısında bizden altın bile talep etmemen beni şaşırtıyor...”

“Ben sizin farkında bile olmadığınız büyük hazinelere sahibim” diye karşılık verdi piskopos. Pek çok kavmin krallarının ve önderlerinin gözlerindeki ışıltıyı gördüğü zaman ise gülümseyerek ellerini

kaldırdı. “Fakat benim hazinem sadece efendim olan tanrıya alçakgönüllülükle boyun eğenlere aittir...”

Attila bir an için düşündü, sonra omuz silkti. Hristiyan rahiplerinin vaatlerini biliyordu. Fakat var olduğunu ileri sürdükleri şeylerin gerçekten de var olduklarını asla ispat edememişlerdi. Bazı piskoposlar çok iyi birer rahip ve şamandılar. Mucizeler gerçekleştiriyor, insanları ikna etmeyi başarıyorlardı. Buna rağmen iyi birer kâhin olmadıkları gibi, ok ve kılıçlara karşı da yaralanmaz değildiler. Piskopos Lupus’un *Campania*’da o çok özlenen gerilla savaşının ilk kurbanlarından biri olabileceğini herkes biliyordu. Attila’nın savaşçıları artık düşmanı şaşırtma şansını ellerinden kaçırmışlardı. Fakat insanların bu devasa ordudan duydukları korku, hâlâ direniş arzularından çok daha büyüktü.

Attila, kendisi gibi elli altı yaşında olan güçlü tanrı adamının eşliğinde, surların açık kapılarından şehre girdi. Doğan önderliğindeki ilk Hun birliği, ona *castrum*’larını uzun süreden beri görmemiş olan bir Roma lejyonu gibi eşlik ediyordu. Yol boyunca kendilerine verilen her şeyi kabul ettiler. Sonunda şehirden çıkıp *Via Agrippa*’ya ayak bastıkları zaman, bir tek tavuğun tek bir tüyü bile kopmamıştı.

Piskopos Lupus, Doğu Kapısı’nda kendisini manastırının önünde bekleyen karısı Pimeniol’la vedalaştı. Attila ve adamları onun hâlâ güzel bir kadın olduğunu gördüler. Onun ve güçlü kocasının, yedi yıllık bir evlilik yaşamından sonra neden iffetli bir yaşam sürdürmeye karar verdiklerini bir türlü anlayamıyorlardı.

“İşte bir Yusuf evliliği daha” diye güldü Scottas piskoposun durumunu duyduğu zaman.

“Roma Hristiyanlarının gerçekten de oldukça ilginç gelenekleri var” dedi Attila. “Eski savaşçı Markianos bile ancak büyük bir törenle erkekliğinden vazgeçtikten sonra Doğu Roma imparatoru olabilmişti!”

Kısa bir süre sonra tekrar kuzeye döndüler ve acele etmeden *Campania*’dan geçmekte olan orduya katıldılar.

Burgundların, Frankların ve Vizigotların ortak saldırısı, Roma ordusunun Troyes’in batısına çekilmesine yol açmıştı. Oysa Attila da dahil olmak üzere pek çok kimse, neredeyse on mil uzunluğundaki bu ağaçsız, sadece seyrek çalılarla kaplı düzlüğün Roma usulü büyük bir meydan savaşına son derece uygun olduğunu biliyordu. Roma *ala* ve *turma*’ları burada büyük bir hızla Hunların ve Gotların atlı birliklerinin üzerine saldırabilirlerdi. Fakat büyük strateji uzmanı Aetius’un bu planı, soylu Frank veliahtlarının birbirlerine olan nefreti yüzünden akamete uğramıştı. İki kardeş, daha büyük savaşın hazırlıklarının sona ermesini bekleyememişlerdi.

Attila ertesi gün insanların ve hayvanların bu muazzam hareketlerini bir kez de atalarının gözüyle görmeye çalıştı. Temelde Romalılardan ve Cermenlerden çok fazla etkilendiğini, ayrıntılara çok fazla önem verdiğini, bu arada her Hun seferinin esas gayesini gözden kaçırma tehlikesine düştüğünü çok iyi biliyordu.

Hunların tek istediği ganimet elde etmektir. Bunu yaparken de mümkün olduğu kadar az çaba sarf etmek ve savaşmak istiyorlardı. Bu nedenle göçebe kavimler arasındaki düşmanlığı da çok iyi anlıyordu. Oyun oynamak için önce birbirlerini koklayan, sonra da apansız birbirlerinin gırtlaklarına yapışan köpeklerin arasındaki ilişkiden pek de farklı değildi bu.

“Birbirlerine çok benzeyen, fakat yine de çok farklı sürülere benziyoruz” dedi Attila herkesin hem iple çektiği, hem de korktuğu o günün arifesinde. Bir haftadan bu yana küçüklü büyüklü baskınların, hızlı ve sert çatışmaların, akraba kavimler arasındaki gerilimlerin haberlerini alıp duruyorlardı.

“Birbirine rakip en az iki Burgund tarafı var” dedi Attila düşünceli bir tavırla. Danışmanları onun

sesindeki endişeli tonu fark etmişlerdi. “Franklar her nerede olurlarsa olsunlar, kan ve ölüm üzerine kurulu yeni bir hükümdar sülalesi yaratmak için birbirleriyle savaşacaklar.”

“Merowing’lerin üstün geleceğinden mi korkuyorsun?” diye sordu Scottas.

Attila evet anlamında başını salladı. “Duyduğum kadarıyla bunu yapacak kadar acımasız ve pervasızlar...”

“Ya bizim Gotlarımız?”

“Artık büyük bir Got kavmi yok” diye cevap verdi Hun kağanı. “Sadece şanlı tarihlerini hatırlayıp duruyorlar. Cermenler birbirlerine rakip oldukları zaman, sonuna dek can düşmanı olarak kalırlar.”

“Bildiklerimiz işimize yarayabilir mi?” diye sordu Scottas.

Attila kuru bir sesle güldü.

“Benim için en büyük muamma, Aetius’un ta kendisi” dedi sonra. “Çünkü oyuna şu anda o hakim! Benim neler yapabileceğimi çok iyi biliyor. Ben de onu bir oğuldan ve bir kardeşten çok daha yakın tanıyorum.”

“Onun şimdi nasıl davranacağını bildiğini mi söylüyorsun?”

“Evet... Bir Hun gibi davranacak...”

“Ya sen?”

“Onun Romalı olarak davranacağı şekilde.”

“Rolleri değişiyorsunuz demek?”

Attila cevap vermedi. Bir kartal gibi hiç kıpırdamadan oturuyor, ince bir çizgi şekline kısılmış gözleriyle etrafına mağrur bakışlar fırlatıyor, ağır ağır soluk alıp veriyordu. Burun deliklerinden verdiği her nefes, kendisine karşı çıkmaya cüret eden bir boyu yok ediyordu. Göğsünün derinliklerinden gelen her hırıltı, bir kavmi önemsizlik uçurumuna yuvarlıyordu. Kılıçlar geliyordu gözlerinin önüne... İnsanların ve atların yumuşak etlerine saplanmak yerine, birbirlerine çarpan silahların çığlıklarını işitiyordu.

İri yarı, geniş omuzlu, kasları bir buğday çuvalı kadar ağır, güçlü erkeklerin kanlar içinde yere düştüğünü görüyordu. Sonra da yeni yetme, cılız, kalkanını bile güçlükle taşıyabilen, yanmış ve yıkılmış köylerinden kaçıp orduya sığınmış, fakat bir yerlerde buldukları veya çaldıkları kılıçlarını doğrultmayı bile beceremeyen, korkudan ardına kadar açılmış ağızlarıyla kendi etraflarında sendeleyerek dönüp duran delikanlılar...

Hayır, gökten kopup gelen bir fırtına nehirleri denizlere, su birikintilerini göllere dönüştürdüğü zaman, hiç kimse dalgaları, burgaçları ve çamuru, temiz ile kirliyi, iyi ve kötüyü birbirinden ayırt edemezdi...

Ana ordu Marne köprülerine ulaşmış ve onları aşarak kuzeye doğru ilerlemeye devam etmişti. Attila içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için zaman kazanmak istiyordu. Bu nedenle ordunun arkasından köprüleri yıktırdı.

Bu plan tutmuştu. Aetius ve müttefikleri, Châlons ile Reims dağları arasında birkaç uygun geçit buluncaya kadar, taşmak üzere olan bir nehir gibi güneye doğru yol aldılar. Bu pozisyonda da tekrar doğuya döndüler. Kısa süre sonra Hun ordusunun sol kanadını görmeye başlamışlardı.

“Bizim için hiç de uygun değil” dedi bu yeni durumu çeşitli haritalar üzerinde inceleyen Attila.

“Evet” dedi Laudarich endişeyle. “Bu şekilde imparatorluk ordusu Reims gibi bir dizi şehirden rahatlıkla destek alabilir. İyi durumdaki Roma yollarını kullanarak Paris ve diğer Galya şehirlerinden bol bol silah ve erzak getirmeleri de işten bile değil.”

“Haklısın” dedi Doğan. “Bu bizim açımızdan hiç de iyi bir durum değil.”

Onegesios da onlarla aynı fikirdeydi. “Aslında gidebileceğimiz sadece bir yön var!”

“Doğuya doğru geri çekileceğiz!” dedi Attila ve dudaklarını ısırıldı. Diğerlerinin arasında hiç kıpırdamadan duruyordu. “Ben şu anda Karaton, Ruga veya Bleda olsaydım, yine aynı emri verirdim!”

“Evet” dedi Dengizik, “hızla ilerleyip, hızla geri çekilmek! Bu bizim en iyi taktiğimiz! Avrupa’nın doğusunu ve *Imperium Romanum*’un büyük kısmını bu şekilde fethettik!”

“Bizim akıncılarımız Yunan veya Roma orduları gibi savaşmaya alışkın değil” diye lafa karıştı Skir kralı.

“Müttefik adı verilen o vahşi sürüsünün başına neler geldiğini Franklarda gördük” dedi Laudarich.

“Peki ya şimdi Balamir Han olsaydın?” diye sordu birden Attila’nın yaşamı boyunca birinci ve en önemli danışmanı olarak kabul ettiği titrek ses. “... Alanlara, Gotlara ve *Imperium Romanum*’a karşı savaşmaya cüret eden ilk kağan...”

Hunların Büyük Kağanı arkasına döndü. Aybars Amca, eski bir eyerin üzerine yerleştirilmiş olan yastıkların arasında oturuyordu. Yaşlı şaman uzun zamandır kendi totem kuşuna benziyordu. Havanın son derece sıcak olmasına rağmen, kuş pençesine benzeyen elleriyle içinde sıcak bitki çayı bulunan kil bir bardağa sarılmıştı. Sık sık kolları aşağı düşüyor, elindeki bardak yere düşüyor, başı yana eğiliyordu. Bu haliyle de yumurtaları çalınmış olan ve neden birkaç taş parçasının üzerinde kuluçkaya yatmak zorunda olduğunu anlamayan dişi bir kartalı andırıyordu.

“Ne demek istediğini biliyorum” dedi Attila. “Fakat Balamir ilk kez o büyük nehirleri aştığı zaman yanında arabaların çökmesine ve yük atlarının düşüp ölmelerine yol açacak denli bol ganimete sahip zengin, devasa bir ordu değil, açlıktan ölmek üzere olan bir avuç bozkır savaşçısı vardı!”

Bakışlarını tekrar Castorius parşömenine çevirdi. Haritanın gerçeklere pek de uygun yapılmamış olmasına rağmen, kenarındaki mil tabloları gene de oldukça iyi bir fikir veriyordu.

“İmparatorluk ordusunun karşısına çıkacağız! Hem de tam burada!”

Büyük Kağan’ın ağzından çıkan bu kısa iki cümle herkesi içine düştüğü dalgınlıktan kurtardı. Kağan yurdunun içine ansızın bir yıldırım düşmüştü sanki. Görünmeyen ve gizli kaynaklar, orada bulunanların beyinlerini ve yüreklerini yeni bir güçle dolduruyordu.

“Reims’ten Toul’a ve Basel’e uzanan eski Roma yolunda, Cermenlerin yaklaşık yarım bin yıl önce Galya içlerine yaptıkları vahşi yürüyüşten kalan bir koruma duvarı bulunuyor.”

Attila eliyle imparatorluğun eski yol yapımcıları tarafından hazırlanmış bir haritayı işaret ediyordu. “Bu uzun ve yassı tepelerin sırtlarında Roma usulüne göre bir cephe kuracağız. Güneyde kalan sol kanadımızla çember surlarının üzerinde batı-kuzeybatıya uzanan cephemize destek olacağız. Tüm arabalar, kadınlar, erzak ve demirciler burada toplansın. Sağ kanat hemen bugün toprak siperlerin yapımıyla uğraşacak. Hücumla geçeceğimiz alan altı mil uzunluğunda olacak ve kuzeyden bu dereye kadar uzanacak...”

Eliyle çember surlarının kuzeyinde uzanan küçük, dolambaçlı bir çizgiyi işaret etti.

“Aşağıda savaşçıların ve kampın ihtiyacını karşılayacak küçük bir dere var. Piskopos Anianus’un başka kuyular kazdırmış olup olmadığını kontrol edin! Berichos! Sen tüm silahların durumu hakkında bir rapor vereceksin! Adamos! Sen de yardımcılarınınla birlikte tüm erzakları gözden geçir! Dikkat edersen ‘tüm erzakları’ diyorum, sadece yardımcı kavimlerimizin ihtiyaç duyduğu tahta, et, ekmeklik un, sebze, yağ ve peynir değil! Etrafta bulunan çiftlik ve yerleşimlerdeki tüm odun kömürüne ihtiyacımız var... silah, kalkan ve eyer yapımında kullanılacak her şeyin yanı sıra bakır, deri, halat ve tuz...”

“Aetius burada!” diye bağırdı tam o anda Skir kralı Edekon’un oğlu Odoaker. Attila, durumu

incelemesi için onu Roma yolu boyunca batıya göndermişti.

“Buraya gel!” dedi Attila derhal. Odoaker atından atladı ve renkli kayışlarla süslenmiş dana derisi yurt duvarına yaklaştı.

“Roma cephesi buradan yaklaşık üç mil batıda, bizim kampımızın da bulunduğu derenin kenarında kurulu. Şu anda çeşitli kavimler kuzeye doğru yayılmakla meşgul... Fahişe Ormanı adı verilen yerde... önce Batı Romalılar... onların kuzeyinde de Burgundlar...”

“Onların da imparatorluk saflarında bulunmaları çok ilginç” diye atıldı Kral Ardarich.

“Bizim saflarımızda da Burgundlar var” dedi İrnek. Attila elini sallayarak onu susturdu.

“Tam burada... Roma yolunun karşısında, Vizigotlarla Burgundların arasına Alanlar sıkışmış” diye devam etti Odoaker. “Aetius daha kuzeye Roma lejyonlarını yerleştiriyor, en kuzeyde ise Salis Frankları var...”

“Atlı birlikler?”

“İlk cephe çizgisinin batısındalar. Romalıların Phalanx düzenini alacaklarını ve tüm cephe boyunca aynı anda ilerleyeceklerini sanıyorum.”

“Aetius dizginleri elinde tutmayı başarırorsa” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Birbirlerinden son derece farklı savaş yöntemlerine sahip yüz binden fazla ateşli savaşçıda bunu başarmak oldukça zor...”

İki dev ordu dört gün boyunca birbirlerini bu mesafede beklediler. Düzinelerce küçük grup her gün durup dinlenmeden resmi olarak asla belirlenmemiş, fakat her iki tarafça da varlığı kabul edilmiş sınır hattı boyunca gezinip duruyordu. Bu hat, Troyes yolunun devamı olan ve Châlon'dan Marne'ye kadar dümdüz bir şekilde kuzeydoğuya uzanan eski bir Kelt avcı patikasından oluşuyordu. Esas yürüyüş bölgesi ise yolun Soylu Dere üzerinden tahta bir köprü aracılığıyla geçtiği yerde başlıyor, yedi mil kuzeybatıda yöre sakinleri tarafından *Suillus* ya da *Domuz Deresi* adı verilen ikinci bir dereye son buluyordu.

İki derenin arasındaki düz ovadaki Kelt yolunun batısında, Romalılara ve yardımcılara iyi bir gizlenme imkânı tanıyan çok sayıda orman parçası vardı. Bu orman parçalarının en güneyde olanına iki piskopos tarafından da Fahişe Ormanı adı veriliyordu. Orestes, burasının başkaları tarafından görülmek istenmeyen çiftlerin sık sık kullandıkları bir buluşma mekânı olmasından ötürü bu şekilde adlandırıldığını düşünüyordu.

Arazi Kelt yolundan başlayarak iki derenin arasından doğuya doğru hafif bir eğimle yükseliyordu. Bu yükselti bir dağ veya bir tepe değil, aksine güneyden kuzeye dek uzanan, yer yer hafif eğimlerle dalgalanan, üzerinde pek az bitki yetişen kireçli bir alandı. Bu arazinin en yüksek yerinin iki ismi vardı. Kimisi için *Dağın Ayağı* ismini taşıyordu, kimi de *Dişbudak* ve *İnci* anlamına geldiğini sandıkları eski ve gizemli bir Kelt isminden söz edildiğini duymuşlardı. Arazinin yükseltileri öylesine uzun ve yumuşaktı ki, en yüksek noktada atının üzerinde duran bir Hun bile sekiz yüz ila bin adım ötede bulunan Kelt yoluna ancak beş yurt yüksekliğinden bakabilirdi.

Dört gün ve dört gece boyunca iki ordu da mevzilerini düzeltmek için var güçleriyle çalıştılar. Kelt yolunun her iki tarafında da günün her saatinde düzinelerce küçük grup gidip geliyordu. Hızlı bir okla vurulmak veya cesur bir atlı tarafından tutsak edilmek kaygısı taşıdıkları için, birbirlerinden mümkün olduğu kadar uzak durmaya çalışıyorlardı. Buna rağmen her iki taraftan da sık sık acı dolu çığlıklar yükseliyor, yapı ustaları, gözcüler, hatta askeri birlikler ansızın ortadan kayboluyorlardı.

Bu küçük baskınların yaşandığı günlerde ve gecelerde her iki karargâhta da sık sık işkence ve dayak sesleri işitiliyor, tutsakların ağızlarından alınan bilgilerle planlar durmadan gözden geçiriliyordu.

Attila'nın savaş ve ikmal birlikleri de bu arada Romalılar ve yardımcı kuvvetleri gibi sınıflandırılmış ve düzenlenmişti.

Büyük savaş, *Dağın Eteği* adı verilen hafif yükseltinin eteğinde, önemsiz ve küçük bir çatışmayla başladı. Roma ordusunun güney taraftaki sağ kanadını Theoderich ve Vizigotları, sağ kanadını ise Aetius ve birlikleri tutuyordu. Aetius, iki kanadın arasına pek güvenilir olmadığı anlaşılan Sangiban'ı

yerleştirmişti. Romalılar ve Gotlar güvenilir yardımcı birliklerle onun etrafını çevirmişlerdi. Bu şekilde Alanlar savaş alanından kaçamayacak ve mecburen savaşacaklardı.

Roma ordusunun en zayıf noktasının merkezi olduğunu öğrendiği anda Attila'nın dudaklarında soğuk bir gülümseme belirdi.

“Tam düşündüğüm gibi!” dedi sıkılı dişlerinin arasından memnun bir ifadeyle. “Lejyonlarını klasik mızrak düzeniyle yerleştiriyor! Sangiban olacak o hain ile Alanları, bize ilk saldırmak zorunda kalan birlikler olacaklar...”

“O halde kendi merkezimizi geriye çekip onların aramıza girmelerine müsaade edelim...” dedi Dengizik Han derhal. “Sonra kanatların uçlarını birleştirip onları hem çembere alır, hem de bir sonraki hücum dalgasını karşılarız!”

“Bu çok akıllıca ve Hun geleneklerine uygun olarak düşünölmüş bir plan, oğlum” dedi Büyük Kağan takdirle. “Fakat aynı zamanda bir kurt ve bir atmaca olan tilki de aynen bu cevabı almayı bekliyor!”

Diğerleri soran gözlerle ona baktılar. Birden fazla gerçekliğin var olması ve doğru olduğu açıkça belli olan düşöncelerin aksinin savunulması, onların pek alışkın olmadığı bir durumdu.

“O benim düşöndüğümü düşünüyor!” diye kıkırdadı yaşlı şaman köşesinden.

“Aetius bu tuzadı düşmemizi istiyor!” dedi Attila. “Çünkü biz ne zaman tehlikeliyiz? Bizden ne zaman korkması gerekir? Hemen söyleyeyim! Romalıların bin yıldan beri uyguladıkları düzene girmediğimiz, beklenmedik bir anda beklenmedik bir taraftan ortaya çıktığımız, üzerlerine ok bulutlarını gönderdiğimiz ve başka bir yerden vurmak için tekrar gözden kaybolduğumuz zaman...”

“Bunun nasıl olacağını pek anlayamadım” dedi Orestes. “Dışarıdaki ovada ta on mil uzağa bakabilirsin...”

“Evet” diye lafa karıştı Kral Ardarich. “Tüm arazide sadece birkaç küçük tepe veya çukur varsa, nasıl beklenmedik bir yerden beklenmedik bir anda ortaya çıkabiliriz ki?”

“Bir at boyu daha alçağa inebilmemiz için en az yüz adım gitmemiz gerekecek” diye atıldı Laudarich. “Ufka dek birkaç çalılıktan ve orman parçasından başka saklanacak yer yok...”

Attila burnundan derin bir nefes aldı, bir an için gözlerini kapadı ve gülümsedi. Ansızın etrafına garip, neredeyse büyülu bir sükûnet saçmaya başlamıştı.

“Ne yapmak istediğimi sizin bile anlayamamanız çok, ama çok iyi bir işaret...”

Bir gün sonra, Hristiyanların zamanına göre 451 yılının 10 Eylül günü, sabahın ilk saatlerinden itibaren giderek daha fazla sayıda atlı ve yaya birlik birbirlerinin üzerine yürümeye başladı. Bir süre sonra güneş gökteki en yüksek seviyesine ulaşmış olmasına rağmen, tarafların her ikisi de nihaî savaş düzenlerini almak için en küçük bir harekette bulunmuyorlardı.

Düşman orduları bazı noktalarda birbirlerine o kadar yakın duruyorlardı ki, savaşçılar birbirlerine karşı tarafın diliyle hakaretler bile yağdırabiliyorlardı. Attila, Onegesios ve Scottas'tan bugüne kadar bilinen rakamları bir kez daha kendisine getirmelerini istedi.

“Evet!” diye söze başladı Büyük Savaş Meclisi'nin öğle toplantısında. Meclis bir yurdun veya çadırın içinde, etrafı surlarla çevrili kalede veya Soylu Dere'nin kıyısındaki orman parçasının serinliğinde değil, en iyi bakış açısına sahip olan yerde toplanmıştı. Uzun tepenin en yüksek noktası, birleşik kavimlerin ve kabilelerin sayısı yüzü bulan atlı krallarını, önderlerini ve seçilmiş yargıçlarını üzerine ancak alabilecek büyüklükteydi.

“Şimdi bizim art arda sıralanmış üç savaş hattımız var” diye bağırdı Attila Büyük Savaş Meclisi'nin üyelerine. “İlk hat sekiz ila on yaya savaşçı derinliğinde olacak! Güneydeki Soylu Dere'nin yedi mil ötesinden başlayacak ve kuzeydeki Domuz Deresi'nde son bulacak.”

“Tüm savaşçıların yerlerine yerleşmeleri en az yarım gün alır!” dedi Ostrogot kralı Valamir. Meclise kardeşleri ve kızıl saçlı genç yeğeni Andagis’le birlikte gelmişti. Attila aslında kendisi tarafından atanmış olan Ostrogot kralına değer veriyordu. Fakat az konuşan, zeki ve yetenekli bir adam olan Valamir, bu defa durumu çok abartmıştı.

“Zırlak karılar gibi değil de birer erkek gibi davranırsanız, en fazla iki saat sürer! İkinci hat kalenin doğusunda başlayacak ve yine aynı şekilde Domuz Deresi’ne dek uzanacak. İki blok arasında atlı savaşçılar ve mancınıklar için yüz adımlık bir mesafe bırakmaya özen gösterin!”

Elini Kelt yolu ile batı tarafındaki orman parçaları arasında kalan çukur alanın üzerinde gezdirdi. “şurada... Roma yolunun güneyinde... Thorismund kırk dört bin Vizigot’un başında bekliyor. On binin atı var! Yolum üzerinde de –Fahişe Ormanı’nın hemen yanından geçiyor– Sangiban haini ile on dört bin Alan atlısı var. Sonra da Burgundlar geliyor... ne yazık ki onların kuvvetini henüz bilmiyoruz. Sonra da, bizim hemen karşımızda, Flavius Aetius ve Roma lejyonları bulunuyor... Oraya dikkat edin! Aetius elli üç bin savaşçısını yüz yıllardan beri yapıldığı gibi kare biçiminde yerleştirmiş! Fakat sadece yedi bin atlısı var... diğerlerinin de toplam altı bin...”

Attila bir an için durdu ve sayıların etkisini göstermesini bekledi.

“Keşifçilerimiz Alarich’in ordusunda toplam olarak on dokuz bin at saydılar!” dedi Scottas kendisine bir şey sorulmamış olmasına rağmen.

Attila az kalsın boşboğazlığı yüzünden onu boğazlayacaktı!

“Kimse bizim kaç ata sahip olduğumuzu öğrenemeyecek!” diye emretti derhal. Scottas az kalsın kendi güçlerini açığa vuracaktı. Her yerde büyük kulakların var olduğunu bildiği için, Attila sayıları gerçekte var olduğu gibi değil, kendi istediği şekilde düzenlemiş ve açıklamıştı.

Hun kağanı, Roma ordusunun güçlü ve zayıf noktaları hakkında güya yanlış bilgilere sahip olduğunu Aetius’un öğrenmesini istiyordu. Bu sayede onu aldatması daha kolay olacaktı. Ripuar Franklarının hâlâ yirmi sekiz bin yaya savaşçıya sahip olduğunu, Châlon’a on bin adamını yerleştirdiğini, kalede yirmi beş bin adamını yedek olarak bıraktığını, atlılarının sayısını istediği anda iki katına çıkartabileceğini Aetius’un öğrenmesine gerek yoktu...

Kral Meclisi’nin toplanmasından sonra Attila en iyi atlılarıyla birlikte merkezin yapılanmasını görmeye gitti. Müttefik kuvvetler yavaş yavaş kanatlarda toplanmaya başlıyorlardı. Özellikle Amelung kral sülalesinden Ostrogot kralı Valamir ile kardeşleri Theodomir ve Vidimir’in komutasındaki birlikler savaş hazırlıklarını büyük bir başarıyla sürdürüyorlardı.

Eski zamanların büyük kralı Ermanerich ile oğlu Hunimund da bu sülaleye aittiler. Hatta Balamir Han bile bu sülalenin bir üyesi olan güzel bir kadınla evlenmişti. Bu nedenle bu üç kardeş, pek çok Ostrogot savaşçısı için ordusunda savaşmaya hazırlandıkları Hun kağanından daha büyük bir önem taşıyordu.

Attila, Ardarich gibi Valamir’e de büyük bir güven duyuyordu. Gepid kralı akıllı ve sadık bir danışmandı. Ostrogotlar’ın onun önderliği altında Vizigotlara karşı gözlerini kırpmadan savaşacakları kesindi. Fakat tüm bu kavimlerin savaşçılarının çok iyi bildiği bir şey daha vardı: Karşılarındaki güçlü Roma ordusuna karşı ancak Hunların Büyük Kağanı’na körü körüne itaat ettikleri zaman bir şansları olabilirdi...

Daha önce yaşanan tecrübeler, artık vaktin bugün silahlı bir çatışma yaşanmasına izin vermeyecek kadar geç olduğunu belirtiyordu. Bu nedenle kanatlardaki birlikler, yarın sabah erkenden savaşmaya başlamak üzere geri çekilmeye başladılar.

En iyi atlı birliklerini savaş alanının güneyine değil, biraz daha düz olan kuzey bölümüne yerleştirmeye karar vermişlerdi. Burada hem güçleri azalmış Salis Franklarına, hem de Roma

lejyonlarına karşı çıkabilirlerdi. Birleşik atlı kuvvetlerinin sağ kanadının önderliğine Theodomir, sol kanadının önderliğine ise Valamir getirildi. Gepid kralı Ardarich ile genç Got prensi Vidimir, merkezde savaşacak olan Attila Kağan'a destek olacaktı.

Fakat daha sonra, güneş batmaya yüz tuttuğu vakit, Vizigotlar ansızın küçük fakat cesur bir saldırı başlattılar. Hun ordusu kuvvetleri bu saldırıya derhal karşılık verdiler. *Dişbudak* ve *İnci Tepesi* adı verilen yükseltinin etrafında büyük savaşlarda olduğu gibi askeri düzenler alınmadan, güç gösterilerine girişilmeden, karşılıklı tehditler savrulmadan, etkili bir çatışma başlamıştı.

Attila en hızlı atlılarına Dağın Eteği yönünden saldırmaları emrini verdi. Edekon'un oğlu Odoaker'in etrafına toplanmış olan birkaç tezcanlı Skir delikanlısı, çatışmanın hangi yöne doğru yayıldığını fark etmişlerdi. Büyük bir coşkuyla ve uzun boylu düşünmeye gerek görmeden Vizigot birliklerinin yolunu kesmek üzere ileri atıldılar. Aynı anda telaşla Romalıların savaş düzenine girmeye çalışıyorlardı.

Fakat Aetius'un savaşçıları bunu yapmadılar. Roma generali, bin yıllık Roma lejyonları tarihinde ilk kez olmak üzere, sahte bir geleneksel savaş düzeni uygulatmıştı. Attila'nın tepeyi ele geçirmek istediğini görür görmez saflarını gevşetti ve genç Vizigot prensi Thorismund komutasındaki atlı savaşçılar tıpkı Hunlar gibi yıldırım hızıyla ileri fırladılar.

Kısa ve korkunç bir an boyunca Attila'nın Cermen yardımcı kuvvetleri arasında müthiş bir karmaşa baş gösterdi. Genç Vizigotların bu cesur ve beklenmedik saldırısını hiç beklemiyorlardı. İster atlı birliklerin hızlı savaş tekniklerine alışmalarından olsun, ister batıdan gelen rakiplerinin böyle bir saldırıya cüret edeceklerini ummamalarından olsun – üzerlerine doğru gelen ve boş gözlerle seyrettikleri saldırının gerçek olabileceğini kabul etmek istemiyorlardı!

Fakat genç ve ateşli Vizigot savaşçıları da Romalıların savaş düzenlerinin disiplini hakkında Hunlardan daha fazla bilgiye sahip değildiler. Romalılara ait Galya Eyaleti'nin kuzeyindeki bu önemsiz tepeye yaptıkları cüretkâr saldırı, rakiplerinden biraz daha hızlı davranmalarına yol açmıştı. Çok fazla değil, fakat biraz daha hızlı...

Ne var ki bir an sonra bu başarıları karşısında korkuya kapıldılar ve duraksamaya başladılar. Thorismund fazla cüretkâr davrandığını fark etmişti. Babasıyla ve Aetius'un koruyucu lejyonlarıyla arasındaki bağın kopmak üzere olduğunu hissediyordu. Aynı anda da sağındaki ve solundaki dalgaların ilerlemeye devam ettiğini gördü.

Vizigotların ani ve plansız saldırıları, Gepidleri çembere alan geniş bir kısaç manevrasına dönmüştü. Thorismund ile korkunç savaş naraları atan savaşçıların bir an için her şeyi kazandıklarını, hatta Gepidlerin de onların aksine her şeyi kaybettiklerini düşünmelerine rağmen, Attila'nın etrafındaki savaşçıları aldatmak bu kadar kolay değildi.

Hunların Büyük Kağanı hayatında ilk defa böylesine beklenmedik bir durumla karşılaşılıyordu. Ertesi gün için düşündüğü savaş planlarının tümü bir anda mahvolmuştu ve derhal yeni bir şeyler düşünmesi gerekiyordu!

Fakat Aetius da artık planlama ve komuta etme yeteneğini yitirmişti. O da Attila gibi savaşın dizginlerinin bir anda elinden kaçıp gittiğinin farkındaydı. Aylar boyunca düşündükleri, planladıkları ve hazırladıkları her şey, fırtınada yakılmaya çalışılan bir kav gibi önemini yitirmişti. Aynı kav şimdi savaş alanının üzerine ölüm, kan ve ateş yağıdırıyordu.

Aetius ile kendisinin ne kadar çaresiz bir durumda bulunduklarını ilk fark eden Attila olmuştu. Flavius Aetius'u Romalıların savaş yöntemleriyle mağlup etmeye çalışmakla az kalsın ne büyük bir tehlikeye düşeceğini anlamıştı. Şu anda ise *Campus Mauriacus* üzerinde kaos hüküm sürüyordu. Bu konuda ise Hunlar tüm Roma generallerinden daha üstündüler!

Romalıların Vizigotlardan, Burgundlardan ve Franklardan oluşan yan kanatlarının fazlasıyla ileri çıkmış olan Thorismund'a ulaşabilmeleri için, Attila'nın emrindeki dev ordunun üzerinden atlamaları gerekirdi. Ölümcül bir cesaret göstermiş olan Vizigot prensi, ele geçirdiği *Dişbudak* ve *İnci Tepesi*'nde yalnız kalmıştı.

Attila ise düşmanın en zayıf yerine tüm güçleriyle çullanmayacak kadar akıllıydı. Sert bir hareketle dilini şaklattı, sol kolunu kaldırdı ve Alanları işaret etti.

“Çakkar!” diye gürledi sonra sesinin olanca kuvvetiyle. “Çakkar!”

Büyük Kağan'ın savaş çılgınlığını duyan tüm savaşçılar derhal atlarını onun işaret ettiği yöne çevirdiler. Korkunç “Urhhaa!” naraları eşliğinde yıldırım hızıyla ileri atılan Hun akıncıları, Romalıların ve Cermen müttefiklerinin dikkat borularını çalmalarına bile izin vermeden, Vizigotlarla Roma lejyonerleri arasındaki kritik noktaya ulaşmayı başarmışlardı.

Saldırının hedefini teşkil eden Vizigotlarla Alanlar derhal birbirlerinden ayrıldılar ve Hunlara saldırdılar. Attila'nın atlı savaşçıları düşmanlarının üzerine ıslık çalan ok bulutları göndererek, kendilerine yol açıyorlardı. Giderek daha fazla sayıda akıncı birliği, Vizigotlar ve Burgundlar tarafından Alanların etrafında oluşturulan kısılcacın içine dalıyordu. Birkaç dakika sonra Vizigotların ana gövdeyle olan bağlantısı tam anlamıyla yok olmuştu.

Fakat Attila esas güçlerini tepenin öbür tarafına yığmıştı. Burada artık ne görkemli nutuklar atmaya, ne savaşçıların gönüllerini okşamaya, ne de onların savaş arzularını kamçılama fırsat vardı.

Bir anda parlayan savaş, şiddetli bir yangın gibi giderek güçleniyor ve dört bir yanı sarıyordu. Dört bir yandan verilen sert emirler kulakları tırmalıyor, koca savaş alanı orakla biçilen ekinler gibi birbiri ardına eyerlerinden düşen adamların acı dolu çılgınlıklarıyla çınılıyordu. Yere düşen bir savaşçının hayatta kalma şansı yoktu. Henüz toprağa bile değmesine fırsat kalmadan, birbirine çarpan silahların, zırhların, okların ve at nallarının arasında parçalanıp gidiyordu.

Kan ve ölüm, acı ve ıstıraptan oluşan bu dehşet tarlasında kimsenin kazanması mümkün değildi. Bu kanlı kıyımın ne kadar anlamsız olduğunu ilk gören Attila oldu. Hun kağanı, Roma orduları başkomutanından daha iyi koku alma yeteneğine sahipti. Ne zaman geri çekilmesi, ne zaman ileri atılması, ne zaman safları sıklaştıırıp, ne zaman etrafını boşaltması gerektiğini ondan daha iyi hissedebiliyordu. Ve onun saflarında savaşan yüz bin savaşçı, artık karşılarında Flavius Aetius'un izini göremiyorlardı. Tek gördükleri şey, Burgundların savaşa son verip kaçmaya başladığıydı. Alanlar da savaşmaktan vazgeçmişlerdi. İçlerinden pek çoğu Hunların yanından geçip doğuya kaçmaya çalışıyordu.

Tam bu anda Attila en iyi güçlerini karargâha, arabalardan oluşturulan surların ve siperlerin arkasına geri gönderdi. Tepenin üstünde ve etrafında olup bitenlerin artık bir meydan savaşıyla ilgisi kalmamıştı. Attila en iyi adamlarına bu kanlı kıyımda harcanmalarına izin vermeyecek kadar fazla değer veriyordu.

Bu kararın ne kadar doğru olduğu bir an sonra ortaya çıktı. Batmakta olan güneşe karşı savaşmak zorunda kalmalarına rağmen, Hun okçuları zafer sarhoşluğu içinde tedbiri tümüyle elden bırakmış olan Vizigotları idman yapar gibi teker teker avlıyorlardı. Atlarından düşen Cermen savaşçıları kayalardan aşağı yuvarlanıyor, Hunların gönderdiği ok bulutları gökteki kızıllığı toprağa taşıyordu.

Durumun Hunlar için hâlâ pek de iç açıcı olmamasına rağmen, Attila dört bir yanda boy gösteriyordu. Kral Ardarich, Orestes ve oğlu İrnek eşliğinde kıyasıya savaşan adamların yanından geçiyor, atını yerdeki ceset yığınlarının üzerinden aşırıtırıyor, birlikte daha güçlü olacaklarını düşündüğü gruplara bir araya gelmelerini emrediyordu.

Dünya bugüne dek buna benzer bir kıyım yaşamamıştı. Güneyde kendi halinde yavaş yavaş akan dere, tümüyle kıvıla boyanmıştı. Susuzluklarını dindirmek isteyen savaşçılar, avuçlarına su yerine kan dolduruyorlardı.

Oklar ve mızraklar havada bir o yana, bir bu yana uçuşup duruyordu. Savaş alanında kimse ölüme aldırılmaz olmuştu. Franklar ve Thüringler kılıçlarını kaldırmış, korkunç savaş naraları atarak düşmanın üzerine koşmaya başlamışlardı. Gözleri artık ne kendi güvenliklerini, ne de uygulamaları gereken taktikleri görüyordu Zihinlerde sadece kazanacakları zaferden sonra elde edecekleri şan ve şöhretin uğultusu vardı.

On yedinci lejyonu oluşturan Belçikalılar ve altıncı lejyonu oluşturan Keltler, birbirlerine oldukça yakın bir şekilde yürüyüşe geçmişlerdi. Davulların gümbürtüsüne uygun olarak yürüyen lejyonerler, her adımlarında hep bir ağızdan “Roma için! Roma için!” diye bağıryorlardı. Yaya kuvvetler bir lav nehri gibi ağır ağır yamaçtan aşağı akmaya başlamıştı.

Gepid savaşçıları gruplar halinde bir araya gelerek kalkanlarının ardına saklanıyor, mızraklarını fırlatıyor, en son olarak da kılıçlarını çekiyorlardı. Yaya savaşçılar, yaya savaşçıların üzerine yürümeye başlamıştı. Lejyonerler büyük kalkanlarını kendilerine siper etmişlerdi. Vizigotlar ise ellerine geçen her fırsatı fazla düşünmeden değerlendirmek zorunda olan hırsızlar gibi açıktan ilerliyorlardı. Vücutlar ve silahlar birbirine çarpıyor, parlak kılıçlar inlemeler, boğuk çığlıklar ve acı dolu haykırışlar arasında eğilip bükülerek işe yaramaz demir parçaları halinde yerdeki cesetlerin arasına düşüyorlardı. Savaş alanı beyaz bir toz bulutuyla kaplanmıştı. Savaş bir bu tarafın, bir öbür tarafın lehinde dönüp duruyordu. Dövüşen, haykıran ve kanayan yığının içinde kimin hangi taraftan olduğunu kestirmek neredeyse imkânsız hale gelmişti.

İlk Roma lejyonlarını Cornutlar ve Brachiatlar takip ettiler. Roma hizmetindeki bu Cermenler savaşçı insanlardı. Kendilerini ve etrafındaki kardeşlerini savaş sarhoşluğuna nasıl kaptıracaklarını çok iyi biliyorlardı. Korkunç bir görünüme sahip olan büyük boynuzlarını havaya kaldırarak, önce hafif bir uğultuyla savaş ateşini canlandırmaya başladılar. Sonra bu uğultu yavaş yavaş güçlendi, kalkanların iç taraflarına vurulan kılıçların sesleriyle desteklendi ve nihayet kayalık bir kıyıya şiddetle çarpan dalgaların haykırışlarına dönüştü. Gırtlaklarından akıl almaz naralar yükselen savaşçıların ölümden korkmalarına gerek yoktu, çünkü savaş ve acı onlar için atalarının Valhalla’sına ulaşmanın ilk basamaklarını oluşturuyordu.

Hun ordusundaki tecrübeli Cermen savaşçıları dizlerinin üzerine çöktüler, yere sıkı sıkı yapıştılar, kılıçlarını ve mızraklarını ileri uzattılar ve kalkanlarını kendilerine siper ettiler. Fakat her şey boşunaydı! Yerdeki beyaz kireç tozu, kırmızı bir çamura dönüşmüştü. Silahların ve vücutların büyük çarpışması yavaş yavaş tepenin yukarısına doğru yol almaya başlamıştı. Savaşçılar büyük bir kinle birbirlerinin üzerine atılıyor, sonra da dayak yemiş köpek yavruları gibi mızıldayarak etrafa kaçıyorlardı. Gök kubbe sevinç ve acı çığlıkları atan insanların sesleriyle çınıyordu.

Bu arada Hunların sol kanadı ilerlemeye başlamıştı. Yaya Burgund savaşçıları ise zırhlara bürünmüş olan sol atlı kanadın üzerine atılmışlardı. Kendilerini yere atarak üzerlerinden geçen atların karınlarını deşiyor, sonra da aşağı düşen süvariye yakalayarak bıçaklarını zırhların açıklıklarından içeri sokuyorlardı. Canlarını kurtarmak isteyen atlılar ise çareyi bölüklerinin ardına kaçmakta buluyorlardı...

Aetius ve komutanları atlarının üzerinden donuk gözlerle doğuya bakıyorlardı. Olup biten her şeyi en ince ayrıntısına kadar görmelerine rağmen, artık adamları tekrar bir araya toplamak, yeniden gruplandırmak ve başkomutanın istediği tarzda savaşa sürmek için çok geç kalınmıştı.

Aetius’un etrafındaki uzun mızrakların uçlarına asılı olan erguvan renkli imparatorluk sancakları,

durgun havada güçsüz bir şekilde aşağı sarkıyordu. Üzerinde ağzını ardına kadar açmış ve vücudu yılan gibi kıvrılmış olan bir ejderhanın bulunduğu bu sancakları tanımayan yoktu. Fakat ejderha şimdi kükreyip alevler püskürtmüyor, sadece başkalarının *Imperium Romanum* adına ölmelerini ve öldürmelerini izliyordu...

Savaşa durmadan taze kuvvetler sürülüyordu. Cermen Franklar birbirlerine karşı ölüm kalım savaşı veriyorlardı. O zamana dek ortada görünmeyen ve Romalıların yedek kuvvetlerini teşkil eden Almanlar da çekili kılıçlarıyla meydana çıkmışlardı.

Davullar bir kez daha gümbürdedi ve savaş bir kez daha alevlendi. Attila'nın öfkeden çılgına dönmüş olan Ostrogotları, sanki kendi ırklarından olan Vizigotları yok etmeye ant içmişlerdi. Fakat Romalılar da en tecrübeli ve başarılı birliklerini savaşa sürmeye başlamışlardı. Lejyonerler soğukkanlı bir şekilde kendilerine yapılan saldırıyı karşılıyor, düşmanlarının en küçük bir açıklarında da arenadaki gladyatörler kadar büyük bir başarıyla kılıçlarını böğürlerine sokuveriyorlardı.

Vücutlarında ölümcül yaralar açılmış olan binlerce insan tepenin alçak eğimli yamaçlarından aşağı yuvarlanıyordu. Kiminin kafası boynuna sadece incecik bir deri parçası ile bağlıydı. Ölmek üzere olanlar son bir gayretle gözlerini aralıyor, batmakta olan güneşi bir kerecik daha olsun görmeye çalışıyorlardı.

Ansızın gelen son bir haber Attila'nın savaşçılarının sevinç çığlıkları atmalarına ve yeni bir güçle dolmalarına neden oldu. Aynı haber ise düşmanları için kötü bir alamet ve tanrının laneti anlamına geliyordu.

“Theoderich öldü!” çığlıkları yükseliyordu dört bir yandan. “Vizigotların kralı öldü!”

Olup bitenleri gören birkaç Hun, derhal Attila'nın yanına gelip anlatmaya başladılar: “Vizigotların yaşlı kralı... oğluna özenmek isterken attan düştü... sonra da ardından gelen adamlarının atlarının nalları altında çiğnendi...”

“Onu aradılar, fakat bulamadılar!” diye bildirdi bir başkası nefes nefese. “Aetius ile diğer Romalıların Vizigotlarla olan bağları tümünden koptu.”

“Kaçmaya başlayan savaşçıları engellemeye çalışıyordu!” dedi bir başkası. “Hiç aldirış etmeden onu çiğnediler...”

“Hayır!” dedi o anda Amelung kral sülalesinin bir prensi olan Andagis. “Kral Theoderich kendi adamları tarafından öldürülmedi!”

Attila kaşlarını kaldırarak kızıl saçlı genç Ostrogot soylusuna baktı.

“Kral Valamir bana bunu yapmamı emretmişti” dedi Andagis. “Böylece ben de mızrağımla bir kehanetin gerçekleşmesini sağladım.”

Attila kaşlarını çatı. Bir an için genç Got prensinin neden söz ettiğini anlayamamıştı. Fakat bir an sonra şamanların sözlerini hatırladı. Hun kağanının bir savaşı kaybetmesi esnasında yaşamım yitirecek olan komutanın Aetius olacağına nasıl da inandırmıştı kendisini! Oysa şimdi durum tümüyle değişmişti! Evet, bir önder yaşamını yitirmişti – fakat bu onun her zaman düşündüğü gibi Roma orduları Başkomutanı Aetius değil, aksine bir kraldı! Vizigot kralı Theoderich!

Fakat kehanetin ikinci bölümü henüz gerçekleşmiş değildi...

Çarpışmaya inatla devam eden son savaşçılar da yavaş yavaş pes etmeye başladılar. Sanki millerce uzunlukta, çok büyük, gövdesindeki binlerce yaradan durmadan kan kaybeden bir hayvan bembeyaz bir toz tabakasıyla kaplı kireçli toprağın üzerinde kıvranıyor ve her hareketinde içindeki yaşam

ateşinin bir kıvılcımını daha yitiriyordu...

Romalılar ya atlarının üzerinde, ya da yürüyerek ağır ağır güneybatıdaki çadır kentlerine geri dönüyorlardı. Savaş alanının doğusundaki büyük toprak duvarın etrafında ise korkunç bir durum hüküm sürüyordu. Millerce uzunluktaki yamaçlarda neredeyse bir tek boş nokta kalmamıştı. Binlerce ve binlerce ölü, inleyen yaralı, işe yaramaz hale gelmiş silah ve parçalanmış zırh etrafa saçılmıştı. Buna rağmen hâlâ savaş alanında erkekler, hayvanlar, hatta kadınlar dolanıp duruyordu... İçlerinden pek çoğu aklını yitirmişçesine ağlayıp haykırıyordu. Hatta kendi saflarına geri dönmeye çalışan Thorismund'un bile yanlışlıkla Hun karargâhının batı duvarlarına kadar geldiği söyleniyordu.

Savaş alanını kaplamakta olan karanlık her ne kadar bu tüyler ürpertici felaketin üzerini örtüyorsa da, öte yandan düşmandan, ölülerin ruhlarından, şeytanlardan, hatta tanrılardan duyulan korkuyu da kat kat artırıyordu.

“At eyerlerini üst üste yığarak geceyi aydınlatacak büyük bir ateş yakın” diye emretti Büyük Kağan. Sesini etrafındakilere duyurabilmek için bağırarak konuşuyordu. Surlarla çevrili sığınma kalesine ancak dışarıdaki koyu mavi, neredeyse tehlikeli denebilecek gökyüzünde yıldızlar parlamaya başladığı zaman girdi. Attila tüm bu zaman boyunca dışarıdaydı. Vücudunda Roma oklarının sebep olduğu çok sayıda kanayan yara vardı. Atını hızlı ve kararlı bir şekilde surların güneybatı kısmına sürdü. Surların dışındaki insanlara bir sonraki kapıya nasıl ulaşabileceklerini anlatmak için itişen kalabalığın arasında kendisine meşaleler getirilmesini emretti. Göz açıp kapayınca kadar Attila'nın etrafı ışıktan bir haleyle çevrelenmişti. Gerek büyük karargâhta bulunan kadınlar ve erkekler, gerekse de bugün sadece mağlup savaşçılar gören düzlüğün batı tarafında bulunan Flavius Aetius'un kampında bulunan lejyonerler, onu son derece iyi bir şekilde görebiliyorlardı.

Attila yavaş yavaş kollarını yukarıya kaldırdı ve etrafındaki gürültünün katlanılabilir boyutlara ulaşmasını bekledi. Karargâhın öte tarafında ve yarım mil çapında bir alan dahilinde neredeyse sessizlik denebilecek bir ortam hakim olduğu zaman, başını arkaya atarak gür sesiyle kendisine bakan binlerce kişiye hitap etmeye başladı.

“Ey kavimler... Ey Hunlar... Erkekler ve kahramanlar gibi... bütün gün savaşınız! Ve size söylüyorum... Roma zafer kazanmadı!”

Bir an için savaş meydanı ölüm sessizliğine büründü. Sonra da gecenin karanlığı binlerce gırtlaktan yükselen sevinç çığlıklarıyla yırtıldı. Attila'nın bir işaretiyle meşale taşıyan adamlar adım adım ilerlemeye başladılar. Hun kağanı atının başını çevirdi ve eski Kelt kalesinin kuzeyine doğru ilerlemeye başladı. Sonra başından miğferini çıkardı ve dışarıdaki karanlıkta yatan ölü ve yaralılara saygı gösterisi olarak göğsüne bastırdı. Meşale taşıyan adamlar giderek hızlanıyor, ellerindeki meşaleleri yeni savaşçılara devrediyorlardı. Böylece Attila parlak bir ışık hâlesinin içinde tüm karargâhı çepeçevre dolaştı. Tekrar başlangıç noktasına geldiği zaman durdu ve yeniden yükselen sevinç çığlıklarının dinmesini bekledi.

“Şimdi söyleyeceklerimi ağızdan ağıza aktararak herkesin duymasını sağlayın” diye bağırdı sonra. “Düşmanlarımız bu kaleye... girmeye cüret edecek olurlarsa... burada bulunan herkes için kendimi feda edeceğim... hiçbir Romalı... Attila'yı öldürmüş... veya tutsak etmiş olmakla... asla övünemeyecek!”

Neyse ki imparatorluğun hizmetindeki komutanlar da benzer düşüncelere sahiptiler. Vizigotları korkutan Ostrogotlar veya Attila'nın emrindeki diğer Cermen kavimleri değil, aksine Hunların ıslık çalan ok bulutlarıydı. Hun kağanının geceyi adamlarının arasında geçirmesine rağmen, Aetius kampa geri dönmeye cesaret edememişti. Geceyi savaşta ölen Vizigot kralının karargâhında geçirmek, ona çok daha akıllıca görünmüştü...

Ertesi sabah her iki ordu da bir önceki günün dehşetini daha iyi idrak edebildiler. Attila sabahın çok erken bir vaktinde küçük savaş meclisini toplamıştı. Hep birlikte kaleden ayrılarak, kan deresini ve Roma kampını görünceye kadar batıya at sürmüşlerdi. Güney yönündeki Châlon şehrinin üzerinden kara duman bulutları yükseliyordu.

“Bu yönden artık yardım almamıza imkân yok” dedi Attila soğukkanlı bir tavırla. Diğer adamlar susuyorlardı. Savaş alanı bir önceki akşamdan oldukça farklı bir görüntüye sahipti. Gri gökyüzünü kaplayan karanlık duman kütleleri hızla batıdan doğuya doğru hareket ediyordu. *Campus Mauriacus* üzerindeki binlerce ve binlerce ölü, sanki lütûfkâr hava cinlerinin yardımıyla bembeyaz bir sis örtüsünün altında kalmıştı.

Attila, gecenin ilerleyen saatlerinde Laudarich’in ölümcül bir şekilde attan düştüğünü ve yaşamını yitirdiğini öğrenmişti.

“İsterlerse bizi mağlup ettiklerini düşünsünler” diye bağırdı atlarının üzerinde bekleyen diğer adamlara. “Biz yine de mümkün olduğunca sessiz kalmaya çalışalım! Kalenin içine kaç kişinin sığınmayı başardığını düşmanın kesinlikle öğrenmemesi gerekir...”

Bu arada kale de yavaş yavaş uyanmaya başlamıştı. Büyük Kağan, savaşçılarına bizzat kendi öğrettiği Roma düzen ve disiplinin, Aetius’un genç ve coşkulu Vizigotları karşısında bir işe yaramamasının şaşkınlığını üzerinden hâlâ atamamıştı.

Büyük Kağan’ın emrini işiten Hunlar mümkün olduğu kadar sessiz davranmaya çalışıyorlardı. Aynı anda dev ordu bir kez daha düzenleniyor, tımar ediliyor ve savaşa hazırlanıyordu.

“Aetius benim kaçmadığımı çok iyi biliyor. Aynı zamanda zafer kavramının bir tarafın diğer tarafı kesin olarak mağlup etmesi anlamına geldiğinin de çok iyi farkında. Biz sadece etrafı duvarlarla çevrili şehirlerde oturan insanların yüzyıllardan beri yaptıkları gibi, surların arkasına sığındık. Bugüne kadar kuşatmacıların çekip gitmelerine kadar şehirlerini savundukları için kimse onlara lanet etmiş değil.”

“Peki ya kuşatmacılar pes etmezse?”

“O zaman etrafına bakınacaksınız! Burada Aetius’un tümünü asla öldüremeyeceği kadar fazla sayıda savaşçı var. Ve o köpek bunu biliyor! Aslını isterseniz onun bizimle savaşmasının sebebi, bizi öldürmek veya ganimetimize sahip çıkmak falan değil! Onun sadece tek bir hayali var ve bunu burada, bu savaş alanında değil, ancak Roma veya Ravenna’da gerçekleştirebilir! Aetius başına defne tacını takmak ve bir imparator olma şerefine nail olmak istiyor... Fakat onunla savaşmayı reddettiğimiz takdirde, bunların ikisine de sahip olamayacak! Fakat bu savaşçılara da sormalıyım! Haydi, kaleye geri dönüyoruz!”

Bütün bu karmaşanın içinde Büyük Kağan’ın aklına Aetius’un uzun, çok uzun yıllar önce sessiz Aquileia akşamlarında anlattıkları gelmişti. Zihninde beliren bu uzak hatıraların kendisi için ne büyük önem taşıdığını yeni yeni fark etmeye başlıyordu.

“Size Vegetius’tan bölümler okumuştum, öyle değil mi?” diye sordu etrafındakilere. Eğilip bükülmüş miğferlerin veya karmakarışık saçların altındaki terli, kirli, kanlı yüzler şaşkınlıkla ve merakla ona baktılar.

“Ve söyledikleri de teker teker çıkmadı mı?” diye tamamladı Onegesios onun sözlerini. Attila sağ kolunu çok uzun zamandan beri kendisine bir kardeş, hatta bir oğul kadar yakın olan bu adamın omuzuna koydu.

“Artık dördüncü kitabın vakti geldi” dedi Büyük Kağan.

“Meydan savaşlarından sonra ne yapılması gerektiğini bilmek isteyen herkes, dördüncü bölümü okumalıdır” diye karşılık verdi Onegesios. Attila başıyla onu onayladı.

“Bu bölümü bildiğine göre, konuşmaya devam et...”

“... ve tehlikeye düşecek olursan, kampın, karargâhın ve yüreğin için savaşmak zorunda kalırsan, güçlülerin yok olmasına neden olanların küçük şeyler olduğunu unutma. Çünkü unutma ki ateşi söndüren ne fırtına, ne de savaş, aksine sadece ihmalkârlıktır... Söylemek istediğin bu muydu?”

“Vegetius’un tavsiyelerini okumaya devam et!” diye emretti Attila. Son derece sakindi, hatta korkunç savaştan sonra ağlayanların, inleyenlerin ve yakaranların arasında duran bir şaman gibiydi. “Çünkü Aetius’un bizi kuşatıp kuşatmayacağına karar vermeye yönlendirecek olan, bu tavsiyelerin ta kendisi!”

Onegesios, Hunların Büyük Kağanı’na hayranlık ve saygı mı, yoksa lanet ve aşağılama mı anlamına geldiği anlaşılamayan bir bakış fırlattı.

“Önderler her koşulda düşünmeye devam etmelidir!” dedi Attila yüksek sesle. “Dışarıdaki savaş sona erdi! Şimdi kuşatma ve ölüm vakti... ya da düşmanlarının senin gereğinden fazla akıllı ve cesur olduğunu düşünmelerinin vakti!”

Onegesios birkaç kere yutkundu. Yüzü en az savaş meydanının kana bulanmadan ve binlerce cesetle kaplanmadan önce olduğu kadar beyazdı...

“Evet?” diye sordu Attila sert bir sesle.

“Ben... bunu yapamam!” dedi Onegesios güçlkle. “Artık ölümden ve... boş yere yaşamını yitiren binlerce kurbandan başka bir şey düşünemiyorum...”

Attila kılını bile kıpırdatmamıştı. Etrafındaki gürültülü dehşetin ortasında dimdik ayakta duruyor ve Aetius’un kendisini mağlup etmekte kullanmaya çalıştığı parşömende yazılı olanları ezberden okuyordu.

“*Dikkat et!*” diye bağırdı sözlerini ve emirlerini eyleme dönüştüren adamlara sert bir sesle. “*Kuşatıldığın zaman aklına sadece kaleleri, surları, hendekleri, kapılardaki demir parmaklıkları getirme... kulelerinin savunmacıların rahat hareket etmelerini sağlayacak kadar yuvarlak olduklarını unutma! Ayaklarının dibinde ölülerin yığılı olmadığını hatırla. Sana yardıma gelecek savaşçıların yolunu mümkün olduğu kadar açmaya çalış. Hiçbir yerde ölü noktaların kalmamasına ve bir savaş alanında olduğu gibi rahat hareket etme imkânının sağlanmasına gayret et! Söylediklerimi duyup anladınız mı?*”

Attila yere tükürdü ve kendisine tahta bir kadeh içinde uzatılan kımızı bir dikişte boşalttı.

“Devam!” diye bağırdı sonra. “Ağzımdan çıkan her kelimeyi kafanıza yerleştirin! Tek birinin unutulması bile hepimizin ölümü anlamına gelebilir!”

Komutanlarının titremelerinin sona ermesini beklemeden sözlerine devam etti. Şimdi ağlayıp inlemenin vakti değildi! “*Kuşatıldığın zaman sadece sahip olduklarınla savaşabilirsin! Diğerleri ise eksiklerini tekrar tekrar giderebilirler!*”

Attila bir kez daha yere tükürdü ve elinin tersiyle dudaklarını sildi.

“O halde Vegetius adı verilen akıllı Romalının kuşatılanlara ne tavsiye ettiğini dinleyin!” Bir an için düşündü, sonra hafızasının en az Scottas ve diğer tarihçiler kadar iyi olduğunu ispat etti “Birinci ve en önemli nokta erzak... en azından Vegetius böyle söylüyor! Elimizde yeteri kadar tahıl, meyve, tütülenmiş balık, yağ, şarap ve sirke var. Öte yandan –bu genellikle unutulur– hayvanlar için de yeterince yeme sahibiz. Ayrıca kuyularımız ve sarnıçlarımız suyla dolu. Fakat yağmur yağmaya başladığı anda elinizdeki her şeyi suyla doldurmaya bakın, çünkü ileride her damla elimizde kalan son ok kadar önemli olabilir. Yaylarımız için kirişleri, mancınıklarımız için halatları, boynuz ve at derilerini, kılıç ve ok başı imal etmek için demiri, parçalanmış zırhları onarmak için deriyi, içi savaşçılarla dolu kuşatma kulelerini yakmak için zift ve yağı da unutmayın! Bunların hepsine sahip

miyiz?”

Attila'nın etrafındaki adamlar, onun oyunu tersine çevirdiğini ancak şimdi anlıyorlardı. Hun kağanı onlara temin etmeleri gerekenleri değil, uzun süredir hazırlanan ve büyük miktarlarda depo edilen şeyleri sayıp dökmüştü.

“Laf cambazlığı!” diye mırıldandı Scottas. Attila onun sözlerine önem vermedi. Savaşçıların neye ihtiyaç duyduklarını ve kendisinden ne beklediklerini biliyordu. Onların tekrar eski güçlerine ve vahşi cesaretlerine kavuştuklarını görüyor ve hissediyordu. Bir an için bekledi, sonra yumruklarını sıkarak başının üstünde sallamaya başladı.

“Savaşmak istiyor musunuz?” diye haykırdı Hun kağanı sesinin olanca gücüyle. Binlerce savaşçının gırtlığından yükselen muhteşem bir “Eveet!” cevabı, surları ve hendekleri aşarak ovaya yayıldı. Hunların ve müttefik Cermen kavimlerinin akıl almaz çılgılığı şaşkın Romalıların, krallarının ardından yas tutan Vizigotların, kendilerine olan güvenlerini yitirmiş olan Alanların, Burgundların ve Salis Franklarının üzerine aynı anda bir deprem, bir fırtına, bir gök gürültüsü ve bir tufan gibi çöktü.

Attila'nın sözlerine devam edebilmesi için aradan uzunca bir sürenin geçmesi gerekti.

“Etrafınıza bakın, erkekler!” diye bağırды sonra. “Daha önce hiç bu kadar büyük bir ganimete sahip olmamıştınız, değil mi?”

“Eveet, Attila!”

“Sahip olduklarınızı korumak istiyorsunuz, değil mi?”

“Eveet...”

“Romalıların...sizi mağlup ettiklerini... söylemeleri pahasına olsa da mı?”

“Eveet...”

“O halde dediğiniz gibi olsun! Gürültü yapın! Davullar gümbürdesin! Borular çalınsın! İşte Cermen silah arkadaşlarına emrim: Savaş şarkılarını bugüne dek görülmedik bir sesle söylesinler!”

Kağan yurdunun önüne aralıksız olarak yeni haber ve bilgiler getiren adamlar geliyordu. Savaş alanının her tarafından gelen bu adamların kimi daha önce de iki ya da üç kez haber getirmiş, kimi de küçük, fakat sert çarpışmalardan canını kurtararak kağanın yanına gelmeyi başarmıştı. Her haber grubu kalenin girişinde bekleyen ağır silahlı nöbetçiler tarafından dikkatle kontrol ediliyor, sonra da yanına savaşçılardan ve ileri gelen Hun ihtiyarlarından oluşan bir heyetle içeri salınıyordu.

Savaş alanından kan, ter ve kireç çamuruna bulanmış olarak soluk soluğa ve inleyerek gelen adamların üzerine ise önce sirkeli suyla ıslatılmış bir battaniye atılıyor, ancak ellerini ve yüzlerini temizlemelerinden sonra kağanın huzuruna çıkmalarına izin veriliyordu. Adamların istisnasız tümüne kısa, açık ve korkmadan konuşmaları konusunda uyarı yapılması da sıradan bir olay haline gelmişti.

Kağan yurdunun keçeden yapılma yan duvarlarının hepsi kapatılmış ve deri ipler yardımıyla yere çakılmış olan kazıklara sanatkârane atılmış düğümler yardımıyla sıkı sıkıya bağlanmıştı. Yurdun tika basa insan dolu ön odasına girmeyi başaran adamlar, kağanın huzuruna çıkmadan önce ikinci bir bekleme odasına daha girmek zorunda kalıyorlardı. Yurdun iç kısmı ise diğer bölümlerden ince ipek perdelerle ayrılmıştı. Güzel kokulu, ince bir duman, tepe deliğinden yavaş yavaş dışarı süzülüyordu.

Attila ise bir podyum üzerine yerleştirilmiş olan büyük tahtında tanrısal bir heykel gibi oturuyordu. Otuz, kırk kişiden oluşan bir kalabalık telaşla çok çeşitli işleri yerine getirmeye çalışıyordu. Her şeye rağmen büyük ve nihaî bir savaşın son hazırlıklarını yapıyor gibiydiler.

Büyük Kağan, inleyerek, ağlayarak, aksırarak ve kekeleyerek anlatılan haberleri dinlerken gözlerini bile kırpmıyordu. Kendisine ve Büyük Savaş Meclisi'ne yapılan övgü dolu konuşmaları kabul etmekle boşa vakit harcamıyordu. Karşısına çıkan her adamı bir Thüning, Gepid, Hun veya Ostrogot olduğuna bakmadan, aynı ilgi ve dikkatle dinliyordu.

Bu sayede de yeni gelişmeler hakkında kendisiyle benzer durumda olan diğer önderlere kıyasla çok daha fazla bilgi sahibi oluyordu. Vizigot saflarında neler olup bittiği de yavaş yavaş daha belirgin olarak şekillenmeye başlıyordu.

Kuşatma hazırlıkları uzadıkça, Vizigotlar da savaş alanında ölü krallannın cesedini arama çalışmalarına hız vermişlerdi.

“Onu hâlâ bulamamış olmalarına çok şaşıyorlar” dedi hâlâ kir pas içinde olan adamlardan biri. “Galip geldiklerini düşündükleri bir anda böyle bir durumla karşılaşmalarını akılları almıyor...”

Uzun aramalardan sonra onu o âna kadar gözden kaçmış olan bir ceset yığınının altında buldular. Sonra da Hunların Büyük Kağanı, Vizigotların krallarını nasıl alıp götürdüklerini öğrendi. Zafer şarkıları eşliğinde krallarını aramaya çıkmış olan Cermenler, onun küçük görünümlü cesedini ağıtlar eşliğinde geri taşımışlardı.

“İçinizde tüm bunları kendi gözleriyle gören biri var mı?” diye sordu Attila. Yaklaşık on kadar adam ortaya çıkınca da başını salladı. Bunlar Alan ve Ostrogot savaşçılarıydı.

“Biz bunu daha farklı bir şekilde gördük” dedi bir grup Hun atlısı. “Kral attan düştüğü esnada biz de oradaydık. Daha iyi bir yönden saldırmak için hızla geri çekildiğimiz sırada bir grup Vizigot’un zafer çığlıkları attığı doğru. Fakat hemen sonra başka bir grup acı dolu çığlıklarla ağıtlar yakmaya başladı. Ölü krallarına olan son görevlerini yerine getirmek istiyorlardı... Fakat etraflarındaki savaş ise sürüp gitmekteydi!”

“Biz de ağlayan adamlar gördük...”

“Ama daha sonra” diye atıldı Ostrogotlar. “Çok göz yaşı döküldü, gerçek erkeklerin gözyaşları.”

“Hatta böylesine büyük ve saygıdeğer bir kralın cesedinin taşınmasını gören biz Hunlar bile olduğumuz yerde durup ona baktık” dedi başkaları.

“Anlaşılan Theoderich’in ardından yas tutan farklı grupları görmüş olmalısınız” dedi Attila düşünceli bir tavırla. Kendisine bu haberleri getiren savaşçılardan hiçbiri, bu ölümle hangi kehanetin gerçekleşmiş olduğunu bilemezlerdi. “Önemli olan tek şey, Vizigotların gerçekten de krallarını yitirmiş olmalarıdır.”

Sonraları, en yakın adamlarıyla baş başa kaldığı zaman, Attila onlara Vizigot kralının ölümüne neden üzüldüğünü anlattı.

“O bizim düşmanımız değildi” dedi onlara. “Ve onun Konstantinopolis imparatoru gibi av sırasında attan düşerek değil, savaş alanında elinde kılıçla ölmesini takdir ediyorum. Ona bir mektup yazmıştım, fakat anlaşılan şartları benimle birleşmeye elverişli değilmiş...”

“Gerçekten de bunu yapacağına inanıyor muydun?” diye sordu Aybars arka plandan titrek bir sesle. Sonra da Attila’nın cevap vermesini beklemeden tekrar kendi kendine bir melodi mırıldanmaya başladı. Buna rağmen Attila düşündüklerini anlatmaya devam etti:

“Vizigot kralının ölümüyle rakiplerimiz ikinci başlarını da kaybettiler. Theoderich Aetius’un gerçekte ne istediğini mutlak biliyor olmalıydı! O Romalı bizi Vizigotlarla karşı karşıya getirdi... Oysa onların kralı fazla bir kayba uğramadan imparatorluğa kafa tutacak kadar güçlü ve yetenekli tek önderdi!”

Attila sözlerini bitirince tahtından kalktı ve yurdun kuzey tarafında bulunan, üstü içlerinde farklı yiyecek ve içecekler bulunan altın çanak ve testiler dolu uzun masanın başına gitti. Kemerindeki en küçük bıçağı çekerek, yağsız dana etinden küçük bir parça kesti. Aslında koyun etini tercih ederdi, fakat Galyalıları koyun sütünü ancak başarılı bir peynir yapımında kullanabiliyorlardı. Koyunların yenebilecek leziz hayvanlar olduklarının farkında bile değildiler.

“Şimdi size bundan sonra neler olacağını anlatacağım” dedi Attila kurutulmuş et lokmasını bir süre ağzında çiğnedikten sonra. “Aetius, Alanları ve Burgunları unutulabilir. Gerçi bu onun için büyük bir kayıp sayılmaz, fakat Vizigotlar olmadan işi bitmiş demektir...”

Attila yurdun içinde birkaç adım yürüdü. Eski Roma şehri Durocortorum Catalaunum’un kuzeyindeki *Campus Mauriacus* veya “Catalaunum Ovası”ndaki o korkunç saatlerden sonra nasıl olup böyle sakin ve rahat davranabildiğini danışmanları ancak şimdi anlamaya başlamışlardı.

“Bana kalırsa Theoderich’in oğulları savaşa devam etmek yerine, bir an önce başkente dönerek haklarına sahip çıkmak isteyeceklerdir...”

“Kendi hükümdarlıklarını sürdürmek istiyorlarsa geri dönmek zorundalar” dedi Onegesios başını sallayarak. “Veliaht Thorismund’un ağır şekilde yaralanması cabası...”

“Evet, biliyorum” dedi Attila. “Andagis yanımda olmasaydı, onun başındaki yaraya şimdi ben sahip olacaktım...”

“Tıpkı Franklarda olduğu gibi” dedi Onegesios derin bir iç çekmeyle. “Aslında tümü Got kavminden olan insanlar birbirini kırıyor!”

Attila ve danışmanları bir süre sonra Vizigotların aniden savaş alanından çekildiklerini haber aldılar. İçlerinden birçoğu başlangıçta bunun Aetius'un yeni bir tuzağı olduğunu düşünmüştü.

“Sakin o Romalıyı küçümseyeyim demeyin!” dedi Attila. “Beni böylesine basit bir numarayla enayi yerine koyamayacağını çok iyi bilir! Hayır, o gerçekten de bunu yapamayacak kadar kurnaz!”

“Peki ya sen ne düşünüyorsun?” diye sordu Scottas. Attila itham dolu bir bakışla onu süzdü.

“Aramızdaki hatip sen misin, ben miyim?”

“Belki de Vizigotların çekilişinin bir hileden ibaret olduğunu düşünmemizi istiyordur...”

“Fena değil” dedi Attila ve belli belirsiz sırıttı. “Böyle olduğunu kabul edersek ne yapacağız?”

“Bizim için hazırlanmış olan bir tuzağa düşmemek için sessizce bekleyeceğiz.”

“Bu da iyi! Fakat neden... neden duvarların arasından ayrılıp açık araziye çıkmak yerine sessizce bekleyelim?”

“Belki de olanları buradan olduğu kadar iyi göremeyeceğimiz için” dedi Scottas üstü kapalı bir ifadeyle. Buna rağmen Attila başını salladı.

“Sen iyi bir hatipsin. Aetius da bu yeteneğe sahip ve onun konuşmalarını ben de dinledim. O halde – Aetius her türlü mantık kuralının aksine bizi dışarısı yerine neden güvenli surlarımızın ardında görmek istesin?”

“Bunun sadece bir tek cevabı var” dedi Scottas güven dolu bir sesle.

“Nedir bu?”

“Dışarıda korkmamız gerekenden çok daha az sayıda insan var!”

“İşte doğru cevap!” dedi Attila ve işaret parmağını Scottas'ın göğsüne dayadı. “Dışarısı fazlasıyla sakın. Bu nedenle Aetius bunun bir hile olduğu söylentilerini etrafa yayıyor. Peki bunu neden yapıyor? Aksi takdirde savaşı kaybetmediğimizi anlamamız pekâlâ mümkün! Anlıyor musun, Scottas? Gittiler! Kaçtılar... geri çekildiler... sanki yer yarılıp dibine girdiler!”

Bir süre sonra surların içine sığınmış olan insanlar savaşı hiç de kaybetmediklerini, kapana kısılip kalmadıklarını, kendilerini açlık, kölelik veya *Imperium Romanum*'un eski büyük dönemlerinde görülen türden bir katliam beklemediğini anlamaya başladılar. Ansızın büyük bir coşkuyla sevinç gösterileri yapmalarının tek sebebi özgürlük ve yaşama sevinci değil, büyük Galya seferinden elde ettikleri tüm ganimetin hâlâ sağ salim yanlarında olduğu gerçeği idi...

Yaklaşık on bin kadar Hun ve diğer kavimlerden aynı sayıda savaşçı, yeteri kadar silah ve ganimetle birlikte tedbir olarak kalede kaldılar. Diğerleri ise eski Roma yolu üzerinde üç mil kadar güneydoğuya ilerlediler, sonra güneye döndüler ve küçük Kurtisu Deresi'nin kenarında, yaklaşık üç buçuk mil uzunluğunda bir alanda, Galya'nın en büyük köyünü kurdular. Bunu yapmaları mutlaka gerekliydi, çünkü onlar Gallo-Romanlar gibi bitişik nizam iç içe yaşayamazlardı. Nefes almak için mutlaka daha geniş alanlara ihtiyaçları vardı. Zaten kimseden korktukları da yoktu. Ne Galyalılardan, ne Romalılardan, ne de Cermenlerden...

Attila dikkatle geri çekiliyordu. Troyes piskoposu Lupus, ona Ren kıyısına giden ve hiçbir Roma haritasında işaretli olmayan güvenli yolları gösteriyordu.

Attila'nın haklı olduğu kısa sürede ortaya çıkmıştı. Flavius Aetius komutasındaki dev ordu, rüzgârda savrulan kum taneleri gibi etrafa saçılmıştı. Kendisi de giderek küçülen lejyonlarıyla birlikte Rhône boyunca ilerleyerek denize ulaşmaya çalışıyordu. Artık Attila'yı mağlup etme şansı kalmamıştı. Buna rağmen Hunların Büyük Kağanı tedbiri elden bırakmıyordu. Galya'nın üzerinde neredeyse hiç kimsenin yaşamadığı büyük *Campania* düzlüğünde hiç beklenmedik bir anda dev gibi orduların

ortaya çıktığına şahit olmuştu. Aetius'un böyle bir başarıyı ikinci kez göstermesine fırsat vermemeliydi!

Roma keşifçileri sadece bir kere Hun kağanının ve onunla birlikte doğuya ilerleyen kavimlerin izini bulmayı başardılar. Elbette ki derhal tutsak edilen Romalılar, Aetius'un hâlâ Attila'yı aramakta olduğunu söylediler. Fakat savaşmak için değil, onu tekrar bir dost olarak kazanmak için. "Bu onun için çok önemli, çünkü gözlerini iktidar hırsı bürümüş olan Vizigotların dizginlerini ancak Hunların yardımıyla elinde tutabileceğini biliyor."

"Onun yanına geri dönün" dedi Attila buz gibi bir sesle. "Ve ona her şeyin sona erdiğini söyleyin! Aetius aramıza kötü bir hastalık gibi sızmayı başardı! Fakat elindeki altınların ışıltısı artık eskisi gibi parlak değil! Aramızdaki ittifak bir kan denizinin içinde boğulup yok oldu!"

Attila gözlerini kapadı. Alnında sert bir çizgi belirmişti. "Onu bir daha görmek istemiyorum!" diye bağırdı sonra. "Asla! Hatta Roma imparatoru olsa bile! Ona bir daha Attila ve Hunlarından bir şey beklememesi gerektiğini söyleyin! Asla! Vandallar Roma'yı yakıp yıkmaya başlasalar bile!"

Ren Nehri'ne ulaşmalarına pek az bir mesafe kala, Kral Ardarich ve birkaç bin Gepid atlısı onları yakaladı. Bu cesur kavim ölülerini *Campus Mauriacus* yakınlarında toprağa vermiş, yaralıları ganimetin önemli bir kısmıyla birlikte Roma yolunun birkaç mil güneyinde bırakmış, savaşta ölen kahraman Laudarich'i de birkaç gün boyunca yanında taşımıştı. Troyes yakınlarına geldikleri zaman ise onu tüm mücevheratı, silahları ve en değerli zırhlarıyla birlikte Aube kıyısı yakınlarında toprağa vermişlerdi. İçlerinden hiçbiri bu mezarın neredeyse bin beş yüz yıl boyunca el değmeden kalacağını ve uzun süre Kral Theoderich'in mezarı sanılacağını bilemezdi...

Kral Ardarich Hun ordusunun ana gövdesinin yanına geri döndüğü zaman, Attila'nın huzuruna çıkarak ona kavminin dileğini bildirdi.

"Aetius'la anlaştığınız söyleniyor" dedi Büyük Kağan Ardarich'i sessizce kucakladıktan sonra. Ne Ardarich, ne de diğer Gepid soyluları, Attila'dan bir şey gizlemeye veya olduğundan farklı anlatmaya çalışmıyorlardı.

"Kavmimizin savaşçılığını, cesaretini ve sadakatini öğrenen pek çok kimseyle konuştuğumuz doğru" dedi Ardarich. "Bu savaş bizi çok değiştirdi. Fakat biz onlarla sadece konuştuk, anlaşma yapmadık!"

Attila, hayatını kurtarmış olan adamın gözlerine uzun uzun baktı. Ne düşündüğünü açıklaması için aradan uzunca bir zamanın geçmesi gerekmişti. Diğer pek çok savaşın aksine, pek çok kavmin anlamsızca birbirini boğazladığı kıyımın görüntüsü gözlerinin önünden gitmiyordu. Onun için bu kıyımın tek sebebi, kolaylıkla bir Roma generali olabilecek bir adamla kız kardeşinin evlenmesine izin vermeyen Roma'daki yeteneksiz imparatorun ta kendisiydi. Çünkü bu adam bir Romalı veya Cermen değil, bir *barbardı*...

"Romalılar bize batıda Orleans civarında veya Hispania'da, kendilerine bağımlı kıldıkları kavimlerin topraklarının yakınlarında arazi vermeyi teklif ettiler. Aynı şekilde Franklar da bize ilgi gösterdiler. Ayrıca Burgundlarla ve Almanlarla da konuştuk..."

"Ve tüm bu soylu Cermen kavimleri sizi ikna edemedi mi?" diye sordu Attila. *Campus Mauriacus* savaşından bu yana sesinde ilk defa neşeli bir şeyler vardı.

"Hepsi de bizim kılıçlarımıza sahip olmak istiyordu" dedi Gepid kralı. "Fakat bazıları bizden Hristiyan olmamızı, bazıları bir daha kendi kavmimizin ismini kullanmamamızı, hatta bazıları savaşta ölen veya yaralanan tüm savaşçıları için kendilerine bir Altın Obolus ödememizi talep ettiler..."

"Bir Altın-Obolus mu?" diye sordu Attila şaşkınlıkla. Bu kelimeyi daha önce hiç duymamıştı.

“Evet, artık kan parası, ceza veya vergi olarak ödenecek paraları böyle adlandırıyorlar. Veren taraf için büyük, alan taraf için küçük bir meblağ...”

Attila gülümseyerek başını salladı. Bu düşünce hoşuna gitmişti.

“Bizim yanımızda kalmaya devam etmek istemeniz beni sevindirdi” dedi sonunda. “Laudarich’e borçlu olduklarımı unutmuş değilim...”

İki hükümdar bir süre daha aralarında nasıl bir ittifak kurulacağını konuştular. Silah hizmeti ve ganimet paylaşımı gibi en önemli konularda görüş birliğine varıldıktan sonra, Attila, Gepid kralından Vizigotlarla Aetius arasında olup bitenleri kendisine anlatmasını istedi.

“Aetius ile genç veliaht arasında konuşulanları bana kelimesi kelimesine tekrarlamayı istiyorum. Aklına gelen en önemsiz ayrıntıyı bile atlama!”

Attila hâlâ Batı Roma’nın en güçlü ordusuyla karşı karşıya gelebileceğini hesaplamak zorundaydı. Batı Cermenlerinin kılıçlarının, kalkanlarının, mızraklarının ve diğer silahlarının ne kadar güçlü olduklarını kendi gözleriyle görmemişler miydi? Aetius ise olup biten her şeye rağmen bir görünmezlik perdesinin arkasına saklanmamış mıydı?

Attila Gepid kralı ve danışmanları için iyi cins şarap getirilmesini emretti. Adamların neşeli ve rahatlamış bir görüntüleri vardı. Yeteri kadar yiyip içtikten sonra Attila’ya öylesine ayrıntılı bir rapor verdiler ki, Hun kağanı neredeyse kendisinin de orada olduğunu düşünmeye başlayacaktı.

Her şey sona erdikten sonra yüreği hâlâ babasının acısıyla dolu olan genç Thorismund, Patricius Aetius’un yanına gelerek ona şimdi neler olacağını sordu. Babasının intikamını almak niyetindeydi, fakat Aetius ona bambaşka tavsiyelerde bulundu:

“Bu an için öfkeni unutmalısın. Babanın yasını tutman seni yüceltir, fakat bu koşullarda onun intikamını alamazsın.”

“Yani... yani bu pes edeceğimiz anlamına mı geliyor?”

“Uzun ve yorucu bir savaştan sonra zafer ve ganimetle birlikte yuvaya geri dönen genç kartal, yuvasında kendi yerine başka kartalların oturduğunu görürse, ne olur?”

Thorismund itiraz etmeye hazırlandı. Yanakları kıpkırmızı kesilmişti. Kendisine zorlukla hâkim olduğu her halinden belliydi.

“İnan bana, Thorismund” dedi Aetius neredeyse şefkatli bir sesle. “Elinden geldiği kadar hızlı bir şekilde ülkeneye geri dönmek, hepiniz için en iyisi. Burada olup bitenleri anlatmalı ve taht üzerindeki hakkını talep etmelisin!”

“Kim... bana karşı çıkmaya... nasıl... cüret edebilir...”

“Kardeşlerine ve onların danışmanlarına gerçekten de bu kadar çok güveniyor musun? O halde neden burada değiller? Git, Thorismund! Henüz vakit varken derhal evine dön!”

“Fakat nasıl olur? Hunlara karşı yapılacak nihaî savaştan önce onların yanından ayrılmamı adamlarıma nasıl açıklayabilirim?”

“Böyle bir savaş olmayacak” dedi Aetius. “Artık tüm dizginler elimde. Ve bizim için en iyi olduğunu düşündüğüm anda son darbeyi vuracağım...”

Thorismund bir an için Patricius’un yüzünü aydınlatan gülümsemenin farkına varmadı. Artık savaş alanından uzaklaşıp kendi işlerine bakma sırası galiplere gelmişti.

“Vaktim var ve istediğim zaman Galya’nın herhangi bir yerinden destek isteyebilirim” diye ısrar etti Aetius. “Bu nedenle bu savaşta yanımda çarpışan eski askerlerin tümünü de evlerine geri gönderiyorum.”

Çok kısa bir an için Thorismund’un gözlerindeki şaşkınlık yerini kuşku ve güvensizliğe bıraktı. Aetius’un çok hilekâr ve ikiyüzlü olduğunu düşünmemiş miydi her zaman? Bir müddet tereddüt

ettikten sonra Thorismund kararını verdi ve Hunların kağanının üzerine çullanıp onu öldürmesi durumunda tarihin başına yerleştireceği tacı kabul etmekten sonsuza dek vazgeçti...

Gepid kralının anlattıkları, Attila'nın Tuna'ya dönmek konusundaki kararının pekişmesine neden olmuştu. Aetius'un eline geçecek her uygun fırsatı kullanmaya çalışacağı kesindi. Roma generalinin sahip olduğu en büyük avantaj ise müttefiklerinin kılıçları değil, aksine istediği her türlü haber ve söylentiye dilediği anda imparatorluğun dilediği köşesine gönderebilme kudreti idi.

Bunun ne anlama geldiğini, asla bir yol yapmamış, bir sınır duvarı inşa etmemiş veya bağımlı kavimlerine yazılı bir haber göndermemiş olan Hun kağanından daha iyi hiç kimse bilemezdi.

Attila boş hayallere kapılmak istemiyordu. Aetius'un bu yeni durumu kendi lehine çevireceğini çok iyi biliyordu. Bundan böyle imparatorluğun her iki kısmının tüm şehirlerindeki tüm forumlarda, tüm pazar yerlerinde ve tüm meyhanelerinde yenilmez Batı Roma generali Aetius'un Hunların Büyük Kağanı'nın Galya *Campania*'sında eze eze mağlup ettiği anlatılacak ve konuşulacaktı.

Fakat Aetius bir noktada yanılıyordu! Bundan böyle ne o, ne de Roma veya Ravenna'da bulunan bir başkası, Hunları binlerce kişilik gruplar halinde satın alıp kendi siyasi emelleri doğrultusunda suistimal edemeyecekti. Bu durum bu savaşla nihaî olarak sona ermişti!

Bu gerçekten de böyle miydi? Aetius'un en azılı düşmanları olan Burgundlar bile Roma ordusunda onun emrinde Attila'ya karşı savaşmamışlar mıydı? Aetius'un günün birinde çok büyük miktarlarda altın karşılığında Attila'nın Roma İmparatorluğu'nun müttefiki sıfatıyla Vizigotlara, Vandallara, Franklara, hatta imparatorluğun doğu kısmının tahtında oturan o geveze General Markianos'a karşı savaşmasını isteyebilmesi gerçekten de imkânsız mıydı?

Attila, Aetius'u iyi tanıyordu. Fakat onun da kendisini en az aynı şekilde tanıdığını itiraf etmek zorundaydı. Ya Aetius kendi adına zafer sütunları dikirtmeye ve devasa zafer takları inşa ettirmeye kalkmazsa? Ya son derece gösterişsiz bir kutlamayla yetinir, hatta Attila'nın itibarının tümünden yok olmasına engel olmaya bile çalışırsa? O takdirde kement atmasını yanlarında rehine olarak yaşadığı Hunlardan öğrenmiş olmasına rağmen, uzun vadeli stratejisinin ucundaki düğüm bir anda çözülebilirdi...

Savaşı iki tarafın da kazanamamış olmasına rağmen, ölümlerin sayısı yüz binlere yaklaşıyordu – yani o zamanların bir büyük şehrinde yaşayan insanların sayısından daha büyük bir rakam. Yola devam edebilecek ve gerektiğinde savaşabilecek güçte olan Hunları Attila, Cermenleri de Valamir, Edekon ve Ardarich, Ren Nehri üzerinden doğuya götürmeye devam ediyorlardı. Yol boyunca giderek daha fazla sayıda kavim ve kabile onlardan ayrılıyordu. Hunların Büyük Kağanı, onların ganimetlerden payına düşenleri de yanlarına alarak yollarına gitmelerine izin veriyordu.

Hunların ve en yakın müttefikleri, Tuna boyunca ilerlemelerini sürdürdükçe, imparatorluğun şehirlerinde olup bitenlerden giderek daha sık haber alıyorlardı.

“Aetius rezil oldu!” diye yaygara koparıyordu öfkeli insanlar. “İmparatorluğun görüp görebileceği en büyük zaferi kendi elleriyle düşmana hediye etti!”

“Aetius derhal *Imperium Romanum* Augustus'u olmalı!” diye köpürüyordu onun yandaşları.

“Nerede o peki? Hangi deliğe saklanmış? O büyük ganimeti ne yaptı?” diye bilmek istiyordu başkaları.

“İmparatorluğun kurtarıcısının onuruna her şehirde mutlaka bir zafer takı inşa etmek lâzım...”

Roma senatosunda da büyük Yunan-Roma idealinin doğudan gelen o çekik gözlü barbarlar üzerinde kazandığı zafer coşkusuyla kutlanıyordu.

Devlet emrindeki sahipler, uygarlığın yazısız ve kitapsız vahşiler üzerinde kazandığı bu sözde

zaferi, tanrının kudretinin ve Hıristiyanlığın gücünün çarpıcı bir sembolü olarak gösterebilmek için, gece gündüz kalemlerini ellerinden bırakmıyorlardı.

Fakat yavaş yavaş daha gerçekçi düşünen memurlar ve danışmanlar, olaya ağırlıklarını koymaya başladılar. İmparatorluğun tüm şehirlerinde, tüm tavernalarında, tüm meydanlarında ve tüm salonlarında Aetius'un zaferi giderek daha süslü bir şekilde anlatılırken, onlar da bu olayı Roma'nın çok başarılı olmayan, fakat yine de kabul edilebilir boyutlardaki savaşlarının içine sınıflandırmaya çalışıyorlardı. Konstantinopolis'te de İmparator Markianos ve danışmanları, bu anlamsız kıyım yıllıklarında sadece şöyle bir deyinmekle yetinmeye karar vermişlerdi. "Bu imparatorluk için bir şeref sayfası değil!" görüşünü onlar da kabul ediyordu. Buna rağmen imparatorluğun batısında bu büyük felaket daha haftalar ve aylar boyunca Romalıların ve Cermenlerin görkemli bir zaferi olarak kutlandı.

Aetius, Massilia yolu üzerinden sahili izleyerek imparatorluğun merkezine geri döndüğü zaman, geceler uzamaya ve soğumaya başlamıştı. Roma yolunda ilerlerken hemen hemen her akşam subaylarıyla birlikte görkemli sofralara davet ediliyorlardı. Özellikle küçük şehirlerin yöneticileri gerçek durumu en yetkili ağızdan öğrenmeye can atıyorlardı. Gotların ve Hunların ne yaptığı, Roma'nın şerefının nasıl yüceltildiği şiddetli bir merak konusuydu.

Buna karşın evlerine geri dönen lejyonerleri ise sokaklarda sadece alay ve hakaret dolu sözler karşılıyordu. Görünüşe göre artık yıldızları parlamıyordu ve imparatorluğun kartalları bu kez fazlasıyla tüy dökmüşlerdi. Oysa şimdiye kadar o kadar çok şey yaşamışlardı ki.: Galibiyetler, mağlubiyetler, zafer ve utanç.

Netice itibarıyla bu savaş ile Roma'nın elinden bir şey çıkmış değildi: Ne bir piskoposluk, ne bir eyalet, hatta ne de lejyonların elde ettiği ganimet. Buna rağmen imparatorluğun batısında yepyeni, daha önce görülmedik bir korku yayılmaya başlamıştı. Hunlardan, Cermenlerden, ya da eski tanrılardan kaynaklanan bir korku değildi bu; aksine uzun ve zahmetli bir yolun sonuna gelindiği bilincinin korkusunun ta kendisiydi. Her an sonsuz bir uçuruma yuvarlanma endişesi Romalıları kasıp kavuruyor, geçen her gün acılarını daha da artırmaktan başka hiçbir işe yaramıyordu.

"*Imperium Romanum* yok olduğu takdirde halimiz ne olacak? Başımıza neler gelecek? Bize kim sahip çıkacak? Kime ait olacağız?"

Attila tüm bu sorulara soğukkanlılıkla yaklaşıyordu. O da arkasında büyük bir savaş bırakmış, fakat onu ne kazanmış, ne de kaybetmişti. Her şeye rağmen büyük Galya seferinden geriye daha önce görülmedik boyutlarda muazzam bir ganimet kalmıştı. Alplerin doğusunda veya batısında hüküm sürmüş olan hiçbir kral daha önce böyle bir başarıya imza atabilmiş değildi ve savaşçıların büyük çoğunluğu için de önemli olan sadece buydu...

Buna rağmen Hunların Büyük Kağanı bu savaşta kendisinin ve düşmanının yaptığı hataları, daha önceki savaşlara kıyasla çok daha tafsilatlı olarak incelemişti. İmparatorluğun kuzey eyaletlerinden doğuya doğru yaptığı büyük yürüyüş esnasına, uzun ve soğuk geceler boyunca en yakın adamları ve danışmanlarıyla birlikte sabahlara kadar toplantılar yapmıştı.

"Neden" diye soruyordu her defasında adamlarına. "Neden Aetius benimle anlaşmak istemedi? Neden bana Galya'nın bir kısmını teklif etmedi? Bu şekilde itibarını koruyabileceğini bilmiyor muydu? Onu çok iyi tanıyorum ve Bizanslılar kadar katı bir yapıya sahip olmadığını biliyorum..."

"Bu mümkün değildi" diye karşılık verdi Onegesios.

"Neden mümkün olmasın ki?" dedi Attila burnundan soluyarak. Onu esas öfkeliendiren kendi kayıpları değil, Romalı generalin mantıksızlığıydı.

"Çünkü Aetius aslında sana karşı savaşmıyordu" dedi Onegesios düşünceli bir tavırla.

“Kime karşı o halde?”

“Kendisine ve imparatoruna karşı!”

“Bununla ne demek istediğini biraz daha açıklar mısın?” diye sordu Attila dikkatle. Yavaş yavaş her şeyi kavramaya başlıyordu.

“Çok basit” dedi Onegesios. “Seninle yapacağı tek bir görüşme –muhtemelen yanında yardımcıları ve danışmanları olmadan–, adamlarının on binlercesinin avuçlarının arasından berrak bir su gibi akıp gitmesine neden olabiliirdi. Sen onları bir arada tutan demir bir çemberdin! Korkulması gereken düşmanın ta kendisiydin sen! Vahşi hayvanların çiğ etlerini iyice yumuşayana kadar atlarının eyerlerinin altına bastıran bir canavar! Asla tutsak almayan, yeni doğmuş bebeklerin kanını altın kadehinden yudumlayan bir Hun! Etrafında mümkün olduğu kadar fazla adam toplayabilmesi için mutlaka senin ismine ihtiyacı vardı! Unutma... öyle bir devirde yaşıyoruz ki, kavimler yüzlerini sonbahar rüzgârlarında savrulan bir yapraktan daha hızlı olarak başka yöne çeviriyorlar.”

“Onegesios haklı!” dedi Scottas. “Daha önce asla bu kadar çok kavim aynı anda harekete geçmemişti. Fakat bana kalırsa bu kavimler artık yeni savaş ve fetihler istemiyorlar! Yoruldular... ve yüreklerinin derinliklerinde barış ve güvenlik arzusu alev alev yanıyor!”

Attila dilini şaklattı.

“Söylediklerin Cermenler için geçerli olabilir” dedi hor gören bir edayla. “Siz soğuğa dayanamadığınız için daima güneşi takip ediyorsunuz. Ölümlü olduğunuzu kabul etmek istemediğiniz için kendinize tanrılar ve cennetler yaratıyorsunuz! Oysa önemli olan tek şey bu yaşamda kazanılacak olan zaferler, ganimetler, şan ve şöhrettir! En büyük mutluluk ânının ne olduğunu biliyor musunuz? Size söyleyeyim! Doludizgin bir atın üzerinde zafere veya ölüme koşmak... şaman davulunun ve üzüm suyunun sarhoşluğunda kendinden geçene kadar dans etmek, yumuşak döşeğinizde bir kadına sarılıp, erkekliğinizle onun içine girebilmek... ister yavaş yavaş ve şefkatle, ister tüm savaş gürültülerini bile bastırabilecek kadar sert ve çığlık çığlığa...”

Onegesios gülümsedi. “Büyük Kağan’ının bunlardan bir eksiği var mı?”

“Hangilerinden?”

“Kudret, başarı, şeref...”

“Bu da ne demek oluyor? Ne demek istiyorsun?”

“En hızlı atlar” diye devam etti sözlerine Onegesios kılını bile kıpırdatmadan, “en çılgın cümbüşler, en güzel kadınlar...”

“Yani? Nereye varmak istiyorsun?”

“İstersen bir Doğu Roma generali olabilirsin, daha fazla altına sahip olabilirsin ve bir kez daha evlenebilirsin...”

“Onegesios, Onegesios!” diye güldü Attila. “Neden benim kardeşim değilsin ki?”

“Ben senin arkadaşınım.”

“Galya’da zafer kazanmış olsaydın, kudretin ve şöhretin akıl almaz boyutlara ulaşacaktı” dedi Onegesios bir süre sonra.

“Sonra? Bu benim ne işime yarardı?” diye karşılık verdi Attila ona. Bir anda tekrar eski ciddiyetine bürünmüştü. “Sizin düşünce tarzınızdaki ikinci hata da işte bu! Cermenler, Yunanlar, Romalılar veya isminiz her neyse – asla tümüyle size ait olmayacak bir şeye sahip olmak konusunda ısrar ediyorsunuz: Toprak! Üzerine evler inşa edebileceğiniz, ekip biçebileceğiniz ve kendi malınız olarak adlandırabileceğiniz bir yeryüzü parçası... Üstelik bunu pis bir noterin kaleminden çıkan anlamsız bir parşömen parçası ile belgelemeye çalışıyorsunuz! Tüm bunlara ne gerek var? Hiçbir şey bizi yaratan, bize kısa bir yaşam armağan eden, sonra da bizi tekrar kül ve toza dönüştüren doğa

üzerinde hak iddia etmek kadar anlamsız olamaz!”

Attila’nın etrafındaki adamlar ansızın sus pus olmuşlardı. Hayır, bu hükümdarın mağlup edilmesi asla mümkün değildi! Ve bir süre sonra Attila’nın bu büyük savaşta da ordusuyla birlikte aslında hızlı atlarının üzerinde hiç beklenmedik bir anda yıldırım gibi düşmanın üzerine ısıklık çalan ok bulutları gönderen, sonra aynı hızla geri çekilen, diğerlerinin tam rahat bir nefes aldığı anda tekrar hiç beklenmedik başka bir yönde ortaya çıkarak ölüm saçan her Hun akıncı birliğinin yaptığından başka bir şey yapmadığını anlamaya başlamışlardı.

Esasen başka bir durum Attila’yı çok daha fazla öfkeliyordu. En güvendiği atlılarının Doğu Roma birlikleri karşısında aldıkları acınacak mağlubiyeti, şamanın tavsiye ve kehanetlerini dinlememiş olmasının bedeli olarak kabul etmişti. Doğu Roma’ya artık eski usul hızlı akınların düzenlenemeyeceğini artık herkes biliyordu. Buna rağmen İlek ne yapıp edip babasından yirmi akıncı birliği koparmayı başarmıştı. Bu birlikler genç, cesur, başarıya susamış, ama kötü hazırlanmış savaşçılardan oluşuyordu.

Campus Mauriacus savaşında kesin neticeyi alacak olan birlikler ise bunların ta kendisinden başkası değildi. Alanların, Frankların, Burgundların ve Vizigotların düz ovada bu hızlı ve korkusuz savaşçılarla başa çıkmaları söz konusu bile olamazdı. Fakat plansız ve disiplinsiz olarak kalkanlarla korunan Roma bölüklerine, mancınıklarına ve ağır silahlı süvarilerine karşı sadece ok ve yayla başarılı olmaları mümkün değildi.

Attila’nın dişlerini gıcırdatmasının esas nedeni aslında sadece büyük insan, at ve malzeme kaybı değildi. Bozkır atlılarının önderlerini suçlamaları son derece ender görülen bir durumdu. Fakat her savaşın kazanılabileceği gibi kaybedilebileceğini de biliyorlardı ve Uldız Han örneğinde olduğu gibi önderlerinden biri bu gerçeği unutacak olursa, ondan yüz çevirirlerdi. Attila içindeki tüm kötü hislere ve şamanın uyarılarına rağmen Markianos üzerine sefer açılmasına izin verdiği için kendisini suçluyordu. Aslında bu sefer ile büyük bir zaferi değil, sadece kavmi arasındaki gençlerin aşırı coşkusunu dindirmeyi amaçlamıştı.

Attila ve ordusunun batıyla savaşmaya başladığı anda, İlek ve ordusu da doğuyla savaşmaya başlamıştı. Aralarında dünyalar bulunan iki imparatorluk ve iki cephe...

Aradan birkaç hafta geçtikten ve Tuna’nın güneyindeki ıssız, terk edilmiş görünümlü Raetia ve Noricum eyaletlerini geride bıraktıktan sonra, Attila tüm bu zaman boyunca düşündüklerini ve planladıklarını diğerlerine anlatmaya başladı.

“Batı Roma’nın Cermen kısmında artık bizim için alınacak bir şey kalmadı” dedi önünde açık olarak duran Castorius parşömenine bakarak. “Lejyon karargâhlarının ve kalelerinin bir miktar kışlık erzakı olabilir, fakat devamı nereden gelecek? Yol boyunca gözünüze ekilip biçilmiş tarla çarptı mı hiç?”

“Romalıların ve müttefiklerinin bizim geri dönebileceğimiz endişesiyle açık araziye terk ettiklerini mi söylemek istiyorsun?” diye sordu Onegesios. Attila başını salladı, sonra kuru bir sesle güldü.

“Her şey mümkün... Kim bilir, belki Romalı efsane yazarları bile bu yorumu yapabilirler! Hayır, gerçekte Alplerin kuzeyindeki bölgelerde on yıllardan bu yana hiçbir şey yapılmış değil. Ne Romalılar tarafından, ne yerli halk tarafından, ya da geçici olarak burada yaşamış olan yardımcı kavimler tarafından. Onların pek çoğunun eski yurtlarına geri döndüğünü biliyorsunuz, değil mi? Aynı şekilde lejyonerlerin pek çoğu da buradaki soğuk ve sert iklim yerine güneyin güneşinin tadını çıkartmayı yeğlediler...”

“Ne demek istiyorsun?” diye sordu Onegesios. “Roma İmparatorluğu’nun çökmekte olduğunu seni üzdüğünü söylemeyeceksin, değil mi?”

“İki kuşak boyunca durup dinlenmeden sağdığımız ineğin süttten kesilmekte olduğunu kendi gözlerimle görmek, doğrusu hiç de hoşuma gitmiyor!”

“*Imperium Romanum*’un kaderi seni korkutuyor mu?”

“Evet” diye cevap verdi Hunların Büyük Kağanı. “İmparatorluğun bu kısmında bizim için artık sadece Kuzey İtalya şehirleri ilgi çekici olabilir... Diğerleri ise hiçbir anlam ifade etmiyor.”

“Şimdi ne olacak peki? Batı Roma yeniden güçleninceye kadar beklemek mi istiyorsun?”

“Belki de bir süre Doğu Roma’yla ilgilenmeliyim” dedi Attila son derece sakin bir sesle. “Ya bana eskiden ödedikleri vergiyi göndermeye devam ederler, ya da onlara savaş ilan ederim!” Attila bir süre kendi kendine homurdandıktan sonra başını salladı. “Evet, bunu Konstantinopolis’in yeni imparatoruna yazın. Savaş! O eski general için bu kelime mutlaka tüm anlaşma ve görüşmelerden daha etkilidir!”

Doğu Roma, zaman kazanmak için General Apollonios başkanlığındaki bir heyeti Hunlara gönderdi. Fakat Attila onların Tuna'yı aşmalarına izin vermedi.

Savaş yoldaşlarının pek çoğu Pannonia'daki kışlaklarına, Tuna ve Tisza'nın doğusundaki ovaya, Karpatlardan Karadeniz'e kadar uzanan geniş düzlüklere geri dönmüşlerdi. Attila da kış aylarını tahta sarayında geçirmek, karıları ve çocuklarıyla gevezelik etmek ve arada sırada Aybars Amca'nın dişi kartalıyla kurt avına çıkmak istiyordu. Yaşlı şaman uluyan kurt sürülerine saldıran bir kartalın ardından doludizgin at koşturacak kadar güçlü değildi artık...

"İmparatorunuzun bana söyleyeceği bir şeyler varsa, önce değerli hediyelerle gönlümü hoş tutması gerekir! Yok bunu yapmak istemiyorsa, pek çok kişinin öleceğini bilmeli."

Bir gün sonra Doğu Roma elçilerinden cevap geldi: "Hediyeler konusunu elbette görüşebiliriz, fakat önce resmî olarak aramızdaki anlaşmazlıkları bir karara bağlamamız gerekir."

"Hayır" diye karşılık verdi Attila bu talebi duyduğu zaman. Fakat başka bir tehdit savurmadan elçilerin gitmesine izin verdi.

"Sana ne oluyor?" diye sordu Orestes birkaç gün sonra.

"Altına ihtiyacımız var" dedi Büyük Kağan "Bizans surlarının veya Doğu Roma'nın karşısına çıkmak istiyorsak, büyük miktarda altına sahip olmalıyız. Bu yüzden her bir altının bizim için büyük önemi var!"

"Galya'dan getirdiklerimiz yeterli değil mi?"

"Hayır" dedi Attila kısaca. "Bir ganimet seferi veya bir savaş için tabii ki yeterli. Fakat o general imparatoru ve Yeşiller Partisi'ni dize getirmek için çok az!"

"Yeni bir ganimet seferi mi düşünüyorsun?"

"Daha iyi bir fikrin var mı?" diye cevap verdi Attila.

"Hayır... Fakat ne tarafa gitmeyi düşündüğünü öğrenmeyi isterdim..."

Attila dudaklarını büzerek birkaç kez homurdandı, sonra da konuşmaya devam etti: "Alplerin kuzeyinden henüz döndük. O tarafın işi bitti. Doğruca kuzeye de gidemeyiz, çünkü o bölgelerde savaşta bizi destekleyen kavimler yaşıyor. Güneydoğuda da pek çok kez kafamızı Konstantinopolis'in surlarına çarptık. O halde geriye ne kalıyor, benim akıllı dostum?"

"Batı Roma elbette... Pannonia ve az korunaklı Julius Alpleri üzerinden Kuzey İtalya'daki Padus Ovası..."

"Fena değil" dedi Hun kağanı takdir dolu bir sesle. "Bu düşünce haftalardan beri zihnimi meşgul ediyor. Nem, sis, don görülmeyen sıcak havada yapılacak rahat bir sefer, her üç günde bir kötü surlarla çevrili küçük bir şehir, sonra da altın ve gümüş dolu büyük sandıklar... Kulağa hiç de fena gelmiyor, değil mi?"

Attila ayağa kalkarak yurdun bir köşesinde duran bir masanın yanına gitti ve kendisine saatler boyu çiğneyebileceği bir parça ayı pastırması kesti.

“Kendisini iyi hissettiği zaman Aybars buraya gelsin! Gelecek yaz İtalya’da havanın nasıl olacağını öğrenmek istiyorum...”

Böylece insanlar ve hayvanlar için son derece zalim geçen bir kış mevsimi, Hristiyan kavimlerin Paskalya bayramına kadar ortalığı kasıp kavurmaya devam etti...

Attila sefere çıkmak için acele etmiyordu. Hun kağanının yakın çevresinde çok fazla batıya gidilmemesi, sadece imparatorluğun iki yakasını birbirinden ayıran sınır boyunca Adriyatik Denizi’ne kadar uzanılmakla yetinilmesi yolunda bir görüş belirmişti. Fakat Attila *Imperium Romanum*’un merkezine yapacağı bu sefer için kendisine özel bir hedef seçmişti...

Büyük Kağan, 452 yılının ilkbaharının sonlarına doğru, müttefiklerinin ve bağımlı kavimlerinin ordularıyla birlikte Tuna üzerinden batıya doğru ilerlemeye başladı. Birkaç gün boyunca Tuna ile batı dağları arasındaki geniş gölün etrafında kamp kurarak, diğer kuvvetlerin de kendilerine katılmalarını beklediler. Hunlar ve yardımcı kavimler bu hoş molayı en iyi şekilde değerlendiriyorlardı. En derin yeri bir adam boyunu aşmayan Pelso Lacus’un serin sularında yıkanıyor ve sadece bu bölgede bulunan sudak benzeri lezzetli balıkları çıplak elle yakalama müsabakaları düzenliyorlardı.

Batıdaki dağların arasından geçen yol, korkulanın aksine son derece rahattı.

“Ravenna veya Roma’yı değil, Aquileia’yı istiyorum” dedi Attila Julius Alplerinden aşağı inmeye başladıkları esnada. “Bu şehir diğerlerinin tümünden daha değerli... hatta imparatorluğun hoşuma giden tek şehri bile olduğunu söyleyebilirim!”

Attila tam üç ay boyunca, yaz mevsiminin en sıcak günlerine kadar Aquileia’yı kuşattı. Roma İmparatorluğu’nun dokuzuncu büyük şehri son derece korunaklıydı. Bir taraftan denizle, diğer taraftan da çok sayıda akarsu ve bataklıkla çevrelenmişti. Alışılmadık sıcaklıkta bir yaz mevsiminin yaşanmasına rağmen, sık sık şiddetli fırtınalar kopuyordu. Attila bu bölgede yaşanan bu kötü havanın sebebini biliyordu. Yaşamında ilk ve son kez bir Roma kalyonunda seyahat ettiği zaman gördüklerini unutmamıştı. O korkunç fırtınanın üzerinden tam kırk iki yıl geçmesine ve bu zaman zarfında yüzlerce savaş ve sayısız ölü görmüş olmasına rağmen, kalyonun küreklerini çeken genç lejyonerlerin gözlerine, boyunlarına ve göğüslerine saplanan sivri tahta parçalarını bir türlü aklından çıkartamıyordu...

Kuşatmanın daha ilk haftalarında etkili olmaya başlayan fırtınalar, çoğu zaman civardaki akarsuların kabarmasına ve çadırların su altında kalmasına neden oluyorlardı. Bir sonraki taşkından kurtulabilmek için kuşatmacıların yüzlerce küçük toprak yığını oluşturmaları gerekmişti. Aquileia’nın kuzeyinde bulunan ve “Kral Tepesi” adı verilen tek yükselti, işte bu zorunluluk sonucu oluşmuştu.

Şehri kuşatan ordunun askerleri arasında moral bozukluğu ve disiplinsizlik günden güne artarken, Attila hemen her gün en iyi okçularından oluşan bir birlikle at sırtında şehri çepeçevre dolanıyordu. Etrafı çifte surla çevrili şehrin dört bir yanında bulunan tüm kapılarını, liman yapılarını, Nartissone ve yan kolları üzerindeki köprülerin tümünü görmeleri fazla uzun sürmüyordu. Gradus’taki deniz bağlantısına kadar şehir sadece çayırarla, sivrisinek bulutlarıyla kaplı bataklıklarla ve yılın bu mevsiminde sürülmeyen tarlalarla çevriliydi.

Başlangıçta Attila şehre gemilerin girmesine izin veriyordu. Aquileia sakinlerinin, özellikle de tacirlerin ve uzak ülkelerden gelen denizcilerin, “yaşamları karşılığında altın” türünden bir teklife fazla düşünmeden razı olacaklarını tahmin etmişti.

Fakat Büyük Kağan bu kez yanılmıştı. Bir zamanlar kendisinin de içinde yaşamış olduğu çift

duvarlı şehrin her yanına büyük mancınıklar yerleştirildiğini görmüştü. Bu korkunç savaş aletleri, Aquileia'yı savunmak için küçük bir hareket, belli belirsiz bir işaret bekleyen dev akreplere benziyorlardı. Henüz bağları çözülmüş değildi, fakat her mancının başında bulunan on bir adam, halatları ve tahtaları nemli tutmak için günaşırı nehirlerden kova kova su çekiyorlardı.

“Hazırız!” diye bağıırıyordu düşman savaşçılar birbirlerine şaka yollu.

“Biz de... hem de haftalardan bu yana!”

Fakat Attila büyük şehre saldırmıyor, sadece etrafında dolanmakla yetiniyordu.

Aquileia on dokuz kere beş gün boyunca hiçbir yerden tahıl, et ve şarap ikmali yapamadı. Şehrin civarındaki şehirlerde otlayan inek ve sığırlar, çoktan büyük Hun kazanlarında kaynamış ve binlerce aç ağız tarafından afiyetle mideye indirilmişti. Domuzlar, koyunlar ve keçiler de uzun süredir ortalıkta görünmüyordu. Cermen kavimlerinin pek çoğu artık sadece Gradus civarında avlanan balıkçıların ağlarına takılan deniz hayvanlarıyla besleniyorlardı.

Böylece yaz mevsimi insanların boğazlarının kupkuru kesilmesine yol açan sıcaklarla ve sık sık patlak veren şiddetli fırtınalarla gelip geçmişti...

Günlerin yavaş yavaş kısaltmaya başlamasıyla birlikte, kuşatmacılar ihtiyaçlarını doğudan ve kuzeyden gelen Roma yollarının üzerinde bulunan uzak çiftliklerden temin etmeye başlamak zorunda kalmışlardı. Gerçi Hunlarla seve seve ticaret yapan tacirlerin sayısı hâlâ hiç de az değildi. Fakat bugüne kadar Dinar'ları ve Solido'ları cömertçe harcayan alıcılar, artık bir koyun veya sığır sürüsünü gerçek değerinin yarısına satın almak istiyorlardı. Satıcılar ise gerçek değer iki katında ısrar ediyorlardı ve bunda hiç de haksız sayılmazlardı...

Bu arada havanın değişkenliği garip bir uygulamanın da başlamasına neden olmuştu. Kağanın emri üzerine fırtınalı gecelerden sonra yardımcı kavimlerin bir ata sahip olmayan tüm erkekleri, Aquileia'nın surlarının güneyinden akan Nartissone'nin kıyısında toplanıyorlardı. Şehrin direkleri veya yelkenleri olmayan tüm tekneleri orada toplanmıştı. Sonra adamların ellerine uzun birer sıruk veriliyor ve bulabildikleri tüm kurbağaları yakalamaları isteniyordu.

Hunların Büyük Kağanı'nın neden böyle bir emir verdiğini hiç kimse anlayamamıştı. İlk başlarda bu işten hiç hoşlanamayan savaşçılar homurdanmaya ve kaytarmaya yeltenmişlerdi, fakat “Kurbağacılarbaşı”nın kamçısını sırtlarında hissettikten sonra herkes bu emri ciddiye almaya başlamıştı. Büyük Kağan bundan ayrı olarak Nartissone ile Nasonzo nehirleri arasındaki sık ağaçlı korunun ağaçlarının kesilmesine de izin vermişti. Fakat bu izin, özellikle uzun ve düzgün kütüklerin limanın doğusunda, şehirden görülmeyen bir alana götürülmesi şartına bağlıydı. Ayrıca tüm ağaçların toprak hizasında kesilmesi de mutlaka şarttı. Büyük ordudaki atlı ve yaya savaşçılar bu emirler üzerinde fazla kafa yormadılar. Büyük bir kısmı bunları Attila'nın mükemmeliyetçiliğine bağlıyor ve içten içe gülüyorlardı...

“Romalılar! Romalılar! Ravenna'dan geliyorlarmış!”

“Ravenna mı? Neden oradan?” diye sordu Attila bir keşifçinin kendisine bu tarafa yaklaşan lejyonerler görüldüğü haberini getirmesi üzerine. “Oysa bildiğimiz kadarıyla Aetius'un Roma'da olması gerekirdi...”

“Hayır, bunlar Ravenna yönünden geliyor.”

“Uzun zaman önce terk edilen imparatorluk kalesinden demek!” dedi Attila ve dudaklarını büzerek hafif bir ıslık çaldı. “Gerçekten de Roma lejyonerleri gördüğünüze emin misiniz?”

Haberi getiren keşifçi başını sallayarak yemin etti “Hem de ordunun en seçkin birlikleri...”

Bu olaydan sonra geçen bir saatlik zaman zarfında Attila'ya çok sayıda çelişkili haber ulaşmıştı.

Sonra gerçekten de kuşatılmış şehrin surlarının önündeki karargâha bir grup atlı geldi. İlk bakışta gerçekten de üzerlerinde görkemli Roma uniformaları bulunan saray muhafızları oldukları sanılabiliirdi. Fakat ikinci bakışta bu otuz üç atlının sadece Hunlardan oluşmuş bir ala olduğu belli oluyordu. Daha önce hiç kimse bu savaşçıları görmemişti ve üzerlerinde neden Roma üniforması taşıdıklarını da kimse bilmiyordu.

“Bu da ne demek oluyor! Nereden geliyorsunuz?”

“Ravenna’den geliyoruz!” diye bağırdı küçük grubun lideri olduğu anlaşılan adam. “Büyük Kağan’ınıza bir haber getirdik!”

Adamın söylediklerini duymuş olan Attila, bir el hareketiyle her zamanki güvenlik kontrollerinin yapılmasına engel oldu. “Liderleri yanıma gelsin. Fakat at üzerinde değil, yaya olarak!”

Kağan yurdunun yarı yarıya açılmış duvar örtülerinin altından artık pek de genç olmayan, fakat çevik adamların değerli atlarının üzerlerinden indiklerini gördü. Miğferlerini ve silahlarını çıkarmamış olmalarına rağmen, Büyük Kağan başı açık bir şekilde onlara yaklaştı. Adamları tepeden tırnağa süzdükten sonra zırhlarını, *torques*’lerini, ince bir toz tabakasıyla kaplı miğferlerini ve üst kollarına takılı halkalarını inceledi.

“Hepinizin mükemmel *bracciati*’ler olduğunu görüyorum” dedi sonra adamların üst kollarındaki halkaları işaret ederek. “Kendilerini ispat etmiş erkekler var karşımda. Romalılardan ücretinizi nasıl alıyorsunuz?”

“İmparator Üçüncü Valentinian’ın özel kasasından” diye karşılık verdi Roma birliğinin *decurio* rütbesini taşıyan savaşçısı hiç tereddüt etmeden. “Ben otuz yıldan beri Batı Roma imparatorunun hizmetindeyim.”

“Ruga’nın Hunların Büyük Kağanı olduğu yıldan beri...” dedi Attila alışılmadık yumuşaklıkta bir sesle. “Ya da Honorius’un ölümünden bir yıl önce. Onu tanıyor muydun? Senin ismin nedir?”

“Ben elli yıl önce Uldız Han’ın emrinde savaşmış olan Basık’ın torunu İligar’ım. İkinci soruna gelecek olursak: Evet, İmparator Honorius’u tanıyordum. Ravenna’da bulunduğun sırada seni de görmüştüm...”

“Beni mi görmüştün? O zamanlar en fazla on dört, on beş yaşlarında olmalıydım...”

“Ben de yedi yaşındaydım.”

“O halde baban da imparatorun hizmetinde olmalıydı...”

“Evet, Uldız Han’ın izniyle.”

Attila şaşkınlıkla başını salladı, sonra da parmaklarını şıklatarak yurdun önündeki üç subay ve otuz üç adamı için şarap getirilmesini emretti. İligar yardımcılarını Attila’ya tanıttı, sonra da onları diğerlerinin yanına gönderdi.

“Şimdi anlat bakalım” dedi Attila neşeli bir sesle. Fakat İligar duraksayarak onun gözlerinin içine baktı. Kavmine ihanet eden hainlerin bugüne kadar kim bilir kaç kez boyunlarının vurulduğunu, çarmıha gerildiğini veya kazığa oturtulduğunu gayet iyi biliyordu.

“Bunun pek uygun bir davranış olmadığını bilmeme rağmen, senden bir şey istemeye cüret edeceğim!”

“Sizin hepinizi ne yapabileceğimi biliyorsun demek?” diye sordu Büyük Kağan. Saray muhafızlarının subayı başını salladı. “Romalıların babalarımızla yaptıkları anlaşmaların artık geçerli olmadıklarını hepimiz biliyoruz. Sen, Attila... sen Balamir, Karaton ve Ruga’dan sonra Hun tahtına oturan ilk gerçek Büyük Kağan’sın...”

“Bu nedenle de Hunların artık rehine olmalarına, sırtlarında Cermen, Roma veya Vandal uniformaları taşımalarına ve bir avuç para uğruna kendilerini barbar diye aşağılayanların hizmetine girmelerine izin vermiyorum!”

“Ben Ravenna’da büyüdüm ve benim çocuklarım imparatorluk sarayında doğdular... Oradaki tüm kölelerden ve hizmetçilerden daha iyi yaşıyorduk...”

“Fakat sen Romalılar için bir barbarsın ve barbar olarak kalacaksın, İligar!”

“Bunu sırtıma bir Roma üniforması geçirmeden önce de biliyordum” diye karşılık verdi saray muhafızlarının *decurio*’su. “Fakat benim damarlarımda hâlâ Hun kanı akıyor...”

“Aradan kırk yıl geçtikten sonra da mı?” diye güldü Attila alaycı bir tavırla. “Damarlarındaki kan donmuş olmalı!”

“Hayır, Muncuk Han’ın oğlu! Senin ve *Campus Mauriacus*’ta aldığın yenilgi hakkında söylenenlere artık katlanabilmemiz mümkün değil.”

“Bundan birdenbire neden rahatsız oldunuz ki? Sen benim düşmanlarımın saflarındasın. İmparatorluğun hükümdarına ve General Flavius Aetius’a, yani güya beni yenmiş olan adama hizmet ediyorsun!”

“Aetius’a pek az süre itaat etmek zorunda kaldım” diye itiraz etti adam. “Sadece... saray muhafızları komutanı olduğu dönemde. Artık borusu bize ötmaz. Zaten bu yüzden bize Valentinian’ın peşinden Roma’ya gitmemizi emredemedi.”

“Fakat imparatorun isteseydi bunu yapabilirdi!”

“Evet, ama yapmadı.”

“Neden?”

“Çünkü artık onu değil, annesi Galla Placidia’nın kendi adına yaptırdığı mozoleyi koruyoruz.”

“Galla Placidia Roma’da ölmüştü.”

“Doğru, fakat insanlar onu hatıralarında hâlâ Ravenna’da yaşıyorlar.”

Attila küçük bir yudum şarap içti. Muhafız bölümü komutanına hâlâ şüpheyle bakıyordu. İkisi de henüz her şeyin konuşulmadığının farkındaydı. Büyük Kağan sol elinin küçük parmağının çok hafif, belli belirsiz bir işaretiyle, danışmanlarının adım adım geri çekilmelerini sağladı.

“Bana ne getirdin?” diye sordu nihayet uzun bir aradan sonra. Dürüst bir adam izlenimi uyandıran Hun, kuşkulu gözlerle etrafına bakındı.

“Aquileia’yı kuşattıktan sonra karşına kimsenin çıkmaması seni şaşırtmadı mı?”

“Evet, *decurio*, doğrusu epey şaşırdım. Hatta tahmin ettiğinden de fazla... Bana bu yüzden mi geldin?”

“Evet” diye karşılık verdi İligar. “Ravenna artık terk edilmiş, içinde kimsenin bulunmadığı boş bir kartal yuvası... Fakat artık işe yaramadıkları düşünülen, bu nedenle de Roma’ya gelmelerine izin verilmeyen yaşlılar, çoğu kimsenin düşündüğünden daha fazla şey görür ve duyar...”

“Benim Ravenna’ya saldıracağımı mı düşündünüz?”

“Hayır! Hem de bir an bile...”

“Bana ne diyeceksin o halde?”

“Aetius, imparator ve piskoposlar, burada kalmaya devam ettiğiniz her gün için haç çıkartıp dua ediyorlar!”

“Aetius dua mı ediyor?” diye güldü Attila gevrek gevrek. “Neden? Yoksa evlerini, altınlarını ve yaşamlarını bize vermek zorunda olan yurttaşlarına acıdıkları için mi?”

“Hayır” diye karşılık verdi *decurio*. “Bunun daha ziyade şükran duası olduğunu söyleyebilirim.”

“Şükran duası mı?” diye tekrarladı Attila şaşkınlıkla. Hiçbir şey anlamamıştı.

“Evet, çünkü seni burada tutan her gün, iki Roma’nın tüm güçlerini birleştirerek oluşturacağı bir ordunun güçlenmesine yardım ediyor!”

Attila elinde olmadan nefesini tuttu. Sonra başını salladı ve belli belirsiz nefesini tuttu. Demek mesele buydu! Başını kaldırarak büyükbabasının “Çakkar!” ve “Urhaa!” naralarıyla *Imperium*

Romanum'un sınırlarında yaşayan kavimleri duvarların arkasına atmış olan adamın yüzüne baktı.

“Demek Aetius yeni bir ordu topluyor?” diye sordu sonunda.

“Evet, aylardan beri...” diye karşılık verdi İligar. “*Konstantinopolis*’teki diğer general... imparator ona elindeki en iyi birlikleri vereceğini vaat etmiş.”

“Bunların fazla sayıda olacağını sanmam” diye güldü Attila. “Oğullarımın ikisi bu aralar onun hayatını oldukça zorlaştırıyorlar!”

“Yerinde olsam bundan fazla emin olmazdım, Muncuk Han’ın oğlu” dedi *decurio* cesaretle. “Çünkü onların ağır kayıplar verdiğini duyduk...”

Attila kaşlarını çatı. Durum gerçekten de bu denli kötü müydü? Danışmanlarının korkudan kendisine söylemeye cesaret edemedikleri haberleri, artık Roma *decurio*’lardan mı alacaktı?

“Bu özel birliklerin ilk kısmı birkaç hafta sonra Aşağı Tuna’ya gelmiş olacak” dedi Hun asıllı lejyoner. “Fakat niyetleri Pannonia’yı vurmak değil... Önce bol ganimet toplayıp ordunun hantallaşmasını bekleyecekler, sonra da bir hamlede işini bitirecekler!”

“Aetius! Aetius!” dedi Attila yavaşça. “Seni daha iyi tanımalıyım!”

“Ne yazık ki henüz söyleyeceklerimi bitirmiş değilim” dedi İligar korkusuzca. “Bir haftadan bu yana Konstantinopolis ve doğu eyaletlerinden gelen gemiler, Ravenna limanına demir atıyorlar. İçleri tıka basa asker ve her türden savaş aletiyle dolu. İkinci bir ordu toplamaya yeter de artar bile...”

“Aetius!” dedi Attila sadece. “Bir kez daha kendi kendini boğacaksın!” Önünde hazır ol vaziyetinde bekleyen lejyonerin yüzüne uzun uzun baktı.

“Getirdiğin haberlere karşılık benden ne istiyorsun?”

“Adamlarımın ve benim...” dedi *decurio*. İlk kez konuşmakta tereddüt eder gibiydi. Attila dostça gülümseyerek ona konuşmasını işaret etti. “Uzun yıllardan beri büyük bir rüyamız var... Tek bir istek...”

“Söyle! Eğer yapabileceğim bir şeyse...”

“Bir kerecik olsun bu üniforma içinde değil, senin akıncılarının arasında savaşmak istiyoruz! Bu uğurda ölümü bile seve seve göze alıyoruz...”

“Ok ve yayla mı?”

“Evet, sizin kullandığınız kıvrık yaylarla... Yani dünyanın en iyi silahıyla!”

“Peki onu kullanabilir misiniz?”

“Hayallerimizi gerçekleştirmemize engel olan nokta da bu işte!”

Attila ona baktı, sonra dilini şaklattı. Bir an sonra Onegesios ortaya çıkmıştı.

“Doğan buralarda mı?”

“Yurdun önünde bekliyor.”

“Söyle buraya gelsin!”

Az sonra Doğan içeri girdi ve *decurio*’nun yanında durdu.

“İligar ismindeki bu Hun *decurio*’suyla birlikte buraya gelenleri gördün mü?”

“Onları gördüm ve onlarla konuştum.”

“Fikrin nedir? Bir savaşçı gözüyle onları nasıl buldun?”

“Artık pek genç sayılmazlar” diye karşılık verdi Doğan bir an tereddüt ettikten sonra.

“Onlardan iyi birer okçu yapmayı göze alabilir misin? Dörtnala at sürerken havaya atılan altın bir Solido’yu tam ortasından vurabilecek gerçek okçular!”

“Sanırım” diye sırtıttı Doğan. “Gerçek erkekler yaşları ne olursa olsun, her zaman öğrenebilirler! Fakat...”

Attila kaşlarını kaldırarak soran gözlerle ona baktı.

“... iki hafta içinde *tremisse*’leri de vurabilecek duruma gelebilirler mi, bak onu bilemem işte!”

Kuşatmanın yüzüncü günü gelip çatığında Hunların Büyük Kağanı, şehrin çatılarında yuva yapmış olan leyleklerin alışkanlıklarının tam aksine yavrularını şehirden dışarı, açık araziye doğru taşımalarını izlemeye başladı.

“Bunu görüyor musunuz?” diye bağırdı Attila atının üzerinden ve yukarıyı işaret etti. Parmağıyla büyük kuşların uçuşunu izliyordu. “Yavrularını bataklıklara götürmüyorlar. Oraların geri kalan son balık ve kurbağaları toplamakla meşgul olan Got ve Sarmatlarla dolu olduğunu biliyorlar...”

Attila kılıcını yere çevirdi, atının dizginlerine asıldı ve dilini şaklattı. “Bir kez daha şehrin etrafını dolanalım!” diye bağırdı sonra yanındakilere. Güçlerinin ve cesaretlerinin büyük kısmının kaybolmasına yol açan son üç günden sonra, yeni bir gayretle atlarını topukladılar. Hatta içlerinden bazıları kuşatma altındaki şehrin civarındaki tüm balıkların ve kurbağaların neden toplandığını bile anlamaya başlamıştı. Leyleklerin şehirden ayrılmamaları, Hristiyanların ve diğer tanrıların rahipleri için şehirde yeterince yiyecek bulunduğunun bir kanıtıydı. Oysa şimdi leylekler çiftler çiftler Aquileia’dan ayrılıyorlardı. Aynı akşam Greka da karargâha geldi.

“Yarın öğlen saatlerinde şehre saldıracağımızı herkese duyurun!” diye bağırdı Attila şehrin güney surlarının önünden geçerken. Sonra şehrin doğusundaki limana gelinceye kadar at sürmeye devam ettiler. Attila, şehir savunmasının en zayıf yerinin burası olduğunu hiçbir zaman unutmamıştı.

“Bir ata sahip olmayan savaşçılardan beş yüzü bu gece ellerine geçecek olan tüm gemileri buraya getirsin.”

“Hiçbiri kürek çekmeyi veya yelken kullanmayı bilmiyor” diye karşılık verdi Onegesios. “Kurbağa avlamak için sığ sularda gönderlerle ilerlemeleri yeterliydi...”

“O halde tekneleri ve kayıkları karadan çeksinler... nehir bunu yapmaya elverecek kadar düz akıyor! Romalıların Tuna’nın azgın sularında yüz yıllardan beri başardıklarını biz burada neden yapmayalım? Zaten kıyılarda yürümeyi engelleyecek bir tanecik ağaç bile yok...”

Büyük Kağan kendinden emin bir tavırla güldü. Herkesin bildiği ve tanıdığı Attila buydu işte! Harap olmuş bağların arasından geçerken danışmanları onu izlemekte güçlük çekiyorlardı. Bir daha ancak en uzun ve düz ağaçların depolandığı bölgeye geldikleri zaman durdular. Atlar soluk soluğa kalmıştı, fakat Attila’nın buna aldırışı yoktu.

“Şimdi saldırıyı nasıl planladığımı dinleyin bakalım” dedi herkesin etrafında toplanmasını bekledikten sonra. “İşte size merdivenlik ağaçlar! Bunların yarısı gece yarısı şehrin dört çıkış yoluna götürülecek. Geri kalan daha iyi yarısı da şimdi bulunduğu yerde kalacak...”

Attila birkaç adım batıya doğru yürüdü ve Aquileia’nın nehir limanını, uzun depo binalarını ve nehrin karşı kıyısındaki diğerleri kadar sağlam durmayan surları işaret etti.

“Kıyıda ipilerle çekilen tekneler Gradus’tan bu limana geldikleri zaman, tam bu noktada saldıracağız...”

“Bu nasıl olacak?” diye sordu Orestes. “Adamlar tekneleri sadece bir taraftan çekebilirler...”

“Yüzebilme yeteneğine sahip ve buraya çekilecek tüm su taşıtlarının içine mümkün olduğu kadar fazla sayıda adam yerleştirilecek. Fakat ellerine yay, kılıç ve mızrak yerine bol miktarda kalkan ve uzun gönder verilecek. Böylece bir taraftan kıyıda kiler halatlara asılırken, diğerleri de tekneleri ellerindeki gönderlerle ittirecekler!”

Büyük Kağan’ın danışmanları, onun saldırı planını ancak şimdi kavramaya başlıyorlardı.

“Cermen müttefiklerimizin tüm boruları ve boynuzları hücum için çalacak. Güneşin doğuşundan tam üç saat sonra tüm savaşçıların gırtlaklarından savaş naralarının yükselmesini istiyorum. Aynı anda mancınıklar şehrin kuzey ve batı surlarını taş yağmuruna tutacaklar. Bu şekilde taaruz birliklerinin sessizce çalışmasını sağlayacağız. Akşamdan hazırlamış olduğumuz merdivenleri

kaptıkları gibi doğruca nehre koşacaklar. Nehirde ise ne bir kayık, ne bir tekne, ne de başka bir su taşıtı görünecek... Çünkü hepsi de çoktan nehrin dibini boylamış olacaklar! Bir teki bile suyun üstünde kalmayacak...”

Attila kuru bir sesle güldü ve karşısındaki şaşkın yüzlere eğlenerek baktı.

“... bu nehrin neredeyse tamamen kurumasını beklememin sebebini şimdi anladınız mı?”

“Aybars iyice yaşlanmış” dedi Onegesios cevap olarak, “yoksa bize sadece sıcak günleri değil, fırtınalarla gelen su taşkınlarını da bildirmesi gerekirdi!”

Batıdaki dağların ardında bulutsuz gökyüzüne yükselen güneş, daha sabahın çok erken saatlerinden itibaren yeryüzünü kasıp kavurmaya başlamıştı. Şehrin etrafında ise yoğun bir faaliyet göze çarpıyordu. Binlerce kuşatmacı, kuzeydeki ve batıdaki surların önüne büyük savaş aletlerini yerleştirmekle meşguldü. Roma yollarının her iki tarafına ise çok miktarda ok ve mızrak yığılıyordu.

Attila en değerli savaş zırhını kuşanmıştı. Sabahın çok erken bir saatinde atına binmiş olmasına rağmen, üzerinde kağan yurdunun da bulunduğu yapay tepenin üzerinden ayrılmamıştı. Buradan karargâhın tüm yurtlarını ve çadırlarını, meydanlarını ve ateş yerlerini, Gotların arabalarını ve neredeyse bomboş ağılları en iyi şekliyle görebiliyordu.

Aquileia’nın altınlarına sahip olmanın ve yeniden batıdaki yeşil çayırlara dönmenin vakti gelmişti de geçiyordu bile!

Günün tam üçüncü saatinde, geçen haftalardaki fırtınaların tümünden daha şiddetli bir gürültü koptu. Cermenler, büyük savaş boynuzlarına kuzeyin soğuk fırtınaları gibi esiyorlardı. Davulların gümbürtüsü toprağı titretiyor, Hunların, Sarmatların ve sayısız bozkır kavminin tiz savaş naraları, Cermenlerin korkunç şarkılarına karışıyordu.

İçlerinden pek çoğu *Campus Mauriacus*’ta kaybettikleri arkadaşlarının acısını yüreklerinden atamamıştı. Şehre yapılacak saldırının onlar için beklenen ganimeti elde etmekten daha büyük bir anlamı vardı. Etrafı surlarla çevrili zenginliğin düşmesi, hasret kaldıkları intikamı alabilmelerini sağlayacaktı...

Şehrin kuzey ve batı taraflarında giderek daha fazla sayıda savaşçı toplanıyordu. Heybetli mancınıklar adım adım ilerlemeye başlamıştı. Taaruz, eski güçlü günlerinde Roma lejyonerlerinin bile başaramayacağı kadar düzenli ve disiplinliydi.

Büyük Kağan, yurdunun önünde duran atının üstündeydi. Çok uzaklardan bile görülebileceği gibi, o da aynı şekilde çok uzaklara bakabiliyordu. Yavaş yavaş yükselmekte olan güneş, onu kırmızı ve altın renklerine boyayarak gerçekte olduğundan da heybetli gösteriyordu.

Güney tarafından ise şehre yavaş yavaş çok sayıda tekne ve kayık yaklaşmaktaydı. Büyük Kağan’ın görüş alanının dışında oldukları için Attila onların sayısını ve kaç adam tarafından çekildiklerini göremiyordu. Tek fark edebildiği, oldukça hızlı bir şekilde ilerledikleriydi. Aquileia surlarının mazgalları arasında ise tek tük insan silüetleri göze çarpıyordu. Attila olup biten her şeyi büyük bir dikkatle izliyor, danışmanlarından veya önderlerinden biri kendisine bir şey söylemek istediği zaman elini sallayarak onları susturuyordu. Bir süre sonra su taşıtlarının teker teker şehrin güney surlarından doğuya döndüklerini ve dağlara doğru ilerlemeye devam ettiklerini gördü.

İşte beklenen işaret buydu! Şehrin batı ve kuzey taraflarındaki gürültü giderek artarken, doğu tarafında ansızın silahsız ve gövdelerinin üst kısımları çıplak olan birtakım adamlar koşuşturmaya başlamıştı. Her on kişinin elinde iki yanına ayak basacak oyuklar açılmış olan büyük ağaç kütükleri vardı ve süratle nehir limanına doğru ilerliyorlardı.

Attila artık vaktin geldiğine karar vermişti. Yıldırım hızıyla kılıcını çekti ve çok, ama çok uzun yıllar önce bir geminin direğinin tepesinde gördüğü gibi, başının üzerine kaldırarak havada sallamaya

başladı. Büyük Kağan'ın kılıcından saçılan parıltılar, büyük düzlüğün en uzak köşelerinden bile rahatlıkla görülebiliyordu.

Attila bacaklarının hafif bir dokunuşuyla atını harekete geçirdi. Görkemli hayvan hızla yapay tepenin eteğine indi, düzlüğe ulaşınca şaha kalktı, sonra da nehir limanının kuzeyinden büyük şehri terk eden *Via Gemina*'ya doğru ilerlemeye başladı. Danışmanlarının bir kısmı onu mümkün olduğu kadar yakından takip etmeye çalışıyordu. Kırk yıldan daha uzun bir süredir birlikte kılıç salladıkları silah arkadaşlarından oluşan özel birliği de hemen yanı başındaydı.

Ellerinde merdiven-kütükleri taşıyan adamlar, kayıklar ve kağanın atlıları neredeyse aynı zamanda limana vardılar. Bir anda ortalığa korkunç bir karmaşa hakim oldu. Limana varmış olan kayıklar ve tekneler balta ve kılıç darbeleriyle parçalanmaya başlanmıştı. İçleri zaten taşlarla ağırlaştırılmış oldukları için, suyun dibini boylamaları pek uzun sürmemişti. Bu arada ıslık çalan kementler havada uçuşuyor, sanki kendiliğinden oluyormuş gibi batmakta olan teknelerle ağaç kütüklerini birbirine bağlıyordu. Yarı bellerine kadar çıplak olan adamlar da durmadan ellerindeki kütükleri enkazların üzerine yerleştiriyorlardı.

Böylece göz açıp kapayana kadar Nartissone üzerinde geniş, sağlam bir tahta köprü meydana gelmişti. Attila taaruz için nehrin dar ve surların yüksek olduğu yeri değil, aksine nehrin geniş ve surların zayıf olduğu yeri seçmişti. Hunların bu bölgeden saldıracaklarına kimse ihtimal bile vermiyordu.

Attila başıyla ellerinde boynuzlarla ve borularla bekleyen adamlara işaret verdi. Gökyüzü bir anda bir kez daha korkunç bir gürültüyle çınlamaya başlamıştı. Yüzlerce Got koşarak yeni liman köprüsünün üzerinden geçiyordu. Karşıya geçtikleri zaman ağaç kütüklerini kaldırarak eğik bir vaziyette duvara dayadılar. Lejyonerlerin yüz yıllardan beri kullandıkları geleneksel merdivenlerin aksine, bu kütükler yukarıdan itildikleri zaman devrilemeyecek kadar ağırdılar.

Büyük Kağan'ın ordusunun en güçlü askerleri, bir çırpıda kuşatılmış şehrin surlarının tepesine çıktılar. Elleri kılıçlarının yanı sıra, tahtadan ve demirden yapılmış ağır çekiçler vardı. Savaşçılar süratle duvarları oluşturan büyük kesme taşları birbirlerinden ayırmaya başladılar, fakat soluklanmak için şöyle bir etraflarına bakındıkları zaman bu emrin yerine getirilmesine gerek olmadığını gördüler.

Hun ve Cermen savaşçıları karşılarında tepeden tırnağa silahlı, şehri ölümüne savunmaya kararlı insanlar görmeyi bekliyorlardı. Oysa karşılarında dünyanın akla hayale gelebilecek her ülkesinden gelen saçları ve sakalları bakımlı, başlarında rengârenk takkeler bulunan, üzerlerine en temiz ve en değerli elbiselerini giymiş tacirler bulunuyordu. Elleri içleri para, ziynet, inci kolyeler, karabiber torbaları ve sayısız firfir salyangozundan elde edilmiş boya keseleri bulunan büyük kaplar tutuyorlardı.

Ağaç kütüklerinin ve surların üzerinde bulunan fatihler gözlerine inanamıyorlardı: Kendilerini karşılayan bu insanların hiçbirinin elinde bir tek olsun silah yoktu. Savaşçılardan bazıları ikinci sıra surların üzerine çıkıp aşağı baktıkları zaman karşılarında öyle bir manzara gördüler ki, en cüretkâr hayallerinde bile böyle bir şeyi düşlemeye cesaret edemezlerdi.

Forum sütunlarından *Via Gemina* üzerindeki Doğu Kapısı'na kadar uzanan bölgede, Aquileia sakinlerinin yarısından daha fazlası sessizce ve hiç kımıldamadan öylece bekliyordu. Elleri Hun ordusuna sunulmak üzere hediyeler vardı ve bir teki bile silahlı değildi.

“Söyleyin bakalım” dedi Büyük Kağan şehrin fethedildiği akşam. “Elinize yeteri kadar altın ve başka hazineler geçti mi?”

Meclis salonunda bulunan adamlar kahkahalarla güldüler. “Hem de beklediğimizden çok daha

fazlasını!” diye bağırdı içlerinden biri.

“Hiç de değil!” diye itiraz etti bir başkası. “Elime geçen eşek, sırtındaki yükün ağırlığından hiç rahatsız olmadı. Zengin evlerinin mozaik ve mermer zeminlerinde ayağının kaymamasını bir yana bırakalım, bir kerecik olsun osurmadı bile...”

“Gerçekten de senin için hiç hoş olmayan bir durum” dedi Attila ona hak vererek. “Zararının karşılığında benden yeni bir eşek mi istersin, yoksa okkalı bir osuruk mu?” Bir anda çınlayan kahkahalar salonun tavanındaki kirişleri titretmeye başlamıştı. Ganimetin azlığından yakınan adam neye uğradığını şaşırarak kendisini güç bela dışarı attı.

Bu başarıya rağmen Aquileia seferinden salt bir zafer olarak söz etmek oldukça güçtü. Kırk yıl önce Roma’da olduğu gibi bu uzun kuşatma da şehir halkını birbirine kaynaştırmak yerine laubali, egoist ve ihmalkâr yapmıştı. Şüphesiz halkın bir kısmı tüm kuşatma boyunca örnek bir tutum sergilemişti. Fakat diğerleri kendilerini tuzağa düşmüş ve umutsuz hissettikleri anda ödevlerin, yasaların ve toplum refahının kendileri için hiçbir anlam ifade etmediğini göstermişlerdi.

Eski düzen bekçileri şehirde hâlâ görev yapmaya çalışıyorlardı; fakat kudretlerini şehrin kapıları önünde bozkır savaşçılarına teslim ettikleri için artık boruları ötmeyi bilmiyorlardı. Şehrin dört bir yanında ölümler açıkta yatıyordu. Onları nehre atmaya kimse cesaret edemiyordu, çünkü bu eylemin ölümle cezalandırılacağını biliyorlardı. Böylece cesetler kızgın yaz güneşi altında çürümeye ve böceklerle yem olmaya terk edilmişlerdi. Sokaklarda oynayan çocuklar, sinsi yaz ölümünü bir evden diğerine taşıyorlardı.

Attila, ele geçirdikleri ganimetin kendileri için ne büyük bir tehlike oluşturduğunu biliyordu. Fakat artık herhangi bir önlem için çok geç kalınmıştı. Sinsi hastalık savaşçılar arasında da hızla yayılmaya başlamıştı; özellikle de Cermen savaşçıları fethettikleri şehrin bataklıklarından altınla birlikte kendi ölümlerini de almışlardı...

Çok uzun süredir kuşattıktan sonra nihayet fethettikleri şehrin kendilerini silahların en sinsisiyle yok etmeye başladığını anladıkları zaman, Hun karargâhında baştan başa keskin bir feryat koptu. Savaşçılar teker teker o gizemli “Aquileia hastalığının ölümcül darbelerinin kurbanı oluyorlardı.

Yurtların ve çadırların arasında yıldırım hızıyla bir söylenti yayılmaya başlanmıştı. Fatihlerin tümü katedralin tabanındaki mozaiklerde tasvir edilen büyülü resimleri görmemiş miydi? Horozlarla konuşan kaplumbağalar... eyerlenmiş tekeler, ağızlarından çıplak insanlar çıkartan ejderha-yılanlar...

Şehir hemen o gece ikinci kez fethedildi. Kulaklarına bir kez daha savaş gürültüsü gelen insanlar sıçrayarak yataklarından kalktılar. Evlerin, kiliselerin ve sarayların çatılarına kaya parçalarının yağmur gibi yağdığını anlamışlardı. Dehşet içinde o anda ellerine geçirdikleri eşyalarıyla birlikte dışarı fırladılar ve sokaklarda delicesine koşmaya başladılar.

Kaya yağmuru şehri yerle bir etmeye bütün gece devam etti. Sabaha karşı başlayan yangın bir anda evden eve sıçramıştı. Kısa bir müddet sonra şehrin üzerinden tek bir alev sütunu göğe yükseliyordu.

Attila, Aquileia’nın yok oluşunu uzun uzun seyretti. Fakat içinde en küçük bir sevinç, hatta memnuniyet kırıntısı yoktu. Burada gerek kendisi için, gerekse de ağır hasta olarak Tisza kıyılarına dönmeye hazırlanan adamları için, gereğinden çok daha uzun bir süre kalmıştı.

“Son beş akıncı birliği atlarını eyerlesin ve hastalarla birlikte Alplerin üzerinden Pannonia’ya geri dönsün!”

“Son beş birlik mi?” diye sordu İrnek şaşkınlıkla. “İyi ama onlar diğerlerinin arasında en az ganimete sahip olabilenler!”

“Tamam işte!” diye karşılık verdi Attila. “Ben de bu nedenle onlara burada bekleyip hasta olmak

yerine, Doğu Roma’ya karşı savaşarak ganimet toplama fırsatı veriyorum...”

“Tuna’da onların desteğine ihtiyacımız var” diye fısıldadı Onegesios.

“İmparatorluk muhafızları, üniformaları ve silahlarıyla birlikte onlara katılsınlar!” diye emretti Büyük Kağan. “Doğu Roma da artık Hunların *Imperium Romanum* için savaşmadığını görmeli!”

Attila'nın ordusu, zafer yürüyüşüne Aquileia önlerinden batıya doğru devam ediyordu.

“Yakında bundan çok daha fazlasına sahip olacağız!” diye haykırıyordu Büyük Kağan atının üzerinde doğrulup eliyle batıyı işaret ettiği zaman. “Saçlarını kadınlar gibi kıvırtan erkek müsveddeleri korkudan tir tir titreyerek gelmemizi bekliyorlar! İleri, savaşçılar! Altınlarını nehirlerle atmalarına veya o açgözlü elleriyle toprağa gömmelerine fırsat vermeden Romalıların şehirlerini yakıp yıkalım!”

Aquileia'dan bir sonraki saldırının hedefi Concordia'ydı. Hun atlılarının öncüleri, iki şehir arasındaki otuz millik mesafeyi kurumuş akarsu yataklarıyla kaplı düz arazide iki saatten daha az bir sürede aldılar. Fakat Ostrogotların son arabalarının *Via Annia* üzerinden şehre ulaşmaları iki gün sürmüştü.

Sonraki haftalar boyunca da kafilenin bu yapısı kendisini korumaya devam etti. Gerek Attila, gerek müttefik Cermen kavimlerinin kral ve önderleri, karılarını yanlarına getirtmeye karar vermişlerdi. Yukarı İtalya ovaları onlara Pannonia'yı hatırlatıyordu; fakat burasının iklimi daha yumuşaktı ve o kadar sık ormanlarla kaplı değildi. Alplerin kuzeyindeki bölgelerde olduğu gibi kadınların, çocukların ve silahsızların burada baskınlardan korkmalarına gerek yoktu.

Attila'nın karşısına bir tek Roma lejyonu, hatta bir tek hızlı *turma* süvari birliği bile çıkmamıştı. Sanki Roma'da yüz binlerce silahlı savaşçıya hükmeden bir imparator yoktu, sanki büyük orduların hızla ilerlemesine yarayan geniş yollar hiç var olmamıştı, sanki *Campus Mauriacus* savaşının sözde büyük kahramanı Aetius zerrelere ayrılarak kaybolup gitmişti...

Küçük Concordia şehri kapılarını kapama veya kendisini savunma girişiminde bile bulunmadı. İlk keşifçilerin atlarını hızla şehre doğru sürmeleri, yanından geçip gitmeleri, sonra da aynı hızla geri dönmeleri esnasında, şehrin ardına kadar açık kapılarından paçavralara bürünmüş, kir pas içinde, açlıktan bir deri bir kemik kalmış binlerce insan dışarı akın ediyordu. Bu insanların en yaşlıları bile birbirlerine “küçük” veya “delikanlı” gibi kelimelerle hitap ediyorlardı. Bu insanların ağızlarından çıkan garip ve yabancı dildeki sözleri güçlkle anlamalarına rağmen, Hunların bu şehrin bir köle yuvası olduğunu anlamaları pek uzun sürmemişti...

Şehrin kulağa oldukça barışçıl gelen ismi Yukarı İtalya'nın en önemli silah imalathanelerinden birisini oldukça başarılı bir şekilde perdeliyordu, çünkü lejyonerler ve silah tacirleri bu şehri anarken saygı dolu bir ifadeyle *Concordia Saggitaria* adını kullanıyorlardı – yani “Okçular Birliği”...

Hun atlıları bu ismin anlamını öğrendikleri zaman, inanamaz bir tavırla başlarını salladılar. Güya savaşın ne demek olduğunu bilen erkekler olan lejyonerlerin, nasıl olup da yaşamlarını yığınlar halinde imal edilen silahlara emanet edebildiklerini akılları almıyordu. Kendisini kullanacak olan

savaşçı tarafından asla okşanmamış, özenle cilalanmamış olan bir yayla fırlatılacak bir ok, hedefini nasıl bulabilirdi? Her gün hiç durmadan aşağılanan ve kırbaçlanan köleler tarafından hazırlanan bir okla insan nasıl konuşabilirdi?

“Bunlara ok mu denir! Birer cansız tahta parçası sadece... Uçlarına taktıkları kaba demir parçalarını cilalamaya bile gerek görmemişler!” dedi Doğan hor gören bir ifadeyle. Buna rağmen şehrin dökümhaneleri, imalathaneleri, odun kömürü ve demir rezervleri, bakım ve ikmal birliklerinin önderleri için oldukça sevindirici bir armağandı. Akla gelebilecek tüm eyalet ve sınır bölgelerinden gelen yaklaşık iki yüz ustayı da hiç düşünmeden saflarına kattılar. Bunu yaparken onlara beslenme, ücret ve ganimetten pay vaat etmiş, hatta her şeyin yolunda gitmesi durumunda kış gelmeden önce evlerine dönebileceklerini bile söylemişlerdi.

Şamanların bu bölgede bulunan çayırların kuru ve akarsuların temiz olduklarını tespit etmelerinden sonra, ordu tam dört gün boyunca Concordia surlarının önünde konakladı. Birkaç küçük kavgada yaşamını yitirenler dışında şehir halkından hiç kimse ölmedi. Hatta kadınlar ve kızlar bile belli ölçülerden öte rahatsız edilmemişlerdi. Neredeyse hiçbiri ölü kocasının, oğlunun veya babasının ardından yas tutmak zorunda kalmamıştı. Bu yüzden Concordia kadınlarının yüzlerinde nefret izleri yoktu. Hatta açık havanın yıprattığı bu güçlü kuvvetli yabancı erkeklerden duyulan korku, bazen içlerinde bir geceliğine kocalarını onlardan biriyle değiştirmek arzusunu bile uyandırıyordu.

Bu hoş moladan sonra Hun ordusu acele etmeden yola koyuldu. Büyük Kağan, kendisiyle birlikte hareket eden kavimlerin gönüllerini hoş tutmak için ellerinden geleni yapıyordu. Tıpkı kabile boyunca delidolu at koşturan gençlere yaptığı gibi...

“Akıllarını başlarına getirmek için önderlerini değiştirelim mi? Yoksa daha tecrübeli savaşçılar kementleriyle onları alaşağı etsinler mi?” diye sordu Doğan.

“Ortada bir savaş veya çok acil bir durum olmadığı müddetçe bir başkasını kementle yere indiren bir kimse, derhal eşyalarını toplayıp geri gidebilir!” dedi Attila beklenmedik bir kabalıkla.

“Zaten bu gençlerin yaptıkları bir oyundan başka bir şey değil...” diye atıldı Orestes. “Genç aylar veya kurtlar gibi birbirlerinin üzerinde güçlerini ve hızlarını deniyorlar!”

“Doğru” dedi Doğan ve başını salladı. “Biz yine de liderlerinin kulaklarını bükelim.. Oyunun tadını kaçırarak olurlarsa, onlara gereken dersi versinler...”

Attila, üzerinde zengin ve değerli işlemeler bulunan cam kadehlerden birini eline aldı. Kağan yurdunda bulunan çok sayıdaki kızlardan biri derhal yanına gelerek kadehini tatlı, kaliteli şarapla doldurdu. Attila küçük bir yudum içtikten sonra, dalgın dalgın önüne bakmaya başladı. Campus Mauriacus savaşından bu yana yüzünde ilk kez şüphe ve tereddüt izleri belirmeye başlamıştı. Her zamankinden daha yaklaşılmaz bir hali vardı. Elindeki kadehte bulunan şarabın yüzünde oluşan dalgalar belli belirsiz titriyordu.

Kara Hunların Büyük Kağanı büyülenmiş gibi bu titreyen dalgalara bakıyordu. Sanki görünmez bir güç onu etkisi altına almıştı. Vücudunun üst kısmı dairesel hareketler çiziyordu. Şarap dolu bu kadeh, onun önünde uzun süredir arayıp da bulamadığı bir dünyaya uzanan bir kapıyı açmıştı sanki. Kendisini ve başkalarını neşeli ve mutlu kılan her şey, o anda onun için anlamını yitirmişti. Sadece şamanların yapabildiği gibi, kendi içine bakmaya başlamıştı. Yurdun içinde bulunan kızların, erkeklerin, şarabın, atlıların, Romalıların, annelerin ve doğmamış çocukların, kuşların ve bir kavimler toplantısının ikinci gününün kızıl duman bulutlarının çok, ama çok ötesinde, bambaşka bir yerde yüzüyordu. Belindeki kemerden, kılıcından ve üzerindeki mücevherlerden sıyrılmıştı. Elbiseleri büyülü bir el tarafından vücudundan çıkarılıvermişti. Alplerin yüksek zirvelerindeki büyük beyaz kayaları, Kuzey Galya’nın yeşillikleri arasındaki beyaz düzlükleri, keşişlere, rahiplere, sonra da haça gerilmiş adamlara dönüşen gölgeleri görüyordu.

Attila'nın boğazından bir inilti yükseldi.

Hayır! Bir şaman olmak ... hayaller ve sanrılarla boğuşmak, gücünün ve kudretinin etrafına bir kadının kolları gibi sarılan şeytanî sis girdaplarının içinde yitip gitmek istemiyordu!

O bir kağandı! Hun boylarının ve ailelerinin şimdiye dek görmüş olduğu en büyük kağan! Hakimiyet alanı kuzeydeki *Mare Suebicum*'dan *Imperium Romanum*'un sınırlarına dek uzanıyordu. Sözü Roma yasalarından daha kuvvetliydi! Kara gözlerinin bir bakışı, yaşam veya ölüm anlamına geliyordu!

Sayısız kadını, isimlerini bile bilmediği kızları, korkusuz oğulları olmuştu. Buna rağmen ansızın tüm vücudu acıyla dolmuştu. Kulaklarının uğuldadığını duyuyor, bakışlarının bulanıklaştığını görüyor, dilinin acılaştığını ve vücuduna bir halsizlik çöktüğünü hissediyordu.

Ansızın yüksek sesle güldü ve elindeki kadehi yurdun tahta direklerinden birine doğru fırlattı. Hayır, ben bir şaman olmayacağım, diye düşünüyordu. Her istediğine sahip olan bir erkek olmak bana yeter! Zengin ve güçlüydü... insanlar kendisinden hem korkuyor, hem de saygı duyuyordu. Başka ne isteyebilirdi ki? Önünde uzanan şehirlerden toplayacağı birkaç bin kilo altını mı? Galya, İspanya veya Afrika gibi büyük bir eyaleti mi?

Batı Roma'yı mı?

Doğu Roma'yı mı?

Yoksa tüm imparatorluğu mu?

Attila sağ elinin tersiyle burnunu sildi. Nedenini bilmediği burun kanamaları yeniden başlamıştı. Başkaları bunu fark etmiyordu, fakat gene de rahatsız ediciydi. Vücudunun bazen kendisine ihanet etmesinden ve buna karşı hiçbir şey yapamamaktan çok rahatsız oluyordu.

Büyük Kağan dikkatle burnundan nefes aldı. Bu ani ve rahatsızlık verici burun kanamalarına karşı Aybars'ın bugüne dek verdiği ilaçlar hiçbir işe yaramamıştı. Greka'nın bitki çayları ve yanında olduğu günlerde burun kanatlarına yaptığı dikkatli masajların da bir faydası yoktu. Hayır, diye düşünüyordu Attila bu arada, her şey hazır olduğu zaman, tüm *Imperium Romanum* bile ona yetmeyecekti...

Aklı bu tür düşüncelerle doluyken, tahtadan veya mermer sütunlardan yapılmış dev bir sarayın içinde oturup kapısını aşındıran insan yığınlarının dertlerini dinlemek istemiyordu. Altın işlemeli, ipek kumaşlarla süslenmiş büyük kağan yurdunda uzun zamandır kendisini altın bir kafese kapatılmış gibi hissediyordu.

Tüm bu odalarda kaç kadının oturduğunu bile bilmezken, bu görkem ve ihtişamın ne anlamı vardı ki? Arada sırada kendisine yeni doğmuş çocuklar getiriyor ve isimlerini söylüyorlardı. Kızı olduğu zaman da en az oğlu olmuş kadar sevinmişti. En büyük üç oğlundan başka Gheism, Emnedzar ve Uzendur da onun için önemliydi. Gepid kralları Ardarich ve Laudarich'in kız kardeşleri olan kadından doğan Gheism, Attila'nın Konstantinopolis nezdindeki elçisi olmuştu.

Buna rağmen haleflerinden duyduğu hoşnutsuzluk her geçen gün artıyordu. Evet, onlar yetenekli, güçlü ve iyi oğullardı, fakat yine de eksik bir şeyler vardı...

Aklına birdenbire Balamir, Uldız, Karaton, Ruga ve Oktar gelmişti. Sonra babası ve kardeşi Bleda. Ailesinin büyüklerinden hayatta sadece kendisi ve amcası kalmıştı. Fakat şaman Aybars o güne kadar ne bir tahtta oturmuş, ne de dev orduları zafere veya ölüme götürmüştü. Peki, kendisi bunu yapmıştı da ne olmuştu? Bir şeyler mi kazanmıştı? Yoksa aksine bir şeyler mi kaybetmişti? Yoksa hiç bilmediği başka bir tür ganimet daha mı vardı? Sadece gören gözlerle sahip olanların bilebileceği başka şeyler... Şamanlar, çok sayıda tanrının rahipleri, hatta Hristiyanların o garip tanrısının hizmetkârları bunu biliyor olabilirler miydi? Attila kendi kendine homurdanarak başını salladı.

“Kendini iyi hissetmiyor musun?” diye sordu Orestes endişeyle.

“Hayır, kendimi hiç iyi hissetmiyorum!” diye homurdandı Attila. “Fakat bundan size ne?”

Hunlardan ve müttefiklerinden oluşan büyük ordunun bir sonraki durağı, bir önceki gibi otuz Roma mili uzaklıktaki Altinum şehriydi. Attila yurdunun sökülüp yeniden kurulmasını beklemedi. Altinum’un önüne geldiği zaman ilk iş olarak surların etrafını dolandı ve şehre giren tüm yolların tutulmasını emretti. Arabaların üzerinde taşınan otuz tane çok hafif kayık, derhal şehrin limanına indirildi. Her kayığın içinde otuz okçu vardı ve görevleri kuşatmayı kırmaya yeltenecek olanları durdurmaktı.

Attila ilk iki geceyi Greka’nın küçük ipek çadırında geçirdi. Fakat dışarıda bekleyen muhafızlar, o sıcak gecelerde içeriden herhangi bir ses yükseldiğini duymaya muvaffak olamadılar.

Üçüncü günde Attila adamlarından kuşatılmış kentin özellikleri hakkında bilgi aldı. Yarım saat sonra müttefik krallarına, kendi hanlarına ve birliklerin komutanlarına saldırı işareti verecek düzeyde bilgi sahibi olmuştu.

Alpleri aşan Via Claudia Augusta’ya açılan en büyük tali yolun başlangıcı, *Mare Hadriaticum*’un kuzeybatı lagunlarında kurulu olan bu liman şehrinde bulunuyordu. Tuna’ya kadar uzanan mil taşları da bu nokta merkez alınarak hesaplanıyordu. Lagunların kuzey bölgesi olduğu gibi Altinum şehrine, bünyesinde denize açılan dar kara parçaları, kum bentleri ve adaları da bulunduran daha büyük güney kısmı ise Patavia’ya aitti. Suyla iç içe girmiş bu bölge ta Yunanlılar zamanından beri tacirlere korsanlardan korunabilecekleri iyi limanlar bulabilme imkânı sunuyordu. Şehrin kuruluşu İlyrialı Venetlere kadar dayanıyordu. Romalılardan önce Etrüskler, Yunanlar, Fenikeliler ve Mısırlılar da buraya demir atmışlardı. Ve Aquileia’da satılmayan kehribarlar, Kehribar Yolu’nun son noktası olan bu şehirde daima alıcı buluyordu.

Bu bölge Attila’nın ordusu için gerçek bir cesaret sınavı haline gelmişti. Göz alabildiğine uzanan geniş düzlük, en darı on adım olan su yolları ve kanallarla doluydu. Bu tehlikeli su tuzaklarından kazasız belasız kurtulmak isteyen tüm savaşçılar, kendilerinden önce buradan geçenlerin açmış olduğu dar patikaları ve tahta köprüleri adım adım takip etmek zorundaydılar.

Başka bir zamanda ve başka koşullar altında bu arazi bu büyüklükte bir ordu için gerçek bir tuzak olurdu. Fakat doğunun bozkırlarından gelen atlı savaşçılar kısa zamanda kötü korunan şehrin önüne kamp kurmuşlardı.

“O halde, haydi bakalım!” dedi Attila adamlarıyla son ayrıntıları da tartıştıktan sonra.

Hun ve Cermen savaşçıları, şafak sökerken korkunç savaş naraları eşliğinde zengin tacirlerin lüks villalarına saldırdıkları zaman, en küçük bir direnişle bile karşılaşmadılar. Onların istediği de buydu, çünkü ellerine geçen altın, mücevher ve değerli kumaşları alıp, yollarına devam etmek istiyorlardı.

Atlı savaşçılar, şehrin daha zengin dış mahallelerine, Concordia’da olduğundan çok daha sert ve etkili saldırılarda bulunuyorlardı. Şehrin iç kısmı, çamurlu toprağa yüz yıllar boyunca kölelerin alın teri ve göz yaşı dökerek çaktıkları tahta direklerin üzerine kurulu evlerden ibaretti. Burada fazla bir ganimet elde etme imkânı bulunmadığını tümü biliyordu. Ravenna ve başka pek çok şehirde oturan zenginler şehrin dışında güzel villalar yaptırmışlardı ve sıcak yaz aylarını Adriyatik Denizi’nin serin kıyılarında geçirmeyi tercih ediyorlardı. Kendileri gelme bile, en azından karılarını ve çocuklarını mutlaka gönderiyorlardı.

Savaşçıların naraları, silahların ve zincirlerin şakırtıları, kadınların çığlıkları ve cesur erkeklerin bağırıp çağırmaları kısa zamanda dört bir yana yayıldı. Şehirden yükselen gürültü kısa zamanda öylesine korkunç bir hal almıştı ki, çalılıklardaki kuşlar uçuşuyor, hayvanlar etrafa kaçışıyordu.

İşte bu şehrin nihaî fethinin işaretiydi. Birleşik ordu derhal ikiye ayrıldı. Dört kere beş yüz atlıdan

oluşan ilk grup, fazla zorlanmadan açılan *Maiores Kapısı*'ndan içeri şehre daldı. Diğer grup ise deniz kıyısına doğru ilerledi ve *Boreana Kapısı*'na saldırdı. Şehrin bu küçük kapısı oldukça zorlu çıkmıştı. Fatihlerin ilk grubu sevinç çığlıkları eşliğinde karşılarına çıkan direnişi kırarken, diğerleri koçbaşlarının, katırların ve taaruz merdivenlerinin gelmesini beklemek zorunda kalmışlardı.

Kapının kırılması sadece birkaç dakika sürdü. Atlılar keskin zafer çığlıkları eşliğinde şehrin dar sokaklarına daldılar. Az sonra kırmızı tuğlalardan yapılmış, yüksek çatılı bir kilisenin önünde toplanmışlardı. Kiliselerin pencerelerinden ve çatısından aşağı kaynar yağ dökülmeye başlandığı zaman, öfkeleri iki katına çıktı. Aslında kendileri savunmacıların bu sıcak saldırısını dişlerini sıkarak kabullenebilirlerdi, fakat atlarının acı dolu çığlıkları yüreklerini paralıyordu.

Bu arada geri kalan dört akıncı birliği de korkunç çığlıkların eşliğinde Altinum sokaklarına dalmıştı. Atlar bile savaş naraları atar gibi yüksek sesle kişniyordu. Hunlar ellerindeki kementlerle şehrin her tarafında kaynayan kazanları bir anda devirdiler. Sonra alev alev yanan tahta parçalarını mızraklarının ucuyla evlerin çatılarına fırlatmaya başladılar. Altın ve ganimet, akıllarının ucundan bile geçmiyordu! O anda tek düşündükleri, tapınaklarının ve kutsal binalarının çatılarından Hunların üzerine kaynar ölüm boşaltmaya cüret eden bu şehre haddini bildirmektir...

Üç gün sonra şehirde Attila'nın adamlarının ilgisini çekebilecek hiçbir şey kalmamıştı. Aquileia ve Concordia'da olduğu gibi, burada da altın ve gümüş işlikleri son âna kadar sağlam kaldı. Savaşçılar aslında kimseyi öldürmek niyetinde değillerdi, fakat aptalca bir cesaretle kendilerinin veya efendilerinin altınlarını korumak için silaha davrananlar, kesinlikle affedilmiyordu. Şehir halkının büyük çoğunluğu, Hunların ve müttefiklerinin sadece altın peşinde olduğunu öğrenmişti. Sanat eserlerinin veya başka değerli eşyanın değil – sadece altının! Çünkü bu değerli madeni tekrar eritmek, kendileri için yeni kemer tokaları, silah süsleri, atları için dizginler, kadınları ve çocukları için süs eşyaları yapmak istiyorlardı...

Birleşik Hun-Cermen ordusu, Altinum'dan ayrıldıktan sonra doğruca güneybatıya ilerlemeye başladı. Pek çok önderin güneye sapmaya can atmasına rağmen, Attila kararında ısrarlıydı.

“Ravenna'yı kuşatıp da ne yapacağız!” dedi onlara. “Alarich ve Radagis de bunu denemiş ve kazançları sadece boş yere vakit kaybetmek olmuştu...”

“Aquileia'da yaptığımız gibi onları aç bırakamaz mıyız?” diye sordu Orestes.

“Hayır” diye cevap verdi Attila. “İmparator Honorius'un bundan elli yıl önce ilk Got akınları sırasında Mediolanum'dan Ravenna'ya neden kaçtığını sanıyorsunuz? Sadece buradaki sivrisinekler yüzünden! Evet, başlarınızı salladığınızı görüyorum, fakat gerçek böyle! O küçük canavarlar vücutlarında yaz sığının ölümünü taşıyorlar... Tiber kıyısında kurulu olan Roma'yı kuşatan Alarich ve Vizigotları da onlardan ölesiye korkuyorlardı.”

Attila dişlerini sıkarak yurdun içinde sert adımlarla bir ileri, bir geri dolanmaya başladı. “Bataklıklar, Padus'un ne yapacağı belli olmayan suları ve tahkim edilmiş yeni surlar – atların sırtında savaşan ve kazanan savaşçılar için hiç de uygun değil! Zaten imkânı olan herkes malını mülkünü yanına alarak imparatorun peşinden Roma'ya gitti!”

“O halde nereye gidiyoruz?” diye sordu Onegesios.

“Patavia'ya sadece otuz mil var. Roma'dan bir karşı saldırıyla karşılaşmadığımız takdirde, orada ikiye ayrılacağız. Birkaç akıncı birliği Alpleri yağmalayabilir. Yeteri kadar ganimet topladıktan sonra da tekrar Mediolanum'da buluşuruz.”

“Peki sen ne tarafa gideceksin?”

“Güneye” dedi Attila ve bir an duraksadı. “*Via Aemilia* üzerindeki altın ticaret şehirleri boyunca ilerlemek istiyorum.”

“Yakıp yıkacak mısın, yoksa ganimet mi toplayacaksın?” diye sordu Onegesios gülümseyerek.

“Bu sadece ve sadece o şehirlerde oturan insanlara bağlı. Bizi uysal bir şekilde ve cömert hediyelerle karşılayacak olurlarsa, onlara kendi lejyonelerinin pek çoğundan daha yumuşak davranırız.”

“Peki ya tanrılarına ve yüksek duvarlarına fazla güvenecek olurlarsa?”

“O zaman iki ihtimal var: Ya onları altınlarına ve kadınlarına el koyarak, fidye için tutsak ederek, en iyi zanaatkarlarını köle yaparak, sonra da şehirlerini yakarak cezalandıracağız...”

“İkinci ihtimal nedir?”

“... ya da yine aynı şekilde altınlarına, kadınlarına ve zanaatkarlarına el koyacak, fakat resmî yapıları, evleri ve kulübeleri esirgeyeceğiz...”

“Halkın geri kalan kısmı ne olacak peki?”

Attila Onegesios’a iyice yaklaşarak tam önünde durdu ve onu tepeden tırnağa süzdü. Dudaklarının son kenarı hafifçe seğiriyordu. “Geri kalanlar mı?” diye sordu sonra. “Hangi geri kalanlardan söz ediyorsun?”

Büyük Kağan birçok kez toplanan ganimetin hastalar ve yaralılarla birlikte dört tekerlekli sağlam arabalara yüklenerek, en az iki akıncı birliği eşliğinde Tuna’ya geri götürülmesini emretmek zorunda kalmıştı. İşe yarar zanaatkarları, akrabaları tarafından fidye ödenmesi muhtemel olan aileleri, köle veya yatak arkadaşı olarak kullanmak üzere çok sayıda genç kızı da yanlarında götürüyorlardı...

Fetih, çılgılık, ganimet ve tecavüz dolu gecelerin yanı sıra, Hun ordusunda öyle saatler de yaşanıyordu ki, Attila bataklılardan sadece salgın hastalıkların değil, *Imperium Romanum*’un on yüz yıllık birikiminin de yayıldığını düşünür gibi oluyordu. Savaş meclisinde taaruz ve kuşatmayla değil, bilakis hak, hukuk ve Roma yasalarıyla ilgili konuşmaların yapılmasını, hatta kendisinin de bunlara iştirak etmesini, ancak böyle açıklayabiliyordu.

“Bir an için tecavüze uğrayan bir kadının kendisine tecavüz eden adamı isterse ölümle cezalandırabilmesine, ya da isterse onunla evlenebilmesine imkân tanıyan bir yasa bulunduğunu farz edelim!” dedi Attila. Tüm sefer boyunca Scottas’ın yüzünün ne kadar asık ve donuk olduğunu fark etmişti. Onun kara düşüncelerini biraz olsun dağıtabilmek istiyordu. “Bir adam aynı gece zarfında iki kadına tecavüz eder, kadınlardan biri onun ölümünü, diğeri de kendisiyle evlenmesini talep ederse, Roma hukuku bu işe nasıl bir çare bulur?”

Scottas üzgün gözlerle ona baktı.

“Bu aynı çocuk üzerinde hak iddia eden iki ailenin o aptalca hikâyesine benziyor” diye karşılık verdi isteksiz bir şekilde.

“Gerçekten de cevap veremeyecek kadar kötü durumda mısın?” diye sordu Attila. “Ben olsam onu önce evlendirir, sonra da öldürtürdüm. O zaman ikisinin de isteği yerine gelmiş olurdu!”

“Ne yazık ki neşelenecek durumda değilim” dedi Scottas acı içinde. “Bu kadar çok kan görmeye dayanamıyorum.

Attila ona uzun uzun baktı.

“Uzun yıllar boyunca benim sadık bir dostum oldun” dedi sonra.

“En güçlüler bile günün birinde zamana mağlup düşerler!”

Attila o gece hâlâ en eski ve sadık yoldaşı olan Greka’nın yanına gitti. Scottas o geceyi atlatamamıştı. Güneşin batışıyla doğuşu arasında geçen süre içinde ölen yüz kişiden biri de oydu...

Hunların Büyük Kağanı artık vahşî at koşularına, fetih çılgılıklarına ve ganimetin sayılmasına katılmıyordu. Bu arada giderek daha fazla sayıda Got hastalanmaya başlamıştı. Zaten hiçbir zaman yeterince dirençli olamamışlardı. Attila buna yüz yıllarca süren sert ve soğuk bozkır yaşamının

yokluğunun sebep olduğunu düşünüyordu.

Serin sonbahar günlerinde, Padus Ovası'nın batıya doğru hafifçe yükseldiği bölgeden, Alp Dağları'nın güney kısmını ve Yukarı İtalya'nın batı kesimlerini görebiliyorlardı. Bu seferin son şehri Ticinum olacaktı. *Via Aemilia* üzerindeki çok sayıda yolun birleştiği bu düğüm noktası, Ticinus Nehri'nin sol kenarında kurulmuştu. Şehrin limanından ayrılan bir geminin Padus üzerinden *Mare Hadriaticum* ile Ravenna'ya ulaşması mümkündü. Attila şehrin yakılıp yıkamamasını emretti. Romalı hükümdarların burada nasıl yaşadıklarını görmek istiyordu.

Fakat şehre girer girmez buraya kendisinden önce çok daha güçlü bir hükümdarın ayak basmış olduğunu anladı. Sokaklardaki derin sessizliğin ve duvarlardaki olağanüstü güzellikteki fresklerin onu aldatmaları mümkün değildi. Bu şehir, ölümcül elleriyle onları okşamak için, kollarını açmış bekliyordu...

“Geri!” diye haykırdı Büyük Kağan var gücüyle. Görünmez tehlikenin farkına diğerlerinin tümünden daha çabuk varmıştı. “Çabuk geri dönün! Herkes kireç üzerinde yürüsün!”

Şehirde korkunç bir salgın hüküm sürüyordu.

Kaçarcasına kuzeye doğru ilerlemeye başlamışlardı. Buna rağmen Attila'nın emri altındaki kavimler kafilesi atlı ve yaya savaşçılardan oluşan büyük bir hayvan gibi bir çayırdan diğerine otlayarak gidiyordu. İnsanlar ve hayvanlar her gün inanılmaz miktarda ete, tahıla, yeşillığe ve içilebilecek her türlü sıvıya ihtiyaç duyuyorlardı. Büyük ve ağır arabaları içinse yolda buldukları ve gözlerine değerli görünen tüm nesneleri dolduruyorlardı. Özellikle de altın ışıltısına sahip olanları...

Mediolanum da kısa zamanda Hunların eline düştü. İlk atlılar şehrin surlarına ulaştıkları zaman, tüm kapıların ardına dek açık olduğunu gördüler. Bunu yapmalarının sebebi ise Attila ve ordusunu dostça karşılamak değildi; tam aksine, arkalarına bile bakmadan şehirden kaçan insanlardan hiçbirinin aklına kapıları çekmek gelmemişti!

Attila bu eski imparatorluk başkentine girdiği zaman, kendisini bir yıl önce Reims'teymiş gibi hissetti. Kimse sokakların kenarlarına yığılmamıştı ve kimse forumun taşları üzerinde diz çökerek kendisine yalvarmıyordu. Ortalıkta kaçamayacak denli yaşlı veya genç birkaç kadın, erkek veya çocuk dışında, sadece korku duygusu nedir bilmeyen budalalar vardı. Hatta birkaç kötürüm dilenci çarpık suratlarıyla gülümseyerek, pençeye dönüşmüş ellerini Attila'ya doğru uzatıyor, ondan kendilerine yardım etmesini istiyorlardı.

Attila'nın küçük bir el hareketiyle onları durdurmasına kadar, savaşçılar bu adamlara temiz bir sopa çektiler. Az sonra atlılar çınlayan nal sesleriyle imparatorluk sarayının ilk büyük iç avlusuna ulaştılar. Attila buradaki binaların Ravenna'da gördüklerinden daha büyük olduğunu düşündü. Sonra birkaç kez avluyu dolaştılar. İçlerinden birkaçı atlarını geniş basamaklı merdivenlere doğru sürdüler ve sarayın içine girdiler.

Ancak Attila atından indiği zaman hepsi geri geldi. Büyük Kağan kılıcının kayışını sıktı ve havanın çok sıcak olmasına rağmen, sadece kenarlarında kürk bulunan hafif kraliyet pelerinlerinden birisinin omuzlarına konmasına izin verdi.

Sonra da yanında danışmanları ve yüksek rütbeli komutanları bulunduğu halde sarayı dolaşmaya başladı. Oğulları İlek ile Dengizik'in yanı sıra, Laudarich ve Scottas'ın yokluğunu ne kadar hissettiğini kimseye belli etmiyordu. Tüm duvarlar değerli halılar ve gösterişli tablolarla kaplıydı. Attila gözünün ucuyla bile bakmadan onların önünden geçerken, en büyüklerden bir tanesinin önünde ansızın duruverdi. Tabloya bir süre baktı, sonra da yere tükürerek başını salladı.

“Romalılar böyle işte!” dedi yanındakilere. “Doğu ve Batı Roma imparatorları bir tahtın üzerinde oturuyor, biz barbarlar da ayaklarının dibinde sürünüyoruz...”

Sözlerini bitirdikten sonra adamlarının öfkeli bağırışlarının dinmesini bekledi. “Bu tablo yeniden

yapılınsın!” dedi sonra. “İmparatorluk için bu koca yalanın resmini yapan ustalar, bu kez gerçeği tasvir etsinler! Büyük Kağan olarak ben bir tahtın üzerinde oturuyorum, iki Roma’nın imparatorları da ayaklarımın dibine altın dolu vergi keselerini yığıyorlar...”

Attila’nın etrafındakiler kılıçlarını kınlarına vurarak sevinç çılgınlıkları attılar.

Sonra da hep birlikte sarayın diğer yüksek tavanlı salonlarını gezmeye başladılar. Uzun zamandan beri hiç bu kadar neşeli ve coşkulu olmamışlardı.

Hemen aynı akşam Roma sarayının büyük bahçesinde düzenledikleri görkemli zafer şöleninde, Büyük Kağan danışmanlarına bundan sonra yapmak istediklerine dair düşüncelerini anlattı. Neredeyse her zamanki gibi ağzına çorba ve sebze yemekleri koymamış, sadece birkaç parça et kızartmasıyla yetinmişti.

“Bundan sonraki hedefim ancak Roma olabilir!”

“Geiserich’ten önce mi davranacaksın?” diye sordu Orestes gülerek. “Bu şehir de daha öncekiler gibi senin kudretine asla karşı koyamaz. Ne var ki Kral Alarich’in kaderini düşünmekten de kendimi bir türlü alıkoyamıyorum. Roma’yı fethetmeyi başarmış olmasına rağmen, şehrin üzerine çökmüş olan korkunç lanet, eninde sonunda onun işini bitirdi.

Attila dudaklarını büzdü. Orestes’in Romalılarından da ince konuşmak istemesine dayanamıyordu. Kendisi de Hunların diğer bozkır kağanlarından farklı davranıyor ve konuşuyordu. Buna rağmen hâlâ onlardan biriymi ve her zaman onlardan biri olarak kalacaktı.

“Vizigot kralının ölümü üzerine anlatılan o esrarengiz hikâyelerin hiçbirine inanmıyorum” dedi aradan geçen bunca yıldan sonra ilk kez olarak. “Bana kalırsa onu kayınbiraderi Athawulf öldürtmüştür. Hem de o soylu fahişe Galla Placidia’dan aldığı zehirle...”

“Çok keyifsizsin” dedi Orestes. “Başarıların sanki artık seni tatmin etmiyor!”

“Sadece İtalya bataklıklarının neler yapabileceğini düşünüyorum” diye homurdandı Büyük Kağan. “Yıllardan beri kendi kendime sorup dururum: Zaten sorunları kendi başından aşkın olan bir kavim, neden sırf ölü bir kralın gömüldüğü yer belli olmasın diye koca bir nehrin yatağını değiştirip, büyük bir bölgeyi sular altında bıraksın ki? Cermenlerin hiçbir geleneği böyle bir şeyi emretmiyor!”

“Pek çok kişi böyle yapıldığına şahitlik edebilir!” dedi yanındaki adam.

“Bana kalırsa bunu sadece kralın cesedinin kimse tarafından asla bulunmaması için yaptılar. Katiller kendilerini ele vermek istemiyorlardı...”

Attila bir hafta daha Mediolanum civarında kalmak, sonra da Alplerin etekleri boyunca Bergamum, Brexia, Verona ve Vicentia üzerinden doğuya doğru ilerlemek istiyordu. Roma’dan yola çıkan bir heyetin kendisine doğru yaklaşmakta olduğunu duymuştu, fakat bu kez de gelen haberler oldukça çelişkiliydi. Gerçi Attila bu meseleye fazla önem vermiyordu. İmparatorun veya Aetius’un kendisinden bir ricaları varsa, diledikleri zaman heyet göndermekte serbesttiler...

Gerçekten de bir müddet sonra ulaklar ona resmi bir davetiye getirdiler. Romalılar onunla Attila’nın şimdiye kadar ismini duymamış olduğu tarafsız bir bölgede görüşmek istiyorlardı.

“Şehirlerine sadece onlarla görüşmek için asla gitmeyeceğimi anlaşılan nihayet kavramışlar” diye sırtıttı Attila bu görüşmeyi ve gününü kimin planladığını öğrendiği zaman.

“İyi o halde” dedi sonra. “Garda Gölü’nün yakınındaki Mincio Nehri’ne gidelim bakalım! Fakat ordunun ana gövdesi planlandığı gibi Bergamum ve Brexia’yı vakit geçirmeden fethetsin!”

Hunlar ve Kral Meclisi üyeleri, aradan üç gün geçtikten sonra, iki yıl önce Batı Roma konsülü, böylece de tam bir yıl için imparatorlardan sonra en önemli Romalı olan adamla buluştular.

Gennadius Avienus, Hunların neye önem verdiklerini bildiği için, onları zengin ve soylu

ziynetlerle süslenmiş değerli bir atın üzerinde karşılaşmıştı. Onlara öncelikli olarak imparatorun selamını iletmiş ve yanında duran Ebedî Şehrin eski valisi Trigetius'u müzakere başkanı olarak tanıtmıştı. Trigetius'un son derece huzursuz ve sinirli olduğu her halinden belliydi. Attila, bu adamın kendisi hakkında çok şey duymuş olduğunu ilk bakışta anlamıştı. Nefret ve lanet dolu yalanlar, gözünü kör etmiş olmalıydı...

Heyetteki üçüncü soylu kişi, Piskopos Leo'nun ta kendisiydi. Attila önce diğerlerini selamladı, fakat derhal Ebedî Şehir'deki kırk beş diğer piskoposu kendisini Papa sanıyla çağırmaya zorlayan bu adamla konuşmaya başladı.

Attila için iki cins Hristiyan başrahibi vardı: Sofu körler ve dışarıya karşı sofu görünen akıllılar. Leo hakkında anlatılanlar doğruysa, bu adam *Imperium Romanum*'da yaşayan tüm piskoposların hepsinden kıyas kabul etmeyecek kadar fazla akıllıydı.

Ve aynı zamanda da en tehlikelisi!

Görüşmeye katılanların tümü, içgüdüsel olarak bu karşılaşmanın ne büyük bir öneme sahip olduğunu anlamışlardı. Roma'nın soylu ve ısıltılı heyeti, bin yıllık imparatorluğun tüm heybet ve görkemini Mincio Nehri'nin yanına taşımıştı. Attila'nın Roma'da bizzat yaşadığı kıtlık yılları, geride en küçük bir iz kalmayacak şekilde anılardan ve belgelerden silinmişti.

Güneşin altında ısıltılı parlayan çok sayıda görkemli ipek çadırın arasına, ellerinde altın yaldızlı Roma kartalları ve standartları taşıyan güçlü-kuvvetli Cermen savaşçıları yerleştirilmişti. Şatafatlı tören uniformalarına bürünmüş subayların ve beyaz ipek elbiseli rahiplerin sayısı da hiç az sayılmazdı. Attila bir an için bu insanların buraya özel olarak getirilmiş ve yine özel olarak hazırlanmış kostümlere büründürülmüş tiyatro oyuncularına olabileceği şüphesine kapıldı. Arka planda da silahlı muhafızlar, müzisyenler ve çok sayıda hafif giyimli köle göze çarpıyordu. Köleler yemeklerin hazırlanması ve içki servisiyle meşguldüler.

"Her şeyden önce size bir şartımı bildireceğim" dedi Hunların Büyük Kağanı. Trigetius sert bir tokat yemiş gibi sarsıldı, fakat Gennadius Avienus ve Leo başlarını salladılar.

"Roma'nın kölelerinin veya tutsaklarının bana hizmet etmesini istemiyorum!"

Üç Roma elçisinin yüzlerinde bir an için büyük bir şaşkınlık ifadesi belirdi, fakat sonra Trigetius bastırmakta güçlük çektiği bir iniltiyle parmaklarını şıklattı. Yardımcılarının ve memurlarının yarım düzine kadarı koşarak yanına geldiler. Eski Roma valisi heyecanla onların kulaklarına bir şeyler fısıldadı, sonra da elini yelpaze gibi sallayarak eski yerlerine gönderdi.

Bu arada cilalanmış beyaz mermerden yapılmış büyük bir sofranın etrafına oturmuşlardı. Başlarının üstünde yeşil ve turuncu ısıltılar saçan bir güneşlik vardı. Balmumundan yapılmış yunuslar, orman hayvanları, tavus kuşları ve sülünler, rengârenk çiçeklerin arasında boy gösteriyorlardı. Sofrada oturan herkesin önüne, içinde meyveler, hamur işleri ve çeşitli tatlılar bulunan tabaklar yerleştirilmişti. Attila bunların hepsini elinin tersiyle kenara itti. Bunların sofraya sadece gösteriş maksadıyla yerleştirildiğinin farkındaydı. Yaban hayvanlarının etini eyerinin altında yumuşatan bir barbar olan kendisini, akılları sıra çok eskiye dayanan yemek kültürleriyle etkileyebileceklerini sanıyorlardı.

"Ne yazık ki bir *triclinium* için sayımız çok fazla" dedi Attila alaycı bir sesle. Bu şekilde onların sahneledikleri oyundan etkilenmediğini de belirtmiş oluyordu. Bu masanın üç tarafına o üç meşhur sedir yerleştirilmiş olsaydı bile, yine de samimi bir yemek için sayıları en üst sınırdan bile kat kat fazlaydı. Bu nedenle Attila onlara kendi usulünce cevap vererek belindeki kemerin tokasını çözdü, altın ve elmaslarla süslü, zümrüt kakmalı kılıcını çıkardı, sonra da çaprazlamasına masanın üzerine koydu.

"Başlayın bakalım!"

Yapılması gerekeni ilk kavrayan piskopos oldu.

“Tüm batı dünyasında Baba olarak tanınıyorsun – hatta Gotlar sana neredeyse sevgi dolu bir şekilde Babacık diyorlar” diye söze başladı piskopos dostça bir sesle. Attila ise sert bir el hareketiyle onu susturdu.

“O sadece aptalca bir şakaydı” dedi ona. “Rehine olduğum zamanlarda sık sık canımı sıkan bir alay...”

“Artık kendi deyimimle canını sıkan bu alayla tanınıyorsun... Hun ordularının, Gotların, Gepidlerin ve Tuna’nın doğusunda yaşayan pek çok kavmin babası.”

“Bütün bunları bana sebepsiz yere söylemediğine eminim...”

“Bir Roma generali için en büyük şeref *Patricius Romanorum* – *Romalıların Babası* unvanına sahip olmaktır. Bunun ötesinde biz en yüce varlığımızı Kralların Kralı, Göğün ve Yerin Hükümdarı ve Tanrı Baba olarak adlandırırız. Ben onun en yüksek hizmetkârı ve tüm inananların babasıyım. Ve sen, Büyük Kağan Attila, kendi halkların için bir *Papa* ve *Patricius*’sun! Tüm çocuklarının sorumluluklarını – onların günahlarını ve kefaretlerini, altınlarını ve paralarını, suçlarını ve cezalarını, şarkılarını ve kamp ateşlerini üstlenmesi gereken bir baba...”

“Onlar genelde sadece canları ne isterse onu yapıyorlar” dedi Attila. “Ben belki pek çoğu için bir tanrı olabilirim, fakat kesinlikle bir imparator değilim! Bizim bir bölüğümüzün başında bulunan lider, sizdeki bir *magister militum*’dan çok daha fazla yetkiye sahiptir!”

“Bu da aramızdaki farklılıklardan biri” dedi piskopos.

“Adamlarımın yaptıklarını mı kastetmek istiyorsun?”

“Sana bazı açıklamalarda bulunmama izin ver” dedi piskopos sakın bir sesle. Aslında her ikisi de ağızlarından çıkan kelimelerden çok daha farklı şeyler söylediklerini biliyorlardı. “Ben bir Hun kağanının bir piskopostan daha az kudrete veya yetkiye sahip olduğunu sanmıyorum. Bizde oğullar babalarının sözünden asla çıkmazlar!”

“Şimdi ne diyeceğini tahmin edebiliyorum sanırım” dedi Attila ve gülümsedi. “Bana elli yaşında, büyük bir eve, bir kadına ve çocuklara sahip, fakat babası izin vermediği için, kendi başına hiçbir önemli karar veremeyen bir adamdan söz edeceksin...”

“Yasalarımızı biliyorsun...”

“Roma yasalarına göre bir konsülün bile babasının izni olmadan borç para alamayacağını dahi biliyorum...” Attila arkasına yaslanarak hafifçe gülümsedi, fakat gözleri hâlâ çok sertti. “Dinleyin beni, işgal ettikleri makamlar bile babaları tarafından satın alınmış olan Romalılar... bu size çok barbarca gelse bile... bilin ki... kendi rızalarıyla peşimden gelen tüm erkekler ve kadınlar, üzerlerindeki baba baskısından kurtulmuşlardır...”

Attila sözlerini bitirince Romalıları teker teker ve neredeyse acıma dolu gözlerle süzdü: “Sanırım sizde buna *Emancipare* adı veriliyor!”

Piskopos Leo, Attila’nın beklediğinden çok daha farklı olduğunu ancak şimdi kavramaya başlamıştı. Hatipleri gibi laf cambazlıklarıyla birbirlerine saldırmaya devam ettikleri takdirde, bu işin sonunun iyi gelmeyeceğinin de farkındaydı.

“Seninle sadece bir kez yalnız konuşabilmeme müsaade eder misin acaba?” diye sordu boğuk bir sesle.

“Burada bulunan diğer insanların görmemesi veya duymaması gereken ne olabilir ki?”

Tam o anda Leo ayağa kalktı, geriye doğru birkaç adım attı ve elbisesinin önünü açtı. Attila onun bacaklarının kan içinde olduğunu ve dizlerinde kabuk bağlamaya yüz tutmuş yaralar bulunduğunu gördü. Piskopos ellerini birbirine kavuşturdu, bir mezmur mırıldanmaya başladı ve yavaşça Hun kağanının önünde diz çöktü.

Attila dişlerini sıktı. Küstahlıkla şaman büyücülüğü karışımı bu tür gösterilerden hiç hoşlanmıyordu.

“Ayağa kalk!” diye emretti ona itiraz kabul etmez bir sesle. Leo önünde iki seçenek bulunduğunu hemen o anda kavramıştı. Hun kağanının önünde secde edip toprağı öpmeye devam ettiği takdirde, sırtına saplanacak bir Hun hançeri tarafından şehit edilmesi, bunun sonucu da genç Roma kilisesi tarafından aziz olarak anılması işten bile değildi.

Diğer seçenek ise daha zor olanıydı, çünkü bu sefer ayağa kalkmak ve kendisinden çok daha kudretli adamları yerin dibine batırmış olan bir hükümdarın gözlerine bakmak zorundaydı.

Leo, daha fazla cesaret isteyen ikinci yolu seçmeyi tercih etti. Ayağa kalktı, belindeki kemeri sıkıştırdı ve bakışlarını doğruca Hunların Büyük Kağanı’nın gözlerinin içine çevirdi. Saniyeler saniyeleri, bakışlar bakışları kovalıyordu. Kudretleri birbirleriyle mukayese bile edilemeyecek olan bu iki adam, tüm kılıçlardan ve büyülerden daha keskin ve sert olan bakışları aracılığıyla birbirleriyle savaşımaya başladılar. Birbirlerine kıyasıya saldırdıkları, etlerini parça parça doğradıkları, fakat kanlarının bir tek damlasını bile akıtmadıkları bu savaş uzadıkça, Hunların Büyük Kağanı ve Hristiyanların ruhanî lideri bu işten daha da zevk almaya başlamışlardı. Attıkları sessiz çılgınlıkları onlardan başka kimse duymuyordu.

Attila yaşamında ilk olarak kendisine eşdeğerde, neredeyse sevilesi bir rakip bulmuştu. Ruga, Bleda, hatta Aetius bile onunla gerçek bir rekabet içine girecek kapasitede değillerdi, oysa gizemli, dünya dışı bir ruh krallığının vekili olan bu adam... Bu adamın tanrısı, diğerlerinin tümünden daha güçlü olduğunu iddia ediyordu. Kendisini çırılçıplak, en küçük bir direniş göstermeden düşmanlarına teslim eden, Kutsal Ruh adı verilen bir öze sahip olan oğlunun da...

“Evet?” diye sordu Attila. Romalı Leo’nun yüzünde en küçük bir kas bile oynamıyordu. Sadece yanına sarkıttığı sol kolunun baş parmağı hafifçe seğiriyordu, o kadar. Hunların Büyük Kağanı bunu gördü ve anladı.

“Ya yoluma devam edecek olursam?”

Başparmak tekrar seğirdi, bu kez daha kuvvetli bir şekilde. Attila başını yana eğdi. “Kendini güvende hissediyorsun, değil mi?”

“İstiyorsan öldür beni!”

“Bunu yapsam dahi elime ne geçecek?”

“Bu yüzden sana bir teklif yapmaya cüret ediyorum.”

“Peki benden... benden gerçekten istediğin nedir?”

“Hun, Got ve Gepidlerden oluşan orduna, tüm köleleri, yardımcı kavimleri, kısacası her şeyiyle birlikte, hiç vakit kaybetmeden, daha bugün geri dönüş emrini vermeni istiyorum.”

“Demek bunu istiyorsun?”

“Evet, bunu istiyorum.”

“Bu bir emir mi?”

“Hayır...” Leo ve Attila bir kez daha birbirlerinin gözlerine baktılar. Ve aradan sonsuzluk kadar uzun bir saniye geçtikten sonra, Leo her şeyi kazanmak için bu güç gösterisini kaybetmeyi göze aldı: “Senden rica ediyorum... efendim Jesus Christus adına!”

Bundan sonraki görüşmeler daha az ve öz geçti. Attila, güneye ve Roma üzerine yürümekten vazgeçti. Buna karşılık imparatorluğun konsülü, Roma valisi ve Papa, ona Kuzey İtalya’yı teklif etmişlerdi.

“Canının istediği tüm şehirlere girebilir ve istediğin gibi yağmalayabilirsin” dedi Tregetius dramatik bir şekilde.

“Altınların ve hayvanların tümü bize ait olacak!”

“Hepsi sizin...”

“Kiliseler ve manastırlar da...”

“Onlar için dua edeceğim” dedi Papa. Bu cevap üzerine Hunların Büyük Kağanı, *Imperium Romanum*’da yaşayan tüm Hıristiyanların ruhanî liderine düşünceli gözlerle baktı. Bu adamı Roma imparatorlarından, güçlü hadımlarından ve askerî komutanlarından ayıran gerçek özellik neydi? Nasıl oluyor da aynı anda hem yumuşak ve şefkatli, hem de sert ve eğilmez biri olabiliyordu? Sadece Roma’yı kurtarabilmek için, imparatorluğun merkez bölgesinin tam yarısını nasıl gözden çıkarabiliyordu?

“Bir sorum daha var” dedi Attila sonunda. “Flavius Aetius neden sizinle birlikte gelmedi?”

Papa Leon anlamlı bir şekilde güldü.

“Bunun sebebini kim senden daha iyi bilebilir” dedi sonra neredeyse dostça bir ifadeyle. “Çünkü onun devri artık kapandı!”

Attila başını salladı. Bu ifadeyle neyin kast edilmek istendiğini sadece kendisi ve Roma’dan gelen adam biliyordu. Görüşmelerin geri kalan ayrıntılarını danışmanlarına havale etti. İki gün sonra tüm anlaşmalar imzalanmıştı. Roma heyeti memnun bir şekilde geri döndü. Hunların Büyük Kağanı da derhal Roma tarafından kendilerine terk edilen bölgelerin yakılıp yıkılması emrini verdi.

Elde edecekleri ganimetle birlikte sağ salım geri dönmek istedikleri takdirde, acele etmeleri gerekiyordu. Hava giderek kötüleşiyordu ve Aquileia kuşatmasında baş gösteren salgın giderek yayılıyordu.

Şehirlerde oturan insanlar, Hunlar gelmeden önce ölüyordu. Çiftçiler hasat yapmıyordu. İnekler artık sağılmadıkları için, korkunç böğürtülerle can veriyorlardı. Çocuklar boş yere kendi dışkıları içinde yatan ebeveynlerini uyandırmaya çalışıyorlardı. Kuzey ve batı yönündeki Alpler, güneydeki üzüm bağları ve Adriyatik Denizi arasında kalan bölgede bulunan her köyün, derenin ve gölcüğün üzerinde dayanılmaz bir koku vardı...

Yukarı İtalya’nın Hun ordusu tarafından yakılıp yıkılması esnasında Doğu Roma birlikleri Tuna’yı aştılar ve Hunların sınır muhafaza birliklerini Attila’nın kendi ülkesinde mağlup ettiler. Batı Romalıların son on yıllar boyunca yaptıklarının aksine, İmparator Markianos imparatorluğun diğer yarısının imdadına yetişti. Attila’yı sadece sırtından vurmakla kalmayıp, en genç ve cesur generalini ona karşı gönderdi. Doğu Roma ordusunun başındaki bu adamın ismi de, kaderin bir cilvesi olarak, Aetius idi...

Attila’nın korktuğu sonunda başına gelmişti. Hunlar iki ateş arasında kalmışlardı ve sınırlı imkânlarla sahiptiler. Hatta Tisza kıyısındaki ana karargâh bile tehdit altındaydı.

Attila son derece öfkeliydi. Ne kadar ağır bir darbe aldığının farkında olduğu için, ısrarla Doğu Romalılardan kendisine Theodosios dönemindeki vergiyi ödemelerini istiyordu. Fakat İmparator Markianos ona boyun eğmedi.

“İsteğinde ısrar ediyorsan bizimle savaşmalısın!”

Hunlar, Aquileia adı verilen salgın yuvasının önünden geçerek doğuya doğru gitmeye cesaret edemediler. Sadece gönüllüleri ganimetten paylarına düşenle birlikte Julius Alplerinin üzerinden gönderiyorlardı. Hızlı atlılar kuzeye doğru ilerlemeye başlamışlardı. Kışın kendisini tüm şiddetiyle hissettirmesinden az önce, kuzeyin zorlu geçitlerini aşmayı başardılar. Noricum eyaleti kendilerine en küçük bir ganimet bile sağlamamıştı. Bir zamanlar kuzeyin en büyük ve zengin şehri olan *Augusta Treviorum*, yağmalanmaya değmeyecek kadar fakir düşmüştü.

Sonradan, Attila tekrar tahta sarayına yerleştiğinde ve soğuk kış rüzgârları ovayı kasıp kavurmaya başladığında, oturup ellerindeki her şeyi saydılar. Salgın hastalığın ve Doğu Roma ile yapılan

savaşların sebep olduğu kayıplar göz önünde tutulduğu zaman bile, bu yılın altın ve ganimet bakımından oldukça bereketli geçtiğini anlamaları fazla uzun sürmemiştii.

Sonradan saygı dolu *Büyük* unvanını alacak olan Papa Leo’nun, Hunları Roma’yı zapt etmemeleri ve Kuzey İtalya şehirleri ile yetinmeleri konusunda ikna etmeyi başarmasından dolayı, oldukça özel bir yıldır bu. Aynı yılda Aquileia, Concordia, Altinum ve hatta Patavia’dan kaçan insanlar, Adriyatik Denizi kıyısında kendilerini sonraki saldırılardan koruyacak yeni bir yer buldular. Bu yerin etrafında duvar gibi dağlar veya yarlar değil, sadece su ve denizkulaklarının arasındaki ince kara şeritleri vardı.

Bu insanlar, sığındıkları bu yeni vatanların “Veni etiam” adını verdiler – “Ben de buraya kadar gelmeyi başardım...”

Kış mevsimi izin verir vermez, Dengizik bir kez daha Galya üzerine yürüme emri aldı. Burada salgın hastalık belası yerine, Tuna havzası ve İtalya'nın Hıristiyan başrahiplerinden çok daha mantıklı ve akıllı başında piskoposlar vardı.

Attila ve Kral Meclisi, onun yola çıkmasından sonra da, Galya seferinin tatminkâr olmayan sonuçlarının sebepleri üzerinde konuşmaya devam ettiler.

“Dengizik Han'ı yanıma almak yerine, onu İmparator Markianos'un üzerine göndermem bir hataydı” dedi tahta sarayının ortasına kurulan tahtının üzerindeki yastıkların arasına gömülmüş olan Attila. “Onu ve atlılarını yanıma almış olsaydım, Aetius ve müttefiklerine karşı daha başarılı bir sonuç elde edeceğimize hiç şüphe yoktu. Dengizik o Thorismund denen vahşinin işini bir çırpıda bitiriverirdi.”

“O takdirde burada neler olacağını unutma!” dedi Orestes uyarırcasına. Attila başını salladı. Orestes'in ses tonu bazen hiç hoşuna gitmiyordu. Üstelik üzerine bir kez daha hakkı olmadığı halde senatör togasını giymişti.

“Dengizik Han'ı Moesia'ya önemli görevlerle gönderdiğimizi unutmuş değilim! Buna rağmen onun eksikliğini hissettiğimizi hatırlatmama müsaade vardır umarım!”

Orestes kıpkırmızı kesildi, başını öne eğdi ve birkaç kez yutkundu.

“İkinci hatamız da Orleans önlerinde çok fazla vakit kaybetmek oldu!” dedi Büyük Kağan.

“Fakat Loire'in güneyinde bu kadar uygun başka bir arazi asla bulamazdık” dedi Onegesios. Kardeşi Scottas'ın ölümünden sonra daha da az ve öz konuşur olmuştu. Duygularını ve düşüncelerini pek az dışa vuruyor, zamanının büyük kısmını hamamının sıcak banyo odalarında geçiriyordu. Eklemlerindeki ağrılar onu her zamankinden daha fazla rahatsız etmeye başlamıştı. “Bana kalırsa ovada kalmamız doğru bir hareketti!”

“Üçüncü hata ise Alan kralıydı!” diye homurdandı Attila.

“Onu ya derhal saf dışı etmeli, ya da aramıza katmalıydık!” dedi Onegesios.

“Neden? Bizim yumuşak karnımız olması için mi?” Attila başını salladı. “Hayır, Sangiban'ın bizim değil, onların saflarında savaşması, çok daha iyi oldu. Fakat önceden... Orleans önlerindeyken... onu Romalıların yanına bırakmasak, daha da iyi olurdu!”

İki ay sonra Dengizik Han hızlı atlarıyla geri dönmüştü. Yanlarında Alanlardan aldıkları altınları getirmişti. Bu altınların miktarı o kadar fazlaydı ki, Dengizik Han'ın hoyrat savaşçıları bile durup dinlenmeden Galya'nın zenginliklerinden söz ediyorlardı.

“Kral Theoderich'in ölümünden sonra bir an önce Tolosa'ya ulaşabilmek için Vizigotlar hızla geri çekiliyorlar” diye anlatmaya başladı Dengizik Han. “Fakat önemli tek haber bu değil! Vizigotlar lejyonlara ve Aetius'un dehasına olan güvenlerini kaybetmiş durumdalar! Batı Roma orduları

başkomutanının, müttefiklerinin çadırlarına sığınması hiç de akıllıca bir davranış değildi!”

“Böyle bir şey asla hoş gitmez” diye güldü Attila.

“Bizden daha hızlı olmak istiyorlardı” dedi Dengizik aynı şekilde gülerek. Büyük Kağan’ın hemen hemen tüm danışmanlarının da hazır bulunduğu neşeli bir akşam yemeği yiyorlardı. Dengizik Han, babasının da Aybars Amca’dan büyüğü bir toz aldığını düşünmeye başladı, çünkü Büyük Kağan ilk akınından dönen genç bir savaşçı kadar şen şakraklı. “Bizim İtalya’da olduğumuz sırada, onlar da korkaklığının ve ihanetinin bedelini ödetmek üzere Sangiban’ın işini bitiriyorlardı...”

“Bundan sana ne?” diye sırtıttı babası. “Nasıl olsa Alanların altınlarını sana bıraktılar, öyle değil mi?”

“Doğru!” dedi Dengizik Han boğuk bir sesle. “Fakat savaşmadan ve kan dökmeden altına sahip olmanın... fazla bir anlamı var mı?”

Aybars Amca derin derin iç çekti.

“Bir Got’un kellesini Konstantinopolis sarayına kadar götüren ilk Hun kağanı olan büyük babası... *Talihi Açık* Uldız Han kadar dik kafalı!”

Büyük Kağan bu aralar artık sadece Onegesios, Berichos, Kral Ardaich, Orestes ve kendisine kavimlerin yükselişleri ve çöküşleri hakkında bir şeyler anlatabilecek olan adamlarla sohbet ediyordu. Hakimiyet alanı içinde yaşayan hiç kimse onun Batı ve Doğu Roma imparatorlarıyla en azından aynı değerde olduğundan, hatta her açıdan onlardan daha üstün olduğundan şüphe etmiyordu.

İster bir imparator, ister bir tanrı olsun – kartallar ve cinler ona kayıtsız şartsız boyun eğiyorlardı!

“Bir zamanlar Mısır, Yunan ve Pers kavimleri de dünyaya boyun eğdirmişlerdi” dedi Attila uzun kış sohbetlerinin birinde. Tüm yıl boyunca yurtlarından birinde oturmayı tercih etmişti. Tahta sarayının soğuk salonları yerine keçe yurdun keyif verici sıcaklığında yaşamak, onu son derece mutlu ediyordu. Gündüzleri, sarayının taht odasında oturduğu zamanlarda, yaşlı şamandan kendisine sıcak bitki çayı getirmesini istiyordu. Bu çayların içine genellikle *Laudanum* katılmış oluyordu.

Attila geniş tahtının üzerine kuruldu, bacaklarını altına alarak sırtını arkaya yasladı, sonra da sıcak içecekten büyük bir yudum içti.

“Altın Boynuz kıyılarında Yunan uygarlığının mirasçısı olmakla övünen o gevezeler, günlerini şatafatlı törenler yapmakla harcıyorlar” dedi düşünceli bir tavırla, fakat sesinde aşağılayıcı bir ton yoktu.

“Evet, onları ben de bilirim” dedi Onegesios hafifçe gülerek. “İpek elbiselere ve tepeden tırnağa altın ziynetlere bürünmüş olan yüksek şahsiyetler, görkem ve haşmetle saray koridorlarında salınıp dururlar. Yunan müzisyenlerinin nağmelerine kulak verir, dansözleri ve hokkabazları hayranlıkla seyreder, Yeşil ve Mavi partiler adına o veya bu arabacının kazanması için dua ederler. Rüşvet, büyü ve her türden alçaklık, alışkanlıkları haline gelmiştir.”

Attila da sarayında bozkır kavimlerinin gelenekleriyle yakından uzaktan ilgisi bulunmayan birtakım örf ve adetlerin ortaya çıktığının farkındaydı. Yanında olabildiğince az refakatçi eşliğinde uzun at gezintileri yapmak, sadece ayıların, kurtların, tavşanların ve geyiklerin izleri görününceye kadar uzaklara gitmek ihtiyacını, belki de bu yüzden giderek daha fazla hissediyordu.

Torunlarına daha fazla vakit ayırmak, onlara bir tilkinin veya geyiğin üzerine taş gibi düşmeden önce, kral kartalının ne kadar yükselebileceğini göstermek istiyordu. Gülümseyerek bir kurt sürüsünün avlanma taktiğini düşündü. Yetişkin kurtlar avlarını yaraladıktan sonra üzerine genç kurtları salıyor, bir yandan onların avlanma becerilerini artırırken, bir yandan da kendilerini fazla yormadan hayvanın kan kaybından bitap düşmesini bekliyorlardı. Kara Hunlar da onlarla neredeyse aynı taktiği kullanarak *Imperium Romanum*’un sınırlarına ulaşmış, yardımcı kavimlerini lejyonların üzerine gönderdikten sonra ölümcül darbeyi vurarak işlerini bitirmişlerdi.

Aradan ne kadar zaman geçmişti? Oğulları ve torunlar, atlarını ve kartallarını daha ne kadar düşman üzerine süreceklerdi? Yoksa imparatorluğun iki yarısı gibi, kendi sonları da mı geliyordu?

Yarım yüzyıllık bir korkaklık ve kaçış döneminden sonra, batı imparatoru bataklıkların ardından Roma'ya geri dönmüştü. Fakat bu trajik bir sonun cılız bir kıvılcımından başka bir şey değildi. Defne dalı tacını batıda Cermenler taşıyacaktı. Kılıçlarını kınlarından çıkarmışlardı bile.

Konstantinopolis'in durumu nasıldı peki? İmparatorluğun bu doğu yarısı tüm on yıllar boyunca onlara hem son derece yakın, hem de kapalı ve gizemli kalmıştı.

“Doğu Roma yönetimi kendilerine yeni unvan arayışları içinde her türlü utanmazlık sınırını aşılıyorlar” dedi Attila düşünceli bir tavırla ve daha çok kendi kendine konuşarak. “Orada herkes herkesi sömürmeye çalışıyor... ve herkes de bunun farkında!”

Onegesios başka bir köşedeki yastıkların arasına gömülmüştü. Son derece yorgun bir hali vardı. O da sıcak çayından bir yudum aldı ve şöyle dedi: “Batıya yaşlı ve güçten düşmüş bir lejyoner gözüyle bakacak olursan, doğunun bir hadım veya aptal bir kadın gibi kibirli olduğunu düşünebilirsin...”

“İmparator Markianos bir kadından başka her şeydir!”

“Sadece Roma memurlarının kendilerini her şeyden daha önemli gören yaşlılar gibi davrandıklarını söylemek istemiştin” diye karşılık verdi Onegesios. “Onlar korkak, bir kadın kadar yumuşak, genellikle çabuk alınan, garazkâr, kinci ve haindirler; fakat bunların hepsini edebî laf kalabalıklarının ardına saklamayı gayet iyi başarırlar.”

“Ben dudaklarındaki gülümsemenin ardında bir leşin içindeki kurtlar kadar iğrenç duygular taşıyan başkalarını da tanıyorum” diye homurdandı Attila. “Ne dersin, yüzümüzü doğuya çevirip, o aşağılık kalabalığı Karadeniz'in sularında boğalım mı?”

“Bosporus'un suları da olur” diye karşılık verdi Onegesios gülerek. “Neden Pontus'a kadar zahmet etmek istiyorsun?”

Attila başını salladı. “Bunu düşünelim” dedi yavaşça. “Yapmak istediğim başka bir şey daha var.”

“Özel bir şey mi?”

“Bir kez daha evlenmek istiyorum.”

“Hildiko'yla mı?”

“Evet” dedi Attila. “Fakat ben açıklayana kadar bu konuda tek kelime etmek yok!”

Sonraki haftalar boyunca Attila resmî işlerle giderek daha az ilgilenmeye başladı. Yıllar boyunca daha sık bir şekilde tahta sarayının etrafına kümelenmiş olan yurtları da olabildiğince geriye çekti.

“Burasının bir şehre dönüşmesini istemiyorum” dedi yalancı bir öfkeyle. Sarayının önünde büyük bir meydan oluşturmak istiyordu. Tam ortada duran iyi bir okçunun tüm gayretine rağmen okunu tahta saraya ulaştırmayı başaramayacağı büyüklükte bir meydan...”

“Ordugâhına uzun süreden beri *Transilvanya'nın Orman Şehri* adı veriliyor” dedi İrnek.

“Bazıları da *Tahta Roma* diyor” dedi Greka. Son zamanlarda kocasının yanında daha sık görünmeye başlamıştı. Söylentilere göre Attila'nın tekrar yurda taşınmasını sağlayan ondan başkası değildi.

Attila ise bu konudaki soruları cevapsız bırakıyordu.

Bu arada gerçekten kağanlara yaraşır, son derece görkemli ve gösterişli yeni bir yurdun inşasına da başlanmıştı. Yüzlerce keçe ustası, halatçı ve marangoz, güneşin doğuşundan batışına kadar yeni güneşliklerin ve rüzgârlıkların yapımında çalışıyordu. Kadınların yurtlarında örtüler ve yastıklar dikiliyor, yün ve ipek halılar dokunuyordu. *Imperium Romanum*'un dört bir köşesinden, şarktan ve

İspanya'dan bu iş için değerli kumaşlar, boyalar ve ipek getirtiliyordu.

Bosporus ve Karadeniz'den geçtikten sonra Tuna ve Tisza nehirleri kanalıyla ordugâha ulaşan tacirlerin sayısı da her geçen gün artıyordu. Bu adamlar beraberlerinde şarap ve bahar çeşitleri, altın tepsiler, değerli cam kadehler, süslemeli seramikler, Galya parfümü, Arabistan'dan mür ve tütsü, fildişi, timsah ve benzeri egzotik hayvanların derilerini, rengârenk kuş tüyleri getiriyorlardı.

Yavaş yavaş Büyük Kağan Attila'nın bir şölen hazırlığı içinde olduğu ortaya çıkıyordu. Attila ise danışmanlarının zor ve dolambaçlı sorularına cevap vermekten ısrarla kaçınıyordu. Cesur Thorismund'un kiskanç kardeşleri tarafından öldürüldüğünü Dengizik'in ağzından öğrendikten sonra, Vizigotlar hakkında hiçbir şey duymak istemiyordu. Theoderich II.'nin kendisine başdanışman olarak Latince öğretmenini getirmiş olması, ona bundan böyle Vizigotlardan hiçbir şey beklememesi gerektiğini söylüyordu. Alanlar, Meroweich Frankları ve Burgundlar gibi, onlarla da bir ittifak kurma zemini tümüyle ortadan kalkmıştı...

Attila hâlâ uzun at gezilerine çıkmaktan hoşlanıyordu, fakat ağzından Doğu Roma'ya yapacağı büyük seferden, Konstantinopolis'in surlarını yakıp yıkmaktan başka hiçbir şey çıkmaz olmuştu. Bu arada İmparatoriçe Pulcheria'nın öldüğünü de öğrenmişti. İnsanlar güya çok iffetli olan bu kadının maceralarını, bıyık altından gülerek birbirlerine anlatıyorlardı.

“O elma hikâyesi bizim de başımıza gelebilirdi” dedi Büyük Kağan sırtarak. “Çiftçinin biri, imparatoruna olağanüstü güzellikte bir elma armağan etmiş. O da bu elmayı parmağının ucuyla bile dokunamadığı kadına vermiş. Sonra ne olmuş? Elma dönüp dolaşıp *magister officiorum* Paulinus tarafından imparatora geri verilmiş. Bunun üzerine Doğu Roma imparatoru ne yapmış?”

Bu hikâyeyi bilen oğulları ve diğerleri hep bir ağızdan güldüler.

“Elmayı yemiş mi?” diye sordu Orestes. Attila bu genç Cermen'e baktı ve başını salladı.

“Bu, Markianos'tan beklenmeyecek kadar pratik ve bilge bir davranış olurdu” dedi sonra. “Fakat böyle yapmadı. Başka bir fikri olan?”

Attila'nın bakışlarını üzerlerinde gezdirdiği adamlar teker teker başlarını salladılar. “Evet, haklısınız!” dedi Attila sonra. “O imparatora dert anlatmak oldukça güç. Markianos onu idam ettirdi! En çok güvenmesi gereken adamın boynunu vurdurdu – hem de sadece güzel bir elma yüzünden!”

“Demek... demek Pulcheria Paulinus'la...”

Salondaki herkes katıla katıla gülmeye başladı. Fakat Orestes, o çok iyi yetişmiş genç adam, ilk kez herkesin ortasında kendisini kaybetmişti. “Gülün bakalım!” diye bağırdı öfkeyle. “Bu kaba şakalarınızdan hiç hoşlanmıyorum!”

“Güzel bir elmanın nesi kaba?” diye sordu Attila yarı alaycı, yarı bağışlayıcı bir sesle. “Bir müddet önce iki tane şahane elmaya sahip olan bir kadını kollarının arasında tuttuğunu görmemiş miydin?”

Orestes bir anda kıpkırmızı kesildi.

“Yanılmıyorsam o güzelin adı Barberina olmalıydı” dedi Hunların Büyük Kağanı. “Hildiko bana onun hakkında bir sürü güzel şey anlattı.”

Sadece onu çok iyi tanıyan biri, Attila'nın o anda kesin kararını vermiş olduğunu anlayabilirdi. Bu iki sarışın Cermen kadınının isimlerini boş yere anmış değildi. Barberina da Orestes gibi kavminin en soylularından biriydi. Hildiko ise Büyük Kağan'ın sadece yatak arkadaşı olarak değil, aynı zamanda eşi olarak görmek istediği kadındı.

Ve böylece elli sekiz yaşındaki kağanın bir düğün hazırlığı içinde olduğunu herkes öğrendi. Fakat oğullarından biri için değil, neşeli ve mutlu bir şekilde kendisi için...

Greka bu evliliğe onay vermişti. Nereden geldiğini ve Attila'nın ona nerede rastladığını hâlâ öğrenememiş olmasına rağmen, Hildiko'yu seviyordu. Bir süre onun Burgundlarla bir yakınlığı

olabileceğini düşünmüştü. Fakat artık bunun imkânsız olduğunu kabul ediyordu. Hiçbir Burgund kızı, kavmini Roma emriyle kıyıma uğratmış olan bu adamla evlenmezdi. Attila'ya ve oğullarına en güzel kızlarını teklif eden Alanların, Sarmatların, Gotların ve diğer kavimlerin aksine, Burgundlar asla böyle bir şeye yanaşmamışlardı...

Attila bu kızların pek çoğunu kollarının arasına almış ve zevk dolu geceler geçirmişti. Aradan birkaç gün geçtikten sonra ise genellikle bu kızların isimlerini bile hatırlayamaz oluyordu; çünkü onlar aslında Attila için güzel bir et kızartması veya sızıp kalana kadar kafayı çektikleri bir şölen akşamı kadar doğal ve olması gereken şeylerdi.

Tüm bu gecelere rağmen sıırıslıkam âşık olduğu bu genç kız ise diğer vahşi, çekingen veya heyecandan titreyen kızlardan son derece farklıydı.

“Biraz benim gençliğimi andırıyor” demişti Greka bir defasında kızla uzun uzun konuştuktan sonra. “Ben de o korkunç Roma’da yaşamamış olsaydım, bir Frank soylusunun sarayında büyümüş olsaydım...”

Attila ise sadece gülmüş ve onu kucaklamıştı. Greka yaptığı bu küçük kelime oyunları, Hildiko hakkında daha fazla şeyler söylemesi için Attila'yı kandıramayacağını çok iyi biliyordu.

“Hildiko çok genç” demişti Attila. “İyi bir aileden gelen bir Cermen kızı, bakire, asla Galya parfümü kullanmamış ve dudaklarını boyamamış...”

Greka cınlayan kahkahalar atmış ve Attila'nın kendisini ele verişiyle eğlenmişti. “İşte Cermen kadınları hakkında anlatılan efsanelerden biri daha!” demişti alaycı bir sesle. “O halde ona düğün gecesinde sadece kuzeyden gelen bir tanrıça gibi değil, aynı zamanda Büyük Kağan'ımız için bir gelin gibi görünmesini öğretmemiz gerekiyor!”

Greka, yıllardan beri kocası olan adamı, henüz genç bir kızken Roma önlerinde tanımıştı. Aradan geçen tüm bu zaman zarfında ise sadece bir kez ona gerçekten öfkelenmiş, uykusuz gecelerde Attila için bıçak, zehir ve akla gelebilecek her türlü ölümü düşünmüştü. Attila'nın Svanhild ve kızı Sani'yi bulduğu günlerde olmuştu bu. Fakat oğlu İrnek'in Sani'yle evlenmesine izin verdikten sonra, onun Attila'nın kızı olmadığına kesinlikle kanaat getirmişti.

Attila'nın Gepid kralı Ardarich'in kız kardeşiyle yaptığı evlilikte ise farklı bir durum söz konusuydu. Gerçi bunda da sarı saçlar ve beyaz ten önemli bir rol oynamıştı, fakat oğulları Gheism'in dünyaya gelişi her şeyi değiştirmişti. Hun kağanı ile Gepid prensesinin oğlu, müttefik ve silah arkadaşı iki kavim arasında yapılan yeni bir dostluk anlaşması olmuştu.

Gheism gelenekler uyarınca annesinin yanında büyümüşü. Gepid prensesi kısa bir süre Attila'nın obasında yaşamıştı – Attila'nın ona tahta bir saray inşa etme fırsatı bile bulamayacağı kadar kısa bir süre...

Büyük düğün öncesinde geceler hâlâ serindi. Nadiren esen ılık bir ilkbahar rüzgârı, yurtların ve akın akın obaya gelen adamların çadırlarının etrafındaki havayı yumuşatıyordu.

Uzun zamandan sonra ilk kez Büyük Kağan yürüyerek tam ortasında tahta sarayın bulunduğu ordugâhını baştan sona dolaşmıştı. Kendisine ait atların bulunduğu ahırların önünde şamanla buluşacaktı. Yaşlı Aybars ona dişi kartalının iyi bir avda hâlâ kullanılabileceğini göstermek istiyordu.

Şehrinde yaptığı gezinti esnasında ona sadece bir avuç tepeden tırnağa silahlı genç savaşçı eşlik ediyordu. Burası Roma gibi kaynayan bir cadı kazanı veya Konstantinopolis gibi bir hadım yuvası değildi. Tam aksine, burası Attila'ya Aquileia'yı anımsatıyordu. Elbette ki düz ovaya gemiler demir atmıyordu. Fakat burası ona yine de önemli heyetlerin demir attığı ve sonra görkemle ayrıldığı bir limanmış gibi geliyordu. Dört tekerlekli büyük arabalar sanki birer yük gemisi gibi ağır ağır, fakat

güvenle yeni mallar getiriyorlardı. İnsanlar ve hayvanlar, denizlerdeki balıklar gibi oradan oraya gidip duruyorlardı. Tek farkları, çok daha gürültücü olmalarıydı. Genç savaşçılar ise atlarının üzerinde hızlı yelkenliler gibi denizi yarararak ateşlerin ve yurtların arasında dörtnala yol alıyorlardı.

Attila, ordugâhın içindeki canlılığın tadını çıkartıyordu. Kendisini uzun süreden bu yana ilk kez bu kadar hafif hissediyordu. İçindeki bir ses ona ancak şimdi Hunlara ve müttefiklerine lâayık bir Büyük Kağan olabileceğini söylüyordu. Artık genç bir adam olmamasına rağmen, bir kez daha evlenmek istiyordu. Evet, en parlak çağları geride kalmıştı, fakat yine de hayata sonuna kadar bağılı kalmaya kararlıydı.

Yurtların arasında hızla, fakat mütebessim bir çehreyle ilerleyen Attila, yaşamlarının ne kadar sıradan olduğunu düşündü. Bir zamanlar Roma'dan birlikte ayrıldığı iki adamı düşünmüştü. Laudarich büyük bir savaşçı gibi ölmüştü. Fakat savaş esnasında gelen bu ölüm, Gepidlerin ikinci kralı için, hastalık cinleri tarafından yaşamı elinden alınan o zararsız geveze Scottas'tan daha fazla bir şey mi kazandırmıştı?

Attila, kendisinde bir eksiklik olup olmadığını düşünüyordu. Doğu Roma'ya haddini bildirmesi gerekirken, o bu ilkbaharda savaşmayı değil, evlenmeyi düşünüyordu. Neden böyle yaptığını kendisi de tam olarak bilemiyordu. Belki de kendisini yeterince kuvvetli hissediyor ve kendisine biraz daha eli açık davranmak istiyordu...

Aslında hayatından memnun olması gerektiğini düşünüyordu. Yaşlanmıştı, fakat bu onu rahatsız etmiyordu. Cermen kızı Hildiko'yla yapacağı evlilik zamanın akışından bir kaçış veya kasıklarının hâlâ yaşam dolu olduğunun bir ispatı olmayacaktı. Hildiko'yu kollarının arasına alacağı, göğüslerini okşayacağı ve öpücöklere boğacağı günü düşündükçe heyecanlanıyordu. Hatta uzun av gezilerinden bile daha fazla...

Savaş ve ganimet seferleri arasında zaman günlük tekdüzeliğinde akıp gidiyordu. Sürüler düzenli olarak otlaklarını değiştirmek zorundaydılar. İnsanlar ve hayvanlar arasında hastalıklar baş gösteriyordu. Kötü hava, kuraklık ve aşırı yağış, her günü ve her yılı yeni bir maceraya çeviriyordu.

Güneşin, ayın ve yıldızların büyük döngüleri genellikle değişmeden kalıyordu. Mevsimler ise doğum ve yaşam, nefret ve aşk, dostluk ve düşmanlık gibi birbirini tekrar edip duruyordu. Bitkilerle ve hayvanlarla, gökyüzüyle ve yeryüzüyle birlikte yaşayan insanlar için hiçbir şey şaşırtıcı değildi. Havanın ne zaman ısınacağını, kardelenlerin ne zaman çiçek açacağını, dağ sıçanlarının ne zaman geri geleceğini, arıların ne zaman vızıldamaya başlayacaklarını biliyorlardı.

Şimşek ve gök gürültüsünü, su taşkınlarını ve haşaratların verdiği zararları da tanıyorlardı. Başlarına ne geleceğı hiç belli olmuyordu. Bazen iyi bir at bacağını kırıyordu, bazen inekler nemli ve sıcak ot yiyor, ancak vücutlarına açılan derin kesikler sayesinde içlerinde biriken kokuşmuş havayla ölmeleri engelleniyordu. Sonra tekrar çocuklar doğuyor, fakat en iyi bakıma rağmen hayatta kalamıyorlardı. Sağlıklı kadınlar doğum esnasında apansız ölüyor, babalar ağlıyor, erkekler korkunç çığlıklar arasında atlarına atlayarak günler boyu ortalarda görünmüyorlardı.

Tüm bunlar çok sıradan şeylerdi.

Her yurt ve her çadırda, bundan yüz yıllarca önce, çok uzaklarda, göçebelerin ve çobanların yaşamlarına ait olan hadiseler gerçekleşiyordu. Dünyayı değiştirenlerin kendilerinin olduğundan haberleri bile yoktu. Bozkır soğuduğunda, yerdeki son otlar da sertleştğinde ve gökyüzünün rengi griye dönüştüğünde yola koyuluyorlardı. Nerede yiyecek ve içecek bir şeyler bulurlarsa, orada konaklıyorlardı.

Hayvanlarına yem vermelerini, çocuklarına taze su içirmelerini ve yurtlarının önünde ateşler yakmalarını yasaklayan küçük işaretlerin hangi parşömen üzerinde bulunduğunu sormuyorlardı. Sayıları çok fazla arttığında, otlakları başkalarıyla paylaşmak zorunda olduklarını biliyorlardı. Fakat

yemyeşil otların neden kurumaya bırakmak zorunda olduklarını ve yaban hayvanlarının neden avlayamadıklarını bir türlü anlayamıyorlardı.

Kendilerine otlakları kullanmalarını ve avlanmayı yasaklayanlar, toprağa görünmez çizgiler çekenler ve bu çizgi boyunca duvarlar, kuleler ve kaleler inşa edenler, onların elinden sadece otlama ve avlanma hakkını değil, aynı zamanda istedikleri zaman istedikleri yere gitme özgürlüğünü de alıyorlardı.

Kendilerine armağan edilmeyen bir şeyi kendilerinin almaları gerektiğini çoktandır öğrenmişlerdi. Temelde avlanma ile ganimet seferine çıkma arasında bir fark görmüyorlardı. Her hayvan ve her insan, yaşamak için ganimet elde etmeliydi. Bitkiler yaşam için gerekli olan gücü doğruca topraktan çekiyorlardı. Besin almak için köklere, güneşin ışığı için de yapraklara ihtiyaçları vardı.

İnsanlar ise tıpkı hayvanlar gibi başka yaşamlardan bir şeyler almak zorundaydılar. Güneşin ve toprağın gücünü otlarda, meyvelerde, baharlarda ve köklerde, taze sağılmış sütte veya hayvanların kanında bulunan ve saklanan ruhlardan çalmaları gerekiyor.

Taş ruhları, su ruhları, hava ruhları ve cinler, ölüm ve yaşam veren iyi ruhlardan son derece farklıydılar. İnsanlar ve hayvanlar sadece çalmak zorunda değil, hayatta kalmak için, devamlı öldürmek zorundaydılar...

Bir yaprağı koparan, bir dalı kıran veya bir otu ezen bir kimse, binlerce kez öldürüyordu. Hasat eden bir kimse, ganimet için öldürüyordu. Avlanan bir kişinin de amacı aynı şekilde sadece ganimet elde etmektir. Adsız zenginlerin sadece malını almakla yetinmeyip, aynı zamanda onları öldüren bir kimse sadece ganimet elde etmiyor, daha önce çok fazla vermiş olan yaşamları da koruyordu...

Tam karşısında Aybars'ın durduğunu gören Attila ansızın irkildi. Bu tür şeyleri en son ne zaman düşünmüştü? Sadece altın saçlı genç bir kızın ipek tenini hayal etmek istediği bir zamanda, neden böyle şeyler geçiyordu aklından?

Attila, kendi kendisine yanındaki kısırağın üzerindeki kuşların hangisinin daha acınacak bir durumda olduğunu soruyordu – çok yaşlı ve kırılgan bir görünüm arz eden şaman mı, yoksa Aybars'la son yıllarda dostluk kurmuş olan kral kartalı mı? Dişi kartalın başındaki deri başlık, sadece çengel biçimli gagasını açıkta bırakıyordu.

“Şu ihtiyar tavuğa daha fazla yem vermelisin” dedi Attila dudağını bükerek. Sonra da başını eğerek av kartalının pençelerini, tüylerini ve gagasını inceledi.

“Aç olması lazım” dedi şaman kıkırdarak. “Sadece şişko horozların mı tembel olduğunu sanıyorsun?”

“Ben şişko bir horoz muyum yani?” dedi Attila öfkelenerek.

“Benim gibi yarı kör biri buna nasıl karar verebilir? Hadi, çıkar şunun başlığını... Baksana, ne kadar korkmuş.”

“Bir dişinin üzerindeyken omzunda başka bir dişi taşımamalısın!” dedi Attila sırtarak. “Kısırağın kuştan korkuyor... kuş da kısıraktan...”

“Ne demek istediğini anlayamadım” dedi Aybars. “Hayvanlarımın ikisi de yaşlı!”

Attila sol eliyle kuşun tüneğini kavradı, sağ eliyle de deri başlığının bağını çözdü. Fakat yırtıcı kuş hâlâ pek kendinde değil gibiydi. Attila onun burun deliklerindeki minicik iki damla kanı ancak yeni fark etmiş gibiydi. “Bu iyi bir şey mi?” diye sordu şamana. “Burun deliklerinde kan olması?”

“Saçmalama!” diye güldü şaman. “En ufak olayda bile birtakım işaretler aramaktan vazgeç! Bu senin değil, benim hakkım!”

Yaşlı şaman suçüstü yakalanan bir çocuk gibi öfkelenmişti. Attila ellerini yukarı kaldırdı.

“Ava sonra çıkalım!” dedi telaşla. İçinde bir an önce ordugâha geri dönmek için dayanılmaz bir istek belirmişti.

Büyük şölen aynı zamanda hem bir düğün, hem sayısız kavim ve boyun bir araya geldiği bir ilkbahar toplantısı, hem de bir güç gösterisiydi – gerek çeşitli spor dallarında, gerek kafayı çekmekte, gerekse de tıka basa karın doyurmakta...

Hunların ana ordugâhının etrafında genç ve yaşlı savaşçıların kement atmadaki hünerlerini diledikleri gibi gösterebilecekleri, havaya atılan bir parayı ya da yeni kesilmiş koyunların gözlerini vurabilecekleri alanlar hazırlanmıştı. Güneşin ilk ışıklarıyla birlikte gençler atlarını çılgınca koşturmaya ve çeşitli oyunlar oynamaya başlamışlardı. Atlarına eyersiz olarak binmişler, sert deriden yapılma bir topu ellerindeki küt uçlu ciritler yardımıyla, alanın iki ucuna dikilmiş olan mızrakların arasından geçirmeye çalışıyorlardı.

Kimin kimle mücadele ettiği pek belli olmayan beş kişilik güreş müsabakaları ise çok daha ilgi çekiciydi. Beşerlik gruplara ayrılan gençler, ister teker teker, ister grup halinde rakiplerini alt etmeye çalışıyorlardı. Konukların yüzlercesi, hatta binlercesi bu müsabakaları büyülenircesine seyrediyordu. Özellikle alana beş, yirmi beş, hatta elli tane beşerli grubun çıkması, heyecanı doruğa ulaştırıyordu. Bu heyecan bazen saatlerce devam ediyor, bazen de birkaç saniye içinde müsabakanın son bulmasıyla yok olup gidiyordu.

Büyük Kağan ile periler ülkesinden bir varlığa benzeyen genç, güzel karısı, saatler boyunca tebrikleri ve hediyeleri kabul ettiler. Heyetler birbirleri ardınca kağan yurdunun kapısına geliyor, soylu çifti göklere çıkaran methiyeler düzüyor, sonsuz dostluk temennilerinde bulunuyor, tanrının onlara akıllı ve güçlü oğullar ihsan etmesi dileğini de unutmuyorlardı.

Attila artık sadece akıncı birlikleriyle beraber hücum kalkarken kendisini bir nebze olsun Büyük Kağan gibi hissediyordu. Gelecek yılların bu kadar kolay geçemeyeceğinin farkındaydı. Fakat bu şenliğin sadece bir bereket şöleni olmasını da istemiyordu.

Ve ansızın Oktar’ı düşündü.

Varsın buradakiler vahşî sevinç naralarıyla kendisini ve Hildiko’yu sesleri kısılana kadar göklere çıkarsınlar... Varsın Kamos, Medos ve tatlı Trakya şarabını sızana kadar içsinler... Kendisi uyanık kalacak ve ölçüyü kaçırmayacaktı – düğün gecesinde olsa bile!

Büyük şenliğin coşkusu giderek artmaktaydı. Davullar gümbürdüyor, boynuzlar uğulduyor, şarkılar hep bir ağızdan söyleniyordu. Hunlar ve Cermenler, Sarmatlar ve Alanlar, açık ve koyu tenli kadın ve erkekler, tüyleri yeni bitmeye başlayan delikanlılar ve göğüsleri yeni tomurcuklanmaya başlamış genç kızlar... kol kola, neşe içinde dans edip eğleniyordu.

Pek çoğu bu geceyi birlikte noktalayacaktı. Bazıları sarhoş ve bitkin, bazıları kaba ve nazik, bazıları da normalde sadece atlarına oldukları kadar nazik...

Tahta sarayın yatak odasına doğru ilk adımını atmakta olan Attila ve sarı saçlı güzel gelin, coşkulu sevinç nidalarıyla uğurlanıyorlardı. Bozkırdan gelen hızlı atlıların gerçek kudretini ve gücünü *Imperium Romanum*’a tam anlamıyla gösteren kağan herkes tarafından seviliyordu. Şimdiye kadar hiçbir kağan kendilerine onun Galya’dan getirdiği miktarda altın ve elmas bağışlamamıştı. İmparatorun kız kardeşini ona vermeyi reddetmeleri ise Romalıların kendi talihsizlikleriydi. Attila onun yerine bir Cermen kızını tercih etmişti ve bu pek çok kişi tarafından çökmekte olan imparatorluğun mirasçısının kimin olacağının bariz bir işaretiydi...

Roma İmparatorluğu’nun dört bir yanından, dünyanın en uzak köşelerinde yaşayan kavimlerden ve daha yeni oluşmuş kabilelerden gönderilen elçi ve heyetler Hunların Büyük Kağanı’na yüksek sesle mutluluk ve başarı duaları ediyor, ona uzun bir yaşam diliyorlardı...

Ertesi sabah saray tam anlamıyla derin bir sessizliğe boğulmuştu. Gürültücü karatavuklar ve şamatada onlardan aşağı kalmayan tiz sesli arsız arı kuşları, her zamanki gibi günün ilk ışıklarını selamlamaya çıkmamışlardı. Ne bir kuş şarkı söylüyordu, ne çayırlardaki kuru otlar rüzgârda salınıyordu, ne de çalıların ve ağaçların bir tek yaprağı kımıldıyordu. Hatta gökyüzünde bile en küçük bir bulut göze çarpmıyordu.

Yeni doğan günün solgun ışığı, gecenin gölgelerini kovalamakta uzun süre zorlandı. Bunu yapacak gücü yoktu sanki. Ne bir atın kişnemesi duyuluyordu, ne de süt emmek için annesinin memesini arayan bir çocuğun ağlaması. Sanki tahta sarayın, Hunların yurtlarının ve diğer kavimlerin çadırlarının üzerine kara bir lanet çökmüştü.

Savaşçılar, yamaklar ve köleler, emir almayı beklemeden günlük işlerini yapmaya başladılar. Birbirleriyle konuşmuyor ve birbirlerine bakmıyorlardı. Bakışları tesadüfen karşılaştığı zaman ise birbirlerini görmezden geliyorlardı. Bir gece önce kuşlar gibi cıvıldaşan kadınlar, bu sabah çocuklarını selamlamaya dahi cesaret edemiyorlardı.

Böylece günün ilk saatleri geride kaldı. Günlük yaşam her zamanki temposuna güçlkle ayak uydurabilmişti. Büyük Kağan'ın sarayının etrafı korku, saygı ve şüphe duygularıyla giderek ağırlaşan bir havayla çevrelenmişti. Hatta hizmetkârlarıyla birlikte oraya gelen Onegesios bile elinde olmadan duraksadı. Ellerini kaldırarak bir adım daha ilerledi ve kulağını sarayın içinden gelebilecek seslere verdi. Ansızın içinde tümüyle sağır olduğuna dair güçlü bir his belirmişti. Böyle bir sessizliğe ancak büyük savaşların başlamasından bir an önce rastlanabilirdi. Sonra bakışları sarayın tahta duvarlarına kaydı. İçeride hiçbir gölge görünmüyordu. Bacadan yukarı hiçbir duman çıkmıyor, yemek pişirmek ve temizlik gibi günlük işlere dair en küçük bir ses dahi duyulmuyordu.

İnsanların taş kesilmiş gibi bekledikleri sonsuzluk kadar uzun bir ânın sonunda, Onegesios yan dönerek onlara baktı. “Olamaz!” dedi kendi kendine konuşurcasına. “Siz de bu korkunç... tüyler ürpertici sessizliği hissediyor musunuz?”

Adamlar başlarını salladılar, yutkundular ve ağırlıklarını bir ayaklarından diğerine verdiler.

“Bu ilk düğün gecesi değil” diye fısıldadı Doğan, fakat kimse gülmedi. “Elli sekiz yaşındaki bir kağanın sabah keyfi yapmaya hakkı vardır...”

Onegesios kaşlarını çatı ve sert bir el hareketiyle Doğan'ı susturdu. “Burada bekleyin” dedi diğerlerine. “İçeri tek başıma gireceğim.”

Diğerleri onun derin bir nefes aldığını gördüler. Attila'nın en önemli danışmanlarından ve en önemli dostlarından biri olmasına rağmen, az sonra yapacağı şey gerçekten de büyük bir cesaret gerektiriyordu: Hunların bundan tam yetmiş sekiz yıl önce Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Cermenlerin topraklarına girdikleri andan beri, yüz binlerce insan sadece yasaları ve gelenekleri emrediyor diye birbirini öldürmüştü. Onegesios bu kaderin her an kendisini de yakalayabileceğinin farkındaydı. Hunların yanında yaşamaya başladığı andan beri bunu biliyordu.

Ansızın korkuya kapılmıştı – Hunların yanında daha önce yaşamadığı kadar büyük bir korku. Adımlarını daha dikkatli ve yavaş atmaya başlamıştı. Yalnız olsaydı, yürümeye devam edecek gücü kendisinde asla bulamazdı. Fakat önündeki akıl almaz sessizlik duvarı ile arkasındaki gözle görünmeyen, ancak sivri mızrak uçları gibi kendisini dürtükleyen bakışlar, kendisine her adımda eşlik ediyordu.

Çifte kanatlı ana giriş kapısında hiçbir muhafız yoktu. İstenmeyen misafirlerin içeri girmesine izin vermektense ölmeyi tercih eden bir düzine silahlı savaşçının bulunması gereken yerde, sönmekte olan meşalelerin son alevleri göze çarpıyordu.

Onegesios şaşkınlıkla başını salladı. “Neler oluyor?” diye mırıldandı yavaşça. “Savaşçılar

nerede? Kadınlar nerede?”

Sonra büyük kapının sol kanadına bastırdı. Ağır tahta şiddetle gıcırdayarak yavaş yavaş açıldı. Onegesios irkilmişti. O zamana kadar bu kapının bu kadar zor açıldığını hiç fark etmemişti. Bir an bekledikten sonra yürümeye devam etti. Her tarafta çürümeye başlayan çiçek demetleri, değerli ipek parçaları, düğün şöleninin sarhoşluğunda parçalanmış yastıklar ve susuz kalmış yüzlerce boğaz tarafından son yudumuna dek içilen Trakya şaraplarının boş testileri göze çarpıyordu.

Onegesios sarayın içine doğru yürümeye devam etti ve neden kimsenin etrafı toplamadığını düşündü. Havada hâlâ ağır bir tütsü, kül, soğan ve sarımsakla kızartılmış et, ter ve uzak ülkelerden gelen çiçek yağı kokusu vardı.

Onegesios giderek daha şiddetle titremeye başlamıştı. Diğerlerinin tümünden farklı olan bu kavimle ilk tanıştığı günleri düşündükçe, midesi ağzına geliyordu.

Ve ansızın o benzersiz, garip gürültü. Onegesios bu sesi daha önce de duymuştu. Kulağa yüzlerce hayvanın büyük, fakat bastırılmış bir konseri gibi geliyordu: Aya uluyan kurtlar, kurbağa vıraklamaları, yuvayı yağmalamaya gelen hırsızları gören kuşların haykırıışları, küçük farelerin, sıçanların ve sansarların ölüm çığlıkları, kesilmek üzere olan keçilerin ve koyunların acıklı melemeleri – tümü birden, aynı anda, çaresizce...

Onegesios’un gözleri yaşlarla dolmuştu.

“Hayır!” diye inleyebildi sadece. “Hayır, Attila! Jesus Christus ve diğer tüm tanrılar adına, hayır!”

Sendeleyerek yürümeye çalıştı. İki, üç kapıdan güçlkle geçti, perdelere tutunarak dengesini bulmaya çalıştı ve nihayet kağanın yatak odasına ulaştı. Ve gördüğü şey onu savaş alanlarındaki katliamlardan, günlük, fakat zalimane ölümlerden çok daha fazla dehşete düşürmüştü.

“Kan!” diye inledi itidalini tümüyle kaybederek. “Ağzından ve burnundan kan boşanmış!”

Fakat bu kan artık kırmızı değildi. Düğün yatağının ipek yastıkları ve keten çarşafı kapkaraydı. Kara kan her tarafa bulaşmıştı. Gelinin şeffaf denecek incelikte ipek elbisesine, güzel göğüslerine, vücuduna, yüzüne ve sarı saçlarına dahi...

O garip gürültü öylesine yükselmişti ki, Onegesios kendisini bir arı kovanının içindeymiş gibi hissetmeye başlamıştı.

“Hayır!” diye bağırdı sonra büyük bir çaresizlikle. Gördüğü şeye inanmak, izin vermek istemiyordu. Hızla belindeki hançeri çekti. İntikam almak için elinde bir kılıç olmasını yeğlerdi. O bir savaşçı, bir süvari ve bir okçu değildi. Fakat soylu kocasını zıfaf gecesinde öldüren bu kadın, hiçbir geleneğin, göreneğin ve yasanın ardına sığınamazdı.

Onegesios kadının üzerine atıldı. Sağ elindeki hançer ısıtılar saçıyordu. Kadının gözlerinde ise korkudan eser bile yoktu; sadece derin bir üzüntünün ve her türlü kadere tevekkülle razı olmanın izleri...

“Dur! O suçsuz!”

Birisi Onegesios’un kolunu tutmuştu. Hançer hemen hemen dolu bir şarap testisine çarparak yere düştü. Onegesios bir hamlede kolunu kurtardı ve çok yaşlı bir adamın yüzüne bakmaya başladı. Çekik gözlü ihtiyar, öfkesinden ve nefretinden daha güçlü bir kudretle ona bakmaya başlamıştı.

“Burada sadece üzölmeye değer olanın yasını tutacağız” dedi Aybars görkemli bir sesle. “Ne daha fazla, ne daha az. Doğru, Büyük Kağan Attila, son yolculuğuna yeni karısının kollarının arasında çıktı. Fakat ölümü onun elinden olmadı. Büyük Kağan’ımız, bir atın üzerinde savaşarak ölmekten sonra, bir erkeğin arzulayabileceği en güzel şekilde hayata gözlerini yumdu.”

“Kan... Her yerde kan...”

Onegesios artık göz yaşlarını tutamıyordu. Yaşlı adam onun kolunu tuttu. Bir Halirun kadını kadar

ufak-tefek olmasına rağmen, hâlâ bilgelerin ve aydınlanmışların gücüne sahipti.

“Seni anlayabiliyorum, Onegesios” dedi Aybars ve tekrar Hunların baş şamanı rolüne büründü. “Şu sesleri dinle” diye bağırdı yeniden şiddetlenmeye başlayan şarkının içine doğru. “Güneşe ve yıldızlara, gökyüzüne ve yeryüzüne, bulutlara ve nehirlere, bitkilere ve hayvanlara, gülmeye ve ağlamaya, yaşama ve ölüme benziyorlar, değil mi?..”

Hunlar, Büyük Kağan Attila'nın ölümünü, atalarının yüz yıllardan beri yaptıkları gibi karşıladılar. Bir yandan yas tutuyor, diğer yandan da onun öbür dünyaya uzanan köprüyü bir mutluluk ânında aşmasına izin verilmiş olmasından dolayı seviniyorlardı.

Romalılar, Yunanlar, Cermenler ve Büyük Kağan'm ordugâhında bulunan diğer kavimlerden insanlar, Hunların neden bu kadar neşeli olduklarını bir türlü anlayamamışlardı. Onlar kendi krallarının ancak savaş alanında ve akla gelebilecek en korkunç şekilde öldüğü takdirde doğrudan Valhalla'ya gidebileceği düşüncesine alışmışlardı.

Hunların ise bu konuda bambaşka düşünceleri vardı.

İlk gün her şeyi olduğu gibi bıraktılar. Aybars kısa bir toplantıdan sonra meclis üyelerine dağılmalarını söylemişti. Sonra da öğrencilerinden en iyi koyunlarından birini getirmelerini istemişti. Aybars bu hayvanı kendi elleriyle dünyaya getirmiş ve çok iyi korunan bir ağılda büyütmüştü. Yaşlı şaman, hayvanın kanını son damlasına kadar bir çanağa akıttı. Sonra da ruhlar kendisini duyuncaya kadar davulunu çalıp şarkı söyledi.

Ruhların kendisini duyduklarına kanaat getirdiği zaman kendi elleriyle topladığı birkaç odunu üst üste yığdı, ilk kez kullanılmış çakmak taşlarıyla bir kartal yuvasından alınan yumuşak tüyleri tutuşturdu ve kıvılcımlara hayat üfledi. Sonra yüz yıllardan beri sadece bu iş için kullanılan bir bıçakla koyunun kürek kemiklerini etlerinden ayırdı ve ilk coşkusunu yitirmiş olan ateşin korlarında onları arındırdı. Şarkı söylemeye devam ederek kürek kemiklerini bir uçları dışarıda kalacak şekilde ocağa yerleştirdi ve ateşin üzerine adamotu bitkisinin toz haline getirilmiş köklerinden, porsuk ağacı talaşından ve kurutulmuş sinek mantarının parçalarından birer tutam serpiştirdi.

Sonra şarkı söylemeye ara vermeden, ateşten yükselen dumanı derin derin içine çekmeye başladı. Kemiklerin altındaki son alevlerin de kaybolup, yerlerini sadece korlara terk etmeleri oldukça uzun sürdü. Ancak bundan sonra Aybars eline bir ucu ince oymalarla süslü bir âsâ aldı, kemiklerin üzerindeki külleri kenara itti ve sıcak nedeniyle oluşan çatlakları uzun uzun inceledi. Akşamın çok geç saatlerinde artık iyice yaşlanmış olan Gepid kralını yanına çağırttı ve ona hem kendi adamlarının bir kısmının, hem de Konstantinopolisli tutsak mimarlarının tam bir ay boyunca Attila'nın mezarını hazırlayacakları noktayı işaret etti.

Bu arada tahta sarayda oturan kadınlar da yurtlarına geri dönmüşlerdi. Hemen o gece obadaki tüm tahta yapılar söküldü. Sadece Attila'nın ve Onegesios'un sarayları olduğu gibi bırakılmıştı. Buraya Hunların yeni Büyük Kağanı ve başdanışmanı yerleşecekti. Yeni kağanın kim olacağı henüz kimse tarafından bilinmiyordu, fakat kadınlarının ve yurtlarının yerleştirileceği alandaki hazırlıklar sona ermek üzereydi.

Yüzden fazla Hun ve Got zanaatçısı, üç gün üç gece durmaksızın çalıştıktan sonra, Büyük Kağan için iç içe geçmiş üç ayrı tabut hazırlamışlardı.

Attila'nın sarayının önünde keçeden yapılma yeni bir kağan yurdu hazırlanmış ve renkli ipek kumaşlarla süslenmişti. Kağan yurdunun yanında ise sıcak yaz aylarında erzak ve malzeme saklamaya mahsus yurtlara benzer yuvarlak çadırlar kurulmuştu.

Kağan yurdunun sadece kuzeydeki tahta saraya bakan tarafı kapalıydı. Diğer üç tarafı tamamen açıktaydı ve yurdun tam ortasında bulunan çiçeklerle süslü podyumun büyük alanın hemen her tarafından rahatlıkla görünebilmesine olanak sağlıyordu.

Kara Hunların Büyük Kağanı'nın gövdesi bizzat Aybars tarafından açılmış ve temizlenmişti. Cesedin tahnit edilmesi ve içinin bahar yastıklarıyla doldurulması tam üç hafta sürmüştü. Ölü kağan ancak ondan sonra kırmızı ılgın ağacı dallarının üzerine yatırılmış ve savaşa hazırlanır gibi silahlanmış beş savaşçı tarafından önce altın bir tabutun, sonra da ince işlemelerle süslenmiş tahta bir tabutun içine yerleştirilmişti.

Büyük Kağan'ın cesedinin önünden tam bir hafta boyunca davul çalan ve *sagu* söyleyen şamanlardan, geri planda ağlayan kadınlardan, şarkılar söyleyen genç kızlardan ve boğuk bir sesle mırıldanan erkeklerden oluşan sonu gelmez bir insan seli geçti. Tabutun önünden geçen her savaşçı ölü kağanın önünde yavaşça ismini mırıldanıyordu. Bazıları ise burada ne kadar çok ismin eksik olduğunu düşünüyorlardı – Attila'yla beraber Galya seferine katılmış, ya da son İtalya seferinde ona yoldaşlık etmiş olan savaşçılar için ne ovada bir yığma mezar inşa edilmiş, ne taş bir haç dikilmiş, ne de Cermenlerin Valhalla'sında bir şeref yeri ayrılmıştı. Fakat diğer dünyaya ayak basmak için görünmez köprüyü aştığı sırada Büyük Kağan'ı onlar karşılayacaktı...

Son matem gününün öğleden sonrasının geç saatlerinde aile fertleri ve Kara Hunların seçkin *Logades*'leri tabuta yaklaştılar. İçlerinden bir kısmı, birkaç yıl içinde muazzam bir coğrafyanın tek hükümdarı olan bu adamın huzur dolu yüzüne uzun uzun baktılar. Geride bıraktığı miras kuzeyde *Scantinnavia* önlerindeki denize, güneydoğuda Pontus Euxinus'a, doğuda *Maiotia Bataklik Denizi* 'ne, güneyde ve batıda bin yıllık *Imperium Romanum*'un her iki yakasına dek uzanıyordu.

Kağanlarını son bir kez selamlamak için tabuta yaklaşan erkeklerin neredeyse tümü, saçlarını ve sakallarını olabildiğince dipten kesmişlerdi. Bozkır atlılarının bu çok eski geleneğini bilmeyenler, kanlarının göz yaşlarına karışması için, bıçaklarıyla yüzlerini çizdiklerini sanıyorlardı. Oysa bir erkeğin öbür dünyaya açılan yolda kağanına verebileceği en özel hediye sadece ve sadece saçlarıydı. Neredeyse kendi yaşamları kadar önemli bir hediye idi bu...

Hediye edecek saçlara sahip olmayanlar ise dişi kartalların yumuşak göğüs tüylerini, üzerlerinde büyümlü işaretler bulunan renkli ipek parçaları, kurutulmuş ve şamanlar tarafından okunup üflenmiş ılgın ağacı suyu topakçıları, ya da haşhaş bitkisinin beyaz kanını getiriyorlardı. Tabutun etrafı değerli merhemlerle dolu çanaklarla, kırmızı tulumlarıyla, yüzük ve bileziklerle, kılıç ve hançerlerle, mücevherlerle süslü at koşumlarıyla, üzerlerinde savaştığı ve mağlup ettiği imparatorların resimleri bulunan altın paralarla dolmuştu.

Adamos en değerli kolluklarını, Constantius ise Attila'nın kendisine son dikte ettirdiği Latince harfleri kâğıda dökmekte kullandığı kaz tüylerini feda etmişti. Çok sayıda köyün efendisi olan Berichos, tabutun yanına hayvan sürülerini işaretlemekte kullandığı demir damgayı koymuştu. Tabutun etrafındaki irili ufaklı hediyelerin sayısı giderek artıyordu.

Hediye gecesi sona erdiğin ve günün ilk ışıkları ufku kızıl renge boyamaya başladığı zaman, Aybars çok renkli duman için büyük ateşler yaktırdı. Beyaz, siyah ve kızıl dumanlar, büyük obanın üzerinde neredeyse dimdik bir şekilde göğe yükseliyor, Attila'nın ordugâhının ne kadar geniş olduğunu dosta düşmana gösteriyorlardı.

Güneş, ilk ışınlarını bir keşifçi gibi Karpat Dağları'nın üzerinden gönderdiği zaman, şaman uzun ve tiz bir çığlık kopardı. Davulunu çalgınca çalmaya, hoplaya zıplaya dans etmeye başladı. Sayıları

giderek artan insanların kendisine katıldığını fark etmiyordu bile.

Yüzlerce ağzın yüzlerce kez tekrar edeceği bir ağıt yakıyordu bir yandan:

*Ey Hunların güçlü babası Attila,
Gelmiş geçmiş kağanların en bilgesi,
Muncuk'un oğullarının en küçüğü,
Ve cesur kavimlerin büyük efendisi!
Hunların ve Cermenlerin üzerinde,
Büyük bir kudretle hükümdar oldun.
Korkusuz zafer yürüyüşünle,
Çifte Roma'nın dünya imparatorluğunu,
Ve surlarla çevrili şehirlerini korkuya boğdun.
Ganimetlerini asla geride bırakmadın,
Ve kaybolmalarına asla izin vermedin.
Mağlupların yakarışlarına kulak verdin,
Onları yıllık vergi karşılığında affettin.
Ve tüm bunları başarmış olmanın mutluluğuna erdin.
Ölümün ne düşmanın açtığı yaradan,
Ne de bir kalleşin elinden oldu.
Hayatının en görkemli çağında,
Dostlarıyla şölen yaparken,
Sevgilinin kollarında acı duymadan göçüp gittin.
Kimsenin intikamını bile alamayacağı,
Ne müthiş bir ölüm, Attila, ne müthiş bir ölüm!*

Ertesi gece gökyüzünde ay görünmüyordu. Güneş yuvarlağının son parçası da batıdaki dağların ardında gözden kaybolduktan sonra, Attila'nın cesedini saran altın ve tahta tabutlar, demirden yapılan bir üçüncüsünün içine yerleştirildi. Sonra tüm silahları, en değerli eşyaları ve *Logades*'lerin hediyeleriyle birlikte Büyük Kağan'ın mezarına eşlik etmesi için seçilen erkekler ortaya çıktı. Skir kralı Edekon, oğlu Odoaker'le uzun bir sefere çıkar gibi vedalaşmıştı.

İç içe geçmiş üç tabutun önünde, tüm Hun boylarından yüz bakire yürüyordu. Yüzlerini canlı renklere boyamışlardı, uzun beyaz elbiselerine kartal kanı sürmüşlerdi, ellerinde ise kırıktık ve taze tereyağından imal edilmiş meşaleler taşıyorlardı. Roma *plaustrum*'larına benzer bir şekilde yapılmış olan dört tekerlekli, ağır bir arabanın üzerine yerleştirilmiş olan üç katmanlı tabut, iki kere beş kara aygır tarafından çekiliyordu. Onun peşinden de kağan mezarına yerleştirilecek ve karanlığın cinlerine sunulacak hediyelerle dolu uzun bir araba konvoyu geliyordu. Hunların Galya ve İtalya seferlerinden elde ettikleri ganimetler de aynı arabaların üzerinde taşınıyordu.

Tabutun sağında ve solunda, en iyi kılıç ve ok ustalarının bulunduğu akıncı birliği bulunuyordu. Onların ardından da, Attila'nın başka bir kağana hizmet etmeleri mümkün olmayan danışmanları ve yakın dostları geliyordu.

Attila'nın kadınlarının ve çocuklarının cenaze alayına katılmalarına izin verilmemişti. Ruhların ölünün bedenini ve dünyevî eşyalarını incelemeleri sırasında onları rahatsız etmeyecek tek aile ferdi, Aybars Amcaydı. Aynı kandan olan diğerleri kıskançlık, hırs ve şehvetli düşünceleriyle, onların akıllarını kolaylıkla karıştırabilirlerdi.

Cenaze alayı sessizce uzaklaşmaya devam ediyordu. Her elli adımdan sonra beyaz elbiseli

bakirelerden biri elindeki meşaleyle yerinden ayrılıyor ve karanlığın içine dalarak alayın yanında yürümeye devam ediyordu. Kısa bir süre sonra meşalelerin ışıkları karanlık ovada ruhsal birer işaret gibi parlamaya başlamışlardı.

Gece yarısından çok sonra, meşale taşıyan genç kızların sonuncusu da kabileyi terk etti. Erkekler ve atlar büyük gök yurdunun yıldızları altında ilerlemeye devam ettiler. Bu arada pek çok kez yön değiştirdiler, fakat yollarını bulmaları için haritalara ve mil taşlarına ihtiyaçları yoktu.

Bir süre sonra en öndeki atlar durdu. Aybars büyük bir dikkatle atından indirildi. Yaşlı şaman o kadar güçsüz düşmüştü ki, atının üzerinde bile zorlukla durabiliyordu. Edekon'un en iyi birliğindeki iki genç savaşçıdan destek alarak, üzerinde bulundukları alanda yürümeye başladı. Yarı kör şaman, keskin gözlerin bile fark edemeyeceği bir şeyi arar gibi, birkaç kez oradan oraya gitti. Sonra ansızın durdu. Tıpkı bir hayvan gibi bir şeyler sezinlemişti.

“Burası!” diye bağırdı çatallaşan sesiyle. Yanındaki savaşçılar yere eğildiler, toprağın üzerinde bir değnek buldular ve onu çimenlerin arasına çaktılar. Sadece parıldayan yıldızlar tarafından aydınlatılmayan gece, tokmaklardan yükselen ürpertici seslerle yankılanıyordu. Aybars büyük cebinden koyu renkli bir şerit çıkardı ve bir ucunu titreyen parmaklarıyla değneğe bağladı. Bu arada yavaşça cıvıldıyordu. Yanındaki iki savaşçı, şamanın elindeki şeridin sonu gelinceye kadar, onunla beraber ileri yürüdüler.

“Heybe!” dedi sonra şaman sert bir sesle. Bir an sonra göğsünde atların yemliğine benzer büyük bir heybe sallanmaya başlamıştı. Aybars normalde kehanet kemiklerindeki et kalıntılarını sıyırmak için kullandığı bıçağı aldı ve heybede bir delik açtı.

Büyülü toz akıyor, şaman yürüyordu. Elindeki koyu renk şeridin ucunu sıkı sıkıya tutuyordu. Çimenlerle kaplı toprağın üzerinde yavaş yavaş düzgün bir daire oluşmaya başlamıştı. Sonra Aybars şeridi kendisine doğru çekerek çemberin merkezindeki değneğe doğru yürümeye başladı. Tam değneğe ulaşmak üzereyken bir kez daha etrafında dolaşmaya başladı ve büyülü toz ile daha küçük yeni bir çember çizdi.

Bu esnada koca alan derin bir sessizliğe bürünmüştü. Atların derin soluklarından başka en küçük bir ses bile duyulmuyordu. Sonra şaman kendisine ait olmayan bir sesle konuşmaya başladı. Bir çocuğunkine benzer incecik sesle söylediği her cümleden sonra, alanı dolduran adamlar Hristiyanların dualarında olduğu gibi boğuk bir mırıltıyla onun söylediklerini tasdik ediyorlardı.

“Yaşamın yasasını yüceltiyoruz” diyordu çok yaşlı şaman kuş cıvıltısına benzer duyulur duyulmaz sesiyle, “çünkü bunun anlamı büyüme, ölmek için... ve ne bir sur, ne bir saray... ne de başka bir dev anıt, başlangıçla son arasına bir duvar öremez... çünkü ne bir başlangıç vardır, ne de bir son... bu nedenle ölüye öbür dünyaya giden yol veya yeni bir başlangıç için ihtiyaç duyacağı şeyleri veriyoruz... fakat bu gerçekleşene kadar, Attila, mezarını suskunluk ve unutkanlık erdemlerinin ardına gizleyeceğiz...”

Ölü kralı mezara taşıma şerefine lâyık görülen beş el için, bu sözler bir işaretti. Kral Edekon'un bölüğüne ait olan bu adamlar, bir yarım daire oluşturacak şekilde ileri çıktılar. Ortadakiler yavaşça yere eğildiler, avuçlarıyla çimleri kavradılar, dikkatle yerden kaldırarak, öne doğru yuvarladılar. Sonra aynı işlemi başkaları yaptı... ve sonra yine başkaları. Büyük bir kolaylıkla, sanki toprağa gömülü görünmez bir atın sırtındaki bir örtüyü almış gibi, toprağın yüzeyini üzerindeki çimlerle birlikte kaldırıyor ve yuvarlıyorlardı.

Ortaya yavaş yavaş altın yaldızlı ince demir levhalarla kaplı kütükler çıkmaya başlamıştı. Şaman tüm dairenin yıldızların ışığı altında ortaya çıkmasına kadar bekledi. Bu alan neredeyse bir kağan yurdu kadar büyüktü. Savaşçılar ilk tabakanın oluşturduğu büyük ruloları ellerinden bıraktılar ve kenara çekildiler. Yirmi beş kişiden oluşan başka bir grup atlarının üzerinde çemberin dış kenarına

kadar ilerlediler. Aynı anda ilk grup da ortaya gitmişti. Omuzları birbirine değecek kadar dar bir daire oluşturdıkları zaman ise geriye döndüler. Şamanın bir işareti üzerine yere diz çökerek, ağaç kütüklerinin yüzeylerindeki oyuklara gizlenmiş olan demir halkaları kavradılar. Her halkanın içinden bir kement geçirilmişti.

Savaşçılar bu kez kementleri kavradılar, yavaş yavaş yürümeye başlayarak, halatları çemberin dışında bekleyen atlılara teslim ettiler. Sonra atların arasından geçerek yıldız biçiminde açıldılar ve ileride yeni bir daire oluşturdular.

Büyük Kağan'ın tabutuyla beraber gelmiş olan adamların hiçbiri, daha önce buna benzer bir mezar görmüş değillerdi. Evet, Karadeniz'in kuzeyinde İskitlere ve Kimmerlere ait yığma mezarlara kurbanlar vermiş, etraflarında mermer sütunlar bulunan taş lahitleri incelemiş, ölülerin duvarlardaki çukurlara gömüldüğü yeraltı mezarları karşısında şaşkınlıkla bakakalmışlardı. Hatta içlerinden bir kısmı Ravenna'da içinde büyük, boş bir lahdin bulunduğu, tavanı mozaik yıldızlarla kaplı bir anıt-mezar bile görmüştü. Fakat böylesini... hayır, böylesini daha önce hiç görmemişlerdi.

Aybars davuluna bir kez daha vurdu. Skirlerin atları yavaş yavaş, fakat hep birlikte her yana doğru ilerlemeye başladılar. Kalın kalaslardan yapılma kapak ağır ağır açılmaya başlamıştı. Ortaya çıkan büyük odanın altın kaplı duvarları, yıldızların altında ısıltı ısıldı.

Skirler, Attila'nın üç katmanlı ağır tabutunu, tersine çevrilmiş büyük bir kağan yurduna benzeyen odanın içine dikkatle indirdiler. Sonra da ona verilen hediyeler, silahlar, giysiler ve erzak da, arabalarla birlikte mezar odasının içine yerleştirildi. Yük atlarının eyer ve koşum takımları çıkartılarak aşağıda bırakıldı. Sonra da kağanlarından ayrılmak istemeyen adamlar, tek kelime etmeden aşağı inmeye başladılar. Kağanın yanına ilk ulaşan Onegesios olmuştu. Onu Berichos, Adamos ve Skir kralı Edekon takip ettiler. Son olarak Aybars indi aşağı. Mezar odasının karanlıklarında kaybolmadan önce, kollarını yukarı kaldırarak gökyüzündeki ata ruhlarına son bir kez yakardı.

Skir savaşçılarının atları, artık kalın kalaslardan yapılma kapağın ağırlığına dayanamıyorlardı. Adım adım geriye gitmeye başladılar; ta ki büyük çukurun üstü yeniden tümüyle kapanıncaya kadar. Sonra savaşçılar hızla ve tek kelime etmeden demir halkalara bağlı olan ipleri çözdüler, çimenli toprağı kalasların üzerine yaydılar ve büyük çemberin kenarlarını düzelttiler. İşleri bitince de ayağa kalkarak, geride bir iz kalıp kalmadığını kontrol ettiler.

Sonra ilk iş olarak ellerini çırparak ve dillerini şaklatarak yük hayvanlarını dört bir yana doğru uzaklaştırdılar. Kendileri de üzerlerine bulaşmış olan beyaz tozu silkelediler ve atlarını çılgınca kamçılamağa başladılar. Güneşin doğuşuna kadar dörtnala at sürmeleri ve kesinlikle bir arada bulunmamaları emrini almışlardı.

Savaşçıların hiçbiri, şamanın beyaz tozunun burun ve ağız yoluyla içlerine nüfuz ettiğinin farkında değildi. Beyaz toz, iç organlara ulaştığı anda, etkisini göstermeye başlayacaktı...

Aynı gece İlek, Dengizik ve İrnek bir araya geldiler. Birkaç saat öncesine kadar üzerinde babalarının tabutunun bulunduğu podyumun yanındaki yastıkların üzerine yerleştiler, kadehlerine şarap doldurdular ve kendilerine altın bir tepsi içinde ikram edilen soğuk etten ve tatlılardan yemeye başladılar. Hizmetkârların ve refakatçilerin tümü gidene kadar tek kelime etmediler. Kulaklarını dışarıda esen rüzgârın ısıltı dolduruyordu. İlek ve Dengizik'in muhafızları kapıyı tutmuşlardı. Ölü kağanın oğullarını kimse rahatsız edemeyecekti.

“Ben ikinizden de daha büyüğüm” diye söze başladı Kara Hunların Doğu Kağanı. “Dolayısıyla yeni Büyük Kağan ben olmalıyım!”

“Ben de babamızın oğullarının en sert ve en başarılısıyım!” dedi Dengizik başını dikleştirerek.

“İster meşru karılarından olsun, ister odalıklarından, ister bir geceliğine yatağına aldığı karılarından... tümünün!”

“Evet, haklısın” dedi İrnek yumuşak bir sesle. “Sen daima ona hepimizden fazla benzemişsindir!”

“Nasıl! Bu ona destek olduğun anlamına mı geliyor!” diye kükredi İlek kardeşine doğru. İrnek ne yapacağını bilemez bir halde telaşla başını salladı. Kardeşlerinin yüzlerine karşı bir şeyler söylemek onu ürkütüyordu. “Ben Dengizik’e nasıl destek olabilirim ki?” dedi boğuk bir sesle. “Babamızın en sevdiği oğlu ben değil miyim?”

“Bu iş böyle olmayacak!” diye homurdandı Dengizik. Canı kavga etmek istemiyordu. “Oylama yapacağız ve buna babamızın tohumundan gelen herkes katılacak... Tüm oğullar ve tüm kızlar... ister meşru olsun, ister olmasın! Bundan da bir sonuç çıkmazsa, taht için aramızda kura çekeceğiz!”

“Müttefiklerimizin bundan hoşlanacağını mı sanıyorsun?” diye sordu İrnek. “Onlar sadece güçlü ve başarılı olduğumuz sürece yanımızda kalacaklar! Kara Hunların devleti bu şekilde paylaştırılacak olursa, bize bir daha asla saygı duymazlar!”

“Bildiğiniz gibi yapın!” dedi İrnek öfkeyle. “Ben bir Hun kağanıyım ve öyle kalacağım!”

Belindeki kılıcı kavrayarak ayağa kalktı, son bir kez düşündü, sonra da yurttan dışarı fırladı. Kimsenin kendilerini dinlemediğini sanıyorlardı, fakat gerçek böyle değildi. Birkaç gün sonra Ostrogotlar başlarını alıp gittiler. Yeteri kadar uzaklaştıktan sonra, geriye bir elçi gönderdiler. Ostrogotlar bundan böyle Hunların ne müttefiki, ne de bağımlıları olacaktı...

“Hildiko’yu sorguya çekmeliyiz!” diye kükrüyordu tahta sarayın koridorlarını arşınlayıp duran İlek öfkeyle. “Ostrogotların ihanetine kimin sebep olduğunu mutlaka öğrenmeliyiz! Babamızı öldürmesi için ona zehri onlar vermiş olmasın? Yoksa bu Konstantinopolis hadımlarının işi mi?” Fakat kardeşlerinin hiçbirisi genç Cermen kadını suçlama niyetinde değildi. Gotların Kral Ermanerich’in ölümünde yaptıkları gibi davranmak istemiyorlardı.

“Hildiko, Svanhild değil!” dedi Greka Attila’nın oğullarına. “Kimse onu Attila’nın ölümü yüzünden suçlayamayacak, dört atın arasına bağlayamayacak ve vücudunun parçalanmasını seyredebilecek!”

Dengizik onun ne demek istediğini ilk anlayandı. “Babamızın son karısı ile ben ilgileneceğim!”

“Sen de istersen benim yanımda kalabilirsin” dedi İlek Greka’ya. Attila’nın ilk karısı, ince bir gülümsemeyle ona teşekkür etti.

Birkaç gün sonra Andagis ordugâha geri döndü. Attila’nın ölümüne kadar kimse *Campus Mauriacus* savaşının kahramanını tahkir etmeye cüret edememişti. Oysa şimdi bir gece zarfında her şey değişmişti. Vizigot kralını mızrağıyla atından düşürmeyi başaran adam Ostrogotlar için artık Hunların Büyük Kağanı’nın en değerli savaşçılarından biri değil, aksine Amelung kral sülalesine utanç getiren bir haindi. Onu eskimiş ve işe yaramaz bir çuval gibi fırlatıp atmışlardı.

Attila tarafından Ostrogot kralı ilan edilen Valamir, kavminin yakaladığı şansı derhal görmüştü. Hunların Büyük Kağanı’nın mutlaka bir talihsizlik, bir kaza sonucu mu ölmüş olması gerekiyordu? Attila’nın bir komplo kurbanı olduğunu iddia etmesi, bağımlı kavimler için daha faydalı olmaz mıydı? Hatta bu Roma ve Konstantinopolis’in dahi işine gelmez miydi?

“Düğün gecesinde ölüm!” denilmeye başlanılacaktı bir süre sonra *Imperium Romanum*’un dört bir yanında. Ren havzasındaki kavimler ise “Burgundların intikamı!” diye anacaklardı aynı olayı. Bu söylentilerden ikisi de doğru değildi, fakat kısa sürede kavimlerin zihinlerine silinmez bir şekilde işleneceklerdi.

Attila’nın oğulları birbirlerinden kavgalı ayrıldılar. İrnek barışsever biri olduğunu ispat etmek için,

Doğu Roma koruması altına girdi. İmparatorun hadımları, bu en yumuşak vahşiye de diğer barbarlar gibi davranmak, yani onu aralarında eriterek ortadan kaldırmak kararındaydılar. İmparator ve hadımlarını hiçbir şey Hun güçlerinin parçalanması kadar memnun edemezdi.

İrnek, Doğu Romalıların Hunlara son kez vergi ödediklerinin farkında bile değildi: Yapılan bir barış anlaşması sonucu, yerleşmeleri için Hunlara Güney Karpatlar ile Tuna arasındaki on yıllar süren akınlar sonucu artık neredeyse hiç kimsenin yaşamadığı bereketli topraklar verilmişti. Aynı şekilde Trajan Köprüsü'nün ayaklarından Tuna'nın Karadeniz'e döküldüğü yere kadar uzanan araziye de, otlak olarak kullanabileceklerdi.

Böylece İrnek kendisini *Imperium Romanum*'un dostu ve müttefiki olarak adlandırabilen ilk Hun hükümdarı oldu. Buna karşılık olarak artık göçebe yaşamına son vermesi, yerleşik hayata geçmesi ve imparatorluğun sınırlarını canı pahasına koruması bekleniyordu. Tıpkı yüzyıllar boyunca Roma ve Konstantinopolis'in koruyucu ve sıcak kanatları altına sığınmış olan Cermenler ve diğer kavimler gibi. İrnek'le birlikte Alanların büyük kısmı da bu kanla sulanmış, fakat bereketli topraklara yerleşmişti...

Batı Roma'nın tüm silahlı kuvvetlerinin başkomutanı, dört kez konsül ve *Patricius Flavius Aetius* için de Attila'nın beklenmedik ölümü büyük bir uğursuzluğun başlangıcı olmuştu. Onun sonunu Hunlara bildiren ise Vandal kralı Geiserich'ten başkası değildi. Hunerich 454 yılında Adriyatik Denizi, Aquileia, Kehribar Yolu ve Julius Alpleri üzerinden Pannonia Ovası'na geldi. Hunların yeni hükümdarlarına yaşlı babasının selam ve iyi dileklerini getirmekle görevliydi.

Hunerich büyük bir şaşkınlıkla kardeşler arasındaki miras anlaşmazlığının henüz bir sonuca ulaşmadığını fark etmişti. İlek onu soğuk bir şekilde karşılamış ve Aşağı Tuna'daki İrnek'in yanına göndermişti. Fakat sonra fikir değiştirmiş, Dengizik'e de haber vererek, Hunerich'le neredeyse aynı anda en küçük kardeşlerinin yanına ulaşmışlardı. Vandal prensi, Attila'nın oğullarının durumunu dikkatle inceliyordu. Uzunca bir süre tereddüt ettikten sonra, onlara Roma'da neler olup bittiğini anlatmaya başladı. Bu zamana kadar Hunların kulağına Roma garnizonlarından ve askeri üslerinden çeşitli söylentiler gelmişti. Fakat Attila'nın hayatta olduğu dönemin aksine, batıda olup bitenler onlar için artık o kadar önemli değildi.

“Bir imparatorun en önemli generallerinden birini kendi elleriyle bıçaklaması pek sık rastlanan bir durum değil ne de olsa” dedi Hunerich.

“Gerçekten de kendi elleriyle mi yapmış?” diye sordu İlek. Bir yandan da babasından kalma altın kakmalı bir hançerle dişlerini karıştırıyordu.

“Benim şu anda burada oturuyor olmam kadar gerçek” dedi Vandal. “Fakat ona hançeri uzatan General Heraclius'un ta kendisi. Bu adam, Aetius'un Katalon Ovası'nda kazandığını söylediği zafere her zaman kuşkuyla yaklaşmıştı. Özellikle de Papa Leo'nun babanızın gerçek gücünü Roma'da herkese anlatmasından sonra...”

“Bunun konuyla ne ilgisi var?” diye sordu İlek isteksiz bir tavırla.

“Çok basit” diye cevap verdi İrnek kardeşine Vandal prensinin yerine. “Şayet babamız onun öne sürdüğü gibi ağır bir yenilgi almış olsaydı, bir sene sonra Kuzey İtalya'nın altını üstüne getiremezdi.”

“Doğru, demek bunu kastediyor” dedi İlek ve başını salladı.

“Demek sonuç olarak babamız her şeye rağmen onu mağlup etti!” diye sırtı Dengizik.

“Bir bakımdan söylediklerin doğru sayılır” dedi Hunerich ona hak verircesine. “Babanızın ölümü Aetius'un tüm stratejisini altüst etti. On yıllar boyunca sizi sadece kendi emelleri için kullanan bu adam, koca bir hiç olarak ortada kalakaldı! Gizli silahı olarak kullanabileceği güçlü bir Büyük Kağan'ın olmaması, güçlü general Flavius Aetius'a da ihtiyaç duyulmaması anlamına geliyor!”

“Bunu her zaman tahmin etmiştim” dedi İrnek düşünceli bir tavırla. “Babam ve Aetius o kadar sık kapışmalarına rağmen, asla birbirlerinin gırtlaklarına tam olarak yapışmamışlardı...”

“Romalıların ona ihtiyacı vardı – tıpkı bu kez bizim size ihtiyaç duymamız gibi” dedi Hunerich dudaklarında kibar bir gülümsemeyle. Attila’nın üç oğlundan hangisine kralının düşüncelerini aktarabileceğini biliyordu artık!

Bir süre daha çeşitli kavimler hakkında konuşmaya devam ettiler. Uzun süre tartıştıktan ve yeteri kadar şarap içtikten sonra, gelecekte Galya’ya hükmedecek olan kavmin Vizigotlar değil, Franklar olacağı konusunda görüş birliğine vardılar. Üvey babası Aetius’un kendisini artık destekleyemeyecek olmasına karşın, Salis Franklarının altın saçlı önderi, büyük bir hükümdar sülalesinin kurucusu olacaktı...

“Daha şimdiden... yani Troyes katliamından bu yana... kendilerine Merowingler adını veriyorlar” dedi Hunerich. “Kardeşi Gundebaud’un Maaş, Ren ve Mosel arasındaki mağlup kavmi ise artık olsa olsa onların hizmetkârı olur!”

İrnek’in kardeşlerine sormadan, kendi başına karar vererek kaleme aldığı mesaj, birkaç satırdan ibaretti. Vandal prensiyle sadece çok kısa bir süre baş başa görüşebilmişlerdi. Hunların kendilerine yakın bir gelecekte yeni bir Büyük Kağan seçme ihtimali bulunmadığını anlayan Hunerich, Julius Alpleri üzerinden İtalya’ya geri döndü.

Attila’nın oğulları Batı Roma’da olup bitenlerin ayrıntılarını ancak bir sonraki yılın sonbahar aylarında öğreneceklerdi. Attila’nın üç oğluna Geiserich’in selamlarını getiren bu kez de Hunerich’ten başkası değildi. İrnek ise ondan artık şüphelenmeye başlamıştı. “Sen kralının sıradan bir habercisi değilsin” dedi ona, “aynı zamanda onun gözü, kulağı ve dilisin...”

“İyi bir dostun siz Hunları yeniden Roma’ya bakmaya ikna etmeye çalışması, seni rahatsız mı ediyor, Attila’nın oğlu?” İrnek hayır anlamında başını salladı. Hunerich, son zamanlarda Roma’da neler olup bittiğini, bir kadeh tatlı Trakya şarabı eşliğinde sadece ona anlatmaya başlamıştı:

“Dört yüz elli beş yılının Mart ayında, yani Büyük Kağan Attila’nın ölümünün ikinci yılında ve Flavius Aetius’un ölümünün altıncı ayında, Batı Roma imparatoru Üçüncü Valentinian, en iyi askerlerine yaz aylarını Tiber Nehri’nin sol yakasındaki Mars Ovası’nda eğitimle geçirmelerini emretmişti. Kendisi de meşhur Hun yayını bir kez olsun kullanmak istiyordu. Bunu ona öğretecek olanların arasında, Balamir ve Karaton, Uldız ve Muncuk, Oktar ve Ruga, Attila ve Bleda kağanlar ile siz üç varisin bağlı bulunduğu boydan Hunlar da vardı.”

İlek, Vandal prensinin kadehini kendi elleriyle doldurdu.

“İmparatorun karşısında duran askerlerin her biri, Flavius Aetius’un seçkin birliklerinin savaşçılarıydı” diye devam etti Hunerich. “İçlerinden Optila adlı birine babanızın Aetius’la olan dostluğundan söz ettim. Eskiden Aetius’un koruması olan Traustila adındaki bir diğeri de, altmış yaşındaki Petronius Maximus’un yakın adamlarından biriydi. Maximus, üç kez İtalya genel valiliği yapmış olmanın verdiği güçle öldürülen generalin varisi olmak istemiş, fakat bunu bir türlü başaramamıştı...”

“Söylediğin bu isimleri şimdiye dek duymuş değiliz” dedi İrnek. “Ve bundan sonra öğrenmeye de hiç niyetim yok!”

“Sadece birkaç isim daha” diye ısrar etti Vandal. “Roma’da dizginlerin kimin elinde bulunduğunu bilmenizin faydalı olacağını düşünüyorum! İzin ver, anlatmaya devam edeyim: Gerçekte son derece çıtkırıldım bir adam olan imparator, Hun kağanları ile Aetius arasındaki ihanet ilişkisinden söz etmeye başladığı zaman, saçlarını Roma hizmetinde ağartmış olan bu iki Centurio öne çıktı. Valentinian’a göstermek üzere değerli Hun yaylarını kuşanmışlardı. Fakat bu Hun silahının gizemli

gücünün nereden kaynaklandığını ona göstermek yerine, bir hamlede kısa Roma kılıçlarını çektiler. Yaklaşık iki bin lejyonerin ve imparatorluğun seçkin birliklerinin gözleri önünde, birlikte ve tek kelime etmeden önce Heraclius'un, sonra da imparatorun başlarını uçurdular.”

“Romalıları böylesine öfkeliendiren nedir?” diye sordu İrnek hiçbir şey anlamadan. “Maximus neden imparatorun dul karısıyla evlenmesin ki? Bizde herkes ölü kardeşinin karısı ve kız kardeşlerine bakmakla yükümlüdür!”

“İmparatorun dul karısının gerçekten de kocasının katilini yatağına alması gerektiğini mi söylüyorsun? Hadi bunu yaptı diyelim, oğlunu katilin kızıyla evlendirmesi mutlaka şart mı?”

“Babamın ve Yunan danışmanlarının pek hoşlandığı bu karmaşık ilişkilere beni çekmezsen sana minnettar kalırım!”

“Öyle olsun! Neyse, sonuçta Eudoxia Maximus'un isteğine uydu, fakat babamı kocasına karşı yardıma çağırdı! Geiserich Haziran ortalarında Roma önlerinde karaya çıktı. Maximus arkasına bile bakmadan kaçtı, fakat kendi muhafızları tarafından yakalandı ve halk tarafından linç edildi. Papa Leo ise Geiserich'in karşısına çıktı, fakat biz yine de istediklerimizi elde etmeyi başardık...”

Hunerich düşünceli bir tavırla gülümsedi.

“Kapitol'un bronz çatı kaplamalarını bile aldık...”

“Bu da niye?”

“Bir Hun olarak bunu anlaman gerekirdi! Çünkü kaplamalar altın kaplıydı, İrnek!”

Ostrogotlar Pannonia'ya kalıcı bir şekilde yerleşmişlerdi. Valamir, Theodmir ve Vidimir'in kendilerine ait bölgeleri vardı, fakat Attila'nın oğullarının boş yere yapmaya çabaladıkları gibi kesin bir ayırımı gitmekten kaçınmışlardı. Aralarında hâlâ şiddetli tartışmaların yaşanmasına rağmen, Dengizik bir süre sonra İlek ve İrnek'i Gotlara karşı birleşmeye çağırmayı başarabildi.

“O hain Cermenler bugüne kadar bize bağlıydılar ve bundan sonra da öyle kalacaklar!” diye bağırdı Dengizik ikinci bahar toplantısında öfkeyle. Kara Hunların hakimiyet alanları, kızgın güneş altındaki kar gibi eriyip gitmişti. Pannonia Ovası'nın bir kısmını ve Tuna havzası ile Karadeniz arasındaki toprakları güçlükle ellerinde tutabiliyorlardı. Tuna'nın batı kıyıları ile Drau ve Sava arasındaki bölgeler, çoktan beridir Ostrogotlar tarafından kontrol ediliyordu.

“Birbirimizle daha iyi geçinmeliyiz!” diye bağırdı Dengizik atının üzerinden. “İşinize gelsin ya da gelmesin...”

Büyük Kağan Attila'nın eski ordugâhında yanan ateşleri geride bırakarak, yanlarına kimseyi almadan kuzeye doğru bir parça at sürmüşlerdi. Kimse iki yıl öncesine kadar sayısız yurdun ve çadırın kurulduğu bölgenin bugün neden bomboş olduğu konusunda tek kelime bile etmiyordu. Büyükbaş hayvan ağıllarının çitleri çürüyüp parçalanmıştı. Geriye kalan parçaların, en küçük bir tahta, deri veya yün parçasına yüzyıllar boyunca değerli bir hazine gözüyle bakanlar tarafından bile kullanılmamış olması, olayın bambaşka bir boyutuydu.

İki küçük derenin birleştiği sazlık bir alana geldikleri zaman, Attila'nın üç oğlu yok oluşu kendi gözleriyle bir kez daha gördüler. Küçük Tanrılar Dağı'ndan geriye sadece birkaç taş parçası kalmıştı. Etrafta ruhlara adanmış bir tek hediye veya para yoktu. Sadece taşların arasında birkaç çürümüş kumaş parçası, o kadar...

“Evet, ne olacak?” diye sordu İlek sabırsızlıkla. Hâlâ kardeşlerinden bir cevap almayı bekliyordu.

“Roma'nın her iki kısmı da bu aralar bize göre değil” diye karşılık verdi İrnek. “Ben Konstantinopolis'le barış içinde yaşıyorum.. Görünüşe göre Vandalların hızlı gemiler inşa etmeye başlamalarıyla birlikte, Roma kapıları bize tümüyle kapanmış vaziyette!”

“Bunu nereden biliyorsun?” diye bağırdı Dengizik.

“Biliyor olmam yetmez mi?”

Dengizik boş ver dercesine elini salladı. Küçük kardeşini seviyordu, fakat İrnek onun gözünde Attila’ya layık bir oğul yerine, karı kılıklı bir şaman parçasıydı.

“Siz bilirsiniz” dedi İrnek sonunda. “İçimde hiç de iyi bir his yok, ama...”

“Birbirine çarpan silahların sesleri tüylerini ürperttiği zaman kendine gelirsin, merak etme!”

Her şey Dengizik’in söylediği gibi oldu. Asrın en iyi savaşçıları arasında tıpkı Galya’da olduğu gibi son derece sert ve kanlı çarpışmalar yaşandı.

“Gerçekten de dehşetli bir manzaraydı” diye anlatıyordu Dengizik yıllar sonra bile. “Öfkeden gözleri dönmüş, yalın kılıç Got savaşçıları... dünyanın en iyi atlarının üzerinde, dünyanın en iyi okçuları Hunlar... yaya savaşıyan çevik Suebler... vücutlarına saplanan okları kırıp atan Gepidler... ve elbette ki ağır silahlı savaşçıları durmadan değişik savaş düzenlerine sokan Alanlar.”

Dengizik de tıpkı İrnek gibi bu çatışmaların hiç de beklenildiği gibi sonuçlanmadığını biliyordu. Hunlar ilk saldırıda o eski hızlarının düşmanda hâlâ korku uyandırdığı izlenimine kapılmışlardı, fakat kısa bir süre sonra başsız kalmış bir gövdenin üyeleri gibi dört bir yana dağılmış, ağır bir yenilgiye uğramışlardı. Gotlar, Gepidler, Rugiler, Suebler, Quadlar ve Markomanlar bir tarafta, Hunlar, Alanlar, Sarmat kabileleri diğer tarafta...

Gepidler kendilerini Hun atlarının önüne atıyor, kollarıyla hayvanın boynuna sarılıyor ve onları yere deviriyorlardı. Boynundaki ağırlığa dayanamayarak yıkılan atların birinin sırtında İlek vardı. O âna kadar gerçek bir Hun kağanı gibi dövüşen adam, görünmez bir kement tarafından yakalandığı hissine kapılmıştı. Eyerden uçarken eskiden öğrendiklerini hatırlayarak dertop olmaya çalışmış, fakat bunu başaramayarak, kardeşlerinin gözleri önünde yaşamını yitirmişti.

Dengizik ve İrnek bu anlamsız kıyıma deva etmekte fayda görmemiş, geldikleri gibi hızla geri dönmüşlerdi. Pannonia Ovası’nı geride bırakarak güneydoğuya doğru kaçmış ve Karpat Dağları ile Orta Tuna bölgesini tümüyle Cermenlere terk etmişlerdi. Savaş alanında her iki taraftan da yaklaşık otuz bin ölü kalmıştı...

Ostrogotlar her iki imparatora da elçiler göndermişlerdi. Kendilerini Sirmium’dan Aquincum’a kadar tüm Pannonia’nın, Kehribar Yolu’ndan Vindobona’ya kadar tüm toprakların yeni efendileri sayıyorlardı. Skirler ve hayatta kalan Alanlar Aşağı Moesia’ya yerleşmişlerdi. Diğer birkaç kavimle birlikte Rugilere Arkadiopolis civarında yer gösterilmişti. Gepid kralı Ardarich, Attila’nın terk edilmiş ordugâhına el koydu ve kavmini doğudaki Karpat Dağları’na gönderdi. O görkemli yurtlar yavaş yavaş yok olmaya başlamışlardı. Onlarla birlikte cesur bozkır savaşçılarının hatıraları da hafızalardan siliniyordu. Oysa *Imperium Romanum* topraklarına o ani ve sert girişlerinin üzerinden henüz yüz yıl bile geçmemişti.

Fakat sonra, Büyük Kağan’ın ölümünün üzerinden on yıl bile geçmeden, İrnek önderliğindeki barışçıl Hunlar, bir parça toprağa ve ekili araziye bağımlı olmanın gerçekte ne anlama geldiğini çok acı bir şekilde öğrendiler. Bu yeni çiftçilerin silahları ve duvarları, yeniden mağrur ve güçlü olan Ostrogotların altınlarını durdurmaya yetmiyordu. Doğu Romalılarla barış yapmış olmasına rağmen, bu Cermen kavminin içinde hâlâ Hunlarla geçirdiği yıllardan kalma bir ateş yanıyordu. İmparator onlara her yıl bol miktarda altın veriyordu, fakat bu onların gözünde sadece kolay kazanılmış paraydı.

462 yılının yaz aylarında Gotlar Attila’nın doğup büyümüş olduğu toprakları işgal ettiler. Şayet babalarına en fazla benzeyen kardeşi tam vaktinde imdada yetişmemiş olsaydı, İrnek’in işinin bitmesi an meselesiydi. Dengizik, doğuya uzanan bozkırlara geri dönmüştü. Kendisine bağlı olan birkaç

kabile ve kavimle, Doğu Roma'nın "Dağlar Arasındaki Deniz"e açılan sınırlarına kadar ulaşmış, hatta Sasanî krallığının içinden Hindistan'a kadar akın etmeye cüret etmişti. Hint hükümdarı Skandapgupta onları durdurmayı güçlkle başarmıştı.

Dengizik, kardeşinin yardım çağrılarına kulak vermişti.

Doğunun bozkırlarından koşup gelmiş, zafer sarhoşluğu içindeki Ostrogotları mağlup ederek, kardeşinin yitirdiği ganimeti geri almıştı. Aşağı Tuna kıyılarında Roma lejyonlarıyla karşılaştıkları ilk günler tekrarlanıyor gibiydi.

"Bizden çok şey öğrenmişler" dedi Dengizik, kardeşine ve adamlarına tarlalarını geri verdikten sonra.

"Ya sen ne yaptın? Gittiğin yerlerde barış bulabildin mi?"

"Biz Hunlar ya da Gotlar gibi güçlerini, cesaretlerini ve yeteneklerini ispatlamış olan kavimler, savaşmaya nasıl son verebilirler?" diye sordu Dengizik kardeşine doğuda ve güneyde yaşadığı maceraları ışıldayan gözlerle uzun uzun anlattıktan sonra.

"Biz seninle hiçbir zaman aynı ruhlara saygı göstermedik ve aynı cinlerden korkmadık" diye içini çekti İrnek. "Bu nedenle bir Hun'un çiftçilik yaparak veya hayvan yetiştirerek asla yaşayamayacağını söyleyeceğini biliyorum!"

"Ben karnımı tohumla doldurmaktansa ölmeyi tercih ederim" diye güldü Dengizik. "Evet, Büyük Kağan Attila'nın oğlu, sen sadece kendini kandırıyorsun! Sen de babamız ve atalarımız gibi gerçek bir Hun'sun!"

"Yoksa benden yeniden atalarımızın yayını ve üçgen başlıklı oklarımızı kuşanmamı mı istiyorsun?"

"Evet, kardeşim!" dedi Dengizik sert bir sesle. "Evet, senden bunu yapmanı istiyorum! Gotlar, babalarımıza ait olan her şeye el uzatıyorlar! Tuna'nın batısındaki Pannonia uzun zamandır onların elinde. Şayet onlara şimdi engel olamazsak, tarlalarını ve kulübelerini ateşe verecekleri gün pek uzak değildir. Yarım bin yıl önce Galya'yı fethettiği zaman, Caesar da aynı şeyleri söylemişti!"

Attila'nın ikinci doğan oğlunun soğukkanlı bir tavırla yaptığı en uzun konuşmaydı bu. İrnek uzun süre tereddüt etti. Büyük Kağan'ın sertliğinin ve cesaretinin kendisine geçmediğini biliyordu. Artık sabahları gün doğmadan uyanıyor, kendisine her yurttan daha emniyetli gelen taş kulübesinin önüne çıkıp, tarlalarına bakıyordu.

Bitkilerin üzerindeki sabah çiği, bereketli topraklardan fışkıran yemyeşil filizler, bitkilerin ve hayvanların boy atması, alın terinin ve emeğinin ürünü olan başarılı bir hasattan sonra duyduğu mutluluk, artık onun yaşamının en önemli parçalarıydı. Gerçekten de tüm bunlardan vazgeçip tekrar at sırtında yaşamaya mı başlamalıydı? Yoksa gerçeklerin arkasına gizlenmeye devam edip, ruhların ve cinlerin ülkesine açılan köprünün öte yanında, savaşın, iktidar mücadelelerinin ve ölümün bulunmadığı topraklarda yaşadığını mı düşlemeliydi?

İrnek yumuşak, üzgün bakışlı gözleriyle kardeşini süzdü.

"Seninle birlikte savaşacağım" dedi sonra. "Demek her şey nasıl başladıysa, aynı şekilde sona ermek zorundaymış."

Gotlar ve Gepidler, üzerlerine yürüyen yeni bir Hun ordusunu haber aldıkları zaman, tek yaptıkları gülmek oldu. Dengizik ve yumuşak başlı kardeşi İrnek'in önderlik ettiği Hun boylarının ve birkaç kavim kalıntısının isimlerini telaffuz etmek zahmetinde bile bulunmuyorlardı.

İki kardeş kısa zamanda Tuna'yı aştı.

Pannonia'ya ulaşmalarına az bir süre kala, Cermenler korkunç sesli savaş borularına üfleme ve büyük davullarına vurmaya başladılar. Hunları son savaşçılarına varıncaya kadar önlerine katıp öyle bir kovaladılar ki, yüzyıllar sonra bile Amelung krallarının bu nefret dolu katliamları korku dolu

gözlerle anlatılacaktı.

İrnek ve adamları tarlalarını kaybettikten sonra, bozkırın karanlıklarında yitip gittiler.

Dengizik ise hayatta kalmayı başardı ve atalarının yurdunu tekrar bulana kadar doğuya doğru at sürdü. O ve kavminden geriye kalan az sayıda insan, bir kez daha kurak bozkırın üzerinde, at sırtında koyun ve sığırlarını gütmeye başladılar. Kara Hunların Balamir Kağan önderliğinde batıya doğru yola koyuldukları, Karadeniz'in kuzeyindeki geniş topraklarda yaşıyorlardı. Dengizik iki yıl sonra geri döndü. Fakat Konstantinopolis artık sınırlarında yağma ve baskın hareketlerine göz yummuyordu. Dengizik sayıları giderek azalan savaşçılarıyla Doğu Roma topraklarında oradan oraya dolaşmaya başladı. Kimi zaman zafer kazanıyor, kimi zaman açlık çekiyor, kimi zaman da heybesini ganimetle dolduruyordu. Fakat sonunda Doğu Roma ordusunun tuzağına düştü.

Büyük Hun yayını son kez İsa'nın doğumunun 469. yılında General Anagustos'a karşı doğrulttu. Ancak oku hedefini bulamadı ve bu hatasını tek bir kılıç darbesiyle yaşamını yitirerek ödedi.

Dengizik'in kesik başı, tıpkı iki kuşak önce Uldız Kağan'ın asi Got Gaina'ya yaptığı gibi, Konstantinopolis'e getirildi. Kesik baş büyük zafer alaylarıyla şehrin tüm sokaklarında dolaştırıldı, sonra da insanların doya doya seyredebilmeleri için arenaya dikilen bir sırığın ucuna takıldı.

Hayatta kalan Hunlar, Attila'nın ilk zamanlarına kadar yapmış oldukları gibi, altın karşılığında Roma hizmetine girdiler. İçlerinden bir kısmı din adamlarının ve hadımların imparatorluğunda çok çabuk yükseldi. Komutan, yönetici, hatta vali bile oldular. *Imperium Romanum*'un Altın Boynuz kıyısındaki bu gerçek başkentindeki kadınların gözleri, Hun savaşçılarını görünce eskisi gibi ışıldamaya devam ediyordu.

Imperium Romanum'un doğu yarısı, 1453 yılında, yani Attila'nın ölümünden tam bin yıl sonra Türkler tarafından fethedilinceye kadar, yaşamaya devam etti.

Batı Roma da Hunlarla aynı zamanda tarihin karanlıklarında yok olmuştu. Valentinian III.'ün dokuz halefinden altısı cinayete kurban gitmişti. Tüm komutanlar Cermenlerin etkisi altındaydı. Stilicho, Felix, Bonifatius ve Aetius'un halefi, Attila'nın kâtibi Orestes oldu. Fakat oğluna Roma'nın kurucusu ve ilk kralı olan *Romulus*'un ismini vermekle ve bu çocuğu on beş yaşına bastığı 475 yılında Ravenna'da imparator ilan etmekle, fazla ileri gitmişti. Konstantinopolis bu imparatoru tanımadığını açıkladı. Skir kralı Edekon'un oğlu Odoaker, bir yıl sonra onu tahttan indirerek sürgüne gönderdi. Bu olaydan bir yıl sonra Hun Kağanı Attila'nın son yoldaşı ve Batı Roma orduları başkomutanı Orestes, Placentia'da Cermen lejyonları tarafından mağlup edildi. Aynı ordu, Odoaker'i İtalya kralı ilan etti. Bu da Batı Roma İmparatorluğu'nun son noktasıydı.

Ya Hunlar? Hedefleri neydi? Ve amaçları?

Tam yüzyıl önce Hunların ilk Büyük Kağanı Balamir, Kafkas sınırlarından Karpatlara ve Alplere dek uzanan büyük yolculuğa son vermişti. Hunların son ve en kudretli kağanı olan Attila ise en sevgili oğlunun, Asya ve Avrupa olarak ikiye ayrılan dev kıtanın en batısına kadar ilerlemesine olanak tanımıştı. Kendisi bunu yapmak yerine, Batı Roma'nın son güçleriyle, sonunda her iki tarafın da mağlup olduğu, anlamsız ve acımasız bir çatışmaya girmeyi yeğlemişti. Bunu neden mi yapmıştı? Artık yolun sonuna geldiklerinin farkına varmıştı belki de. Hem kendisinin, hem de Hunların sonu! Geriye kalan sadece eskinin bir yankısından ibaretti, o kadar...

Her şeye rağmen, duyabilen kulaklar için, bozkırlar hâlâ Hunların Büyük Kağanı'nın göklere çıkartıldığı şarkılarla çınlıyor ve yıldızlar Attila'nın ilk öğrendiği çocuk melodisini tekrarlıyor:

*Ne mutludur
Neşeli ruhlarla dolu olan*

*Ve önlerinde atların otladığı
Büyük yurtlarla uzaklara gitmek...*

EK

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

hançerledikleri bir çağdı bu.

Bu belirsiz ve sallantılı ilişkiler, son derece renkli ve değişken savaş ittifaklarına, çıkar birliklerine, anlaşmalara ve anlaşma ihlallerine neden olmuştur. Otuz Yıl Savaşları'ndan, İkinci Dünya Savaşı sonundaki mülteci altınlarından veya yirminci yüzyılın sonundaki günümüz Balkan karışıklıklarından çok daha geniş kapsamlı ve karmaşık bir meseledir bu.

Tam burada, Belgrad'dan başlayarak Doğu ve Batı Roma'yı birbirinden ayıran Limes hattı, Tuna'nın kuzeyinde yaşayan Hunlarla on yıllar boyunca kanlı çatışmaların yaşandığı bir eksen olmuştur. Fakat bozkırdan gelen göçebe çobanlar, Roma'nın ve *Imperium Romanum*'un içinde ve dışında yaşayan sayısız diğer kavmin yasa ve geleneklerine çok çabuk uyum sağladılar

Vizigotların, Ostrogotların, Vandalların ve Burgundların başlıca amaçlarının bin yıllık Roma İmparatorluğu'nun merkezine olabildiğince yakın bölgelerine yerleşebilmek olmasına karşın, Hunlar toprak sahibi olmaya önem vermediler. Evlerden, şehirlerden, duvarlardan, daha doğrusu özgürlüklerini kısıtlayabilecek her şeyden hem korkuyor, hem de nefret ediyorlardı. Kırılarda avlanıyor, hayvanları, yurtları ve arabalarıyla bir otlaktan diğerine göçüyor, yol boyunca karşılarına çıkan şehirleri ve yerleşimleri yağmalamayı da ihmal etmiyorlardı.

Üstün savaş yetenekleri karşılığında kendilerine altın teklif edildiğini öğrendikleri günden itibaren, Batı Roma lejyonlarıyla birlikte isyan eden bölgelerin veya Ren kıyısındaki Franklar gibi yeni oluşan kavimlerin üzerine yürüdüler. Hunlar olmasaydı Batı Roma iki kuşak önce çökmüş olurdu.

Ya hâlâ o tüyler ürpertici “Tanrının Kırbacı” lakabıyla tanınan Attila?

Gotlar tarafından “Babacık” olarak adlandırılan bu adam her iki Roma'dan da ağabeyi Bleda'dan bir kilo fazla vergi almamış, hakimiyet alanına yeni topraklar eklememiş, üzerine çok şey yazılan Catalaunum Savaşı'nı kaybetmemişti. Fakat “Baba” olarak adlandırılan Roma piskoposunun Garda Gölü kıyısında kendisiyle konuşmasından sonra, tüm ordusuyla birlikte geriye dönmüştü.

Erken Avrupa iltica ve yurt arayışı dönemine ait büyük bulmacanın henüz pek çok parçasına sahip değiliz. Bu kitapta yapılmaya çalışılan az ya da çok bilimsel verilerin yeni bir düzenlemesi değil, aksine aradan bin yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ kahraman ve şeytan efsanelerinin doğmasına neden olan bir hadisenin araştırılma ve açıklanma çalışmasıdır.

Neredeyse tüm kaynaklar ve günümüzün bilimsel çalışmaları, belirli hadiselerin zaman içerisindeki dizilişleri ve nedenleri söz konusu olduğu zaman, birbirleriyle sık sık, bazen de oldukça acı bir şekilde çelişmektedir. Attila ve yaşadığı çağla meşgul olan bir kimse, eninde sonunda o veya bu tarafta karar kılmaya zorlanmaktadır. Bu noktada kullanılan lisan genellikle sayılardan daha sadakatsiz, fakat çok daha yardımseverdir. Örneğin bugünkü tarih yazımında bir olayın Romalılar açısından “başarılı bir manevra”, Hunlar açısından ise “kalleşçe bir tuzak” olarak nitelendirilmesi gibi.

“Tarih, genellikle efsanelerden ibarettir” demektedir Peter Basilius Streithofen, “çünkü o zaman gerçekten ne demiş olduklarını kimse bilemez.”

Fakat efsanelerin daima başkalarının aleyhine kurgulanmaları mı gerekir?

Berlin, 1998 yazı

Thomas R. P. Mielke

İsa'nın doğumundan 3000 yıl önce

- 2637 Hunların Çin'e karşı bilinen ilk mağlubiyetleri.
- 1055, 822, 791, 771 Hunların Çin'e karşı akınlarını sıklaştırmaları; Çin Seddi'nin inşasının başlangıcı.
- 190 Hun Kağan'ı Mete'nin (İ.Ö. 209-170) doğudaki komşu kavimleri mağlup etmesi ve Doğu Moğolistan'ı ele geçirmesi.
- 176 Hunların Mete önderliğinde Tarım Havzası'na akınları ve Doğu Türkistan'ın ele geçirilmesi.
- 120 Jütland'dan çıkarak Kuzey İtalya'ya giden Teuton ve Kimberlerin ilk "Kavimler Göçünü" gerçekleştirmeleri; İ. Ö. 103 yılında Aix-en-Provence ve 101 yılında Kuzey İtalya'daki Vercellae yakınlığında Romalılar tarafından yok edilmeleri.
- Zaman dönümü.
- 73-91 Çin komutanı Pançao'nun, Hunları Hazar Denizi bölgesine atmayı başarması.
- 2. Yüzyıl*
- Imperium Romanum'un, yüz milyonluk nüfusuyla gelişiminin doruğuna ulaşması. Tuna ve Fırat üzerinden gelen yabancı kavimler, ordunun finansmanının zorluğu, taht kavgaları ve Hristiyanlarla olan anlaşmazlıklar çöküşü başlatmıştır.*
- 284-316 Diokletian reformlara ve büyük bir Hristiyan takibatına başlaması.
- 3. Yüzyıl*
- Eyaletlerdeki kargaşa, toplumsal tabakaların arasındaki uçurumun derinleşmesi, enflasyon ve nüfusun azalması, varolan krizin keskinleşmesi. Tüm çöküş kehanetlerine rağmen imparatorluk derinlerine nüfuz eden reformlar sayesinde bir kez daha kurtarılır.
- 259/60 Küçük Cermen kabilelerinin bir araya gelmesiyle, Ren ve Yukarı Tuna arasında Alman kavminin meydana gelmesi. Roma'ya kadar uzanan akınlarının, İmparator Aurelian'ı şehrin etrafına 19 km. uzunluğunda bir sur çekmeye mecbur etmesi. Raetia'da giderek daha fazla sayıda Roma çiftliğinin terk edilmesi. Diokletian imparatorluğun farklı bölgelerinde farklı imparatorların hakimiyetini meşrulaştırması. Roma, şeref başkentidir.
- 4. Yüzyıl*
- Geç Roma dönemi yasalarının üçte biri memurların ahlaksal düşkünlüğünü ve rüşvetçiliğini önlemeye yönelik olarak değiştirilir. Tuna ve Doğu Alpler arasındaki bölgeler, yani Raetia ve Noricum eyaletleri, Romalı olmayan Orta, Doğu ve Kuzey Avrupa'da önemli değişiklikler yaşandığını, Cermen dünyasının harekete geçtiğini hisseder.
- 306-337 Büyük Konstantin dönemi. İmparatorluk kısmen huzura kavuşur, Hristiyanlık kabul edilir, Bizans başkent olur.
- 364-375 Valentinian Tuna ve Ren sınırlarını tahkim eder, Piktleri ve İskoçları geri püskürtür.
- 305-370 Ostrogot kralı Ermanerich.
- 306-337 Roma imparatoru Konstantin.
- 350-404 Balamir, Hunların ilk "Avrupalı" kağanı.
- 352-345 Alan savaşı.
- 364-375 İmparator Valentinian I., Tuna'nın Noricum kısmındaki askeri üsleri tahkim eder ve yenilerini yaptırır.
- 371 Ostrogotlar, Hunlar tarafından mağlup edilir.
- 375 Valentinian Tuna kıyılarına karşı saldırıda bulunmaya hazırlanır, Brigetio'da ölür (17 Kasım). Küçük oğlu Valentinian II., Aquincum'da ordu tarafından Augustus ilan edilir. Gratian, Valentinian II.'nin vasisi olarak imparatorluğun batı yarısının hükümdarı olur. Hun atlı kavmi doğudan Avrupa'ya girmeye devam eder.
- 376 Hunların önünden kaçan Vizigotların, Frithigern önderliğinde henüz bölünmemiş olan imparatorluğun

topraklarına kabul edilmeleri (Trakya).

Gratian, Ostrogotlarla barış anlaşması yapar.

Vizigot kralı Athanarich, maiyetiyle birlikte Konstantinopolis'e kabul edilir.

Theodosius'un Vizigotlarla barış anlaşması yapması ve müttefik olarak Moesia Secunda'ya yerleştirilmeleri.

Theodosius I. batıl inanışları yasaklar; Hristiyanlık resmi devlet dini olur.

Theodosius I., oğlu Honorius'u Augustus ilan eder. Roma ve Ripuar Frankları arasında barış anlaşması imzalanır. Stilicho, Trakya'daki barbarların üzerine sefer düzenler.

Theodosius Roma imparatoru olur, Honorius ve Arkadios'u batı ve doğu naipleri ilan eder. Tuna hattındaki kavimlerin Viyana'dan Karadeniz kıyılarına kadar akınları (Özellikle Vizigot kralı Alarich'in Trakya seferi).

Vandal asıllı Stilicho, imparatorluk naibi olarak Honorius'un batıdaki hükümdarlığına son verir. Suebler, Pannonia I. ve Valeria bölgelerine yerleştirilirler.

Hunlar, Tuna'nın donmasını fırsat bilerek Moesia'ya geçerler ve Alplere kadar akın ederler. Doğuda ise Kafkasları aşarak Küçük Asya ve Suriye'ye saldırırlar.

İmparator Diokletian tarafından 293 yılında ilk kez uygulanan idarî bölünme, imparatorluğun resmen ikiye ayrılmasıyla kesin olarak gerçekleşir. Batı Roma'nın başkenti Roma (sonra Mediolanum, 403'ten itibaren Ravenna), Doğu Roma'nın Konstantinopolis olur. Honorius, Batı Roma imparatoru (423 yılına kadar), kardeşi Arkadios ise Doğu Roma imparatoru (408 yılına kadar) olur.

5. Yüzyıl

Hun kağanı Uldız, yeni yıl hediyesi olarak 3 Ocak 401 tarihinde Got Gaina'nın kafasını Konstantinopolis'e gönderir. Hunlar ve *Imperium Romanum* arasında ilk kez bir ittifak kurulur.

Vizigot kralı Alarich, 18 Kasım 401 tarihinde İtalya'ya girer. Fakat yine Kasım ayında alelacele İtalya'ya geri dönen Stilicho tarafından Asti'de mağlup edilir.

Arkadios, oğlu Theodosios II.'yi Augustus ilan eder. Alarich, Pannonia ile Dalmatia arasındaki bölgeye geri püskürtülür.

Aynı zamanda Ostrogot Radagis, Stilicho ile Alarich arasındaki savaştan yararlanarak Alpleri aşmak ve İtalya'ya saldırmak için, Tuna'nın öteki yakasındaki Ostrogot, Sarmat, Alan, Quad, Vandal ve diğer "barbar" kavimlerden iki yüz bin kişiyi etrafına toplar.

Bu yabancı kavimlerden duyulan korku yüzünden Batı Roma İmparatorluğu'nun başkenti, Milano'dan zaptı son derece güç Ravenna'ya taşınır.

Burgundlar, Orta Ren bölgesinde başkenti Worms olan bir devlet kurarlar. Pannonia eyaleti sakinleri, Cermen kabileleriyle birlikte Roma yönetimine karşı ayaklanırlar. Britanya'da Roma hakimiyeti son bulur. 31 Aralık 406 tarihinde Vandallar, Alanlar ve Suebler, Ren üzerinden Galya'ya geçerler.

İngiltere'deki son Romalılar da garnizonlarını terk ederler. – Constantin III. Britanya'yı tekrar Roma egemenliği altına alır, sonra da Galya ve İspanya'yı işgal eder. Bu zaman zarfında Batı Roma ile Hun ilişkileri belirgin şekilde düzelir. Karşılıklı olarak rehine değiş tokuşu yapılır.

408 yazında Hunlar Tuna'yı aşarlar ve Olt Nehri'nin deltasıyla Demir Kapı arasındaki bölgeyi istila ederler.

Doğu Roma imparatoru Arkadios ölür. Sekiz yaşındaki oğlu Theodosios II. (önce Anthemios'un, sonra da Arkadios'un kız kardeşi Pulcheria'nın vesayeti altında) imparator olur. Aetius, rehine olarak Vizigotların yanına gönderilir.

Vandallar, Alanlar ve Sueblerle birlikte İspanya'ya ulaşırlar. Uldız Kağan, Hunlar ve Skirlerle birlikte Aşağı Tuna'ya girer ve Castra Martis'de başarısız bir savaş yapar. Vandallar, Alanlar ve Suebler, İspanya'yı istila ederler.

ATTILA ROMANININ BAŞLANGICI

Alarich uzun bir kuşatmadan sonra Roma'yı zapt eder ve yağmalar; güneye doğru ilerlerken ölür ve Busento Nehri yatağına gömülür.

Alanlar, Portekiz'de kendi krallıklarını kurarlar. –Suebler de İspanya'da devlet kurarlar.– Alarich'in kayınbiraderi Athawulf, Vizigotları Galya'ya götürür.

Hunların başına Büyük Kağan Karaton geçer. Vizigotlar, Kral Athawulf önderliğinde Güney Galya'ya

geçerler.

- 413 Burgundlar, Orta Ren bölgesinde Gundahar önderliğine bir krallık kurarlar. – Vizigotlar, Galya'daki Batı Roma şehirlerini ele geçirirler.
- 414 Vizigot kralı Athawulf, Narbonne'da Batı Roma imparatoru Theodosius I.'in kız kardeşi Galla Placidia ile evlenir.
Doğu Roma'daki Anthemios rejiminin sona ermesiyle birlikte, çocuk imparatorun vesayeti o zaman on altı yaşında olan Pulcheria'ya verilir.
- 415 Attila'nın babası Muncuk, Hunların Doğu Kağanı olur. –Vizigotlar İspanya'da Alanları, Vandalları ve Suebleri sıkıştırırlar.– Batı ve Doğu Roma'da Hristiyan olmayan tüm memurlar görevlerinden uzaklaştırılırlar.
- 417 Vizigotlar İspanya'da Cermenleri ve Alanları mağlup ederler. – Portekiz'de Alan egemenliği son bulur.
Galla Placidia, General Constantius ile evlenir.
- 418 Vizigotlar, Galya'nın bir kısmını Batı Roma'nın elinden alırlar.
Tolouse, Vizigot Krallığı'nın başkenti olur (Tolouse Krallığı). Theoderich I., Vizigot kralı olur.
- 420 Doğu Kağanı Muncuk ölür.
- 421 Constantius, 8 Şubat 421 tarihinde Roma'da iktidar ortağı olur. – Galla Placidia, Augusta unvanına layık görülür. – Pulcheria kardeşi Theodosius'u evlenmeye zorlar. – Doğu Roma, Pers egemenliği altındaki Ermenistan'a girer.
- 422 Hunların Moesia ve Aşağı Tuna üzerinden Trakya'ya saldırımları. Bu tehdit karşısında Doğu Roma, Sasanilerle barış yapmaya mecbur kalır.
- 423 Galla Placidia kardeşinin aleyhine entrikalar çevirmekle suçlanır, dört yaşındaki oğlu Valentinian ve kızı Honoria ile Konstantinopolis'e kaçmak zorunda kalır. Kardeşi İmparator Honorius ölür ve doğu hükümdarı olan yeğeni Theodosios II., kâğıt üzerinde tüm imparatorluğun hükümdarı olur.
Senatör Johannes, 20.11.423 tarihinde Roma'da imparator ilan edilir.
Saray muhafızları komutanı Aetius'u elçi sıfatıyla, kendisine 60.000 Hun savaşçısı göndermesi için Büyük Kağan Ruga'ya gönderir. Batı Roma, Sava Eyaleti'ni Hunlara bırakır.
- 424 Büyük Kağan Ruga, Doğu Roma ile barış anlaşması imzalar. Ruga, taht merkezini Tisza boylarına kaydırır.
- 425 Doğu Roma birlikleri, 424/425 kışında Dalmaçya'daki Salona'yı zapt eder. Doğu Roma ordusunun bir kısmı buradan Julius Alpleri üzerinden İtalya'ya girer. – Doğu Roma donanması Ravenna önlerinde fırtınaya tutularak parçalanır.
İmparator Johannes, 425 yılında idam edilir. Aetius ve Attila, yanlarında 60.000 Hun savaşçısıyla birlikte İtalya'ya girerler, fakat geç kalmışlardır.
Hunlar bol bol ödüllendirilerek geri gönderilirler; Aetius Comes makamına yükseltilir ve Galya'dan Akdeniz'e inmeye çalışan Vizigotlara karşı savaşmakla görevlendirilir.
Valeria Ripensis, Hunlara bırakılır.
390 yılından beri üzerinde çalışılan devlet el kitabı "Notitia dignitatum", Roma İmparatorluğu'nun batı ve doğu yarılarında tüm askeri ve sivil bölümleriyle birlikte yayımlanır.
- 426 Aetius, emrindeki Hun birliklerinin yardımıyla, Vizigotlar tarafından işgal edilen Arelas/Arelate bölgelerini geri alır.
- 427 Kuzey Afrika Genel Valisi Bonifatius, Ravenna sarayındaki güç çatışmalarından ötürü isyana zorlanır ve Kuzey Afrika'ya doğru yola çıkan güçlü bir Roma donanmasını kendisine yönelmiş bir tehdit kabul eder. Bunun üzerine İspanya'nın Baetica ve Carthaginiensis bölgelerinde oturan Vandalları yardıma çağırır.
- 428 Büyük Kağan Ruga, Avrupa Hunları ile pek çok Cermen kabilesini birleştirerek, Ren, Tuna ve Karadeniz arasında büyük bir krallık kurar. Doğu Roma Ruga'ya yüklü vergiler ödemek zorunda kalır.
Bu zamanda Batı Roma sadece Orta Galya, İtalya ve Alp bölgelerinde hüküm sürmektedir. – Doğu Roma, aslında Batı Roma'ya ait olan Pannonia secunda bölgesine el koyar.
- 429 454 yılına kadar Ostrogot-Hun federasyonu, yönetim merkezi Vindobona olarak Roma topraklarında yaşamaya devam eder. – 80.000 Vandal, Kral Geiserich önderliğinde Kuzey Afrika'ya geçer. Bir dizi başarılı savaştan sonra, en zengin Afrika eyaletleri Proconsularis ve Byzacena'da güçlü ve bağımsız bir

- 430 Doğu Roma, Büyük Kağan Ruga'ya yılda 175 kg. altın öder. – Galya'nın kuzeyi Frankların eline geçmiştir; güney kısmında ve İspanya'da Vizigot krallığı vardır, Ren bölgesinde Burgund krallığı kurulmuştur, Kuzey Afrika Vandal işgali altındadır. – Hunlar, Burgundlara karşı başarısız bir harekât yürütürler, Oktar Kağan ölür, cenaze töreninde 10.000 Hun savaşçısı Burgundlar tarafından kılıçtan geçirilir.
- 431 Konstantinopolis patriği Nestorius (ölümü 450) taraftarlarına karşı Üçüncü Efes Konsili toplanır. Kilise Meryem'i Tanrı Anası ilan eder ve Nestorius'un öğretilerini lanetler.
- 432 Kuzeybatı Arika'da Vandal krallığı kurulur.
İmparator tarafından tüm görevlerinden azledilen Aetius, Büyük Kağan Ruga'ya sığınır.
- 433 Aetius, yardımlarına karşılık olarak Pannonia'daki mera haklarını Hunlara devreder.
Doğu Roma'nın Ruga'ya ödediği vergi yılda 350 kg. altına yükseltilir.
- 434 Aetius Hunların yardımıyla tekrar eski görevlerine getirilir ve böylece Batı Roma ordularının başkomutanı olur.
Büyük Kağan Ruga, Trakya'ya saldırır.
Büyük Kağan Ruga, devletini yeğenleri Attila ve Bleda arasında paylaştırır ve ölür. Pannonia prima, Hun egemenliğine girer.
- 435 Bleda ve Attila, Margus'ta Doğu Roma ile barış anlaşması imzalarlar. Yıllık vergi 350 kg. dan 750 kg. altına yükseltilir.
- 436 Orta Ren'deki Burgund Krallığı ortadan kaldırılır.
- 437 İmparator Valentinian III. Konstantinopolis'e gider ve Ekim ayında imparatorun kızıyla evlenir. – Litorius, Armorica'daki Bröton Bagaudlarını mağlup eder, önderleri Tibattus'u esir alır ve Hunların yardımıyla Narbona'yı ele geçirir.
- 438 Roma Hukuk Kitabı "Codex Theodosian"nin yayımlanması.
- 439 Litorius ve Hunları, Tolosa yakınlarında mağlup edilir. – Theoderich, Aetius'la barış anlaşması imzalar. – Kral Geiserich önderliğindeki Vandal donanması Korsika ve Sardunya'yı ele geçirir. – Kartaca, Vandal Krallığı'na bırakılır.
- 440 (Büyük) Leo, Roma başpiskoposu olarak kendisine "Papa" unvanını verir. Kendisi Roma'nın kırk beşinci piskoposudur. – Bleda, Doğu Roma'ya karşı başarılı bir sefer düzenler. Pannonia secunda, Hun egemenliğine girer.
- 441 Persler Doğu Roma ordusunu Ermenistan'da mağlup eder ve bu bölgeyi kendi ülkelerine katarlar. – Bleda ve Attila, Batı Balkan eyaletlerine karşı kısa bir sefer düzenlerler. Viminacium ele geçirilir. Barış anlaşması imzalanır.
- 442 Bleda ve Attila savaşa devam ederler. Morava Vadisi'nin anahtarı konumundaki Margus'un düşmesinden sonra Hunlar güneybatıya ilerleyerek Naissos'u ele geçirirler. Singidunum, Sirmium ve Sirmium yolu üzerinde bulunan diğer tüm kaleler Hunların eline geçer. Hunlar Trakya'ya girerler. Chersonesos zaferi. – Aetius, Alanları Orleans yakınlarına yerleştirir.
- 443 Aetius, Burgundları Savoyen'e yerleştirir. – Hunlar ve Doğu Roma arasında barış anlaşması imzalanır (1. Anatolios Barışı).
- 444 Almanlar, Roma topraklarını işgal ederler.
- 445 Büyük Kağan Bleda öldürülür, Doğu Kağanı olan kardeşi Attila Hunların tek hükümdarı olur. – Attila, Bittugurlara karşı sefere çıkar. – Galla Placidia Ravenna'da kendisine mozaiklerle süslü bir anıt-mezar yaptırır.
Vandal Krallığı'nda Roma ve kiliseye ait mülkler kamulaştırılır.
- 446 Aetius, Savia Eyaleti'ni Attila'ya bırakır. Attila, Batı Roma Magister Militum'u ilan edilir. – Attila kendisine tahta bir saray inşa ettirir.
- 447 Papa Leo, Hristiyan kilisesinin düşmanlarının idam edilmesini ister. – Attila bir kez daha Doğu Roma'ya ait Balkan topraklarına sefere çıkar, Utus Nehri kıyısında savaş yapılır.

448	Hunlar, Anatolios ile ön barış anlaşması imzalar. Doğu Roma vergi olarak yıllık 1050 kg. altın (151.200 Solido) ödeyecektir. – Galya Bagaudlarının önderi hekim Eudoxius, Attila'ya sığınır. – Anglar, Saxonlar ve Jutlar Güney Britanya'ya kalıcı olarak yerleşirler.
449	Batı Roma prensesi Honoria, Attila Kağan'la nişanlanır. – Yaz mevsiminin sonlarına doğru Maximinos ve Priskos, Attila'nın sarayına gelirler. – Attila, Batı Roma'ya karşı Vandallarla ittifak kurar.
450	Anatolios ve Nomos, Attila'yla barış anlaşması imzalarlar. Doğu Roma imparatoru Theodosios II. ölür. – Galla Placidia Roma'da ölür ve Ravenna'daki çok sevdiği anıtmezarına gömülemez.
451	Attila üç kanatlı bir orduyla Galya'ya girer ve Orleans önlerine ulaşır. <i>Imperium Romanum</i> orduları onu ancak burada durdurabilirler. Châlon yakınlarındaki Catalaunum Ovası'nda yapılan savaşın sonucu belirsiz kalır (Campus Mauriacus Savaşı).
452	Attila, Yukarı İtalya seferine çıkar. Salgın hastalıklar baş gösterir. Papa Leo onu Mincio Nehri kıyısında Roma'ya saldırmamaya ikna eder ve karşılık olarak tüm Kuzey İtalya şehirlerini yağmalama izni verir.
453	Attila, düğün gecesinde Cermen Hildiko'nun kolları arasında ölür. <i>ATTILA'NIN ÖLÜMÜNDEN SONRA</i>
454	Roma imparatoru Valentinian III., General Aetius'u kendi elleriyle öldürür.
455	Neda Nehri kıyısında savaş ve Hun kağanı İlek'in attan düşmesi. Avrupa Hun Devleti'nin sonu. Cermenler, Gepid kralı Ardarich önderliğinde Hunlardan ayrılırlar. – İlk Got-Hun savaşı. – Sonradan Got kralı olacak Büyük Theoderich'in doğumu. Kuzey Afrika'dan gelen Vandallar Roma'yı ele geçirir ve yağmalarlar. Valentinian III., Aetius'a bağlı askerler tarafından cephede öldürülür. Böylece birbirine düşman bu üç önemli insan, hemen hemen aynı anda tarih sahnesinden silinir.
456	Ostrogotlar, Tuna kıyılarına kalıcı bir şekilde yerleşirler. Attila'nın oğulları Dengizik ve İrnek'in Pannonia'daki Ostrogotlara ilk saldırıları. – İspanya'nın bazı bölgeleri Vizigotlar tarafından ele geçirilir.
463/4-466	İkinci Got-Hun savaşı. Dengizik ve İrnek Bassiana'yı kuşatırlar.
469	Dengizik, Trakya'da Roma kuvvetlerince yakalanır ve öldürülür.
476	Cermen lejyonerler Romulus Augustulus adındaki son Roma imparatorunu tahttan indirir ve kralları Odoaker'i İtalya kralı ilan ederler. Böylece Batı Roma İmparatorluğu tarihe karışmış olur.

Not:

* Romadaki tüm önemli karakterler tarihsel belgelere dayanmaktadır.

* Sonu -os takısıyla biten isimler Doğu Roma karakterlerine, -us takısıyla bitenler Batı Roma karakterlerine aittir.

<i>Adamos</i>	Hun, Attila'nın başkadinı Greka'nın kâhyası.
<i>Aetius</i>	(390-454) Flavius, Aşağı Tuna kıyısındaki Durustorum (Silistre) doğumlu, Batı Roma İmparatorluğu ordularının başkomutanı. Vizigot kralı Alarich'in ve Hunların yanında rehine olarak bulundu, zaman zaman Attila'yla dostluk kurdu, Catalaunum Ovası'nda ona karşı savaştı. Aetius ve Hunlar olmaksızın Batı Roma İmparatorluğu'nun 425 ila 454 yıllarında yaşamaya devam edebilmesi söz konusu bile olamaz. Attila'nın ölümünden bir yıl sonra, bizzat İmparator Valentinian III. tarafından öldürüldü.
<i>Alarich I.</i>	(374-410) Vizigot. Roma generali, İmparator Theodosius I. tarafından Vizigot lejyonerlerle birlikte görevden uzaklaştırılır. Silah zoruyla bir krallık kurmaya çalışır. Birçok kez Roma'yı işgal eder ve 410 yılında fetheder.
<i>Ammianus Marcellinus</i>	Roma subayı. Tuna boylarının ve Karadeniz kıyılarının 4. Yüzyıldaki durumunu anlatan eserler yazmıştır, fakat çağının geleneklerine uyarak ne kadar iyi bir eğitim aldığı göstermek için antik yazarların klişelerini kullanmıştır. Eserleri Hunlar hakkındaki başlıca kaynaklardır.
<i>Anatolios</i>	Konsül, senatör ve Doğu Roma ordusu başkomutanı. 443 yılında Hun kağanları Attila ve Bleda'yla "Birinci Anatolios Barışı"nı imzalar.
<i>Andagis</i>	Amelung sülalesinden Ostrogot prensi. Catalaunum Ovası savaşında Vizigot kralı Theoderich'i öldürür.
<i>Anian</i>	Orleans'ın 5. Piskoposu. Sonradan St. Aignan adını alır. Biyografisi, Attila savaşları için önemli bir kaynaktır.
<i>Arkadios</i>	Arcadius, Flavius (377-408) Theodosios'un oğlu, Doğu Roma'nın ilk imparatoru. Batı Roma'nın ilk imparatoru Honorius'un kardeşi. 408 yılındaki ölümünden sonra imparatorluk 7 yaşındaki oğluna geçer.
<i>Ardabur</i>	Flavius, Aspar'ın oğlu. Aryan bir Cermen kavmi olan Alanlardan. Doğu Roma generali. Babasıyla birlikte Afrika'daki Vandallara (432-434), Perslere (441) ve Attila'ya (447-450) karşı savaşır. 471 yılında oğullarıyla beraber öldürülür.
<i>Ardarich</i>	Ardariks, Gepid kralı. Attila'nın en önemli danışmanlarından biri. Attila'yla birlikte Catalaunum Ovası'nda savaşır; sonra Ostrogotlarla birlik olarak Attila'nın oğullarına karşı savaşır ve onları mağlup eder.
<i>Armengiskulos</i>	Armegisculus, 447 yılındaki Utus savaşında Doğu Roma ordularının komutanı.
<i>Aspar</i>	Alan kavminden. 425-472 yılları arasında Doğu Roma generali. Donanmasının fırtınaya tutulup parçalanmasına rağmen, birlikleri Ravenna tahtını Galla Placidia'ya geri kazandırır. 442 yılında Chersonessos'ta, yani bugünkü Gelibolu Yarımadası'nda Hunlarla yapılan ilk resmi savaşta mağlup olur. Ardabur'un babasıdır.
<i>Atakam</i>	Hun. Uldız Kağan'ın oğlu. Kardeşi Mama'yla birlikte Konstantinopolis'e sığınır. Doğu Romalılar tarafından Hunlara geri verildiği 434 yılında çarmıha gerilerek öldürülür.
<i>Atharich</i>	Vizigotların çocuk kralı. Alatheus ve Alan Safrax'la birlikte Aşağı Tuna'dan Roma İmparatorluğu topraklarına girer.
<i>Athawulf</i>	Athaulf, Vizigot kralı (410-415 arası). Alarich'in 412 yılındaki ölümünden sonra kavmini Galya'ya götürür. Orada Alarich'in kız kardeşi olan karısını altı çocuğuyla birlikte yanından uzaklaştırır ve İmparator Theodosius I.'in kız kardeşi Galla Placidia ile evlenir. 415 yılında İspanya'da öldürülür.
<i>Attalus</i>	Roma valisi ve general. Roma senatosu tarafından 408 yılında Got kralı Alarich ve Athawulf'un yanındaki Honorius'a karşı imparator seçilir.
<i>Attila</i>	(395-453) İsmi Gotça "Babacık" anlamına gelmektedir. Gerçek ismi bilinmemektedir. Gençliğinde Roma sarayında rehine olarak bulunur. Sonra Hun kağanı ve belli dönemlerde Roma generali (magister militum) olur. Doğu ve Batı Roma'yı haraca bağlar, Roma hizmetinde Burgundların üzerine yürür. Sonucu belirsiz Catalaunum savaşında Roma generali Aetius'un karşısına çıkar. Cermen Hildiko ile evlendiği gece ölür. Cermen efsanelerinde Attila, Doğu Kağanı Oktar ve Batı Roma generali Aetius, "Etzel" adı altında birbirine karışır. Burgundlar düğün için Viyana veya Macaristan üzerine hiçbir zaman yürümemişlerdir.

<i>Augustinus</i>	Aurelius (354-430) 396 yılından itibaren Hippo Regius piskoposu. Numidialı (Cezayir) kilise babası. “De civitate dei – Tanrının Kaybedilemez Krallığı” adlı eserinde doğudan gelen barbarlar hakkında bilgiler verir.
<i>Avienus</i>	Batı Roma konsülü. 452 yılında Attila’ya ricacı olarak gönderilen, Papa Leo I.’in de hazır bulunduğu heyetin başkanı.
<i>Aybars Oebersius</i>	Hun şamanı. Ruga, Oktar ve Muncuk’un kardeşi. Attila’nın en önemli danışmanı.
<i>Balamir</i>	Hunların Büyük Kağanı. Romalılarla yıllık yüz elli kilo karşılığında ilk vergi anlaşmasını imzalar.
<i>Bleda</i>	Attila’nın ağabeyi. 434 yılında Büyük Kağan olur ve on bir yıl süren iktidarından sonra öldürülür. Attila, Hunların tek hükümdarı olur.
<i>Bonifatius</i>	Roma generali (422-432). Afrika Genel Valisi. Geiserich önderliğindeki Vandalları Afrika’ya davet eder, 430 yılında Numidia’da onlara mağlup olur. 432 yılında Galla Placidia tarafından Patricius ilan edilerek, Aetius’un yerine geçmesi için Roma’ya çağırılır. Aetius’a karşı savaşırken ölür, damadı Sebastianus onun halefi olarak general olur.
<i>Carpilius</i>	Carpilio, Aetius’un oğlu. Hun işleri uzmanı. 435 yılında Bleda Kağan nezdinde Roma elçisi.
<i>Cassiodorus</i>	Senatör. Aynı ismi taşıyan Got dostu yazar ve bakanın büyükbabası, Carpilius’a Hun sarayında eşlik eder.
<i>Chrysaphios</i>	Hadım, Doğu Roma Birinci Bakanı, Praepositus sacri cubiculi (440-472), birçok kez Attila’ya suikast düzenleme girişiminde bulunur.
<i>Constans</i>	Roma imparatoru. Taht hırsız Constantine III.’ün oğlu. Cermenlerin Galya’ya girmesine izin verir. 410 yılında Augustus ilan edilir, İspanya’ya gitmek ister, fakat yolda mağlup edilir ve Viyana’da öldürülür.
<i>Constantin III.</i>	Roma generali. 407 yılında Britanya ordusu tarafından Augustus ilan edilir ve Galya da bunu kabul eder. Honorius 411 yılında Constantius’u onun üzerine gönderir, Constantin III. mağlup olur ve öldürülür.
<i>Constantinus</i>	Flavius, Naissos şehridir. Magister Militum, konsül, 421 yılında Augustus. Constantin III.’ü mağlup eder, Vizigotları 416 yılında bir bağlılık anlaşması imzalamaya zorlar. Sonra da Konstantinopolis tarafından geri gönderilen Galla Placidia’yı 417 yılında isteği dışında kendisiyle evlenmeye mecbur eder. 421 yılında ölür. Çocukları: Valentinian III. ve Honoria.
<i>Dengizik</i>	Büyük olasılıkla 416 yılında bugünkü Gdansk şehri civarında doğmuş olmalıdır. İsmi “Denize ve Göğe Benzeyen” veya “Denizcilik” anlamına gelir. Attila’nın ikinci ve ona en çok benzeyen oğludur. Babasının ölümünden sonra Karadeniz kıyılarında yaşayan Hunların kağanı olur.
<i>Diokletian</i>	Basit bir askerken önce imparator (284-305) olmuş, sonra da tanrı mertebesine yükseltilmiştir. Bir yönetim dehası ve acımasız bir Hristiyan takibatçısıdır.
<i>Donat</i>	Donatos. Güvenilir olmayan kaynaklara göre 412 yılında Hunların Doğu Kağanı.
<i>Edekon</i>	Cermen ismi taşıyan bir Hun. Attila’nın vasal kralı, Büyük Kağan Bleda’nın Skir saray muhafızları komutanı. Konstantinopolis tarafından Attila’yı öldürmekle görevlendirilir. Son Batı Roma imparatoru Romulus Augustulus’un babası Orestes’in rakibidir. Son Batı Roma imparatorunu mağlup eden Odoaker’in babası.
<i>İlek</i>	Doğumu tahminen 412. Attila ve Greka’nın ilk oğulları. Bu ismin bir Bittugur unvanı olma ihtimali vardır. 449-453 yılları arasında kağan.
<i>Epigenes</i>	Doğu Romalı. Hun kağanı Ruga’nın haleflerine elçi olarak gönderilen Plinthis’in refakatçisi.
<i>Ermanerich</i>	Hermanarich (350-375). Amelung sülalesinden Ostrogot kralı. Krallığı Kuzey Denizi’nden Karadeniz’e kadar uzanıyordu. Aralarında Herullerin, Skirlerin ve Slavların da bulunduğu on yedi kavme hükmeden acımasız bir despot. 375 yılında Hunlar tarafından mağlup edilir.
<i>Eskam</i>	Hunların bilinen tek büyük toprak sahibi ve Aşağı Tuna şamanı. Attila’nın kayınpederi.
<i>Esla</i>	Doğu bölgelerinin <i>Ulu Ata</i> ’sı. Büyük Kağan Ruga’nın danışmanı. Sonradan Attila ve Bleda’nın hizmetine girer.
<i>Eudo</i>	Eudoxius, hekim, Galya Bagaudlarının önderi. Attila’ya sığınır.
<i>Eudokia (I)</i>	Atinalı Athenais. İmparator Theodosios II.’nin karısı. 423 yılında Augusta olur, 422 yılında Eudoxia’yı, 431 yılında Flacilla’yı doğurur. Hun kağanı Ruga’nın ölümü için dua eder, fakat bu dileği imparatorluğun batı yarısı için çok daha acı sonuçlar doğuracaktır.

<i>Eudokia (II)</i>	Eudokia (I)'in torunu, Eudoxia (2) ve İmparator Valentinian III.'ün kızları. 445 yılında Geiserich'in oğlu Hunerich'le nişanlanır. 455 yılında Geiserich tarafından annesiyle birlikte Afrika'ya kaçırılır.
<i>Eudoxia (I)</i>	Aelia. İmparator Arkadios'un karısı. 397 yılında Flacilla'yı, 399 yılında Pulcheria'yı, 400 yılında Arcadia'yı, 401 yılında sonradan imparator olacak Theodosios II.'yi, 403 yılında Marina'yı doğurdu. 400 yılında Augusta oldu. Kocasını üzerinde etkiliydi, fakat kendisi de saray kadınlarının ve hadımların etkisinde kalıyordu.
<i>Eudoxia (II)</i>	Licina, doğumu 422. Eudoxia (I)'in torunu; Theodosios II. ve Eudokia (I)'in kızları. 437 yılında Valentinian III. ile evlenir, 439 yılında Augusta olur, 450'den sonra Roma'da yaşamaya başlar, 455 yılında kocasının katili Petronius Maximus ile evlenmeye zorlanır. 455 yılında Geiserich tarafından kızlarıyla birlikte Afrika'ya kaçırılır.
<i>Eugenius</i>	Justa Grata Honoria'nın sevgilisi ve servetinin yöneticisi. Honoria'yı hamile bırakması üzerine idam edilir.
<i>Eurich</i>	(440-484) Vizigot kralı. Kardeşi Thorismund'u öldürerek tahta geçer.
<i>Flavius</i>	364-455 yılları arasında hüküm süren Roma imparator sülalesi.
<i>Frithigem</i>	Vizigot kralı (367-382). Putperest Athanarich'in Aryan rakibi. 376 yılında Valens'ten Tuna'yı aşma izni alır. Hoşnutsuz kitleleri peşinden sürükleyerek 9 Ağustos 378 yılında Adrianopel civarında Valens'i ağır bir yenilgiye uğratır.
<i>Galla Placidia</i>	Aelia Galla Placidia (390-450). Theodosius I.'in ikinci evliliğinden olma kızı. İmparator Honorius'un yarı-kardeşi. 414 yılında Vizigot kralı Alarich'in kayırbiraderi ve halefi Athawulf'la evlenir. Yapılan bağlilik anlaşmasıyla Roma'ya geri gönderilir ve isteği dışında General Constantius ile evliliğe zorlanır. 421 yılında bir kez daha dul kalır ve 423 yılında çocuklarıyla (Hun kağanı Attila'nın nişanlısı Honoria ile Valentinian) birlikte Konstantinopolis'e sığınır. 425 yılında Doğu Roma'nın yardımıyla ve emrinde 60.000 Hun savaşçısı bulunan Aetius'un tehdidine rağmen, tahtını Johannes'ten geri alır. Sonraki 25 yıl boyunca <i>Imperium Romanum</i> 'un batı yarısının gerçek hükümdarı olarak kalacaktır.
<i>Gaudentius</i>	Aetius'un babası. Durostorumlu. Komutan sıfatıyla Afrika'da (399-401) tapınakları ve Kartaca'daki putları yıktırır. Magister equitum olarak Galya'da sürdürdüğü bir savaşta ölür.
<i>Geiserich</i>	Giserix, Vandal kralı (390-477). Bir prensin evlilik dışı çocuğu olduğu için yıllar boyunca sıradan bir general olarak kaldı. Bir kaza sonucu attan düştü ve bir ayağı topal kaldı. Aetius'un rakibi. Galya seferi öncesi Attila'yla anlaştı. Kartaca, Korsika, Sardunya ve Sicilya'yı işgal etti. 455 yılında Roma'yı yağmaladı.
<i>Generidus</i>	Yukarı Pannonia, Noricum ve Raetia'daki Batı Roma kuvvetleri komutanı. 409 yılında İmparator Honorius tarafından Dalmaçya'daki birliklerin başına özel görevli olarak getirilir.
<i>Goar</i>	Alan kralı. Galya'yı işgal etmesinden sonra (406/407) kavminin önemli bir kısmıyla Romalıların müttefiki olarak Mainz civarına yerleşir.
<i>Gratian</i>	Valentinian'ın oğlu. 16 yaşında Batı Roma imparatoru olur (367-383). Milano'dan Raetia'daki Almanlar üzerine sefere çıkar, Lyon'da öldürülür.
<i>Greka</i>	Hreka, <i>Arıg'han</i> , Attila'nın başkadını. İlek ve Dengizik'in annesi.
<i>Gundahar</i>	Gunther, Burgund kralı. 413 yılında İmparator Honorius'la yaptıkları barış anlaşmasının ihlali üzerine, Roma'nın emriyle 436 yılında Hunlar tarafından imha edilirler. Hayatta kalmayı başaranlar sonradan bugünkü Burgund bölgesine yerleştirilirler. Burgundların mağlubiyeti, Nibelungen Destanı'nın ortaya çıkmasına yol açmıştır.
<i>Gundebaud</i>	Frank kralı Chlogio'nun büyük oğlu ve Ripuar (Ren'in sol yakası) Franklarının prensi. Attila'yla birlikte Aetius'a ve genç kardeşi Meroweich'e karşı mücadele eder. Bu savaş esnasında annesini Attila'ya emanet eder.
<i>Heraclius</i>	Hadım ve İmparator Valentinian III.'ün yakın adamı. Aetius karşıtlarının lideri. İmparatoru Aetius'un ölmesi gerektiğine ikna eder ve imparator onu 455 yılında kendi elleriyle öldürür.
<i>Hildiko</i>	İldico, Attila'nın son karısı. Nibelungen Destanı'nda Krimhild olarak geçer.
<i>Honoria</i>	(416 veya 417-450) Justa Grata, İmparator Constantin III. ile Galla Placidia'nın kızı. Valentinian III.'ün kız kardeşi. Attila ile nişanlanır. Attila çeyiz olarak Roma İmparatorluğu'nun kendisine Galya'yı vermesini ister.
<i>Honorius</i>	Flavius, Büyük Theodosius'un oğlu olarak 384 yılında Konstantinopolis'te dünyaya gelir. On bir yaşında ilk Batı Roma imparatoru olur. Doğu Roma'nın ilk imparatoru Arkadios'un kardeşidir. Önce Milano'da, 402 yılından itibaren de Ravenna'da hüküm sürer. Stilicho'nun kızı Maria (398-408) ile evlenir. Sonra Thermantia (408) ile nişanlanır, fakat evlilik gerçekleşmez.

<i>Hunerich</i>	Vandal kralı Geiserich'in oğlu. Babasının emriyle ikinci evliliğini İmparator Valentinian III.'ün kızı Licinia Eudoxia ile yapar. Barış anlaşmaları yüzünden 435 veya 442 yıllarında rehine olarak Roma'da kalır.
<i>Hunimund</i>	Balamir ile Ermanerich'in torununun oğulları. İsmi " <i>Hunların Koruyucusu</i> " anlamına gelir. Ermanerich'ten sonra Ostrogotların Hunlara bağımlı kralı.
<i>Hyacinthus</i>	Hadım. Attila'ya Prenses Honoria'nın nişan yüzüğünü getirir. İşkence altında suçunu itiraf ettikten sonra Romalılar tarafından başı kesilmek suretiyle öldürülür.
<i>İrnek</i>	Doğumu tahminen 428. Attila'nın üçüncü ve en sevdiği oğlu. Annesinin kim olduğu bilinmemektedir. (Kitapta Svanhild üç) Doğu Hun kağanı (455-?)
<i>Johannes</i>	Primicerius Notariarum. Aralık 423'te Roma'da imparator ilan edilir. Doğu Roma imparatoru Theodosios, imparatorluğun batı yarısının da Theodosius sülalesinin elinde kalması için 424 yılında Ardabur ve oğlu Aspar komutasında bir orduyu, Johannes'in üzerine gönderir. Ordusunun büyük kısmının Bonifatius'un üzerine yürüyor olmasından dolayı, Johannes, Aetius'u Hunlardan yardım istemeye gönderir. 425 yılında 60.000 Hun imdada yetişir, fakat geç kalmışlardır. Johannes idam edilmiştir.
<i>Karaton</i>	Büyük Kağan (yaklaşık 412). Onun döneminde Hunlar ilk kez resmi Roma elçilerini kabul ederler.
<i>Konstantin I.</i>	Roma İmparatorluğu'nun (325-337) Büyük lakaplı ilk Hristiyan hükümdarı. Bir Caesar ile Makedonyalı bir meyhanecinin oğlu. Bizans'ı (Konstantinopolis) Roma yerine başkent ilan eder, Altın Solido'ları sabit değerli para olarak piyasaya sürer. Onun zamanında Roma İmparatorluğu memurlarının önemli bir kısmı Cermenlerden oluşmaktaydı.
<i>Konstantinos</i>	Flavius, 457 yılında konsül, Patricius, 447 yılında Konstantinopolis'in ağır bir depremle yıkılan surlarını tamir ettirir. 464 yılında elçi olarak Pers kralına gider.
<i>Laudarich</i>	Laudarix. Got-Cemen Gepidlerin ikinci kralı. Attila'nın yakın danışmanı. 451 yılındaki Catalaunum Ovası savaşında ölür. Muhtemelen Troyes civarındaki Pouan prens mezarlarında gömülüdür.
<i>Leo (Büyük)</i>	Kendisini bugünkü anlamıyla Papa olarak nitelendiren ilk piskopos (399-461). Yukarı İtalya şehirlerini feda ederek Roma'yı Attila'nın hışmından kurtarır. Attila'nın ölümünden iki yıl sonra Vandal kralı Geiserich'i Roma'yı yağmalamamaya ikna etmeye çalışır, fakat başarılı olamaz.
<i>Litorius</i>	Aetius'un yardımcısı. Putperest. Galya Hun birliğinin komutanı. Galya'da Vizigotlarla yapılan savaş esnasında ölür.
<i>Lupus</i>	Troyes piskoposu. Önceden zengin ve evli bir adam. Attila'nın ordusunu 451 yılında gizli yollardan Ren kıyısına geri götürür.
<i>Mama</i>	Hun kağanı Uldız'ın üçüncü karısından olma oğlu. Kardeşi Atakam'la birlikte Konstantinopolis'e kaçar ve 434 yılında Hunlara teslim edilince Karsos kalesi önünde çarmla gerilir.
<i>Markianos</i>	Flavius Julius Valerius. Doğumu 392. Doğu Roma'nın Trakyalı imparatoru (450-457). "Maviler" Partisi'nin adayı, Aspar'ın eski bir subayı. İmparator olabilmek için Augusta Pulcheria ile "Yusuf Evliliği" yapmak zorunda kalmıştır. Attila'nın en önemli rakibi.
<i>Maximinos</i>	Comes ve Magister scriniorum. <i>Codex Theodosianus</i> 'un yazımına katkıda bulunur ve Doğu Roma elçisi olarak 449 yılında Priskos'un refakatinde Attila'nın sarayına gider.
<i>Meroweck</i>	Salis Franklarının prensi. 448 yılında ölen Kral Chlogio'nun küçük oğlu. Frank Merowing sülalesinin kurucusu.
<i>Mete</i>	(İ.Ö. 234-214) Eski Hunların kağanı. Çin'e karşı pek çok başarısız sefer düzenler.
<i>Muncuk</i>	Büyük Kağan (415-420) Attila ve Bleda'nın babası.
<i>Nomos</i>	Konsül, Patriacus, 450 yılında Doğu Roma heyetinin başkanı.
<i>Odoaker</i>	(433-492) Skir. Kral Edekon'un oğlu, Cermen generali ve "Roma Patricius'u." 476 yılında son Roma imparatoru Romulus Augustulus'u devirir ve ordu tarafından İtalya kralı ilan edilir. Doğu Roma'nın emriyle Ostrogot kralı Theoderich I. tarafından öldürülür.
<i>Oktar</i>	Uptar, <i>Uysal Güçlü</i> . Kardeşi Ruga'yla birlikte Hun kağanı (?-430).
<i>Olympiodoros</i>	Yunan tarihçisi. 412 yılında Karaton Kağan'a gönderilen bir heyete katılır. Hun araştırmalarının önemli bir kaynağıdır.

<i>Onegesios</i>	Hunigis (-ios), Yunan, Scottas'ın kardeşi. Attila'nın "başbakanı" ve en önemli danışmanı. Attila'dan ve amcası Aybars'tan sonra üçüncü kişi.
<i>Optila</i>	Aetius'un maiyetinde bulunan bir Hun. Aetius'un özel muhafızı olarak, kayınbiraderi Traustila'yla (Trasila) birlikte 16 Mart 455 tarihinde Batı Roma imparatoru Valentinian'ı öldürerek, komutanının intikamını alır.
<i>Orestes</i>	448 yılında Attila'nın kâtibi olur. Savialı bir toprak sahibi olan Tatulus'un oğlu. Batı Roma orduları başkomutanı olur ve son Batı Roma imparatoru olacak oğluna Romulus Augustulus adını verir. Askerlerinin taleplerini yerine getiremediği için, 476 yılında Odoaker tarafından Placentia'da tahttan indirilir.
<i>Plinthas</i>	Got, Doğu Roma Magister Militum'u, 419 yılında konsül, büyük olasılıkla Aspar'ın kayınpederi. 434/435 yıllarında Doğu Roma elçisi sıfatıyla Margus'ta Attila ile bir araya gelir.
<i>Priskos</i>	Panites (411-474). Doğu Roma hizmetindeki Yunan tarihçisi. Konstantinopolis'te yaşadı. Maximinos başkanlığındaki Doğu Roma heyetinde bulundu. 450 yılında yazdığı rapor, taraflı olsa da, Hunlar hakkındaki en önemli belgedir.
<i>Pulcheria</i>	Doğumu 398. Arkadios'un kızı, Theodosios II.'nin kız kardeşi. 14 yaşında ömür boyu iffet yemini eder ve kız kardeşleri Arcadia ve Marina'yı da bunu yapmaya ikna eder. 4 Temmuz 414 tarihinde Augusta olur. Çok dindardır. Kocası İmparator Markianos üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.
<i>Redagis</i>	Cermen (Ostrogot) komutanı. Her ikisi de Roma hizmetinde bulunan Vandal Stilicho ve Vizigot Alarich arasındaki savaştan yararlanarak Alpleri aşmak ve İtalya'ya saldırmak için, Tuna'nın öteki yakasındaki Ostrogot, Sarmat, Alan, Quad, Vandal ve diğer "barbar" kavimlerden iki yüz bin kişiyi etrafına toplar. Bu tehlike karşısında Stilicho ve Alarich bir araya gelerek, Hunların da yardımıyla onu mağlup ederler.
<i>Romulus Augustulus</i>	(459-484) İmparatorcuk. Orestes'in oğlu, son Batı Roma imparatoru. Cermen Odoaker tarafından tahttan indirilir.
<i>Ruga</i>	(380-434) Başlangıçta kardeşi Oktar'la birlikte Hun kağanı. Oktar'ın ölümünden sonra Batı Asya'dan Güney Avrupa'ya göç etmiş olan Hunları Orta Tuna havzasında (bugünkü Macaristan) bir devlet çatısı altında birleştirir. Kalıcı bir ordu kurar ve devletini yeğenleri Bleda ve Attila arasında paylaştırır.
<i>Sangiban</i>	Alan kralı, Goar'ın halefi. Orleans'ın Vizigot valisinin onayıyla Attila'ya şehri teklif eder, fakat Catalaunum savaşında Aetius'un yanında Attila'ya karşı savaşır.
<i>Saul</i>	Alan komutanı. 394 yılında Theodosios'un müttefik bölüklerinin başına geçer. Ağustos 408'de başka generallerle birlikte Ticinum'da öldürülür.
<i>Scottas</i>	Yunan. Onegesios'un kardeşi. Attila'nın en önemli danışmanlarından biri.
<i>Sebastianus</i>	Bonifatius'un damadı. Kayınpederinin 432 yılındaki ölümünden sonra, onun yerine Roma orduları başkomutanı olur. 433 yılında Doğu Roma'ya kaçmak zorunda kalır.
<i>Serena</i>	İmparator Honorius'un sevgili üvey kızı. Stilicho'nun karısı, Maria, Eucherius ve Thermantia'nın annesi. Roma'da (muhtemelen iftira sonucu) vatana ihanetle suçlanır ve idam edilir.
<i>Siegerich</i>	415 yılında Vizigot kralı olur.
<i>Sigisvultus</i>	437 yılında Aetius'la birlikte konsül olur.
<i>Stilicho</i>	(365-408) Vandal kökenli, fakat Roma doğumlu general. 395 yılında henüz reşit olmayan İmparator Honorius adına komuta yetkilerini elinde toplar ve Batı Roma'yı tüm cephelerde savunur. Kızlarını imparatorla evlendirir ve 408 yılında kilise koridorlarında öldürülür.
<i>Svanhild</i>	Sunilda. Got kralının sarayındaki Rosomon temsilcisinin karısı. Hermanerich'in casusu olur, fakat yakalanır ve atların arasına bağlanmak suretiyle parçalanır. Kardeşleri, Hunlarla yapılacak olan büyük buluşmanın arifesinde, Vizigot kralını öldürürler.
<i>Svanhild I. - V</i>	Gerçek kişiler olmayan Sarmat (ya da Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Amazon) kadınlarının isimleri.
<i>Tatulus</i>	Noricum mediterraneum Eyaleti'nde büyük toprak sahibi, Attila'nın kâtibi Orestes'in babası ve son Batı Roma imparatoru Romulus Augustulus'un büyükbabası.
<i>Theoderich I.</i>	Vizigot kralı (418-451). Roma topraklarında ilk Cermen krallığını kurar ve Tolosa'yı başkent yapar. Başkenti Romalılar tarafından pek çok kez kuşatılır. Uzun tereddütlerden sonra Catalaunum savaşında Aetius'un saflarında Attila'ya karşı yer alır.
<i>Theoderich II.</i>	Vizigot kralı (453-466). Theoderich I.'in oğlu. Roma'yla ittifak kurar ve öğretmen Avitus'u imparator olması

<i>Theodosius I. (Büyük)</i>	İçin ikna eder. 466 yılında kardeşi tarafından öldürülür. (346-395) Roma imparatoru. Olimpiyat oyunlarını yasaklar. Roma'yı tek başına yöneten son hükümdardır. Ölümünden sonra Roma İmparatorluğu oğulları Honorius (Batı Roma) ve Arkadios (Doğu Roma) arasında paylaşılır. Galla Placidia'nın babası.
<i>Thorismund</i>	Vizigot kralı (451-453). Catalaunum Ovası'nda Attila'ya karşı savaşırken ölen babası Theoderich'in yerine geçer. 453 yılında kardeşleri tarafından öldürülür.
<i>Traustila</i>	Trasila. Aetius'un maiyetinde bulunan bir Hun. 16 Mart 455 tarihinde Batı Roma bakanı Heraclius'u öldürerek, onun intikamını alır.
<i>Trigetis</i>	Roma valisi. 452 yılında Attila'ya gönderilen barış delegasyonunun üyesi.
<i>Uldız</i>	<i>Talihi Açık</i> , Batı Hun imparatoru (399-410), hiyerarşide Balamir'in altında. Muhtemelen Attila'nın büyükbabası. Uldız, 400 yılında Got Gaina'yı mağlup eder ve başını Konstantinopolis'e gönderir, 405 yılında Roma generali Stilicho'yla beraber Fiesole/Toskana yakınlarında Ostrogot lideri Radagis'i mağlup eder. 408 yılında Aşağı Tuna'yı aşar, fakat ağır bir mağlubiyet alır ve geri çekilmek zorunda kalır.
<i>Valamir</i>	Walamir, <i>İyi Şöhretli</i> , Attila tarafından uzun yıllar başsız kalan Ostrogotlara kral olarak atanır (446-467). Catalaunum Ovası'nda Attila'yla birlikte imparatorluk ordularına karşı savaşır.
<i>Valens</i>	Flavius. Roma imparatoru (364-378). 378 yılında Adrianopolis önlerinde ihlal edilen anlaşmalar yüzünden öfkelenmiş olan Frithigern önderliğindeki Vizigotlara karşı mücadele ederken hem savaşı, hem de hayatını kaybeder.
<i>Valentinian III.</i>	Flavius Placidius, Batı Roma imparatoru (424-455). 419 yılında Ravenna'da Galla Placidia ile Constantinius III.'ün oğulları olarak dünyaya gelir. 424 yılında, yani beş yaşındayken Thessaloniki'de Caesar ilan edilir ve 425 yılında Doğu Roma imparatoru Theodosios II. tarafından imparator ilan edilir. 454 yılında gereğinden fazla güçlendiğini düşündüğü Aetius'u kendi elleriyle öldürür ve altı ay sonra (16 Mart 455) Aetius'un Hun muhafızları tarafından öldürülür.
<i>Viderich</i>	Gotların çocuk kralı. Alatheus ve Alan Safrax'la birlikte Aşağı Tuna'dan Roma İmparatorluğu topraklarına girer.
<i>Vigilas</i>	Doğu Romalı tercüman. Bizanslı başhadım Chrysaphios'un yakın adamı. Attila'ya düzenlenmek istenilen suikasta karıştığı için idam edilir.
<i>Vinitharius</i>	Ostrogot kralı (376-405). Ermanerich'in oğlu ve Hunların rakibi.
<i>Vallia</i>	Vizigotların kralı (386-418). İmparatorluğun emriyle İspanya'daki Alanları ve Cermenleri mağlup eder.

Attila'nın zamanında Avrupa'nın nüfusu yaklaşık 20 milyon kadardı.

(Bugün 650 milyon)

<i>Almanlar</i>	İsmi "Tüm Erkekler" anlamındaki bu Batı Cermen kavmi Romalılara karşı başarıyla savaştı ve kavimler göçü sırasında ülkesini Main Nehri'nden Alplere kadar genişletti. 496'dan sonra Frank Krallığı'na katıldılar.
<i>Alanlar</i>	İran asıllı atlı kavim. İ.Ö. I. yy.da Kafkasların kuzeyinden Ukrayna'ya kadar uzanan bölgelere yayıldılar. 370 yılında Hun egemenliğine girdiler. Alanlar kısmen Hunlara, kısmen Gotlara ve diğer Cermen kavimlerine katıldılar. Örneğin Vandallarla birlikte 429 yılında Kuzey Afrika'ya geçtiler.
<i>Amazonlar</i>	Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Sarmatlar. Kadınların egemen olduğu bir toplum. Kadın savaşçıların bir düşman öldürmeden evlenmelerine izin verilmezdi.
<i>Amelunglar</i>	Ostrogot kral sülalesi. Catalaunum'da Attila'yla beraber savaştı.
<i>Amilzur</i>	Hunlarla birlikte hareket eden bir kavim
<i>Armoricalılar</i>	Kuzeybatı Galya (Bretagne) ve Loire bölgesindeki Kelt asileri.
<i>Asdinger</i>	Vandal kral sülalesi.
<i>Bagaudlar</i>	Yaklaşık yüz elli yıldır Batı Roma egemenliğine karşı isyan durumunda bulunan Bretagne ve Loire bölgesi Galya köylüleri.
<i>Baltha</i>	Got prens sülalesi.
<i>Bittugur</i>	Hunlar tarafından Karadeniz kıyısında, Kırım yakınlarında boyunduruk altına alınan kavim.
<i>Boiskler</i>	Hunlarla birlikte Maiotia Bataklık Denizi'nden Doğu Roma'ya göç eden kavim.
<i>Burgundlar</i>	Weichsel bölgesinden gelen küçük bir Cermen kavmi. Ren havzasına yerleştikten sonra Batı Roma eyaleti Belgica'ya yaptığı akınlar yüzünden sık sık Romalılar tarafından cezalandırılmaları gündeme geldi. Roma emrindeki Hunlarla Saupadia yöresinde yaptıkları son savaştan sonra, bugünkü Burgund bölgesine yerleştirildiler.
<i>Cermenler</i>	Hem Yunanların, hem de Sezar'ın <i>Galya Savaşları</i> adlı eserinde sözünü ettiği bir kavim için kullanılan genel isim. Cermenlerin Hint-Avrupa kökenli bir kavim olup olmadıkları bugüne kadar tartışmalıdır. Günümüzden 10.000 yıl önce yaşanan son buzul çağı döneminde, güney yörelerinden Kuzey ve Baltık denizleri kıyısına göç etmiş olmaları muhtemeldir. Kavimler göçü sırasında da bu yerlerini terk etmişlerdir. Eski Cermenler, Yunanlar tarafından esmer tenli olarak tasvir edilmektedir.
<i>Doğu Cermenleri</i>	Antik etnografiye göre Herminonların, İngvaeonların ve İstvaeonların yanında, Oder Nehri'nin iki yakasında yaşayan Cermen kavimlerinin dördüncü költ birliği. Özellikle Rugilerden, Burgundlardan ve Vandallardan oluşmaktadır.
<i>Franklar</i>	Cermen kavmi (Özgürler ve Cesurlar). Roma imparatorları tarafından birçok kez mağlup edilen Franklar, İspanya ve Kuzey Afrika'ya kadar gittiler. Galya'daki Roma yerleşimlerini ve şehirlerini acımasızca yok ettiler. Sık sık Romalıların ya da Hunların saflarında, ya da onlara karşı savaşarak, Catalaunum Savaşı'nda Frank tahtının meşru varisinin yaşamını yitirmesinden ve Aetius'un öldürülmesinden sonra, Roma İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerinde güçlü bir devlet kurmayı başardılar. Maas ve Some nehirleri arasında yaşayan Sal Frankları, Merowing sülalesini oluşturdu. Maas, Ren ve Mosel arasında yaşayan kardeş Ripuar Frankları ise Merowing krallarına Major domus olarak hizmet eden Pippin sülalesini oluşturdular. Büyük Şarl, Merowing sülalesinden gelmektedir.
<i>Friesler</i>	"Devler." Kavimler göçüne katılmayan tek Cermen kavmi.
<i>Gepidler</i>	Doğu Cermenlerinden, muhtemelen Gotların bir alt kolu olan kavim. 2. yy.da Weichsel deltasına yerleşerek güçlü bir kralın önderliğinde bağımsız bir toplum olarak örgütlendiler. 3. yy.ın ortalarına doğru, aralarına yabancı kavimleri de kabul ederek, güneydoğudaki (Karpas çanağı ve Transilvanya) Dakia'ya girdiler. 400 yılında Hun boyunduruğu altına girdiler, Attila'nın ölümünden sonra ise Hunlara karşı savaştılar.
<i>Gotlar</i>	İsimleri muhtemelen "Halk" anlamına gelmektedir. 2. ve 3. yy.ların başlarında Gotların bir kısmı Dniester Nehri kıyılarına kadar ilerlemiştir. Orada karşılaştıkları çeşitli Pontus, Baltık ve Sarmat kabileleriyle

birleşerek, kendi önderlikleri altında güçlü bir ittifak kurmuşlardır. Sürekli yağma hareketleri yüzünden sık sık Roma'yla çatışma noktasına gelmişlerdir. İmparatorluğun Karadeniz kıyıları etrafındaki eyaletlerine saldırmış, hatta ta içlerine kadar girmişlerdir. 267 yılında İmparator Claudius II. ve 271 yılında İmparator Aurelian döneminde büyük güçlüklerle mağlup edilebilmişlerdir. Bu dönem sonrası kurdukları büyük Cermen birliği, iki parçaya bölünmüştür: Dniester'in doğusunda Amelung kral sülalesi, Greutung adı altında yeni bir krallık kurmuştur (bkz. Ostrogotlar). Aşağı Tuna bölgesinde ise Terwing sülalesi önderliğinde merkeziyetçi, fakat daha canlı bir krallık kurulmuştur (bkz. Vizigotlar).

Greutunglar

(bkz. Ostrogotlar)

Hunlar

Çin kaynaklarında Hiung-nu olarak geçen Hun ismi, en az 5.000 yıl önce (İ. Ö. 2697) Orta Asya'da yaşayan ve çeşitli devletler kurarak Doğu Asya (Çin, Moğolistan), Güney Asya (Hindistan, İran) ve Güneydoğu Avrupa'ya yayılan atlı ve göçebe kavimlerin ortak adıdır. Yüksek askeri güçleri sayesinde söz konusu ülkeleri sık sık kendilerine vergi ödemeye zorlamışlardır. 375 yılında Volga ve Dnyeper nehirlerini aşmış, kendilerinden yaklaşık iki yüz yıl önce bu bölgeye göç etmiş kavimleri yerlerinden oynatarak, Tuna sınırından *Imperium Romanum* topraklarına girmişlerdir. Attila önderliğindeki Hunların son iktidar merkezi Tisza Ovası'ydı. Son Büyük Kağan'ın ölümünden sonra Hunlar tarih sahnesinden çekildiler.

İskitler

Bizanslılar tarafından Tuna'nın kuzeyinde yaşayan tüm kavimleri betimlemekte kullanılan bir isim; gerçekte Sibir-Mongol kökenli, İ.Ö. 7. yy.da batıya doğru hareket eden göçebe Altay kavmi. Geride bıraktıkları Kurgan mezarları, haklarında oldukça fazla bilgi sahibi olunmasını sağlamıştır.

Keltler

İ.Ö. 1200 yıllarından itibaren Orta ve Batı Avrupa ile Britanya adalarına yerleşen Hint-Avrupa kavmi.

Langobardlar

Anavatanları İskandinavya ile Aşağı Elbe arasında bulunan Cermen kavmi. Nüfuslarının çok artması üzerine çekilen kura sonucu, o zamanlar Winniler adı verilen kavmin üçte biri, İbor ve Agio adlarındaki efsanevî kardeşlerin önderliği altında, göç etmek zorunda kalmıştır. İ.S. 166 yılında başlayan Markomann savaşlarıyla birlikte 6.000 Langobard ve Obier, Aşağı Tuna bölgesine girmişlerdir. Fakat bunu İmparator Marcus Aurelius'tan izinsiz yaptıkları için, Romalılar tarafından neredeyse tümüyle yok edilmişlerdir. Yedi kuşak sonra Langobardlar Aşağı Tuna ile Karpatlar arasında kalan bölgede Bizanslıların denge politikası ile Frank yayılmacılığı arasındaki en önemli güç dengesini oluşturmuşlardır. Catalaunum Ovası'nda Hunlara karşı savaşmışlardır.

Markomannlar

“Bir Mark'ta Oturanlar.” Sueb kavmindendirler. Eskiden Orta Elbe bölgesinde yaşarken, Pannonia'da Hun boyunduruğu altına girmişlerdir. 451 yılında başlarında bir kral olmaksızın Attila'nın Galya seferine katılmışlardır.

Ostrogotlar

(Austrogothi = “İşıldayan Gotlar”) İskandinavya kökenli Cermen kavmi. Hunların ortaya çıktığı 375 yılında Borysthenes (Dnyeper) Nehri ağzında oturan Ostrogotlar, ancak bağımlılığı kabul ederek yok olmaktan kurtulabilmişlerdir. Aynı zamanda “Greutunglar” (Çiftçiler) adı verilen bu kavim, Hunlar tarafından “Terwinger” (Orman Adamları) adı verilen Vizigotlardan çok daha kolay boyunduruk altında tutulmuştur.

Bu kavmin bir kısmı Avrupa ile Asya'nın sınırında kalmıştır. Ostrogotların çekirdeği ise üç kral-kardeşin önderliğinde Attila için savaşmış, fakat onun ölümünden sonra oğullarına başarıyla yüz çevirmişlerdir.

Quadlar

Bir zamanlar Sueblerin bir kolu olan bu güçlü atlı kavim, Sarmat geleneklerini kabul etmiştir.

Rosomonlar

Ostrogotların müttefikleri.

Roxolanlar

Sık sık Roma'nın Dada Eyaleti'ne akın eden Sarmat kabileleri birliği. 337 yılında Ostrogotların baskısı üzerine bugünkü Romanya topraklarından ayrılmış, bir kısmı bugünkü Macaristan topraklarında yaşayan Jazygenlerle birleşmiştir.

Rugiler

Aryan öğretisine bağlı olan Cermen kavmi. Barbar kuyumcu ustalarını, ayak kirişlerini kesmek suretiyle kraliyet saraylarında yaşamaya mecbur tutmuşlardır (bkz. Demirci Wieland). Attila'nın zamanında Viyana civarında yerleştiler.

Samatlar = Alanlar

Tanais Nehri kıyısında bir İskit lehçesi konuşan İran asıllı, anaerkil göçebe kavim. Atların ve arabaların üzerlerinde göç ederlerdi, özellikle kadın savaşçıların saldırılarından çok korkulurdu. Dört kabileleri vardır: Lazikler, Kral Samatlar ve Urgiler Dnyeper ile Tuna arasında, Roxolanlar ise daha doğuda, Dnyeper ve Don arasında otururlardı. Tüm bu kavimler yavaş yavaş batıya, bugünkü Macaristan'a doğru göç etmişlerdir. İmparator Constantinius bunların 300.000'i topraklarına kabul etmiş, İtalya ile Balkanlara yerleştirmişti. Sonraları Polonya asilleri köklerini Sarmatlara dayandırmış, halkın kökleri ise Gotlara ve Gepidlere dahil edilmiştir.

Sasaniler

Pers kraliyet sülalesi (227-651).

<i>Suebler</i>	Anavatanları bugünkü Mecklenburg, Sachsen-Anhalt ve Thüringen civarında bulunan, Elbe Cermenlerine ait bir kavim.
<i>Terwingler</i>	(bkz. Vizigotlar)
<i>Vandallar</i>	Muhtemelen Jütland kökenli Doğu Cermen kavmi. Sonradan Schlesien ve Riesen Dağları civarına yerleşmişlerdir. Kavimler göçü esnasında Yunan, İtalya ve İspanya yarımadalarına girmiş, Roma'nın tahıl ambarı İspanya'ya kadar uzanmışlardır. Geiserich önderliğinde bugünkü Tunus'ta bulunan Kartaca'yı ve 455 yılında Roma'yı ele geçirmişlerdir. Hunların ve Attila'nın dostudurlar.
<i>Vizigotlar</i>	(Visigotlar = "Soylu Gotlar") Hunların 375 yılında ortaya çıkmalarından sonra, Karpatlar, Tuna ve Karadeniz arasındaki bölgeden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Hristiyan Vizigotlar Roma İmparatorluğu topraklarına girmiş, Roma yönetimi tarafından son derece kötü muamele görmüş, hatta açlıktan kırılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Sonra İmparator Flavius Valens'i Adrianopel önlerinde mağlup etmişlerdir. İmparator Theodosius I. onları müttefik olarak kabul etmek ve yerleşmeleri için yer göstermek zorunda kalmıştır. Thesselia, Thermopylen, Hellas ve Pellonopes, Vizigotlar tarafından yakılıp yıkılmıştır. 410 yılında Kral Alarich önderliğinde Roma'yı zapt etmiş ve yağmalamışlardır. Alarich'in kayınbiraderi ve halefi Athawulf, Vizigotları Güney Galya'ya kadar götürmüş, 711 yılında surlarının çökmesiyle birlikte son bulan bir Tolosa Krallığı kurmuştur.

ATTİLA ZAMANINDA YER, BÖLGE VE AKARSU İSİMLERİ

<i>Altinium</i>	Via Annia'daki (Yukarı İtalya) batık şehir.
<i>Antiochia</i>	Suriye'deki kervan yollarının son noktası. 395 yılında Hunlar tarafından zapt edilmiştir.
<i>Aquileia</i>	200.000 nüfusu ile İtalya'nın Roma, Milano ve Capua'dan sonra dördüncü, tüm imparatorluğun dokuzuncu büyük şehri. Büyük katedralinde bugün bile Attila'nın 452 yılında şehri zapt etmesinden sonra çıkan yangının izleri görülebilir.
<i>Aquincum</i>	Tuna'nın batı kıyısında, Budapeşte'nin bir parçası olan, Ak-İnk eski bir Kelt yerleşimi. 4. yy. sonlarına doğru, Tuna anayolunun sona erdiği Roma istihkâmı. Nibelungen Destanı'nda Aquincum amfiteyatrosu üzerine kurulduğu belirtilen Etzel Kalesi, bir efsaneden ibarettir.
<i>Ariminum</i>	Adriyatik Denizi kıyısındaki Rimini. Via Flaminia'nın sonu ve Via Aemilia'nın başlangıcı.
<i>Arelate</i>	Gallia Narbonensis'teki imparatorluk taht merkezi. Bugünkü Arles.
<i>Armorica</i>	Tractus Armoricanus. Kuzeybatı Galya'daki Bretagne. Bagaud asilerinin ülkesi.
<i>Asimus</i>	Musalewo. Aşağı Tuna'da bir şehir.
<i>Augusta Raurica</i>	Basel'deki Augst. Eski bir Kelt yerleşimi, önemli bir Roma şehri. 275 yılında Almanlar tarafından tahrip edilir.
<i>Augusta Vindelicum</i>	Augsburg. Eski Roma imparatorluk şehri. Alman akınlarından sonra önemini yitirir.
<i>Barcino</i>	Barcelona. İberler tarafından kurulmuştur. Vizigot zamanında piskoposluk merkezi.
<i>Bergamus</i>	Yukarı İtalya'daki Bergamo. 452 yılında Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Brescia</i>	Yukarı İtalya'daki Brescia. 452 yılında Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Brittania</i>	Roma eyaleti. 406 yılında imparatorluğun elinden çıkar.
<i>Brolium</i>	Champagne'deki Troyes yakınlarında Saint Mesmin.
<i>Brundisium</i>	Aşağı İtalya'da Brindisi.
<i>Burgund</i>	443 yılında Worms'tan göç eden Burgundların yerleştiği Doğu Frank toprakları.
<i>Campania</i>	Reims ve Troyes arasındaki Champagne.
<i>Carnuntum</i>	Baltık Denizi'nden başlayarak Adriyatik Denizi'ne uzanan Kehribar Yolu'nun üzerinde, Viyana yakınlarındaki Tuna geçidi. 395 yılında terk edilir.
<i>Carthago</i>	Roma İmparatorluğu'nun tahıl deposu Afrika Eyaleti'nin başkenti. 439 yılında Vandalların başkenti olur.
<i>Castra Martis</i>	Kula. Moesia'daki önemli bir Roma kalesi (Dacia ripensis, bugünkü Romanya). 408 yılında Hun kağanı Uldız tarafından ele geçirilir.
<i>Catalaunum Ovası</i>	Campus Mauriacus. Champagne'deki Châlon-sur-Marne'den geçen Basel-Reims Roma yolunun kuzeyindeki büyük düzlük.
<i>Celeia</i>	Slovenya'daki Cilli. Kehribar Yolu üzerindeki bir Roma kalesi.
<i>Châlons</i>	Marne kıyısındaki Durucortorum Catalaunum.
<i>Chersonesos</i>	Bugünkü Kırım Yarımadası. Sivastopol'ün 4 km. ötesinde, aynı isimde eski bir Yunan kenti.
<i>Chersonessos</i>	Bugünkü Gelibolu Yarımadası.
<i>Colonia Agrippina</i>	Köln/Ren. Eski bir Roma kalesi.
<i>Concordia</i>	Yukarı İtalya'daki antik bir batık şehir.
<i>Crissos</i>	Macar ovasındaki Körös Nehri. Eski Gepid sınırı.
<i>Dacia</i>	<i>Imperium Romanum</i> 'un Avrupa'daki son büyük eyaleti. Bugünkü Romanya ve Transilvanya. 101-105 yılları arasında İmparator Trajan döneminde yapılan fetih seferi hakkında kaynaklarda az bilgi olmasına karşın,

	Trajan Sütunu üzerinde detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir.
<i>Danaper</i>	Borysthenes. Dnyeper Nehri'ne karışarak Karadeniz'e dökülür.
<i>Danaster</i>	Tyras. Dnyeper Nehri'ne karışarak Karadeniz'e dökülür.
<i>Deserta Boiorum</i>	Alplerin doğu yakasıyla Tuna arasındaki Neusiedler Gölü. Attila zamanında Ostrogotlara aittir.
<i>Durocortorum</i>	Reims. Basel'e giden büyük Roma yolunun sonu.
<i>Durustorum</i>	Silistre. Aşağı Tuna bölgesinde, Aetius'un doğduğu şehir.
<i>Emona</i>	Kehribar Yolu üzerindeki Roma garnizonu. Bugünkü Slovenya'nın Ljubljana şehri.
<i>Galya</i>	Vizigotların Tolosa Krallığı'nın kurulmasına kadar Aquitania, Celtica ve Belgium olarak üçe ayrılmıştır.
<i>Hadrianopolis</i>	Konstantinopolis yolu üzerindeki önemli bir kale. Bugünkü Türkiye'nin Edirne şehri.
<i>Heracleia</i>	Marmara Denizi kıyısında, bugünkü Ereğli şehri.
<i>Hippo Regio</i>	Kuzey Afrika'daki Roma şehri. Özellikle Vandal istilasını yaşamış olan St. Augustinus'un doğum yeri olarak tanınmıştır.
<i>Hypanis</i>	Karadeniz'e dökülen Bug Nehri.
<i>İlyria</i>	İllyricum. İ.Ö. 4. yy.dan bu yana İlyr kavminin yerleşik olduğu, eskiden Bosna ve Dalmaçya, sonra Moesia, Dalmaçya, Pannonia, Raetia ve Noricum'u kapsayan bölge.
<i>Konstantinopolis</i>	Bizans. Büyük Konstantin tarafından imar edilen ve 330 yılında <i>Imperium Romanum</i> 'un başkenti ilan edilen eski bir Yunan şehri. İmparator Theodosios tarafından imparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma'nın başkenti.
<i>Loire</i>	Galya'daki Liger Nehri.
<i>Mantua</i>	452 yılında Papa Leo'nun izniyle Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Maiaotia Bataklık Denizi</i>	Maeotis Palu. Azak Denizi.
<i>Mediolanum</i>	Milano. 402 yılına kadar taht merkezi. 452 yılında Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Metz</i>	Divodorum. 451 yılının Paskalya günü Hunlar tarafından yağmalanır.
<i>Mincio</i>	Garda Gölü yakınlarında Po'ya karışan nehir. Attila ile Papa Leo'nun buluşma yeri.
<i>Moguntiacum</i>	Mainz.
<i>Mons Jovis</i>	Büyük St. Bernhard (Alp Geçidi).
<i>Margus</i>	Margum Nehri. Aynı zamanda Tuna ile Niş arasındaki Margus kalesi.
<i>Mundiacum</i>	Yeri kesin olarak bilinmemektedir. Burgundların taht şehri.
<i>Naissos</i>	Bugünkü Sırbistan'da, eski bir Trakya şehri olan Niş. Margus'un güneyinde, Nişava Nehri deltasının kuzey tarafında bulunur. Konstantin I.'in doğum yeri.
<i>Narbona</i>	Narbonne. Galya'daki önemli bir Roma yönetim şehri.
<i>Noricum mediterraneum</i>	Alp Dağları ile Drau Nehri arasındaki Roma eyaleti.
<i>Noricum ripense</i>	Bugünkü Avusturya'da bulunan Orta Tuna Roma eyaleti.
<i>Odessos</i>	Vama. Karadeniz'in batı kıyısında bulunan Doğu Roma şehri.
<i>Orleans</i>	Loire kıyısındaki Genabum Civitas Aurelianorum (Keltçe Carnuten). Piskoposluk merkezi. Vizigotların kuzeye açılan kapısı.
<i>Osima</i>	Aşağı Tuna'da şehir.
<i>Oxos</i>	Amuderya Nehri. Yunan dünyasının doğu sınırı.
<i>Padus</i>	Büyük bir deltayla Adriyatik Denizi'ne dökülen Po Nehri.
<i>Pannonia</i>	Tuna'nın güney ve batısında bulunan, yüksek olmayan dağlarla çevrili, sınırları sık sık değişen Roma eyaleti.
<i>Paris</i>	Lutetia. 3. yy.dan sonra Civiya Parisiorum. Piskoposluk merkezi. Sen adaları üzerinde kurulu olan Paris

<i>Patavia</i>	metropolü. Yukarı İtalya'daki Padua. 452 yılında Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Pelso Lacus</i>	Balaton. Valeia Eyaleti'ndeki Patten Gölü.
<i>Phillipopolis</i>	Konstantinopolis yolu üzerinde bulunan Roma garnizonu. Bugünkü Bulgaristan'ın Plovdiv şehri.
<i>Placentia</i>	Piacenza. 452 yılında Hunlar tarafından yakılıp yıkılır.
<i>Poetovio</i>	Kehribar Yolu üzerindeki Roma garnizonu. Bugünkü Slovenya'nın Pettau şehri.
<i>Pontus Euxinus</i>	Karadeniz.
<i>Pyretus</i>	Karadeniz'e dökülen Pruth Nehri.
<i>Raetia</i>	Roma eyaletleri: Raetia I Augsburg bölgesini, Raetia II Straubing ile Passau arasındaki Tuna vadisini kapsar.
<i>Ratiaria</i>	Romanya'nın Aşağı Tuna bölgesindeki Arçar.
<i>Ravenna</i>	Bir zamanlar İon Körfezi'ne (Adriyatik Denizi) açılan büyük bir limanı bulunan, etrafı bataklıklarla çevrili, Milano'dan sonra 404 ila 448 yılları arasında Batı Roma İmparatorluğu'nun başkenti olan şehir.
<i>Ren</i>	Renus. <i>Imperium Romanum</i> 'un ikinci büyük sınır nehri.
<i>Roma</i>	Batı Roma İmparatorluğu'nun 1, 2 milyon nüfuslu taht şehri. Fakat Attila'nın zamanında imparatorluğun başkenti Ravenna'ya taşınmıştı.
<i>Rugiland</i>	Bugünkü Aşağı Avusturya'da bulunan Krems. Bir Doğu Cermen kavmi olan Rugilerin (anavatanları muhtemelen Rügen Adaları) ülkesi.
<i>Sarmizegetusa</i>	Bugünkü Karpatlarda bulunan Varhely şehri. Dacia eyaleti başkenti.
<i>Scandinavia</i>	İskandinavya. Muhtemelen Gotların anavatanı.
<i>Scythia</i>	Romanya'daki Tuna deltasının güneyinde bulunan Minor Dobruca.
<i>Sens</i>	Agedincum. 3. yy.dan sonra Civitas Senorum. Sens metropolü. Paris, Orlans ve Troyes gibi Kuzey Galya piskoposluklarının merkez noktası.
<i>Serdica</i>	Aquincum'dan Konstantinopolis'e uzanan Roma ordu yolunun başkenti. Bugünkü Romanya'nın başkenti Bükreş.
<i>Singidunum</i>	Sava'nın Tuna'ya döküldüğü yerde kurulu olan yol kavşağı ve lejyoner garnizonu. Bugünkü Belgrad.
<i>Sirmium</i>	Sava kıyısındaki imparatorluk şehri. Silah imalathaneleri. Bugünkü Sremska Mitrovica.
<i>Tanaïs</i>	Azak Denizi'ne dökülen Don Nehri. 350 yılında Gotlar tarafından ele geçirilir.
<i>Thermopylen</i>	Kuzey ve Orta Yunanistan arasında büyük askeri harekatlara uygun tek geçit noktası. 395 yılında Alarich tarafından savaşız olarak ele geçirilir.
<i>Tizsa</i>	Pannonia Ovası'nda Tuna'ya karışan büyük bir nehir.
<i>Trakya</i>	Doğu Roma eyaleti. Bugünkü Bulgaristan topraklarında.
<i>Tibisa</i>	Temeş Nehri.
<i>Ticinum</i>	Via Aemilia üzerindeki önemli bir kavşak olan Pavia. 452 yılında Hunlar tarafından ele geçirilir.
<i>Tolosa</i>	Tulos. Roma toprakları üzerinde kurulan ilk Cermen (Vizigot) krallığının başkenti.
<i>Tier</i>	Augusta Treverorum. 5. yy.ın başlarındaki Cermen akınları sırasında terk edilen Roma şehri.
<i>Troyes</i>	Augustobona. 3. yy.dan sonra Civitas Tricassium. Sen kıyısında kurulu, Champagne bölgesinin Hristiyanlaşmasına önemli katkılarda bulunmuş olan bir merkez. Piskopos Lupus'un şehri.
<i>Tuna</i>	Danubius veya İster. Neredeyse tümüyle Roma İmparatorluğu'nun sınırını teşkil eder.
<i>Verona</i>	452 yılında Papa Leo'nun izniyle Hunlar tarafından yağmalanır.
<i>Vicentia</i>	Vicenza. 452 yılında Papa Leo'nun izniyle Hunlar tarafından yağmalanır.
<i>Viminacium</i>	Karpatların güneybatısında, Tuna kıyısında kurulu Kostolac. Tuna vadisinden gelen büyük ordu yolu, buradan Konstantinopolis'e sapar.
<i>Vindobona</i>	Viyana.

<i>Ala</i>	Roma askeri birliği.
<i>Amforalar</i>	Yağ, şarap ve tahıl nakli için kullanılan, değişik büyüklüklerde kil testiler.
<i>Arabalar</i>	Hunların deri, post ve keçe kaplı hafif çadırları, Cermen kavimlerinin arabalarından çok daha hareketliydi.
<i>Aryanlar</i>	İskenderiyeli Arianus, İsa'nın tanrı tarafından yaratılan bir mahlûk olduğunu, ona sadece öz olarak benzediğini ileri sürüyordu. Küçük Asya'da toplanan ilk İznik genel kilise konsilinde ise İskenderiyeli Athanasios'un İsa'nın aynı zamanda tanrı ve insan olduğu yolundaki görüşü kabul edildi. Arianus ve taraftarları aforoz edilerek sürgüne gönderildi. Langobard ve Got gibi kavimlerin Aryan inancından olmaları, bu din tartışmasının sık sık alevlenmesine sebep oldu.
<i>Atlar</i>	Hun atları, genellikle ikinci yaşlarında burulan iğdişlerden oluşuyordu. Varlıklı hiçbir Hun bir aygıra veya kısrağa binmezdi. Birkaç istisna dışında atlar toplumun ortak malıydı.
<i>Atilla'nın Dacia'sı</i>	Attila'nın Güney Karpatlar bölgesindeki krallığı, Dak kralı Burebiste'nin İ.Ö. 1. yy.da kurduğu krallıktan daha büyük değildi.
<i>Augustus</i>	Batı Roma imparatorlarına verilen bir unvan.
<i>Auxiliar Birlikleri</i>	Romalı olmayan lejyonerlerden oluşan yardımcı birlikler. Roma ordusuna yirmi beş yıl hizmet ettikten sonra, vatandaşlık hakkıyla ödüllendirilirdi. Bu da yılda yaklaşık iki yüz bin yeni vatandaş anlamına gelirdi.
<i>Bagaudlar</i>	Loire ve Tractus armoricanum (Bretagne) bölgesinde Roma'ya karşı direnen Galya asileri.
<i>Barbarlar</i>	Yunanca ve Latince konuşmayan tüm kavimlerin ortak tanımlanması.
<i>Baritus</i>	Cermenlerin savaştan önce, daha etkili olması için kalkanlarını ağızlarının önüne tutarak yüksek sesle söyledikleri savaş şarkıları.
<i>Bizans</i>	Konstantinopolis ve Doğu Roma için kullanılan, saygın olmayan bir ifade.
<i>Brachiati</i>	Roma paralı askerleri, Cermen geleneklerince kollarına takılan halkalarla ödüllendirilirdi. Bu halkalara Brachiati adı verilir.
<i>Capitol</i>	Mons Capotilonus. Roma'nın yedi tepesinin en önemlisi.
<i>Çizmeler</i>	Yumuşak deriden, yumuşak topuklu imal edilirlerdi. Hunların askerî önderleri Roma imparatorlarının veya Pers krallarının altın çizme toklarını taklit etmeye çalışırlardı.
<i>Decurio</i>	Togasında erguvanî şeritler bulunan Eyalet Şehir Meclisi üyesi. Senatörlere benzer haklara sahip olmasına rağmen, yıllık geliri yaklaşık 50.000 DM civarındadır.
<i>Diller</i>	Attila'nın savaşçıları kendi lehçelerinin yanı sıra genellikle Hunca, Gotça, İranca, Latince veya (daha az olmak üzere) Yunanca konuşurlardı. Hunların Cermen veya Roma isimleri taşıyor olmaları, az rastlanır bir durum değildi.
<i>Dinar</i>	Bir Roma para birimi.
<i>Evlilik</i>	Hunlarda bir erkek bakabileceği kadar kadınla evlenmekte serbestti. Evlilik bir anlaşma ve şölenle onanırdı. Dul kalan kadınlara, kocalarının erkek akrabaları bakmakla yükümlüydü. Buna karşın <i>Imperium Romanum</i> 'da evlilik son derece serbest ve kişiseldi.
<i>Eyer</i>	Deriden ve tahtadan yapılmış, binek hayvanlarının sırtına konularak binicilerin rahat etmesi sağlanan nesne. 4. yy.ın başlarında İç Asya'da keşfedilmiştir. Üzengilerin olmayışı, Hunların ve Perslerin 4-6. yüzyıllar arasında asimetrik yaylar kullanmalarına neden olmuştur.
<i>Forum</i>	Lat. Pazaryeri. (Yun. Agora)
<i>Halirunlar</i>	Hunların ataları olduğu söylenen büyücü Got kadınları.
<i>Hunlar</i>	Çin kaynaklarında Hiung-nu olarak geçen Hun ismi, en az 5.000 yıl önce (İ.Ö. 2697) Orta Asya'da yaşayan ve çeşitli devletler kurarak Doğu Asya (Çin, Moğolistan), Güney Asya (Hindistan, İran) ve Güneydoğu Avrupa'ya yayılan atlı ve göçebe kavimlerin ortak adıdır.
<i>İtinerar</i>	Askerî harita. Her general üzerinde su kaynaklarının, yolların ve engebelerin konumlarının işaretlendiği iyi bir

haritaya ihtiyaç duyardı. Özellikle geceleme imkânları, at değıştirme yerleri ve surlarla çevrili şehirler hakkındaki bilgiler son derece yararlıydı. Bu askerî haritaların en önemlilerinden biri, Castorius tarafından 365 yılında hazırlanmış olanıydı.

Hippokrates henüz İ.Ö. 4. yy.da bile Maiotia Bataklik Denizi’nde (Azak Denizi) küçük çocukların başlarının sargılar ve bandajlar yardımıyla sıkıştırılarak, arkaya ve yukarı doğru uzatıldığını yazmıştır. Bu ayrıcalık sadece soylu kişilere mahsustu.

Hun kalkanının ortası, Roma ve Cermen kalkanları gibi bombeli değildir. Uzunlukları 90 cm.yi bulur, süvarilerin kullandıkları daha küçüktür. Tüm boyların kalkanları renkler ve resimlerle süslüdür.

Hunların ve Doğu Cermenlerinin mayalanmış çavdar birası.

Totem kuşu ve iktidar sembolü.

Hiçbir kavim yaşadığı yeri kendiliğinden terk edip, bir başka yere gitmemiştir. Göç adı verilen olay, genellikle ağır baskılar sonucu yapılan kaçış hareketleridir. Kavimler Göçü’nün öncüllerinin Kimber, Teuton ve Ambron hareketleri, 2. yy.ın Markomann savaşları, 3. yy.ın Got ve Alman savaşları olduğu kabul edilir. Buna rağmen Cermen Kavimler Göçü’ne Hunların sebep olduğu yaygın bir kanaattir.

Büyük toprak sahiplerine bağımlı olan küçük çiftçiler; yarıcılar.

Eski Roma Cumhuriyeti’nden başlayarak en yüksek resmi makam. Konsüller 1 Ocak’tan başlayarak bir yıl için göreve seçilirlerdi. Yetkileri çok genişti. Senatör tayininden, senatoyu olağanüstü toplantıya çağırmaya kadar, imparatorluğun askeri ve sivil tüm işlerinden sorumluydular. Diokletian’dan sonra önemini bir nebze yitirmesine rağmen, eskisi gibi “en şerefli makam” olma özelliğini korudu.

Alm. König, Got. Reiks, Lat. Rex. Askeri gücü ön plana çıkmış olan bir Cermen kavminin önderi. Kralın başarısı, tanrısal bir alamet kabul edilirdi. Bu önderler genellikle Roma’nın kendilerini kral olarak onamasını sağlamaya çalışırlardı.

Attila’nın zamanında Hunlar, artık altmış yıl önce Ostrogotları mağlup eden ve Vizigotları önlerine katıp kovalayan o kaba saba göçebe toplum değildi. Hunların ikinci kuşağı batı dünyasından çok şey almıştı ve yaşam tarzları atalarınınkinden ziyade Cermenleri andırıyordu.

Romalıların büyük tarım işletmeleri.

Eskiden 6.000 askerden oluşan birlik. Konstantin zamanından sonra iç kısımlardaki sürekli ordu. Atlı birliklere Magister equitum, yaya birliklere de Magister peditum komuta ederdi.

İskoçya’daki Firth of Clyde’tan başlayarak Ren deltası, Hollanda ve Almanya üzerinden İsviçre Alplerine kadar uzanan Roma sınır kaleleri hattı. Limes buradan doğuya döner ve Tuna boyunca büyük Pannonia Ovası üzerinden Karadeniz’e kadar olan 5.000 km.lik mesafe boyunca uzanmaya devam eder. Limes boyunca Britanya’da üç, Ren sınırında dört, Tuna’da on bir lejyon konuşlandırılmıştı. Regensburg (Castrum Regina) ve Viyana (Vindobona) arasındaki Tuna Limes’i 3. yy.dan itibaren üç lejyon ve çok sayıda yardımcı birlikle güçlü bir şekilde korunuyordu. 5. yy.ın ilk yarısından itibaren Limes’in anavatanla olan bağlantıları iyiden iyiye zayıflamaya başlamıştı; merkezî yönetim gücünü giderek daha az hissettiriyordu.

Hunlarda sözlerinde değeri verilen kişiler.

Bal şarabı, muhtemelen Met.

Bir Roma mili = 1.481,5 m, 1.500 adım.

Romalılarla ittifak kurdukları yazılı olarak belgelenen kişi veya kavimler.

Hunlar, kuş avlarken, tüylere zarar vermemesi için kemik uçlu oklar kullanırlardı. Diğer amaçlar içinse demir uçlu okları vardı.

Aynı zamanda Hun kağanlarının payitahtı: Ovalarda sık sık görülen eskiçağ höyüklerinin üzerine tahtadan yapılmış, önünde büyük ve açık bir avlu bulunan bir saray bulunurdu.

Solido adı verilen altın para, 4,5 gram ağırlığındaydı. Hunların Doğu Roma’dan aldıkları ilk vergi 25.200 Solido tutarındaydı. İmparatorluğun doğu yarısının yıllık geliri yaklaşık 135.000 kilo altın tutarındaydı; bunun 22.500 kilosu orduya harcanıyordu. Attila’nın aldığı en yüksek vergi, Doğu Roma ordusunun yıllık masrafının en fazla % 4,7’sini teşkil ediyordu. Roma’nın Alarich tarafından kuşatıldığı dönemlerde, bir senatörün yıllık kazancı, yıllık 500 ila 750 kg altın arasında değışiyordu.

Hunlar, Markomannlar ve Quadlar ile yapacakları ticaret için iki pazar yerine sahiptiler. Romalılar, barbarlara

silah veya silah yapımında kullanılabilecek malzeme satan herkesi ölümle tehdit ediyorlardı.

<i>Praetor</i>	Roma komutanı, “Önde İlerleyen.”
<i>Roma Donanması</i>	Attila’nın zamanında denizlerde kürekli kavgaların hakimiyeti son bulmuştu. Batı Roma donanması ise son derece önemsizdi. Batı Akdeniz, doğrudan Vandal gemilerinin egemenliği altındaydı. Doğu Roma donanması ise tüm gücünü Hellespont’u (Çanakkale Boğazı), Marmara Denizi’ni ve Tuna boylarını korumak üzerinde yoğunlaştırmıştı.
<i>Roma asalet unvanları</i>	İmparator ve imparatoriçeler “Augustus/Augusta” unvanını taşırlardı. Müşterek naip ise “Caesar” unvanına sahipti. Devletin birinci adamı konumundaki konsüllere makam ve fonksiyonu olmayan şeref unvanı “Patricius” verilirdi. İmparatorluk sülalesi üyelerine ise “Nobilissimi” unvanı lâyük görölmüştü.
<i>Roma askerî rütbeleri (seçme)</i>	Praetor: Ordu komutanının yardımcısı veya yüksek sivil organizatör / Praefect: Vali, komutan / Comes: Kont, bakan / Dux: Bir sınır bölgesinin (Dukalığın) yöneticisi / Magister: Önder, lider / Magister officiorum: Kalem müdürü, bakan / Magister militum: Ordu komutanı, general / Magister equitum: Süvari birlikleri generali / Magister peditum: Piyade birlikleri generali / Magister utriusque militiae: Her iki sınıfın generali / Magister praesentalis: Komuta yetkisini elinde bulunduran general / Centuriu: Yüzbaşı / Decurio: Onbaşı.
<i>Roma evleri</i>	Theodosios zamanında şehrin on dört mahallesindeki evlerin toplam sayısı 48.382’ydi. Evlerin yüksekliği 3 ila 6 kat arasında değışiyordu.
<i>Sanat</i>	Hun sanatındaki dini motifler, İskitlerde olduğu gibi gagalı yüzler, üçgenler, köşeleri yuvarlaklaştırılmış dörtgenler, çapraz nokta çizgileri, kartal-tanrının tüy motifi.
<i>Senato</i>	<i>Imperium Romanum</i> ’un her iki yarısı da soylulardan oluşan, kısmen babadan oğula geçen bir yapıya sahip olan birer senatoya sahipti. Fakat Attila zamanında iktidar aygıtı üzerinde neredeyse hiçbir etkisi kalmamıştı.
<i>Silahlar</i>	Hunlar yay, ok, mızrak, hançer, kırbaç ve kement kullanıyorlardı.
<i>Şamanlar</i>	Kâhin, şifacı, sanatçı, genellikle erdişi, Logades’lerin üst tabakasına mensup kişiler. Trans haline girerek sanılanır, ruh ve cin gibi öteki dünya varlıklarıyla görüşürler. Hayvanların kürek kemiklerini ateşte yakarak fal bakar, geceleri şarkı söylerler.
<i>Şarap</i>	Attila’nın yaşadığı çağda Pannonia, Kafkasya, Kırım ve Trakya şarapları makbuldü.
<i>Şeref nişanları</i>	Hunlar üzerlerinde süs olarak işlemeli silahlar ve şeref nişanları taşırlardı. Devletin veya başka bir örgütlenmenin yüceltilmesi için ordunun önünde ilerleyen amblem ve sancaklara yabancıydılar. Fakat benzer şekilde kalkanlarının üzerinde hayvan resimleri ve çeşitli semboller bulunuyordu.
<i>Tamga</i>	Çin harflerine benzeyen, muhtemelen Orta Asya kökenli işaretler. Maiotia Bataklık Denizi’nin etrafındaki Yunan evlerinde ve Sarmat mezarlarında sıkça rastlanmaktadır.
<i>Tapınak</i>	Her yurdun kuzey tarafında ataların ruhlarını anmak için bir köşenin bulunmasından ötürü, Hunlar büyük bir ortak tapınağa ihtiyaç duymazlardı.
<i>Vicus</i>	Çiftlik evi, mahalle.
<i>Villa</i>	Roma çiftliği.

- Altheim, Franz: Attila und die Hunnen, Baden-Baden, 1991
- Aries, Philippe ve Duby, Georges: Geschichte des privaten Lebens, Cilt I., Vom Römischen Imperium zu Byzantinischen Reich, Frankfurt 1989
- Bona, Istvan: Das Hunnenreich, Stuttgart 1991
- Boor, Helmut de: Das Attila-Bild in Geschichte, Legende und heroischer Dichtung, Bern 1932 (ND Darmstadt 1963)
- Die Bajuwaren von Severin bis Tassilo 488-788, Begleitbuch zur Ausstellung, Rosenheim / Mattsee 1988
- “Die Skythen und ihr Gold”, in: Zwei Gesichter der Eremitage, Ausstellungskatalog, Bonn 1997
- Cord, Ernst: Attila - Flagellum dei, Etzel, Atli. Zur Darstellung des Hunnenkönigs in Sage und Chronistik. Quaderni del Ist. Di Filologia Germanica, Triest 1984
- Cunliffe, Barry: Rom und sein Weltreich, Bergisch Gladbach 1979
- Dahn, Felix: Attila (Roman), Berlin/Leipzig o. J.
- Droysen, H. (Hrsg.): Paulus Diocanus, Historia Romana, Berlin 1879
- Christlein, Reiner: Die Alamannen, Stuttgart/Aalen 1991
- Elbe, Joachim von: Die Römer in Deutschland, München 1984
- Delor, Jean-Paul: Voies Romaines, Auxerre 1993
- Fabbri, Paolo: “Il bassopiano Ravennate”, in: Roma, Ravenna e le residenze imperiali tardo-antiche, Milano, 1992
- Freytag, Gustav: Attila (Roman), Berlin/Leipzig 1927
- Gordon, C. D.: The Age of Attila, Michigan 1960
- Grant, Michael: Die Geschichte Roms, von den Etruskern bis zum Untergang des Römischen Reiches, Bergisch Gladbach 1986
- Grousset, Rene: Die Steppenvölker, Attila - Dschingis Khan - Tamerlan, in: Kindlers Kulturgeschichte Bd. 28, München 1970
- Guilhaume, Philip: Attila Le Fléau de Dieu, Paris 1994
- Heine, Alexander (Hrsg.): Jordanis Gotengeschichte nebst Auszügen aus seiner Römischen Geschichte, Essen 1985
- Harhoiu, Radu: Die frühe Völkerwanderungszeit in Rumänien, Bukarest 1997
- Hoffmann, D.: Das spätromische Bewegungsheer und die Notitia Dignitatum, Düsseldorf 1969
- Homeyer, Helene: Attila, Der Hunnenkönig von seinen Zeitgenossen dargestellt, ein Beitrag zur Wertung geschichtlicher Grösse, Berlin 1951
- Ivanka, Endre v. (Hrsg.): Byzantinische Geschichtsschreiber, Bd. IV: Byzantinische Diplomaten und östliche Barbaren, Graz-Wien-Köln, 1955
- Jones, A.H.M: The Later Roman Empire 284-602 (Karten), Cambridge o.J.
- Knapp, Fritz Peter (Hrsg.): Nibelungenlied und Klage, Passauer Nibelungengespräche 1985, Heidelberg 1987
- Menchen-Helfen, Otto: Die Welt der Hunnen, Wien, Köln 1987
- Menghin, Wilfried: Die Langobarden, Stuttgart 1985
- Miquel, Pierre / Le Gall, Yvonne: Au Temps de Romains, Paris 1978
- Nack, Emil: Germanien, Wien/Heidelberg 1958/1977
- Out of Rome - Augusta Raurica / Aquincum - Das Leben in zwei Römischen Provinzstädten, Begleitbuch zur Ausstellung, Budapest 1997
- Peters, Arno: Synchronoptische Weltgeschichte in 14 Bd., Bd. 3 Rom und der Osten, Gütersloh 1990
- Pleticha, Heinrich / Schönberger, Otto (Hrsg.): Die Römer, Bindlach 1992
- Roth, Helmut: Kunst und Handwerk in frühen Mittelalter, Stuttgart 1986
- Samjatin, Jewgenij: Attila, die Geisel Gottes (Roman), Zürich 1979
- Schmöckel, Reinhard: “Die Hirten, die die Welt veränderten”, Reinbek 1982
- Schreber, Hermann: Auf den Spuren der Goten, München 1977
- Schreiber, Hermann: Auf Römerstrassen durch Europa, München 1985
- Schreiber, Hermann: Die Hunnen; Attila probt den Weltuntergang, Düsseldorf 1976
- Thierry, Amadée: Attila. Schilderungen aus der Geschichte des V. Jahrhunderts, Leipzig 1852

Wachter, Dorothea: Die Burgunden, Historische Landschaft, versunkenes Volk, Kiel 1986

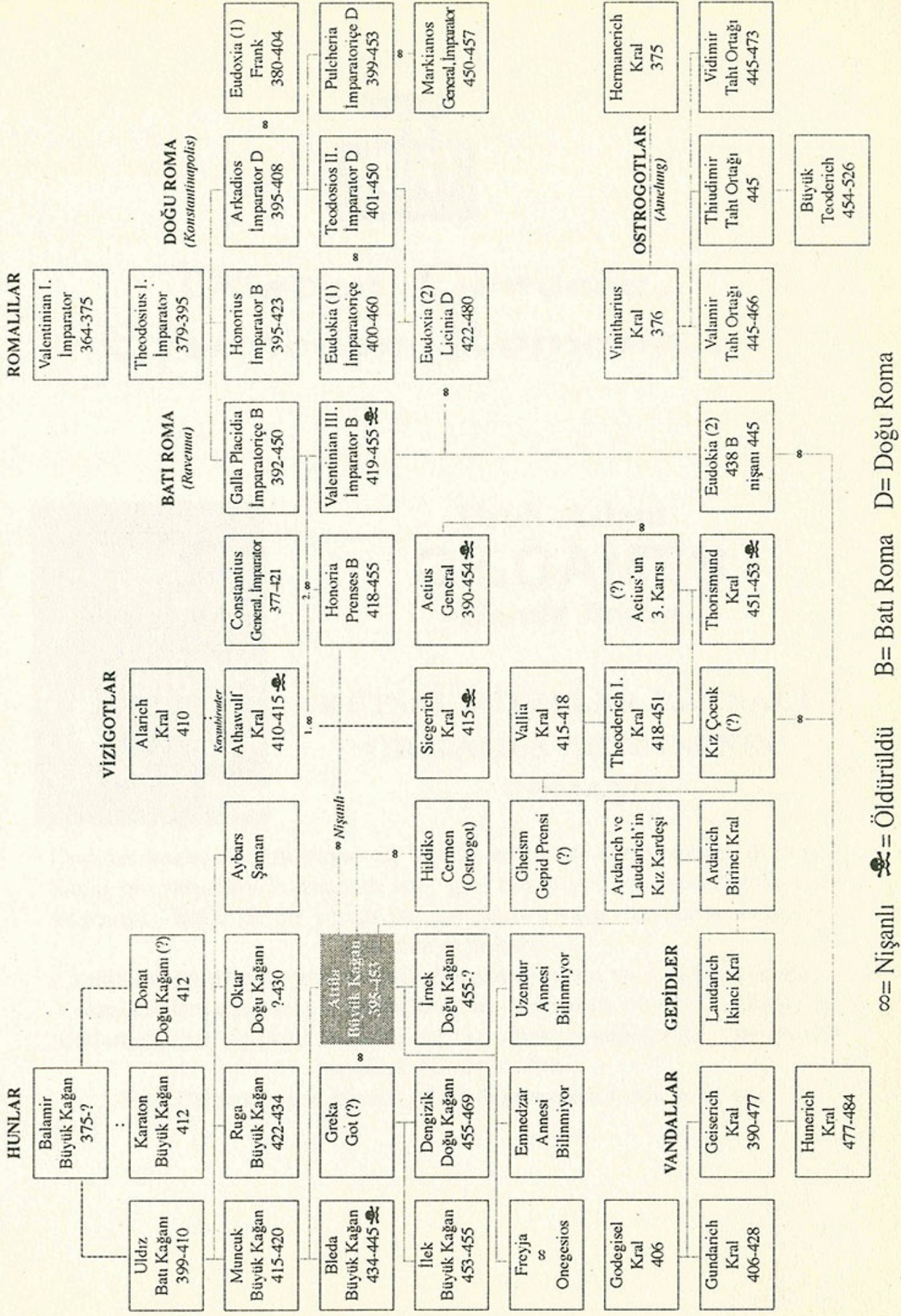
Weeber, Karl-Wilhelm: Alltag im Alten Roma, Düsseldorf/Zürich 1997

Williams, Jeniffer: Etzel der rîche, Pulications Universitaires Européennes I, I, Vol. 364, Bern 1981

Ziegler, Konrat und Sontheimer, Walter (Hrsg.): Der kleine Pauly, Lexikon der Antike in 5 Bd., München 1979

Yardımlı ve faydalı bilgiler: Saskia Bühren, Anja Busch, Marcus Olaf Mielke, İnternet dostlarıml.

Soy ağacı

THOMAS R.P. MIELKE **ATTILA**

**Kavimler Göçünün, Roma
İmparatorluğu'nun Çöküşünün,
Büyük Hun Kağanı Attila'nın
Romanı**

*"Ey kavimler... Ey Hunlar... Erkekler ve
kahramanlar gibi... bütün gün savaştınız! Ve size
söylüyorum... Roma zafer kazanmadı!"*
*Bir an için savaş meydanı ölüm sessizliğine büründü.
Sonra da gecenin karanlığı binlerce gırtlaktan
yükselen sevinç çığlıklarıyla yırtıldı. Attila'nın bir
işaretiyle meşale taşıyan adamlar adım adım
ilerlemeye başladılar. ...*
*"Şimdi söyleyeceklerimi ağızdan ağıza aktararak
herkesin duymasını sağlayın" diye bağırdı kağan.
"Düşmanlarımız bu kaleye... girmeye cüret edecek
olurlarsa... burada bulunan herkes için kendimi
feda edeceğim... hiçbir Romalı... Attila'yı öldürmüş...
veya tutsak etmiş olmakla...
asla övünemeyecek!"*

Tk No: 975-7076-31-7
ISBN : 975-7076-33-3

